A SZOCIÁLIS ESETEK JOGI ÉS ETIKAI ÖSSZEFÜGGÉSEI

E-olvasókönyv

SZERKESZTETTE: BÁNYAI EMŐKE

Az elektronikus kiadvány a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0043 –
„A szociálpolitikus és a szociális munkás képzés megújítása az ELTE és a BCE együttműködésében”
(SZOCMEG) projekt keretében készült.

Szerkesztés © Bányai Emőke
Hungarian edition © ELTE TáTK 2012

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Regionális Fejlesztési Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Budapest, 2012

A válogatásban szereplő eseteket az ELTE TáTK szociális munka szakos hallgatói gyűjtötték össze és elemezték 2008 és 2011 között. Az esetleírások a gyűjtés idejében fennálló helyzetet, illetve az adott időszakban elérhető szociális ellátási formákat mutatják be, ezek közül némelyik idő közben átalakult (például a korábbi rendelkezésre állási támogatást 2011. január 1-jétől bérpótló juttatás váltotta fel stb.). Az esetleírásokat és a hallgatók kommentárjait dőlt betűkkel közöljük a szövegben.

A kötetben megjelenő joganyag forrása a Complex Kiadó internetes jogtára (www.complex.hu).

Mindegyik esettel kapcsolatban többféle, jogi természetű kérdés fogalmazható meg, ugyanakkor olyan emberi helyzeteket írnak le, melyek más szempontokból is megközelíthetők; számos segítő szakmai, etikai dilemmát vetnek fel. Az esetekhez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések kék, dőlt betűs szövegként jelennek meg.

A leírásokban szereplő, azonosításra alkalmas adatokat a bennük szereplők személyiségi jogainak védelme érdekében megváltoztattuk.

1. JOGESET

A történet 1994-1995-ben kezdődött. A D.-ben élő házaspár két gyermekkel ekkor válik. Akkor a bíróság a gyermeket az anyukánál helyezi el, de a szülői felügyeletet mindkét szülő megosztva gyakorolja.

Kb. öt évvel később (2000 környékén) a két gyermek az apához megy látogatásra. Nem sokkal később az apa keresetet adott be, kérte a gyermekek elhelyezésének megváltoztatását, az anya szülői felügyeletének megvonását.

Az eljárás során az akkor még 14 éves, nagyobbik fiúgyermeket meghallgatják, a kisebb lánygyermeket, aki ekkor 9 éves, nem.

Az ügyiratból nem derült ki, mi történt az édesanyával, mindössze egy pszichológiai szakvélemény áll rendelkezésre, mely szerint az anyukával nincs baj, és a gyerekek sem panaszkodnak viselkedésére, de az apánál akarnak maradni, ott is maradnak.

Időközben a nagyobbik gyermek nagykorú lesz, az anyuka rendezni próbálja életét, Pestre költözik, főiskolára jár, normális párkapcsolatot alakít ki.

A gyermekek D. külterületén maradnak az apánál. Az iskolában azonban a gyermekvédelmi felelős a következőkre figyel fel: a gyermekek ritkán járnak iskolába (később kiderült: az apa nem engedi), a gyermekeket az apa bántalmazza, valamint még meleg ételt sem kapnak otthon. Mindezen felül az is bebizonyosodott, hogy az apa a tulajdonában lévő műanyagfröccsöntő-műhelyben dolgoztatja őket. A kisebbik gyermeknek allergiás problémái alakulnak ki, a háztartást is ő vezeti.

A lánygyermek 2009. szeptember végén elszökik, a rendőrség hozza vissza. Másnap iskolába indul, majd a d.-i gyermekek átmeneti otthonában köt ki (miután az iskola közbelép).

Az anya közben szülői felügyelet visszaállítása miatt keresetet adott be. Akkor ideiglenes intézkedést kértek, hogy a gyereket helyezzék az anya gondozásába az eljárás jogerős befejezéséig, az apáét addig szüneteltetve. A bíróság ezt elutasította.

A gyermekotthoni elhelyezés közben, az esetkonferencia során arra törekedtek, hogy a két szülő egyezségére jusson. Ekkor az apa mindenhez hozzájárult, megígérte, hogy ettől eltérő nyilatkozatot nem tesz, korábbi nyilatkozatát nem vonja vissza. Ezután a gyermek az anyához került Budapestre.

Az első bírósági tárgyalás során (ahol az egyezség szóba sem került, a tárgyalási jegyzőkönyvben sem) azonban egyezség helyett összevesztek. Később két környezettanulmány készült (budapesti, d.-i gyámhivatal). A d.-i gyámhivatal szerint (amely korábban figyelemmel kísérte a gyermeket) nincs probléma. Az anya kifogással élt e környezettanulmány ellen, és ismételten kérte az egyezség jóváhagyását. A bíró ekkor a gyermeket négyszemközt hallgatta meg. A második tárgyalás során azonban a bíróság az apa oldalára állt.

Az anya fellebbezett (a korábbi ideiglenes intézkedés miatt), de ezt később visszavonták, ügyvédje javaslatára.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A gyermekek első elhelyezése a szülők válását követően – a bíróság döntése alapján az anyánál történt.

A házasságról, a családról és a gyámságról 1952. évi IV. törvény (továbbiakban Csjt.) alapján

A szülői felügyelet általában

Csjt. 70. § A kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll.

Csjt. 71. § (1) A szülői felügyeletet a kiskorú gyermek érdekeinek megfelelően kell gyakorolni. A szülőknek biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük az őt érintő döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson. A gyermek véleményét – korára, érettségére figyelemmel – tekintetbe kell venni.

(2) A szülői felügyelet a kiskorú gyermek gondozásának, nevelésének, vagyona kezelésének, valamint törvényes képviseletének jogát és kötelességét, továbbá a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak jogát foglalja magában.

(3)

Csjt. 72. § (1) A szülői felügyeletet a szülők együttesen gyakorolják – ellentétes megállapodásuk hiányában – akkor is, ha már nem élnek együtt.

(2) Ha a házasság felbontása vagy a gyermek elhelyezése iránti perben a gyermeket a szülők megegyezése vagy a bíróság döntése alapján valamelyik szülőnél elhelyezték, a felügyeletet ez a szülő gyakorolja, kivéve, ha a szülők kérelmére a bíróság a gyermekelhelyezéssel egyidejűleg közös szülői felügyeletet rendelt el, illetve a szülőknek a közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezségét jóváhagyta.

(3) Ha a közös szülői felügyelet gyakorlása során a szülők már nem tudnak együttműködni, a közös szülői felügyeletet a bíróság bármelyik szülő kérelmére megszünteti, feltéve, hogy a megszüntetés a gyermek fejlődése szempontjából is indokolt.

(4) A szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve a gyámhatóság a gyermek kiadását követelheti attól, aki a gyermeket jogtalanul tartja magánál.

1. § Ha a szülők a Csjt. 72. §-ának (2) bekezdése alapján közös szülői felügyelet iránti kérelmet terjesztenek elő, a kérelemben nyilatkozniuk kell arról, hogy milyen módon kívánnak együttműködni a közös szülői felügyelet gyakorlása során, különös tekintettel a gondozási, nevelési tevékenység ellátására.

2. § Ha a bíróság a közös szülői felügyeletet a Csjt. 72. §-ának (3) bekezdése szerint megszünteti, ettől kezdődően annak a szülőnek a szülői felügyelete, akinek gyermeke a különélő másik szülőnél van elhelyezve – a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések kivételével –, szünetel [Csjt. 91. § (3) bek.]

Csjt. 72/A. § (1) A gyermek elhelyezéséről a szülők döntenek. A szülők megegyezésének hiányában a bíróság a gyermeket annál a szülőnél helyezi el, akinél a kedvezőbb testi, értelmi és erkölcsi fejlődése biztosított. Ha a szülőnél történő elhelyezés a gyermek érdekét veszélyezteti, a bíróság a gyermeket másnál is elhelyezheti, feltéve, hogy ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri.

(2) A gyermek elhelyezésének megváltoztatását abban az esetben lehet kérni, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság a döntését alapította, utóbb lényegesen megváltoztak, és ennek következtében az elhelyezés megváltoztatása a gyermek érdekében áll.
(3) A gyermek elhelyezése, valamint az elhelyezés megváltoztatása iránt a szülő, a gyámhatóság és az ügyész indíthat pert.
(4) Ha a gyermek elhelyezése érdekében azonnali intézkedésre van szükség, a bíróság soron kívül, ideiglenes intézkedéssel határoz.
Csjt. 72/B. § (1) A különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben a gyermek elhelyezését követően – közös szülői felügyelet hiányában is – együttesen gyakorolják jogaikat, kivéve, ha a különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság korlátozta, szüneteltette vagy megszüntette.
(2) A gyermek sorsát érintő lényeges kérdés: a kiskorú gyermek nevének meghatározása, illetve nevének megváltoztatása, tartózkodási helyének kijelölése, továbbá iskolájának, valamint életpályájának megválasztása.
(3) A gyermekétől különélő szülőt a bíróság feljogosíthatja a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselet jogával is, illetve, ha a gyermek érdekei megkívánják, az őt egyébként megillető szülői felügyeleti jogokat – így a gyermek sorsát érintő valamely lényeges kérdésben való döntés jogát – korlátozhatja vagy megvonhatja, illetve egyes jogosítványok gyakorlásának szünetelését rendelheti el.
Csjt. 73. § (1) Ha e törvény másként nem rendelkezik, a szülői felügyelet körébe tartozó olyan kérdésekben, amelyekben a szülői felügyeletet együttesen gyakorló szülők nem tudnak egyetértésre jutni – a lelkiismereti és vallásszabadság körébe tartozó kérdések kivételével –, a gyámhatóság dönt.
(2) Ha a különélő szülők a közösen gyakorolt szülői felügyeleti jog tekintetében nem tudnak megegyezni, a döntés – a tizenhatodik életévét betöltött kiskorú tartózkodási helyének kijelölése [77. § (2) bek.] kivételével – a bíróság hatáskörébe tartozik

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Szülői jogok és kötelességek

Gyvt. 12. § (1) A gyermek szülője jogosult és köteles arra, hogy gyermekét családban gondozza, nevelje és a gyermeke testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételeket – különösen a lakhatást, étkezést, ruházattal való ellátást –, valamint az oktatásához és az egészségügyi ellátásához való hozzájutást biztosítsa.
(2) A gyermek szülője jogosult arra, hogy a gyermeke nevelkedését segítő ellátásokról tájékoztatást, neveléséhez segítséget kapjon.
(3) A gyermek szülője – ha törvény másként nem rendelkezik – jogosult és köteles gyermekét annak személyi és vagyoni ügyeiben képviselni.
(4) A gyermek szülője köteles
a) gyermekével együttműködni, és emberi méltóságát a 6. § (5) bekezdése szerint tiszteletben tartani,

b) gyermekét az őt érintő kérdésekről tájékoztatni, véleményét figyelembe venni,
c) gyermekének jogai gyakorlásához iránymutatást, tanácsot és segítséget adni,
d) gyermeke jogainak érvényesítése érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni,
e) a gyermeke ellátásában közreműködő személyekkel és szervekkel, továbbá a hatóságokkal együttműködni.
Gyvt. 13. § (1) Az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője jogosult arra, hogy
a) a gyermeke gondozójától, gyámjától, hivatásos gyámjától a gyermeke elhelyezéséről, neveléséről, fejlődéséről rendszeres tájékoztatást kapjon,
b) a gyámhivataltól gyermeke gondozási helyének megváltoztatását kérje,
c) a gyermeke családba történő visszahelyezése érdekében a települési önkormányzattól – a nevelésbe vétel okának elhárításához, a körülmények rendezéséhez, a gyermeke családba való visszailleszkedéséhez – segítséget kapjon,
d) a Csjt.-nek megfelelően a gyermeke sorsát érintő lényeges kérdésekben – a gyermeke nevének meghatározásáról, illetve megváltoztatásáról, tartózkodási helyének kijelöléséről, iskolájának, valamint életpályájának megválasztásáról – meghallgassák.
(2) Az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője jogosult és köteles
a) a gyermeke gondozását ellátó személyekkel, intézményekkel – a nevelés érdekében – együttműködni,
b) gyermekével – törvényben meghatározott módon – kapcsolatot tartani.
(3) Az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője köteles
a) minden tőle elvárhatót megtenni gyermeke családba történő visszahelyezéséért,
b) tiszteletben tartani a nevelőszülő családját és otthonát, az intézményben dolgozó személyeket, valamint köteles betartani az intézmény rendjét,
c) gyermeke ellátásáért gondozási díjat fizetni.

Gyermekek átmeneti otthona

Gyvt. 50. § (1) A gyermekek átmeneti otthonában az a családban élő gyermek helyezhető el, aki átmenetileg ellátás és felügyelet nélkül marad, vagy elhelyezés hiányában ezek nélkül maradna, valamint akinek ellátása a család életvezetési nehézségei miatt veszélyeztetett.
(2) A gyermekek átmeneti otthona segítséget nyújt – a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – a gyermek családjába történő visszatéréséhez.
(3) A gyermekek átmeneti otthona legalább tizenkettő, de legfeljebb negyven gyermek teljes körű ellátását biztosítja.
(4) Az átmeneti lakásotthon olyan otthon, amely legfeljebb tizenkettő gyermek átmeneti gondozását biztosítja önálló lakásban, családias körülmények között.
(5) A gyermekek átmeneti otthona önálló helyettes szülőt vagy helyettes szülői hálózatot működtethet és ebben az esetben ellátja az ezzel kapcsolatos – a 49. § (4) bekezdésében meghatározott – feladatokat. Az

átmeneti otthon által foglalkoztatott helyettes szülők az átmeneti otthoni férőhely felének megfelelő létszámú gyermek teljes körű ellátását biztosíthatják.

Gyermekvédelmi gondoskodás

Gyvt. 67. § (1) Ha a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges ellátás a szülő beleegyezésével nem biztosítható és ez a helyzet a gyermek fejlődését veszélyezteti, a települési önkormányzat jegyzője, illetve a gyámhivatal a veszélyeztetettség mértékétől függően a 15. § (4) bekezdésében felsorolt intézkedések valamelyikét megteszi.

(2) Ha a szülők között házassági vagy gyermekelhelyezési per van folyamatban és a gyermek érdekében gyermekvédelmi gondoskodás látszik indokoltnak, a bíróság haladéktalanul megkeresi a gyámhivatalt a szükséges intézkedések megtétele iránt.

(3) Ha a bíróság a gyámhivatalnak a szülői felügyelet megszüntetése, illetőleg a gyermek elhelyezése iránti keresetét elutasítja, a gyermekvédelmi gondoskodás más módját kell választani

A gyermekek fiatal korára tekintettel a bíróság, mivel a szülők között vélhetően nem volt meg az egyezség, döntött. Döntése során a gyermekelhelyezési eljárás során – az irányadó hatályos jogszabályok mellett kiemelt jelentőséggel bírt a Legfelsőbb Bíróság 17. számú Irányelvének rendelkezése, mely azokat a szempontokat rögzíti, melyeket az ítélkezés során messzemenően érvényre kell juttatnia a döntést meghozó bíróságnak. Az elhelyezés során ugyanis nem lehet kizárólagos szempont a gyermek kora vagy neme, hanem a gyermek életével összefüggő, szinte valamennyi objektív és szubjektív tényező körültekintő mérlegelése szükséges. Ilyen vizsgálati szempont elsődlegesen a szülők alkalmassága a gyermek nevelésére, az érzelmi kötődés a szülő és a gyermek között, az állandóság követelménye, a testvérkapcsolat jelentősége és a mindezeket feltáró pszichológus szakértői vélemény. Véleményem szerint jól döntött a bíróság, amikor úgy határozott, hogy a testvéreket ugyanazon szülőnél helyezi el, így mérsékelve a gyermekeket egyébként is igen intenzíven érő negatív érzelmi-környezeti változásokat.

17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról

A szülők megállapodása a közös szülői felügyelet és a gyermekelhelyezés kérdésében

a) A szülők különválása egymagában nem érinti szülői felügyeleti jogaikat és kötelezettségeiket [Csjt. 72. § (1) bek.]. Abban az esetben azonban, ha a gyermek a szülők megegyezése vagy a bíróság döntése alapján valamelyik szülőnél nyert elhelyezést, a felügyeletet ez a szülő gyakorolja, kivéve, ha a szülők kérelmére a bíróság a gyermekelhelyezéssel egyidejűleg közös szülői felügyeletet rendelt el, illetve a szülőknek a közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezségét jóváhagyta [Csjt. 72. § (2) bek.].

A közös szülői felügyelet gyakorlását a jogszabály csak a szülők közötti teljes egyetértés, maximális együttműködési készség esetén teszi lehetővé. Ez jut kifejezésre abban, hogy a közös szülői felügyeletet a bíróság csak a szülők közös kérelmére rendelheti el, illetve hagyhatja jóvá a közös szülői felügyeletre

vonatkozó egyezségüket. A szülőknek a közös szülői felügyelet iránti kérelemben nyilatkozniuk kell arról, hogy milyen módon kívánnak együttműködni a közös szülői felügyelet során, különös tekintettel a gondozási, nevelési tevékenység ellátására [12/1995. (VI. 22.) IM r. 1. §-a]. A közös szülői felügyelet elrendelésének a feltétele a gyermek elhelyezésének megállapodással vagy ítélettel történő rendezése.

A közös szülői felügyelet csak addig tartható fenn, amíg rendeltetésének betöltésére képes. Ezért az bármelyik szülő kérelmére megszüntethető, ha a szülők már nem tudnak együttműködni, feltéve, hogy a megszüntetés a gyermek fejlődése szempontjából is indokolt [Csjt. 72. § (3) bek.]. Ilyen kérelem előterjesztése esetén azonban a közös szülői felügyelet fenntartása aligha szolgálhatja a gyermek érdekét. A közös szülői felügyelet megszüntetése esetén a szülői felügyeletet a továbbiakban az a szülő gyakorolja, akinél a gyermeket – a közös felügyelet elrendelésével egyidejűleg – elhelyezték.

b) A szülők általában maguk tudják rendezni a gyermek elhelyezésének és további nevelésének kérdését. A szülőknek azonban olyan megoldást kell választaniuk, amely a gyermek testi, értelmi és erkölcsi fejlődését legjobban biztosítja. A gyermek elhelyezése ezért nem lehet a rossz értelemben vett alku tárgya. Ha tehát a szülőknek a gyermek elhelyezésére vonatkozó egyezsége nyilvánvalóan ellentétes a gyermek érdekével, a bíróság azt nem hagyhatja jóvá [Csjt. 1. § (2) bek., Pp. 148. § (2) bek., Pp. 290. § (3) bek.]. A gyermek elhelyezésére irányuló kereseti kérelem hiányában hivatalból is úgy intézkedik, ahogy az a gyermek érdekének a legjobban megfelel [Pp. 290. § (1) bek.].

A bíróságnak az egyezség jóváhagyása előtt figyelmeztetnie kell a feleket, hogy megegyezésüknél ne legyenek ki nem mondott fenntartásaik, ne vezesse őket már eleve olyan szándék, hogy később majd – új perben – a gyermekelhelyezés megváltoztatását kérik. A házastársak alaposan gondolják meg, hogy milyen egyezséget kötnek egymással, mert a bíróság által jóváhagyott egyezségük köti őket; annak megváltoztatását az egyezség jóváhagyásától számított két éven belül a bíróságtól csak a Csjt. 18. §-ának (3) bekezdésében foglalt feltételek fennállása esetén kérhetik, és az elhelyezés megváltoztatására később is általában csak kivételesen, a jogszabályban előírt szigorú feltételek megléte mellett kerülhet sor.

A fentebb kifejtettek abban az esetben is irányadók, ha a szülőknek a gyermekelhelyezés kérdésében való megállapodására nem a házasság felbontása iránti perben, hanem külön perben került sor.

A bíróság döntése a gyermek elhelyezéséről

A Csjt. 72/A. §-ának (1) bekezdése szerint 15. § (4) a szülők megegyezésének hiányában – a gyermeket annál a szülőnél kell elhelyezni, akinél a kedvezőbb testi, értelmi és erkölcsi fejlődése biztosítva van; ha a szülőnél történő elhelyezés a gyermek érdekeit veszélyezteti, a bíróság a gyermeket másnál is elhelyezheti, feltéve, hogy ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri.

A gyermek elhelyezésének alapvető szempontja: a gyermek érdeke. Ezért a bíróságnak a gyermek életét érintő minden körülmény feltárásával és együttes mérlegelésével kell határoznia. Egyes kiragadott körülmények túlértékelése, más szempontoknak pedig a figyelmen kívül hagyása akadályozza, hogy a gyermek elhelyezésénél a gyermek érdeke megfelelően érvényesüljön.

A bíróságnak gondosan vizsgálnia kell, hogy a szülőket az egyéniségük, életmódjuk, erkölcsi tulajdonsá-

gaik, alkalmassá teszik-e a gyermek nevelésére. Figyelembe kell vennie a gyermekhez való ragaszkodás őszinteségét, a gyermeknek a szülő iránt táplált érzelmeit, a gyermeknek az egyik vagy másik szülőhöz való kötődését, a szülő nevelési képességét, az iskoláztatási lehetőségeket. Vizsgálni kell továbbá a felek anyagi és lakáshelyzetének alakulását, azt, hogy a gyermek tartása, gondozása, egészségügyi ellátottsága melyik szülő környezetében van jobban biztosítva.

Értékes adatokat szolgáltathat a gyermekelhelyezés kérdésében való döntéshez a környezettanulmány, a bölcsőde, óvoda, iskola véleménye, megfelelő esetekben a pszichológiai szakvélemény. Ennek beszerzése különösen akkor indokolt, ha a kellő alapossággal felderített tényállás alapján – az eset sajátos körülményeire (a gyermek egyénisége, érzésvilága, a családban kialakult légkör stb.) is figyelemmel – várható, hogy a pszichológiai szakvélemény elősegíti a gyermek érdekét szolgáló helyes döntést.

A Csjt. 71. §-ának (1) bekezdése értelmében hangsúlyozott kötelessége a szülőknek: biztosítsák az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük részére azt, hogy az őt érintő döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson. Ezt a véleményt – a gyermek korára, érettségére figyelemmel – tekintetbe kell venni. A gyermek akkor tekinthető az ítélőképessége birtokában levőnek, ha koránál és helyzeténél fogva képes önállóan és befolyásmentesen kialakítani véleményét.

A Csjt. 74. §-a részletesen szabályozza a gyermek meghallgatását is a szülői felügyelettel, a gyermek elhelyezésével, valamint az elhelyezés megváltoztatásával kapcsolatos perekben. Általános szabály, hogy indokolt esetben – így akkor is, ha azt a gyermek maga kéri – meg kell hallgatni a gyermeket is, amely meghallgatás közvetlenül vagy szakértő útján történhet. A gyermek közvetlen meghallgatásáról való döntése során a bíróságnak a gyermek életkorára, illetve – amennyiben arra a per adataiból következtetni lehet – érettségére figyelemmel kell lenni [12/1995. (VI. 22.) IM r. 3. §-a].

A felnőtt élet küszöbén álló gyermek sajátos helyzetének felismeréséből fakad a Csjt. 74. §-ának az a rendelkezése, amely szerint a tizennegyedik életévét betöltött gyermek elhelyezésére vonatkozó döntés csak a gyermek beleegyezésével hozható, kivéve, ha a gyermek által választott elhelyezés a fejlődését veszélyezteti, pl. a gyermek az érdekeivel nyilvánvalóan szembenálló befolyás hatására vagy kizárólag azért választja a nevelésre kevésbé alkalmas szülőt, mert az jobb anyagi körülményeket biztosít, vagy eltűri a gyermek szabados életvitelét. Arra is tekintettel kell azonban lenni, hogy a tizenhatodik életévét betöltött gyermek a szülői házat vagy a szülő által kijelölt más tartózkodási helyet a gyámhatóság engedélyével a szülők beleegyezése nélkül is elhagyhatja, ha az fontos okból érdekében áll [Csjt. 77. § (2) bek.]. A bírósági eljárás izgalmaitól, feszültségeitől való távoltartás lehetőségét teremti meg viszont a törvénynek az a rendelkezése, amely szerint a bíróság a gyermeknek az elhelyezésével kapcsolatos álláspontjáról a szülők erre vonatkozó egyező nyilatkozata útján is tájékozódhat.

Ezekben a perekben egyébként a jogszabály kötelező rendelkezése szerint mindkét szülőt meg kell hallgatni, amely alól csak az elháríthatatlan akadály esete jelent kivételt (Csjt. 74. §).

Azok a szempontok, amelyek a gyermek elhelyezésénél általában figyelembe jönnek, megfelelően irányadók akkor is, ha a gyermek elhelyezése érdekében azonnali intézkedésre van szükség, amikor is a bíróság soron kívül, hivatalból ideiglenes intézkedéssel határoz [Csjt. 72/A. § (4) bek., Pp. 287. §].

A gyermek elhelyezésénél irányadó összes körülmény feltárásának és mérlegelésének szükségessége nem mond ellent annak, hogy a gyermek életét érintő egyes körülményeknek egyes konkrét esetekben különösen nagy jelentőségük lehet.

a) A családon belüli munkamegosztás gyakorlata lényegesen megváltozott annak folytán, hogy a nők tekintélyes része kereső foglalkozást folytat. A háztartási teendőknek, a gyermek gondozásával kapcsolatos feladatoknak az egyik házastársra hárítása sérti a házastársi egyenjogúságot. Az a házastárs – akár férfi, akár nő –, aki az említett kötelezettségek teljesítésével bizonyította, hogy alkalmas a gyermek körüli teendők ellátására, a gyermek életkorától és nemétől függetlenül, egyenlő feltételekkel igényelheti a gyermek nála való elhelyezését.

Önmagában a gyermek nemének és életkorának tehát nem lehet döntő szerepe az elhelyezésnél. A gyermek neme és kora csak az ügy valamennyi körülményének egymással összefüggésben történő vizsgálata során értékelhető, különösen azzal kapcsolatban, hogy a gyermek nemére és korára tekintettel melyik házastárs mutatott több és jobb nevelési készséget. A gyermek nevelésében, ellátásában ténylegesen tanúsított magatartás mérlegelésével hozható a gyermek érdekében álló bírósági határozat.

b) A gyermek egészséges személyiségfejlődését az segíti elő, ha megszokott környezetében, őt szeretettel körülvevő személyek gondozásában nevelkedhet. A gyermeknek biztonságérzetet nyújt a megfelelő környezet állandósága, a környezetváltozás, az elhelyezés váltogatása viszont szorongást, félelemérzetet kelthet benne. Ennek a személyiségre károsan ható következményeitől a szülők kötelesek a gyermeket megvédeni. Az állandóság követelményének érvényre juttatásánál a gyermek és a szülő közötti személyes kapcsolatnak és nem a lakóhelynek van elsődleges jelentősége. Az egészséges fejlődést elősegítő környezetben való megmaradás biztosítása olyan fontos szempont, amelyet a gyermekelhelyezésnél figyelembe jövő körülmények között jelentőségének megfelelően kell értékelni, a gyermeket az indokolatlan környezetváltozás izgalmaitól, az ezzel járó megrázkódtatásoktól meg kell kímélni.

Esetenként a gyermek érdekében mégis meg kell változtatni a gyermek környezetét. A bírósági határozat alapján a gyermeket kiadni köteles szülő súlyosan vét a gyermek érdekei ellen, ha – a törvényes rendelkezéseknek közvetve vagy közvetlenül ellenszegülve – a gyermeket magánál visszatartja. Az ilyen – erőszakkal vagy más jogellenes magatartással – teremtett vagy fenntartott helyzet ezért általában még akkor sem adhat alapot az állandóság – mint a gyermek elhelyezésénél figyelembe veendő körülmény – döntő súllyal való értékelésére, ha ez az állapot hosszú ideje áll fenn. A gyermek nevelésére való alkalmatlanságra vonható következtetés abból, ha a szülő a gyermeket el akarja idegeníteni a másik szülőtől, és a befolyásolt gyermek érzelmeire hivatkozással kívánja megakadályozni, hogy a gyermek ahhoz kerüljön, akinél a bíróság elhelyezte. A szülőnek kötelessége felkészíteni a gyermeket arra, hogy a másik szülőhöz kerül, a fogadó szülőnek pedig kötelessége elősegíteni, hogy a gyermek úgy szokja meg új otthonát, hogy a régi környezetében megszokott személyekkel, így különösen a másik szülővel megfelelő kapcsolatot tarthat fenn.

Súlyosan esik a szülő terhére, ha – szembeszegülve a bírósági határozattal – különböző eszközökkel (pl. új perek ismétlődő indításával) akarja megakadályozni a gyermeknek a másik szülőhöz kerülését, abban

bízva, hogy – az állandóság szempontjára tekintettel – a gyermek végül is nála marad. A bíróságnak alkalmaznia kell mindazokat a jogi eszközöket, amelyek bármelyik szülőnek az erőszakos, önkényeskedő, a bírósági határozat kijátszására törekvő magatartását meggátolják. Ha valamelyik szülő a gyermeket egyoldalú elhatározással, önkényesen viszi el a gyermeket jogszerűen magánál tartó szülőtől, megfelelő rendelkezéssel (pl. ideiglenes intézkedéssel) olyan helyzetet kell teremteni, hogy a jogszerűen eljáró szülő érvényt szerezhessen jogainak.

c) A család szétesése rendszerint súlyos válságot idéz elő a gyermeknél. Ennek hátrányos következményei fokozottan hatnak rá, ha a testvéreknek is el kell szakadniuk egymástól. A testvérek közössége jelentős kötőerő. A gyermek elhelyezésénél ezért általában arra kell törekedni, hogy a gyermekek a szülők elválása után is együtt maradjanak, és közösen átélve a házasság felbomlásának nehéz idejét, minél kevésbé sérülten kerüljenek ki a szülők közötti ellentétek által létrehozott helyzetből. Mindkét szülőnél egyformán kedvező feltételek megléte esetén is csak indokolt esetben lehet a testvéreket egymástól különválasztva elhelyezni. A gyermekelhelyezési perekben szerzett tapasztalatok azonban azt is jelzik, hogy nem minden családban egyformán erős a gyermekek egymáshoz kötődése. Lehetnek jelentős korkülönbségek a gyermekek között, adottságaik, érdeklődési körük, igényeik eltérhetnek, ami gyengíti a gyermekek egymáshoz való ragaszkodását. A gyermeket valamelyik szülőhöz olyan mély érzelmi kötődés fűzheti, amely erősebb a testvéri szeretetnél. Az is előfordulhat, hogy egyikük az egyik, másikuk a másik szülőnél hosszabb ideje él, és a házasság felbontásáig a család szétválása gyakorlatilag már megvalósul. Ilyen esetben a szülőknek azt a megállapodását, hogy a gyermekek megosztva kerüljenek elhelyezésre – különösen, ha ez nem jár a gyermekek végleges szétválásával, a gyermekek egymással való rendszeres érintkezése biztosítva van, és a gyermekek érdekét egyébként sem sérti –, a bíróság jóváhagyhatja. A szülők megállapodásának hiányában vagy erre irányuló kérésükre is határozhat a bíróság úgy, hogy a gyermekeket megosztva helyezi el a szülőknél. E döntésnél jelentős tényező lehet a gyermeknek egyik vagy másik szülőhöz való erős kötődése. Különösen a serdülőkorú gyermek kívánsága nem hagyható figyelmen kívül még akkor sem, ha tizennegyedik életévét nem töltötte be.

d) A Csjt. 24. §-a szerint a házastársak hűséggel tartoznak egymásnak, és egymást támogatni kötelesek. A házastársi hűséget sértő magatartás akkor értékelhető a gyermek elhelyezése körében, ha az a családdal szembeni felelőtlenséget, önzést, közömbösséget juttatja kifejezésre. A családi élet felelőtlen megbontása, a házastárs, a gyermek indokolatlan elhagyása kétségessé teszi, hogy ez a szülő rendelkezik-e a gyermek neveléséhez szükséges személyi, erkölcsi tulajdonságokkal.

Ennek az elvnek a helyes érvényesülése érdekében azonban a bíróságnak törekednie kell annak felderítésére, hogy milyen előzmények vezettek az életközösség megszakadására. Ha ugyanis a visszamaradó házastárs szeretet nélküli, tűrhetetlen magatartásával, netán tettlegességgel vagy esetleg a házastárs számára elviselhetetlen más magatartással (pl. sorozatos megaláztatás, megszégyenítés, kíméletlen önzés) maga idézte elő a házasság megromlását, a másik házastárs távozását, ez éppen ennek a szülőnek a nevelésre való alkalmatlanságára szolgálhat – az összes körülmények körében terhére mérlegelendő – bizonyítékul.

A gyermekelhelyezés megváltoztatása

A Csjt. 72/A. §-ának (2) bekezdése szerint a gyermekelhelyezés megváltoztatását a 18. § (3) bekezdésében meghatározott határidőn – két éven – belül, illetőleg a határidő letelte után is csak abban az esetben lehet kérni, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság döntését alapította, utóbb lényegesen megváltoztak, és ennek következtében az elhelyezés megváltoztatása a gyermek érdekében áll. E rendelkezés alkalmazásánál a körülmények lényeges megváltozását a gyermek érdeke szempontjából kell vizsgálni. Nem elég tehát a körülmények lényeges megváltozása (pl. az elvált házastárs új házasságkötése, lakáshelyzetének rendeződése, anyagi viszonyainak javulása), hanem azt is vizsgálni kell, hogy az elhelyezés megváltoztatása szolgálja-e a gyermek érdekét.

Ha a szülők az életközösség megszakadása után peren kívül megállapodtak a gyermek elhelyezésében, és a megállapodásnak megfelelően a gyermeket a szülő huzamosan gondozta, az ellene indított – gyermekelhelyezés megváltoztatása iránti pernek minősülő – per csak akkor vezethet sikerre, ha a jogszabály által megkívánt kettős feltétel fennáll.

Mindennek azért van nagy jelentősége, mert előfordul, hogy az a szülő, aki közvetlenül nem maga neveli a gyermeket, a másik fél zaklatására használja fel a gyermekelhelyezés megváltoztatása iránti per indításának lehetőségét. A szülő gyakran éppen azzal bizonyítja a gyermek nevelésére való alkalmatlanságát, hogy a gyermekelhelyezés megváltoztatása iránt sorozatosan – nemegyszer rövid időközökkel – egymás után indított perekkel nyugtalanítja a gyermeket megfelelően gondozó szülőt, és zavarja a gyermek neveléséhez elengedhetetlenül szükséges nyugodt légkört. Az ilyen törekvés nincs tekintettel a gyermek érdekeire, ezért bírósági védelmet nem kaphat.

Ugyanígy kell megítélni azt a szülőt, aki tartási kötelezettségét nem teljesítette, vagy az alól kibújni igyekezett, s aki csak a másik szülő által ellene indított tartási perben támaszt igényt arra, hogy a bíróság a gyermeket nála helyezze el.

A gyermekelhelyezéssel kapcsolatban felmerülő kérdés az is, hogy miként kell értékelni annak a szülőnek az új házasságkötését, akinél a bíróság a gyermeket elhelyezte. A gyermek életében is kedvező fejlemény lehet szülőjének új házasságkötése, ha az új házastárs a gyermek nevelésére képes és alkalmas olyan személy, akitől kellő erkölcsi, anyagi támogatásban részesülhet, s aki a közös otthonban nyugodt légkört képes biztosítani.

Az új házastárs gyermeknevelésre alkalmatlansága, a gyermekkel szembeni ellenszenve, a környezet olyan alakulása, melyben a gyermek nyugodt, egészséges fejlődésének feltételei nincsenek biztosítva, a gyermek elhelyezésének megváltoztatását eredményezheti.

A szülő új házasságkötése tehát önmagában nem elegendő ok a gyermekelhelyezés megváltoztatására. Erre akkor kerülhet sor, ha megállapítható, hogy a szülő új házasságkötésével kialakult új környezetre tekintettel az elhelyezés megváltoztatása a gyermek érdekében áll.

Vonatkozik ez arra az esetre is, ha az új házasság következtében a családban mostohagyermekek nevelkednek együtt. Ez a körülmény sem ok az elhelyezés megváltoztatására, hiszen a mostohagyermekek között kialakuló egészséges kapcsolat még kedvező is lehet a gyermekek számára. Az elhelyezés megvál-

toztatása válhat viszont szükségessé akkor, ha a mostohatestvérek között olyan tartósan rossz kapcsolat alakul ki, amelyre tekintettel ez az intézkedés szolgálja a gyermek érdekét.
Abban az esetben, amikor a szülők a gyermek elhelyezéséről egyezséget kötöttek, és utóbb az egyik szülő a gyermekelhelyezés megváltoztatása iránt pert indít, gondosan vizsgálni kell, letelt-e a Csjt. 18. §-ának (3) bekezdésében meghatározott határidő, illetőleg a körülmények változása folytán a megállapodás valamelyik fél érdekét valóban súlyosan sérti-e, az egyezség megváltoztatása a gyermek érdekét szolgálja-e, továbbá hogy valóban megváltoztak-e azok a körülmények, amelyek a gyermek korábbi elhelyezését indokolták. A tárgyalás gondos előkészítésével érhető el, hogy a veszélyeztetett gyermek azonnali bírósági segítséget kapjon elhelyezése megváltoztatásához, de az is, hogy kitűnjék, vajon nem alaptalan perlésről van-e szó. Ha igen, akkor a jól előkészített első tárgyaláson indokolt befejezni a pert a kereset érdemben történő elutasításával, a lehető legrövidebbre csökkentve azt az időt, amely alatt a gyermeket megfelelően tartó szülő zaklatása fennáll.

Ezt követően az elhelyezés megváltoztatása és az anya szülői felügyeleti jogának megvonása iránt nyújtott be keresetet az apa, amelynek alapján – ennek indoka a jogeset leírásából nem derül ki – a bíróság megváltoztatta a gyermekelhelyezés tárgyában hozott határozatát, és a gyermekeket az apánál helyezte el. Vélhetően jelentős szerepe volt ebben a gyermekek nyilatkozatának, amely szerint inkább az apánál történő elhelyezést kívánták.

A szülői felügyelet

Vr. 32. § Ha a különélő szülőt a bíróság feljogosítja a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselet jogával [Csjt. 72/B. § (3) bek.] , e jogokat a szülők közösen gyakorolják.
Vr. 33. § (1) A közösen gyakorolt szülői felügyeleti jog [Csjt. 72/B. § (1) és (3) bek.] körében a különélő szülők közötti vita esetén bármelyik szülő kérelmére a gyermek lakóhelye szerint illetékes bíróság nemperes eljárásban soron kívül határoz.
(2) A kérelem alapján a bíróság a szülőket személyes meghallgatásra idézi és indokolt esetben meghallgatja a kiskorút is.
Vr. 34. § A gyermek tartózkodási helyének kijelölése kérdésében – a különélő szülők közötti vita esetén – a bíróság akkor dönt, ha a szülői felügyeletet gyakorló szülő a kiskorút tartósan állandó lakásán kívül más személynél (intézményben) vagy tartósan (egy évet meghaladóan) külföldön kívánja elhelyezni.
Vr. 35. § (1) Ha a különélő szülők a gyermek iskolájának vagy életpályájának megválasztásában nem tudnak megegyezni, a gyermek továbbtanulásra való jelentkezését megelőző év október 31. napjáig a bírósági eljárást meg kell indítaniuk.
(2) Az elmulasztott határidő utolsó napjától számított tizenöt nap elteltével igazolásnak akkor sincs helye, ha a mulasztás csak később jutott a szülő tudomására, vagy az akadály csak később szűnt meg.
Csjt. 74. § A bíróságnak és a gyámhatóságnak a szülői felügyelettel, illetve a gyermek elhelyezésével, valamint az elhelyezés megváltoztatásával kapcsolatos eljárása során – elháríthatatlan akadály esetét

kivéve – mindkét szülőt meg kell hallgatnia. Indokolt esetben, így akkor is, ha azt a gyermek maga kéri, közvetlenül vagy szakértő útján meg kell hallgatni a gyermeket is. Ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte, az elhelyezésére vonatkozó döntés csak egyetértésével hozható, kivéve, ha az általa választott elhelyezés fejlődését veszélyezteti. A bíróság a gyermeknek az elhelyezésével kapcsolatos álláspontjáról a szülők erre vonatkozó egyező nyilatkozata útján is tájékozódhat.
[3. § A bíróságnak a gyermek közvetlen meghallgatásáról való döntése során (Csjt. 74. §) a gyermek életkorára, illetve – amennyiben arra a per adataiból következtetni lehet – érettségére figyelemmel kell lennie.]

Évekkel később az anya keresetet nyújtott be, és kérte a gyermekelhelyezés ismételt megváltoztatását, most már csak a kisebbik gyermek vonatkozásában, mivel az idősebbik gyermek nagykorúvá vált. Létrejött a szülők között egy egyezség is, és ideiglenes intézkedésként kérte a gyermek nála történő elhelyezését az ügy jogerős befejezéséig.

Olvasmányaim alapján úgy gondolom, hogy nincs könnyű helyzetben a bíróság, ugyanis az Alkotmánybíróság a 764/B/2000. AB határozatában elutasította azt az indítványt, amely arra irányult, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg azon jogszabály jogellenességét, mely szerint ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság döntését alapozta, utóbb nem változtak, a gyermek nagykorúságáig ugyanannál a szülőnél marad.

Az Alkotmánybíróság a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 72/A. § (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Indokolás

Az indítványozó szerint a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 72/A. § (2) bekezdése sérti az Alkotmány 70/A. §-át, mivel az a szülő, akinél nem helyezték el a gyermeket, nem egyenjogú a másik szülővel; nem adhatja meg a gyermek részére a szükséges gondoskodást és nem választhatja meg a gyermek számára szükséges nevelést, holott a volt házastársaknak egyenlő jogaik vannak a gyermekeikkel való kapcsolataikban a házasság felbontása esetében is.

Álláspontja szerint ha a bíróság a gyermeket az egyik szülőnél elhelyezi, és azok a körülmények, melyekre a döntését alapította nem változtak, a gyermek nagykorúságáig ugyanannál a szülőnél marad. A gyermeknek az egyik szülőnél való elhelyezése nem jelenti azt, hogy a másik szülő alkalmatlan a gyermek nevelésére.

A kifogásolt szabályozás sérti továbbá az indítványozó szerint az Alkotmány 67. §-át is, mivel az nem biztosítja a szülők jogát a gyermekük neveléséhez. Érvelése alapján lehetőséget kellene adni a gyermekelhelyezés időszakonkénti megváltoztatására, akkor, ha ettől a gyermek érdekei nem sérülnek.

Az indítvány nem megalapozott.

1. Az Alkotmánybíróság az indítvány alapján elsőként arra a kérdésre adott választ, hogy a Csjt. gyermekelhelyezéssel kapcsolatos szabályai tartalmaznak-e olyan hátrányos megkülönböztetést, amelynek következtében sérül az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése. (Az indítványozó az Alkotmány 70/A. §-át jelölte meg, de az indítvány lényegében csak az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésére alapítottan kéri az alkotmányellenesség megállapítását.) Az Alkotmánybíróság a 995/B/1990. AB határozatban (a továbbiakban: ABh 1.) a Csjt. tartásra vonatkozó rendelkezéseinek vizsgálata körében megállapította, hogy „Az a tény, hogy a kötelezettségek teljesítése adott esetben a különélő [vagy a gyermekkel együtt élő] félre hátrányosabb, a felbomlott család helyzetéből adódik. A felek által teremtett körülmény, s mint ilyen, „helyzet szerinti" megkülönböztetésként, diszkriminációként nem értékelhető." (ABH 1993, 515, 525.) E fenti megállapítást a gyermekelhelyezés körében is irányadónak tekinti az Alkotmánybíróság, azaz a szülők döntése, illetve döntésképtelensége nem eredményez hátrányos megkülönböztetést a szülők között. Hasonlóképpen nem értékelhető diszkriminációként az az eset, ha a szülők megegyezésének hiányában a bíróság dönt a gyermekelhelyezésről. Az ABh 1. a házasság felbontásával, a gyermek elhelyezésével és tartásával összefüggésben – elutasítva azokat az indítványokat, amelyek azt állították, hogy a bírói hatáskör beavatkozás a magánszférába – megállapította, hogy a gyermekek sorsáról való döntések bírói hatáskörbe utalásának megalapozottsága az Alkotmány 15. §-ából közvetlenül levezethetők. A házasság és a család intézménye alkotmányos védelem alatt áll, és az ezzel kapcsolatos viszonyok rendezése – minthogy az állampolgároknak idevágó jogai alapjogok – csak törvénnyel lehetségesek. A létrehozott házasság, a meglévő család megtartásának előmozdítása, a házasság felbontásának törvényes szabályok között tartása az Alkotmány által a család védelmére előírt állami feladat, amelynek eszköze a bírói út. (ABH 1993, 520.) A szülők megegyezésének hiányában a bírói út érvényesülés diszkriminációként tehát nem értékelhető. Mindezek alapján megállapítható, hogy az indítvánnyal támadott szabály nem sérti az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdését.

2. Az indítványozó szerint a kifogásolt rendelkezés sérti az Alkotmány 67. §-át is, mivel ha azok a körülmények, amelyre a bíróság a döntését alapította, nem változtak, a gyermek nagykorúságáig ugyanannál a szülőnél marad. Ha mindazok a körülmények, amelyekre a bíróság döntését a gyermekelhelyezés során alapította, utóbb lényegesen megváltoztak, és az elhelyezés a gyermek érdekében áll, a gyermekelhelyezés megváltoztatását a bíróságtól lehet kérni. A gyermekelhelyezés során a körülmények megváltozásának értékelése a bíróságok feladata. Az Alkotmánybíróság a 429/B/2001. AB határozatban (ABh 2.) megállapította, hogy nem értelmezhetetlen a jogalkalmazó számára, ha a szülők megegyezése hiányában a gyermek elhelyezéséről az ügy összes körülményét szem előtt tartva, mérlegelve kell döntést hoznia. Az Alkotmánybíróság az ABh 2.-ben megállapította azt is, hogy a jogalkalmazó döntési lehetőségei ebben az eljárásban eredendően korlátozottak: ha a gyermek elhelyezése a szülők valamelyikénél nem jelenti a gyermek érdekeinek kifejezett veszélyeztetését, akkor a bíróság szerepe csak a szülők közötti választásra korlátozódik. A bíróság, amikor a gyermek kedvezőbb testi, értelmi és erkölcsi fejlődésének biztosítása

alapján dönt, az ügy összes körülményére tekintettel van, a gyermek mindenek felett álló érdeke szempontjából. Ez a szabályozás sem a gyermekek jogai, sem a szülők joga, sem a hátrányos megkülönböztetés tilalma szempontjából nem kifogásolható. (ABK XIV. évf. 3. szám, 2005. március) A gyermek mindenek felett álló érdekének tartalmi elemeit az ABh 1. állapította meg. (ABH 1993, 528-529.) Mindaddig tehát, amíg a Csjt. szabályai ezeknek az elveknek megfelelően korlátozzák a különélő szülő jogát, alkotmányellenesség nem állapítható meg.
Az indítványozó kifogásolta továbbá, hogy a Csjt. vizsgált szabályai nem teszik lehetővé a gyermekelhelyezés időszakonkénti megváltoztatását. Mindez azonban nem sérti az Alkotmány 67. §-át; a korlátozás indokai levezethetőek a gyermek mindenek felett álló érdekéből. Egy ilyen automatizmus szükségtelen és aránytalan beavatkozást jelentene a gyermek életébe; annak legteljesebb, az önkényességet is kizáró védelme csak úgy valósulhat meg, ha a megegyezés hiányában a bíróság az eset összes körülményeit mérlegelve dönt a gyermekelhelyezés megváltoztatása felől. Az eset összes körülményeire alapozottan a gyermek elhelyezésének megváltoztatásáról akkor lehet dönteni, ha utóbb a körülmények lényegesen megváltoztak és a változtatás a gyermek érdekeit nem sérti. A feltételek értékelése azonban már a felekre és a bíróságra tartozik és az alkotmányjogi normakontroll körén kívül esnek. Az indítvány által kifogásolt szabályozás nem sérti tehát az Alkotmány 67. §-át sem.

3. Az Alkotmánybíróság mindezek alapján az indítványt a rendelkező részben foglaltak szerint elutasította.

Az Alkotmány 67. .§ (1) bekezdése rögzíti, hogy „minden gyermeknek joga van családja, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges”. Ugyanakkor ezen AB határozat azt is leszögezi, hogy a bíróság körültekintő, alapos és a gyermek érdekeit messzemenően szem előtt tartott, a gyermekelhelyezés tárgyában hozott döntésének időszakonkénti megváltoztatását lehetővé tevő jogszabályi rendelkezés nem lenne szerencsés, mivel egy ilyen automatizmus szükségtelen és aránytalan beavatkozást jelentene a gyermek életébe. Az eset összes körülményeire alapozottan a gyermek elhelyezésének megváltoztatásáról akkor lehet dönteni, ha utóbb a körülmények lényegesen megváltoztak, és a változtatás a gyermek érdekeit nem sérti. Ez utóbbi rendelkezést a családjogi törvény is a 72/A.§ (2) bekezdésében. Jelen esetben a bíróságnak mérlegelnie kell azt a körülményt, hogy az elhelyezés megváltoztatásával a gyermeket ismét kiszakítja a megszokott, állandó környezetéből, ami a gyermek egészséges személyiségfejlődését akadályozhatja, a megfelelő környezet állandóságának megváltoztatása félelemérzetet, szorongást válthat ki a gyermekből. Az állandóság követelményének érvényre juttatásánál ugyanakkor nem elsődlegesen a lakóhelynek van jelentősége, hanem a gyermek és a szülő személyes kapcsolatának. A pszichológiai szakvéleménynek ennek pontos feltérképezése a feladata. Jelen jogesetünkben az elvégzett környezettanulmány megállapítása szerint mindkét szülő lakókörnyezete alkalmas lenne a gyermek elhelyezésére. Megítélésem szerint az elhelyezés megfelelősségének megítélésénél a gyermek igényeit a nevelés és gondoskodás szükséges feltételein túlmenően kell vizsgálni.

Amennyiben a fiatalabb gyermek is betöltötte a 14. életévét, úgy az elhelyezés tárgyában meghozandó döntés előtt a bíróság köteles meghallgatni az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményét is. Sőt, elhelyezése tárgyában döntés csak beleegyezésével hozható, kivéve, ha a választott elhelyezés fejlődését veszélyezteti. Ítélőképessége birtokában lévő a gyermek, ha koránál és helyzeténél fogva képes önállóan és befolyásmentesen kialakítani véleményét.

Önmagában az a tény, hogy a gyermeknek aktívan részt kell vállalnia a házimunkában vagy az a körülmény, hogy – amennyiben a gyermek korára és fejlettségi szintjére tekintettel, nevelése érdekében – egy-egy hangos szó, enyhe dorgáló kifejezés elhangzik, bár a gyermek ezt sérelmezheti, önmagában nem alapozza meg az elhelyezés megváltoztatásának indokoltságát. Azonban az eset leírásából egyértelműen kitűnik, hogy az apa testi szigort alkalmaz, bántalmazza a gyermeket, azzal, hogy nem engedi iskolába járni, ezáltal tanköteles korú gyermekének szellemi fejlődését is gátolja. Mindezeket súlyosbítja az, hogy a gyermek akár szabad akaratából, akár kényszerítve olyan munkafolyamatban vesz részt, mely egészségét is veszélyezteti. Ezen tényekre alapozva úgy vélem, hogy a gyermek elhelyezésének megváltoztatása – tekintettel a gyermek veszélyeztetettségének fennállására – indokolt és a helyes bírói döntés az, hogy a jövőben a gyermek testi, erkölcs, szellemi nevelését az édesanya lássa el.

2. JOGESET

N. B. 9. osztályos szakképző iskolás tanuló. Sajátos nevelési igényű, ezért integrált oktatásban vesz részt. Enyhe értelmi fogyatékos, inzulinos cukorbeteg. Betegsége miatt gyakoriak a rosszullétei, melyek abból fakadnak, hogy mértéktelenül eszik, a beállított inzulin kevésnek bizonyul, magas a vércukorszintje. Nem veszi komolyan állapotát, nem megbízható, ezért állandó kontrollra van szüksége.

Állapota, viselkedése miatt anyja nem vállalta, nagymamája nevelte.

Két hónapja a nagymama rosszul lett, és kórházba került. A fiú magára maradt, mivel azonban nem tud gondoskodni önmagáról, az iskola jelzéssel élt az illetékes hatóságnál. A gyermeket átmeneti nevelésbe vették, majd amikor a nagymama felépült és nem vállalta tovább a nevelését, felügyeletét, tartós nevelésbe vételre került sor. Egy lakóotthonba került, eredeti lakhelyétől 50 km-re.

Márciusban betölti a 18. életévét, nagykorú lesz. Nevelésbe vétele óta rendszertelenül jár iskolába, nem teljesíti tankötelezettségét, melynek oka állítólag az, hogy gyakran hazalátogat, de osztálytársai elmondják, hogy csavarogni látják a városban. Nevelője tehetetlen, nem tudja kezelni, folyamatosak a konfliktusok. Nem igazán tudott beilleszkedni új otthonában, tervezi, hogy anyjához költözik, ahol ellátása, jövője bizonytalan.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Tisztázandó kérdések:

1. *Eldöntheti-e N. B. önállóan, mi a jó neki?*
2. *Milyen megoldás lenne a legmegfelelőbb a fiú számára?*

Felnőtt vagy gyermek? Első lépésként azt néztem meg, hogy N. B. életkora alapján márciusban nagykorúvá válik-vált, ezért életkora miatt cselekvőképesnek minősülhet.

Ha betöltötte a 18. életévét, nagykorúságával megszűnik a nevelésbe vétel.

Ebben a „legoptimálisabb” esetben cselekvőképesnek minősül, és élheti mindennapjait, mindenféle korlátozás nélkül. Esetleg az utógondozás keretein belül szabhat feltételeket a gyámhatóság.

Így a kérdésre válaszolva tulajdonképpen a már ifjú felnőtt azt teheti, amit szeretne, akár az iskolából is kimaradhat, illetve az édesanyjához költözhet.

Amennyiben még a 18. életévét nem töltötte be, a gyermek korlátozottan cselekvőképesnek minősül, és ebben az esetben a gyám korlátozhatja a láthatási jogot a családdal szemben, amennyiben az rossz hatással van a gyermek fejlődésére. Mindemellett életkortól függetlenül, amíg gondnokság alatt áll valaki, korlátozható lakhelye megválasztásában.

Azt gondolom, hogy jelen esetben hasznosabb lehet, ha a gyermek vagy ifjú felnőtt értelmi fogyatékosságán keresztül a cselekvőképességét vizsgáljuk.

A kérdést feltevő szerint inzulinos cukorbeteg, ami különös figyelmet igényelne N. B. részéről, ám az állítás szerint nem adagolja rendeltetésszerűen az inzulint magának, ezzel veszélyezteti önmaga egészségét.

Tovább súlyosbítja helyzetét, a mértéktelen, valószínűleg nem diétás étkezés. Ennek következtében gyakran van rosszul, és könnyen lehet, hogy kómás állapotba is kerül.

A cukorbetegség megfelelő kezelés nélkül komoly egészségkárosító hatással, és ebből eredően halállal is járhat.

Szükséges lenne egy orvosi véleményezés a fogyatékosság mértékéről, mely alapján el lehetne dönteni, hogy képes lesz-e önálló életvitel folytatására.

Jelenleg tartós nevelésbe van véve, a nevelőjének életvezetési tanácsokkal kellene ellátnia B.-t, és egészségi állapota miatt rendszeresen figyelemmel kísérnie életét.

Ezt a feladatát az esetleírás alapján nem tudja rendesen ellátni, mert B. nem megfelelően közreműködő. Ennek figyelembevételével valószínűleg a gyámhivatal nem fogja megszüntetni a cselekvőképesség korlátozásosát, és B. marad gondnokság alatt életkorától függetlenül.

Így viszont nem dönthet önállóan a lakhelyét illetően, szükséges a gondnoka beleegyezése, kivéve, ha a bíróság a korlátozást nem terjesztette ki lakhelye megválasztására, mert a belátási képesség korlátozottsága csak részleges.

Érdemes lenne még az édesanyját is megkeresni, és megvizsgálni szülői alkalmasságát, mert az írás szerint B. szeretne hozzá költözni, és rendszeresen nála „lóg”.

A kirendelt gondnok személyén lehetne még változtatni, mert ha okoktól függetlenül vagy a kapcsolattartás minősége miatt nem tudja a gondnok elvégezni a feladatát, új gondnok rendelhető ki B. mellé.

Tulajdonképpen B.-nek joga van megválasztani lakhelyét, amennyiben az a fejlődésére nincs rossz hatással. Az alapvető probléma, ami miatt korlátozni lehet vagy indokolt a cselekvőképességét és a lakhely megválasztásának jogát, B. beszámíthatósága.

A gyámhatóság köteles megvizsgálni, mi lenne a legjobb hatással B.-re és ez alapján elindítani a szükséges eljárást.

Polgári Törvénykönyv

A cselekvőképesség

Ptk. 11. § (1) Cselekvőképes mindenki, akinek cselekvőképességét a törvény nem korlátozza vagy nem zárja ki.

(2) Aki cselekvőképes, maga köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot.

(3) A cselekvőképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.

A kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképesség, illetve cselekvőképtelenség

Ptk. 12. § Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött. A házasságkötés nem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a házasságot a bíróság a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt nyilvánította érvénytelennek.

Ptk. 77. § A házasságkötés a Ptk. hatálybalépése előtt kötött házasságnál sem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a bíróság a házasságot a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság okából szükséges gyámhatósági engedély miatt érvénytelennek nyilvánítja.

Ptk. 12/A. § (1) Korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét már betöltötte és nem cselekvőképtelen.

(2) A korlátozottan cselekvőképes kiskorú nyilatkozatának érvényességéhez – ha jogszabály kivételt nem tesz – törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges. Ha a korlátozottan cselekvőképes kiskorú cselekvőképessé válik, maga dönt a függő jognyilatkozatainak érvényességéről.

(3) A korlátozottan cselekvőképes kiskorú a törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is

a) tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja;

b) megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket;

c) rendelkezik munkával szerzett keresményével; keresménye erejéig erre kötelezettséget vállalhat;

d) megköthet olyan szerződéseket, amelyekkel kizárólag előnyt szerez.

(4) A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak – a *d)* pontban foglaltak szerint – ígért vagy adott ajándékot a gyámhatóság engedélyével visszautasíthatja. Ha a gyámhatóság a törvényes képviselő visszautasító nyilatkozatát nem hagyja jóvá, ez a határozata a törvényes képviselő elfogadó nyilatkozatát pótolja.

(5) A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében maga is tehet jognyilatkozatokat, kivéve azokat, amelyeknél a jogszabály a korlátozottan cselekvőképes kiskorú saját nyilatkozatát kívánja meg, illetve amelyek a munkával szerzett keresményre vonatkoznak.

Ptk. 12/B. § (1) Cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét nem töltötte be.

(2) Cselekvőképtelen az a tizennegyedik életévét már betöltött kiskorú is, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett. A gondnokság alá helyezési eljárásra a 15. § rendelkezései megfelelően irányadók. A gondnokság hatálya a nagykorúság elérésével áll be, de a kiskorú már a határozat jogerőre emelkedésével cselekvőképtelenné válik.

Ptk. 12/C. § (1) A cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el.

(2) Nem lehet semmisnek tekinteni a cselekvőképtelen kiskorú által kötött és már teljesített csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel.

Ptk. 12/D. § A törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során a korlátozott cselekvőképességű, illetve az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen kiskorú véleményét figyelembe kell vennie.

A korlátozottan cselekvőképes és a cselekvőképtelen kiskorúakra vonatkozó közös szabályok

Ptk. 13. § (1) A törvényes képviselő jognyilatkozatainak érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges, ha a jognyilatkozat

a) a kiskorút megillető tartásról történő lemondásra,

b) a kiskorút örökösödési jogviszony alapján megillető jogokra vagy kötelezettségre; külön is visszautasítható vagyontárgyak öröklésének visszautasítására,

c) a kiskorú ingatlantulajdonának átruházására vagy bármely módon történő megterhelésére vonatkozik, ide nem értve azt az esetet, amikor az ingatlan ellenérték nélküli megszerzésével egyidejűleg kerül sor haszonélvezet alapítására,

d) a kiskorú külön jogszabály alapján beszolgáltatott vagyonára,

e) a kiskorú olyan egyéb vagyontárgyára, illetve vagyoni értékű jogára vonatkozik, amelynek értéke meghaladja a külön jogszabályban meghatározott összeget.

(2) Bírósági vagy közjegyzői határozattal elbírált jognyilatkozat érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása nem szükséges.

Ptk. 13/A. § (1) A kiskorú még a gyámhatóság jóváhagyásával sem tehet érvényesen olyan jognyilatkozatot, amellyel ajándékoz, idegen kötelezettségért megfelelő ellenérték nélkül felelősséget vállal, vagy amellyel jogokról ellenérték nélkül lemond.

(2) Ez a szabály nem gátolja a korlátozottan cselekvőképes kiskorút a munkával szerzett keresményével való rendelkezésben, és nem zárja ki a szokásos mértékű ajándékozást.

Ptk. 13/B. § (1) A korlátozott cselekvőképességen és a cselekvőképtelenségen alapuló semmisségre csak annak érdekében lehet hivatkozni, akinek cselekvőképessége korlátozott vagy hiányzik.

(2) Aki cselekvőképességét illetően a másik felet megtéveszti, ezért felelősséggel tartozik, és felelőssége alapján a szerződés teljesítésére is kötelezhető.

A cselekvőképesség korlátozása és kizárása gondnokság alá helyezéssel

Ptk. 14. § (1) Korlátozottan cselekvőképes az a nagykorú, akit a bíróság ilyen hatállyal gondnokság alá helyezett.

(2) A gondnokság alá helyezést a nagykorú személy házastársa, bejegyzett élettársa, egyeneságbeli rokona, testvére, a gyámhatóság és az ügyész kérheti.

(3) Ha a gondnokság alá helyezés szükségességéről a gyámhatóság tudomást szerez,a gondnokság alá helyezési eljárást meg kell indítania, ha ezt a (2) bekezdésben meghatározott közeli hozzátartozó a gyámhatóságnak a perindítás szükségességéről való tájékoztatását követő 60 napon belül nem teszi meg.

(4) Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége a pszichés állapota, szellemi fogyatkozása vagy szenvedélybetegsége miatt – általános jelleggel, illetve egyes ügycsoportok vonatkozásában – tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent.

(5) Ha a belátási képesség korlátozottsága csak részleges, a gondnokolt minden olyan ügyben önállóan érvényes jognyilatkozatot tehet, amely ügycsoport tekintetében a bíróság a cselekvőképességet korlátozó ítéletben a gondnokolt cselekvőképességét nem korlátozza.
(6) A bíróság különösen a következő ügycsoportok tekintetében korlátozhatja a gondnokság alá helyezett személy teljes cselekvőképességét:
1. társadalombiztosítási, szociális és munkanélküli ellátás igénylése, illetve az azzal, valamint a munkaviszonyból és munkaviszony jellegű jogviszonyból származó, a 14/B. § (2) bekezdés *c)* pontjában foglalt mértéket meghaladó jövedelemmel való rendelkezés;
2. ingó és ingatlan vagyonnal kapcsolatos rendelkezési jog;
3. családjogi jognyilatkozatok megtétele
a) a házassági, a bejegyzett élettársi vagyonjoggal kapcsolatos jognyilatkozat,
b) a származás megállapításával kapcsolatos nyilatkozat megtétele,
c) a gyermeke nevének meghatározása és annak megváltoztatása,
d) a gyermekének örökbefogadásához való hozzájárulás;
4. tartási kötelezettséggel kapcsolatos vagyoni döntés meghozatala;
5. a lakásbérlettel kapcsolatos jognyilatkozat megtétele (a szerződés megkötése, illetve felbontása);
6. örökösödési ügyek;
7. bentlakásos szociális intézetben történő elhelyezéssel kapcsolatos jognyilatkozatok;
8. az egészségügyi ellátással összefüggő jogok gyakorlása;
9. tartózkodási hely meghatározása.
Ptk. 14/A. § (1) A bíróságnak a cselekvőképesség korlátozását kimondó ítéletében rendelkeznie kell a gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálata iránti eljárás megindításának időpontjáról, mely nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év.
(2) A felülvizsgálati eljárást a gyámhatóságnak kell megindítania. A kereseti kérelem a gondnokság alá helyezés megszüntetésére, annak hatályában való fenntartására, a cselekvőképességet korlátozó gondnokság cselekvőképességet kizáró gondnoksággá változtatására, a cselekvőképességet kizáró gondnokság cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezésre történő módosítására, illetve cselekvőképességet korlátozó gondnokság esetén a gondnokolt által önállóan nem gyakorolható jogkörök módosítására irányulhat.
Ptk. 14/B. § (1) A korlátozottan cselekvőképes személy jognyilatkozata általános jelleggel, illetve a bíróság ítéletében meghatározott ügycsoportok tekintetében – a (2) bekezdésben foglaltak kivételével – csak akkor érvényes, ha azt a gondnoka beleegyezésével vagy utólagos jóváhagyásával tette. A gondnokolt és gondnoka közötti vita esetén a gyámhatóság dönt. Ha a korlátozottan cselekvőképes személy cselekvőképessé válik, maga dönt a függő jognyilatkozatainak érvényességéről.
(2) A korlátozottan cselekvőképes személy a gondnoka közreműködése nélkül is
a) tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre a jogszabály feljogosítja;

b) megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket;
c) rendelkezik a munkaviszonyból, munkaviszony jellegű jogviszonyból, társadalombiztosítási, szociális és munkanélküli ellátásból származó jövedelme 50%-ával; annak erejéig kötelezettséget is vállalhat;
d) megköthet olyan szerződéseket, amelyekkel kizárólag előnyt szerez.
(3) A korlátozottan cselekvőképes gondnokolt közokiratban feljogosíthatja a gondnokát – annak hozzájárulása esetén – arra, hogy helyette és nevében – általános jelleggel – eljárjon, jognyilatkozatot tegyen, kivéve a (2) bekezdésben meghatározott jognyilatkozatokat, illetve azokat, amelyeknél jogszabály a korlátozottan cselekvőképes személy saját nyilatkozatát kívánja meg.
(4) A gondnokolt a (3) bekezdés szerinti általános felhatalmazást teljes bizonyítóerejű magánokirattal – a gondnok egyidejű tájékoztatása mellett – bármikor visszavonhatja.
(5) Azonnali intézkedést igénylő esetben, illetve külön törvényben foglaltak szerint a gondnok a (3) bekezdésben meghatározott megállapodás hiányában is eljárhat a korlátozottan cselekvőképes gondnokolt helyett.
Tvr. 10. § A törvényes képviselő jognyilatkozatával és a gyámhatóság jóváhagyásával kapcsolatos szabályokat csak a törvény hatálybalépése után tett jognyilatkozatokra lehet alkalmazni.
Ptk. 15. § (1) Cselekvőképtelen az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett.
(2) A gondnokság alá helyezést a nagykorú személy házastársa, bejegyzett élettársa, egyeneságbeli rokona, testvére, a gyámhatóság és az ügyész kérheti.
(3) Ha a gondnokság alá helyezés szükségességéről a gyámhatóság tudomást szerez, a gondnokság alá helyezési eljárást meg kell indítania, ha ezt a (2) bekezdésben meghatározott közeli hozzátartozó a gyámhatóságnak a perindítás szükségességéről való tájékoztatást követő 60 napon belül nem teszi meg.
(4) A cselekvőképességet kizáró gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – pszichés állapota vagy szellemi fogyatkozása miatt – tartósan teljes mértékben hiányzik.
(5) A bíróságnak a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezést kimondó ítéletében rendelkeznie kell a 14/A. § szerinti felülvizsgálatról, kivéve, ha az érintett személy belátási képességének hiánya véglegesnek tekinthető.
Erről az igazságügyi orvosszakértőnek szakértői véleményében nyilatkoznia kell.
Ptk. 15/A. § (1) A cselekvőképtelen személy jognyilatkozata – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – semmis; nevében gondnoka jár el. A gondnoknak a véleménynyilvánításra képes gondnokolt kívánságát, kéréseit – pl. a tartózkodási helyére vonatkozóan – a döntések meghozatala előtt meg kell hallgatnia és lehetőség szerint figyelembe kell vennie. Ha a gondnok e kötelezettségét folyamatosan megszegi, ez a 19/C. § (2) bekezdésében foglaltak szerinti elmozdítását vonhatja maga után.
(2) A cselekvőképtelen személy maga is megkötheti azokat a csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek a mindennapi életben tömegesen fordulnak elő, és különösebb megfontolást nem igényelnek.

A gondnok kirendelése

Ptk. 19. § (1) A bíróság által gondnokság alá helyezett személy részére a gondnokot a gyámhatóság rendeli ki. A gondnokrendelés részletes szabályait külön jogszabály határozza meg.

(2) Gondnok lehet minden cselekvőképes, nagykorú személy. Gondnokul csak az rendelhető ki, aki a gondnoki tisztséget vállalja.

Ptk. 19/A. § (1) Gondnokká – ha ez az érdekeivel nem ellentétes – a gondnokság alá helyezett által még cselekvőképes állapotában közokiratban kijelölt vagy a gondnokság alá helyezést követően megnevezett személyt, ha ez nem lehetséges, akkor elsősorban együttélő házastársát vagy bejegyzett élettársát kell kirendelni. Ha ilyen nincs, vagy a házastárs, bejegyzett élettárs kirendelése veszélyeztetné a gondnokság alatt álló érdekeit, a gyámhatóság gondnokul olyan személyt rendel ki, aki a gondnokság ellátására az összes körülmények figyelembevételével alkalmasnak mutatkozik.

(2) A gondnok kirendelésénél az arra alkalmas személyek közül a szülőket, illetve a szülők által – a haláluk esetére – közokiratban vagy végrendeletben megnevezett személyt, ilyenek hiányában más hozzátartozókat – akik szükség esetén a személyes gondoskodást is el tudják látni – előnyben kell részesíteni.

(3) Ha a gondnok az (1)–(2) bekezdésben foglaltak szerint nem rendelhető ki, a gondnokolt számára hivatásos gondnokot kell kirendelni. Hivatásos gondnok csak büntetlen előéletű személy lehet. Hivatásos gondnokul a fogyatékosokkal, szenvedélybetegekkel vagy pszichiátriai betegekkel foglalkozó társadalmi szervezet (pl. egyesület) által a tagjai közül ajánlott személy is kirendelhető.

(4) Nem lehet gondnokul kirendelni azt, akinek a személye ellen a gondnokság alá helyezett kifejezetten tiltakozik.

Ptk. 19/B. § (1) A gondnokolt részére kivételesen több gondnok is kirendelhető. Többes gondnokrendelésre akkor kerülhet sor, ha

a) a gondnokság alá helyezett személy mindkét szülője, illetve két közeli hozzátartozója vállalja a gondnokságot, vagy

b) a gondnokolt vagyonának kezelése, illetve egyes más ügyeinek intézése külön szakértelmet igényel.

(2) Az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott esetben a gyámhatóságnak meg kell határoznia a gondnokok feladatkörének pontos megoszlását.

(3) A gondnok kirendelése mellett a gyámhatóság a gondnokolt részére helyettes gondnokot is rendelhet. A helyettes gondnok dönthet a távollévő vagy más okból ténylegesen akadályozott gondnok helyett a gondnokoltat érintő, azonnali intézkedést igénylő ügyekben.

Ptk. 19/C. § (1) A gyámhatóság a gondnokot a tisztségéből felmenti, ha

a) a gondnokság alá helyezést a bíróság megszüntette,

b) a gondnokolt meghalt,

c) a gondnok fontos okból a felmentését kéri,

d) utóbb keletkezik olyan kizáró ok, amely a gondnok kirendelésének is akadályát jelentette volna.

(2) A gyámhatóság a gondnokot tisztségéből elmozdítja – azonnali intézkedést igénylő esetben ezt meg-

előzően a gondnokot a tisztségéből felfüggeszti –, ha a gondnok a kötelezettségét nem teljesíti vagy olyan cselekményt követ el, amellyel a gondokolt érdekeit súlyosan sérti vagy veszélyezteti.
(3) Ha a gyámhatóság a gondnokot a tisztségéből az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott okból menti fel, ezzel egyidejűleg a gondnokolt haláláról a gondnokság alá helyezést elrendelő bíróságot értesítenie kell, a halál tényének a gondnokoltak névjegyzékébe történő bejegyzés végett.
Tvr. 10. § A törvényes képviselő jognyilatkozatával és a gyámhatóság jóváhagyásával kapcsolatos szabályokat csak a törvény hatálybalépése után tett jognyilatkozatokra lehet alkalmazni.

A gondnokság alá helyezés megszüntetése, illetve módosítása

Ptk. 21. § (1) A cselekvőképességet érintő gondnokságot a bíróság megszünteti, ha elrendelésének oka már nem áll fenn.
(2) A gondnokság alá helyezés megszüntetése iránt maga a gondnokság alatt álló, házastársa, bejegyzett élettársa, egyeneságbeli rokona, testvére, a gondnok, a gyámhatóság és az ügyész indíthat keresetet.
(3) A gondnokság alá helyezés megszüntetése iránti perindításnak a 14/A. § szerinti kötelező felülvizsgálat időpontja előtt is helye van.
(4) A (2) bekezdésben felsoroltak a gondnokság alá helyezés megszüntetésén kívül kérhetik cselekvőképességet korlátozó gondnokság esetén azon ügycsoportok módosítását, amelyek vonatkozásában a bíróság a gondnokolt cselekvőképességét korlátozta, a cselekvőképességet korlátozó gondnokság cselekvőképességet kizáró gondnoksággá változtatását, illetve a cselekvőképességet kizáró gondnokság cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezésre történő módosítását is.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Tartós nevelésbe vétel

Gyvt. 80. § (1) A gyámhivatal a gyermeket tartós nevelésbe veszi, ha
a) a szülő vagy mindkét szülő felügyeleti jogát a bíróság megszüntette,
b) a szülő vagy mindkét szülő elhalálozott, és a gyermeknek nincs felügyeletet gyakorló szülője,
c) a gyermek ismeretlen szülőktől származik,
feltéve, hogy az *a)–c)* pontokban meghatározott esetekben a gyermek neveléséről a Csjt. 95–97. §-ai alapján kirendelt gyám útján nem lehet gondoskodni,
d) a szülő gyermeke örökbefogadásához az örökbefogadó személyének és természetes személyazonosító adatainak ismerete nélkül tett hozzájáruló nyilatkozatot, feltéve, hogy a gyermek ideiglenes hatállyal nem helyezhető el leendő örökbefogadó szülőnél.[339]
(2) A tartós nevelésbe vétellel egyidejűleg a gyámhivatal a gyermeket nevelőszülőnél vagy ha ez nem lehetséges gyermekotthonban, illetőleg az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonában helyezi el és gyámot (hivatásos gyámot) rendel.

(3) Ha az (1) bekezdés d) pontja alapján a gyámhivatal a 6 hetesnél fiatalabb gyermeket ideiglenes hatállyal leendő örökbefogadó szülőnél helyezi el, akkor az elhelyezéssel egyidejűleg hivatásos gyámot rendel, figyelemmel a Csjt. 91. §-a (2) bekezdésének *d)* pontja alapján szünetelő szülői felügyeleti jogra.
(4) A tartós nevelésbe vétel a gyermek otthont nyújtó ellátását egyéni elhelyezési terv szerint biztosítja, és felkészíti a gyermeket az örökbefogadásra, illetve az önálló életre.
(5) A gyámhivatal a gyermek tartós nevelésbe vételéről soron kívül határoz. A határozat fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítható.
(6) A gyermeknek nevelőszülőhöz, gyermekotthonba vagy az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonába viteléről a települési önkormányzat jegyzője gondoskodik.
(7) A gyámhivatal a tartós nevelésbe vételt a gyám (hivatásos gyám), a nevelőszülő vagy intézmény, valamint a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatása, illetve javaslata alapján évente – a három éven aluli gyermek esetében félévente – felülvizsgálja annak érdekében, hogy elősegítse a gyermek mihamarabbi örökbefogadását, vagy ha ez nem lehetséges, tartós családot pótló – nevelőszülői, gyermekotthoni – környezetbe kerülését.
Gyvt. 81. § (1) Megszűnik a tartós nevelésbe vétel, ha
a) a bíróság a szülői felügyeletet visszaállította,
b) a gyermek a bíróság gyermekelhelyezési döntését követően más személy gyámsága alá került,
c) a gyermeket örökbe fogadták,
d) a gyermek nagykorúvá vált.
(2) A gyámhivatal a Csjt. 92. §-ának (3) bekezdése alapján kapcsolattartásra feljogosított szülő kérelmére a tartós nevelésbe vételt megszünteti, ha
a) a gyermek örökbefogadására nem került sor, és
b) a szülő személye és környezete alkalmas a gyermek nevelésére,
feltéve, hogy a megszüntetés a gyermek érdekében áll.
(3) A tartós nevelésbe vétel megszüntetésével egyidejűleg hatályát veszti a szülőnek a Csjt. 48. §-ának (3) bekezdése alapján tett jognyilatkozata.

Utógondozói ellátás
53/A. § (1) A gyámhivatal által elrendelt utógondozói ellátás keretében a fiatal felnőtt számára
a) szükség esetén a 45. § (1) bekezdése szerinti teljes körű ellátást, és
b) az önálló élet megkezdéséhez szükséges személyre szóló tanácsadást, a társadalomba való beilleszkedés elősegítése érdekében segítségnyújtást (a továbbiakban: utógondozás)
kell biztosítani.
(2) Az utógondozói ellátást nevelőszülő, gyermekotthon, utógondozó otthon vagy az általuk, illetve a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által működtetett, lakhatást nyújtó külső férőhely, különösen albérlet vagy egyéb hely (a továbbiakban: külső férőhely) biztosítja.

(3) Az utógondozói ellátást nyújtó és a fiatal felnőtt az utógondozói ellátás konkrét formájáról, módjáról és mértékéről a külön jogszabályban foglaltak szerint megállapodást köt.

1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

Értelmező rendelkezések

4. § E törvény alkalmazásában

a) fogyatékos személy: az, aki érzékszervi – így különösen látás-, hallásszervi, mozgásszervi, értelmi – képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolja, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során;

b) rehabilitáció: az egészségügyi, mentálhigiénés, oktatási, képzési, átképzési, foglalkoztatási, szociális rendszerekben megvalósuló folyamat, amelynek célja a fogyatékos személy képességének fejlesztése, szinten tartása, a társadalmi életben való részvételének, valamint önálló életvitelének elősegítése;

c) segédeszköz: a fogyatékos személy fizikai vagy érzékszervi képessége részleges vagy teljes hiányának részleges vagy teljes pótlását szolgáló eszköz;

d) támogató szolgálat: a fogyatékos személy önálló életvitelét elősegítő, a mindennapi szükségletei kielégítését célzó – személyes közreműködés által megvalósuló – szolgáltatás;

e) lakóotthon: a fogyatékos személy önálló életvitelét elősegítő, kisközösséget befogadó lakhatási forma;

f) közszolgáltatás:

fa) minden közhatalmi tevékenység – ideértve a hatósági, kormányzati és minden egyéb közigazgatási, valamint igazságszolgáltatási tevékenységet –, továbbá az Országgyűlés, az Országgyűlésnek beszámolással tartozó szervek, az Alkotmánybíróság, az országgyűlési biztosok, az ügyészség, valamint a honvédelmi és rendvédelmi szervek által hatáskörük gyakorlása során kifejtett tevékenység,

fb) az állam által fenntartott intézmény által nyújtott közszolgálati műsorszolgáltatás, továbbá oktatási, közművelődési, közgyűjteményi, kulturális, tudományos, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi, egészségügyi, sport-, ifjúsági, foglalkoztatási szolgáltatás, ellátás, illetve tevékenység,

fc) a helyi és kisebbségi önkormányzat hatásköre gyakorlása során kifejtett minden tevékenység – ideértve különösen a hatósági és egyéb közigazgatási tevékenységet –, valamint a helyi és kisebbségi önkormányzat, a nem állami és egyházi fenntartó, illetőleg az általa fenntartott közfinanszírozásban részesülő intézmény által nyújtott fb) szerinti szolgáltatás, ellátás, tevékenység,

fd) minden ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység, továbbá

fe) minden olyan hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett nyilvános szolgáltató tevékenység, amely település vagy településrész közellátását szolgálja, használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható;

Lakóhely, közösségbe való befogadás, önálló életvitel

17. § (1) A fogyatékos személynek joga van a fogyatékosságának, személyes körülményeinek megfelelő – családi, lakóotthoni, intézményi – lakhatási forma megválasztásához.

(2) A fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó, 50 főnél nagyobb férőhelyszámú szociális intézmények kiváltására a (3)–(5) bekezdésben foglaltak szerint kerül sor.
(3) 2013. december 31-éig legalább 1500 fő fogyatékos és pszichiátriai beteg személynek ellátást nyújtó intézményi férőhely kiváltásához az európai uniós társfinanszírozással megvalósuló fejlesztési programok nyújtanak támogatást.
(4) A (3) bekezdés szerint kiváltásra nem kerülő intézményi férőhelyek kiváltására az Országgyűlés 2010. december 31-éig ütemtervet fogad el a kötelezettek és a végrehajtás határidejének rögzítésével.
(5) A kiváltást a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a Fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezmény 19. cikkében meghatározottak figyelembevételével kell végrehajtani.

3. JOGESET

B. Attila és H. Judit mindketten állami gondozottként nőttek fel. Az intézetből kikerülve senki segítségére nem számíthattak abban, hogy önálló otthont teremtsenek maguknak, így ismerősöknél, rokonoknál és különböző albérletekben húzták meg magukat. Időközben három gyermekük született, akikkel folytatták vándor életmódjukat. 2002. február 20-án ismét költöztek, ekkor H. Judit egyik nagynénje fogadta be a családot szoba-konyhás lakásába. 25-én több mint tíz rendőr kíséretében megjelent a házban egy másik kerület gyermekvédelmi osztályának mint elsőfokú gyámhatóságnak a munkatársa, és közölte, hogy a hivatal határozatot hozott a gyermekek ideiglenes hatályú intézeti elhelyezéséről, mely határozatot azonnal végre is hajtanak. A családnak a gyámhivatallal ezt megelőzően soha semmilyen ügye, konfliktusa nem volt, a gyerekeket még csak védelembe sem vették korábban.

A kerületi gyermekvédelmi osztály azzal indokolta határozatát, hogy a család lakáskérdése nem rendeződött, álláspontjuk szerint reménytelenné vált. Védőnői jelzés alapján figyeltek fel rájuk, az édesanya ugyanis ismét várandós volt. Hivatkoztak még arra, hogy a szülők egyike sem rendelkezik munkahellyel, az édesanya gyesen van, míg az apuka alkalmi munkákból próbálja a családot eltartani. A határozatból kiderül, hogy a gyermekjóléti szolgálat korábban felajánlotta az anyukának, hogy a gyerekeket elhelyezik egy hetes intézményben, ezt azonban ő elutasította. Ugyanígy nem jelent meg az anyaotthoni elbeszélgetésen, és a gyámhatóság szerint a védőnővel sem tartja a kapcsolatot. Végezetül – álláspontjuk szerint – a gyerekek gyakran elhanyagoltak és piszkosak, és a gyerekjóléti szolgálat családgondozása sem vezetett eredményre. A fentiek szerint a gyermekvédelmi osztály mint elsőfokú gyámhatóság úgy határozott, hogy „szakmai vélemények alapján a gyermekek családból való kiemelése indokolt és szükséges”.

A szülők, tekintettel a nagyszámú rendőri kíséretre, saját maguk vitték be a három gyermeket a kijelölt intézménybe. Ott azonban előadták, hogy már öt napja van hol lakniuk, az anyuka nagynénje befogadta őket, erről befogadó nyilatkozat is készült, melyet be is mutattak. Kérték tehát, hogy hadd vigyék haza a gyermekeket, hiszen azok intézeti elhelyezése nem indokolt. A gyermekvédelmi munkatársak azonban közölték, hogy a határozatot végre kell hajtani, ha a szülők nem értenek egyet a benne foglaltakkal, lehetőségük van a fellebbezésre.

A szülők naponta látogatják az ötéves ikerpárt, Helgát és Erikát, illetve a hároméves Andreát. Mindhármukat nagyon megviselte, hogy elszakították őket szüleiktől, minden látogatás alkalmával sírva kérik, hogy vigyék őket haza. Az édesanyát – aki ekkor negyedik gyermekével volt várandós – szintén nagyon felzaklatták a történtek.

A gyermekek beszállításának napján a szülők szóban nyilatkoztak arról, hogy öt napja egy rokonuk befogadta őket, s a befogadási nyilatkozatot is bemutatták. Az édesanya nagynénje elmondta, hogy a család nála maradhat, míg albérletet nem találnak. A család a költözést követően maga kérte a gyámhivatal munka-

társát, hogy jöjjön ki környezettanulmányt végezni, ehelyett azonban a gyámhivatal néhány nappal később tíz rendőr kíséretében már a gyerekek elszállításáról rendelkezett a helyszínen. Az édesanya tiltakozott az ellen, hogy gyermekei piszkosak lennének, bármilyen körülmények között is kellett lakniuk, mindig nagyon ügyelt arra, hogy ne legyenek elhanyagoltak. A gyámhatóság állítását rendkívül sértőnek és megalázónak tartotta. Az megfelel ugyan a valóságnak, hogy az édesapa alkalmi, fekete munkákból próbálja a családot eltartani, azonban ez alapján hazánkban több ezer családból emelhetnék ki a gyerekeket, hiszen nem ritka jelenség az, ahogy a B. család megpróbál talpon maradni.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Tisztázandó kérdések:

1. *Mit jelent az ideiglenes hatályú intézeti elhelyezés?*
2. *Milyen esetben szükséges az ideiglenes hatályú elhelyezés?*
3. *Van-e lehetősége a családnak a fellebbezésre, illetve milyen segítségre számíthatnak, hogy a gyermekeiket családban nevelhessék?*
4. *Kapott-e segítséget a család a lakhatásuk megoldására?*
5. *Az apa munkaerőpiacon történő elhelyezkedése.*

A gyermekek védelmének kérdése

A nemzetközi joggal harmonizálva a magyar állam egyik alapvető kötelességének tartja a gyermekek különleges védelmét. Az ENSZ Közgyűlése által 1959. november 20-án elfogadott, a Gyermekek Jogairól Szóló Nyilatkozata fogalmazza: „a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után”.

A magyar állam ezt a Magyar Köztársaság alkotmányában – 1949. évi XX. törvény – az alapvető jogok és kötelességek címszó alatt, alábbiakban fogalmazza meg.

A Magyar Köztársaság Alkotmánya – 1949. évi XX. törvény

66. § (2) A Magyar Köztársaságban az anyáknak a gyermek születése előtt és után külön rendelkezések szerint támogatást és védelmet kell nyújtani.
67. § (1) A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családja, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.

A lehető legszélesebb körű védelmet és segítséget kell nyújtani a családnak, amely a társadalom természetes és alapvető egysége, különösen a családalapítás tekintetében és addig, amíg a család felelős az eltartott gyermekek gondozásáért és neveléséért.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Gyermeki jogok védelme

Gyvt. 11. § (1) A gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozik.

(2) A gyermek alkotmányos jogainak védelmét az országgyűlési biztos (a továbbiakban: biztos) a maga sajátos eszközeivel segíti, és ennek során

a) a biztos feladata, hogy a gyermek alkotmányos jogait érintő – tudomására jutott – visszaéléseket kivizsgálja, és orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményezzen,

b) a biztos az a) pontban megnevezett intézkedéseiről évente beszámol az Országgyűlésnek.

11/A. § (1) A gyermekjogi képviselő ellátja a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermek e törvényben meghatározott jogainak védelmét, és segíti a gyermeket jogai megismerésében és érvényesítésében, valamint kötelességei megismerésében és teljesítésében. A gyermekjogi képviselő kiemelt figyelmet fordít a különleges vagy speciális ellátást igénylő gyermek védelmére.

(2) A gyermekjogi képviselő

a) segít a gyermeknek panasza megfogalmazásában, kezdeményezheti annak kivizsgálását,

b) segíti a gyermeket az állapotának megfelelő ellátáshoz való hozzájutásban, a gyermekjóléti szolgálat esetmegbeszélésén, illetve a területi gyermekvédelmi szakszolgálat elhelyezési értekezletén az ezzel kapcsolatos megjegyzések, kérdések megfogalmazásában,

c) a 36. § (2) bekezdése szerinti esetben eljár a gyermek szülője vagy más törvényes képviselője, a gyermek, illetve fiatal felnőtt, valamint a gyermek-önkormányzat felkérése alapján,

d) eljár az érdek-képviseleti fórum 35. § (4) bekezdése szerint tett megkeresése alapján,

e) a gyámhivatal kirendelése alapján képviseli a gyermeket a nevelési felügyelettel kapcsolatos eljárásban.

f) a 100/A. § (1) bekezdése szerinti jogsértések észlelése esetén javaslatot tehet

fa) gyermekvédelmi igazgatási bírság kiszabására az arra a 100/A. § (1) bekezdése szerint jogosult szervnek,

fb) a jogsértés jövőbeni előfordulásának megelőzése érdekében a jogsértéssel érintettek között, szükség szerint szakértők bevonásával, egyeztető megbeszélés tartására a gyámhivatalnak,

fc) a jogsértő személy továbbképzésére a fenntartónak, működtetőnek.

(3) A gyermekjogi képviselő jogosult a gyermekjóléti, illetve gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységet végző működési területén tájékoztatást, iratokat, információkat kérni és a helyszínen tájékozódni. A gyer-

mekjogi képviselő köteles a gyermek személyes adatait az adatvédelmi jogszabályoknak megfelelően kezelni.
(4) A gyermekjogi képviselő e célra létrehozott szervezet keretében működik. A gyermekjogi képviselő jogállására és eljárására vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály rendezi.
(5) A gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységet végző biztosítja, hogy a gyermek és hozzátartozói a gyermekjogi képviselő személyét és a vele való kapcsolat felvételének módját megismerhessék.
(6) A gyermekjóléti és gyermekvédelmi intézmények, illetve szolgálatok vezetői tizenöt napon belül, a fenntartó harminc napon belül, illetve a képviselő-testület vagy a közgyűlés a következő testületi ülésén érdemben megtárgyalja a gyermekjogi képviselő észrevételeit, és az ezzel kapcsolatos állásfoglalásáról, intézkedéséről tájékoztatja őt.
(7) A gyermekjogi képviselő figyelemmel kíséri az óvoda, az iskola, a kollégium és a pedagógiai szakszolgálat intézményeiben folyó gyermekvédelemmel kapcsolatos tevékenységet, segíti a gyermeki jogok érvényesülését. A gyermekjogi képviselő indokolt esetben megkeresi az említett intézmények fenntartóját, illetve szükség szerint a gyermek érdekében a gyámhatóságnál eljárást kezdeményez.
(8) Nem lehet gyermekjogi képviselő az a személy,
a) aki büntetett előéletű,
b) aki büntetlen előéletű, de a bíróság büntetőjogi felelősségét jogerős ítéletben megállapította a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény XII. fejezet I. címében meghatározott élet, testi épség és egészség elleni bűncselekmény, II. címében meghatározott egészségügyi beavatkozás, orvostudományi kutatás rendje és az egészségügyi önrendelkezés elleni bűncselekmény, kényszerítés, a lelkiismeret és vallásszabadság megsértése, közösség tagja elleni erőszak, személyi szabadság megsértése, emberrablás, emberkereskedelem, zaklatás, magántitok megsértése, visszaélés személyes adattal, visszaélés közérdekű adattal, XIV. fejezetében meghatározott házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni bűncselekmény, embercsempészet, XV. fejezet V. címében meghatározott hivatalos személy elleni bűncselekmény és VI. címében meghatározott igazságszolgáltatás elleni bűncselekmény, XVI. fejezet II–IV. címében meghatározott köznyugalom, közbizalom és közegészség elleni bűncselekmény, lopás, sikkasztás, csalás, hűtlen kezelés, hanyag kezelés, rablás, kifosztás, zsarolás, orgazdaság vagy olyan bűntett miatt, amelyet bűnszervezet keretében követett el
ba) ötévi vagy azt meghaladó végrehajtandó szabadságvesztés büntetés esetén a mentesítés beálltától számított tizenkét évig,
bb) öt évet el nem érő végrehajtandó szabadságvesztés esetén a mentesítés beálltától számított tíz évig,
bc) végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés esetén a mentesítés beálltától számított nyolc évig,
bd) közérdekű munka vagy pénzbüntetés kiszabása esetén a mentesítés beálltától számított öt évig,
be) végrehajtásában felfüggesztett pénzbüntetés esetén a mentesítés beálltától számított három évig,
c) aki a *b)* pontban meghatározott bűncselekmény miatt büntetőeljárás hatálya alatt áll,

d) aki a szakmai gyakorlata meglétének vizsgálata során figyelembe veendő foglalkozás tekintetében foglalkoztatástól eltiltás hatálya alatt áll, valamint
e) akinek szülői felügyeleti jogát a bíróság jogerős ítéletével megszüntette, valamint – ha külön jogszabály másképp rendelkezik – akinek szülői felügyeleti joga a gyermek átmeneti nevelésbe vétele miatt szünetel.
(9) Megszűnik a gyermekjogi képviselő megbízatása, ha vele szemben a (8) bekezdésben meghatározott kizáró okok valamelyike fennáll, vagy ha a gyermekjogi képviselő a 11/B. § (3) bekezdésben meghatározott igazolási kötelezettségének ismételt szabályszerű felhívásra sem tesz eleget, és nem bizonyítja, hogy a kötelezettség elmulasztása rajta kívülálló ok következménye.
11/B. § (1) A gyermekjogi képviselői feladatok ellátására pályázó személy a jelentkezéskor a gyermekjogi képviselet céljából létrehozott szervezett vezetője (a továbbiakban: vezető) részére
a) hatósági bizonyítvánnyal igazolja azt a tényt, hogy a 11/A.§ (8) bekezdés *a)–d)* pontjában meghatározott kizáró ok vele szemben nem áll fenn, valamint
b) igazolja, hogy a 11/A. § (8) bekezdés *e)* pontjában meghatározott kizáró ok vele szemben nem áll fenn.
(2) Ha a pályázó az (1) bekezdésben meghatározott tényeket nem igazolja, gyermekjogi képviselő nem lehet.
(3) A vezető a gyermekjogi képviselőt – a képviselet ellátásának időtartama alatt – írásban, a mulasztás jogkövetkezményeinek ismertetésével felhívhatja annak hatósági bizonyítvánnyal való igazolására, hogy a gyermekjogi képviselővel szemben nem állnak fenn a 11/A. § (8) bekezdés *a)–d)* pontjában meghatározott kizáró okok.
(4) Ha az (3) bekezdésben meghatározott felhívásra a gyermekjogi képviselő igazolja, hogy vele szemben a 11/A. § (8) bekezdés *a)–d)* pontjában meghatározott kizáró okok nem állnak fenn, a vezető az igazolásra szolgáló hatósági bizonyítvány kiadása iránti eljárásért megfizetett igazgatási szolgáltatási díjat a gyermekjogi képviselő részére megtéríti.
(5) A vezető a 11/A. § (8) bekezdés *a)–d)* pontjában meghatározott körülmények igazolása céljából kezeli
a) gyermekjogi képviselői feladatok ellátására pályázó személy,
b) a gyermekjogi képviselő azon személyes adatait, amelyeket az e célból a bűnügyi nyilvántartó szerv által kiállított hatósági bizonyítvány tartalmaz.
(6) Az (5) bekezdésben meghatározott személyes adatokat a vezető az ellenőrzés lefolytatásáig vagy ha az ellenőrzés következtében a gyermekjogi képviselő megbízatása megszűnik, a megbízatás megszűnésének időpontjáig kezeli.

A fent leírt esetből számomra nem derül ki, hogy a család megkapta-e ezt a széles körű védelmet és segítséget, hogy a gyermekek családban történő nevelése lehetővé váljék; ha ez nem történt meg, ezzel a gyermekek alapvető jogai sérültek.

Mit jelent az ideiglenes hatályú intézeti elhelyezés?

Ezzel az intézkedéssel a szülő átmeneti időre elveszíti a szülői felügyeleti jogát, mellyel egy időben a gyermek gyámság alá kerül. 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról (Csjt.) A szülői felügyelet és a kiskorúakról való állami gondoskodás címszó alatt megfogalmazza azokat a kitételeket, mellyel a szülő felügyelet szünetel.

Az 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról (Csjt.)

1. § (1) A házasságról, a családról és a gyámságról szóló törvénynek az a célja, hogy a Magyar Köztársaság Alkotmányának megfelelően szabályozza és védje a házasság és a család intézményét, biztosítsa a házasságban és a családi életben a házastársak egyenjogúságát, fokozza a gyermekekért való felelősséget és előmozdítsa az ifjúság fejlődését és nevelését.
(2) E törvény alkalmazása során mindenkor a kiskorú gyermek érdekére figyelemmel, jogait biztosítva kell eljárni.

A szülői felügyelet megszüntetése és szünetelése

Csjt. 88. § (1) A bíróság megszünteti a szülői felügyeletet:
a) ha a szülő felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti,
b) ha a gyermeket más személynél helyezték el, vagy átmeneti nevelésbe vették és a szülő felróhatóan gyermeke érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel, gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein az átmeneti nevelés megszüntetése céljából nem változtat.
c) ha a szülőt a bíróság valamelyik gyermeke személye ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélte.
(2) A bíróság a szülői felügyeletet abból az okból is megszüntetheti, hogy a szülő életközösségben él a felügyelettől megfosztott másik szülővel, és ezért alaposan tartani lehet attól, hogy a felügyeletet nem fogja a gyermek érdekében megfelelően ellátni.
(3) Ha a bíróság a szülői felügyeletet a szülő mindegyik gyermeke tekintetében megszüntette, a megszüntető határozat hatálya kihat a később született gyermekre is.
(4) Az, aki szülői felügyeletet megszüntető jogerős ítélet hatálya alatt áll, nem fogadhat örökbe, gyámságot nem viselhet, gyermek nála nem helyezhető el és nincs joga arra, hogy gyermekével kapcsolatot tartson.
Csjt. 89. § A bíróság a jövőre nézve visszaállítja a szülői felügyeletet, ha az az ok, amely miatt azt megszüntették, már nem áll fenn, és nincs egyéb olyan ok sem, amely a megszüntetésre alapul szolgálna.
Csjt. 90. § (1) A szülői felügyelet megszüntetése iránt a másik szülő, visszaállítása iránt pedig bármelyik szülő indíthat pert. Ezen felül mindkét esetben perindításra jogosult a gyermek, a gyámhatóság és az ügyész is.

(2) A szülői felügyelet megszüntetése, valamint visszaállítása iránt a teljesen cselekvőképtelen szülő és gyermek helyett a gyámhatóság hozzájárulásával a törvényes képviselő indíthat pert. A cselekvőképességében korlátozott szülő és gyermek a pert törvényes képviselője hozzájárulásával maga indíthatja meg.
(3) A szülői felügyelet megszüntetése, valamint annak visszaállítása iránt indított perben hozott ítélet mindenkivel szemben hatályos.
Csjt. 91. § (1) Szünetel a szülői felügyelet,
a) ha a szülő cselekvőképtelen, vagy cselekvőképességében korlátozva van,
b) ha a szülő ismeretlen helyen távol van, vagy ténylegesen akadályozva van,
c) ha a bíróság a gyermeket harmadik személynél helyezte el,
d) ha a szülő hathetes életkoránál fiatalabb gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához járult hozzá,
e) ha a gyermeket a gyámhivatal átmeneti nevelésbe vette,
f) ha a gyámhivatal a gyermek családba fogadásához hozzájárult,
g) ha a szülővel szemben a bíróság a gyermek sérelmére elkövetett cselekmény miatt büntetőeljárási kényszerintézkedésként távoltartást rendelt el, a kényszerintézkedés időtartamáig.
h) ha a szülővel szemben a rendőrség vagy a bíróság a gyermek, illetve a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett, külön törvényben meghatározott hozzátartozók közötti erőszak miatt ideiglenes megelőző távoltartó határozatot, megelőző távoltartó határozatot hozott.
A szülői felügyelet megszüntetése, illetőleg a gyermek elhelyezése iránti per jogerős befejezéséig szünetel a szülői felügyelete annak, akinek a gyermekét a gyámhivatal ideiglenes hatállyal a különélő másik szülőnél, más hozzátartozónál vagy más személynél, illetőleg nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezte el.
(2) A szülői felügyelet megszüntetése, illetőleg a gyermek elhelyezése iránti per jogerős befejezéséig szünetel a szülői felügyelete annak, akinek a gyermekét a gyámhivatal ideiglenes hatállyal a különélő másik szülőnél, más hozzátartozónál vagy más személynél, illetőleg nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezte el.
(3) A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben való döntés kivételével szünetel a szülői felügyelete annak a szülőnek, akinek gyermeke a különélő másik szülőnél van elhelyezve, de szülői felügyeleti jogát a bíróság nem szüntette meg. Nem szünetel a szülői felügyelet, ha a szülők vagy a bíróság a közös szülői felügyeletről döntött.
Vhr. 22. § A Csjt. 91. § (1) bekezdésének *d)* pontját csak a Csjt. hatálybalépése után előterjesztett kérelem esetében lehet alkalmazni. A gyámhatóság hozzájárulása iránti kérelemet azonban akkor is elő lehet terjeszteni, ha a szülő a gyermekét már a Csjt. hatálybalépése előtt átadta más családnak nevelésre.
Csjt. 92. § (1) A gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermekétől különélő szülő joga és kötelessége, hogy gyermekével kapcsolatot tartson fenn, vele rendszeresen érintkezzen (a kapcsolattartás joga). A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.

(2) A szülőnek – kivéve, ha a külön jogszabályban meghatározott ideiglenes megelőző távoltartó határozat, megelőző távoltartó határozat, illetve ha gyermek sérelmére elkövetett cselekmény miatt a büntetőeljárásban elrendelhető távoltartás kényszerintézkedés hatálya alatt áll – joga van gyermekével kapcsolatot tartani akkor is, ha szülői felügyeleti joga szünetel.
(3) Kivételesen indokolt esetben, a gyermek érdekében azt a szülőt is fel lehet jogosítani a gyermekkel való kapcsolattartásra, akinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, vagy akinek szülői felügyeleti joga a 48. § (3) bekezdése alapján szűnt meg és a gyermek örökbefogadására nem került sor. Erről a szülői felügyeletet megszüntető bíróság vagy – ha a gyermeket tartós nevelésbe vették – a gyámhivatal dönt.
(4) A kapcsolattartásról – a szülők megegyezésének hiányában, illetőleg a szülők és a gyám közötti vita esetében – a gyámhatóság dönt. Ha házassági vagy gyermekelhelyezési per van folyamatban, a szülők megegyezésének hiányában a kapcsolattartásról a bíróság dönt. A gyámhatóság, illetőleg a házassági vagy gyermekelhelyezési perben a bíróság a felróható magatartást tanúsító szülő kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja, vagy megvonhatja, illetőleg e jog gyakorlásának szünetelését rendelheti el.
(5) Ha a kapcsolattartás kérdésében a bíróság döntött, ennek megváltoztatását a határozat jogerőre emelkedésétől számított két éven belül csak a bíróságnál lehet kérni.
(6) A kapcsolattartásra vonatkozó bírósági határozat végrehajtásáról a gyámhatóság gondoskodik.

A gyám kirendelése

Csjt. 95. § (1) A gyámság viselése elsősorban azt illeti, akit a szülői felügyeletet gyakorló szülő közokiratban vagy végrendeletben gyámul megnevezett (nevezett gyá*m)*. Ha a szülői felügyeletre egyaránt jogosult szülők más-más gyámot neveztek meg, a körülmények figyelembevételével a gyámhatóság határoz afelől, hogy a gyámságot melyik viselje.
(2) A nevezett gyámot csak akkor szabad mellőzni, ha a törvény értelmében gyámságot nem viselhet, vagy a gyámság átvételében gátolva van, végül ha kirendelése a kiskorú érdekét veszélyeztetné.
Csjt. 96. § (1) Nevezett gyám nemlétében a gyámhatóság elsősorban a gyámság ellátására alkalmas rokont, illetőleg a kiskorúval más családi kapcsolatban álló személyt rendel ki gyámul. Ha ilyen hozzátartozója nincs, a gyámhatóság más alkalmas személyt rendel ki.
(2) Azt a személyt,
a) akinél a gyámhivatal a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezte [91. § (2) bek.];
b) akinél a bíróság a gyermeket elhelyezte [72/A. § (1) bek.],
c) aki a gyermeket a gyámhatóság hozzájárulásával családba fogadta
a gyermek gyámjául kell rendelni.
Csjt. 97. § (1) A gyámhatóság rendszerint minden kiskorú részére külön gyámot rendel.
(2) Testvérek részére közös gyámot kell rendelni, ettől a szabálytól azonban bármelyik kiskorú érdekében el lehet térni.

(3) Ha törvény másként nem rendelkezik, a gyámhivatal egy vagy több gyermek gyámjává a közigazgatási szerv részéről erre kijelölt személyt (hivatásos gyámot) is kirendelheti.

Csjt. 98. § (1) Gyámság alá tartozik az a gyermek, akit átmeneti vagy tartós nevelésbe vettek, továbbá akit ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban, illetve más bentlakásos intézményben helyeztek el, és szülője ellen a szülői felügyelet megszüntetése iránt per van folyamatban [91. § (2) bek.].

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a gyámhivatal a gyermek részére gyámot rendel. Gyámul rendelhető a gyámi feladatok ellátására alkalmas

a) nevelőszülő,

b) gyermekotthon vezetője,

ahol a gyámhivatal a gyermeket elhelyezte.

(3) A (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjai alapján kirendelt gyámra nem alkalmazhatók a 100. § (2) bekezdésének *b)* és *c)* pontjában foglaltak.

(4) A gyámhivatalnak a gyermek számára hivatásos gyámot kell kirendelnie, ha

a) a gyámhivatal az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermeket fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthonában helyezte el,

b) a nevelőszülő a 100. § (3) bekezdése alapján a gyámságot nem vállalja,

c) a 98. § (2) bekezdésében meghatározott személyek gyámul nem rendelhetők,

d) a szülő hozzájárult gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához, és a gyámhivatal a gyermeket ideiglenesen a leendő örökbefogadó szülőnél helyezte el.

(5) A gyámhivatal a (2) és (4) bekezdésben meghatározott személyek gyámul történő kirendeléséről az összes körülmények figyelembevételével, a gyermek érdekében dönt.

Csjt. 99. § (1) Gyám lehet minden nagykorú személy, akivel szemben e törvényben meghatározott kizáró körülmény nem áll fenn.

(2) Gyámságot nem viselhet az,

a) aki gondnokság alatt áll,

b) aki a szülői felügyeletet megszüntető vagy a közügyektől eltiltó jogerős ítélet hatálya alatt áll,

c) akit a szülői felügyelet gyakorlására jogosult szülő a gyámságból közokiratban vagy végrendeletben kizárt.

d) akinek szülői felügyeleti joga azért szünetel, mert gyermekét a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette,

e) akinek a gyermekét örökbe fogadhatónak nyilvánították.

(3) Ha a szülői felügyeletet gyakorló egyik szülő azt a személyt zárja ki a gyámságból, akit a másik szülő gyámul nevezett meg, a kiskorú gyermek érdekeinek figyelembevételével a gyámhatóság dönti el, hogy melyik rendelkezés érvényesüljön.

(4) Érvénytelen annak gyámul kirendelése, aki az előző rendelkezések értelmében gyámságot nem viselhet, illetőleg gyámul nem lett volna kirendelhető.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Az ideiglenes hatályú elhelyezés az állami gondoskodás keretébe tartozó intézkedés. Az ideiglenes hatályú elhelyezésről a települési önkormányzat jegyzője, a gyámhivatal, valamint a bíróság a rendőrség, az ügyészség, a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoksága intézkedhet. Az elhelyezés alapján a gyermek – nevelőszülőknél, a gyermekotthonban vagy más intézményben – otthont nyújtó ellátásban részesül.

Ideiglenes hatályú elhelyezés

Gyvt. 72. § (1) Ha a gyermek felügyelet nélkül marad vagy testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését családi környezete vagy önmaga súlyosan veszélyezteti, és emiatt azonnali elhelyezése szükséges, a települési önkormányzat jegyzője, a gyámhivatal valamint a rendőrség, az idegenrendészeti hatóság, a menekültügyi hatóság, az ügyészség, a bíróság a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoksága (a továbbiakban: beutaló szerv) a gyermeket ideiglenesen

a) a nevelésére alkalmas, azt vállaló különélő szülőnél, más hozzátartozónál, illetve személynél, vagy ha erre nincs lehetőség,

b) a legközelebbi ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermekek ellátását is biztosító nevelőszülőnél, vagy ha erre nincs lehetőség – az ideiglenes hatályú elhelyezés biztosítására is kijelölt – gyermekotthonban helyezi el, és erről haladéktalanul értesíti a gyámhivatalt, illetve külföldi állampolgárságú gyermek esetében – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének b) pontja szerinti személyt – a Kormány által kijelölt gyámhivatalt.

(2) Az ideiglenes hatályú elhelyezést megalapozó súlyos veszélyeztetettségnek minősül a gyermek olyan bántalmazása, elhanyagolása, amely életét közvetlen veszélynek teszi ki, vagy testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésében jelentős és helyrehozhatatlan károsodást okozhat.

(3) A gyermeknek a gondozási helyre viteléről a beutaló szerv gondoskodik.

(4) Az ideiglenes hatályú elhelyezéstől kezdődően a szülő gondozási, nevelési joga szünetel.

Gyvt. 73. § (1) A gyámhivatal – a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel – az ideiglenes hatályú elhelyezést követően – függetlenül attól, hogy arra mely beutaló szerv intézkedése alapján kerül sor, és hogy a döntést megfellebbezték-e – annak elrendelésétől számított

a) harminc napon belül megszünteti az ideiglenes hatályú elhelyezést, ha annak okai nem állnak fenn, vagy

b) harmincöt napon belül elrendeli a gyermek átmeneti vagy tartós nevelésbe vételét, vagy

c) két hónapon belül pert indít az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartása vagy megváltoztatása mellett a gyermekelhelyezés megváltoztatása, illetve a szülői felügyelet megszüntetése iránt.

(2) A bíróság gyermekelhelyezéssel kapcsolatos döntésének az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott perindítással történő megváltoztatására csak abban az esetben kerülhet sor, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság elhelyezési döntését alapította, később lényegesen megváltoztak.

(3) A külföldi állampolgárságú gyermek – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – ideiglenes hatályú elhelyezését követően a Kormány által kijelölt gyámhivatal haladéktalanul

a) értesíti az illetékes rendőr-főkapitányságot a gyermek esetleges további magyarországi tartózkodásának rendezése végett, és/vagy
b) kezdeményezi a jogsegélykérelem iránti eljárást a gyermek gyámsága, illetve örökbefogadása érdekében, vagy
c) értesíti az illetékes külképviseletet a gyermek állampolgársága szerinti országba történő visszajuttatása céljából.
(4) A Kormány által kijelölt gyámhivatal a külföldi állampolgárságú gyermek – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – ideiglenes hatályú elhelyezését a gyermek származási országának válaszát követően azonnal, illetve hivatalból félévente felülvizsgálja, és ennek eredményeképpen dönt az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartásáról, a gondozási hely megváltoztatásáról vagy – ha azt nemzetközi szerződés vagy jogszabály nem zárja ki – az ideiglenes hatályú elhelyezés megszüntetésével egyidejűleg a gyermek gyámságáról, örökbefogadásáról.
Gyvt. 74. § (1) Ha a gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezés alapján azt állapítja meg, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének okai nem állnak fenn, de a gyermek fejlődése a korábbi környezetében nincs biztosítva, két hónapon belül pert indít a szülő (szülő*k)* ellen a gyermeknek a különélő másik szülőnél vagy harmadik személynél történő elhelyezése iránt.
(2) A gyámhivatal a per megindításával egyidejűleg megállapítja a szülő felügyeleti jogának szünetelését, a különélő másik szülő felügyeleti jogának feléledését, vagy azt a személyt, akinél a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték, a gyermek gyámjául rendeli.
Gyvt. 75. § Ha a gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezést követően azt állapítja meg, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének okai fennállnak,két hónapon belül pert indít a szülő ellen a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránt, a perindítással egyidejűleg megállapítja a szülő felügyeleti jogának szünetelését, továbbá
a) megállapítja a különélő másik szülő szülői felügyeleti jogának feléledését, és felhívja őt e joga gyakorlására, ha a gyermeket ideiglenes hatállyal nála helyezték el,
b) a gyermek gyámjául rendeli azt a hozzátartozót vagy más személyt, akinél a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték,
c) gyámot (hivatásos gyámot) rendel, ha a gyermeket ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezték el.
75/A. § Ha a szülő hozzájárult
a) gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához, a gyámhivatal hivatásos gyámot rendel a gyermek számára és a gyermeket ideiglenesen a leendő örökbefogadó szülőnél helyezi el,
b) gyermekének ismert személy általi örökbefogadásához és az örökbefogadás engedélyezését a leendő örökbefogadó szülő és a gyámság alatt álló, örökbefogadandó gyermek gyámja kéri, alkalmassága esetén a gyámhivatal a leendő örökbefogadó szülőt a gyermek gyámjául rendeli ki és a gyermeket nála ideiglenesen elhelyezi.

Gyvt. 76. § (1) A gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezést megszünteti, ha
a) megállapítja, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés feltételei nem álltak fenn, és a gyermek fejlődése korábbi környezetében – szükség esetén védelembe vétel mellett – biztosítható,
b) a gyermeket átmeneti nevelésbe veszi,
c) a bíróság a szülői felügyelet megszüntetése, illetve a gyermek elhelyezésének megváltoztatása iránti perben jogerősen döntött,
d) a gyermeket családba fogadják,
e) a gyermeket örökbe fogadják,
f) a gyermeket tartós nevelésbe veszi.
(2) A gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezés során a gyermek gondozási helyét megváltoztatja, ha megállapítja, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés feltételei fennállnak, azonban
a) a gyermek nevelőszülőnél, gyermekotthonban történő elhelyezését követően válik ismertté, hogy van a gyermek nevelésére alkalmas és azt vállaló külön élő másik szülő, más hozzátartozó, illetve más személy, akinél a gyermek ideiglenes hatállyal elhelyezhető, vagy
b) a gyermek jelenlegi gondozási helyének megváltoztatása más okból indokolt.

Milyen esetben szükséges az ideiglenes hatályú elhelyezés?

A Gyvt. fent idézett 72. §-a tartalmazza azokat az okokat, mely alapján szükségessé válik a gyermek(ek) ideiglenes hatályú elhelyezése. Az intézkedés alkalmazásának feltételeit szintén a fentiek határozzák meg.

B. Attila és H. Judit esetében – az esetleírás alapján – egyik okot sem tartottam megalapozottnak a gyermekek családból történő kiemelésére. Minden esetben volt hol lakniuk, igaz, állandó, önálló lakhellyel nem rendelkezett a család. A védőnő jelzésére indították el a gyermekek elhelyezését, mert elhanyagoltak voltak, és piszkosak. Szükségessé vált volna egy környezettanulmány elvégzése, mely alapján kideríthető lett volna, hogy ez az elhanyagolás kimeríti-e az „életét közvetlen veszélynek teszi ki" fogalmát, mely megalapozta volna, az ideiglenes hatályú elhelyezés intézkedését.

Továbbá nem szerepel az esetleírásban, hogy a szülők a gyermekeket felügyelet nélkül hagyták volna, illetve a család vagy közvetlen környezete súlyosan veszélyeztetné a gyermekek testi, értelmi, érzelmi, és erkölcsi fejlődését. Szakmailag ellentmond az a tény is, hogy korábban a gyermekeket még csak védelembe sem vették. A védelembe vétel az állami gondoskodás keretébe tartozó intézkedés, melynek lényege a családjában nevelkedő veszélyeztetett gyermeknek hatósági intézkedés alapján történő folyamatos támogatás és ellenőrzése. A védelembe vételt a jegyző alkalmazhatja gyámhatósági hatáskörben. A védelembe vétel alapján a gyermekjóléti szolgálat családgondozója a gyermekjóléti szolgáltatás körébe tartozó családgondozást nyújt. A családdal dolgozó családgondozó megítélése szerint nem volt szükséges a gyermekek védelembe vétele.

Van-e lehetősége a családnak a fellebbezéshez, illetve milyen segítségre számíthatnak, hogy a gyermekeiket családban nevelhessék?

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Gyvt. 72. §.(4) Az ideiglenes hatályú elhelyezéstől kezdődően a szülő gondozási, nevelési joga szünetel. A beutaló szerv döntése ellen fellebbezésnek helye nincs.
A Gyvt. 72. §-a szerint fellebbezésnek helye nincs, ez ellent mondani látszik az Alkotmány Alapvető jogok és kötelességek címszó alatt megfogalmazott lehetőségekkel.
57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.
(5) A Magyar Köztársaságban a törvényben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírósági, közigazgatási és más hatósági döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.
A Gyvt. célja és alapelvei között szerepel a gyermekek mindenek felett álló érdeke, jelen esetben a gyermekek visszaillesztése a családba.
2. § (1) A gyermekek védelmét ellátó helyi önkormányzatok, gyámhivatalok, bíróságok, rendőrség, ügyészség, pártfogó felügyelői szolgálat, más szervezetek és személyek e törvény alkalmazása során a gyermek mindenek felett álló érdekét figyelembe véve, törvényben elismert jogait biztosítva járnak el.
(2) Az (1) bekezdésben foglaltak szerint eljáró szervezetek és személyek tevékenységük során együttműködnek a családdal és – jogszabályban meghatározottak szerint – elősegítik a gyermek családban történő nevelkedését.
(3) A gyermek családban történő nevelkedését segítő ellátást a gyermek és családja helyzetéhez, szükségleteihez igazodóan kell nyújtani.
Gyvt. 73. § (1) A gyámhivatal – a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel – az ideiglenes hatályú elhelyezést követően – függetlenül attól, hogy arra mely beutaló szerv intézkedése alapján kerül sor – annak elrendelésétől számított
a) 22 munkanapon belül megszünteti az ideiglenes hatályú elhelyezést, ha annak okai nem állnak fenn, vagy
b) 27 munkanapon belül elrendeli a gyermek átmeneti vagy tartós nevelésbe vételét, vagy
c) 45 munkanapon belül pert indít az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartása vagy megváltoztatása mellett a gyermekelhelyezés megváltoztatása, illetve a szülői felügyelet megszüntetése iránt.
(2) A bíróság gyermekelhelyezéssel kapcsolatos döntésének az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott perindítással történő megváltoztatására csak abban az esetben kerülhet sor, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság elhelyezési döntését alapította, később lényegesen megváltoztak.

H. Judit nagynénje befogadta otthonába a családot, és erről befogadó nyilatkozatot is tett írásban. Mivel a kerületi gyermekvédelmi osztály határozatát azzal támasztotta alá, hogy a család lakáskérdése nem rendeződött, ez jelen pillanatban nem áll fenn, ezért indokolt, ha 22 munkanapon belül megszüntetésre kerül az

ideiglenes hatályú elhelyezés. A szülők az eljárás során végig együttműködők voltak, hiszen gyermekeiket maguk vitték be a kijelölt intézménybe. Jogaikkal élve gyermekeiket naponta látogatták.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

13. § (1) Az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője jogosult arra, hogy
a) a gyermeke gondozójától, gyámjától, hivatásos gyámjától a gyermeke elhelyezéséről, neveléséről, fejlődéséről rendszeres tájékoztatást kapjon,
b) a gyámhivataltól gyermeke gondozási helyének megváltoztatását kérje,
c) a gyermeke családba történő visszahelyezése érdekében a települési önkormányzattól – a nevelésbe vétel okának elhárításához, a körülmények rendezéséhez, a gyermeke családba való visszailleszkedéséhez – segítséget kapjon,
(2) Az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője jogosult és köteles
a) a gyermeke gondozását ellátó személyekkel, intézményekkel – a nevelés érdekében – együttműködni,
b) gyermekével – törvényben meghatározott módon – kapcsolatot tartani.
Kapott-e segítséget a család a lakhatása megoldására?
A jogeset ismertetésekor kiderült, hogy B. Attila és H. Judit mindketten állami gondozottként nőttek fel. Ezért mindketten jogosultak az otthonteremtési támogatásra, mely ellátás tartalma; meghatározott célra egy alkalommal folyósított pénzbeli ellátás.
Az ellátás célja az átmeneti vagy tartós nevelésből kikerült fiatal felnőtt lakáshoz jutásának, tartóslakhatása megoldásának elősegítése.
A jogosultság jellege: alanyi jogú, saját vagyon mértékétől és a nevelésbe vétel időtartamától függő ellátás.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Otthonteremtési támogatás
25. § (1) Az otthonteremtési támogatás célja, hogy az átmeneti vagy tartós nevelésből kikerült fiatal felnőtt lakáshoz jutását, tartós lakhatása megoldását elősegítse.
(2) Otthonteremtési támogatásra jogosult az a fiatal felnőtt, akinek
a) legalább hároméves időtartamú folyamatos – gondozási helyén töltött – nevelésbe vétele a nagykorúvá válásával szűnt meg, és
b) készpénzének, biztosításra vagy más célból lekötött betétjének, vagy ingatlan vagyonának értéke a nagykorúvá válásakor nem haladja meg az öregségi nyugdíj legkisebb összegének hatvanszorosát, azzal, hogy az öregségi nyugdíj legkisebb összegeként az otthonteremtési támogatás megállapítása időpontjában érvényes öregségi nyugdíj legkisebb összegét kell figyelembe venni.

(3) A készpénz vagyonba a fiatal felnőtt árvaellátásából és keresményéből származó megtakarítást nem lehet beszámítani. A nevelésbe vétel időtartamába az ideiglenes hatályú elhelyezés időtartamát is be kell számítani, feltéve, ha a gyermeket ideiglenesen nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban helyezték el.
(4) Akkor is jogosult a fiatal felnőtt a támogatásra, ha a három évnél rövidebb időtartamú nevelésbe vételére a 80. § (1) bekezdésének *a)–c)* pontjában meghatározott okból került sor.
(5) A támogatás felhasználható részben vagy egészben a fiatal felnőtt tulajdonába kerülő építési telek, életvitelszerű lakhatásra alkalmas lakás, családi ház, tanya vásárlására, illetve építésére, lakhatóvá tételére, tulajdon vagy tulajdonrész szerzéssel járó felújítására vagy bővítésére, bérlakás bérleti díjának kifizetésére, önkormányzati bérlakásának felújítására, bérlői jogviszony megvásárlására, államilag támogatott lakásprogramban vagy lakás-előtakarékossági programban való részvételre, valamint otthonteremtést elősegítő hitelintézeti kölcsön egyösszegű törlesztésére. Indokolt esetben az otthonteremtési támogatás felhasználható a tartósan beteg vagy fogyatékos fiatal felnőtt megfelelő ellátását biztosító, az Szt. hatálya alá tartozó bentlakásos szociális intézménybe fizetendő egyszeri hozzájárulásra is.
(6) Az otthonteremtési támogatás iránti kérelemben nyilatkozni kell a (2)–(4) bekezdésben meghatározott feltételekről, valamint arról, hogy a fiatal felnőtt az otthonteremtési támogatás felhasználása során az utógondozójával együttműködik.
(7) A gyámhivatal az otthonteremtési támogatás iránti kérelem megérkezését követő naptól számított tizenöt napon belül az utógondozás vagy utógondozói ellátás alatt nem álló fiatal felnőtt részére a lakcím szerinti területi gyermekvédelmi szakszolgálat utógondozóját rendeli ki. Az otthonteremtési támogatás céljának megvalósulásához az utógondozó a támogatással való elszámolásig segítséget nyújt.
26. § (1) Az otthonteremtési támogatás mértékét a folyamatos nevelésben eltöltött évek és a jogosult készpénz és ingatlan vagyonának együttes értéke alapján úgy kell megállapítani, hogy a vagyonnal nem rendelkező jogosult esetén érje el, a vagyonnal rendelkező jogosult esetén pedig a vagyonnal együtt érje el
a) a négy évnél rövidebb időtartamú nevelésbe vételnél az otthonteremtési támogatás megállapítása idején érvényes öregségi nyugdíj legkisebb összegének negyvenszeresét,
b) a négy évet meghaladó időtartamú nevelésbe vételnél az otthonteremtési támogatás megállapítása idején érvényes öregségi nyugdíj legkisebb összegének ötvenszeresét,
c) az öt évet meghaladó időtartamú nevelésbe vételnél az otthonteremtési támogatás megállapítása idején érvényes öregségi nyugdíj legkisebb összegének hatvanszorosát.
(2) Ha a fiatal felnőtt az otthonteremtési támogatást bérlakás bérleti díjának kifizetésére vagy államilag támogatott lakás-előtakarékossági programban való részvételre használja fel, a gyámhivatal az otthonteremtési támogatás összegének részletekben történő kifizetéséről dönthet.
(3) A fiatal felnőtt az otthonteremtési támogatás gyámhivatal által elfogadott célra történő felhasználásáról legkésőbb a támogatás megállapításától számított egy éven belül okmányokkal igazoltan elszámol, kivéve, ha az otthonteremtési támogatást bérlakás bérleti díjának kifizetésére vagy államilag támogatott lakás-előtakarékossági programban való részvételre használja fel. Ebben az esetben az otthonteremtési támogatás felhasználásáról az utolsó részlet kiegyenlítését követő hónap utolsó napjáig számol el.

(4) A gyámhivatal határozata alapján a – székhelye szerinti – települési önkormányzat jegyzője az otthonteremtési támogatást a központi költségvetés terhére biztosítja.
(5) A gyámhivatal jogosult 5 évi időtartamra elidegenítési tilalmat bejegyeztetni a magyar állam javára az ingatlan-nyilvántartásba, az otthonteremtési támogatással megszerzett ingatlanra.
(6) Az otthonteremtési támogatásra jogosult fiatal felnőtt kérelmére, körülményeinek lényeges változása esetén a gyámhivatal az általa bejegyeztetett elidegenítési tilalmat feloldhatja, illetve a lejárat előtt hozzájárulhat az államilag támogatott lakás-előtakarékossági programba befektetett otthonteremtési támogatás összegének a 25. § (5) bekezdése szerinti célra való felhasználásához. A gyámhivatal az (5) bekezdésben meghatározott elidegenítési tilalmat bejegyezteti a korábbi – az otthonteremtési támogatás felhasználásával a fiatal felnőtt tulajdonába került – ingatlan felhasználásával megszerzett újabb ingatlanra, legfeljebb az előzőleg előírt elidegenítési tilalom időtartamának lejártáig.
(7) Az (5)-(6) bekezdésben meghatározott elidegenítési tilalomból eredő valamennyi polgári jogi jogviszonyban a Magyar Államot a kincstár képviseli.
27. § (1) A gyámhivatal a gyermeket nagykorúságának elérése előtt 6 hónappal írásban tájékoztatja az otthonteremtési támogatás lehetőségéről.
(2) Az otthonteremtési támogatás iránti igényt a kérelmező a nagykorúvá válást követően, de legkésőbb a 30. évének betöltéséig nyújthatja be. E határidő elmulasztása jogvesztő.
Az esetben leírtak alapján az édesanya nem jelent meg az anyaotthoni elbeszélgetésen, aminek oka lehet, hogy ezeket az intézményeket családok átmeneti otthonának hívják ugyan, de a gyakorlatban, jelenleg csak az anya költözhet gyermekeivel az otthonba, az apa így nem élhet velük. A családok átmeneti otthonáról a Gyvt. 51. §-a rendelkezik.

Családok átmeneti otthona

51. § (1) Az otthontalanná vált szülő kérelmére a családok átmeneti otthonában együttesen helyezhető el a gyermek és szülője, valamint legfeljebb 21. életévének betöltéséig a gyermek nagykorú testvére, ha az elhelyezés hiányában lakhatásuk nem lenne biztosított, és a gyermeket emiatt el kellene választani szülőjétől, családjától.
(2) A családok átmeneti otthona legalább tizenkettő, de legfeljebb negyven felnőtt és gyermek együttes ellátását biztosítja. A családok átmeneti otthona működtethető telephelyenként legfeljebb tizenkét férőhelyes lakásban vagy családi házban. A telephelyek összférőhelyszáma nem haladhatja meg a székhely szerinti intézmény összes férőhelyeinek kétszeresét.
(3) A családok átmeneti otthona a felnőtt és a gyermek együttes ellátása során
a) befogadja az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőt és gyermekét,
b) befogadja a válsághelyzetben lévő bántalmazott vagy várandós anyát, illetve a szülészetről kikerülő anyát és gyermekét, valamint a várandós anya kérelmére az anya élettársát vagy férjét.

c) biztosítja az ellátást igénylő gyermek átmeneti gondozását és befogadja otthontalanná vált szüleit,
d) segítséget nyújt a szülőnek gyermeke szükség szerinti ellátásához, gondozásához, neveléséhez,
e) biztosítja a szülő számára a gyermekével való együttes lakhatást és a szükség szerinti ellátást,
f) a szülőknek az ellátás mellett jogi, pszichológiai és mentálhigiénés segítséget nyújt,
g) közreműködik – a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – az átmeneti gondozást szükségessé tevő okok megszüntetésében, a család helyzetének rendezésében, otthontalanságának megszüntetésében.
(4) A családok átmeneti otthona krízisközpontot működtethet.
(5) A krízisközpont befogadja a hozzátartozók közötti erőszak miatt krízishelyzetbe került, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény szerint bántalmazottnak minősülő személyt és azt a vele egy háztartásban élő személyt, akinek tartására jogszabály, szerződés vagy bírósági határozat alapján köteles (a továbbiakban együtt: bántalmazott csalá*d)*.
(6) A krízisközpont a bántalmazott család számára
a) alaptevékenysége keretében legfeljebb nyolc hét időtartamra
aa) lakhatást biztosít és szükség esetén biztosítja az étkeztetést, a ruházattal való ellátást, a mentálhigiénés és egészségügyi ellátást,
ab) közreműködik – a családsegítő, illetve a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – a krízisellátást szükségessé tevő okok megszüntetésében, a család, az egyén helyzetének rendezésében, ott hontalanságának megszüntetésében,
b) kiegészítő tevékenysége keretében a bántalmazott társadalmi reintegrációja érdekében legfeljebb öt év időtartamra félutasház-szolgáltatást nyújthat.
(7) A félutasház-szolgáltatás keretében a krízisközpontból, illetve a családok átmenti otthonából kikerült bántalmazott család számára lakhatást és az életvezetéshez szükség szerinti segítséget kell biztosítani.
(8) A félutasház-szolgáltatás igénybevételének feltétele, hogy
a) a bántalmazottat biztosítással járó jogviszony keretében foglalkoztassák,
b) a bántalmazott vállalja a külön jogszabályban meghatározott előtakarékossági programban való részvételt, és
c) a bántalmazott vállalja a külön jogszabályban meghatározott társadalmi reintegrációt segítő programban való részvételt.
(9) A krízisközpont működtetését az állam a jogszabályban meghatározott eljárási rend szerint kiválasztott fenntartókkal kötött finanszírozási szerződés útján támogatja. A finanszírozási szerződést – ha jogszabály másként nem rendelkezik – három évre kell megkötni.

Az esetismertetés nem terjed ki arra, hogy a családnak beadott-e igénylést szociális bérlakásra, mely kiutalása esetén a család lakhatása megoldódna. A 1993. évi LXXVIII. törvény tartalmazza a lakásbérlet létrejöttének szabályait.

1993. évi LXXVIII. törvény a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról

A lakásbérlet létrejötte

2. § (1) A lakásbérleti jogviszonyt (a továbbiakban: lakásbérleti jog) a bérbeadó és a bérlő szerződése határozott vagy határozatlan időre, illetőleg feltétel bekövetkezéséig hozza létre.

(2) A szerződés alapján a bérbeadó köteles a lakást a bérlő használatába adni, a bérlő pedig a lakás használatáért, továbbá a szerződés keretében a bérbeadó által nyújtott szolgáltatásért lakbért fizetni.

(3) A lakásbérleti jog a lakásra és a lakáshoz tartozó helyiségekre terjed ki.

(4) A fizetendő lakbérben a szerződés megkötésekor kell megállapodni. Ha a lakbér mértékét jogszabály állapítja meg, a szerződés akkor is létrejön, ha a felek a fizetendő lakbérben nem állapodtak meg.

(5) A lakás bérbeadásának érvényességéhez a szerződés írásba foglalása szükséges.

3. § (1) A helyi önkormányzat tulajdonában lévő lakásra (a továbbiakban: önkormányzati lakás) a tulajdonos önkormányzat – e törvény keretei között alkotott – rendeletében (a továbbiakban: önkormányzati rendelet) meghatározott feltételekkel lehet szerződést kötni. Az önkormányzati rendeletben meg kell határozni az önkormányzati lakás szociális helyzet alapján történő bérbeadásának a lakás bérbeadásakor fennálló jövedelmi és vagyoni körülményekhez igazodó feltételeit. Az önkormányzati rendelet a nem szociális helyzet alapján történő bérbeadás esetén szabályozhatja a Ptk. rendelkezéseinek megfelelő óvadék kikötésének lehetőségét és feltételeit.

(2) Az önkormányzati rendelet – az állam tulajdonában lévő lakás (a továbbiakban: állami lakás) esetén a Kormány rendelete – a bérbeadás feltételeként meghatározhatja, hogy a lakásbérleti szerződés fennállása alatt a bérlő köteles életvitelszerűen a lakásban lakni. A rendeletben meghatározott ilyen feltételt a szerződésnek tartalmaznia kell azzal a kikötéssel, hogy a bérlő a lakásból történő két hónapot meghaladó távollétét és annak időtartamát köteles írásban a bérbeadó részére bejelenteni. A bérlő által bejelentett – különösen: egészségügyi ok, munkahely megváltozása, tanulmányok folytatása miatt történő – távolléte alatt, erre hivatkozással felmondani nem lehet. Nem lehet felmondani a szerződést abban az esetben sem, ha a bérlő a bejelentést menthető okból mulasztotta el, és erről a bérbeadót – felhívására – írásban tájékoztatja.

(3) Ha az önkormányzati lakás, továbbá a műteremlakás bérlőjének kijelölésére vagy kiválasztására megállapodás, illetőleg e törvény hatálybalépésekor jogszabály meghatározott szervet jogosít fel, az általa megjelölt személlyel kell szerződést kötni. A bérlőkijelölésre, valamint ilyen megállapodás esetén a bérlő kiválasztására jogosult döntése alapján a szerződés határozatlan vagy határozott időre, illetőleg feltétel bekövetkezéséig köthető. A bérlőkijelölésre jogosult a szerződés tartalmára vonatkozóan – ha erre törvény vagy megállapodás felhatalmazza – egyéb feltételeket is előírhat.

(4) Az e törvényben előírt bérbeadói hozzájárulás – ha a felek megállapodásából más nem következik – a bérlőkijelölésre jogosult által meghatározott tartalommal érvényes. Ezt a rendelkezést kell alkalmazni a bérlőkiválasztási jog esetén is, ha e törvény a jogosult hozzájárulását írja elő.

(5) Az állami lakásra – a (3) bekezdés megfelelő alkalmazásával – a bérlő kiválasztására jogosult által megjelölt személlyel és időtartamra lehet szerződést kötni.
(6) A (3) bekezdésben említett műteremlakás esetén a kultúráért felelős miniszter a bérlőkijelölési jog gyakorlását a Magyar Alkotóművészeti Közalapítványra átruházhatja.
4. § (1) A lakást több bérlő együttesen is bérelheti (bérlőtársa*k)*.
(2) Önálló bérlet esetén bérlőtársi jogviszony akkor létesíthető, ha ebben a bérbeadó és a bérlő, valamint a leendő bérlőtárs megállapodnak.
(3) Önkormányzati lakásra bérlőtársi szerződés önkormányzati rendeletben meghatározott feltételekkel köthető.
(4) Önkormányzati lakásra – ha a bérlőkijelölésre jogosult eltérően nem rendelkezik – a házastársak közös kérelmére, bérlőtársi szerződést kell kötni.
(5) A bérlőtársak jogai és kötelezettségei egyenlőek, jogaikat együttesen gyakorolhatják. Kötelezettségük a bérbeadóval szemben egyetemleges.
5. § (1) Ha a szerződés alapján a bérlők a lakás meghatározott lakószobáját és egyes helyiségeit kizárólagosan, más helyiségét pedig közösen használják, társbérlők. A társbérlő önálló bérlő.
(2) Önkormányzati és állami lakásban megüresedett társbérleti lakrészt ismételten, önálló bérletként bérbe adni nem lehet.
(3) Önkormányzati rendelet szabályozza az önkormányzati lakásban lévő megüresedett társbérleti lakrésznek a lakásban maradó társbérlő részére történő bérbeadásának feltételeit.

Az apa munkaerőpiacon történő elhelyezkedése

A gyermekek ideiglenes hatályú intézeti elhelyezésének további indokaként szerepel, hogy a szülőknek nincs munkaviszonya. Az anya gyesen van, az apa alkalmi munkákból tartja el családját. Feltételezhető, hogy az apa, az egy főre jutó jövedelem számítása alapján jogosult a rendelkezésre állási támogatásra, ezáltal a későbbiekben munkahely hiányában közfoglalkoztatásban vagy képzésben vehet részt.

Az Szt. 2006. április 01. napjától a rendszeres szociális segélyezés rendszerének újraszabályozását, majd aktív korúak ellátása címén 2009. január 01. napjától annak revízióját tartalmazza.

A 2006. április 01. napjától hatályos változás következményeképpen a munkavállalás ösztönzése érdekében meghatározásra került a segély havi legmagasabb összege. E szerint a segély nem lehet több, mint a mindenkori legalacsonyabb havi munkabér nettó összege. Fenti időponttól bekövetkezett változás hatására a rendszeres szociális segély tartalmának és jogosultsági feltételeinek teljes körű változása új szabályok megalkotását tette szükségessé. A rendszeres szociális segélyre az egészségkárosodott személyek, a nem foglalkoztatottak és 2007. évtől az Flt. szerint támogatásban részesülő álláskereső személyek és családok voltak jogosultak, ha családjukban az egy fogyasztási egységre eső havi jövedelem nem haladta meg a jogosultsági összeghatárt (az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90 százalékát.

A családi típusú segélyezési rendszer törvényi szintű bevezetése, összegének a minimálbér összegéig történő megállapíthatósága mutatkozik meg az ellátásra fordított összegek emelkedésében.

A 2009. január 01. napjától hatályos Szt. rendelkezéseinek értelmében az aktív korú hátrányos munkaerő-piaci helyzetű személyek a jövőben a rendszeres szociális segély helyett az ún. aktív korúak ellátására szerezhetnek jogosultságot, amelynek keretében pénzbeli ellátásként rendelkezésre állási támogatás vagy rendszeres szociális segély, emellett közfoglalkoztatás és különböző típusú munkaerő-piaci, valamint szociális szolgáltatások járnak. Az ellátási rendszerbe való bekerülés jogosultsági szabályai a 2006. év április 01. napjától érvényben lévő segélyezési szabályokkal azonosak, tehát a jogosultsági körben nincs változás. Ugyancsak nem változott a segélyezési szabályokhoz képest az a személyi kör, amely a továbbiakban sem lesz jogosult ellátásra. Az új szabályok alapján az aktív korúak ellátására jogosult személyek egyik csoportját a közfoglalkoztatásban vagy képzésben részt vevők alkotják. Az e csoportba tartozó személyeket az állami foglalkoztatási szervnél álláskeresőként nyilvántartásba veszik és velük az állami foglalkoztatási szerv álláskeresési megállapodást köt, valamint részükre a települési önkormányzatok biztosítják a közfoglalkoztatásban való részvétel feltételeit.

Speciális szabály vonatkozik azokra a 35 év alatti fiatalokra, akik az általános iskola 8. évfolyamát nem végezték el. Esetükben a segélyezett életforma állandósulásának megakadályozása érdekében az együttműködés fő formája nem a közfoglalkoztatás, hanem a képzésben való részvétel. A támogatás feltételét a Szt. 33. §-a tartalmazza:

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Aktív korúak ellátása

33. § (1) Az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújtott ellátás. A jegyző aktív korúak ellátására való jogosultságot állapít meg annak az aktív korú személynek,

a) aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, illetve legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy

b) aki vakok személyi járadékában részesül, vagy

c) aki fogyatékossági támogatásban részesül [az *a)–c)* pont szerinti személy a továbbiakban együtt: egészségkárosodott személy], vagy

d) akinek esetében a munkanélküli-járadék, álláskeresési járadék, álláskeresési segély, vállalkozói járadék (a továbbiakban együtt: álláskeresési támogatás) folyósítási időtartama lejárt, vagy

e) akinek esetében az álláskeresési támogatás folyósítását keresőtevékenység folytatása miatt a folyósítási idő lejártát megelőzően szüntették meg, és a keresőtevékenységet követően az Flt. alapján álláskeresési támogatásra nem szerez jogosultságot, vagy

f) aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az állami foglalkoztatási szervvel legalább egy év időtartamig együttműködött, vagy

g) akinek esetében az ápolási díj, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, a rendszeres szociális járadék, a bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, az átmeneti járadék, a rehabilitációs

járadék, a rokkantsági nyugdíj, a baleseti rokkantsági nyugdíj, az ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítása megszűnt, illetve az özvegyi nyugdíj folyósítása a Tny. 52. §-ának (3) bekezdése szerinti okból szűnt meg, és közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően az állami foglalkoztatási szervvel legalább három hónapig együttműködött, feltéve, hogy saját maga és családjának megélhetése más módon nem biztosított, és keresőtevékenységet – ide nem értve a közfoglalkoztatást, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát – nem folytat.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában akkor nem biztosított a megélhetés, ha a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át és vagyona nincs. Az aktív korúak ellátása tekintetében fogyasztási egység a családtagoknak a családon belüli fogyasztási szerkezetet kifejező arányszáma, ahol

a) az első nagykorú családtag arányszáma 1,0, azzal, hogy a gyermekét egyedülállóként nevelő szülő arányszáma 0,2-vel növekszik,

b) a házas- vagy élettárs arányszáma 0,9,

c) az első és második gyermek arányszáma gyermekenként 0,8,

d) minden további gyermek arányszáma gyermekenként 0,7,

e) a fogyatékos gyermek arányszáma 1,0, azzal, hogy a fogyatékos gyermeket a *c)* és *d)* pont alkalmazásánál figyelmen kívül kell hagyni, továbbá ahol

f) az *a)* és *b)* pontok szerinti arányszám 0,2-vel növekszik, ha a személy fogyatékossági támogatásban részesül.

(3) Az (1) bekezdés *f)* és *g)* pontja szerinti előzetes együttműködés időtartamának számításánál az aktív korúak ellátásának megállapítására irányuló kérelmet benyújtó személy által ezen időtartam alatt folytatott keresőtevékenység időtartamát is figyelembe kell venni.

(4) Az aktív korúak ellátására való jogosultság

a) az (1) bekezdés *d)* pontjában foglalt esetben az Flt.[1] alapján folyósított álláskeresési támogatás időtartamának kimerítésétől,

b) az (1) bekezdés *e)* pontjában foglalt esetben a keresőtevékenység megszűnésétől,

c) az (1) bekezdés *g)* pontja szerinti rendszeres pénzellátás folyósításának megszűnésétől

számított tizenkettő hónapon belül benyújtott kérelem alapján állapítható meg.

(5) Aktív korúak ellátására egy családban egyidejűleg – a (6) bekezdésben meghatározott kivétellel – csak egy személy jogosult.

(6) Egy családban egyidejűleg két személy abban az esetben jogosult az aktív korúak ellátására, ha az egyik személy a bérpótló juttatás, míg a másik személy a rendszeres szociális segély feltételeinek felel meg.

34. § (1) Nem állapítható meg az aktív korúak ellátására való jogosultság annak a személynek, aki

a) előzetes letartóztatásban van, elzárás büntetését, illetve szabadságvesztés büntetését tölti,

[1] A Foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 1991. évi IV. törvény

b) a 3. § (3) bekezdése alá tartozik, és – a határ menti ingázó munkavállalókat kivéve – tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott,
c) gyermekgondozási segélyben, illetve gyermeknevelési támogatásban részesül,
d) gyermekgondozási segélyre jogosult, a gyermek egyéves korának betöltéséig,
e) az Flt. szerint az álláskeresési támogatás megállapításához szükséges munkaviszonnyal rendelkezik,
f) katonai szolgálatot teljesít,
g) közoktatási, illetőleg felsőoktatási intézményben nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat, vagy
h) az Flt. szerint képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül.
(2) Meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a személynek,
a) akire vonatkozóan az (1) bekezdés *a)–g)* pontja szerinti körülmények valamelyike bekövetkezett,
b) aki az aktív korúak ellátására való jogosultság feltételeinek vagy az annak keretében megállapított pénzbeli ellátás összegének felülvizsgálatára irányuló, a 25. § (4)–(6) bekezdése szerinti eljárást akadályozza,
c) aki keresőtevékenységet folytat, kivéve, ha a keresőtevékenység alapjául szolgáló jogviszonyt 90 napot meg nem haladó időtartamra létesítette, továbbá ide nem értve a közfoglalkoztatást, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát,
d) akire vonatkozóan az aktív korúak ellátására való jogosultság fennállása alatt a munkaügyi hatóság a jogellenes munkavégzés tényét két éven belül ismételten jogerősen megállapította, vagy
e) akinek a 36. § (2) bekezdése alapján a bérpótló juttatásra, vagy a 37/B. § (2) bekezdése alapján a rendszeres szociális segélyre való jogosultságát meg kell szüntetni.
(3) Az aktív korú személy részére az aktív korúak ellátására való jogosultság a megszüntetéstől számított harminchat hónapon belül – ide nem értve a (2) bekezdés *b), d)* és *e)* pontja szerinti megszüntetési eseteket – az előzetes együttműködési kötelezettség teljesítése nélkül ismételten megállapítható, amennyiben a jogosultsági feltételek egyébként fennállnak.
(4) A jegyző a jogellenesen munkát végző aktív korúak ellátására jogosult személy ellátásának folyósítását – a munkaügyi hatóságnak a jogsértés tényét első ízben megállapító jogerős és végrehajtható határozata alapján, a határozat jogerőre emelkedéséről szóló értesítés megérkezését követő hónap első napjától – egy hónap időtartamra felfüggeszti.
35. § (1) Az a személy, akinek az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították – a 37. §-ban foglaltak szerinti kivétellel – bérpótló juttatásra jogosult.
(2) A települési önkormányzat rendeletében a bérpótló juttatásra való jogosultság egyéb feltételeként előírhatja, hogy a kérelem benyújtója, illetve az ellátás jogosultja a lakókörnyezete rendezettségének biztosítására vonatkozó, a rendeletében megállapított feltételeket teljesítse. A lakókörnyezet rendezettségének biztosítása körében a kérelmező vagy jogosult által életvitelszerűen lakott lakás vagy ház és annak udvara, kertje, a kerítéssel kívül határos terület, járda tisztán tartása, az ingatlan állagának és rendeltetésszerű használhatóságának, valamint higiénikus állapotának biztosítására irányuló kötelezettség írható elő.

A rendeletben megállapított feltételek teljesítésére a kérelmezőt, illetve a jogosultat megfelelő, de legalább ötnapos határidő tűzésével a jegyzőnek – az elvégzendő tevékenységek konkrét megjelölésével – fel kell szólítania.
(3) A bérpótló juttatásra jogosult személy az állami foglalkoztatási szervnél kéri az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét, valamint köteles az állami foglalkoztatási szervvel együttműködni.
(4) A bérpótló juttatás havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege.
(5) Közfoglalkoztatásban részt vevő személy esetében a bérpótló juttatásnak a 25. § (4)–(6) bekezdése szerinti felülvizsgálatát a közfoglalkoztatás megszűnését követően kell lefolytatni.
36. § (1) Ha a jogosult
a) 90 napnál nem hosszabb időtartamra létesített jogviszony alapján keresőtevékenységet végez, a jogviszony fennállásának időtartama alatt,
b) közfoglalkoztatásban vesz részt, a közfoglalkoztatásban való részvétel időtartama alatt, vagy
c) olyan képzésben vesz részt, amelynek keretében képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül, a keresetpótló juttatás folyósításának időtartama alatt a bérpótló juttatás folyósítása szünetel.
(2) a 34. § (2) bekezdésében foglaltakon túl meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a bérpótló juttatásra jogosult személynek,
a) aki az állami foglalkoztatási szervvel való együttműködés keretében számára felajánlott munkalehetőséget nem fogadja el, vagy közfoglalkoztatásra irányuló jogviszonyát jogellenesen megszünteti, továbbá akinek a közfoglalkoztatásra irányuló jogviszonyát a munkáltató rendkívüli felmondással szüntette meg;
b) akit az állami foglalkoztatási szerv – neki felróható okból – törölt az álláskeresők nyilvántartásából;
c) aki az állami foglalkoztatási szervnél az aktív korúak ellátásának megállapításáról szóló határozatban foglalt határidőig nem kérelmezi az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét;
d) aki a 35. § (2) bekezdés szerinti feltételeknek – a felszólítás ellenére – nem tesz eleget; vagy
e) aki a bérpótló juttatásra való jogosultságának a 25. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti éves felülvizsgálata során nem igazolja, hogy a felülvizsgálat időpontját megelőző egy évben, a bérpótló juttatásra való jogosultságának fennállása alatt legalább 30 nap időtartamban
ea) közfoglalkoztatásban vett részt, vagy
eb) keresőtevékenységet – ideértve az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát – folytatott, vagy
ec) munkaerő-piaci programban vett részt, vagy
ed) az Flt. szerinti, és legalább hat hónap időtartamra meghirdetett képzésben vett részt, vagy az ilyen képzésben való részvétele folyamatban van.
(3) A (2) bekezdés *e)* pontjában meghatározott 30 napos időtartam számításakor az *eb)–ed)* alpontok szerinti tevékenységeknek a felülvizsgálat időpontját megelőző évben teljesített időtartamát össze kell számítani. Amennyiben a jogosult az *e)* pont szerinti feltételt így sem tudja teljesíteni, a 30 nap számításánál a közérdekű önkéntes tevékenységének időtartamát is figyelembe kell venni.

37. § (1) Az az aktív korúak ellátására jogosult személy, aki az ellátásra való jogosultság kezdő napján
a) egészségkárosodott személynek minősül, vagy
b) az 55. életévét betöltötte, vagy
c) 14 éven aluli kiskorú gyermeket nevel – feltéve, hogy a családban élő gyermekek valamelyikére tekintettel más személy nem részesül a Cst. szerinti gyermekgondozási támogatásban, vagy gyermekgondozási díjban, terhességi-gyermekágyi segélyben – és a gyermek ellátását napközbeni ellátást biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek.] nem tudják biztosítani, vagy
d) a települési önkormányzat rendeletében az aktív korúak ellátására jogosult személyek családi körülményeire, egészségi vagy mentális állapotára tekintettel meghatározott egyéb feltételeknek megfelel,
rendszeres szociális segélyre jogosult.
(2) Amennyiben az (1) bekezdés szerinti valamely feltétel az aktív korúak ellátására való jogosultság megállapítását követően következik be, a jogosult részére a rendszeres szociális segélyt a feltétel bekövetkezésének időpontját követő hónap első napjától kell megállapítani.
(3) Ha az (1) bekezdés *a), c),* illetve *d)* pontja szerinti valamely feltétel megszűnik, a feltétel megszűnését követő hónap első napjától a 35. § (1) bekezdése szerinti ellátást kell megállapítani és a 35. § (3) bekezdése szerinti, valamint – ha a települési önkormányzat erről a 35. § (2) bekezdése alapján rendelkezett – a lakókörnyezet rendezettségének biztosítására vonatkozó kötelezettséget kell előírni. A feltétel megszűnésének hónapjára – amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultság továbbra is fennáll – rendszeres szociális segély jár.
(4) A rendszeres szociális segély havi összege a családi jövedelemhatár összegének és a jogosult családja havi összjövedelmének különbözete, de nem haladhatja meg a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére megállapított személyi alapbér mindenkori kötelező legkisebb összegének személyi jövedelemadóval, munkavállalói, egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékkal csökkentett összegét. A családi jövedelemhatár összege megegyezik a család fogyasztási egységeihez tartozó arányszámok összegének és az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege 90%-ának szorzatával.
(5) Ha a rendszeres szociális segély összege a (4) bekezdésben foglalt számítás szerint a havi ezer forintot nem éri el, a jogosult részére ezer forint összegű ellátást kell megállapítani.
37/A. § (1) A 37. § (1) bekezdésének *b)–d)* pontja szerinti esetekben a rendszeres szociális segély akkor állapítható meg és akkor folyósítható, ha az aktív korúak ellátására jogosult személy nyilatkozatában az e § szerinti együttműködési kötelezettséget vállal a települési önkormányzat által erre kijelölt szervvel (a továbbiakban: együttműködésre kijelölt szerv). Az együttműködés keretében a jogosult
a) az együttműködésre kijelölt szervnél kérelmezi a nyilvántartásba vételét,
b) a beilleszkedését segítő programban való részvételről írásban megállapodik az együttműködésre kijelölt szervvel, és
c) teljesíti a beilleszkedését segítő programban foglaltakat.
(2) A beilleszkedést segítő program az önkormányzattal együttműködő személy szociális helyzetéhez és mentális állapotához igazodva kiterjedhet

a) az együttműködésre kijelölt szervvel való kapcsolattartásra,
b) az együttműködő személy számára előírt, az egyéni képességeket fejlesztő vagy az életmódot formáló foglalkozáson, tanácsadáson, illetőleg a munkavégzésre történő felkészülést segítő programban való részvételre,
c) a felajánlott és az iskolai végzettségének megfelelő oktatásban, képzésben történő részvételre, különösen az általános iskolai végzettség és az első szakképesítés megszerzésére.
(3) A települési önkormányzat rendeletben szabályozza az (1) és (2) bekezdés szerinti együttműködés eljárási szabályait, továbbá a beilleszkedést segítő programok típusait és az együttműködés megszegésének eseteit.
(4) Az (1) és (2) bekezdés szerinti együttműködés intézményi feltételeiről a települési önkormányzat elsősorban a családsegítő szolgálat útján gondoskodik.
37/B. § (1) Ha a jogosult
a) 90 napnál nem hosszabb időtartamra létesített jogviszony alapján keresőtevékenységet végez, a jogviszony fennállásának időtartama alatt, vagy
b) olyan képzésben vesz részt, amelynek keretében képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül, a keresetpótló juttatás folyósításának időtartama alatt
a rendszeres szociális segély folyósítása szünetel.(2) A 34. § (2) bekezdésében foglaltakon túl meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a rendszeres szociális segélyre jogosult személynek, aki a rendszeres szociális segély folyósításának időtartama alatt az együttműködésre kijelölt szervvel fennálló együttműködési kötelezettségét neki felróhatóan két éven belül ismételten megszegi.
37/C. § (1) A hajléktalan személy részére megállapított aktív korúak ellátására való jogosultságról rendelkező határozatot közölni kell a főjegyzővel.
(2) A főjegyző az aktív korúak ellátására jogosult hajléktalanokról a 18. §-ban szabályozott nyilvántartást vezeti és gondoskodik a bérpótló juttatásnak vagy a rendszeres szociális segélynek a hajléktalan személy által meghatározott, határozatban foglalt címre történő folyósításáról.
(3) Ha a hajléktalan személy a (2) bekezdés szerint folyósított ellátást három hónapos időtartamon keresztül nem veszi át, a főjegyző szünetelteti a folyósítást és az erről szóló végzését az ellátást megállapító jegyzővel közli, aki dönt az ellátás fenntartásáról, illetve megszüntetéséről.
(4) Ha ugyanazon hajléktalan személy részére két vagy több jegyző döntése szerint egyidejűleg kellene a (2) bekezdés szerinti ellátást folyósítani, csak az utóbb megállapított ellátás folyósítható. Ilyen esetben a főjegyző közli az ellátásra való jogosultságot korábban megállapító jegyzővel az általa megállapított ellátás folyósításának megszüntetéséről szóló határozatát.
(5) A fővárosban az aktív korúak ellátására való jogosultság megállapítása a hajléktalan személyek vonatkozásában a főjegyző feladata.
(6) A bérpótló juttatásra jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége az ellátást megállapító jegyző székhelye szerint illetékes állami foglalkoztatási szervvel áll fenn.

(7) A rendszeres szociális segélyre jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége azzal a települési önkormányzat által együttműködésre kijelölt szervvel áll fenn, amely jegyzőjének határozata alapján a főjegyző a rendszeres szociális segélyt folyósítja.
(8) Amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultságot a főjegyző állapította meg, a (6)–7) bekezdésben foglaltaktól eltérően
a) a bérpótló juttatásra jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége az általa megjelölt tartózkodási helye szerint illetékes állami foglalkoztatási szervvel áll fenn,
b) a rendszeres szociális segélyre jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége a fővárosi önkormányzat által kijelölt szervvel áll fenn.
(9) A főjegyző által az (1)–(4) bekezdés szerint folyósított bérpótló juttatás vagy rendszeres szociális segély, valamint a közfoglalkoztatás szervezéséhez a külön törvényben foglaltak szerint nyújtott támogatás összegét a helyi önkormányzatokért felelős miniszter megtéríti a fővárosi önkormányzat részére.

4. JOGESET

Cs. I. 18 éves lány. A Fővárosi Önkormányzat, P.-n működő Értelmi Fogyatékosok otthonába került. Az intézet hétfőtől péntekig átmeneti ellátást biztosít számára, ekkor ott is alszik. Erre azért van szükség, mert otthoni ellátása nem biztosított. Diagnózisa szerint középsúlyos értelmi fogyatékos, emellett még pszichiátriai betegségekben is szenved, állapota folyamatosan romlik. További ellátása a későbbiekben egy pszichiátriai betegeket ellátó bentlakásos intézményben történik majd, de egyelőre várólistára került. Ezért átmeneti megoldásként az ellátását a p-i intézmény biztosítja számára.

A család háromtagú. Az anya 47 éves, rokkantnyugdíjas, de dolgozik takarítónőként. Fia jelenleg ipari tanuló. Az általános iskolai tanulmányait a fiúgyermek is a Bárczi Gusztáv Általános Iskolában, a csökkent képességekkel rendelkező gyermekek iskolájában végezte el. Képességei az átlagosnál gyengébbek, enyhe értelmi fogyatékos.

Egy 70 négyzetméteres, kétszobás családi házban élnek, amely a hatvanas években épült. Felújítás vagy renoválás azóta sem történt az épületen. A ház berendezései is korabeliek. Az ingatlan az anya és a gyermekek közös tulajdona, ezenkívül rendelkeznek egy 1,7 hektár nagyságú földterülettel, amelyet bérművelésre kiadnak.

Az apa 1999-ben elhunyt, önkezével vetett véget életének. Enyhe fokú értelmi fogyatékosságban szenvedett, epilepsziás volt, valamint alkoholbeteg. Az anyát rendszeresen bántalmazta, még terhessége ideje alatt is. Az anya emiatt nem tudta kellő ideig szoptatni gyermekét.

Cs. I. fogyatékossága óvodáskorban válik nyilvánvalóvá. Hároméves korában kerül ideggondozóba. A családhoz a családsegítőtől rendszeresen jártak ki családgondozók, hogy segítsék az anya munkáját és a gyermek ellátását. Korábban a szomszédok és a nagyszülők is segítettek az anyának, de a kislány agresszivitása, destruktivitása és kiszámíthatatlansága olyan mértékű lett, hogy nem tudták a továbbiakban az ellátás biztosítását vállalni. Tanárát megtámadta, rugdosta, fojtogatta. Cs. I. a kisegítő iskolában sem végzi el tanulmányait, eltanácsolják a közösségre ártalmas viselkedése miatt. Az apa halála különösen megviselte. Azóta elszaporodtak az indulatkitörései, emiatt állandó felügyeletre szorul, egyedül hagyni rövid időre sem lehet. Az öngyilkosság szándéka is fönnáll. Gyakran hangoztatja, hogy apja után szeretne menni, vagy viszszakerülni a pszichiátriára. Az anya igyekezett megoldani a problémákat, de kimerítette a feladat. A gyermek gondozását már senki sem vállalja környezetében, a megfelelő ellátást biztosító intézetekbe pedig helyhiány miatt nem tud bejutni. Ezért elhelyezése nem megoldott. Cs. I. 2003-tól 2005-ig otthon volt, ekkor az anya délutánonként dolgozott. Cs. I.-t kiszámíthatatlansága miatt csak az udvarra kizárva tudta biztonságban otthon hagyni. Ennek oka, hogy már a házban tett olyan károkat, amely a család további életvitelének minőségét is fenyegette volna. Az anya egyszerű gondolkodású, gyenge idegzetű asszony.

Az anya nem lát kiutat helyzetéből. Anyai jogairól le akar mondani és a további intézkedést a gyámügyre akarja bízni. A gyámügy közreműködésével sikerül elhelyezni a gyermeket a p.-i intézetben, de nem sokkal bekerülése után a pszichiátriára viszik öngyilkossági kísérlete miatt.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Tisztázandó kérdések:

1. *Lemondhat-e az esetben bemutatott anya szülői jogairól, és ha igen, ennek mi a menete; mik a következményei rá és lányára nézve?*
2. *Hogyan biztosítható megfelelő ellátás Cs. I. számára?*

Látszik az esetleírásban, hogy Cs. I. elvileg nagykorú – 18 éves. Felmerül azonban a kérdés, hogy ez a korhatár az ő állapotára tekintettel módosul-e. A kérdésre a választ a Ptk. cselekvőképességről szóló 14 §-a adja meg.

1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről (Ptk.)

A cselekvőképesség

Ptk. 11. § (1) Cselekvőképes mindenki, akinek cselekvőképességét a törvény nem korlátozza vagy nem zárja ki.

(2) Aki cselekvőképes, maga köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot.

(3) A cselekvőképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.

A kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképesség, illetve cselekvőképtelenség

Ptk. 12. § Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött. A házasságkötés nem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a házasságot a bíróság a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt nyilvánította érvénytelennek.

Ptk. 77. § A házasságkötés a Ptk. hatálybalépése előtt kötött házasságnál sem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a bíróság a házasságot a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság okából szükséges gyámhatósági engedély miatt érvénytelennek nyilvánítja.

Ptk. 12/A. § (1) Korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét már betöltötte és nem cselekvőképtelen.

(2) A korlátozottan cselekvőképes kiskorú nyilatkozatának érvényességéhez – ha jogszabály kivételt nem tesz – törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges. Ha a korlátozottan cselekvőképes kiskorú cselekvőképessé válik, maga dönt a függő jognyilatkozatainak érvényességéről.

(3) A korlátozottan cselekvőképes kiskorú a törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is

a) tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja;

b) megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket;
c) rendelkezik munkával szerzett keresményével; keresménye erejéig erre kötelezettséget vállalhat;
d) megköthet olyan szerződéseket, amelyekkel kizárólag előnyt szerez.
(4) A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak – a *d)* pontban foglaltak szerint – ígért vagy adott ajándékot a gyámhatóság engedélyével visszautasíthatja. Ha a gyámhatóság a törvényes képviselő visszautasító nyilatkozatát nem hagyja jóvá, ez a határozata a törvényes képviselő elfogadó nyilatkozatát pótolja.
(5) A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében maga is tehet jognyilatkozatokat, kivéve azokat, amelyeknél a jogszabály a korlátozottan cselekvőképes kiskorú saját nyilatkozatát kívánja meg, illetve amelyek a munkával szerzett keresményre vonatkoznak.
Ptk. 12/B. § (1) Cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét nem töltötte be.
(2) Cselekvőképtelen az a tizennegyedik életévét már betöltött kiskorú is, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett. A gondnokság alá helyezési eljárásra a 15. § rendelkezései megfelelően irányadók. A gondnokság hatálya a nagykorúság elérésével áll be, de a kiskorú már a határozat jogerőre emelkedésével cselekvőképtelenné válik.
Ptk. 12/C. § (1) A cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el.
(2) Nem lehet semmisnek tekinteni a cselekvőképtelen kiskorú által kötött és már teljesített csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel.
Ptk. 12/D. § A törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során a korlátozott cselekvőképességű, illetve az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen kiskorú véleményét figyelembe kell vennie.

A korlátozottan cselekvőképes és a cselekvőképtelen kiskorúakra vonatkozó közös szabályok
Ptk. 13. § (1) A törvényes képviselő jognyilatkozatainak érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges, ha a jognyilatkozat
a) a kiskorút megillető tartásról történő lemondásra,
b) a kiskorút örökösödési jogviszony alapján megillető jogokra vagy kötelezettségre; külön is visszautasítható vagyontárgyak öröklésének visszautasítására,
c) a kiskorú ingatlantulajdonának átruházására vagy bármely módon történő megterhelésére vonatkozik, ide nem értve azt az esetet, amikor az ingatlan ellenérték nélküli megszerzésével egyidejűleg kerül sor haszonélvezet alapítására,
d) a kiskorú külön jogszabály alapján beszolgáltatott vagyonára,
e) a kiskorú olyan egyéb vagyontárgyára, illetve vagyoni értékű jogára vonatkozik, amelynek értéke meghaladja a külön jogszabályban meghatározott összeget.

(2) Bírósági vagy közjegyzői határozattal elbírált jognyilatkozat érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása nem szükséges.
Ptk. 13/A. § (1) A kiskorú még a gyámhatóság jóváhagyásával sem tehet érvényesen olyan jognyilatkozatot, amellyel ajándékoz, idegen kötelezettségért megfelelő ellenérték nélkül felelősséget vállal, vagy amellyel jogokról ellenérték nélkül lemond.
(2) Ez a szabály nem gátolja a korlátozottan cselekvőképes kiskorút a munkával szerzett keresményével való rendelkezésben, és nem zárja ki a szokásos mértékű ajándékozást.
Ptk. 13/B. § (1) A korlátozott cselekvőképességen és a cselekvőképtelenségen alapuló semmisségre csak annak érdekében lehet hivatkozni, akinek cselekvőképessége korlátozott vagy hiányzik.
(2) Aki cselekvőképességét illetően a másik felet megtéveszti, ezért felelősséggel tartozik, és felelőssége alapján a szerződés teljesítésére is kötelezhető.

A cselekvőképesség korlátozása és kizárása gondnokság alá helyezéssel
Ptk. 14. § (1) Korlátozottan cselekvőképes az a nagykorú, akit a bíróság ilyen hatállyal gondnokság alá helyezett.
(2) A gondnokság alá helyezést a nagykorú személy házastársa, bejegyzett élettársa, egyeneságbeli rokona, testvére, a gyámhatóság és az ügyész kérheti.
(3) Ha a gondnokság alá helyezés szükségességéről a gyámhatóság tudomást szerez,a gondnokság alá helyezési eljárást meg kell indítania, ha ezt a (2) bekezdésben meghatározott közeli hozzátartozó a gyámhatóságnak a perindítás szükségességéről való tájékoztatását követő 60 napon belül nem teszi meg.
(4) Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége a pszichés állapota, szellemi fogyatkozása vagy szenvedélybetegsége miatt – általános jelleggel, illetve egyes ügycsoportok vonatkozásában – tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent.
(5) Ha a belátási képesség korlátozottsága csak részleges, a gondnokolt minden olyan ügyben önállóan érvényes jognyilatkozatot tehet, amely ügycsoport tekintetében a bíróság a cselekvőképességet korlátozó ítéletben a gondnokolt cselekvőképességét nem korlátozza.
(6) A bíróság különösen a következő ügycsoportok tekintetében korlátozhatja a gondnokság alá helyezett személy teljes cselekvőképességét:
1. társadalombiztosítási, szociális és munkanélküli ellátás igénylése, illetve az azzal, valamint a munkaviszonyból és munkaviszony jellegű jogviszonyból származó, a 14/B. § (2) bekezdés *c)* pontjában foglalt mértéket meghaladó jövedelemmel való rendelkezés;
2. ingó és ingatlan vagyonnal kapcsolatos rendelkezési jog;
3. családjogi jognyilatkozatok megtétele
a) a házassági, a bejegyzett élettársi vagyonjoggal kapcsolatos jognyilatkozat,
b) a származás megállapításával kapcsolatos nyilatkozat megtétele,
c) a gyermeke nevének meghatározása és annak megváltoztatása,

d) a gyermekének örökbefogadásához való hozzájárulás;
4. tartási kötelezettséggel kapcsolatos vagyoni döntés meghozatala;
5. a lakásbérlettel kapcsolatos jognyilatkozat megtétele (a szerződés megkötése, illetve felbontása);
6. örökösödési ügyek;
7. bentlakásos szociális intézetben történő elhelyezéssel kapcsolatos jognyilatkozatok;
8. az egészségügyi ellátással összefüggő jogok gyakorlása;
9. tartózkodási hely meghatározása.

Ptk. 14/A. § (1) A bíróságnak a cselekvőképesség korlátozását kimondó ítéletében rendelkeznie kell a gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálata iránti eljárás megindításának időpontjáról, mely nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év.

(2) A felülvizsgálati eljárást a gyámhatóságnak kell megindítania. A kereseti kérelem a gondnokság alá helyezés megszüntetésére, annak hatályában való fenntartására, a cselekvőképességet korlátozó gondnokság cselekvőképességet kizáró gondnoksággá változtatására, a cselekvőképességet kizáró gondnokság cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezésre történő módosítására, illetve cselekvőképességet korlátozó gondnokság esetén a gondnokolt által önállóan nem gyakorolható jogkörök módosítására irányulhat.

Ptk. 14/B. § (1) A korlátozottan cselekvőképes személy jognyilatkozata általános jelleggel, illetve a bíróság ítéletében meghatározott ügycsoportok tekintetében – a (2) bekezdésben foglaltak kivételével – csak akkor érvényes, ha azt a gondnoka beleegyezésével vagy utólagos jóváhagyásával tette. A gondnokolt és gondnoka közötti vita esetén a gyámhatóság dönt. Ha a korlátozottan cselekvőképes személy cselekvőképessé válik, maga dönt a függő jognyilatkozatainak érvényességéről.

(2) A korlátozottan cselekvőképes személy a gondnoka közreműködése nélkül is

a) tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre a jogszabály feljogosítja;

b) megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket;

c) rendelkezik a munkaviszonyból, munkaviszony jellegű jogviszonyból, társadalombiztosítási, szociális és munkanélküli ellátásból származó jövedelme 50%-ával; annak erejéig kötelezettséget is vállalhat;

d) megköthet olyan szerződéseket, amelyekkel kizárólag előnyt szerez.

(3) A korlátozottan cselekvőképes gondnokolt közokiratban feljogosíthatja a gondnokát – annak hozzájárulása esetén – arra, hogy helyette és nevében – általános jelleggel – eljárjon, jognyilatkozatot tegyen, kivéve a (2) bekezdésben meghatározott jognyilatkozatokat, illetve azokat, amelyeknél jogszabály a korlátozottan cselekvőképes személy saját nyilatkozatát kívánja meg.

(4) A gondnokolt a (3) bekezdés szerinti általános felhatalmazást teljes bizonyítóerejű magánokirattal – a gondnok egyidejű tájékoztatása mellett – bármikor visszavonhatja.

(5) Azonnali intézkedést igénylő esetben, illetve külön törvényben foglaltak szerint a gondnok a (3) bekezdésben meghatározott megállapodás hiányában is eljárhat a korlátozottan cselekvőképes gondnokolt helyett.

Tvr. 10. § A törvényes képviselő jognyilatkozatával és a gyámhatóság jóváhagyásával kapcsolatos szabályokat csak a törvény hatálybalépése után tett jognyilatkozatokra lehet alkalmazni.
Ptk. 15. § (1) Cselekvőképtelen az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett.
(2) A gondnokság alá helyezést a nagykorú személy házastársa, bejegyzett élettársa, egyeneságbeli rokona, testvére, a gyámhatóság és az ügyész kérheti.
(3) Ha a gondnokság alá helyezés szükségességéről a gyámhatóság tudomást szerez, a gondnokság alá helyezési eljárást meg kell indítania, ha ezt a (2) bekezdésben meghatározott közeli hozzátartozó a gyámhatóságnak a perindítás szükségességéről való tájékoztatást követő 60 napon belül nem teszi meg.
(4) A cselekvőképességet kizáró gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – pszichés állapota vagy szellemi fogyatkozása miatt – tartósan teljes mértékben hiányzik.
(5) A bíróságnak a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezést kimondó ítéletében rendelkeznie kell a 14/A. § szerinti felülvizsgálatról, kivéve, ha az érintett személy belátási képességének hiánya véglegesnek tekinthető.
Erről az igazságügyi orvosszakértőnek szakértői véleményében nyilatkoznia kell.
Ptk. 15/A. § (1) A cselekvőképtelen személy jognyilatkozata – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – semmis; nevében gondnoka jár el. A gondnoknak a véleménynyilvánításra képes gondnokolt kívánságát, kéréseit – pl. a tartózkodási helyére vonatkozóan – a döntések meghozatala előtt meg kell hallgatnia és lehetőség szerint figyelembe kell vennie. Ha a gondnok e kötelezettségét folyamatosan megszegi, ez a 19/C. § (2) bekezdésében foglaltak szerinti elmozdítását vonhatja maga után.
(2) A cselekvőképtelen személy maga is megkötheti azokat a csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek a mindennapi életben tömegesen fordulnak elő, és különösebb megfontolást nem igényelnek.

A cselekvőképességet korlátozó és a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezettekre vonatkozó közös szabályok

Ptk. 16. § (1) A cselekvőképtelen személy gondnoka, korlátozott cselekvőképesség esetén pedig az érintett személy és gondnoka jognyilatkozatainak érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges, ha a jognyilatkozat a gondnokolt
a) tartására,
b) örökösödési jogviszony alapján megillető jogára vagy kötelezettségére,
c) ingatlantulajdonának átruházására vagy bármely módon történő megterhelésére vonatkozik, ide nem értve azt az esetet, amikor az ingatlan ellenérték nélküli megszerzésével egyidejűleg kerül sor haszonélvezet alapítására,
d) a 20/B. § alapján beszolgáltatott vagyonára,
e) vagyonának mértékétől függően a gondnokot kirendelő határozatban megállapított összeget, de legalább 50 000 Ft-ot meghaladó értékű egyéb vagyontárgyára, vagyoni értékű jogára vonatkozik.

(2) A gyámhatóság kivételesen indokolt esetben hozzájárulhat
a) a cselekvőképtelen személy gondnoka, korlátozott cselekvőképesség esetén pedig a gondnokolt és a gondnok közös kérelmére a gondnokság alá helyezett személy leszármazójának önálló háztartás alapításához, fenntartásához, illetve más létfontosságú célja eléréséhez a gondnokság alatt álló vagyonának terhére; a támogatás mértéke a leszármazó kötelesrészét nem haladhatja meg;
b) a korlátozottan cselekvőképes gondnokolt és gondnoka közös kérelmére a gondnokolt által történő – az *a)* pontban foglaltak alá nem tartozó – ajándékozáshoz vagy jogokról ellenérték nélkül lemondásához, illetve közcélra történő felajánlásához, feltéve, hogy a jogügylet a gondnokolt megélhetését nem veszélyezteti.
(3) Nincs szükség a gyámhatóság jóváhagyására
a) bírósági vagy közjegyzői határozattal elbírált jognyilatkozat érvényességéhez,
b) ha a bíróság ítéletében a cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezett személy cselekvőképességét az (1) bekezdésbenmeghatározott jognyilatkozatok tekintetében nem korlátozta.
Ptk. 16/A. § (1) A korlátozott cselekvőképességen és a cselekvőképtelenségen alapuló semmisségre csak annak érdekében lehet hivatkozni, akinek a cselekvőképessége korlátozott vagy hiányzik.
(2) Aki cselekvőképességét illetően a másik felet megtéveszti, ezért felelősséggel tartozik, és felelőssége alapján a szerződés teljesítésére is kötelezhető

A fentiek alapján az anyának kezdeményeznie kell a gyámhatóság felé Cs. I. cselekvőképességének a korlátozását. Az illetékes gyámhivatallal kapcsolatban a „Gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló" 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 21. §-a rendelkezik.

Gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet

A gyámhatóság illetékességére vonatkozó szabályok
Általános illetékesség
21. § (1) Az eljárásra az a gyámhatóság illetékes, amelynek területén
a) a gyermek szülői felügyeletet gyakorló szülőjének, gyámjának,
b) az ügyei vitelében akadályozott, illetőleg cselekvőképességet érintő gondnokság alatt álló személynek,
c) az ideiglenes gondnokrendeléssel, zárgondnok kirendelésével, valamint gondnokság alá helyezési eljárással érintett személynek a lakóhelye található.
(2) Ha a szülői felügyeletet együttesen gyakorló szülők lakóhelye különböző gyámhatóságok illetékességi területen található, a gyámhatóság illetékességét a gyermek lakóhelye határozza meg. Ha a gyermek lakóhelye egyik szülőjének lakóhelyével sem azonos, az a gyámhatóság jár el, amelynek területén az anya lakóhelye található.

(3) Lakóhely hiányában – az (1) és (2) bekezdésben foglaltak szerint – a gyámhatóság illetékességét a tartózkodási hely határozza meg.
(4) Belföldi lakóhely vagy tartózkodási hely hiányában, a gyámhatóság illetékességét az utolsó ismert hazai lakóhely vagy tartózkodási hely határozza meg, ennek hiányában az eljárásra a 3. § szerinti ügyekben a Budapest Főváros V. Kerület Önkormányzat Jegyzője, a 4-12. §-ban foglalt ügyekben pedig a Budapest Főváros V. Kerület Gyámhivatala illetékes.

Felmerül a kérdés, hogy az anya lemondhat-e szülői jogainak és kötelességeinek gyakorlásáról. A Csjt. alapján úgy tűnik, hogy csak akkor, ha a gyámhatóság úgy találja, hogy gyermekével szemben „felróható" magatartást tanúsított.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról (Csjt.)

Csjt. 90. § (1) A szülői felügyelet megszüntetése iránt a másik szülő, visszaállítása iránt pedig bármelyik szülő indíthat pert. Ezen felül mindkét esetben perindításra jogosult a gyermek, a gyámhatóság és az ügyész is.
(2) A szülői felügyelet megszüntetése, valamint visszaállítása iránt a teljesen cselekvőképtelen szülő és gyermek helyett a gyámhatóság hozzájárulásával a törvényes képviselő indíthat pert. A cselekvőképességében korlátozott szülő és gyermek a pert törvényes képviselője hozzájárulásával maga indíthatja meg.
(3) A szülői felügyelet megszüntetése, valamint annak visszaállítása iránt indított perben hozott ítélet mindenkivel szemben hatályos.

A fentiek alapján az első kérdésre a válasz, hogy Cs. I.-nek joga van ahhoz, hogy gyámságát anyja viselje, amennyiben az anyja a gyámhatóság megítélése szerint képes erre. Ez alapján nem szüntethető meg szülői felügyeleti joga, kivéve, ha a gyámhatóság eljárást kezdeményez ellene, és a bíróság az ő személyét kizárva hozza meg döntését.

Az esetleírás szerint Cs. I. állandó felügyeletre szorul pszichiátriai betegsége miatt. A leírás kitér arra, hogy a Z. Kht.-nél (pszichiátriai betegeket ellátó bentlakásos intézmény) várólistára került a lány, addig hétfőtől péntekig a Fővárosi Önkormányzat P.-n működő Értelmi Fogyatékosok Otthonában biztosítják ellátását.

Az esetleírás alapján az anyának még a hétvégi felügyelet biztosítása is megterhelő, ezért merült fel a kérdés, hogy amíg várólistán van a lánya, addig megoldható lenne-e számára valamilyen folyamatos, és nem csak hétköznapi ellátást biztosító ellátási forma.

Az Szt. szakosított ellátási formák című fejezetében, az „Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények" – részben olvashatunk az esetben szükséges ellátási formáról.

1997. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (Szt.)

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények

Szt. 80. § (1) Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények – a hajléktalanok éjjeli menedékhelye és átmeneti szállása kivételével – ideiglenes jelleggel legfeljebb egyévi időtartamra teljes körű ellátást biztosítanak.

(2) Az átmeneti elhelyezés különös méltánylást érdemlő esetben az intézmény orvosa szakvéleményének figyelembevételével egy alkalommal, egy évvel meghosszabbítható.

(3) Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények típusai:

a) időskorúak gondozóháza;

b) fogyatékos személyek gondozóháza;

c) pszichiátriai betegek átmeneti otthona;

d) szenvedélybetegek átmeneti otthona;

e) éjjeli menedékhely;

f) hajléktalan személyek átmeneti szállása

Szt. 83/A. § A pszichiátriai betegek átmeneti otthonában az a pszichiátriai beteg helyezhető el, akinek ellátása átmenetileg más intézményben vagy a családjában nem oldható meg, viszont tartós bentlakásos intézményi elhelyezése vagy fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelése nem indokolt.

A fentiek alapján a jogszabály biztosítja az átmeneti elhelyezést Cs. I. számára, amennyiben indokolható az anya az iránti kérelme, hogy tehermentesítsék őt. Természetesen felmerül a kérdés, hogy találnak-e intézményi helyet, illetve nem kerül-e Cs. I. adott esetben hosszabb várólistára az átmeneti elhelyezést nyújtó intézményben, mint a Z. Kht.-nél.

5. JOGESET

Az alábbi eset az X. székhelyű Y. Alapítvány irodavezetőjével történt meg ebben az évben. A szenvedélybetegeket rehabilitáló alapítványi intézet 9-tagú, döntően férfiakból álló stábjában a két női kolléga közül – a nemek egyenlőségét illetően – Z. M. irodavezető egyáltalán nincs irigylésre méltó helyzetben.

Z. M. ez év elején – egy új kurátorként az alapítványhoz került jogász végzettségű kuratóriumi tagtól – értesült arról, hogy a „frissen" kinevezett kuratórium döntése szerint munkaszerződését záradékkal kívánják ellátni, amely záradék szerint munkabére a jövőben feladatai függvényében módosulhat (vélhetőleg csökken).

A jogász vezetésű alapítványi kezelő szervnek ez a döntése kizárólag Z. M. munkaszerződését érinti, a többi 8 munkatársét nem. Z. M. 14 éve vezeti a jelentős, józan kockázatvállalással, alulról szerveződött, igazi civil kezdeményezésen alapuló alapítványi intézet irodáját, előtte minden nemű teendőjét.

Az alapítvány jogász elnöke Z. M. munkáját megfelelőnek tartja, de megjegyezte, hogy „női agya" van…

2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

Hátrányos megkülönböztetés

8. § Közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt

a) neme,
b) faji hovatartozása,
c) bőrszíne,
d) nemzetisége,
e) nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozása,
f) anyanyelve,
g) fogyatékossága,
h) egészségi állapota,
i) vallási vagy világnézeti meggyőződése,
j) politikai vagy más véleménye,
k) családi állapota,
l) anyasága (terhessége) vagy apasága,
m) szexuális irányultsága,
n) nemi identitása,

o) életkora,
p) társadalmi származása,
q) vagyoni helyzete,
r) foglalkoztatási jogviszonyának vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyának részmunkaidős jellege, illetve határozott időtartama,
s) érdekképviselethez való tartozása,
t) egyéb helyzete, tulajdonsága vagy jellemzője (a továbbiakban együtt: tulajdonsága)
miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne.
9. § Közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül az a közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek nem minősülő, látszólag az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő rendelkezés, amely a 8. §-ban meghatározott tulajdonságokkal rendelkező egyes személyeket vagy csoportokat lényegesen nagyobb arányban hátrányosabb helyzetbe hoz, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben lévő személy vagy csoport volt, van vagy lenne.

Nem derül ki az esetleírásból, hogy az elnök megjegyzése milyen körben hangzott el, mindenesetre a fentiek alapján nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetésre utalhat. Z. M. a törvény alapján jogosult az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordulni ügye kivizsgálása érdekében.

Az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt indított eljárások
12. § Az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatti igények az e fejezetben, valamint külön jogszabályokban meghatározott eljárások során – így különösen személyiségi jogi per, munkaügyi per, fogyasztóvédelmi, munkaügyi vagy szabálysértési hatóságok eljárása során – érvényesíthetőek.
Eljárás e törvény megsértése esetén
13. § (1) Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését közigazgatási szerv (a továbbiakban: hatóság) ellenőrzi.
(3) A hatóság az e törvényben meghatározott feladatkörében nem utasítható.
(4) A hatóság költségvetése a felügyeletét ellátó miniszter költségvetési fejezetén belül önálló címet képez.
14. § (1) A hatóság
a) kérelem alapján, illetve az e törvényben meghatározott esetekben hivatalból vizsgálatot folytat annak megállapítására, hogy megsértették-e az egyenlő bánásmód követelményét, valamint kérelem alapján vizsgálatot folytat, hogy az arra kötelezett munkáltatók elfogadtak-e esélyegyenlőségi tervet, a vizsgálat alapján határozatot hoz;
b) a közérdekű igényérvényesítés joga alapján pert indíthat a jogaikban sértett személyek és csoportok jogainak védelmében;

c) véleményezi az egyenlő bánásmódot érintő jogszabályok, közjogi szervezetszabályozó eszközök és jelentések tervezeteit;
d) javaslatot tesz az egyenlő bánásmódot érintő kormányzati döntésekre, jogi szabályozásra;
e) rendszeresen tájékoztatja a közvéleményt és a Kormányt az egyenlő bánásmód érvényesülésével kapcsolatos helyzetről;
f) feladatainak ellátása során együttműködik a társadalmi és érdek-képviseleti szervezetekkel, valamint az érintett állami szervekkel;
g) az érintettek számára folyamatos tájékoztatást ad és segítséget nyújt az egyenlő bánásmód megsértése elleni fellépéshez;
h) közreműködik az egyenlő bánásmód követelményével kapcsolatban nemzetközi szervezetek, így különösen az Európa Tanács számára készülő kormányzati jelentések elkészítésében;
i) közreműködik az Európai Unió Bizottsága számára az egyenlő bánásmódra vonatkozó irányelvek harmonizációjáról szóló jelentések elkészítésében;
j) évente beszámol a Kormánynak a hatóság tevékenységéről és e törvény alkalmazása során szerzett tapasztalatairól.
15. § (1) Az egyenlő bánásmód követelménye e törvény hatálya alá tartozó megsértésének vizsgálatát a sérelmet szenvedett fél választása szerint
a) a hatóság, vagy
b) az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének elbírálására külön törvény alapján hatáskörrel rendelkező más közigazgatási szerv
folytatja le.
(2) Az eljárás megindításáról, annak jogerős befejezéséről, valamint a döntéssel kapcsolatos bírósági felülvizsgálat során hozott jogerős ítéletről, illetőleg végzésről a hatóság a külön törvény alapján hatáskörrel rendelkező közigazgatási szervet, illetve e közigazgatási szerv a hatóságot értesíti.
(3) Ha az (1) bekezdés alapján valamely közigazgatási szerv előtt eljárás indult, úgy más közigazgatási szerv ugyanazon törvénysértés tekintetében
a) azonos személy ellen elkövetett törvénysértés esetén nem járhat el,
b) más személy ellen elkövetett törvénysértés esetén megindult eljárását az ügy jogerős elbírálásáig felfüggeszti.
(4) Ha az ügyet valamely közigazgatási szerv elbírálta, úgy más közigazgatási szerv ugyanazon törvénysértés tekintetében
a) azonos személy ellen elkövetett törvénysértés esetén nem járhat el,
b) más személy ellen elkövetett törvénysértés esetén megindult eljárásában a jogerős határozatban megállapított tényállást alapul véve jár el.
(5) A hatóság hivatalból is eljár az egyenlő bánásmód követelményének a 4. § *a)–d)* pontjaiban meghatározott szervek általi megsértésével kapcsolatban, ha az adott ügyben más közigazgatási szerv előtt nincs folyamatban eljárás.

(6) A hatóság nem vizsgálhatja az Országgyűlés, a köztársasági elnök, az Alkotmánybíróság, az Állami Számvevőszék, az országgyűlési biztos, valamint a bíróságok és az ügyészség közhatalmi döntéseit és intézkedéseit.
(7) A hatóság a más közigazgatási szerv által az egyenlő bánásmód követelményével kapcsolatban hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata során a perben beavatkozóként részt vehet.
(8) A kérelemre indult eljárásban az egyéb eljárási költségeket a hatóság, illetve az eljárásban való részvételével kapcsolatban felmerülő költségek tekintetében az eljárás alá vont, a sérelmet szenvedett féllel ellenérdekű fél előlegezi meg.
(9) A kérelem elutasítása esetén a sérelmet szenvedett fél csak akkor viseli az egyéb eljárási költségeket, ha a hatóság megállapította, hogy rosszhiszemű volt.
15/A. § (1) Ha az egyenlő bánásmód követelményének e törvény hatálya alá tartozó megsértése miatt a jogsérelmet szenvedett fél vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosult bíróság előtt eljárást indított, a hatóság vagy a 15. § (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott más közigazgatási szerv az eljárását az ügy jogerős elbírálásáig felfüggeszti.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazásával meghozott végzést a hatóság vagy más közigazgatási szerv a bíróságnak megküldi.
(3) A bíróság az egyenlő bánásmód követelményének e törvény hatálya alá tartozó megsértése miatt hozott jogerős határozatát a hatóságnak, valamint az előtte folyamatban levő eljárást felfüggesztő, a 15. § (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott más közigazgatási szervnek megküldi.
(4) A hatóság vagy a 15. § (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott más közigazgatási szerv az eljárása során ugyanazon törvénysértés esetén a bíróság határozatának kézhezvételét követően az abban megállapított tényállást alapul véve jár el.
(5) A bíróság határozatának jogerőre emelkedését követően az egyenlő bánásmód követelményének e törvény hatálya alá tartozó megsértése miatt közigazgatási szerv előtt ugyanazon törvénysértés tekintetében
a) azonos személy ellen elkövetett törvénysértés miatt eljárás nem indítható,
b) más személy ellen elkövetett törvénysértés esetén a hatóság vagy a 15. § (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott más közigazgatási szerv a bíróság határozatában megállapított tényállást alapul véve jár el.
15/B. § (1) A hatóság haladéktalanul törli azokat a személyes és különleges adatokat, amelyek kezelése a 14. § (1) bekezdés *a)–b)* pontja szerinti hatásköre gyakorlásához nem elengedhetetlenül szükséges.
(2) Az eljárás alá vont ügyfél az üggyel összefüggő iratokat és elektronikus adathordozón tárolt adatokat felhívásra rendelkezésre bocsátja, illetve az egyenlő bánásmód követelményének megsértése ellenőrzéséhez szükséges tények, körülmények, egyéb feltételek megismerését biztosítja. Nem kötelezhető az ügyfél olyan nyilvántartás, összesítés elkészítésére, amelyet jogszabály nem ír elő, ha annak elkészítése aránytalan ráfordítást igényelne.
(3) A hatóság a (2) bekezdés alapján csak olyan különleges adat rendelkezésre bocsátására hívhat fel,

amely kezelése az eljárás céljára tekintettel elengedhetetlenül szükséges, és amely hiányában az eljárás eredményessége nem lenne biztosítható.
(4) A közigazgatási hatósági eljárásban a hatóság jogosult a személyes adatokat tartalmazó nyilvántartás vagy adatbázis szemletárgyként való lefoglalására is.
16. § (1) Ha a hatóság megállapította az e törvényben foglalt, az egyenlő bánásmód követelményét biztosító rendelkezések megsértését
a) elrendelheti a jogsértő állapot megszüntetését,
b) megtilthatja a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását,
c) elrendelheti a jogsértést megállapító jogerős határozatának nyilvános közzétételét,
d) bírságot szabhat ki,
e) külön törvényben meghatározott jogkövetkezményt alkalmazhat.
(2) Az (1) bekezdésben meghatározott jogkövetkezményeket az eset összes körülményeire – így különösen a sérelmet szenvedettek körére, a sérelem következményeire, a jogsértő állapot időtartamára, a jogsértő magatartás ismételt tanúsítására és a jogsértő teljesítőképességére – tekintettel kell meghatározni.
(3) Az (1) bekezdésben meghatározott jogkövetkezmények együttesen is alkalmazhatóak.
(4) Az (1) bekezdés *d)* pontja alapján kiszabott bírság összege ötvenezer forinttól hatmillió forintig terjedhet.
(5) Ha a hatóság megállapította, hogy az arra kötelezett munkáltató elmulasztotta az esélyegyenlőségi terv elfogadását, felszólítja a munkáltatót a mulasztás pótlására, és – a (2)–(4) bekezdés megfelelő alkalmazásával – az (1) bekezdés *c)–e)* pontjaiban meghatározott jogkövetkezményeket alkalmazhatja.
17. § (1) A hatóság döntése ellen közigazgatási eljárás keretében fellebbezésnek nincs helye.
(2) A hatóságnak az egyenlő bánásmód követelményének megsértése tárgyában folyamatban lévő eljárásban hozott döntését felügyeleti jogkörben megváltoztatni vagy megsemmisíteni nem lehet.
(3) A hatóság döntésének bírósági felülvizsgálata iránti eljárás a Fővárosi Bíróság hatáskörébe és kizárólagos illetékességébe tartozik.
(4) A Fővárosi Bíróság három hivatásos bíróból álló tanácsban jár el, ha azt a fél a keresetlevélben, illetve a hatóság a keresetlevélben foglaltakra vonatkozó nyilatkozatában kéri.
17/A. § (1) A hatóság az egyenlő bánásmód követelménye megtartásával kapcsolatos adatoknak más szervek eljárásában történő felhasználása céljából hatósági nyilvántartást vezet, amely tartalmazza azoknak a foglalkoztatóknak az adatait, amelyekre vonatkozóan a hatóság jogerős és végrehajtható határozata, illetőleg – a határozat bírósági felülvizsgálata esetén – jogerős bírósági határozat jogsértést állapított meg. A nyilvántartás tartalmazza
a) a foglalkoztató nevét, székhelyét, adószámát, adószámmal nem rendelkező természetes személy foglalkoztató nevét, lakcímét, adóazonosító jelét,
b) a jogsértést megállapító határozat keltét és számát, jogerőre emelkedésének és végrehajthatóvá válásának időpontját,
c) a jogsértés megjelölését,

d) az alkalmazott jogkövetkezményt és mértékét az annak alapjául szolgáló jogszabályhelyre történő utalással,
e) a határozat bírósági felülvizsgálata esetén a jogerős és végrehajtható bírósági határozat keltét és számát, jogerőre emelkedésének napját, valamint azt, hogy a keresettel támadott közigazgatási határozattal összefüggésben a bíróság milyen döntést (hatályon kívül vagy hatályon kívül helyező és új eljárást elrendelő vagy a keresetet elutasító) hozott.
(2) A hatósági nyilvántartás adatait a hatóság az általa létrehozott informatikai rendszerben kezeli. az (1) bekezdésben meghatározott adatoknak az informatikai adatbázisban történő rögzítését a hatóság végzi, a jogsértést megállapító határozat jogerőre emelkedésének és végrehajthatóvá válásának napján, a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata esetén a bíróság határozatáról való tudomásszerzést követő munkanapon.
(3) A hatóság a nyilvántartásban szereplő, illetve a nyilvántartásból a honlapon nyilvánosságra hozott adatokat a bejegyzés alapjául szolgáló határozat jogerőre emelkedésének és végrehajthatóvá válásának napjától számított két év elteltével törli.
(4) A hatóság – a (6) bekezdésben foglalt eltéréssel – az általa vezetett nyilvántartás adataiból a jogerős és végrehajtható közigazgatási vagy – a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata esetén – bírósági határozattal két éven belül azonos jogsértés ismételt elkövetése miatt bírsággal sújtott munkáltatókra vonatkozó, az (1) bekezdés *a)–d)* pontjában meghatározott adatokat, valamint a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata esetén az *e)* pontban foglalt adatokat abban az esetben, ha a bíróság a keresetet elutasító vagy a közigazgatási határozatot megváltoztató döntést hozott, a honlapján történő közzététel útján akkor hozza nyilvánosságra, amikor a korábbival azonos jogsértés két éven belüli ismételt elkövetésének megállapítására az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Áht.) 15. §-a (7) bekezdésének *b)* pontja alapján jogerős és végrehajtható közigazgatási határozattal sor került.
(5) A (4) bekezdés alkalmazásában – több telephellyel rendelkező munkáltató esetében – azonos jogsértés ismételt elkövetésén az ugyanazon telephelyen kétéves időszakon belül jogerős és végrehajtható határozattal megállapított azonos jogsértést kell érteni.
(6) Ha a hatóság tudomására jutott, hogy határozatának bírósági felülvizsgálata iránt keresetet indítottak,
a) a (4)-(5) bekezdésben foglalt adatokat a bíróság jogerős és végrehajtható határozatában foglalt döntésre figyelemmel teszi közzé,
b) – amennyiben a (4)–(5) bekezdés szerinti adatok nyilvánosságra hozatalára már sor került – intézkedik a honlapon nyilvánosságra hozott adatok törléséről.
(7) A hatóság nyilvántartásba vételi és közzétételi kötelezettségét nem érinti, ha a foglalkoztató a jogerős közigazgatási határozatban vagy jogerős bírósági határozattal elbírált közigazgatási határozatban foglalt kötelezettségét az előírt határidőben vagy határnapon teljesíti

Felmerül azonban a kérdés: bizonyítható-e a hátrányos megkülönböztetés ténye. Erről a törvény „A bizonyítás szabályai” című része rendelkezik.

A bizonyítás szabályai

19. § (1) Az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt indított eljárásokban a jogsérelmet szenvedett félnek vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosultnak kell valószínűsítenie, hogy

a) a jogsérelmet szenvedő személyt vagy csoportot hátrány érte vagy – közérdekű igényérvényesítés esetén – ennek közvetlen veszélye fenyeget, és

b) a jogsérelmet szenvedő személy vagy csoport a jogsértéskor – ténylegesen vagy a jogsértő feltételezése szerint – rendelkezett a 8. §-ban meghatározott valamely tulajdonsággal.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak valószínűsítése esetén a másik felet terheli annak bizonyítása, hogy

a) a jogsérelmet szenvedett fél vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosult által valószínűsített körülmények nem álltak fenn, vagy

b) az egyenlő bánásmód követelményét megtartotta, illetve az adott jogviszony tekintetében nem volt köteles megtartani.

(3) Az (1)–(2) bekezdésben foglalt rendelkezések nem alkalmazhatóak a büntetőeljárásokban, illetve a szabálysértési eljárásokban.

Ha eljárást indít, Z. M.-nek bizonyítania kell, hogy jogsérelem érte, és a jogsérelem elszenvedése idején rendelkezett a 8. §-ban meghatározott tulajdonságok egyikével. Munkáltatójának bizonyítania kell, hogy a Z. M. állította körülmény (ti. munkaszerződése számára kedvezőtlen módosítása neme miatt) nem állt fenn. Z. M. számára rossz hír, hogy a bizonyítás ezekben az esetekben köztudottan nagyon nehéz. Eleve nem tudjuk, hogy milyen hangnemben és milyen körülmények között hangzott el az eredeti megállapítás. Valószínűleg a munkáltató nem készített semmilyen bizonyító erejű okiratot, amely alátámaszthatná a hátrányos megkülönböztetés tényét. A legrosszabb esetben is menesztenék a meggondolatlanul nyilatkozó elnököt…

Felmerül azonban az üggyel kapcsolatban a munkaszerződés módosítása jogosságának a kérdése is. Egy viszonylag kis szervezetről, egy magánalapítványról van szó esetünkben, úgyhogy valószínűleg nincsen szó kollektív szerződésről, munkavállalói érdek-képviseleti tagságról, közalkalmazotti vagy köztisztviselői jogviszonyról esetünkben. Ezért „csak” a munkaszerződések módosítására vonatkozó jogi szabályozást tekintem át a 1992. évi XXII. Törvény a Munka Törvénykönyvéről erre vonatkozó fejezete alapján.

1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről

A munkaszerződés módosítása

82. § (1) A munkáltató és a munkavállaló a munkaszerződést csak közös megegyezéssel módosíthatja.

(2) Kollektív szerződés a munkaszerződést a munkavállaló hátrányára nem módosíthatja.

(3) A munkaszerződés módosítására a megkötésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

Az esetleírás alapján nyilvánvaló, hogy Z. M. sérelmezi a munkáltatója által kezdeményezett munkaszerződés-módosítását, azonban kérdéses, hogy mivel jár az, ha nem írja alá a módosított szerződést. Ha esetleg megszűnik emiatt a munkaviszonya, nyilvánvalóan fordulhat a bírósághoz, azonban kérdéses, hogy ez „megéri-e" neki, azaz részt kíván-e venni egy akár több évig is elhúzódó munkaügyi perben, amelyet ha meg is nyer, az még nem jár számára új munkaviszonnyal, és főleg, a megélhetéséhez szükséges munkabér megszerzésével.

6. JOGESET

G. Rita 26 éves, kétgyermekes anya. Nagyobbik gyermeke hároméves, a kisebbik márciusban tölti be második életévét. Gyermekei apjával négy éve él együtt, házasságot nem kötöttek. A férjének előző házasságából is van már két gyermeke. Az apának nincs állandó munkahelye, időnként alkalmi munkákból származó jövedelemmel rendelkezik. A családnak nincs saját lakása, albérletben élnek egy Budapest melletti településen, ahonnan a fővárosba való bejárás csak vasúttal lehetséges. Az anya a szülés előtt három éven keresztül közalkalmazottként dolgozott egy szociális ápolást, gondozást nyújtó intézménynél raktáros munkakörben. A 2008-ban az intézmény-összevonások kapcsán az eddigi munkahelye mint önálló költségvetésű intézmény jogutóddal megszűnt, és egy másik intézmény telephelyeként működik tovább. Az anya a gyed letelte után munkába szeretne állni, mert úgy gondolja, hogy a gyes összegéből származó jövedelem nem lesz elegendő arra, hogy a családját fenn tudja tartani. Felkereste munkahelyének új központját, hogy szeretne munkába állni. Azt a választ kapta, hogy a régi munkahelyén megszűnt az a munkakör, amiben őt alkalmazták, ezt a feladatot csak a központi intézményben tudják számára biztosítani. Az anya számára nem megoldható így a munkavégzés, mert az új helyszín sokkal messzebb van, mint a régi volt. Az új helyszínen való feladat nyolc órában történő ellátása nem teszi lehetővé, hogy gyermekeit a lakóhelyükön lévő óvodából és bölcsődéből naponta időben hazavigye. Reggelente gyermekei elhelyezése miatt pedig nem tud munkahelyére pontosan beérkezni. A gyermekei apjával a férfi bizonytalan életvitele miatt már nem felhőtlen a kapcsolatuk, ezért a gyermekek ellátásában az anya rá nem számíthat. Az anya állítása szerint a változásról – hogy munkaköre megszűnt és a munkavégzés helyszíne megváltozott – értesítést eddig egyáltalán nem kapott. Kérte a munkáltatót, hogy lehetséges megoldásként próbálja meg őt régi munkahelyén más munkakörbe áthelyezni, vagy új munkahelyén határás időtartamban foglalkoztatni. A munkáltató ezt nem tette lehetővé és más, kompromisszumos megoldást sem ajánlott fel.

Az anya azt szeretné megtudni, szabályosan járt-e el a munkáltató azzal, hogy nem értesítette őt a munkavégzés új helyszínéről és a régi munkahelyén lévő munkakör megszűnéséről. Véleménye szerint ha erről értesítést kapott volna, akkor lett volna ideje a gyed időszaka alatt a számára megfelelő helyen munkát keresni. Milyen lehetősége van arra, hogy ezt a helyzetet megoldja, biztosítanak-e valamiféle megoldást vagy valamilyen lehetőséget az ilyen helyzetekre a munkavállalókat érintő jogszabályok? Kérhet-e erre hivatkozva végkielégítést, ha meg szeretné szüntetni a jogviszonyát?

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Tekintettel arra, hogy az esetben szereplő hölgy közalkalmazott, elsősorban a számára irányadó Közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.) rendelkezéseit vettem figyelembe.

Felhasználtam továbbá az 1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről erre vonatkozó bekezdéseit.

A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.)

A közalkalmazotti jogviszony megszűnése

25. § (1) A közalkalmazotti jogviszony megszűnik:
a) a kinevezésben foglalt határozott idő lejártával,
b) a közalkalmazott halálával,
c) a munkáltató jogutód nélküli megszűnésével, valamint
d) a 22. (16) bekezdésében és a 25/A. § (1) bekezdésében meghatározott esetben, továbbá ha törvény így rendelkezik,
e) a prémiumévek programban történő részvétel esetén az erre vonatkozó külön törvény szabályai szerint.
(2) A közalkalmazotti jogviszony megszüntethető:
a) közös megegyezéssel;
b) áthelyezéssel
1. az e törvény, valamint
2. e törvény és a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény, illetőleg
4. és a hivatásos, továbbá a szerződéses szolgálati jogviszonyt szabályozó jogszabályok
hatálya alá tartozó munkáltatók között;
c) lemondással;
d) rendkívüli lemondással;
e) felmentéssel;
f) azonnali hatállyal
fa) a próbaidő alatt, vagy
fb) a 27. § (2) bekezdése szerint, valamint
g) elbocsátással, továbbá
h) rendkívüli felmentéssel a gyakornoki idő alatt.
(3) A munkáltató köteles a közalkalmazotti jogviszonyt a Munka Törvénykönyve 10. § (1) bekezdése alapján azonnali hatállyal felszámolni, és az érvénytelenség jogkövetkezményeit alkalmazni, ha
a) a közalkalmazott a 20. § (6) bekezdésében foglalt kötelezettségének a felhívástól számított tizenöt munkanapon belül nem tesz eleget, és nem igazolja, hogy a kötelezettség elmulasztása menthető ok következménye,
b) a 20. § (2) bekezdés *a)* pontjában vagy a (6) bekezdésben meghatározott kizáró ok fennállását a munkáltató a bűnügyi nyilvántartó szerv által az igazolás céljából kiállított hatósági bizonyítvány tartalma alapján megállapítja, vagy az egyéb módon a tudomására jut.

(4) A közalkalmazotti jogviszony (3) bekezdésben meghatározott azonnali hatályú felszámolását indokolással, írásba foglaltan kell közölni a közalkalmazottal.

25/A. § (1) Ha a munkáltató személye azért változik meg, mert az alapító vagy a munkáltató döntése alapján a munkáltató egésze vagy egy része (szervezeti egysége, anyagi és nem anyagi erőforrásainak vagy feladat- és hatáskörének meghatározott csoportj*a)* a Munka Törvénykönyve vagy a köztisztviselők jogállásáról szóló törvény hatálya alá tartozó munkáltató számára kerül átadásra, a munkáltató átadásra kerülő szervezete, illetve tevékenysége keretében foglalkoztatott közalkalmazott közalkalmazotti jogviszonya az átadás időpontjában megszűnik.

(2) Az átadó és az átvevő munkáltató legkésőbb az átadást megelőzően harminc nappal korábban köteles tájékoztatni a közalkalmazottat, a munkáltatónál képviselettel rendelkező szakszervezetet és a közalkalmazotti tanácsot (közalkalmazotti képviselőt) az átadás

a) időpontjáról,

b) okáról,

c) a közalkalmazottakat érintő jogi, gazdasági és szociális következményeiről,

továbbá köteles a szakszervezettel és a közalkalmazotti tanáccsal (közalkalmazotti képviselőve*l)* konzultációt kezdeményezni a közalkalmazottakat érintő tervbe vett egyéb intézkedésekről. A konzultációnak ki kell terjednie az intézkedések elveire, a hátrányos következmények elkerülésének módjára, illetve eszközére, továbbá a következmények enyhítését célzó eszközökre.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott tájékoztatással egyidejűleg az átadó és az átvevő munkáltató köteles írásban tájékoztatni a közalkalmazottat arról, hogy az átadást követően a közalkalmazott foglalkoztatását az átvevő biztosítja. A tájékoztatásnak tartalmaznia kell a további foglalkoztatást biztosító munkaszerződés, illetve kinevezés tartalmi elemeire vonatkozó ajánlatot. Az ajánlatot a 25/B. § rendelkezéseire figyelemmel kell megtenni. A tájékoztatásnak tartalmaznia kell azokat a kötelezettségeket is, amelyeknek a közalkalmazott a jogviszony létesítését követően az előmenetele, illetve a jogviszonya fenntartása érdekében köteles eleget tenni.

(4) Ha a (2) bekezdésben meghatározott időpontban az átvevő munkáltató megalapítására még nem került sor, az átvevő munkáltató számára a (2)–(3) bekezdésben előírt kötelezettség teljesítése az átvevő munkáltató alapítóját terheli.

(5) A közalkalmazott – a (8) bekezdésben meghatározott esetet kivéve – a (3) bekezdésben meghatározott tájékoztatás kézhezvételétől számított tizenöt napon belül az átadó munkáltatónak írásban nyilatkozik, hogy az átvevő munkáltatónál történő további foglalkoztatásához hozzájárul-e. Ha a közalkalmazott az előírt határidőn belül nem nyilatkozik, úgy kell tekinteni, mintha nem járulna hozzá a további foglalkoztatásához.

(6) Ha a közalkalmazott az átvevő munkáltatónál történő további foglalkoztatásához nem járul hozzá, az átadó munkáltató az átadás napjával köteles írásban értesíteni a közalkalmazottat a közalkalmazotti jogviszony (1) bekezdés szerinti megszűnéséről, valamint köteles a közalkalmazott számára a 37. § (2) és

(4)–6) bekezdés alkalmazásával megállapított végkielégítést – határozott idejű jogviszony esetén a 27. § (2) bekezdésében meghatározott átlagkeresetet – megfizetni.
(7) Ha az átvevő munkáltató a köztisztviselők jogállásáról szóló törvény rendelkezései alapján nem létesíthet közszolgálati jogviszonyt az átadással érintett közalkalmazottal, a közalkalmazotti jogviszony megszűnése tekintetében a (6) bekezdés rendelkezéseit kell alkalmazni. Ebben az esetben – a (3) bekezdés rendelkezésétől eltérően – e körülményről kell az átadó és az átvevő munkáltatónak tájékoztatnia a közalkalmazottat.
(8) Amennyiben a munkáltató személye azért változik meg, mert az alapító a költségvetési szervezet útján ellátott közfeladatot – az alapító közvetett vagy közvetlen, legalább többségi befolyása alatt álló – gazdasági társaság utódszervezet részére adja át közfeladat ellátási és továbbfoglalkoztatási kötelezettséggel, a közalkalmazotti jogviszony e törvény erejénél fogva megszűnik és a megszűnését követő nappal az új munkáltatóval munkaviszony létesül. Ebben az esetben az átadó és átvevő munkáltatók tájékoztatási kötelezettsége csak a (2)–(3) bekezdésben foglaltakra kiterjedően áll fenn. A munkaviszony tartalmi elemeit az e bekezdésben foglaltak szerint adott tájékoztatás és a 25/B. § rendelkezései alapján kell meghatározni és legkésőbb az átadás napjáig írásba foglalni.

1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről

90. § (1) A munkáltató nem szüntetheti meg rendes felmondással a munkaviszonyt az alábbiakban meghatározott időtartam alatt:
a) a betegség miatti keresőképtelenség, legfeljebb azonban a betegszabadság lejártát követő egy év, továbbá az üzemi baleset vagy foglalkozási megbetegedés miatti keresőképtelenség alatt a táppénzre való jogosultság,
b) a beteg gyermek ápolására táppénzes állományba helyezés,
c) a közeli hozzátartozó otthoni ápolása vagy gondozása céljából kapott fizetés nélküli szabadság (139. §),
d) a külön törvény szerinti emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelés, a terhesség, a szülést követő három hónap, illetve a szülési szabadság [138. § (1) bekezdés],
e) a gyermek ápolása, illetve gondozása céljára kapott fizetés nélküli szabadságnak [138. § (5) bekezdés], illetve – a fizetés nélküli szabadság igénybevétele nélkül is – a gyermek hároméves koráig terjedő,
f) a sor- vagy tartalékos katonai szolgálatnak a behívóparancs, a polgári szolgálatnak a teljesítésre vonatkozó felhívás kézhezvételétől számított
g) a külön törvény szerinti rehabilitációs járadékban részesülő személy esetén a keresőképtelenség teljes
h) a külön törvény szerinti, örökbefogadás előtti kötelező gondozásba helyezés esetén az örökbe fogadni szándékozó munkavállalót – közösen örökbe fogadni szándékozó házastársak döntése alapján a gyermek nevelésében nagyobb szerepet vállaló házastársat-érintően a kötelező gondozásba helyezéstől számított hat hónap, illetve, ha a gyermek a hat hónap letelte előtt kikerül a gondozásból, a kötelező gondozás időtartama.

(2) A felmondási idő, ha az (1) bekezdésben meghatározott felmondási védelem időtartama
a) a tizenöt napot meghaladja, ezt követően csak tizenöt nap,
b) a harminc napot meghaladja, ezt követően csak harminc nap
elteltével kezdődhet el.
(3) Az (1) bekezdésben meghatározott védelem nem vonatkozik a munkavállaló munkaviszonyának felmondására, ha a munkavállaló nyugdíjasnak minősül [87/A. § (1) bekezdés].
(4) Az (1) bekezdésben meghatározott védelem fennállása szempontjából a felmondás közlésének időpontja az irányadó.
(5) A (2) és (4) bekezdés rendelkezései a csoportos létszámcsökkentés végrehajtása során nem alkalmazhatóak.
(6) Az (1) bekezdés *e)* pontja szerinti védelem a fizetés nélküli szabadság igénybevétele nélkül azt a szülőt illeti meg, aki a fizetés nélküli szabadságot utoljára igénybe vette

Szabályosan járt-e el a munkáltató azzal, hogy nem értesítette őt a munkavégzés új helyszínéről és a régi munkahelyén lévő munkakör megszűnéséről? A már idézett Kjt. 25/A. § szerint:

Az átadó és az átvevő munkáltató legkésőbb az átadást megelőzően harminc nappal korábban köteles tájékoztatni a közalkalmazottat akkor, ha munkáltató személye azért változik meg, mert a munkáltató egésze vagy szervezeti egysége a Munka Törvénykönyve vagy a köztisztviselők jogállásáról szóló törvény hatálya alá tartozó munkáltató számára kerül átadásra. A közalkalmazott jogviszonya az átadás időpontjában így megszűnik.

1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről

A munkáltató személyében bekövetkező jogutódlás
85/A. § (1) A munkáltató személyében bekövetkező jogutódlásnak (a továbbiakban: jogutódlás) minősül
a) a jogszabályon alapuló jogutódlás, valamint
b) a munkáltató anyagi, illetve nem anyagi erőforrásai elkülönített, szervezett csoportjának (például gazdasági egység, üzem, üzlet, telephely, munkahely, illetve ezek része*)* a további működtetés, illetve az újbóli beindítás céljából, e törvény hatálya alá tartozó szervezet vagy személy számára történő, megállapodáson alapuló átadása és átvétele, így különösen adásvétel, csere, bérlet, haszonbérlet, illetve gazdasági társaságba való belépés vagyonbevitel révén.
(2) Jogutódlás esetén
a) az annak időpontjában fennálló munkaviszonyból származó, továbbá
b) amennyiben a jogutódlással a jogelőd megszűnik, az *a)* pontban foglaltakon túlmenően a már megszűnt munkaviszonyból származó
jogok és kötelességek a jogutódlás időpontjában a jogelődről a jogutód munkáltatóra szállnak át.

(3) A jogelőd munkáltató a jogutódlást megelőzően köteles tájékoztatni a jogutód munkáltatót a (2) bekezdésben meghatározott jogokról és kötelezettségekről. A tájékoztatás elmaradása a jogutódlásból eredő jogkövetkezmények alkalmazását és a munkavállaló igényérvényesítési jogát nem érinti.
(4) A jogelőd munkáltató a munkavállalóval szemben, a jogutódlás időpontját megelőzően keletkezett kötelezettségekért – az igénynek a jogutódlás időpontját követő egy éven belüli érvényesítése esetén – a jogutód munkáltatóval egyetemlegesen felelős.
(5) A munkaviszonynak a jogutód munkáltató által a jogutódlás időpontjától számított egy éven belül közölt,
a) a munkáltató működésével összefüggő okra alapított rendes felmondással, illetve
b) a 88. § (2) bekezdése szerinti munkáltatói intézkedéssel
történő megszüntetése esetén a munkavállalót a munkaviszony megszüntetésekor megillető járandóságokért a jogelőd munkáltató kezesként felel.
(6) Az (5) bekezdésben előírt kezesi felelősség feltétele, hogy
a) a jogelőd munkáltató,
b) a jogelőd munkáltató többségi tulajdonában álló másik társaság,
c) a jogelőd munkáltató többségi tulajdonosa, vagy
d) a *c)* pontban megjelölt szervezet többségi tulajdonában álló másik társaság
a jogutód munkáltató legfőbb szervében a szavazatok több mint ötven százalékával rendelkezzen.
85/B. § (1) Jogutódlás esetén a jogelőd és jogutód munkáltató – legkésőbb a jogutódlást megelőzően tizenöt nappal – köteles tájékoztatni a munkáltatónál képviselettel rendelkező szakszervezetet, szakszervezet hiányában az üzemi tanácsot, üzemi tanács hiányában a nem szervezett munkavállalók képviselőiből létrehozott bizottságot a jogutódlás
a) időpontjáról vagy tervezett időpontjáról,
b) okáról,
c) a munkavállalókat érintő jogi, gazdasági és szociális következményeiről,
továbbá – a megállapodás érdekében – köteles konzultációt kezdeményezni a munkavállalókat érintő tervbe vett egyéb intézkedésekről.
(2) A konzultációnak ki kell terjednie az intézkedések elveire, a hátrányos következmények elkerülésének módjára, illetve eszközére, továbbá e következmények enyhítését célzó eszközökre.
(3) A jogelőd és a jogutód munkáltató akkor is köteles a tájékoztatási és konzultációs kötelezettségét teljesíteni, ha a jogutódlást megalapozó döntést a jogelőd munkáltatót ellenőrző szervezet vagy személy hozta meg. A jogelőd és a jogutód munkáltató nem hivatkozhat arra, hogy a konzultációs és tájékoztatási kötelezettséget azért nem teljesítette, mert az ellenőrző szervezet vagy személy a jogutódlásról szóló döntéséről a tájékoztatást elmulasztotta.
(4) A jogutódlásra vonatkozó rendelkezésekből eredő – e § szerinti – kötelezettségek a jogutód nélkül megszűnő munkáltató esetén a munkáltató felszámolóját, illetve végelszámolóját terhelik.
(5) Ha a munkáltató eljárása során megsérti az üzemi tanács vagy a szakszervezet jogait, az üzemi tanács, illetve a szakszervezet ennek megállapítása iránt bírósághoz fordulhat.

Biztosítanak-e valamilyen megoldást vagy lehetőséget az ilyen helyzetekre a munkavállalókat érintő jogszabályok? Kérhet-e erre hivatkozva végkielégítést az érintett, ha meg szeretné szüntetni a jogviszonyát?

1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról

23/B. § (1) A teljes munkaidőben foglalkoztatott közalkalmazott írásbeli kérelmére a munkáltató köteles a kinevezésben
a) heti húsz óra,
b) készenléti jellegű munkakörben a kinevezés szerinti munkaidő mértéke felének megfelelő tartamú részmunkaidőt kikötni, ha a közalkalmazott a kérelem benyújtásakor a Munka Törvénykönyve 138. §-a (5) bekezdésének *a)* pontja szerinti fizetés nélküli szabadságot vesz igénybe.
(2) A munkáltató a közalkalmazottnak a munkaidő egyenlőtlen beosztására vonatkozó kérelmét csak abban az esetben tagadhatja meg, ha az számára lényegesen nagyobb munkaszervezési terhet jelentene. A munkáltató köteles írásban megindokolni a kérelem megtagadását.
(3) A részmunkaidő kikötése
a) a fizetés nélküli szabadság megszűnését követő naptól,
b) ha a közalkalmazottnak a Munka Törvénykönyve 134. §-a (3) bekezdésének *b)* pontja alapján ki kell adni rendes szabadságát, a szabadság leteltét követő naptól
hatályos. A *b)* pontban foglaltak alkalmazása esetén – a felek eltérő megállapodása hiányában – a rendes szabadság kiadását a fizetés nélküli szabadság lejártát követő első munkanapon meg kell kezdeni. Eltérő megállapodás esetén a rendes szabadság kiadását a fizetés nélküli szabadság lejártát követő harminc napon belül meg kell kezdeni.
(4) A kérelmet az (1) bekezdés szerinti fizetés nélküli szabadság igénybevételének megszűnése előtt legalább hatvan nappal kell a munkáltatóval közölni. A kérelemben a közalkalmazott köteles tájékoztatni a munkáltatót
a) a fizetés nélküli szabadság igénybevételére jogosító gyermeke harmadik életéve betöltésének időpontjáról, továbbá
b) ha egyenlőtlen munkaidő-beosztásban kíván dolgozni, a munkaidő-beosztásra vonatkozó javaslatáról.
(5) A (4) bekezdésben foglaltaktól eltérően a nevelési-oktatási intézményben pedagógus-munkakörben foglalkoztatottak esetében a kérelmet a fizetés nélküli szabadság tartama alatt, a tanév szorgalmi időszakának befejezését, illetve az első félév befejezését megelőző hatvan nappal korábban kell a munkáltatóval közölni.
(6) A (3) bekezdés szerinti időponttól a közalkalmazotti jogviszony alapján közvetlenül vagy közvetve nyújtott pénzbeli vagy természetbeni juttatás tekintetében e törvény erejénél fogva az időarányosság elve alkalmazandó, ha a juttatásra való jogosultság a munkaidő mértékével összefügg.
(7) Az (1) bekezdés szerinti kérelem alapján kikötött részmunkaidőben a munkáltató a közalkalmazottat
a) a kérelem szerinti időpontig, de

b) legfeljebb a gyermek hároméves koráig köteles foglalkoztatni. Ezt követően a közalkalmazott munkaidejét a kérelem benyújtása előtti mérték szerint, illetményét az időarányosság elvének megfelelő alkalmazásával kell megállapítani.
(8) Az (1)–(7) bekezdés nem alkalmazható a megbízott magasabb vezető és a vezető tekintetében.

A kérelem alapján kikötött részmunkaidőben a munkáltató a közalkalmazottat

- a kérelem szerinti időpontig, de
- legfeljebb a gyermek hároméves koráig köteles foglalkoztatni.

30. § (1) A munkáltató a közalkalmazotti jogviszonyt – a 30/A–30/B. §-ban foglalt korlátozással – felmentéssel akkor szüntetheti meg, ha
a) megszűnt a munkáltatónak az a tevékenysége, amelyben a közalkalmazottat foglalkoztatták;
b) az Országgyűlés, a Kormány, a költségvetési fejezetet irányító szerv vezetője, a központi költségvetési szerv vezetője vagy az önkormányzati képviselő-testület döntése alapján a munkáltatónál létszámcsökkentést, illetve átszervezést kell végrehajtani, és emiatt a közalkalmazott további foglalkoztatására nincs lehetőség;
c) a közalkalmazott munkaköri feladatainak ellátására tartósan alkalmatlanná vált vagy munkáját nem végzi megfelelően;
d) a közalkalmazott a felmentés közlésének, illetőleg legkésőbb a felmentési idő kezdetének napján nyugdíjasnak minősül (37/B. §);
e) az előrehozott öregségi nyugdíjjogosultság életkori, valamint szolgálati idővel kapcsolatos feltételeivel legkésőbb a felmentési idő utolsó napján rendelkező közalkalmazott azt írásban kérelmezi; vagy
f) a negyven éves szolgálati idővel igénybe vehető öregségi teljes nyugdíj [a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény 18. § (2*a*) bekezdés] feltételével legkésőbb a felmentési idő utolsó napján rendelkező közalkalmazott nő azt írásban kérelmezi.
(2) A munkáltató a felmentést köteles megindokolni. Az indokolásból a felmentés okának világosan ki kell tűnnie, és a munkáltatónak kell bizonyítania, hogy a felmentés indoka valós és okszerű.
(3) Ha az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott alkalmatlanság a közalkalmazott munkavégzésével vagy magatartásával függ össze, a felmentés előtt lehetőséget kell adni számára a vele szemben felhozott kifogások elleni védekezésre, kivéve, ha az eset összes körülményeiből következően ez a munkáltatótól nem várható el.[245]
30/A. § (1) A 30. § (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjában meghatározott esetben, valamint, ha a 30. § (1) bekezdés *c)* pontjában foglalt alkalmatlanság egészségügyi ok következménye – feltéve, hogy a közalkalmazott e törvény alkalmazása szempontjából nem minősül nyugdíjasnak -, a munkáltató a közalkalmazottat írásban tájékoztatja
a) a munkáltatón belül,
b) a munkáltató irányítása alatt álló másik munkáltatóhoz, illetve

c) a munkáltató fenntartója által fenntartott más, e törvény hatálya alá tartozó munkáltatóhoz az iskolai végzettségének és szakképzettségének, szakképesítésének, továbbá – egészségügyi alkalmatlanság esetén – egészségi állapotának megfelelő másik betöltetlen munkakör felajánlásának lehetőségéről. A közalkalmazott a tájékoztatás közlésétől számított két munkanapon belül írásban nyilatkozik a munkakör-felajánlási lehetőség igénybevételéről. Ha a közalkalmazott a határidő leteltéig a nyilatkozattételt elmulasztja, azt úgy kell tekinteni, mintha a munkakör-felajánlási lehetőséget nem igényelte volna. A munkakör-felajánlási lehetőség igénybevételekor a közalkalmazotti jogviszony felmentéssel történő megszüntetésére csak akkor kerülhet sor, ha az *a)–c)* pontban foglalt munkáltatónál a közalkalmazott az iskolai végzettségének és szakképzettségének, szakképesítésének, továbbá – egészségügyi alkalmatlanság esetén – egészségi állapotának megfelelő másik betöltetlen munkakör nincs, vagy ha a közalkalmazott az ilyen munkakörbe történő áthelyezéshez, illetve kinevezése módosításához nem járul hozzá.

(2) Ha a közalkalmazott az (1) bekezdés szerint kéri betöltetlen munkakör felajánlását, a munkáltató a fenntartóját, illetőleg az (1) bekezdés *b)* pontjában említett munkáltatót köteles haladéktalanul megkeresni. A megkeresés kizárólag az érintett közalkalmazottnak az e törvény 5. számú melléklete szerinti közalkalmazotti alapnyilvántartás II–VII. pontjaiban foglalt adatait és az általa betöltött munkakör megnevezését tartalmazza.

(3) A munkáltató fenntartója a 30/E. § szerinti nyilvántartás felhasználásával a megkereséstől számított öt napon belül közvetlenül tájékoztatja a közalkalmazott munkáltatóját azokról a betöltetlen munkakörökről, amelyek az (1) bekezdés alapján a közalkalmazott részére felajánlhatók.

(4) Az (1)–(3) bekezdést, továbbá a 30/C. § (1) bekezdés *a)* pontját, (2) bekezdés *a)* pontját és (3)–(4) bekezdését megfelelően alkalmazni kell a munkáltató jogutód nélküli megszűnésekor is azzal, hogy

a) felmentésen a munkáltató jogutód nélküli megszűnését kell érteni, és

b) a 30/A. § és 30/C. § szerinti eljárást legalább a munkáltató jogutód nélküli megszűnése előtt tíz nappal be kell fejezni.

32. § (1) A közalkalmazotti jogviszony csak különösen indokolt esetben szüntethető meg felmentéssel

a) ha a közalkalmazott házastársa (élettársa) nem rendelkezik önálló, legalább az országosan kötelező legkisebb munkabérnek megfelelő jövedelemmel és legalább három eltartott gyermeke van;

b) ha a közalkalmazott egyedülálló, eltartott gyermeke tizennyolc éves koráig, valamint

c) ha a közalkalmazott házastársa sorkatonai, illetve polgári szolgálatot teljesít.

(2) Ha a 30/A. § (1) bekezdése szerinti munkáltatónál van olyan munkakör, amelynek ellátására az (1) bekezdésben említett közalkalmazott alkalmas, a közalkalmazotti jogviszonyt mindaddig nem lehet felmentéssel megszüntetni, amíg a közalkalmazott ilyen munkahelyre áthelyezhető, feltéve, hogy ezt elvállalja. Nem terheli ez a kötelezettség a munkáltatót, ha a felmentés indoka – az egészségügyi alkalmatlanság esetét kivéve – a 30. § (1) bekezdés *c)–f)* pontján alapul. A munkáltató munkakör-felajánlásával kapcsolatban a 30/A. § és a 30/C. § szerint köteles eljárni.

33. § (1) Felmentés esetén a felmentési idő legalább hatvan nap, de a nyolc hónapot nem haladhatja meg. Ettől eltérően, ha a felmentés – az egészségügyi alkalmatlanság esetét kivéve – a 30. § (1) bekezdésének *c)* pontján alapul, a felmentési idő harminc nap.

(2) Ha hosszabb felmentési időben a felek nem állapodnak meg és a kollektív szerződés sem ír elő ilyet, a hatvannapos felmentési idő a közalkalmazotti jogviszonyban töltött

a) öt év után egy hónappal;

b) tíz év után két hónappal;

c) tizenöt év után három hónappal;

d) húsz év után négy hónappal;

e) huszonöt év után öt hónappal;

f) harminc év után hat hónappal

meghosszabbodik. Kollektív szerződés 8 hónapnál hosszabb felmentési időt nem állapíthat meg.

(3) A munkáltató legalább a felmentési idő felére köteles a közalkalmazottat mentesíteni a munkavégzés alól. A munkavégzés alól a közalkalmazottat – a mentesítési idő legalább felének megfelelő időtartamban – a kívánságának megfelelő időben és részletekben kell felmenteni.

37. § (1) Végkielégítés illeti meg a közalkalmazottat, ha közalkalmazotti jogviszonya

a) felmentés,

b) rendkívüli lemondás,

c) a munkáltató jogutód nélküli megszűnése következtében vagy

d) a (3) bekezdés szerint szűnik meg.

(2) Nem jogosult végkielégítésre a közalkalmazott, ha felmentésére – az egészségügyi okot kivéve – tartós alkalmatlansága vagy nem megfelelő munkavégzése miatt került sor. Nem jár továbbá végkielégítés a közalkalmazottnak, ha legkésőbb a közalkalmazotti jogviszony megszűnésének időpontjában nyugdíjasnak minősül [37/B. §].

(3) Ha a közalkalmazottal ugyanazon munkáltató legalább két alkalommal határozott időre szóló közalkalmazotti jogviszonyt létesít, és a korábbi közalkalmazotti jogviszony megszűnése, valamint az újabb közalkalmazotti jogviszony létesítésének időpontja között hat hónapnál hosszabb idő nem telt el, a közalkalmazott végkielégítésre jogosult, feltéve, hogy közalkalmazotti jogviszonya a 27. § (2) bekezdés szerinti eljárásban, a 30. § (1) bekezdés *a)* vagy *b)* pontjában foglalt okok alapján kerül megszüntetésre, vagy a 25. § (1) bekezdés *a)* pontja szerint szűnik meg. Kettőnél több határozott idejű közalkalmazotti jogviszony esetén a hat hónapnál hosszabb megszakítás előtt fennállt jogviszonyok időtartamát nem lehet figyelembe venni. A végkielégítésre való jogosultság megállapításakor a (6) bekezdést kell alkalmazni azzal, hogy az e bekezdés szerinti jogcímen megszűnt vagy megszüntetett határozott idejű jogviszonyok időtartamát kell összeszámítani. Ha az első mondatban szereplő okokra alapított megszüntetés vagy megszűnés alapján a közalkalmazott végkielégítésre vált jogosulttá, az azonos felek közötti újabb határozott idejű kinevezés esetén a végkielégítésre való jogosultság megállapításakor figyelmen kívül kell hagyni azon közalkalmazotti jogviszonyok időtartamát, amelyekre tekintettel a korábbi végkielégítés kifizetése megtörtént.

(4) A végkielégítésre való jogosultság feltétele, hogy a közalkalmazott a (6) bekezdésben meghatározott időtartamú közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkezzen. A közalkalmazott végkielégítésre való jogosultságának megállapításánál – az áthelyezést kivéve – nem lehet beszámítani a korábbi közalkalmazotti jogviszonyban töltött időt. A végkielégítésre való jogosultság szempontjából emellett figyelmen kívül kell hagyni a 22. § (8) bekezdés *b)* és *c)* pontjában meghatározott időtartamot is, kivéve a közeli hozzátartozó, valamint a tizennégy éven aluli gyermek gondozása, ápolása céljából, továbbá a tizenkét éven aluli gyermek betegsége esetén az otthoni ápolás érdekében igénybe vett fizetés nélküli szabadság időtartamát.
(5) A végkielégítésre való jogosultság megállapításánál figyelembe kell venni
a) jogutódlás esetén a jogelődnél,
b) a munkáltató egészének vagy egy részének átadása esetén az átadó munkáltatónál munkaviszonyban, közalkalmazotti jogviszonyban töltött időt is [Mt. 86/C. § (5) bekezdés, 25/B. § (6) bekezdés].
(6) A közalkalmazott végkielégítésének mértéke, ha a közalkalmazotti jogviszonyban töltött idő legalább
a) három év: egyhavi,
b) öt év: kéthavi,
c) nyolc év: háromhavi,
d) tíz év: négyhavi,
e) tizenhárom év: öthavi,
f) tizenhat év: hathavi,
g) húsz év: nyolchavi
átlagkeresetének megfelelő összeg.
(7) A végkielégítés a (6) bekezdésben meghatározott mértéke négyhavi átlagkereset összegével emelkedik, ha a közalkalmazott közalkalmazotti jogviszonya az öregségi nyugdíjra [37/B. § (1) bekezdés *a)* pont] vagy a korkedvezményes öregségi nyugdíjra való jogosultság megszerzését megelőző öt éven belül szűnik meg. Nem illeti meg az emelt összegű végkielégítés a közalkalmazottat, ha valamelyik jogcímen korábban már emelt összegű végkielégítésben részesült.
(8) A végkielégítés mértéke az (6)–(7) bekezdésben foglaltak kétszeresének megfelelő összeg, ha a közalkalmazotti jogviszony rendkívüli lemondás folytán szűnt meg.
(9) A végkielégítés összegének a felére jogosult a közalkalmazott, ha felmentésére vagy közalkalmazotti jogviszonyának a 25. § (1) bekezdés *c)* pontja szerinti megszűnésére azért került sor, mert a munkáltató által felajánlott, a 30/A. § szerinti munkakörbe helyezéséhez szükséges kinevezés módosításához, illetőleg áthelyezéséhez nem járult hozzá vagy a felajánlott megfelelő munkakör elfogadásáról nem nyilatkozott, kivéve, ha a hozzájárulását alapos indokkal tagadta meg, így különösen, ha
a) a felajánlott illetmény összege kevesebb a korábbi illetménye 80%-ánál,
b) teljes munkaidőre szóló kinevezés esetén hat óránál rövidebb részmunkaidőben történő foglalkoztatást, illetve hat óránál rövidebb részmunkaidő esetén teljes munkaidőben történő foglalkoztatást ajánlanak fel, és utóbbi esetben a munkaidő mértékének növekedése a közalkalmazott személyes, illetve családi körülményeire figyelemmel aránytalan sérelemmel járna,

c) a korábbi határozatlan idejű helyett határozott idejű közalkalmazotti jogviszonyt ajánlanak fel, vagy
d) az új munkahely és a lakóhely között – tömegközlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje naponta a két órát, illetve 10 éven aluli gyermeket nevelő közalkalmazott esetében a másfél órát meghaladja, kivéve, ha az utazási idő mértéke közalkalmazotti jogviszonyában az említett időtartamot elérte.
Az *a)* pont alkalmazásakor a felajánlott illetmény a közalkalmazott fizetési osztálya és fokozata szerinti garantált illetménye mértékénél nem lehet alacsonyabb összegű.
(10) Amennyiben a közalkalmazotti jogviszony felmentés következtében szűnik meg, a végkielégítést a munkáltató a felmentési idő utolsó napján köteles a közalkalmazott részére kifizetni.
(11) A végkielégítést a munkáltató költségére a közalkalmazott tartózkodási helyére kell megküldeni.
(12) Ha a közalkalmazott a munkavégzési kötelezettség alóli mentesítés ideje alatt bármely költségvetési szervvel vagy költségvetési szerv legalább többségi befolyása alatt álló bármely gazdálkodó szervezettel teljes vagy részmunkaidős jogviszonyt létesít,
a) ezt a tényt korábbi munkáltatójának haladéktalanul köteles írásban bejelenteni,
b) a felmentési időből hátralevő idő tekintetében átlagkeresetre nem jogosult,
c) végkielégítésre nem jogosult, azonban új jogviszonyában a végkielégítés alapjául szolgáló időszak számítása során a felmentéssel megszüntetett jogviszony alapján végkielégítésre jogosító idejét is számításba kell venni.

7. JOGESET

M. Z. roma származású pedagógust 2003 decemberében megkereste a Pest megyei K. község alpolgármestere, és a segítségét kérte, egyben állásajánlatot tett a számára. Az ajánlat a helyi általános iskola speciális tagozatára vonatkozott, ahol gyakorlatilag csak roma gyerekek tanultak. M. Z. cigány oktatási szakértő, emellett közoktatás-vezetői képesítéssel is rendelkezik. Hosszú évek óta foglalkozik hátrányos helyzetű, elsősorban roma gyerekek felzárkóztatásával. Budapest nyolcadik kerületének egyik, szinte kizárólag roma tanulókból álló iskolájának igazgatója is volt, emellett vezetője egy a roma gyerekek oktatási sikertelenségei ellen küzdő alapítványnak. M. Z. főiskolai diplomával, több éves szakmai gyakorlattal és gyógypedagógiai végzettséggel is rendelkezik.

Az asszony 2004. február 1-jén azzal az ígérettel kezdett el dolgozni, hogy határozott idejű kinevezését a nyár folyamán határozatlan idejűvé változtatják. Az első szerződéskötés idején, február 1-jén G fizetési osztályba, 6-os fizetési fokozatba sorolták. Ezt a következő határozott idejű kinevezéskor azonban megváltoztatták és visszaminősítették G1-es besorolásba, indoklás nélkül, szerinte minden jogszabályi alapot nélkülöző módon.

A tanárnő az iskolában tapasztalt viszontagságok miatt még 2004 márciusában fenntartójához fordult. Ebben rámutatott arra, hogy a speciális tagozaton a meglévő problémák miatt lehetetlen a tanítás. Felhívta a fenntartó figyelmét arra is, hogy a speciális osztályok szegregált körülmények között működnek az iskolában.

A személyét ért sorozatos támadások miatt M. Z. 2007 februárjában hosszabb betegállományba került. A tanárnő álláspontja szerint a fizetési fokozatban történő visszasorolásnak és a határozatlan idejű kinevezés elmaradásának az volt az oka, hogy az iskola igazgatója mindenképpen el akarta távolítani őt az intézményből.

A második határozott idejű kinevezés letelte után a tanárnő keresetet nyújtott be a Pest Megyei Munkaügyi Bírósághoz. Ebben kérte annak megállapítását, hogy a közalkalmazotti jogviszonya határozatlan idejűvé vált, mivel az első kinevezése alkalmával a határozott idő letelte után továbbfoglalkoztatták, kérte továbbá a hibás besorolás miatti bérkülönbözet megtérítését, és a hátrányos megkülönböztetés megállapítását is. A keresetben M. Z. vagyoni és nem vagyoni kártérítésre vonatkozó igényt is előterjesztett.

(NEKI által képviselt ügy, 2008)

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Az esetleírásban felmerülő kérdések: jogviszony megszüntetés, téves besorolás, téves besorolásból eredő bérigény, hátrányos megkülönböztetés, szegregált vagy integrált oktatás, vétkes- e az iskola?

A pedagógus munkakörben alkalmazott dolgozó esetében a munkaviszony létesítését, a besorolását a 1992.évi XXXIII., a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény szabályozza az alábbiak szerint.

A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.)

A közalkalmazotti jogviszony

I. fejezet

A közalkalmazotti jogviszony létesítése és módosítása

20. § (1) A közalkalmazotti jogviszony alanyai a munkáltató és a közalkalmazott.

(2) Közalkalmazotti jogviszony

a) büntetlen előéletű,

b) tizennyolcadik életévét betöltött, továbbá

c) magyar állampolgárságú, vagy külön jogszabály szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező, illetve bevándorolt vagy letelepedett személlyel létesíthető.

(3) Végrehajtási jogszabály a jogviszony létesítéséhez

a) a (2) bekezdés *b)* és *c)* pontjában foglalt feltétel alól mentesítést adhat,

b) magyar állampolgárságot, magyar nyelvtudást, illetőleg cselekvőképességet írhat elő.

(4) A közalkalmazotti jogviszonyt létesíteni szándékozó személy hatósági bizonyítvánnyal igazolja, hogy büntetlen előéletű.

(5) A munkáltató felhívására a közalkalmazotti jogviszonyt létesíteni szándékozó személy hatósági bizonyítvánnyal igazolja, hogy nem áll olyan foglalkozástól eltiltás hatálya alatt, amely a közalkalmazotti jogviszony létesítését nem teszi lehetővé.

(6) Indokolt esetben a munkáltató írásban felszólíthatja a közalkalmazottat, hogy a felhívástól számított tizenöt munkanapon belül – ha e határidőn belül menthető ok miatt nem lehetséges, annak megszűnését követően haladéktalanul – hatósági bizonyítvánnyal igazolja, hogy büntetlen előéletű, illetve nem áll a munkakörének megfelelő vagy a munkakörének részét képező foglalkozástól eltiltás hatálya alatt.

(7) Ha a közalkalmazott igazolja, hogy büntetlen előéletű, illetve nem áll a (6) bekezdésben meghatározott foglalkozástól eltiltás hatálya alatt, a munkáltató a bűnügyi nyilvántartó szerv által az igazolás céljából kiállított hatósági bizonyítvány kiadása iránti eljárásért megfizetett igazgatási szolgáltatási díjat a közalkalmazott részére megtéríti.

(8) A munkáltató a 20. § (2) bekezdés *a)* pontjában, valamint az (5)–(6) bekezdésben meghatározott kizáró ok fennállásának megállapítása céljából kezeli

a) a közalkalmazotti jogviszonyt létesíteni szándékozó személy,

b) a közalkalmazott

azon személyes adatait, amelyeket a bűnügyi nyilvántartó szerv által a kizáró ok igazolása céljából kiállított hatósági bizonyítvány tartalmaz.

(9) A (4)–(7) bekezdésben foglaltak alapján megismert személyes adatokat a munkáltató a közalkalmazotti jogviszony létesítéséről meghozott döntés időpontjáig vagy – közalkalmazotti jogviszony létesítése esetén – a közalkalmazotti jogviszony megszűnéséig (megszüntetéséig) kezeli.

20/A. § (1) Közalkalmazotti jogviszony pályázat alapján létesíthető. Csak olyan közalkalmazottat lehet kinevezni, aki a pályázaton részt vett és a pályázati feltételeknek megfelelt. A pályázatot – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a kinevezési jogkör gyakorlója írja ki. Ha a pályázat kiírása nem kötelező, a munkáltató dönthet arról, hogy a munkakör, illetve a beosztás betöltése pályázat alapján történik.

(2) A 25. § (2) bekezdés *b)* pontja szerinti áthelyezés esetén pályázat kiírása nélkül létesíthető közalkalmazotti jogviszony akkor is, ha egyébként a munkakör betöltéséhez pályázat kiírása kötelező. Ezen túlmenően, a munkakör pályázat kiírása nélkül is betölthető

a) olyan munkakör esetén, amely tekintetében – kilencven napon belül – már legalább két alkalommal eredménytelenül került sor pályázati felhívás kiírására,

b) ha a munkakör haladéktalan betöltése a folyamatos ellátás biztonságos megszervezéséhez elengedhetetlenül szükséges, és a folyamatos működéshez szükséges személyi feltételek más munkaszervezési eszközökkel nem biztosíthatók,

c) ha a munkáltatónál ösztöndíjas foglalkoztatási jogviszonyban legalább kilenc hónapig foglalkoztatott személlyel az ösztöndíjas foglalkoztatási jogviszony megszűnését követő egy hónapon belül létesítenek közalkalmazotti jogviszonyt, feltéve, hogy az ösztöndíjas foglalkoztatottként ellátott feladatai részét képezték a kinevezésében foglalt munkakörének, és az ösztöndíjas foglalkoztatási jogviszony nem a munkáltató azonnali hatályú felmondásával szűnt meg,

d) helyettesítésre vagy meghatározott munka elvégzésére, illetve feladat ellátására szóló határozott idejű kinevezés esetén, vagy

e) ha ezt végrehajtási jogszabály előírja.

(3) A pályázati felhívásban meg kell jelölni:

a) a munkáltató és a betöltendő munkakör, vezetői beosztás megnevezését,

b) a munkakörbe tartozó, illetve a vezetői beosztással járó lényeges feladatokat,

c) a pályázat elnyerésének valamennyi feltételét,

d) a pályázat részeként benyújtandó iratokat, igazolásokat, továbbá

e) a pályázat benyújtásának feltételeit és elbírálásának határidejét.

(4) A pályázati felhívást a Kormányzati Személyügyi Szolgáltató és Közigazgatási Képzési Központ (a továbbiakban: KSZK) internetes oldalán kell közzétenni. Emellett a pályázati felhívást, valamint a munkálta-

tónál közalkalmazotti jogviszony keretében pályázat nélkül betölthető munkakört és a kinevezés feltételeit (a továbbiakban: álláshirdetés)
a) ha a fenntartó önkormányzat, a székhelyén,
b) ha a fenntartó önkormányzati társulás, a társulásban részt vevő önkormányzatok székhelyén is, továbbá
c) a munkáltató a székhelye és telephelye szerinti településen
a helyben szokásos módon köteles közzétenni. Végrehajtási jogszabály hivatalos lapban vagy egyéb módon való közzétételt is előírhat. Ebben az esetben, továbbá az *a)–c)* pontban foglalt esetekben meg kell jelölni a pályázati felhívás KSZK honlapján való közzétételének időpontját. A pályázat benyújtásának a határideje a pályázati felhívásnak a KSZK honlapján való elsődleges közzétételétől számított tizenöt napnál – a munkáltató vezetésére kiírt pályázat esetén harminc napnál– rövidebb nem lehet. Álláshirdetés esetén e határidőket az *a)* pont alapján történő közzétételtől kell számítani.
(5) A pályázó – a (3) bekezdés *d)* pontja alapján meghatározottakon túlmenően – a pályázathoz csatolja
a) a munkáltató vezetésére kiírt pályázat esetén a munkáltató vezetésére, fejlesztésére vonatkozó programját,
b) arról szóló nyilatkozatát, hogy a pályázati anyagában foglalt személyes adatainak a pályázati eljárással összefüggésben szükséges kezeléséhez hozzájárul,
c) a külön jogszabályban vagy a pályázatban előírt további követelmények igazolására vonatkozó okiratokat.
(6) Jogszabály eltérő rendelkezése hiányában magasabb vezetői munkakörre vagy beosztásra kiírt pályázat esetén a pályázót a pályázati határidő lejártát követő huszonegy napon belül a kinevezési, megbízási jogkör gyakorlója által létrehozott legalább háromtagú, a betöltendő munkakör feladatait érintően szakértelemmel rendelkező bizottság hallgatja meg, melynek nem lehet tagja – a helyi önkormányzati képviselő – testület tagja kivételével – a kinevezési, megbízási jogkör gyakorlója. A kinevezési, megbízási jogkör gyakorlója a bizottság írásba foglalt véleményét mérlegelve a pályázati határidő lejártát követő
a) hatvan napon belül, vagy
b) első ülésén, ha e jogot testület gyakorolja,
dönt a közalkalmazotti jogviszony létesítéséről, illetve a vezetői megbízásról. Egyebekben a pályázat elbírálásának rendjét a munkáltató határozza meg.
(7) A benyújtott pályázat tartalma – törvény eltérő rendelkezése hiányában – csak a pályázó beleegyezésével közölhető harmadik személlyel. Sikertelen pályázat esetén a pályázó részére a pályázati anyagot vissza kell juttatni. Amennyiben a pályázó az általa benyújtott, személyes adatokat tartalmazó adathordozót a pályázat elbírálási határidejétől számított kilencven napon belül nem veszi át, azokat meg kell semmisíteni és személyes adatait törölni kell.
(8) A munkáltató vezetésére szóló kinevezésre kiírt pályázatra a (2) bekezdés nem alkalmazható.
(9) A magasabb vezető és a vezető munkakör – a munkáltató vezetője kivételével – pályázat kiírása nélkül is betölthető
a) a (2) bekezdés *a)–b)* pontja szerinti esetben, továbbá

b) ha a közalkalmazott az erre vonatkozó kinevezés-módosítást megelőzően legalább egy éve közalkalmazotti jogviszonyban áll a munkáltatóval.

20/B. § (1) A magasabb vezető és a vezető beosztás ellátására szóló megbízásra a 20/A. § (1) és (3)–(8) bekezdései alkalmazásával pályázatot kell kiírni. A pályázatot a megbízási jogkör gyakorlója írja ki.

(2) A pályázatban meg kell jelölni, hogy a magasabb vezető, illetve a vezető beosztás ellátására megbízást az kaphat, aki a munkáltatóval közalkalmazotti jogviszonyban áll, vagy a megbízással egyidejűleg közalkalmazotti munkakörbe kinevezhető.

(3) Ha e törvény alapján a magasabb vezető, illetve vezető beosztás ellátásához pályázatot kell kiírni, a pályázatban meg kell jelölni a közalkalmazott által betöltendő munkakört is.

(4) Ha a magasabb vezető, illetve a vezető beosztással történő megbízáshoz közalkalmazotti jogviszony létesítése is szükséges – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a kinevezési jogkör a megbízási jogkör gyakorlóját illeti meg.

(5) A magasabb vezető és a vezető beosztás ellátása – a munkáltató vezetője kivételével – pályázat kiírása nélkül is betölthető

a) a 20/A. § (2) bekezdésének *a)–b)* pontja szerinti esetben, továbbá

b) ha a közalkalmazott az erre vonatkozó megbízást megelőzően legalább egy éve közalkalmazotti jogviszonyban áll a munkáltatóval.

21. § (1) A közalkalmazotti jogviszony határozatlan időre történő kinevezéssel és annak elfogadásával jön létre. A kinevezést és annak elfogadását írásba kell foglalni.

(2) Közalkalmazotti jogviszony – ha törvény eltérően nem rendelkezik –

a) helyettesítés céljából, vagy

b) meghatározott munka elvégzésére, illetve feladat ellátására,

c) létesíthető határozott időre történő kinevezéssel. Ezen túlmenően a határozatlan időre szóló közalkalmazotti jogviszony határozott idejűvé módosítandó, ha a közalkalmazott a prémiumévek programban történő részvételéhez hozzájárul.

(3) A kinevezési okmánynak tartalmaznia kell a közalkalmazott munkakörét, a besorolásának alapjául szolgáló fizetési osztályt és fokozatot (kinevezett vezető esetén munkaköre osztályba sorolásának megjelölését), az illetményét és a munkavégzés helyét. A kinevezési okmányban más, a közalkalmazotti jogviszonyt érintő kérdés is meghatározható.

(4) Ha a kinevezés módosítása következtében

a) a kinevezett vezető alacsonyabb osztályba sorolt vezetői munkakört tölt be, illetményét a 66/A. § szerint, vagy

b) a korábbi kinevezett vezető nem vezetői munkakört tölt be, illetményét fizetési osztályának és fokozatának alapján kell megállapítani. Ha a kinevezés módosítást megelőző illetmény összege az e törvény szerinti garantált mértéket meghaladta, a kinevezés módosításakor – a 30/C. § (3) bekezdésében foglaltak kivételével – az illetmény összegét a megelőző illetmény és a garantált illetmény közötti eltérés százalékban meghatározott arányának megfelelően kell megállapítani.

(5) A közalkalmazotti jogviszonyt határozatlan idejűnek kell tekinteni, ha a határozott időre történő kinevezés nem felel meg a (2) bekezdésben foglaltaknak.

21/A. § (1) A kinevezésben a közalkalmazotti jogviszony létesítésekor – a (4)–(5) bekezdésben foglalt kivétellel – három hónap próbaidő megállapítása kötelező.

(2) A kinevezésben a közalkalmazotti jogviszony létesítésekor három hónapot meghaladó próbaidő köthető ki, melynek tartama legfeljebb négy hónapig terjedhet.

(3) A próbaidő meghosszabbítása tilos. A próbaidő tartama alatt a közalkalmazotti jogviszonyt bármelyik fél azonnali hatállyal indokolás nélkül megszüntetheti.

(4) Nem kell próbaidőt megállapítani – kivéve, ha a közalkalmazotti jogviszony a 22. § (16) bekezdése szerint szűnt meg, és az újabb közalkalmazotti jogviszony létesítésekor a gyakornoki idő kikötése kötelező –

a) áthelyezés,

b) meghatározott munka elvégzésére vagy feladat ellátására szóló határozott idejű kinevezés, illetve

c) azonos felek közötti újabb kinevezés esetén.

(5) Végrehajtási rendelet megállapíthatja munkakörönként azt a szakmai gyakorlatot, amelynek megléte esetén az (1) bekezdés szerinti próbaidőt nem lehet megállapítani.[141]

22. § (1) Az E–H fizetési osztályba sorolt, a munkáltató alaptevékenységének ellátásával összefüggő munkakörbe történő határozatlan időre szóló kinevezés esetén – ideértve az ilyen tartalmú áthelyezést is – a gyakornoki idő kikötése kötelező, ha a közalkalmazott nem rendelkezik a munkaköréhez szükséges iskolai végzettséget és szakképzettséget, szakképesítést igénylő, a három évet meghaladó időtartamú szakmai gyakorlattal. E szabályt kell alkalmazni – jogszabály kizáró rendelkezése hiányában – a 79/C. § (2) bekezdésében szereplő tudományos kutatói munkakört betöltő közalkalmazottra is.

(2) A gyakornoki idő folyamatosságát nem érinti a 25. § (2) bekezdés *b)* pont 1. alpontja szerinti áthelyezés. Ha a közalkalmazotti jogviszony a gyakornoki idő alatt megszűnt, annak tartamát a szakmai gyakorlat megállapításakor abban az esetben kell figyelembe venni, ha a közalkalmazott jogviszonya megszűnését követően a korábbival azonos vagy – a (4) bekezdésben foglaltak megfelelő alkalmazása alapján – azzal egyenlő értékű munkakörre közalkalmazotti jogviszonyt létesít. Ettől eltérően, nem lehet a szakmai gyakorlat megállapításakor beszámítani a közalkalmazotti jogviszony időtartamát, ha az a gyakornoki idő alatt

a) a (16) bekezdésben foglaltak szerint megszűnik, vagy

b) rendkívüli felmentéssel, illetve a közalkalmazott munkaköri feladatainak ellátására való – az egészségügyi alkalmatlanság kivételével – tartós alkalmatlansága vagy nem megfelelő munkavégzése miatt felmentéssel megszüntetésre került.

V. fejezet

A közalkalmazottak előmeneteli és illetményrendszere

60. § E törvény biztosítja a közalkalmazott számára a közalkalmazotti pályán való előmenetel lehetőségét.

61. § (1) A közalkalmazotti munkakörök az ellátásukhoz jogszabályban előírt iskolai végzettség, illetve állam által elismert szakképesítés, szakképzettség, doktori cím, tudományos fokozat, valamint akadémiai tagság alapján fizetési osztályokba tagozódnak:

a) az „A" fizetési osztályba

aa) a legfeljebb alapfokú iskolai végzettséghez kötött munkakör,

ab) az alapfokú iskolai végzettséget nem igénylő szakképesítéshez kötött munkakör;

b) a „B" fizetési osztályba

ba)

bb) az alapfokú iskolai végzettséget igénylő szakképesítéshez kötött munkakör;

c) a „C" fizetési osztályba

ca) a „B" fizetési osztály b*b)* pontjában említett szakképesítésre épülő szakképesítéshez kötött munkakör,

cb)

cc) a középiskola utolsó évfolyamának elvégzését igénylő szakképesítéshez kötött munkakör,

cd) a középiskolai végzettséghez kötött munkakör;

d) a „D" fizetési osztályba

da) a „C" fizetési osztály *cb)–cc)* pontjában említett szakképesítésre épülő szakképesítéshez kötött munkakör,

db) a középiskolai végzettséget igénylő szakképesítéshez kötött munkakör;

e) az „E" fizetési osztályba

ea) az egyetemi, főiskolai végzettséget nem tanúsító felsőfokú szakképesítéshez kötött munkakör,

eb) a középiskolai végzettséghez kötött akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképesítéshez kötött munkakör;

f) az „F" fizetési osztályba

a főiskolai végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez kötött munkakör;

g) a „G" fizetési osztályba

a főiskolai végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez és a munkakör betöltéséhez jogszabályban előírt szakvizsgát vagy jogszabályban azzal egyenértékűnek elismert vizsgát igazoló oklevélhez kötött munkakör;

h) a „H" fizetési osztályba

ha) az egyetemi végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez kötött munkakör,

hb) a főiskolai végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez kötött munkakör és ehhez az oklevélhez kapcsolódó tudományos fokozat;

i) az „I" fizetési osztályba

*ia)*az egyetemi végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez és a munkakör betöltéséhez jogszabályban előírt szakvizsgát vagy jogszabályban azzal egyenértékűnek elismert vizsgát igazoló oklevélhez kötött munkakör,
*ib)*az egyetemi végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez kötött munkakör és 1984. szeptember 1-je előtt doktori cselekmény alapján szerzett egyetemi doktori cím, vagy egyetemi végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevél és 1984. szeptember 1-je után szerzett egyetemi tudományos fokozat (dr. univ.);
j) a „J" fizetési osztályba
ja) az egyetemi végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez kötött munkakör és a felsőoktatásról szóló törvény szerinti tudományos fokozat,
jb) a Magyar Tudományos Akadémia hazai rendes és levelező tagsága, az akadémiai doktori cím.
(2) Az (1) bekezdésben említett iskolai végzettséget, illetve szakképesítést, szakképzettséget a közoktatási, a szakképzési és felsőoktatási törvényekben használt fogalmakkal azonosan kell értelmezni.
(3) Az Országos Képzési Jegyzék szerinti emelt szintű szakképesítést az (1) bekezdés, valamint a 66. § (2) bekezdésének alkalmazásakor felsőfokú szakképesítésnek, a középszintű szakképesítést középfokú szakképesítésnek kell tekinteni.
(4) Végrehajtási rendelet rendelkezhet az (1) és (3) bekezdésben foglaltak alól indokolt esetben lehetséges felmentésről. A felmentéssel egyidejűleg elő kell írni a szükséges iskolai végzettség, illetve szakképesítés, szakképzettség legfeljebb öt éven belüli megszerzését. Nem számítható be az ötéves határidőbe mindazon időtartam, amelyet a gyakornoki időnél figyelmen kívül kell hagyni.
(5) Végrehajtási jogszabály rendelkezhet az egyes munkakörök betöltéséhez szükséges iskolai végzettség, illetve szakképesítés, szakképzettség megszerzése alóli végleges mentesítés szabályairól.
62. § A fizetési osztályok fizetési fokozatokra tagozódnak. Az egyes fizetési osztályok tizennégy fizetési fokozatot tartalmaznak.
63. § (1) A közalkalmazott fizetési osztályát (besorolását) – a 61. § (1) bekezdésében foglaltak figyelembevételével – az ellátandó munkakör betöltésére előírt annak a legmagasabb iskolai végzettségnek, illetve szakképesítésnek, szakképzettségnek, doktori címnek, tudományos fokozatnak alapján kell meghatározni, amellyel a közalkalmazott rendelkezik.
(2) A művészeti területen foglalkoztatottak esetében az „F" fizetési osztály helyett a „G" fizetési osztályba, a „H" fizetési osztály helyett az „I" fizetési osztályba kell besorolni azt a közalkalmazottat, aki a Kossuth-díjról és a Széchenyi-díjról szóló 1990. évi XII. törvény vagy a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről szóló 1991. évi XXXI. törvény, a Magyar Köztársaság Kiváló Művésze, a Magyar Köztársaság Érdemes Művésze, a Magyar Köztársaság Babérkoszorúja-díjjal vagy a kultúráért felelős miniszter által jogszabály alapján adományozható művészeti díjjal rendelkezik. E rendelkezést kell alkalmazni a korábban hatályos jogszabályok alapján Kossuth-díjban vagy állami díjban, illetve a jelenleg hatályos jogszabályokban szereplőkkel azonos elnevezésű művészeti díjban vagy kitüntető címben részesült, művészeti területen foglalkoztatott közalkalmazottak besorolásánál is.

(3) Nem érinti a 61. § (1) bekezdése szerinti besorolást, ha a munkakör ellátásához az iskolai végzettségen, illetve szakképesítésen, szakképzettségen, doktori címen, tudományos fokozaton, valamint akadémiai tagságon túl egyéb más képesítés is szükséges.

64. § (1) A közalkalmazott fizetési fokozatát közalkalmazotti jogviszonyban töltött ideje alapján kell megállapítani.

(2) A fizetési fokozat megállapításánál a közalkalmazotti jogviszonyban töltött idő számítására a 87/A. §-ában foglaltakat kell alkalmazni.

(3) A közalkalmazotti jogviszony létesítésekor a fizetési fokozat megállapításánál a várakozási időnek a 65. § (3)–(5) bekezdése alapján megelőzőleg történt csökkentését is figyelembe lehet venni.

65. § (1) A közalkalmazott a közalkalmazotti jogviszonyban töltött idő alapján háromévenként eggyel magasabb fizetési fokozatba lép. A közalkalmazottat a tárgyév első napján kell a magasabb fizetési fokozatba besorolni. A magasabb fizetési fokozat elérésével a hároméves várakozási idő újra kezdődik. Várakozási idő magasabb fizetési fokozatba lépéshez közalkalmazottak esetében

(2) A fizetési fokozatok közötti várakozási időbe nem számítható be mindazon időtartam, amelyet a 37. § (4) bekezdésének harmadik mondata alapján a végkielégítésre való jogosultság tekintetében figyelmen kívül kell hagyni.

(3) A közalkalmazott várakozási ideje tartósan magas színvonalú munkavégzése esetén csökkenthető. A tartósan magas színvonalú munkavégzés megállapításához kiválóan alkalmas vagy alkalmas eredményű minősítés szükséges. A várakozási időt csökkenteni kell, ha a közalkalmazott miniszteri vagy állami kitüntetésben részesült.

(4) A várakozási idő csökkentésének mértéke fizetési fokozatonként nem haladhatja meg az egy évet.

(5) A várakozási idő csökkentése esetén az annak megfelelő időpontban a közalkalmazott eggyel magasabb fizetési fokozatba lép.

66. § (1) A fizetési osztályok első fizetési fokozatához tartozó illetmény garantált összegét, valamint a növekvő számú fizetési fokozatokhoz tartozó – az első fizetési fokozat garantált illetményére épülő – legkisebb szorzószámokat az éves költségvetési törvény állapítja meg.

(2) Amennyiben a közalkalmazottnak a munkaköre ellátásához a besorolás alapjául szolgáló iskolai végzettség, illetve szakképesítés, szakképzettség mellett a kinevezésében feltüntetett további szakképesítésre, szakképzettségre vagy azzal jogszabályban egyenértékűnek elismert képesítésre is szükség van, és azzal a közalkalmazott rendelkezik, az (1) bekezdés szerint járó garantált illetménye

a) egy további szakképesítés esetén legalább 5%-kal,

b) kettő vagy több további szakképesítés esetén legalább 8%-kal növekszik.

Az illetménynövekedés feltétele, hogy a közalkalmazott a további szakképesítését munkaidejének legalább 10%-ában hasznosítja.

(3) A (2) bekezdés szerinti illetménynövekedés mértéke a „H”, „I” vagy „J” fizetési osztályba besorolt közalkalmazott által megszerzett

a) egy további szakképesítés esetén legalább 7%,

b) kettő vagy több további szakképesítés esetén legalább 10%.
(4) Azokban az esetekben, ahol a további szakképesítés hasznosításának mértéke előre nem határozható meg, az illetménynövekedés feltételeit végrehajtási rendelet állapítja meg. Felhatalmazást kap a miniszter, hogy a közoktatási ágazatban a további szakképesítés hasznosításának a kötelező óraszámra eső mértékét meghatározza.
(5) További szakképesítésként a közalkalmazott besorolásánál alapul vettel azonos képzettségi szinten szerzett szakképesítést, szakképzettséget lehet figyelembe venni.
(6) Az (5) bekezdés alkalmazása során a képzettségi szintek a következők:
a) alsó képzettségi szint az „A" fizetési osztályban meghatározott iskolai végzettség, illetve szakképesítés;
b) közép képzettségi szint a „B", „C" és „D" fizetési osztályokban meghatározott iskolai végzettség, illetve szakképesítés;
c) felső képzettségi szint az „E", „F", „G", „H", „I" és „J" fizetési osztályokban meghatározott iskolai végzettség, illetve szakképesítés, szakképzettség.
(7) Az (1)–(5) bekezdésben, a 66/A. § (1) bekezdésben, illetve a 79/E. §-ban foglaltak alkalmazásával meghatározott illetménynél (garantált illetmény) magasabb összegű illetmény akkor állapítható meg, ha a közalkalmazott kiválóan alkalmas vagy alkalmas minősítést kapott.
(8) A (7) bekezdéstől eltérően, a közalkalmazotti jogviszony létesítésekor a garantált illetménynél magasabb összegű illetmény megállapítható, azzal, hogy – az egy évet meg nem haladó időtartamú határozott idejű közalkalmazotti jogviszony kivételével – egy év elteltével a közalkalmazottat minősíteni kell. Ha ekkor a közalkalmazott alkalmatlan vagy kevéssé alkalmas minősítést kapott, illetményét – e törvény erejénél fogva a besorolása szerinti – garantált mértékre kell csökkenteni.
(10) A garantált illetmény összegét a kerekítés általános szabályai szerint száz forintra kerekítve kell megállapítani.
(11) A (2)–(4) bekezdésben említett illetményrész azon időszak alatt illeti meg a közalkalmazottat, amely alatt a további szakképesítést alkalmazza. Ez az időszak azonban egy hónapnál rövidebb nem lehet.
66/A. § (1) A kinevezett vezető garantált illetménye a vezetői illetményalap és a vezetői munkakör képzettségi osztályához tartozó szorzószám szorzatából áll.
(2) A vezetői illetményalapot évente az állami költségvetésről szóló törvény állapítja meg úgy, hogy az nem lehet alacsonyabb, mint az előző évi illetményalap.
(3) A kinevezett vezetői munkakört:
a) a középfokú képzettségi osztályba kell sorolni, ha betöltéséhez a 61. § (1) bekezdés *d)* és *e)* pontjába tartozó,
b) a felsőfokú 1. képzettségi osztályba kell sorolni, ha betöltéséhez a 61. § (1) bekezdés *f)* és *g)* pontjába tartozó,
c) a felsőfokú 2. képzettségi osztályba kell sorolni, ha betöltéséhez a 61. § (1) bekezdés *h)–j)* pontjába tartozó iskolai végzettség, szakképzettség szükséges.

(4) A képzettségi osztályokhoz tartozó, a kinevezett magasabb vezetőre, illetve a vezetőre vonatkozó szorzószámokat a 3. számú melléklet tartalmazza.

67. § (1) A közalkalmazott a fizetési fokozata alapján járó illetményén felül illetménykiegészítésben részesülhet.

(2) A kollektív szerződés, ennek rendelkezése hiányában a munkáltató határozza meg, hogy a munkáltató a gazdálkodás eredményének mely hányadát és milyen feltételek szerint fordítja illetménykiegészítésre.

(3) A munkáltató, ha az elért teljesítménytől függően térítésben részesül, annak meghatározott hányadát illetménykiegészítésre fordíthatja jogszabályban, vagy ennek hiányában kollektív szerződésben foglaltak szerint. Ebben az esetben a közalkalmazottal külön megállapodásban kell meghatározni a részére járó illetménykiegészítés feltételeit és mértékét.

69. § Az e törvényben megállapított feltételek mellett a közalkalmazott a 70–75. § szerinti illetménypótlékra jogosult. A 70–75. § szerinti illetménypótlék számításának alapját (a továbbiakban: pótlékala*p)* a mindenkori éves költségvetési törvény állapítja meg.

70. § (1) A megbízott vezetőt vezetői pótlék illeti meg.

(2) A pótlék mértéke

a) magasabb vezető megbízással rendelkező közalkalmazott esetén a pótlékalap száz-ötszáz százaléka,

b) vezető megbízással rendelkező közalkalmazott esetén a pótlékalap száz-kétszázötven százaléka.

(3) A pótlék mértékét a (2) bekezdésben foglalt keretek között végrehajtási rendelet állapítja meg.

71. § (1) A főtanácsost, a főmunkatársat, a tanácsost, valamint a munkatársat címpótlék illeti meg.

(2) A pótlék mértéke

a) munkatársi cím esetén a pótlékalap huszonöt százaléka,

b) tanácsosi cím esetén a pótlékalap ötven százaléka,

c) főmunkatársi cím esetén a pótlékalap hetvenöt százaléka,

d) főtanácsosi cím esetén a pótlékalap száz százaléka.

(3) Végrehajtási rendelet által alapított cím esetén a pótlék mértéke nem haladhatja meg a pótlékalap száz százalékát.

(4) Amennyiben a közalkalmazott vezetői és címpótlékra is jogosult, részére a vezetői pótlék jár.

72. § (1) A közalkalmazott illetménypótlékra jogosult, ha

a) foglalkoztatására munkaideje legalább felében jogszabályban meghatározott egészségkárosító kockázatok között kerül sor, vagy

b) a védelem csak egyéni védőeszköz olyan állandó vagy tartós használatával valósítható meg, amely a közalkalmazott számára fokozott megterhelést jelent.

(2) A pótlékra jogosító munkaköröket a munkáltató állapítja meg.

(3) A pótlék mértéke a pótlékalap 100%-a.

74. § (1) Idegennyelv-tudási pótlékra jogosult a közalkalmazott, ha olyan munkakört tölt be, amelyben a magyar nyelv mellett meghatározott idegen nyelv rendszeres használata indokolt.

(2) A munkáltatónál az idegennyelv-tudási pótlékra jogosító idegen nyelveket és munkaköröket a kollektív szerződés, ennek hiányában a munkáltató állapítja meg.
(3) A pótlék megállapításának további feltétele, hogy a meghatározott idegen nyelvből a közalkalmazott állami nyelvvizsga eredményes letételét igazoló bizonyítvánnyal vagy azzal egyenértékű igazolással rendelkezzék.
(4) Nem fizethető idegennyelv-tudási pótlék a nyelvtanári, tolmácsi, valamint a fordítói (revizor-fordítói) munkakörben foglalkoztatott közalkalmazottnak a munkaköre ellátásához szükséges idegen nyelv használata alapján.
(5) A pótlék mértéke
a) középfokú nyelvvizsga esetén a pótlékalap ötven százaléka,
b) felsőfokú nyelvvizsga esetén a pótlékalap száz százaléka.
75. § (1) Végrehajtási rendelet a 69–74. § rendelkezéseiben foglaltakon túl ágazati, szakmai sajátosságokra tekintettel további illetménypótlékot állapíthat meg, ha ezt a munkakörbe tartozó, valamely, az általánostól eltérő munkafeltétel indokolja.
(2) A kollektív szerződés a jogszabályban megállapított mértéknél magasabb pótlékot is megállapíthat.
(3) A (2) bekezdéstől eltérően, ha jogszabály az illetménypótlék mértékének alsó és felső határát egyaránt meghatározza, e felső határnál magasabb mértékű illetménypótlékot a kollektív szerződés sem állapíthat meg.
76. § Nem jár rendkívüli munkaidőben végzett munkáért díjazás
a) a munkáltató vezetőjének és helyettesének, ha e feladatát önálló munkakörben látja el, továbbá
b) az olyan munkakört betöltő közalkalmazottnak, aki a munkaideje beosztását, illetve felhasználását maga határozza meg.
77. § (1) A közalkalmazottat a munkáltató meghatározott munkateljesítmény eléréséért, illetve átmeneti többletfeladatok – ide nem értve az átirányítást – teljesítéséért a megállapított személyi juttatások előirányzatán belül egyszeri vagy meghatározott időre szóló, havi rendszerességgel fizetett keresetkiegészítésben részesítheti.
(2) A keresetkiegészítés feltételeit a kollektív szerződés, ennek hiányában a munkáltató állapítja meg.
(3) A kiemelkedő, illetőleg tartósan jó munkát végző közalkalmazottat a munkáltató jutalomban részesítheti. Naptári évenként a jutalom összege nem haladhatja meg a kifizetés esedékessége időpontjában a közalkalmazott kinevezés szerinti havi illetménye tizenkétszeresének harminc százalékát.
77/A. § (1) A kinevezett vezető számára a kinevezési jogkör gyakorlója évente, március 31-ig, illetve a prémiumfeladat későbbi felmerülése esetén, ezt követően 30 napon belül írásba foglaltan prémiumfeladatot tűzhet ki. Prémiumfeladatként a kinevezett vezető munkakörével – a 77/B. § alkalmazása esetén a magasabb vezetői, illetve a vezetői beosztással – kapcsolatos, előre meghatározott feladat teljesítése, illetőleg teljesítmény elérése határozható meg. Prémiumfeladat kitűzése esetén rendelkezni kell a teljesítési és az értékelési határidőről. Az értékelési határidő nem lehet korábbi a tárgyév november tizenötödikénél.

(2) A prémiumfeladat kitűzésekor meg kell határozni, hogy részteljesítés esetén a vezető jogosult-e a teljesítés mértékével arányos összegű prémiumra, valamint a részteljesítés esetén járó prémium összegét. Több prémiumfeladat kitűzésekor külön-külön meg kell határozni a teljesítés esetén járó prémiumot. A prémiumfeladat teljesítését írásban értékelni kell.
(3) A prémium – ideértve a több feladatért megállapított prémiumot is – mértéke naptári évenként nem haladhatja meg a kinevezett magasabb vezető, illetve vezető – tizenharmadik havi illetmény nélkül számított – kinevezés szerinti havi illetménye tizenkétszeresének negyven százalékát.
(4) A prémiumot a teljesítés értékelését követően, legkésőbb a tárgyévet követő évben a március havi illetménnyel együtt kell kifizetni. Év közben prémiumelőleg fizethető. Ha a vezető közalkalmazotti jogviszonya a prémiumfeladat teljesítése előtt megszűnik, az értékelés és a részteljesítés esetén megállapított jogosultság alapján az arányos mértékű prémiumot legkésőbb a közalkalmazotti jogviszony megszűnésekor kell kifizetni.
(5) A kinevezett vezető keresetkiegészítésben és jutalomban nem részesíthető.
77/B. § (1) A megbízott vezető részére a vezetői tevékenység ellátásával összefüggésben prémiumfeladat tűzhető ki. A prémiumfeladat kitűzésével, a prémiumra való jogosultság megállapításával és a prémium kifizetésével kapcsolatban megfelelően alkalmazni kell a 77/A. § (1)–(4) bekezdését azzal az eltéréssel, hogy a prémium – ideértve a több feladatért megállapított prémiumot is – mértéke naptári évenként nem haladhatja meg
a) a magasabb vezetői megbízással rendelkező közalkalmazott esetén az egy naptári évre számított illetményének tíz százalékát,
b) a vezetői megbízással rendelkező közalkalmazott esetén az egy naptári évre számított illetményének öt százalékát.
(2) A magasabb vezetői és a vezetői megbízással rendelkező közalkalmazott – nem a vezetői tevékenységbe tartozó feladatok ellátásáért – jutalomban részesíthető. A jutalom és prémium együttes összege naptári évenként nem haladhatja meg a megbízott magasabb vezetői, illetve vezetői megbízással rendelkező közalkalmazott – tizenharmadik havi illetmény nélkül számított – kinevezés szerinti havi illetménye tizenkétszeresének harminc százalékát. Az egy naptári évre számított illetmény összegének meghatározásakor a 70. § szerinti illetménypótlékot is figyelembe kell venni.
(3) A vezetői tevékenységbe tartozó feladatok ellátásáért a megbízott vezető jutalomban és keresetkiegészítésben nem részesíthető.
77/C. § (1) A kinevezett vezetőre a 70. és 71. §, 74. és 75. §, 77. §, valamint a 79/B–79/E. § nem alkalmazható.
(2) A megbízott vezetőre a vezetői feladatokkal összefüggő munkateljesítmény, illetve az átmeneti többletfeladatok elismerésére vonatkozóan a 77. § nem alkalmazható.
(3) Azoknál a munkáltatóknál, amelyek tekintetében a költségvetési törvény meghatározott feltételek teljesülése esetére jutalom fizetését teszi lehetővé, a 77/A. és 77/B. § szerinti jutalom, illetve prémium fizetésére nem kerülhet sor.

(4) A 77. § (3) bekezdésének, a 77/A. § (3) bekezdésének, valamint a 77/B. § (1) és (2) bekezdésének alkalmazásakor a prémium, illetve jutalom kifizetésének esedékességének időpontjában irányadó illetmény összegét kell alapul venni.

78. § (1) A huszonöt, harminc-, illetve negyvenévi közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkező közalkalmazottnak jubileumi jutalom jár.

(2) A jubileumi jutalom:

a) huszonöt év közalkalmazotti jogviszony esetén kéthavi,

b) harminc év közalkalmazotti jogviszony esetén háromhavi,

c) negyven év közalkalmazotti jogviszony esetén öthavi illetményének megfelelő összeg.

(3) Ha a közalkalmazott jogviszonya a 30. § (1) bekezdés *d)* vagy *e)* pontja alapján szűnik meg, részére a megszűnés évében esedékessé váló jubileumi jutalmat az utolsó munkában töltött napon ki kell fizetni.

(4) Ha a közalkalmazott közalkalmazotti jogviszonya – a fegyelmi elbocsátás büntetés vagy a 25. § (2) bekezdés *b)* 1. pontja szerinti áthelyezés kivételével – megszűnik és legkésőbb a megszűnés időpontjában nyugdíjasnak minősül [37/B. § (1), illetve (3) bekezdés], továbbá legalább harmincöt évi közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkezik, a negyvenéves közalkalmazotti jogviszonnyal járó jubileumi jutalmat részére a jogviszony megszűnésekor ki kell fizetni.

(5) A (4) bekezdésben szereplő rendelkezést a közalkalmazott örököse tekintetében megfelelően alkalmazni kell akkor is, ha a közalkalmazott jogviszonya elhalálozása miatt szűnik meg.

78/A. § (1) Az állam készfizető kezességet vállal a közalkalmazott által a lakás építéséhez, vásárlásához hitelintézettől igényelt állami kamattámogatású kölcsön összegének a hitel fedezetéül szolgáló, hitelcél szerinti lakásingatlan hitelbiztosítéki értékének 60%-át meghaladó részére, legfeljebb e hitelbiztosítéki érték 100%-áig.

(2) Az állam készfizető kezességet az (1) bekezdésben foglaltakon túl annál a közalkalmazottnál vállalhat, aki:

a) határozatlan időre létesített közalkalmazotti jogviszonyt;

b) legalább hároméves közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkezik;

c) felmentési vagy lemondási idejét nem tölti;

d) ellene nem folyik fegyelmi eljárás, vagy

e) nem áll – a magánindítvány vagy pótmagánvádló vádindítványa alapján indult eljárás kivételével – büntetőeljárás hatálya alatt, és

f) az (1) bekezdés szerinti kezességvállalással biztosított hitelrészt a hitelintézetnek kiegyenlítette, illetve a vele közös háztartásban élő házas vagy élettárs – az igénylés időpontjában – állami kezességvállalással biztosított lakáscélú hitel törlesztésére nem kötelezett;

g) a kölcsönt nyújtó hitelintézet belső szabályai szerint – saját, illetve adóstársa jövedelmi helyzetét is figyelembe véve – a kölcsön teljes összegére vonatkozóan hitelképesnek bizonyul.

(3) A (2) bekezdés *a)–d)* pontjaiban foglalt feltételek teljesülését, valamint a kezességvállalás alapjául szolgáló közalkalmazotti jogviszony fennállását a munkáltatói jogkör gyakorlója igazolja.

(4) A (2) bekezdés *e)* pontjában foglalt feltétel teljesülését a közalkalmazott hatósági bizonyítvánnyal igazolja, a (2) bekezdés *f)* pontjában foglalt feltétel teljesüléséről a közalkalmazott a kölcsönt nyújtó hitelintézetnek nyilatkozik.
(5) A közalkalmazott a munkáltatói jogkör gyakorlójának köteles bejelenteni a hitelszerződés megkötését követő öt munkanapon belül
a) a hitelszerződést kötő pénzintézet nevét, címét;
b) az állami kezességvállalással biztosított hitel nagyságát;
c) a hitel lejártának időpontját.
A fenti adatokban bekövetkezett változásokról a közalkalmazott haladéktalanul köteles tájékoztatni a munkáltatói jogkör gyakorlóját.
(6) Amennyiben a közalkalmazott közalkalmazotti jogviszonya a 25. § (2) bekezdésének *a)*, *c)* vagy *g)* pontja, illetve (3) bekezdése alapján szűnik meg, a még fennálló állami kezesség után a központi költségvetés javára – a hitelintézet útján – egyszeri kezességvállalási díjat kell fizetnie. A kezességvállalási díj mértéke a kezességgel biztosított kötelezettség összegének 2%-a.
(7) A munkáltatói jogkör gyakorlója a közalkalmazott közalkalmazotti jogviszonyának (6) bekezdés szerinti megszűnése esetén erről 8 napon belül értesíti a közalkalmazott által az (5) bekezdés alapján bejelentett hitelintézetet.
(8) A hitelintézet megállapítja, és 8 napon belül írásban közli a közalkalmazottal a (6) bekezdés szerint megfizetendő kezességvállalási díj összegét, melyet a közalkalmazott a hitelintézeti értesítés kézhezvételétől számított 30 napon belül a folyósító hitelintézet részére megfizet.
(9) Ha a közalkalmazott a (6) bekezdés szerinti fizetési kötelezettségének nem tesz eleget, úgy a hitelintézet erről, valamint a közalkalmazott adatairól 8 napon belül értesíti az állami adóhatóságot.
(10) A hitelintézet a negyedévet követő hónap 15. napjáig tájékoztatja a kincstárt a közalkalmazottnak nyújtott kölcsönök állami kezességvállalással érintett részének negyedév végén fennálló állományáról, valamint e kölcsönök számáról. Az adatgyűjtés és adatszolgáltatás egyedi azonosításra alkalmatlan módon történhet.
(11) Amennyiben az állam a készfizető kezességvállalás alapján a közalkalmazott helyett a kezességvállalással biztosított – a hitelintézetnek meg nem térülő – összeget kifizette, illetve a (6) bekezdés szerinti egyszeri kezességvállalási díj megfizetését a közalkalmazott elmulasztotta, akkor a közalkalmazott ezen tartozásai a Magyar Állammal szembeni köztartozásnak minősülnek, amelyet az állami adóhatóság adók módjára hajt be.
79. § (1) Végrehajtási rendelet előírhatja a munka jellegére tekintettel biztosítandó formaruha-juttatás.
(2) A munka- és formaruha juttatásra jogosító munkaköröket, az egyes ruhafajtákat, a juttatási időket, valamint a juttatás egyéb feltételeit a kollektív szerződés, ennek hiányában a munkáltató állapítja meg.
(3) A juttatási idő eltelte után a munka-, illetve formaruha a közalkalmazott tulajdonába megy át. Ha a közalkalmazotti jogviszony a juttatási idő letelte előtt megszűnik, a kollektív szerződés rendelkezései irányadóak a visszaszolgáltatás vagy a közalkalmazott részéről történő megváltás tekintetében.

79/A. § (1) A közalkalmazottat az e törvény 60–79. §-a alapján megillető illetmény kifizetése a közalkalmazott által meghatározott fizetési számlára történő átutalással, fizetési számla hiányában pénzforgalmi számláról történő készpénzkifizetés kézbesítése útján történik.
(2) Az illetmény fizetési számlára történő átutalása és egyszeri felvétele, illetve az illetménykifizetés a közalkalmazott részére költségtöbbletet nem okozhat.
79/B. § A felsőoktatási intézményben – e törvény 2. számú mellékletében meghatározott – oktatói, valamint a központi költségvetési szervnél (ideértve a Magyar Tudományos Akadémiához tartozó, költségvetési rendben gazdálkodó intézményt is) tudományos kutatói munkakört betöltő közalkalmazottak előmeneteli és illetményrendszerére e törvény 61., 63., 66., 71., 74. és 75. §-ában foglaltak nem alkalmazhatók. A 62., 64. és 65. §-ban foglaltak csak e törvény 57. § (1) bekezdése tekintetében alkalmazhatók.
79/C. § (1) A felsőoktatási intézményben az oktatói, kutatói, tanári és más munkakörben történő foglalkoztatás egyes kérdéseit (határozott időre történő foglalkoztatás, a pályázati eljárás kérdései, várakozási idő csökkentése, további szakképesítés figyelembevétele, illetménykiegészítés, vezetői pótlékok, illetménypótlékok) a Kormány határozza meg.
(2) Tudományos kutatói munkakörként – a felsőoktatási intézmények kivételével – kutatóprofesszor, tudományos tanácsadó, tudományos főmunkatárs, tudományos munkatárs, tudományos segédmunkatárs munkakör létesíthető. Az e bekezdésben meghatározott tudományos munkakörbe történő besorolás feltételeit a Kormány határozza meg. Költségvetési szerveknél foglalkoztatottak (közalkalmazottak) jogállása
79/D. § (1) A felsőoktatási intézményben az egyetemi tanári, az egyetemi docensi, a főiskolai tanári és a főiskolai docensi, egyetemi adjunktusi, továbbá a központi költségvetési szervnél (ideértve a Magyar Tudományos Akadémiához tartozó, költségvetési rendben gazdálkodó intézményt is) a kutatóprofesszori, a tudományos tanácsadói és a tudományos főmunkatársi munkakörök három fizetési fokozatra tagozódnak. A felsőoktatási intézményben az egyetemi tanársegédi és a főiskolai adjunktusi munkakörök két fizetési fokozatra tagozódnak.
(2) A közalkalmazott fizetési fokozatát a bármely felsőoktatási intézménynél, illetve a központi költségvetési szervnél (ideértve a Magyar Tudományos Akadémiához tartozó, költségvetési rendben gazdálkodó intézményt is) az adott munkakörben – a megbízási jogviszony kivételével – munkavégzésre irányuló jogviszonyban töltött ideje alapján kell megállapítani. Ha azonos időtartam alatt egyidejűleg több, az adott munkakörben munkavégzésre irányuló jogviszony vehető figyelembe, közülük csak egy számítható be.
(3) Az (1) bekezdésben felsorolt munkakört betöltő közalkalmazott, ha a (4) bekezdésben meghatározott feltételeknek megfelel, magasabb fizetési fokozatba lép
a) egyetemi tanár, főiskolai tanár, kutatóprofesszor, tudományos tanácsadó az adott munkakörben az előző fizetési fokozatban eltöltött öt évet követően,
b) egyetemi docens, főiskolai docens, tudományos főmunkatárs, továbbá egyetemi adjunktus, főiskolai adjunktus az adott munkakörben az előző fizetési fokozatban eltöltött tíz évet követően,
c) egyetemi tanársegéd (gyakornok) az előírt feltételek teljesítését követően. A közalkalmazottat a tárgyév első napján kell a magasabb fizetési fokozatba besorolni.

(4) A második és a harmadik fizetési fokozatba sorolás feltétele, hogy a közalkalmazott megfeleljen az adott fizetési fokozathoz a munkáltatónak a munkakörre vonatkozó szabályzatában meghatározott oktatói, kutatói követelménynek.
(5) A (3) bekezdés szerinti fizetési fokozatok közötti várakozási időbe nem számíthatók be a 22. § (8) bekezdésében említett időtartamok, valamint a sor- és tartalékos katonai, illetve a polgári szolgálat időtartama.
(6) Munkakör változása esetén a közalkalmazottat az új munkakörének első fizetési fokozatába kell besorolni. Ettől eltérően a korábbi fizetési fokozattal azonos fizetési fokozatba kell a közalkalmazottat besorolni akkor, ha olyan munkakörbe kerül, amelyre a 2. számú melléklet az előző besorolásához tartozó arányszámmal azonos arányszámot állapít meg.
79/E. § A felsőoktatási intézményben oktatói munkakört, valamint a tudományos kutatói munkakört betöltő közalkalmazottak garantált illetményét e törvény 2. számú melléklete szerint kell meghatározni az egyetemi tanári munkakör 1. fizetési fokozata garantált illetményének költségvetési törvényben rögzített összege százalékos arányában.
80. § A közalkalmazotti jogviszony tekintetében a Munka Törvénykönyvének a munka díjazására vonatkozó szabályai (Harmadik rész, VII. fejezet) közül a 142. §-a, a 143–143/A. §-a, a 144. §-ának (6) bekezdése, a 147. §-ának (6)–(7) bekezdése, a 154. §-a (1) bekezdésének utolsó két mondata, a 154. §-ának (2) bekezdése, a 155. §-ának (2) bekezdése nem alkalmazható.546 547 548 551

Kártérítés
83. § A közalkalmazotti jogviszony tekintetében a Munka Törvénykönyvének a munkavállaló és a munkáltató kártérítési felelősségéről szóló rendelkezései közül (Harmadik rész, VIII–IX. fejezet) a 167. § (2)–(3) bekezdése, a 173. § (2) bekezdésének második mondata és a 175. § nem alkalmazható.

A leírásban bemutatott esetben azokat a problémáknál, amelyeket a Kjt. nem szabályoz, a 1994. évi XXII. törvényt, a Munka Törvénykönyvét kell figyelembe venni.

1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről

Esélyegyenlőségi terv
70/A. § (1) A munkáltató és a munkáltatónál képviselettel rendelkező szakszervezet – szakszervezet hiányában az üzemi tanács – együttesen, meghatározott időre szóló esélyegyenlőségi tervet fogadhat el.
(2) Az esélyegyenlőségi terv tartalmazza a munkáltatóval munkaviszonyban álló, hátrányos helyzetű munkavállalói csoportok, így különösen
a) a nők,
b) a negyven évnél idősebb munkavállalók,
c) a romák,
d) a fogyatékos személyek, valamint

e) a két vagy több, tíz éven aluli gyermeket nevelő munkavállalók vagy tíz éven aluli gyermeket nevelő egyedülálló munkavállalók

foglalkoztatási helyzetének – így különösen azok bérének, munkakörülményeinek, szakmai előmenetelének, képzésének, illetve a gyermekneveléssel és a szülői szereppel kapcsolatos kedvezményeinek – elemzését, valamint a munkáltatónak az esélyegyenlőség biztosítására vonatkozó, az adott évre megfogalmazott céljait és az azok eléréséhez szükséges eszközöket, így különösen a képzési, munkavédelmi, valamint a munkáltatónál rendszeresített, a foglalkoztatás feltételeit érintő bármely programokat.

(3) Az esélyegyenlőségi terv elkészítéséhez szükséges különleges személyes adatok csak a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény rendelkezései szerint, az érintett önkéntes adatszolgáltatása alapján az esélyegyenlőségi terv által érintett időszak utolsó napjáig kezelhetőek.

(4) Az esélyegyenlőségi tervnek rendelkeznie kell

a) a fogyatékos személyek akadálymentes munkahelyi környezet megteremtését biztosító külön intézkedésekről, valamint

b) a munkáltató szervezetén belüli, az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésével kapcsolatos eljárási rendről.

IX. fejezet

A munkáltató kártérítési felelőssége

174. § (1) A munkáltató a munkavállalónak munkaviszonyával összefüggésben okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékében felel.

(2) Mentesül a munkáltató a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt működési körén kívül eső elhárithatatlan ok vagy kizárólag a károsult elháríthatatlan magatartása okozta.

(3) Nem kell megtéríteni a kárnak azt a részét, amelyet a munkavállaló vétkes magatartása idézett elő.

(4) A munkavállaló bizonyítja, hogy a károkozás a munkaviszonyával okozati összefüggésben következett be.

(5) A munkáltató működési körébe esnek különösen a munkáltató által feladatai során kifejtett tevékenységgel összefüggő magatartásból, a használt anyag, felszerelés, berendezés és energia tulajdonságából, állapotából, mozgatásából és működéséből eredő okok.

176. § (1) A munkáltatót a 174. § szerinti felelősség terheli a munkavállaló munkahelyre bevitt tárgyaiban, dolgaiban bekövetkezett károkért.

(2) A munkáltató előírhatja a munkahelyre bevitt dolgok megőrzőben (öltözőben) való elhelyezését, illetve a bevitel bejelentését. A munkába járáshoz, illetve a munkavégzéshez nem szükséges dolgok bevitelét a munkáltató megtilthatja, korlátozhatja vagy feltételhez kötheti. Ha a munkavállaló az előírt szabályokat megszegi, a bekövetkezett kárért a munkáltató csak szándékos károkozása esetén felel.

177. § (1) A munkáltató a 174–176. §-on alapuló felelőssége alapján a munkavállalónak elmaradt jövedelmét, dologi kárát, a sérelemmel, illetve ennek elhárításával összefüggésben felmerült indokolt költségeit köteles megtéríteni.
(2) A személyhez fűződő jogai megsértése esetén a munkavállalót az őt ért nem vagyoni sérelemért sérelemdíj illeti meg.
178. § (1) A munkaviszony körében az elmaradt jövedelem megállapításánál – mind a pénzben, mind a természetben megállapított – elmaradt munkabért, és azon rendszeres szolgáltatások pénzbeli értékét kell figyelembe venni, amelyekre a munkavállaló a munkaviszony alapján a munkabéren felül jogosult, feltéve, ha azokat a károkozás bekövetkezését megelőzően rendszeresen igénybe vette.
(2) A munkaviszonyon kívül elmaradt jövedelemként a sérelem folytán elmaradt egyéb rendszeres keresetet kell megtéríteni.
(3) Az elmaradt jövedelem megállapításánál figyelembe kell venni azt a jövőbeni változást is, amelynek meghatározott időpontban való bekövetkezésével már előre számolni lehetett.
(4) Meg kell téríteni azt a kárt is, amelyet a munkavállaló a sérelemből eredő jelentős fogyatékossága ellenére, rendkívüli munkateljesítménnyel hárít el.
(5) Nem kell megtéríteni azon szolgáltatások értékét, amelyek rendeltetésük szerint csak munkavégzés esetén járnak, továbbá a költségtérítés címén kapott összeget.
179. § (1) Az elmaradt munkabér összegének megállapításakor a munkajogi átlagkereset számítására vonatkozó szabályok (152. §) alapján kell eljárni.
(2) Ha az átlagkereset számításánál irányadó időszakon belül általános béremelés volt, a teljesítménybérben foglalkoztatott munkavállalónál az átlagkeresetet – ha ez a munkavállalóra kedvezőbb – csak a bérrendezés időpontjától kell számítani.
180. § (1) A természetbeni juttatások értékét, valamint a dologi kár összegét a kártérítés megállapítása kori fogyasztói ár alapján kell meghatározni.
(2) A dologi kár összegét az avulás figyelembevételével kell kiszámítani. Ha a dologban okozott kár az érték csökkenése nélkül kijavítható, kárként a javítási költséget kell figyelembe venni.
181. § (1) A munkáltató köteles megtéríteni a munkavállaló közeli hozzátartozójának [139. § (2) bekezdés] a károkozással összefüggésben felmerült kárait, indokolt költségeit is.
(2) Ha a károkozással összefüggésben a munkavállaló meghal, eltartott hozzátartozója az (1) bekezdésben foglaltakon túlmenően olyan összegű tartást pótló kártérítést is igényelhet, amely szükségletének – a tényleges, illetőleg az elvárhatóan elérhető munkabérét, jövedelmét is figyelembe véve – a sérelem előtti színvonalon való kielégítését biztosítja.
182. § A kártérítés összegének kiszámításánál le kell vonni
a) az elmaradt munkabérre eső nyugdíjjárulékot;
b) az állami egészségügyi és a társadalombiztosítás keretében járó ellátást;
c) amit a munkavállaló munkaereje hasznosításával megkeresett vagy az adott helyzetben elvárhatóan megkereshetett volna;

d) amihez a munkavállaló (hozzátartozója) a megrongálódott dolog hasznosításával hozzájutott;
e) amihez a jogosult a károkozás folytán megtakarított kiadások eredményeként jutott hozzá.
183. § (1) Kártérítésként járadékot is meg lehet állapítani. Rendszerint járadékot kell megállapítani akkor, ha a kártérítés a munkavállaló vagy vele szemben tartásra jogosult hozzátartozója tartását, illetőleg tartásának kiegészítését hivatott szolgálni.
(2) Ha a kár vagy egy részének mértéke pontosan nem számítható ki, a munkáltató olyan összegű általános kártérítés megfizetésére köteles, amely a károsult teljes anyagi kárpótlására alkalmas. Általános kártérítés járadékként is megállapítható.
184. § (1) Ha a kártérítés megállapítása után változás következik be a sérelmet szenvedett munkavállaló lényeges körülményeiben, mind a károsult, mind a munkáltató, illetőleg felelősségbiztosítás alapján nyújtott kártérítés esetén a biztosító a megállapított kártérítés módosítását kérheti.
(2) A fiatal munkavállaló részére megállapított kártérítés összegét a tizennyolcadik életévének betöltésekor, illetőleg a szakképzettség elnyerése érdekében végzett tanulmányai befejezését követő egy év elteltekor felül kell vizsgálni és az azt követő időre a részére járó kártérítést a munkaképességében, illetőleg a képzettségében bekövetkezett változásnak megfelelően kell megállapítani.
(3) A kártérítés módosításának alapjául szolgáló munkabér-növekedés mértékének meghatározásánál a munkáltatónak a károsultat a sérelem bekövetkezésekor foglalkoztató szervezeti egységénél, a károsulttal azonos munkakört betöltő munkavállalók ténylegesen megvalósult átlagos, éves bérfejlesztésének (átlagkeresete változásána*k)* mértéke az irányadó. Azonos munkakört betöltő munkavállalók hiányában a módosítás alapjaként a szervezeti egységnél ténylegesen megvalósult átlagos, éves bérfejlesztést (átlagkeresete változását) kell figyelembe venni.
(4) A (3) bekezdés szerinti szervezeti egység megszűnése esetén a kártérítés módosításánál a munkáltatónál a károsulttal azonos munkakört betöltő munkavállalók, ilyen munkavállalók hiányában pedig a munkáltatónál ténylegesen megvalósult átlagos éves bérfejlesztésének (átlagkereseténe*k)* mértéke az irányadó.
185. § A munkáltató a károkozásról való tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül köteles a károsultat felhívni kárigénye előterjesztésére. A munkáltató a kárigény bejelentésére tizenöt napon belül írásbeli, indokolt választ ad.
186. § (1) Az elévülés (11. §) szempontjából önállónak kell tekinteni
a) az átlagkereset és a táppénz,
b) az átlagkereset és a sérelem folytán csökkent kereset, valamint
c) az átlagkereset és a rokkantsági nyugdíj különbözetének megtérítése iránti igényt. Ha a sérelemmel összefüggésben több és egymástól eltérő időpontban esedékes újabb elkülönülő kárigény származik, ezek elévülési idejét egymástól függetlenül, az egyes igények esedékessé válásától kezdődően, külön-külön kell számítani.
(2) Az elévülési idő az (1) bekezdésben foglalt megkülönböztetéssel
a) a táppénz első fizetésének napjától,

b) attól az időponttól, amikor a sérelem folytán bekövetkezett munkaképesség-csökkenés első ízben vezetett jövedelemkiesésben megmutatkozó károsodásra, végül
c) a rokkantsági nyugállományba helyezés időpontjától
kezdődik.
(3) Járadékigény hat hónapnál régebbi időre visszamenőleg csak akkor érvényesíthető, ha a jogosultat a követelés érvényesítésében mulasztás nem terheli, illetőleg a munkáltató a 185. §-ban meghatározott kötelezettségét elmulasztotta. Három évnél régebbi időre visszamenőleg járadékigény nem érvényesíthető.
187. § (1) A munkáltató, illetve a biztosító a szükséghez képest a munkavállalótól, illetve hozzátartozójától a munkavégzésből származó jövedelméről, jövedelmi viszonyairól évente igazolást kérhet.
(2) A munkáltató a károsultat tizenöt napon belül értesíti, ha a kártérítés mértékének módosítására alapul szolgáló bérfejlesztést hajtott végre [184. § (3) bekezdés].

X. fejezet

A vezető állású munkavállalóra vonatkozó eltérő rendelkezések

188. § (1) E törvény alkalmazásában vezető állású munkavállaló a munkáltató vezetője, valamint helyettese (a továbbiakban: vezető).
Vezető állású munkavállalóra vonatkozó munkajogi szabályok
(2) A vezető állású munkavállaló tekintetében e törvény rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.
188/A. § (1) A tulajdonos, illetőleg a tulajdonosi jogokat gyakorló szerv a munkáltató működése szempontjából meghatározó jelentőségű munkakör tekintetében előírhatja, hogy az ilyen munkakört betöltő munkavállaló a 190. § (3) bekezdés, 191. §, a 192. §, illetve a 192/A. § (2) –(4) bekezdése alkalmazásában vezetőnek minősül. Erről a körülményről a munkavállalót a munkaviszony létesítésekor írásban tájékoztatni kell.
(2) A munkaviszony fennállása alatt a tulajdonos, illetőleg a tulajdonosi jogokat gyakorló szervezet (1) bekezdés szerinti döntése a munkavállaló munkaviszonyát – eltérő megállapodás hiányában – nem érinti.
189. § A vezetőre, valamint a 188/A. § (1) bekezdése szerinti munkakört betöltő munkavállalóra a kollektív szerződés hatálya nem terjed ki.
190. § (1) A vezetőre a 79. § (5) bekezdésében meghatározott tilalom nem terjed ki.
(2) A vezető munkaviszonyának rendes felmondással történő megszüntetésére a 89. § (2) bekezdésében, valamint a 90–92. §-ban foglalt rendelkezések nem terjednek ki.
(3) A vezetővel szemben a rendkívüli felmondás joga a 96. § (4) bekezdésében foglaltak szerint – legfeljebb azonban az ennek alapjául szolgáló ok bekövetkeztétől számított három éven belül, bűncselekmény elkövetése esetén a büntethetőség elévüléséig – gyakorolható.
(4) Ha a munkáltató a vezető munkaviszonyát csőd- vagy felszámolási eljárás során szünteti meg, a munkaviszony megszüntetésekor járó díjazás szabályait azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a munkáltató legfeljebb hat havi átlagkeresetet köteles előre megfizetni. A vezető részére ezt meghaladóan járó díjazás

a csőd- vagy felszámolási eljárás megszűnésekor, illetőleg a felszámolási zárómérleg, vagy a záró egyszerűsített mérleg jóváhagyása után válik esedékessé.

191. § (1) A vezető további munkaviszonyt, illetve munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyt nem létesíthet. Munkaszerződés eltérő kikötése hiányában nem vonatkozik e tilalom arra a jogviszonyra, amelyet tudományos, oktatói, illetve szerzői jogi védelem alá eső tevékenységre létesítettek.

(2) A vezető

a) nem szerezhet részesedést – a nyilvánosan működő részvénytársaságban való részvényszerzés kivételével – a munkáltatóéval azonos, vagy ahhoz hasonló tevékenységet is végző, illetve a munkáltatóval rendszeres gazdasági kapcsolatban álló más gazdálkodó szervezetben,

b) nem köthet a saját nevében vagy javára a munkáltató tevékenységi körébe tartozó ügyleteket, továbbá

c) köteles bejelenteni, ha a közeli hozzátartozója [139. § (2) bekezdés] tagja lett a munkáltatóéval azonos, vagy ahhoz hasonló tevékenységet folytató, vagy a munkáltatóval rendszeres gazdasági kapcsolatban álló gazdasági társaságnak, illetőleg vezetőként munkaviszonyt vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyt létesített az ilyen tevékenységet folytató munkáltatónál.

(3) Ha a vezető az (1)–(3) bekezdésben meghatározott tilalmat megszegi, a munkáltató

a) kártérítést követelhet, vagy

b) kártérítés helyett követelheti, hogy a vezető a saját részére kötött ügyletet engedje át, vagy

c) a más számlájára kötött ügyletből eredő hasznát kiadja, vagy arra vonatkozó követelését a munkáltatóra engedményezze.

(4) A munkáltató a (3) bekezdés szerinti igényét attól az időponttól számított három hónapon – de legfeljebb az igény keletkezésétől számított egy éven – belül érvényesítheti, amikor a munkáltatói jogkör gyakorlója a vezető (1)–(2) bekezdésbe ütköző eljárásáról tudomást szerzett.

(5) A munkáltató jogosult a vezető munkaviszonyát megszüntetni, ha a vezető közeli hozzátartozója [139. § (2) bekezdés] tagja lett a munkáltatóéval azonos, vagy ahhoz hasonló tevékenységet folytató, vagy a munkáltatóval rendszeres gazdasági kapcsolatban álló gazdasági társaságnak, illetőleg vezetőként munkaviszonyt vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyt létesített az ilyen tevékenységet folytató munkáltatónál.

192. § (1) A vezető a munkaidő beosztását, valamint a pihenőidő (szabadság) igénybevételét – a munkaszerződésben foglaltak szerint – maga állapítja meg.

(2) A vezetőt a rendkívüli munkaidőben történő munkavégzésért (147–149. §) ellenérték nem illeti meg.

192/A. § (1) A vezető a vezetői tevékenységének keretében, illetve a 191. §-ban előírt szabályok megsértésével okozott károkért a polgári jog szabályai szerint felel.

(2) A 188/A. § (1) bekezdése alapján vezetőnek minősülő munkavállaló a 191. §-ban előírt szabályok megsértésével okozott károkért az (1) bekezdésben foglaltak szerint felel.

(3) A károkozásnak az (1)–(2) bekezdésbe nem tartozó egyéb eseteiben a vezető felelősségére az általános kárfelelősségi szabályok (VIII. fejezet) az irányadóak, azzal az eltéréssel, hogy gondatlan károkozás esetén a felelősség mértéke a vezető tizenkét havi átlagkeresetéig terjedhet.

(4) A vezető, ha munkaviszonyát jogellenesen szünteti meg, – a 101. § (1) bekezdésétől eltérően – tizenkét havi átlagkeresetével felel.
A 189. §-ban, a 190. § (1) és (3)–(4) bekezdésében, valamint a 192/A.
192/B. § (1) A 189. §-ban, a 190. § (1) és (3)–(4) bekezdésében, valamint a 192/A.
§-ban foglalt rendelkezésektől érvényesen eltérni nem lehet.
(2) A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Kjt.) hatálya alá tartozó munkáltatónál a Kjt. 22/B. §-a szerinti magasabb vezetői munkakört betöltő munkaviszonya csak pályázat alapján létesíthető. A pályázatra megfelelően alkalmazni kell a Kjt. 20/A–20/B. §-át.

X/A. fejezet. A távmunkavégzés

192/C. § A távmunkát végző munkavállaló munkaviszonyára e törvény szabályait az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.
192/D. § E törvény alkalmazásában távmunkát végző munkavállaló: a munkáltató működési körébe tartozó tevékenységet rendszeresen az általa választott, a munkáltató székhelyétől, telephelyétől elkülönült helyen, információtechnológiai és informatikai eszközzel végző és a munkavégzés eredményét elektronikus eszközzel továbbító munkavállaló.
192/E. § (1) A távmunkavégzéshez a feleknek a munkaszerződésben a 76. § (5) bekezdésében foglaltakon túlmenően meg kell állapodniuk:
a) a munkavállaló távmunkát végző munkavállalóként történő foglalkoztatásában,
b) a munkáltató és a távmunkát végző munkavállaló közötti, a munkaviszonyból származó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges kapcsolattartás (a továbbiakban: kapcsolattartás) feltételeiben,
c) a távmunkavégzéssel összefüggésben a távmunkát végző munkavállalónál szükségesen és indokoltan felmerült költség elszámolásának módjáról.
(2) Eltérő megállapodás hiányában a munkavégzéshez, valamint a kapcsolattartáshoz szükséges eszközöket a munkáltató biztosítja.
(3) Ha a munkavállaló – ideértve a távmunkát végző munkavállalót is – a távmunkavégzés vonatkozásában személyi vagy családi körülményeire hivatkozással kezdeményezi a munkaszerződés módosítását, a munkaszerződés módosítására vonatkozó munkavállalói ajánlattal kapcsolatos munkáltatói eljárásra a 84/A. §-ban foglaltakat kell megfelelően alkalmazni.
(4) A 76. § (7) bekezdésében foglaltakon túlmenően a munkáltató az (1) bekezdés szerinti munkaszerződés megkötésével egyidejűleg a távmunkát végző munkavállalót köteles tájékoztatni:
a) a munkáltatói ellenőrzés 192/G. § (3) bekezdésében,
b) az információtechnológiai és informatikai, illetve elektronikus eszköz tekintetében a használat korlátozásának a 192/G. § (6) bekezdésében, valamint
c) a kártérítési felelősség 193/A. §-ban foglalt szabályairól.

(5) A (4) bekezdésben foglalt tájékoztatási kötelezettség teljesítésekor a 76. § (8) bekezdését kell megfelelően alkalmazni. A tájékoztatási kötelezettség e törvény rendelkezésére történő hivatkozással is teljesíthető.
(6) A távmunkát végző munkavállaló köteles a munkaszerződés megkötésével egyidejűleg tájékoztatni a munkáltatót a kapcsolattartáshoz szükséges elektronikus eszköz elérhetőségének adatairól, ha az elektronikus eszközt nem a munkáltató biztosítja.
(7) A munkáltató a távmunkát végző munkavállaló elektronikus eszközzel történő elérhetőségéhez kapcsolódó adatokat harmadik személlyel csak törvényben meghatározott esetben, vagy a távmunkát végző munkavállaló hozzájárulásával közölheti.
(8) A munkavégzés során felhasznált, illetve keletkezett adatok védelmének feltételeiről a munkáltató köteles gondoskodni.
192/F. § (1) A munkáltató a távmunkát végző munkavállalónak a munkaviszonnyal kapcsolatos minden olyan tájékoztatást köteles megadni, melyet más munkavállalónak biztosít. Helyben szokásos módon történő tájékoztatásnak tekintendő az elektronikus eszközzel történő tájékoztatás is.
(2) A munkáltató köteles a távmunkát végző munkavállalónak biztosítani a működési rendre vonatkozó szabályok megtartása mellett a területére történő belépést és tartózkodást.
(3) A munkáltató köteles tájékoztatni az üzemi tanácsot és a munkáltatónál képviselettel rendelkező szakszervezetet, valamint a munkavédelmi képviselőt (bizottságot) a távmunkát végző munkavállaló elektronikus eszközzel történő elérhetőségének adatairól.
192/G. § (1) A 104. § (1) bekezdésétől eltérően a munkáltató és a munkavállaló írásban megállapodhatnak, hogy a munkáltató utasítási joga kizárólag a távmunkát végző munkavállaló által ellátandó feladatok meghatározására terjed ki.
(2) A munkáltató a munkavégzési kötelezettség alapján ellátandó feladatot a távmunkát végző munkavállaló rendes munkaidejének mértékére figyelemmel állapítja meg, különös tekintettel
a) a munkáltatónál a távmunkát végző munkavállalóval azonos vagy hasonló munkakörben foglalkoztatott munkavállaló,
b) ilyen munkavállaló hiányában az érintett szakmában dolgozók által elvégzett munka természetére, mennyiségére, a szükséges fizikai vagy szellemi erőfeszítésre. Teljesítménybér megállapítása esetén ezen túlmenően megfelelően alkalmazni kell a 143. § rendelkezéseit is.
(3) A munkáltató indokolt esetben ellenőrizheti a távmunkát végző munkavállaló munkavégzési kötelezettségének teljesítését. Az ellenőrzés során a munkáltató nem tekinthet be a távmunkát végző munkavállalónak a munkavégzéshez használt információtechnológiai és informatikai eszközön tárolt, a munkaviszonyból származó jogokkal és kötelezettségekkel össze nem függő adataiba. A betekintési jogosultság vonatkozásában a munkaviszonyból származó kötelezettséggel összefüggő adatnak minősül a (6) bekezdés alapján előírt tilalom betartásának ellenőrzéséhez szükséges adat.
(4) Eltérő megállapodás hiányában a munkáltató állapítja meg az ellenőrzés módját és a munkavégzési helyként szolgáló ingatlan területén történő ellenőrzés esetén annak bejelentése és megkezdése közötti

legrövidebb időtartamot. Az ellenőrzés nem jelenthet a távmunkát végző munkavállaló, valamint a munkavégzési helyként szolgáló ingatlant használó más személy számára indokolatlan és aránytalan terhet, tekintettel személyi, családi és egyéb körülményeire.

(5) A munkavégzési helyként szolgáló ingatlan területére a munkáltató

a) a munkavégzéshez kapcsolódó utasítás, tájékoztatás vagy ellenőrzés, továbbá a munkavégzéshez szükséges eszköz üzembe helyezése, karbantartása, illetve eltávolítása érdekében, valamint

b) a (4) bekezdés szerinti időtartam megtartásával léphet be és tartózkodhat.

(6) A munkáltató meghatározhatja, hogy a munkavégzéshez általa biztosított információtechnológiai és informatikai, illetve elektronikus eszközt a távmunkát végző munkavállaló mely tevékenységre nem használhatja.

(7) A távmunkát végző munkavállaló kérelmére a munkáltató köteles a (3)–(4) bekezdés szerinti tájékoztatást megadni, illetve ellenőrzést lefolytatni.

193. § (1) Eltérő megállapodás hiányában a távmunkát végző munkavállaló a munkaidő beosztását, felhasználását maga jogosult meghatározni.

(2) Ha a munkaszerződés a távmunka vonatkozásában módosításra kerül, munkaidőkeret alkalmazása esetén a munkaszerződés-módosítás időpontja a munka- és pihenőidővel való elszámolás szempontjából a munkaidőkeret befejező időpontjának tekintendő.

(3) A távmunkát végző munkavállaló vonatkozásában a 140/A. § (2) bekezdésében foglalt szabályt azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a munkáltató köteles nyilvántartani az ügyelettel és készenléttel, valamint

a) az általa megjelölt helyen elrendelt munkavégzés idejével, illetőleg

b) az (1) bekezdésben foglalt megállapodás alapján a munkáltató által beosztott, illetve elrendelt rendes és rendkívüli munkaidővel kapcsolatos adatokat.

193/A. § (1) A 167. § (3) bekezdésében foglaltakon túlmenően, a munkavállaló gondatlan károkozása esetén a kártérítés mértékét a munkaszerződés legfeljebb háromhavi átlagkeresetig határozhatja meg, ha

a) a felek megállapodása szerint a munkáltató utasítási joga kizárólag a távmunkát végző munkavállaló által ellátandó feladatok meghatározására terjed ki, és

b) a távmunkát végző munkavállaló a kárt e feladatok ellátásával összefüggésben okozta.

Ettől érvényesen eltérni nem lehet.

(2) A munkáltató a távmunkát végző munkavállalónak munkaviszonyával összefüggésben okozott kárért vétkességére tekintettel, teljes mértékében felel, ha

a) a kár bekövetkezte a munkáltató székhelyétől, telephelyétől elkülönült helyen nem a munkáltató által biztosított eszközzel történő munkavégzéssel, vagy

b) a távmunkát végző munkavállaló által biztosított és a munkaviszonyból eredő kötelezettség teljesítéséhez használt eszközzel

áll okozati összefüggésben.

XI. fejezet

A munkaerő-kölcsönzés

193/B. § (1) A kölcsönbeadóval munkaerő-kölcsönzés céljából létesített munkaviszonyra e törvény szabályait az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A külön jogszabály szerinti alkalmi munkavállalói könyvvel munkaerő-kölcsönzés céljából munkaviszonyt létesíteni nem lehet.

193/C. § E törvény alkalmazásában

a) munkaerő-kölcsönzés: az olyan tevékenység, amelynek keretében a kölcsönbeadó a vele kölcsönzés céljából munkaviszonyban álló munkavállalót ellenérték fejében munkavégzésre a kölcsönvevőnek átengedi (a továbbiakban: kölcsönzés);

b) kölcsönbeadó: az a munkáltató, aki a vele kölcsönzés céljából munkaviszonyban álló munkavállalót munkavégzésre, kölcsönzés keretében a kölcsönvevőnek átengedi és munkáltatói jogait, illetve kötelezettségeit a kölcsönvevővel megosztva gyakorolja (a továbbiakban: kölcsönbeadó);

c) kölcsönvevő: az a munkáltató, aki a kölcsönzés keretében átengedett munkavállalót foglalkoztatja és munkáltatói jogait, illetve kötelezettségeit a kölcsönbeadóval megosztva gyakorolja.

193/D. § (1) Kölcsönbeadó csak az a belföldi székhelyű, a tagok korlátolt felelősségével működő gazdasági társaság vagy – a vele tagsági viszonyban nem álló munkavállaló vonatkozásában – szövetkezet lehet, amelyik megfelel az e törvényben, illetve az egyéb jogszabályban foglalt feltételeknek, és az állami foglalkoztatási szerv nyilvántartásba vette.

(2) Tilos munkavállaló kölcsönzése:

a) jogszabály által meghatározott tilalomba ütköző munkavégzésre,

b) a kölcsönvevő olyan munkahelyén, illetve telephelyén történő munkavégzésre, ahol sztrájk van, a sztrájkot megelőző egyeztetés kezdeményezésétől a sztrájk befejezéséig, illetve

c) ha a kölcsönvevőnél a munkavállaló munkaviszonya – a munkáltató működésével összefüggő okra alapozott rendes felmondásával, illetve a próbaidő alatt azonnali hatályú megszüntetésével – legfeljebb hat hónapja szűnt meg.

(3) A kölcsönbeadó, a kölcsönvevő és a munkavállaló a jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során köteles együttműködni.

(4) A kölcsönbeadó és a kölcsönvevő között létrejött megállapodásban nem lehet korlátozni, illetve kizárni azokat a jogokat, amelyek a munkavállalót e törvény, illetőleg más jogszabály alapján megilletik.

(5) A kölcsönvevő a munkavállalót más munkáltatónál történő munkavégzésre nem kötelezheti.

(6) Az (1)–(5) bekezdés rendelkezéseitől érvényesen eltérni nem lehet.

193/E. § (1) Semmis a munkavállaló és a kölcsönbeadó között létrejött olyan megállapodás, amely

a) a munkaviszony megszűnése, illetve megszüntetése után a kölcsönvevővel való jogviszony létesítési tilalmat vagy korlátozást ír elő;

b) alapján a munkavállalónak a kölcsönbeadó javára díjazást (közvetítési díjat) kell fizetni, ha a kölcsönvevővel kíván jogviszonyt létesíteni.
(2) A kölcsönzés során a munkáltatót megillető jogokat és kötelezettségeket a kölcsönbeadó és a kölcsönvevő – megállapodásuk szerint – megosztva gyakorolja. A munkaviszony megszüntetésének jogát kizárólag a kölcsönbeadó gyakorolhatja, a munkaviszony megszüntetésére irányuló jognyilatkozatot a munkavállaló a kölcsönbeadóval közli.
(3) A munkavállalóra a kölcsönvevőnél irányadó munkarendre, munkaidőre, pihenőidőre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.
(4) Ha a munkaviszony nem kölcsönzés céljából jött létre, a munkaszerződés nem módosítható annak érdekében, hogy a munkáltató a munkavállalót kölcsönzés keretében foglalkoztassa.
193/F. § (1) A kölcsönbeadó munkabér-fizetési kötelezettségét nem érinti, ha a kölcsönvevő a kölcsönbeadónak járó díjat esedékességekor nem fizette meg.
(2) A kölcsönbeadót terheli a munkaviszonnyal összefüggő valamennyi, a munkáltatót terhelő bevallási, adatszolgáltatási, levonási, befizetési kötelezettség teljesítése. Ettől eltérően a kölcsönvevőt terhelik a 193/G. § (1) bekezdése alapján létrejött megállapodásban foglalt, a kölcsönvevő által a munkavállaló részére nyújtott juttatásokkal összefüggő, a munkáltatót terhelő ilyen kötelezettségek.
(3) Az (1)–(2) bekezdés rendelkezéseitől érvényesen eltérni nem lehet.

XII. fejezet

A munkaügyi jogvita

199. § (1) A munkavállaló a munkaviszonyból származó igényének érvényesítése, valamint a szakszervezet, illetve az üzemi tanács (üzemi megbízott) e törvényből, illetőleg kollektív szerződésből vagy üzemi megállapodásból származó igényének érvényesítése érdekében e törvény rendelkezései szerint munkaügyi jogvitát kezdeményezhet.
(2) A munkáltató – ha e törvény másképp nem rendelkezik – a munkaviszonnyal kapcsolatos igényének érvényesítése iránt munkaügyi jogvitát kezdeményezhet.
(3) A munkaügyi jogvitában bíróság jár el.
(4) A munkáltató mérlegelési jogkörében hozott döntésével szemben munkaügyi jogvita abban az esetben kezdeményezhető, ha a munkáltató a döntésének kialakítására irányadó szabályokat megsértette.
199/A. § Kollektív szerződésben, illetve a felek megállapodásában munkaügyi jogvita esetére békéltető személyét köthetik ki, aki a vitában egyezség létrehozását kísérli meg. Az egyeztetést a békéltetőnél kell e törvény szabályai szerint kezdeményezni. A békéltető az egyezséget köteles írásba foglalni.
201. § A kollektív szerződésben, illetve a felek megállapodásában meghatározott békéltetés (199/A. §) eredménytelenségének megállapítását követően – a 202. §-ban foglalt kivétellel – az elévülési időn belül lehet bírósághoz fordulni. A keresetnek az intézkedés végrehajtására – a 23. §, a 67. §, illetve a 202. § (1) bekezdésének *d)–e)* pontját kivéve – halasztó hatálya nincs.

202. § (1) A keresetlevelet az intézkedés közlésétől számított harminc napon belül lehet előterjeszteni:
a) a munkáltató egyoldalú intézkedésével végrehajtott munkaszerződés-módosítással;
b) a munkaviszony megszüntetésével, ideértve a közös megegyezésen alapuló megszüntetést is;
c) a rendkívüli felmondással;
d) a munkavállaló kötelezettségszegése miatt alkalmazott jogkövetkezménnyel (109. §);
e) a fizetési felszólítással (162. §), illetve a kártérítésre – ideértve a leltárhiány megtérítésére – kötelező határozattal [173. § (2) bekezdés] kapcsolatban.
(2) A keresetlevél beadására megállapított határidőt megtartottnak kell tekinteni, ha a bírósághoz intézett keresetlevelet legkésőbb a határidő utolsó napján postára adták. Ha a fél a keresetlevél beadására megállapított határidőt elmulasztja, igazolással élhet.

Az iskolában a tanárnő véleménye szerint a speciális osztályok szegregált körülmények között működnek, ennek törvényi hátterét a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény adja, melyet a Magyar Köztársaság az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdetett ki. A 3. cikk 1. pontjában foglaltak szerint a „szociális védelem és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenekfelett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban". A közoktatásról szóló törvény hatályos rendelkezései pedig megfogalmazzák egyrészt a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, másrészt pedig azt, hogy minden gyermeknek joga, hogy képességeinek, érdeklődésének, adottságainak megfelelő nevelésben és oktatásban részesüljön. A fenti rendelkezések a magyar jogalkotásban – ezen belül a közoktatási törvényben – 1993. óta hatályosak, az utóbbi időben csupán pontosításukra került sor. Ugyanakkor a gyakorlat nem ezt bizonyítja.

A közoktatás jelenlegi működése nem csökkenti, hanem újratermeli a társadalmi esélykülönbségeket. Azok közé az országok közé tartozunk, amelyek közoktatási rendszere a leginkább növeli a gyerekek induló hátrányait. A magyar közoktatás szelektivitása jelentős mértékű. A közoktatási rendszer jelenleg számos lehetőséget biztosít a hátrányos helyzetű, köztük a roma gyermekek elkülönítésére. A fogyatékos gyermekek oktatása pedig – bár1993 óta a jogszabály is lehetővé teszi az integrált oktatást – többnyire hagyományosan szegregált keretek között folyik.

Nézzük meg, a legújabb szabályozás mit tartalmaz a szegregáció elkerülésére! Először is az integráció fogalmát kell tisztázni.

Jelenleg sokan nem tudják – a szakemberek sem – hogy adott esetben a hátrányos helyzetű gyermekek vagy a fogyatékos – új elnevezés szerint sajátos nevelési igényű – gyermekek többiekkel történő együttnevelésről van-e szól?

De előtte nézzük meg: kik is a hátrányos helyzetűek, illetve kik a sajátos nevelési igényű gyerekek?

Az 1993. évi LXXIX. közoktatásról szóló törvény 121. §-a tartalmazza az értelmező rendelkezéseket:

A 14. pont szerint hátrányos helyzetű gyermek, tanuló: az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve aki után rendszeres gyermekvédelmi támogatást folyósítanak.

Ezt tovább pontosítja a 11/1994 (VI.8.) MKM rendelet 39/D §-a, mely további szempontként jelöli meg, hogy a szülő tanulmányait legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán fejezte be.

A közoktatási törvény 121. § 29. pontja szerint sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján

a) testi, érzékszervi, értelmi, beszédfogyatékos, autista, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos,
b) pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott (pl. dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar)

Mint említettem, mindkét csoportnál igen jelentős elkülönítési mechanizmusok működnek az oktatási rendszeren belül. A legújabb jogszabályok nyomatékosították azokat a szabályokat, feltételeket, melyek a szegregációs tendenciák megszűntetésére irányulnak.

Integrációs felkészítés, integrált oktatás. Mikor melyikről beszélünk?

A 11/1994 (VI.8.) MKM rendelet 39/E § (1) bekezdése szerint integrációs felkészítésben vesznek részt azok a képességkibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók, akik egy osztályba, osztálybontás esetén egy csoportba járnak azokkal a tanulókkal, akik nem vesznek részt képességkibontatkoztató felkészítésben.

Ki vesz részt képességkibontakoztató felkészítésben?

Szintén az említett rendelet 39/D § (1) pontja határozza meg, hogy az iskola a tanuló szociális helyzetéből és fejlettségéből eredő hátrányának ellensúlyozása céljából képességkibontakoztató felkészítést szervez, melynek keretei között a tanuló egyéni képességének, tehetségének kibontakoztatása, a fejlődésének elősegítése, a többi tanulóhoz történő felzárkóztatása, tanulási, továbbtanulási esélyének kiegyenlítése, tehetségének kibontakoztatása folyik.

Az (5) pont szerint pedig ebben a képzésben a hátrányos helyzetű tanulók vehetnek részt (def. fent).

Az integrációs felkészítés és a képességkibontakoztató felkészítés közötti különbség a felkészítésben részesülő és nem részesülő tanulók – tehát a hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű tanulók – arányában van, melyet a jogszabály – a további feltételekkel együtt – pontosan megfogalmaz.

Tehát az integrációs felkészítés esetén a hátrányos helyzetű tanulók együttnevelését értjük.

Integrált oktatás

A közoktatási törvény 1993. óta lehetővé teszi a sajátos nevelési igényű – régebben fogyatékos – gyermekek, tanulók elkülönítetten, kifejezetten a fogyatékosság típusa szerint létrehozott gyógypedagógiai intézményben, vagyis szegregáltan – illetve a többi gyermekkel, tanulóval együtt, vagyis integráltan történő nevelését, oktatását. Tehát integrált oktatásról a sajátos nevelési igényű gyermekek esetében beszélünk.

Tekintsük át a képességkibontakoztató, illetve integrációs felkészítést, valamint az integrált oktatást segítő tényezőket!

a) Képességkibontakoztató, illetve integrációs felkészítés:

- *létrejött az Országos Oktatási Integrációs Hálózat, mely szakmai segítséget nyújt az iskoláknak*
- *a költségvetési törvény a képesség-kibontakoztató felkészítésben résztvevő intézményeknek 20 ezer Ft/fő, az integrációs felkészítésben résztvevő intézmények részére 60 ezer Ft/fő kiegészítő hozzájárulást biztosít erre a tanévre.*
- *a Kt. 2003. évi módosítása az integrációs felkészítést vállaló iskoláknak teszi 2005. szeptember 1-jétől kötelezővé fejlesztőpedagógusok alkalmazását.*

Mind a képességkibontakoztató, mind az integrációs felkészítésben részt vevő intézményekre vonatkozóan az említett rendelet előírja, hogy a részt vevő tanulók nevelése és oktatása, tudásának értékelése a közoktatási törvény 95. § (1) bekezdésének i) pontja alapján kiadott pedagógiai rendszer alkalmazásával történik. Erről 2003. augusztusában az oktatási miniszter közleményt adott ki.

Mit is takar a pedagógiai rendszer?

Az integrációs felkészítés pedagógiai rendszere nem ad meg részletes tanítási tartalmakat, választandó tantervet, tankönyvet stb., nem nevez meg konkrétan alkalmazandó programokat, viszont kinyilvánítja az egyéni különbségekre alapozott nevelés kialakításának szükségességét. Kiindulópontja, hogy a tanulók közti különbségek rendkívül sokfélék, a személyiség széles dimenzióiban írhatók le, s nem korlátozhatók valamely tantárgyban elért iskolai eredményekben megmutatkozó különbségekre. A differenciálás nem azonosítható a felzárkóztatással és a tehetséggneveléssel, a differenciálás tehát nem a tanulmányi eredményesség szintjeihez igazodik. A differenciálás mindenki számára a saját komplex személyiségstruktúrájának leginkább megfelelő, számára optimális fejlesztés biztosítását jelenti, figyelembe véve előzetes tudását, annak gyengébb és erősebb területeit, a tanuló igényeit, törekvéseit, érdeklődését, személyiségének rá jellemző vonásait, speciális erősségeit és gyengeségeit. A nevelés, az oktatás igazodik a gyermekhez.

Tehát láthatjuk, hogy a fejlesztőpedagógusok alkalmazása igen fontos ezen a területen, ezért a Kt. szerint 2005. szeptember 1-jétől az integrációs felkészítésben részt vevő iskolákban fejlesztőpedagógust kell alkalmazni – aki a 300 főn aluli iskolákban a szabadidő szervező munkakörét is ellátja. Tehát a kötelezően alkalmazandó pedagógusok között új munka- és feladatkörről van szó, mely korábban nem szerepelt a közoktatásról szóló törvényben.

A 2005. szeptember 1-jétől bevezetésre kerülő fejlesztőpedagógusi munkakör nem tévesztendő össze azzal, hogy az iskolák egy részében már ma is dolgoznak olyan pedagógusok, akik tanítói, tanári képesítésük mellett pedagógus-továbbképzés keretében szereztek fejlesztő pedagógiai ismereteket, illetve szakirányú továbbképzés keretében sajátították el [28/1997. (IX. 16.) MKM rendelet a tanító, fejlesztési – differenciáló – és az óvodapedagógus, fejlesztési szakirányú továbbképzési szakok képesítési követelményeiről] az

e feladat ellátásához szükséges tudást. Ezek a pedagógusok változatlanul a betöltött munkakörükben végzik nevelő, oktató munkájukat az óvodai nevelésben, az iskolai nevelésben, oktatásban.

Integrált oktatás: a fogyatékos gyermekek utáni emelt normatívát vehetik igénybe az integráló intézmények, ami jelenleg 444 ezer Ft/fő.

Kicsit bővebben a sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók integrált oktatásáról!
Az elmúlt tanévben az általános iskolában 54000 fogyatékos gyermek tanul, közülük 18500 integrált keretek között.

Nézzük meg, mit is takar az integráció fogalma!
*Jelenleg az integrált nevelés-oktatásnak több típusa, szintje létezik a magyar közoktatás rendszerében (*www.educatio.hu/download/sulinet/IPR_Utmutato.doc*).*

- *Spontán integráció: eléggé elterjedt. Ez azon integrációs típus, amely során a szakemberek részéről nem jelentkezik tudatos integrációs szándék. A gyermek a többségi oktatási-nevelési intézménybe jár, a szülő ide íratta be, az óvoda vagy iskola fel is veszi. A szülő a szakértői bizottságnál nem járt gyermekével, s így a gyógypedagógus sem segíti a munkát még az időszakos nyomon követés vagy pedagógussal folytatott lazább kapcsolattartás szintjén sem. A pedagógus a törvény által biztosított kedvező lehetőségekkel nem él, útmutatás, segítség hiányában maga igyekszik megválaszolni, megoldani problémákat. Jó esetben – általában az enyhébb fogyatékossági típusoknál – többé-kevésbé sikeresen, rosszabb esetben inkább csak megtűri a gyermeket, de szinte semmit nem tesz annak pusztán formális jelenlétének oldására. Sajnos még igen gyakran előfordul ez a forma főleg a kisebb települések esetében, különösen az utóbbi években tapasztalható tanulólétszám csökkenés miatt. Ha tudomásul is veszi az intézmény, hogy fogyatékos gyermekkel van dolga, azt nem „törvényesíti", hiszen ezeknek az iskoláknak többnyire a hátrányos helyzetű kistelepülési önkormányzat a fenntartója, és nem képes biztosítani a törvény által előírt tárgyi és személyi feltételt a fogyatékos gyermekek szakszerű ellátása érdekében.*
- *Helyi (lokális) integráció: ilyenkor az épület közös, de a sajátos nevelési igényű és az ép gyermekek között gyakorlatilag semmiféle kapcsolat nincs. Ilyenek többnyire a tagozatként működő – régebbi nevén – kisegítős osztályok. Az integráció lehetősége benne van ezekben a szervezési formákban, hiszen lehetne közös szabadidős foglalkozásokat kialakítani, rendszeresen ki lehetne emelni egyes gyermekeket akár csak valamilyen tevékenységre vagy órára, de viszonylag ritkán élnek ezzel a lehetőséggel, s így tulajdonképpen ez is a szegregálás egy formája marad azzal a különbséggel, hogy a lakóhelytől való távolság nem áll fenn.*
- *Szociális integráció: amikor a két gyermekcsoport tudatosan keveredik a foglalkozásokon kívüli vagy tanórán kívüli időben. Pl. az iskolában a délutáni tanulás idején már nem válik szét a két csoport,*

szándékosan egy asztalnál zajlik az ebédeltetés, közös a sporttevékenység, stb. Egyre elterjedtebb gyakorlat a közös táboroztatás, üdülés is.

- *Az igazi cél, és egyben a legmagasabb szint a funkcionális integráció, amikor nem választják szét a gyermekeket az iskolai órákon. Ennek két foka van:*
  - *részleges integráció: amikor csak az idő egy részében van a fogyatékos gyermek a többiekkel, egyébként elkülönített csoportban tartózkodik. E forma alapját teremti meg a párhuzamos csoportok/osztályok tudatosan tervezett órarendje, pl. az egyébként elkülönített osztályba járó tanuló adott tantárgyat vagy tantárgyakat a többségi osztályban tanulja (illetve egy osztályban vannak, de adott tantárgyak esetén kiemelik az osztályból, és elkülönítetten tanul).*
  - *A legmagasabb és tulajdonképpen az együttnevelés igazi célja a teljes integráció, melynek keretében a fogyatékos gyermek a teljes időt a többségi iskolában, osztályban tölti.*

A közoktatási törvény legutóbbi módosítása a többcélú, közös igazgatású intézmények között bevezette az egységes gyógypedagógiai módszertani intézményt, melynek alapfeladata a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítése.

Ilyen intézmények az eddig szegregált intézményekből jöhetnek létre, hiszen ott van meg az a szakmai, gyakorlati, módszertani tudás, mely képes arra, hogy az általános iskolák munkáját hatékonyan segítse, hozzájáruljon a „pedagógiai akadályok" lebontásához. Az integrált oktatás következtében ezekben az intézményekben lényegesen csökken a gyereklétszám, ugyanakkor a „felszabaduló" szakemberek jelenléte elengedhetetlenül szükséges az együttnevelés során.

Egyre több intézmény nyit az átalakulás felé. Ez igen fontos folyamat, hiszen az önkormányzatok feladatellátásáról szóló törvény a helyi, települési önkormányzat kötelező feladataként jelöli meg az integráltan oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásáról való gondoskodást. Ha szigorúan nézzük, az önkormányzatok nagy része eddig – és sokan továbbra is – mulasztásos törvénysértést követett el, mivel erről a feladatról nem gondoskodott.

A sikeres integráció megvalósulásához elengedhetetlen az általános iskolák (többségi) szakmai, módszertani, szemléletbeli megújulása, hiszen a jelenlegi gyakorlat szerint működő teljesítményorientált, frontális osztálymunkát végző pedagógusok nem tudják hatékonyan ellátni a különböző fejlettségi szinten lévő tanulók oktatását – és ezért találkozunk azzal a furcsa jelenséggel, hogy bár a tanulólétszám csökken, a problémás tanulókat – nem fogyatékos, csak kicsit más! – igyekeznek az iskolából kinyomni (magántanulói jogviszonnyal, szakértői bizottság javaslatával stb.).

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve módosítása most zajlik. A módosítás során külön figyelmet fordítunk arra, hogy az integráltan oktató iskolák részére segítséget adjon az órai munka megszervezéséhez, a fogyatékos tanulóval való foglalkozáshoz, illetve világos választ adjon arra, meddig terjed az iskolai pedagógus kompetenciája, és mikortól elengedhetetlen a gyógypedagógus jelenléte, vagyis mit is jelent a habilitációs, rehabilitációs foglalkozás?

Az integráció akkor sikeres, ha nem csupán egyszerű fogadás – vagyis amikor a fogyatékos gyermeknek kellene alkalmazkodni az iskolában folyó gyakorlathoz, anélkül, hogy a pedagógus „tudná" a fogyatékosságát – hanem befogadás, inklúzió valósul meg.

Az inklúzió eleve más pedagógiai szemléletet feltételez. A kulcsszó és a kiindulási alap az egyéni differenciálás. A pedagógus minden gyermekben a speciálisat, a rá jellemző egyedi sajátosságokat keresi és látja meg. Természetesnek veszi, hogy a legtöbb gyermeknek valamikor, valamilyen témában tartósan vagy csak rövidebb ideig tanulási nehézségei támadnak, vagyis a tanulási nehézségeket a tanulási folyamat természetes velejárójának kezeli, s nem feltétlenül a gyermekben magában keresi a hátráltató okokat. Az egyéniesített segítséget minden gyermeknek meg kell adni, illetve minden gyermeket képességei szerint kell terhelni. Ez tehát éppen ellentmond az átlagoshoz igazodó, egyetlen ütemet diktáló fejlesztési stílusnak. A pedagógus eszköztára gazdag, kiterjed:

- *a tanítási program változatos feldolgozására;*
- *a gyermekek sokoldalú tevékenykedtetésére;*
- *a tananyag differenciált feldolgozására;*
- *az egyéni tanulás stílus és ütem tekintetbe vételével kiszabott, vagy éppen a gyermekek által önállóan kiválasztott feladatokra;*
- *a teljesítményszintek széles sávjának elfogadására;*
- *a tanári irányítás mellett az együttműködő tanulás, azaz a gyermeki pármunka és csoportmunka, valamint az egyéni feladatmegoldások sűrű érvényesítésére.*

Az ilyen pedagógus, amikor problémát lát, igyekszik saját eszköztárán változtatni.

Amennyiben az általános iskolák ilyen inkluzív iskolákká válnak, akkor véleményem szerint már nem kell külön képesség-kibontakoztató/integrációs felkészítésről vagy integrált oktatásról beszélni, hiszen az lesz a természetes, hogy – amennyiben egyéb gátló tényező nem áll fenn – minden gyermek ugyanabba az intézménybe jár.

Látható tehát, hogy hosszútávon a pedagógusok többségének rendelkeznie kell azokkal az ismeretekkel, mint amivel a fejlesztőpedagógusok rendelkeznek.

Mit tesz az oktatásirányítás ennek megvalósításáért?

Az OM középtávú közoktatási stratégiája a következőket tartalmazza:

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációja

A program célja, hogy az integráció során emelkedjen azoknak a fogyatékos tanulóknak az aránya, akik a közoktatási intézmények többségi óvodáiban, általános iskoláiban és középiskoláiban tanulnak. További cél, hogy lakóhelyükön, vagy lakóhelyük közelében, családjukban élve részesüljenek képességeiknek és érdek-

lődésüknek megfelelő nevelésben, fejlesztésbe, oktatásban, illetve képzésben. Ezzel a közoktatásban megalapozható a befogadó iskolahálózat, ahol bővül a SNI tanulók eredményes fejlesztését ellátó közoktatási intézmények kínálata. A nyitott intézményekben jobban érvényesíthető az esélyegyenlőség, növekednek a társadalmi beilleszkedés esélyei, ezáltal a befogadás az egész rendszert, azok elemeit, kapcsolatrendszerét, összefüggéseit tekinti a hatékony működés alapjának.

Ennek érdekében:

1. a gyógypedagógiai intézmények és az integrációt vállaló, befogadó intézmények között együttműködések kiépítése szükséges, ahol a gyógypedagógia intézmények szakemberei segítik a befogadó intézményeket az integrációs programjaik kialakításában, szervezik, támogatják és/vagy ellátják a speciális feladatokat, a szükséges kiegészítő szolgáltatásokat és a szupervíziót;
2. erre építve, és ezt a munkát támogatva meg kell alapozni és ki kell alakítani egy segítő, szolgáltató hálózatot, valamint a gyermekek nyomon követését szolgáló információs rendszert, amely további támogatást nyújt a különleges gondozási igények, speciális szükségletek kielégítésére;
3. a befogadó intézmények pedagógusait továbbképzések keretében szükséges megismertetni az integrációra felkészítő akkreditált programokkal;
4. fontos, hogy a már sikeresen működő integrációs programokra támaszkodva integrációra felkészítő, gyakorlatorientált képzési programokat dolgozzanak ki az erre vállalkozó szakemberek, intézményi közösségek;
5. a képzési programok fejlesztését ki kell egészíteni tartalom- és eszközfejlesztéssel, illetve a szükséges tárgyi feltételek biztosításával.

A célprogramokhoz kapcsolódó intézkedések:

- *jogi szabályozás átvizsgálása és szükség szerinti módosítása*
- *a szükséges intézmény és szolgáltató hálózat kialakítása*

A Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT)

HEFOP/2004/2.1.2

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésének támogatása intézményi együttműködés keretében a közoktatás területén

HEFOP/2004/2.1.3

A hátrányos helyzetű tanulók integrációs felkészítésének támogatása intézményi együttműködés keretében a közoktatás területén

HEFOP/2004/3.1.2

Térségi Iskola- és Óvodafejlesztő Központok megalapítása a kompetenciaalapú tanítási-tanulási programok elterjesztése érdekében

Ezek megtalálhatók az OM honlapján vagy a www.omai.hu *honlapon.*

Ezekhez a pályázatokhoz kapcsolódó központi intézkedések pedagógus alap- és továbbképzések, akkreditált pedagógiai programok fejlesztését, kidolgozását, program-adatbank létrehozását tartalmazzák.

Remélhetően minél több intézmény, konzorcium fog pályázni, és ezzel hozzájárulnak a hátrányos helyzetű tanulók valamint a SNI tanulók többiekkel együtt történő minél szélesebb körű ellátásához, és így talán nem utópiszikus álom, hogy a jelenleg szegregáló iskolák (mert bizonyos szempontból az általános iskolák is azok) befogadó, inkluzív iskolákká váljanak.

8. JOGESET

T. János 45 éves férfi, 2 éve egy férfi éjjeli menedékhely lakója. Egy éve biztos, jól fizető állása van, villanyszerelő egy ötcsillagos szállodában Budapesten. A menedékhely dolgozói közös megegyezéssel úgy találták, hogy János élethelyzete és körülményei nem indokolják tovább az éjjeli menedékhelyen való tartózkodását, és szeretnék őt továbbküldeni egy magasabb ellátási formába. A team döntését közölték a férfivel, és tájékoztatták arról is, hogy további 3 hónap áll rendelkezésére életkörülményei rendezésére, mielőtt elhagyná az intézményt. János nem értett egyet a team döntésével, noha nem tudta megindokolni, hogy miért ütközne számára nehézségekbe a menedékhelyről való távozása. A menedékhely munkatársai mindent elkövettek, hogy segítsenek Jánosnak a továbblépésben. Felvették a kapcsolatot több átmeneti szállóval, ezek közül két helyre felvételt nyert, de egyik szállóra sem kívánt beköltözni. Végül úgy döntött, hogy albérletbe megy. Ebben az elhatározásában támogatták őt a menedékhely kollégái, és segítettek neki albérleti támogatáshoz jutni, de az utolsó pillanatban ezt a lehetőséget is elvetette, mondván, hogy neki joga van a maradáshoz. Az intézmény dolgozói közölték a férfival, hogy ennek ellenére is el kell hagynia az intézményt a 3 hónap letelte után, mert továbbra sem tartják indokoltnak a szolgáltatás igénybevételét, hiszen több, valóban rászoruló ember tart igényt az ellátásra. János ezek után közölte, hogy feljelenti az intézményt.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Tisztázandó kérdések:

1. *Van-e joga egy éjjeli menedékhelynek a saját belső szabályzata alapján megvonni az ellátást a klienstől?*
2. *Milyen jogorvoslat illeti Jánost az intézményi döntéssel szemben?*

Az éjjeli menedékhely igénybevétele

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (Szt.)

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények

80. § (1) Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények – a hajléktalanok éjjeli menedékhelye és átmeneti szállása kivételével – ideiglenes jelleggel legfeljebb egyévi időtartamra teljes körű ellátást biztosítanak.

(2) Az átmeneti elhelyezés különös méltánylást érdemlő esetben az intézmény orvosa szakvéleményének figyelembevételével egy alkalommal, egy évvel meghosszabbítható.

(3) Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények típusai:
a) időskorúak gondozóháza;
b) fogyatékos személyek gondozóháza;
c) pszichiátriai betegek átmeneti otthona;
d) szenvedélybetegek átmeneti otthona;
e) éjjeli menedékhely;
f) hajléktalan személyek átmeneti szállása;
82. § Az idősek gondozóházába azok az időskorúak, valamint azok a 18. életévüket betöltött beteg személyek vehetők fel, akik önmagukról betegségük miatt vagy más okból otthonukban időlegesen nem képesek gondoskodni.
83. § A fogyatékosok gondozóházában azok a fogyatékos személyek helyezhetők el, akiknek ellátása családjukban nem biztosított, vagy az átmeneti elhelyezést a család tehermentesítése teszi indokolttá.
83/A. § A pszichiátriai betegek átmeneti otthonában az a pszichiátriai beteg helyezhető el, akinek ellátása átmenetileg más intézményben vagy a családjában nem oldható meg, viszont tartós bentlakásos intézményi elhelyezése vagy fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelése nem indokolt.
83/B. § A szenvedélybetegek átmeneti otthonában az a személy helyezhető el, akinél szakorvosi (addiktológus, pszichiáte*r)* szakvélemény alapján szenvedélybetegség került megállapításra, és ellátása átmeneti jelleggel családjában vagy lakókörnyezetében nem oldható meg.
84. § (1) Az éjjeli menedékhely az önellátásra és a közösségi együttélés szabályainak betartására képes hajléktalan személyek éjszakai pihenését, valamint krízishelyzetben éjszakai szállás biztosítását lehetővé tevő szolgáltatás.
(2) A hajléktalan személyek átmeneti szállása azoknak a hajléktalan személyeknek az elhelyezését biztosítja, akik az életvitelszerű szálláshasználat és a szociális munka segítségével képesek az önellátásra.
Ezek szerint jogosult az ellátásra. Az ellátás igénybevételének módja (Szt.):
93. § (1) A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevétele önkéntes, az ellátást igénylő, illetve törvényes képviselője szóbeli vagy írásbeli kérelmére, indítványára történik.
(2) Ha az ellátást igénylő személy cselekvőképtelen, a kérelmet, illetve indítványt – az érintett személy véleményét lehetőség szerint figyelembe véve – a törvényes képviselője terjeszti elő. A korlátozottan cselekvőképes személy a kérelmét, indítványát a törvényes képviselőjének beleegyezésével vagy – ha e tekintetben a bíróság a cselekvőképességét nem korlátozta – önállóan terjesztheti elő.
(3) Ha a törvényes képviselő ideiglenes gondnok, intézményi elhelyezésre vonatkozó kérelméhez, indítványához a gyámhivatal előzetes jóváhagyása szükséges.
(4) A kiskorúság miatt korlátozottan cselekvőképes 16 és 18 év közötti személynek a szenvedélybetegek részére nyújtott közösségi alapellátással és nappali ellátással összefüggésben tett jognyilatkozatához nem szükséges a törvényes képviselő beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása.
94. § (1) A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményi jogviszony keletkezését
a) a lakóhely szerint illetékes települési önkormányzat képviselő-testületének határozata,

b) a bíróság ideiglenes intézkedést tartalmazó végzése,
c) a bírói ítélet,
d) az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek esetében a gyámhivatal határozata (a továbbiakban *a)*–*d)* pont alattiak együtt: beutaló határozat),
e) a személyes gondoskodás iránti kérelemről dönteni jogosult személy intézkedése
alapozza meg.
(2) Pszichiátriai betegek ellátását biztosító bentlakásos intézményi szolgáltatás bíróság általi kötelező elrendelésére abban az esetben kerülhet sor, ha
a) a pszichiátriai beteg további fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelést nem igényel, és saját lakóhelyére nem bocsátható vissza, mivel önmaga ellátására nem képes, ellátására alkalmas családtagja nincs, illetve
b) a korábban szociális vagy egészségügyi ellátásban részesült személy esetében tartós bentlakásos intézményi elhelyezés indokolt.
(3) Amennyiben az intézményi elhelyezés soron kívüliséget igényel, a bíróság a külön jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén soron kívüli elhelyezésről is dönthet.
94/A. § (1) Az állami fenntartású intézmény esetén a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátás iránti kérelemről
a) a települési önkormányzat által fenntartott szociális szolgáltató, nappali és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény esetében az intézményvezető,
b) a megyei, fővárosi önkormányzat által fenntartott tartós bentlakásos intézmény esetében, ha a fenntartó önkormányzat képviselő-testülete eltérően nem rendelkezik, az intézményvezető,
c) a települési önkormányzat – ide nem értve a fővárosi önkormányzat – által fenntartott tartós bentlakásos intézmény esetében, ha a fenntartó önkormányzat képviselő-testülete eltérően nem rendelkezik, az intézményvezető,
d) a szociál- és nyugdíjpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztérium által fenntartott szociális intézmény esetén az intézményvezető dönt.
(2) Az intézményvezető a döntésről értesíti az ellátást igénylőt, illetve törvényes képviselőjét. Elutasítás esetén az értesítés írásban történik.
(3) Ha az ellátást igénylő, illetve törvényes képviselője az intézmény vezetőjének a (2) bekezdés szerinti döntését vitatja, az arról szóló értesítés kézhezvételétől számított nyolc napon belül a fenntartóhoz fordulhat. Ilyen esetben a fenntartó (önkormányzati intézmény esetén az önkormányzat képviselő-testülete*)* határozattal dönt a beutalás kérdéséről.
(4) A tartós bentlakásos intézménybe történő beutaló határozat tartalmazza
a) az ellátást nyújtó intézmény megjelölését,
b) az intézményi ellátás időtartamát (határozott vagy határozatlan idejű megjelölését),
c) idősotthon esetében a gondozási szükséglet vizsgálatának eredményét.
A beutaló határozat egy példányának megküldésével az ellátást nyújtó intézmény vezetőjét is értesíteni kell.

94/B. § (1) Az állami fenntartású intézmény vezetője – a 20. § (2) bekezdése szerinti nyilvántartás alapján – az igények beérkezésének sorrendjében gondoskodik az ellátást igénylők elhelyezéséről.
(2) Ha az ellátást igénylő soron kívüli elhelyezését kezdeményezték, az intézményvezető dönt a soron kívüli elhelyezésre vonatkozó igény indokoltságáról, továbbá – több soron kívüli elhelyezésre vonatkozó igény esetén – az igények teljesítésének sorrendjéről.
94/C. § (1) Az ellátás igénybevételének megkezdése előtt
a) állami fenntartású intézmény (szolgáltató) esetén az intézményvezető (szolgáltató vezetője),
b) egyházi és nem állami fenntartású intézmény (szolgáltató) esetén a fenntartó vagy az általa megbízott személy az ellátást igénylővel, illetve törvényes képviselőjével írásban megállapodást köt.
(2) Nem kell az (1) bekezdés szerint megállapodást kötni
a) népkonyhán történő étkeztetés,
b) családsegítés,
c) falu- és tanyagondnoki szolgáltatás,
d) szenvedélybetegek részére nyújtott alacsonyküszöbű ellátás,
e) utcai szociális munka,
f) hajléktalanok nappali melegedője,
g) hajléktalanok éjjeli menedékhelye,
h) ha az ellátás időtartama a 30 napot nem haladja meg, hajléktalanok átmeneti szállása esetén.
(3) Az (1) bekezdés szerinti megállapodás tartalmazza
a) az ellátás kezdetének időpontját,
b) az intézményi ellátás időtartamát (a határozott vagy határozatlan időtartam megjelölését),
c) az igénybevevő számára nyújtott szolgáltatások tartalmát,
d) a személyi térítési díj megállapítására, fizetésére vonatkozó szabályokat, amennyiben az ellátás térítésidíj-fizetési kötelezettséggel jár,
e) egyszeri hozzájárulás megfizetésének kötelezettsége esetén a hozzájárulás összegét, továbbá az annak beszámítására, teljes vagy részleges visszafizetésére vonatkozó szabályokat,
f) az ellátás megszüntetésének módjait.
g) az igénybe vevő természetes személyazonosító adatait.
94/D. § Ha az egyházi, illetve nem állami fenntartó a helyi önkormányzattal, társulással vagy állami szervvel ellátási szerződést kötött, és az ellátási szerződés hatálya alá tartozó esetben a szociális szolgáltatásra irányuló kérelmet elutasítja, az ellátást igénylőt és törvényes képviselőjét írásban köteles értesíteni. Ebben az esetben az ellátást igénylő és törvényes képviselője a döntés ellen a közléstől számított nyolc napon belül az ellátási szerződést megkötő helyi önkormányzathoz, társuláshoz vagy állami szervhez fordulhat. A helyi önkormányzat, a társulás vagy állami szerv a kérelemről határozattal dönt.

A kliens ezek szerint is jogosult az ellátásra. A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményekben ellátottak jogai szerint vizsgálva a kérdést:

A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményekben ellátottak jogai (Szt.)

94/E. § (1) A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményi ellátást igénybe vevő ellátottnak joga van szociális helyzetére, egészségi és mentális állapotára tekintettel a szociális intézmény által biztosított teljes körű ellátásra, valamint egyéni szükségletei, speciális helyzete vagy állapota alapján az egyéni ellátás, szolgáltatás igénybevételére. Az alapszolgáltatásban részesülő számára az igénybe vett ellátáshoz kapcsolódó, az e törvényben meghatározott általános vagy speciális jogokat is biztosítani kell.

(2) A szociális szolgáltatások biztosítása során az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani. Az ellátást igénybevevő jövedelmi helyzetét csak a törvényben, illetve törvény felhatalmazása alapján készült kormányrendeletben meghatározott esetekben és feltételek mellett lehet vizsgálni.

(3) Az ellátást igénybe vevőnek joga van az intézmény működésével, gazdálkodásával kapcsolatos legfontosabb adatok megismeréséhez. Ennek teljesítése érdekében az intézmény vezetője évente tájékoztatót készít az intézmény gazdálkodásáról és azt az intézményben jól látható helyen kifüggeszti, illetve szükség esetén szóban ad tájékoztatást az ellátást igénybevevő részére. A tájékoztató tartalmazza

a) az intézmény működési költségének összesítését,

b) a 115/A. § (1) bekezdése szerinti, térítésmentesen biztosított szolgáltatások kivételével az intézményi térítési díj havi összegét,

c) az egy ellátottra jutó havi önköltség összegét.

(4) A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény az általa biztosított szolgáltatást olyan módon végzi, hogy figyelemmel legyen az ellátást igénybe vevőket megillető alkotmányos jogok maradéktalan és teljes körű tiszteletben tartására, különös figyelemmel

a) az élethez, emberi méltósághoz,

b) a testi épséghez,

c) a testi-lelki egészséghez való jogra.

(5) Az ellátást igénybevevőt megilleti személyes adatainak védelme, valamint a magánéletével kapcsolatos titokvédelem. Az igénybevételi eljárás során különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az ellátást igénylő adataihoz csak az arra jogosult személyek férjenek hozzá. Az intézményvezető köteles biztosítani továbbá, hogy az intézményi elhelyezés során az ellátott egészségi állapotával, személyes körülményeivel, jövedelmi viszonyaival kapcsolatos információkról más ellátást igénybevevő, valamint arra illetéktelen személy ne szerezhessen tudomást, különös figyelemmel az ellátást igénybevevő szociális rászorultságának tényére.

(6) Az intézmény nem korlátozhatja az ellátottat a személyes tulajdonát képező tárgyai, illetve mindennapi használati tárgyai használatában, kivéve a házirendben meghatározott azon tárgyak körét, amelyek veszélyt jelenthetnek az intézményben élők testi épségére. A veszélyeztető tárgyak körét, ezen tárgyak birtoklásának feltételeit, illetve ellenőrzését a házirend szabályozza. A korlátozás azonban nem érintheti a mindennapi használati tárgyakat.

(7) Az intézményvezetőnek gondoskodnia kell az ellátást igénybe vevők intézménybe bevitt vagyontárgyainak, személyes tárgyainak és értékeinek megfelelő és – szükség esetén – biztonságos elhelyezéséről. Az intézmény a házirendben szabályozhatja – figyelemmel a raktározási és elhelyezési lehetőségekre – hogy

az egyes ellátást igénybe vevők milyen nagyságú, illetve milyen mennyiségű, az intézményi élethez szükséges, azzal összefüggő személyes tárgy intézménybe történő bevitelére jogosultak. Ezen kívül a vagyon- és értékmegőrzés nem korlátozható arra való hivatkozással, hogy az intézmény nem tud megfelelő feltételeket kialakítani a megőrzésre. Amennyiben az ellátást igénybevevőt korlátozzák a személyes tárgyainak bevitelében, erről az igénybevételhez kapcsolódó megállapodásban is rendelkezni kell.
(8) Ha az ellátást igénybevevő vagyontárgya vagy értéktárgya a megőrzés szempontjából speciális feltételeket igényel, az intézmény köteles segítséget nyújtani az ellátást igénybevevő részére a megfelelő elhelyezéshez, illetve annak igénybevételéhez vagy eléréséhez.
(9) Az ellátást igénybe vevőnek joga van az intézményen belüli és intézményen kívüli szabad mozgásra, figyelemmel a saját és társai nyugalmára, biztonságára. Az intézmény házirendje meghatározza az intézményből történő távozás és visszatérés rendjét. Az ellátást igénybe vevőnek az igénybevételi eljárás során részletes és pontos tájékoztatást kell adni az intézményen belüli és az eltávozás esetére kialakított szabályokról.
(10) Az ellátást igénybe vevőnek joga van családi kapcsolatainak fenntartására, rokonok, látogatók fogadására. Az intézményvezető a házirendben szabályozott módon rendelkezhet a látogatás rendjéről, és meg kell határozni azokat az eseteket, amikor a látogatók látogatási időn kívül is kapcsolatot tarthatnak az ellátást igénybevevővel. A látogatók fogadása során figyelemmel kell lenni az intézményben élő más személyek nyugalmára.
(11) Az intézményvezető a házirendben szabályozott módon és esetekben intézkedhet a látogatás rendjét szándékosan és súlyosan megzavaró személyekkel szemben.
(12) Amennyiben az intézményben ellátott személy betegsége miatt ápolásra, gyógykezelésre szorul, ellátása során figyelemmel kell lenni az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) betegek jogait szabályozó rendelkezéseire.
(13) Amennyiben az ellátást igénybe vevő egészségi állapotánál vagy egyéb körülményeinél fogva közvetlenül nem képes a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervek megkeresésére, az intézményvezető segítséget nyújt ebben, illetve értesíti az ellátott törvényes képviselőjét, vagy az ellátottjogi képviselőt az ellátott jogainak gyakorlásához szükséges segítségnyújtás céljából.
(14) Az intézményvezető tizenöt napon belül köteles a panasztevőt írásban értesíteni a panasz kivizsgálásának eredményéről. Amennyiben az intézményvezető határidőben nem intézkedik, vagy a panasztevő nem ért egyet az intézkedéssel, az intézkedés kézhezvételétől számított nyolc napon belül a fenntartóhoz fordulhat jogorvoslattal.

A kliens ezek szerint is jogosult az ellátásra. Nézzük az egyes ellátotti csoportok, jelen esetben a hajléktalanok speciális jogai (Szt.):

94/H. § (1) A hajléktalan személyeket ellátó bentlakásos intézményben elhelyezett személyek esetében különös figyelemmel kell lenni az emberi méltóság védelmére. Az intézmény vezetője a lehetőségek figye-

lembevételével köteles olyan feltételeket biztosítani, ahol a hajléktalan személyek alapvető tisztálkodási, pihenési feltételei nyugodt körülmények között adottak.
(2) A hajléktalan személy intézményi szolgáltatásának igénybevétele nem tehető függővé olyan információktól, mely korábbi életvitelével, előéletével kapcsolatos.
(3) A hajléktalan személyeket ellátó intézmény vezetője az ellátott személyek részére köteles postacímet biztosítani, és a részükre szóló küldeményt átadni.

Tájékoztatási kötelezettség van a szolgáltatás kezdetekor, és vizsgálni kell, hogy miben állapodtak meg:

Tájékoztatási kötelezettség
95. § (1) A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátás feltételeiről a kérelem benyújtásakor a kérelmezőt tájékoztatni kell. Az ellátás megkezdésének legkorábbi időpontjáról az intézmény vezetője a jogosultat, illetve hozzátartozóját értesíti.
(2) A bentlakásos intézményi ellátás esetén az (1) bekezdés szerinti értesítés, illetőleg tájékoztatás tartalmazza
a) az igénybevétel megkezdésére fenntartott legalább nyolcnapos határidőt, továbbá az annak elmulasztása esetén követendő eljárást;
b) az intézménybe való felvételre, az intézményi jogviszony létesítéséhez szükséges okiratokra, személyes használati tárgyakra, hozzátartozói nyilatkozatokra, a személyes megjelenésre vonatkozó szabályokat és más, jogszabályban meghatározott feltételeket.
(3) Ha a jogosult a bentlakásos intézménybe az igénybevételre biztosított időtartamon belül nem költözik be, és ennek okáról az intézmény vezetőjét nem értesíti, az intézmény vezetője megkeresi a jogosult lakóhelye (tartózkodási helye) szerint illetékes jegyzőt.
(4) A jegyző a (3) bekezdés szerinti megkeresésre tájékoztatást ad
a) a jogosult tartózkodási helyéről;
b) a beköltözés elmaradásának indokairól;
c) az intézményi ellátás igénybevételének várható időpontjáról.
(5) Ha a jegyző tájékoztatása szerint a jogosult az intézményi ellátást neki fel nem róható okból nem tudta megkezdeni, az intézményvezető az akadályoztatásra okot adó körülmény megszűnését követő 30 napon belül lehetőség szerint gondoskodik az érintett elhelyezéséről. Egyéb esetben kezdeményezi a beutalás megszüntetését.
96. § (1) Az intézménybe való felvételkor az intézmény tájékoztatást ad a jogosult és hozzátartozója számára
a) az intézményben biztosított ellátás tartalmáról és feltételeiről;
b) az intézmény által vezetett nyilvántartásokról;
c) a bentlakásos intézményi elhelyezéskor a jogosult és hozzátartozói közötti kapcsolattartás, különösen a látogatás, a távozás és a visszatérés rendjéről;

d) panaszjoguk gyakorlásának módjáról;
e) az intézményi jogviszony megszűnésének eseteiről;
f) az intézmény házirendjéről;
g) a fizetendő térítési díjról, teljesítési feltételeiről, továbbá a mulasztás következményeiről.
h) a jogosult jogait és érdekeit képviselő társadalmi szervezetekről.
(3) A jogosult és hozzátartozója az intézménybe való felvételkor köteles
a) nyilatkozni az (1) bekezdésben meghatározott tájékoztatásban foglaltak tudomásulvételéről, tiszteletben tartásáról;
b) adatokat szolgáltatni az intézményben e törvény alapján vezetett nyilvántartásokhoz;
c) nyilatkozni arról, hogy a szociális ellátásra való jogosultság feltételeit és a jogosult, továbbá a közeli hozzátartozója természetes személyazonosító adataiban beállott változásokat haladéktalanul közli az intézmény vezetőjével.
96/A. § (1) A tájékoztatási kötelezettség teljesítése érdekében a módszertani intézmény ismertetőt készít a feladatkörébe tartozó szociális intézményekről. Az esetleges intézményi változások ismeretében évente elvégzi az adatok szükség szerinti módosítását. Az ismertető az intézmény székhelyét, telephelyeit, a szolgáltatások körét, az intézménybe történő felvétel, illetve az elhelyezés körülményeire, valamint az ellátottjogi képviselő személyére, elérhetőségére vonatkozó adatokat tartalmazza.
(2) A szociális intézmény a módszertani intézmény feladatának teljesítéséhez közli az (1) bekezdésben meghatározott adatokat. Az esetleges változásokat azok keletkezésétől számított 30 napon belül közli a módszertani intézménnyel.

1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

A hajléktalan személyek ellátására vonatkozó különös szabályok
102. § (1) A hajléktalan ellátás megszervezése során figyelemmel kell lenni az ellátást igénybe vevők alapvető jogaira, emberi méltóságára.
(2) A hajléktalan személyek ellátását végző intézmény segítséget nyújt a hajléktalan személy életviteléhez, elősegítve a szociális ellátások igénybevételét, elérését.

Hajléktalanok átmeneti szállása
105. § (1) A hajléktalanok átmeneti szállása biztosítja
a) az éjszakai pihenésre,
b) a személyi tisztálkodásra,
c) az étel melegítésére, étkezésre,
d) a betegek elkülönítésére,
e) a közösségi együttlétre szolgáló helyiségeket.

(2) A hajléktalan személyek átmeneti szállásának az az intézmény alkalmas, ahol
a) egy lakószobában legfeljebb tizenöt személy helyezhető el,
b) a berendezési tárgyak könnyen tisztíthatók, illetve fertőtleníthetők,
c) tizenöt ellátottra legalább egy zuhanyozó és nemenkénti illemhely jut,
d) a lakószobában egy ellátottra legalább négy négyzetméter nagyságú lakóterület jut,
e) a fűtés, világítás és a meleg vízzel való ellátás folyamatosan biztosított.
(3) Az (1) bekezdésben foglaltakon túl az intézmény biztosítja az ellátást igénybe vevő
a) ágyneműjét,
b) tisztálkodásához szükséges textíliát,
c) személyes ruházatának tisztításához szükséges feltételeket,
d) személyes használati tárgyainak biztonságos megőrzését,
e) részére nyújtandó elsősegélyhez szükséges felszerelést.
106. § (1) Az átmeneti szállás nyitva tartását gondozási tevékenységének megfelelően kell meghatározni, azonban az nem lehet kevesebb napi tizenhat óránál.
(2) A hajléktalan személyek átmeneti szállásán az ellátást igénybe vevők szociális és mentális gondozását legalább napi hat órai időtartamban biztosítani kell.
(3) Az átmeneti szálláson végzendő szociális és mentális gondozás körébe tartozik különösen
a) az egyéni esetkezelés, szociális csoportmunka, közösségi szociális munka,
b) az átmeneti szállóról történő továbblépéshez nyújtott személyre szabott segítség,
c) az intézményen belüli közösségi élet szervezése,
d) a szocioterápia,
e) a családi és társadalmi kapcsolatok ápolásának segítése,
f) a hivatalos ügyek intézésének segítése.
(4) A szociális munka alapján végzett gondozást a 13. számú melléklet szerinti egyéni nyilvántartó lapon kell rögzíteni.

Hajléktalanok éjjeli menedékhelye

107. § (1) A hajléktalan személyek éjjeli menedékhelyére a 105. § rendelkezései az irányadók azzal, hogy egy lakószobában legfeljebb húsz személy helyezhető el, és nem szükséges ágynemű biztosítása.
(2) Az éjjeli menedékhely este, illetve éjszaka legalább napi tizennégy órát tart nyitva. Az éjjeli menedékhely az előforduló konfliktushelyzetek megelőzésére, illetve kezelésére a nyitvatartási időben szakképzett munkaerővel ügyeletet biztosít.
(3) Az éjjeli menedékhelyen legalább napi négy órában szociális munkás alkalmazásával szociális munkát kell végezni. A szociális munka körébe tartozik különösen:
a) szociális információk biztosítása,
b) az ellátást igénybe vevő jogosultságaira vonatkozó tanácsadás.

Azt láthatjuk, hogy a törvényi háttérnek megfelelően jogosult az ellátásra, és szociális munkával kell segítséget nyújtani ahhoz, hogy korábbi életviteléhez közelítsen.

Jogorvoslati lehetőségek az intézményi döntéssel szemben:

- *az ellátottjogi képviselő lehetőséggel;*
- *ingyenes jogsegélyszolgálat igénybevétele a helyi családsegítő szolgálat segítségével.*

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Az ellátottjogi képviselő

94/K. § (1) Az ellátottjogi képviselő a személyes gondoskodást nyújtó alap- és szakosított ellátást biztosító intézményi elhelyezést igénybevevő, illetve a szolgáltatásban részesülő részére nyújt segítséget jogai gyakorlásában. Működése során tekintettel van az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény rendelkezéseire.

(2) Az ellátottjogi képviselő feladatai

a) megkeresésre, illetve saját kezdeményezésre tájékoztatást nyújthat az ellátottakat érintő legfontosabb alapjogok tekintetében, az intézmény kötelezettségeiről és az ellátást igénybe vevőket érintő jogokról,

b) segíti az ellátást igénybevevőt, törvényes képviselőjét az ellátással kapcsolatos kérdések, problémák megoldásában, szükség esetén segítséget nyújt az intézmény és az ellátott között kialakult konfliktus megoldásában,

c) segít az ellátást igénybe vevőnek, törvényes képviselőjének panasza megfogalmazásában, kezdeményezheti annak kivizsgálását az intézmény vezetőjénél és a fenntartónál, segítséget nyújt a hatóságokhoz benyújtandó kérelmek, beadványok megfogalmazásában,

d) a jogviszony keletkezése és megszűnése, továbbá az áthelyezés kivételével eljárhat az intézményi ellátással kapcsolatosan az intézmény vezetőjénél, fenntartójánál, illetve az arra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságnál, és ennek során – írásbeli meghatalmazás alapján – képviselheti az ellátást igénybevevőt, törvényes képviselőjét,

e) az intézmény vezetőjével történt előzetes egyeztetés alapján tájékoztatja a szociális intézményekben foglalkoztatottakat az ellátottak jogairól, továbbá ezen jogok érvényesüléséről és a figyelembevételéről a szakmai munka során,

f) intézkedést kezdeményezhet a fenntartónál a jogszabálysértő gyakorlat megszüntetésére,

g) észrevételt tehet az intézményben folytatott gondozási munkára vonatkozóan az intézmény vezetőjénél,

h) amennyiben az ellátottak meghatározott körét érintő jogsértés fennállását észleli, intézkedés megtételét kezdeményezheti a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságok felé,

i) a korlátozó intézkedésekre, eljárásokra vonatkozó dokumentációt megvizsgálhatja.

(3) Az ellátottjogi képviselő e célra létrehozott szervezet keretében működik.

(4) A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény vezetője az ellátottakat tájékoztatja az ellátottjogi képviselő által nyújtható segítségadás lehetőségéről, az ellátottjogi képviselő elérhetőségéről.
(5) A szociális szolgáltató, intézmény vezetője, fenntartója, valamint az ellátottjogi képviselő által megkeresett hatóság a külön jogszabályban meghatározott határidőn belül megvizsgálja az ellátottjogi képviselő észrevételét, kezdeményezését, megkeresését, és az ezzel kapcsolatos érdemi állásfoglalásáról, intézkedéséről őt tájékoztatja
(7) Az ellátottjogi képviselő munkaköre pályázat alapján tölthető be, külön jogszabályban meghatározott felsőfokú iskolai végzettséggel.
(8) Az ellátottjogi képviselő jogosult
a) a szociális szolgáltató vagy intézmény működési területére belépni,
b) a vonatkozó iratokba betekinteni, azokról másolatot készíteni, az intézmény működésére vonatkozó dokumentumokat megismerni,
c) a szolgáltatást nyújtó személyekhez és az ellátottakhoz kérdést intézni, velük megbeszélést, egyeztetést kezdeményezni és folytatni.
(9) Az ellátottjogi képviselő köteles az ellátást igénybevevőre vonatkozó és tudomására jutott orvosi titkot megtartani, és az ellátást igénylő személyes adatait a vonatkozó jogszabályok szerint kezelni.
(10) Nem lehet ellátottjogi képviselő, aki
a) büntetett előéletű, vagy
b) a tevékenységének ellátását kizáró foglalkozástól eltiltás hatálya alatt áll.
(11) Azt a tényt, hogy a (10) bekezdés szerinti kizáró ok nem áll fenn,
a) az ellátott jogi képviselői munkakör betöltésére pályázatot benyújtó személy a pályázat benyújtásával egyidejűleg,
b) az ellátottjogi képviselő – tevékenysége gyakorlásának időtartama alatt – az ellátottjogi képviselet céljára létrehozott szervezet vezetőjének írásbeli felhívására, a felhívástól számított tizenöt munkanapon belül, ha e határidőn belül az ellátottjogi képviselőn kívül álló ok miatt nem lehetséges, az ok megszűnését követően haladéktalanul hatósági bizonyítvánnyal igazolja.
(12) Az ellátottjogi képviselet céljára létrehozott szervezet vezetője az ellátottjogi képviselő tevékenysége gyakorlásának időtartama alatt írásban, a mulasztás jogkövetkezményeinek ismertetésével felhívhatja az ellátottjogi képviselőt annak igazolására, hogy vele szemben a (10) bekezdés szerinti kizáró ok nem áll fenn. Ha az ellátottj ogi képviselő igazolja, hogy vele szemben nem áll fenn a (10) bekezdés szerinti kizáró ok, az ellátottjogi képviselet céljára létrehozott szervezet az igazolás céljából a bűnügyi nyilvántartó szerv által kiállított hatósági bizonyítvány kiadása iránti eljárásért megfizetett igazgatási szolgáltatási díjat az ellátottjogi képviselő részére megtéríti.
(13) Az ellátottjogi képviselő megbízatását az ellátottjogi képviselet céljára létrehozott szervezet vezetője megszünteti, ha
a) az ellátottjogi képviselő a (11) bekezdés *b)* pontjában foglalt kötelezettségének az ismételt szabályszerű

felhívástól számított tizenöt munkanapon belül sem tesz eleget, és nem bizonyítja, hogy a kötelezettség elmulasztása rajta kívül álló ok következménye, az ismételt felhívástól számított tizenötödik munkanapon,
b) ha a (10) bekezdésben meghatározott kizáró ok fennállását az ellátottjogi képviselet céljára létrehozott szervezet vezetője az igazolás céljából a bűnügyi nyilvántartó szerv által kiállított hatósági bizonyítvány tartalma alapján megállapítja, e megállapításnak az ellátottjogi képviselő részére történő kézbesítése napján.
(14) A (11) bekezdés alapján megismert személyes adatokat az ellátottjogi képviselet céljára létrehozott szervezet vezetője
a) az ellátottjogi képviselői munkakör betöltésére benyújtott pályázat elbírálásáig,
b) az ellátottjogi képviselő megbízatása megszűnéséig kezeli.

9. JOGESET

L. Tamás és neje 18 éve éltek házasságban, melyből három gyermekük született, egy jelenleg 16 éves fiú és két 13 éves ikerlány. A házastársak életközössége 2002-ben megromlott a férj alkoholproblémái és agresszív viselkedése miatt. Gyakran bántalmazta a feleségét, és az anyjuk segítségére siető ikerlányokat is.

Egy lakásfestés alkalmával a házaspár ismét összevitatkozott, és az események odáig fajultak, hogy a férj a kezében tartott meszelőnyéllel tarkón ütötte feleségét. Az ütés következtében az asszonynak eltört a nyaki 4–5. csigolyája, és megsérült az ezen a szakaszon futó gerincvelője is. Az ütés maradandó egészségkárosodást okozott, L. Tamásné súlyos mozgássérülésének következményeként kerekes székbe kényszerült. L. Tamás ugyanezen tettét követően kiskorú ikerlányát is megütötte, a kislánynak az orrcsontja tört el.

Ezen tetteiért a bíróság jogerősen 4 év letöltendő börtönbüntetésre ítélte a férjet, továbbá megszüntette a szülői felügyeletét. L. Tamásné pedig mintegy fél évig családjától távol, egy rehabilitációs intézetben szorul kezelésre.

A kórházból intézve ügyeit, L. Tamásné benyújtotta a válókeresetet, a válást a bíróság ki is mondta. Probléma merült fel azonban a gyermekek gyámjának kinevezésekor: az édesanya az anyai nagyszülőket nevezte meg gyermekei gyámjának, az apa ezzel szemben saját szüleit kívánta gyámul nevezni.

Az L. család házasságuk ideje alatt jelentős összeget költött a családi házuk felújítására. A házat a férj szülei nevéről saját nevükre íratták át, azonban a haszonélvezeti jog a szülőknél maradt. A felújításhoz 3 millió forint kölcsönt vettek fel, melynek adósa a feleség volt. A feleség és a férj távollétében a hiteleket nem törlesztették, így jelentős mértékű tartozás halmozódott fel. A családi ház eladásától a férj szülei teljes mértékben elzárkóztak.

A volt feleségnek jelentős problémát okoz egy motorkerékpár hitele is, amelyet volt férjével szintén hitelre vásároltak. A volt férj letartóztatása után a motorkerékpár törlesztését nem fizették, ezért a hitelintézet által megbízott behajtó cég lefoglalta . A motorkerékpár kényszerértékesítéséből befolyt összeg azonban nem volt elegendő a hitel kiváltására. Így ez az összeg is a volt feleséget mint adóstársat terheli. A különbözet behajtására azonban 6 évig egyetlen intézkedés sem történt.

A volt feleség a bűncselekményt követően rokkantnyugdíjas lett. Jövedelme a rokkantnyugdíjjal, a fogyatékossági támogatással és a családi pótlékkal alig haladja meg a 100 ezer forintot. A volt férj szabadulása után szeretné rendezni gyermekeivel a kapcsolatot, azonban ők teljesen elzárkóznak ettől.

A volt férj szüleivel csak az egyik unoka tartja a kapcsolatot. A nagyszülők is szeretnék rendezni a kapcsolatot az unokákkal, de ők elzárkóznak ez elől. Az apai nagyszülők ezért a nagyszülői láthatás intézményét fontolgatják.

A volt férj szabadulása után megváltozott, felhagyott italozó életmódjával. Munkahelyet még nem sikerült találnia.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

1. kérdés: Ki lesz a gyám, és miért?

A választ az 1952. évi IV. törvényben találjuk, amely a házasságról, a családról és a gyámságról szól.

Jelen esetben az apa szülői felügyeleti jogát megszüntette a bíróság, így egyedül az anya rendelkezik szülői felügyeleti joggal. Ennek következtében az anya által megnevezett személy fogja viselni a gyámságot a gyermekek fölött elsősorban.

> **1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról**
>
> 95. § (1) A gyámság viselése elsősorban azt illeti, akit a szülői felügyeletet gyakorló szülő közokiratban vagy végrendeletben gyámul megnevezett (nevezett gyám).
> *Ha az apa szülői felügyeleti joga élne, és a szülők más-más gyámot neveznének meg gyámnak, úgy a gyámhatóság határozna a gyámság viselőjéről.*
> 96. § (1) Nevezett gyám nemlétében a gyámhatóság elsősorban a gyámság ellátására alkalmas rokont, illetőleg a kiskorúval más családi kapcsolatban álló személyt rendel ki gyámul. Ha ilyen hozzátartozó nincs, a gyámhatóság más alkalmas személyt rendel ki.
> 97. § (1) A gyámhatóság rendszerint minden kiskorú részére külön gyámot rendel.
> (2) Testvérek részére közös gyámot kell rendelni, ettől a szabálytól azonban bármelyik kiskorú érdekében el lehet térni.

A három gyermek esetében a két anyai nagyszülő gyámul rendelése tehát valószínűleg nem ütközne akadályokba. Hacsak nem igazak a következő álltások valamelyikei az anyai nagyszülőkre:

> (2) Gyámságot nem viselhet az,
> *a)* aki gondnokság alatt áll,
> *b)* aki a szülői felügyeletet megszüntető vagy a közügyektől eltiltó jogerős ítélet hatálya alatt áll,
> *c)* akit a szülői felügyelet gyakorlására jogosult szülő a gyámságból közokiratban vagy végrendeletben kizárt,
> *d)* akinek szülői felügyeleti joga azért szünetel, mert gyermekét a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette,
> *e)* akinek a gyermekét örökbe fogadhatónak nyilvánították.
>
> *Gyámrendelés*
> 1. A gyámrendelés feltételei
> 93. § Az a kiskorú, aki nem áll szülői felügyelet alatt, gyámság alá tartozik.

94. § (1) A gyámság alá tartozó kiskorú részére a gyámhivatal gyámot rendel.
(2) A gyámhatóság a gyámrendelés iránt hivatalból intézkedik.
(3) A kiskorú legközelebbi rokonai kötelesek a gyámhatóságnak haladéktalanul bejelenteni, ha a kiskorú részére bármely okból gyám rendelése szükséges. A bíróság, az anyakönyvvezető, a hagyatéki leltározást végző és az egyéb államigazgatási feladatot ellátó szervek kötelesek a gyámhatósággal közölni a hivatalos eljárásuk során tudomásukra jutott minden olyan esetet, amelyben valamely kiskorú részére gyámot kell rendelni.

2. A gyám kirendelése

95. § (1) A gyámság viselése elsősorban azt illeti, akit a szülői felügyeletet gyakorló szülő közokiratban vagy végrendeletben gyámul megnevezett (nevezett gyám). Ha a szülői felügyeletre egyaránt jogosult szülők más-más gyámot neveztek meg, a körülmények figyelembevételével a gyámhatóság határoz afelől, hogy a gyámságot melyik viselje.
(2) A nevezett gyámot csak akkor szabad mellőzni, ha a törvény értelmében gyámságot nem viselhet, vagy a gyámság átvételében gátolva van, végül ha kirendelése a kiskorú érdekét veszélyeztetné.
96. § (1) Nevezett gyám nemlétében a gyámhatóság elsősorban a gyámság ellátására alkalmas rokont, illetőleg a kiskorúval más családi kapcsolatban álló személyt rendel ki gyámul. Ha ilyen hozzátartozó nincs, a gyámhatóság más alkalmas személyt rendel ki.
(2) Azt a személyt,
a) akinél a gyámhivatal a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezte [91. § (2) bek.],
b) akinél a bíróság a gyermeket elhelyezte [72/A. § (1) bek.],
c) aki a gyermeket a gyámhatóság hozzájárulásával családba fogadta
a gyermek gyámjául kell rendelni.
97. § (1) A gyámhatóság rendszerint minden kiskorú részére külön gyámot rendel.
(2) Testvérek részére közös gyámot kell rendelni, ettől a szabálytól azonban bármelyik kiskorú érdekében el lehet térni.
(3) Ha törvény másként nem rendelkezik, a gyámhivatal egy vagy több gyermek gyámjává a közigazgatási szerv részéről erre kijelölt személyt (hivatásos gyámot) is kirendelheti.
98. § (1) Gyámság alá tartozik az a gyermek, akit átmeneti vagy tartós nevelésbe vettek, továbbá akit ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban, illetve más bentlakásos intézményben helyeztek el, és szülője ellen a szülői felügyelet megszüntetése iránt per van folyamatban [91. § (2) bek.].
(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a gyámhivatal a gyermek részére gyámot rendel. Gyámul rendelhető a gyámi feladatok ellátására alkalmas
a) nevelőszülő,
b) gyermekotthon vezetője, ahol a gyámhivatal a gyermeket elhelyezte.
(3) A (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjai alapján kirendelt gyámra nem alkalmazhatók a 100. § (2) bekezdésének *b)* és *c)* pontjában foglaltak.

(4) A gyámhivatalnak a gyermek számára hivatásos gyámot kell kirendelnie, ha
a) a gyámhivatal az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermeket fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthonában helyezte el,
b) a nevelőszülő a 100. § (3) bekezdése alapján a gyámságot nem vállalja,
c) a 98. § (2) bekezdésében meghatározott személyek gyámul nem rendelhetők,
d) a szülő hozzájárult gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához, és a gyámhivatal a gyermeket ideiglenesen a leendő örökbefogadó szülőnél helyezte el.
(5) A gyámhivatal a (2) és (4) bekezdésben meghatározott személyek gyámul történő kirendeléséről az összes körülmények figyelembevételével, a gyermek érdekében dönt.
99. § (1) Gyám lehet minden nagykorú személy, akivel szemben e törvényben meghatározott kizáró körülmény nem áll fenn.
(2) Gyámságot nem viselhet az,
a) aki gondnokság alatt áll,
b) aki a szülői felügyeletet megszüntető vagy a közügyektől eltiltó jogerős ítélet hatálya alatt áll,
c) akit a szülői felügyelet gyakorlására jogosult szülő a gyámságból közokiratban vagy végrendeletben kizárt,
d) akinek szülői felügyeleti joga azért szünetel, mert gyermekét a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette,
e) akinek a gyermekét örökbefogadhatónak nyilvánították.
(3) Ha a szülői felügyeletet gyakorló egyik szülő azt a személyt zárja ki a gyámságból, akit a másik szülő gyámul nevezett meg, a kiskorú gyermek érdekeinek figyelembevételével a gyámhatóság dönti el, hogy melyik rendelkezés érvényesüljön.
(4) Érvénytelen annak gyámul kirendelése, aki az előző rendelkezések értelmében gyámságot nem viselhet, illetőleg gyámul nem lett volna kirendelhető.

2. kérdés: A lakástörlesztés rendezésére milyen lehetőségek vannak?

Elsősorban az adósságkezelési szolgáltatás merül fel lehetőségként. Erről a szociális törvény rendelkezik. Ennek igénybevételéhez a feleség sajnos már elegendő adósságot halmozott fel valószínűleg, hiszen a férj távollétében a hiteleket nem törlesztették, és a férj 4 év börtönbüntetést kapott.

A lakásfenntartási támogatást az adósságkezelési szolgáltatás időtartama alatt szintén igénybe tudja venni. Ez persze nem a törlesztésre jelent megoldást, de közvetetten segít abban, hogy a rezsi mellett a hitelt is tudja fizetni az asszony.

Adósságkezelési szolgáltatás

55. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás a szociálisan rászorult személyek részére nyújtott, lakhatást segítő ellátás. A települési önkormányzat határozatában megjelölt időponttól adósságkezelési szolgáltatásban részesítheti azt a családot vagy személyt,

a) akinek
aa) az adóssága meghaladja az ötvenezer forintot, és akinek a (2) bekezdésben meghatározott adósságok valamelyikénél fennálló tartozása legalább hat havi, vagy
ab) a közüzemi díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, továbbá
b) akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az önkormányzat rendeletében meghatározott összeghatárt, valamint
c) aki a településen elismert minimális lakásnagyságot és minőséget meg nem haladó lakásban lakik, feltéve, hogy vállalja az adósság és a települési önkormányzat által megállapított adósságcsökkentési támogatás különbözetének megfizetését, továbbá az adósságkezelési tanácsadáson való részvételt.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazása során adósságnak minősül a lakhatási költségek körébe tartozó
a) közüzemi díjtartozás (vezetékes gáz-, áram-, távhő-szolgáltatási, víz- és csatornahasználati, szemétszállítási, több lakást tartalmazó lakóépületeknél, háztömböknél központi fűtési díjtartozás),
b) közösköltség-hátralék,
c) a lakbérhátralék,
d) a hitelintézettel kötött lakáscélú kölcsönszerződésből, illetve abból átváltott szabad felhasználású kölcsönszerződésből fennálló hátralék.
(3) Az (1) bekezdés *b)* pontjában említett összeghatárt úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-ánál, egyedülélő esetén annak 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő.
(4)
(5) Az adósságkezelési szolgáltatás időtartama – a (6) bekezdés szerinti eset kivételével – legfeljebb tizennyolc hónap, amely indokolt esetben egy alkalommal hat hónappal meghosszabbítható.
(6) Ha a (2) bekezdés *d)* pontja szerinti adósság az (5) bekezdés szerinti időtartam alatt nem kezelhető, az adósságkezelési szolgáltatás időtartama legalább huszonnégy, de legfeljebb hatvan hónap, amennyiben
a) az adósság összege meghaladja a kettőszázezer forintot,
b) a tartozás meghaladja a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének 50%-át, és
c) az adós hozzájárul az adósságkezelés időtartamára a támogatás összegét biztosító jelzálogjognak, valamint elidegenítési és terhelési tilalomnak ingatlanára történő bejegyzéséhez, illetőleg feljegyzéséhez.
(7) A jelzálogjog bejegyzésének és az elidegenítési és terhelési tilalom ténye feljegyzésének kezdeményezéséről az adósságkezelési szolgáltatásra való jogosultságot megállapító határozat rendelkezik. A határozat az ingatlanügyi hatósággal közölni kell. Az ingatlanügyi hatóság a jelzálogjogot és az elidegenítési és terhelési tilalmat az önkormányzat javára az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzi, illetőleg feljegyzi.
(8) A Magyar Állam az 1988. december 31-ét megelőzően hatályban volt jogszabályok alapján felvett egyes lakáscélú kölcsönökből eredő adósságok rendezéséről szóló kormányrendelet alapján megvásárolt követelésével összefüggésben történő befizetésről a hitelszerződéssel érintett ingatlan fekvése szerinti települési önkormányzat javára lemond.

(9) Adósságkezelési szolgáltatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(10) A (9) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.
55/A. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás esetén a jogosult
a) adósságkezelési tanácsadásban, és
b) adósságcsökkentési támogatásban
részesül, amelyet az adósságkövetelés jogosultjának kell folyósítani.
(2) Az adósságcsökkentési támogatás mértéke nem haladhatja meg az adósságkezelés körébe bevont adósság 75%-át, és összege legfeljebb háromszázezer forint, az 55. § (6) bekezdése szerinti esetben legfeljebb hatszázezer forint lehet. A támogatás – az 55. § (6) bekezdése kivételével – egy összegben vagy havi részletekben nyújtható az adós vállalásától függően.
(3) Azon személynek, akinek vezetékes gáz-, illetőleg áramszolgáltatási díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, a szolgáltatás visszaállítása érdekében előrefizetős gáz- vagy áramszolgáltatást mérő készülék is biztosítható, feltéve, hogy lakásfenntartási támogatásban részesül és tartozásának megfizetése érdekében megállapodást köt a szolgáltatóval, valamint legalább egyéves időtartamra vállalja a készülék rendeltetésszerű használatát.
(4) Az adósságcsökkentés címén nyújtott támogatás vissza nem térítendő szociális támogatásnak minősül.
(5) Az önkormányzat a lakhatást veszélyeztető mértékű adósság felhalmozódásának elkerülése céljából a követelés jogosultjával megállapodást köthet, melynek keretében – az adós írásbeli beleegyezése esetén – a követelés jogosultja az adós lakóhelye szerint illetékes település jegyzőjét félévente tájékoztatja a legalább háromhavi tartozást felhalmozó adósokról.
55/B. § (1) Az adósságcsökkentési támogatás tovább nem folyósítható, és a kifizetett összeget vissza kell téríteni, ha a jogosult
a) az adósságkezelési tanácsadást nem veszi igénybe, vagy
b) az általa vállalt adósságtörlesztés háromhavi részletét nem teljesíti, illetőleg
c) az adósságkezelési szolgáltatás igénybevételének időtartama alatt a lakásfenntartási kiadásokkal kapcsolatos fizetési kötelezettségének három hónapig nem tesz eleget.
(2) Az adósságcsökkentési támogatás (1) bekezdésben foglaltak szerinti megszüntetésétől számított 24 hónapon belül ismételten nem állapítható meg.
(3) Ugyanazon személy vagy háztartásának tagja az adósságkezelési szolgáltatás lezárásától – ide nem értve az (1) bekezdés szerinti megszüntetést – számított 6 hónapon belül nem részesülhet adósságkezelési szolgáltatásban.
55/C. § (1) A települési önkormányzat adósságkezelési szolgáltatást akkor nyújthat, ha
a) az adósságkezelési szolgáltatás működtetéséről önkormányzati rendeletet alkot,
b) adósságkezelési tanácsadást működtet, továbbá

c) az adósságcsökkentési támogatás és a 38. § (5) bekezdés szerinti lakásfenntartási támogatás nyújtásához saját forrást különít el.
(2) A fővárosi kerületi önkormányzat, valamint az a települési önkormányzat, amelyiknek területén negyvenezernél több állandó lakos él, köteles adósságkezelési szolgáltatást nyújtani.
(3) A települési önkormányzat a külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint az adósságkezelési tanácsadást saját intézménye vagy más szerv útján biztosíthatja.
(4) Az önkormányzat rendeletében szabályozza az adósságkezelési szolgáltatás részletes szabályait, így különösen a helyben elismerhető lakásnagyságot és minőséget, az 55/B. § (3) bekezdésében meghatározottak közül az adósságkezelési szolgáltatásba bevont adósságtípusok körét és összegük felső határát, az adósságcsökkentési támogatás folyósításának módját, az adósságkezelési szolgáltatásra vonatkozó jövedelmi és vagyoni jogosultsági feltételeket, a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének megállapítási módját, az eljárási szabályokat, az adósságkezelési tanácsadást végző intézmény által ellátandó feladatokat, az adósságkezelési tanácsadáson való részvétel módját.

Lakásfenntartási támogatás

38. § (1) A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászorult személyeknek, családoknak az általuk lakott lakás vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásaik viseléséhez nyújtott hozzájárulás. A települési önkormányzat lakásfenntartási támogatást nyújt
a) az e törvényben meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: normatív lakásfenntartási támogatás),
b) az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személynek,
c) az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: helyi lakásfenntartási támogatás).
(2) Normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a személy, akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, feltéve, hogy a lakásfenntartás elismert havi költsége a háztartás havi összjövedelmének 20%-át meghaladja.
(3) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében a lakásfenntartás elismert havi költsége az elismert lakásnagyság és az egy négyzetméterre jutó elismert költség szorzata. Az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség 2004. évben 400 Ft. A 2004. évet követően az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény – a várható energiaárak emelkedésére figyelemmel – határozza meg.
(4) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében elismert lakásnagyság
a) ha a háztartásban egy személy lakik 35 nm,
b) ha a háztartásban két személy lakik 45 nm,
c) ha a háztartásban három személy lakik 55 nm,
d) ha a háztartásban négy személy lakik 65 nm,

e) ha négy személynél több lakik a háztartásban, a *d)* pontban megjelölt lakásnagyság és minden további személy után 5–5 nm, de legfeljebb a jogosult által lakott lakás nagysága.

(5) Az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személy a szolgáltatás időtartama alatt lakásfenntartási támogatásra jogosult. Az e jogcímen lakásfenntartási támogatásban részesülő személy egyidejűleg normatív lakásfenntartási támogatásra nem jogosult. A támogatás összegének kiszámítására a normatív lakásfenntartási támogatásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Azon személy esetében, akinél előrefizetős gáz- vagy áramfogyasztást mérő készülék működik, a lakásfenntartási támogatást vagy annak meghatározott részét természetben, a készülék működtetését lehetővé tévő formában kell nyújtani.

(6) A normatív lakásfenntartási támogatás egy hónapra jutó összege

a) a lakásfenntartás elismert havi költségének 30%-a, ha a jogosult háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 50%-át,

b) az *a)* pont szerinti mértéket meghaladó egy főre jutó havi jövedelem esetén a lakásfenntartás elismert havi költségének és a támogatás mértékének (a továbbiakban: T*M)* szorzata,

de nem kevesebb, mint 2500 forint. A támogatás összegét 100 forintra kerekítve kell meghatározni.

(7) A (6) bekezdés *b)* pontja szerinti TM kiszámítása a következő módon történik:

$$TM = 0{,}3 - \frac{J - 0{,}5 \times NyM}{NyM} \times 0{,}15$$

ahol a J a jogosult háztartásában egy főre jutó havi jövedelmet, az NYM pedig az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét jelöli. A TM-et századra kerekítve kell meghatározni.

(8) A normatív lakásfenntartási támogatást egy évre kell megállapítani.

(9) A települési önkormányzat rendeletében határozza meg a helyi lakásfenntartási támogatás jogosultsági feltételeit, eljárási szabályait és a támogatás összegét. A helyi lakásfenntartási támogatást a települési önkormányzat a normatív, illetve az (5) bekezdésben meghatározott lakásfenntartási támogatás kiegészítéseként és/vagy önálló ellátásként nyújtja. Az önálló ellátásként nyújtott helyi lakásfenntartási támogatás esetében

a) a lakásfenntartási támogatásra való jogosultságnak a háztartásban az egy főre számított havi jövedelmi határát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő,

b) a lakásfenntartás havi költségének a háztartás havi összjövedelméhez viszonyított arányát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete a jövedelem 30%-át meghaladó költséghányadot jogosultsági feltételként nem írhat elő,

c) a támogatás összegét úgy kell szabályozni, hogy annak az egy hónapra jutó összege nem lehet kevesebb 2500 forintnál,

d) az igénylés menetét úgy kell szabályozni, hogy a kérelem évente legalább két alkalommal benyújtható legyen,

e) a lakásfenntartási támogatás megállapításánál figyelembe vett költséget úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat

ea) az egy négyzetméterre jutó helyben elismert havi költség összegét határozza meg a (10) bekezdésben szereplő – a településen jellemző – költségek figyelembevételével, vagy
eb) tételesen határozza meg a költség típusait, melynek során legalább a (10) bekezdésben szereplő költségeket figyelembe kell venni.
(10) Költségeken a helyi lakásfenntartási támogatás esetében lakbért vagy albérleti díjat, a lakáscélú pénzintézeti kölcsön törlesztő részletét, a távhő-szolgáltatási díjat, a közös költséget, a csatornahasználati díjat, a szemétszállítás költségeit, valamint a villanyáram, a víz- és gázfogyasztás, valamint a tüzelőanyag költségeit kell érteni.
39. § (1) Lakásfenntartási támogatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.

3. kérdés: Mi a helyzet a motorral kapcsolatos hitel ügyében?
A motor kényszerértékesítéséből befolyt összeg a hitel összegének különbözetének behajtása 6 év után nem lehetséges, hiszen – ahogy azt a Ptk. is kimondja – az ilyen ügyek 5 év alatt elévülnek.

A Ptk. (1959. évi IV. törvény.) ezt mondja ki:

324. § (1) A követelések öt év alatt elévülnek, ha jogszabály másként nem rendelkezik.
(2) A főkövetelés elévülésével az attól függő mellékkövetelések is elévülnek. A főkövetelestől független mellékkövetelések elévülése a főkövetelést nem érinti.
(3) A követelés elévülése az azt biztosító kézizálogból való kielégítést nem akadályozza.
325. § (1) Az elévült követelést bírósági úton érvényesíteni nem lehet.
(2) A felek rövidebb elévülési határidőben is megállapodhatnak; a megállapodás csak írásban érvényes. Az egy évnél rövidebb elévülési határidőt a felek írásban legfeljebb egy évre meghosszabbíthatják, egyébként az elévülési határidők meghosszabbítására irányuló megállapodás semmis.
326. § (1) Az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé vált.
(2) Ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az akadály megszűnésétől számított egy éven belül – egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetében pedig három hónapon belül – a követelés akkor is érvényesíthető, ha az elévülési idő már eltelt, vagy abból egy évnél, illetőleg három hónapnál kevesebb van hátra. Ezt a rendelkezést kell alkalmazni akkor is, ha a jogosult a lejárat után a teljesítésre halasztást adott.
327. § (1) A követelés teljesítésére irányuló írásbeli felszólítás, a követelés bírósági úton való érvényesítése, továbbá megegyezéssel való módosítása – ideértve az egyezséget is –, végül a tartozásnak a kötelezett részéről való elismerése megszakítja az elévülést.

(2) Az elévülés megszakadása, illetőleg az elévülést megszakító eljárás jogerős befejezése után az elévülés újból megkezdődik.
(3) Ha az elévülést megszakító eljárás során végrehajtható határozatot hoztak, az elévülést csak a végrehajtási cselekmények szakítják meg.

A bírósági végrehajtásról szóló törvény 57. §-a így rendelkezik:

57. § (1) A végrehajtási jog a végrehajtandó követeléssel együtt évül el.
(2) A végrehajtási jog elévülését általában kérelemre kell figyelembe venni; hivatalból akkor vehető figyelembe, ha az alapjául szolgáló követelés elévülését is hivatalból kell figyelembe venni.
(3) Ha a végrehajtási jog elévülését a (2) bekezdés szerint figyelembe kell venni, a végrehajtási jog elévülési határidejének letelte után előterjesztett kérelemre nem lehet végrehajtást elrendelni, és a már elrendelt végrehajtást nem lehet folytatni.
(4) A végrehajtási jog elévülését bármely végrehajtási cselekmény megszakítja.

Ezt csak azért fontos hangsúlyozni, mert a Ptk. 204. §-a így rendelkezik (1959. évi IV. törvény):

204. § (1) Bírósági úton nem lehet érvényesíteni
a) a játékból vagy fogadásból eredő követeléseket, kivéve ha a játékot vagy fogadást állami engedély alapján bonyolítják le;
b) a kifejezetten játék vagy fogadás céljára ígért vagy adott kölcsönből eredő követeléseket;
c) azokat a követeléseket, amelyeknek állami szerv útján való érvényesítését jogszabály kizárja.
(2) A bírósági úton nem érvényesíthető követelés biztosítására kötött szerződés semmis; az önkéntes teljesítést azonban nem lehet visszakövetelni.
(3) Azt, hogy a követelés bírósági úton nem érvényesíthető, hivatalból kell figyelembe venni. Ezt a rendelkezést – ha jogszabály másként nem rendelkezik – az elévült követelésekre nem lehet alkalmazni.

4. kérdés: Milyen segélyekre jogosult L. Tamásné?
L. Tamásné a férje által okozott sérülés következtében kerekesszékbe kényszerült. Azt gondolom, ilyen esetben szükséges, hogy az Országos Rehabilitációs és Szociális Szakértői Intézet véleményezze az egészségkárosodás/rokkantság mértékét.

Amennyiben az egészségkárosodása 50–79% vagy 79%-ot meghaladó mértékű, akkor jogosult rokkantnyugdíjra.

Az 1997. évi LXXXI törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról *23. §-a szól arról, hogy ki jogosult rokkantnyugdíjra.*

1997. évi LXXXI törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról

23. § (1) Rokkantsági nyugdíjra az jogosult, aki
a) egészségromlás, illetőleg testi vagy szellemi fogyatkozás következtében munkaképességét hatvanhét százalékban elvesztette és ebben az állapotában javulás egy évig nem várható (a továbbiakban: rokkant),
b) a szükséges szolgálati időt megszerezte, és
c) rendszeresen nem dolgozik, vagy keresete lényegesen kevesebb a megrokkanás előtti keresetnél.
(2) Az öregségi – ideértve az előrehozott öregségi nyugdíjat is – és a baleseti rokkantsági nyugdíjas rokkantsági nyugdíjra nem jogosult. Rokkantsági nyugdíj nem állapítható meg annak, aki saját rokkantságát szándékosan okozta, továbbá annak sem, aki a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt elérte, kivéve, ha öregségi nyugdíjra korkedvezmény címén jogosult, vagy rokkantsági nyugdíjat a jogosultság feléledése címén igényel.

Ki jogosult rokkantsági nyugdíjra?
Az, akinek egészségkárosodása

- *79 százalékot meghaladó mértékű, vagy*
- *50–79 százalékos mértékű, ezzel összefüggésben a jelenlegi vagy az egészségkárosodását megelőző munkakörében, illetve a képzettségének megfelelő más munkakörben való foglalkoztatásra rehabilitáció nélkül nem alkalmas, azonban a rehabilitációs szakértői szerv szakhatósági állásfoglalása alapján rehabilitációja nem javasolt, és*
- *az életkorára előírt szolgálati idővel rendelkezik, és*
- *keresőtevékenységet nem folytat, vagy keresete, jövedelme legalább 30 százalékkal alacsonyabb az egészségkárosodást megelőző négy naptári hónapra vonatkozó keresete, jövedelme havi átlagánál, (akinek az egészségkárosodása a szolgálati idejét megelőzően keletkezett, annak az igénybejelentés időpontját megelőzi négy naptári hónapra vonatkozó keresetet kell vizsgálni) és*
- *táppénzben, baleseti táppénzben nem részesül.*

Ötletként felmerül a baleseti rokkantsági nyugdíj mint lehetőség, de annak részleteinél azt találtam, hogy csak foglalkozási és üzemi baleset esetében jár. Így az asszony nem esik bele ezekbe a kategóriákba.

5. kérdés: Hogyan lehet rendezni a gyermekek, és az apa viszonyát?
A szülői felügyeleti jog visszaállításáról dönthet a bíróság abban az esetben, ha a megszüntetésre okot adó körülmény már nem áll fenn.

89. § A bíróság a jövőre nézve visszaállítja a szülői felügyeletet, ha az az ok, amely miatt azt megszüntették, már nem áll fenn, és nincs egyéb olyan ok sem, amely a megszüntetésre alapul szolgálna.

A gyermekek édesanya is indíthat pert az apa szülői jogának visszaállítása érdekében, sőt a perindításra jogosult gyermek, a gyámhatóság és az ügyész is.

> 90. § (1) A szülői felügyelet megszüntetése iránt a másik szülő, visszaállítása iránt pedig bármelyik szülő indíthat pert. Ezenfelül mindkét esetben perindításra jogosult a gyermek, a gyámhatóság és az ügyész is.

Az apa pert indíthat a szülői felügyelet visszaállítása érdekében. Erre a törvény lehetőséget ad:

> 92. § (3) Kivételesen indokolt esetben, a gyermek érdekében azt a szülőt is fel lehet jogosítani a gyermekkel való kapcsolattartásra, akinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette.

Ha a válás során a szülők megegyeztek a gyermekekkel való kapcsolattartásról, akkor a szerint fog, ha a bíróság döntött róla, akkor a szerint fog történni. Vonatkozó jogszabály: az 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról.

> **1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról**
>
> 5. A szülői felügyelet megszüntetése és szünetelése
> 89. § A bíróság a jövőre nézve visszaállítja a szülői felügyeletet, ha az az ok, amely miatt azt megszüntették, már nem áll fenn, és nincs egyéb olyan ok sem, amely a megszüntetésre alapul szolgálna.
> 90. § (1) A szülői felügyelet megszüntetése iránt a másik szülő, visszaállítása iránt pedig bármelyik szülő indíthat pert. Ezenfelül mindkét esetben perindításra jogosult a gyermek, a gyámhatóság és az ügyész is.
> (2) A szülői felügyelet megszüntetése, valamint visszaállítása iránt a teljesen cselekvőképtelen szülő és gyermek helyett a gyámhatóság hozzájárulásával a törvényes képviselő indíthat pert. A cselekvőképességében korlátozott szülő és gyermek a pert törvényes képviselője hozzájárulásával maga indíthatja meg.
> (3) A szülői felügyelet megszüntetése, valamint annak visszaállítása iránt indított perben hozott ítélet mindenkivel szemben hatályos.
> 91. §
> 92. § (1) A gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermekétől különélő szülő joga és kötelessége, hogy gyermekével kapcsolatot tartson fenn, vele rendszeresen érintkezzen (a kapcsolattartás joga). A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.
> (2) A szülőnek – kivéve, ha a külön jogszabályban meghatározott ideiglenes megelőző távoltartó határozat, megelőző távoltartó határozat, illetve ha gyermek sérelmére elkövetett cselekmény miatt a büntetőeljárásban elrendelhető távoltartás kényszerintézkedés hatálya alatt áll – joga van gyermekével kapcsolatot tartani akkor is, ha szülői felügyeleti joga szünetel.

(3) Kivételesen indokolt esetben, a gyermek érdekében azt a szülőt is fel lehet jogosítani a gyermekkel való kapcsolattartásra, akinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, vagy akinek szülői felügyeleti joga a 48. § (3) bekezdése alapján szűnt meg és a gyermek örökbefogadására nem került sor. Erről a szülői felügyeletet megszüntető bíróság vagy – ha a gyermeket tartós nevelésbe vették – a gyámhivatal dönt.
(4) A kapcsolattartásról – a szülők megegyezésének hiányában, illetőleg a szülők és a gyám közötti vita esetében – a gyámhatóság dönt. Ha házassági vagy gyermekelhelyezési per van folyamatban, a szülők megegyezésének hiányában a kapcsolattartásról a bíróság dönt. A gyámhatóság, illetőleg a házassági vagy gyermekelhelyezési perben a bíróság a felróható magatartást tanúsító szülő kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja vagy megvonhatja, illetőleg e jog gyakorlásának szünetelését rendelheti el.
(5) Ha a kapcsolattartás kérdésében a bíróság döntött, ennek megváltoztatását a határozat jogerőre emelkedésétől számított két éven belül csak a bíróságnál lehet kérni.
(6) A kapcsolattartásra vonatkozó bírósági határozat végrehajtásáról a gyámhatóság gondoskodik.

6. kérdés: A nagyszülőknek milyen lehetőségük van a gyermekekkel való kapcsolattartásra?
A nagyszülőknek joga van a kapcsolattartásra. A vonatkozó jogszabály a 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

28. § (1) A gyermekkel való kapcsolattartásra mind a szülő, mind a nagyszülő, mind a nagykorú testvér, továbbá – ha a szülő és a nagyszülő nem él, illetőleg a kapcsolattartásban tartósan akadályozva van, vagy kapcsolattartási jogát önhibájából nem gyakorolja – a gyermek szülőjének testvére, valamint szülőjének házastársa is jogosult.
A kapcsolattartás célja a családi kapcsolat fenntartása, a gyermek fejlődésének figyelemmel kísérése, segítése.
27. § (1) A kapcsolattartás célja, hogy
a) a gyermek és a 28. § (1) bekezdése szerinti kapcsolattartásra jogosult személyek (a továbbiakban: kapcsolattartásra jogosult) közötti családi kapcsolatot fenntartsa, továbbá
b) a kapcsolattartásra jogosult szülő a gyermek nevelését, fejlődését folyamatosan figyelemmel kísérje, tőle telhetően segítse.
(2) A kapcsolattartás formái a folyamatos és az időszakos kapcsolattartás.
(3) A folyamatos kapcsolattartás magában foglalja
a) a gyermekkel a gyermek szokásos tartózkodási helyén való személyes találkozást (meglátogatás),
b) a gyermeknek a szokásos tartózkodási helyéről rendszeresen, meghatározott időtartamra – a visszaadás kötelezettségével történő – elvitelét,

c) a gyermekkel személyes érintkezés nélkül történő rendszeres kapcsolattartást, így különösen a levelezést, a telefonkapcsolatot, az ajándékozást, a csomagküldést.
(4) Az időszakos kapcsolattartás magában foglalja a gyermekkel a tanítási szünetek és a többnapos ünnepek időszakában való huzamos együttlétet.
(5) Nincs helye folyamatos kapcsolattartásnak
a) az időszakos kapcsolattartás ideje alatt,
b) a gyermeket gondozó szülőt megillető, a gyermekkel folyamatosan együtt tölthető időtartam alatt, amelynek mértéke
ba) a kapcsolattartásra jogosultat a kapcsolattartást rendező egyezség, illetve a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat szerint megillető időszakos kapcsolattartás időtartamát,
bb) ha a kapcsolattartást rendező egyezség, illetve a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat nem rendelkezik a kapcsolattartásra jogosultat megillető időszakos kapcsolattartás időtartamáról, a két hetet nem haladhatja meg.
(6) A gyermek érdekét veszélyeztető körülmény, illetve felróható magatartás hiányában a kapcsolattartásra jogosulttól az elvitel jogát is magában foglaló kapcsolattartás nem vonható meg.
(7) A gyermek elvitelével felmerülő költségek a kapcsolattartásra jogosultat terhelik.

7. kérdés: Miként lehet az apa helyzetén javítani?

A börtön után az apa nem tud könnyen elhelyezkedni. Amíg nem talál munkát, addig regisztrálhatna a lakóhelye, vagy tartózkodási helye szerinti illetékes munkaügyi kirendeltségen. Ha a börtönben töltött időt megelőző négy évben volt legalább 200 nap munkaviszonya, akkor kaphat ellátást. A börtönben töltött időtoló idő, tehát az azt megelőző négy évet veszik figyelembe az ellátás megállapításánál. A vonatkozó jogszabály az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról.

1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról

V. fejezet

Álláskeresők támogatása

24. § Az álláskereső részére – az e törvényben meghatározott feltételek szerint – álláskeresési támogatásként álláskeresési járadék, álláskeresési segély, valamint költségtérítés jár.

Álláskeresési járadék

25. § (1) Álláskeresési járadék illeti meg azt, aki
a) álláskereső,
b) az álláskeresővé válását megelőző négy éven belül legalább háromszázhatvanöt nap – a 27. § (1) bekezdésében meghatározott – jogosultsági idővel rendelkezik,
c) rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra nem jogosult, továbbá táppénzben nem részesül,

d) munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani.
(2) Az (1) bekezdés *d)* pontjában előírt feltételek alkalmazásában a munkahely akkor megfelelő, ha
a) az álláskereső képzettségi szintjének, vagy az állami foglalkoztatási szerv által felajánlott és a képzettségi szintnek megfelelő képzési lehetőség figyelembevételével megszerezhető képzettségének, vagy az általa utoljára legalább hat hónapig betöltött munkakör képzettségi szintjének megfelel, vagy az általa utoljára legalább hat hónapig ellátott egyéni, illetőleg társas vállalkozói tevékenység képzettségi szintjének megfelel,
b) egészségi állapota szerint az álláskereső a munka elvégzésére alkalmas,
c) a várható kereset az álláskeresési járadék összegét, illetőleg – amennyiben az álláskeresési járadék összege a kötelező legkisebb munkabérnél alacsonyabb – a kötelező legkisebb munkabér összegét eléri,
d) a munkahely és a lakóhely közötti naponta – tömegközlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje a három órát, illetve tíz éven aluli gyermeket nevelő nő és tíz éven aluli gyermeket egyedül nevelő férfi álláskereső esetében a két órát nem haladja meg,
e) az álláskereső foglalkoztatása munkaviszonyban történik.
(3) A megváltozott munkaképességű álláskereső esetében az (1) bekezdés *d)* pontjában előírt feltétel alkalmazásában a munkahely akkor megfelelő, ha megfelel a (2) bekezdés *a)–c)* és *e)* pontjában foglalt feltételeknek, és a munkahely és a lakóhely közötti naponta – a megváltozott munkaképességű álláskereső által igénybe vehető közlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje a két órát nem haladja meg.
(4) Az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott munkaviszony időtartamába nem számítható be a fizetés nélküli szabadság harminc napot meghaladó időtartama, kivéve, ha annak igénybevételére
a) háromévesnél – ha a munkavállaló a gyermek gondozása céljából gyermekgondozási segélyben részesül, tizennégy évesnél – fiatalabb gyermek gondozása, vagy tizenkét évesnél fiatalabb beteg gyermek otthoni ápolása [a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: Mt.) 138. § (5) bek.], valamint
b) közeli hozzátartozó ápolása [Mt. 139. § (1) bek.], továbbá
c) saját részére magánerőből lakás építése [Mt. 140. § (1) bek.]
miatt kerül sor.
(5) Az álláskereső részére a (2) bekezdésben foglalt feltételeknek megfelelő, rövid időtartamú munkalehetőség (ideértve a közhasznú foglalkoztatást, valamint a külön jogszabályban meghatározott közmunkát és a közcélú foglalkoztatást is) felajánlható.

Álláskeresési járadék folyósításának időtartama

27. § (1) Az álláskeresési járadék folyósításának időtartamát (a továbbiakban: folyósítási idő) – a 25. § (4) bekezdésében foglaltak figyelembevételével – annak az időtartamnak az alapulvételével kell megállapítani, amely alatt az álláskereső az álláskeresővé válást megelőző négy év alatt munkaviszonyban töltött, vagy egyéni, illetőleg társas vállalkozói tevékenységet folytatott, feltéve ez utóbbi esetben, hogy vállalkozói

tevékenysége alatt járulékfizetési kötelezettségének eleget tett (a továbbiakban együtt: jogosultsági idő). A jogosultsági idő tartamába nem számítható be az az időtartam, amely alatt az álláskereső álláskeresési járadékban vagy vállalkozói járadékban részesült. Az előbbiekben meghatározott négyéves időtartam meghosszabbodik a következő időtartamokkal, vagy azok egy részével, ha ezen időtartamok alatt munkaviszony nem állt fenn, vagy az álláskereső jogosultsági időnek minősülő vállalkozói tevékenységet nem folytatott:

a) a sor-, valamint tartalékos katonai szolgálat, továbbá a polgári szolgálat,

b) a keresőképtelenséggel járó betegség,

c) a beteg gyermek ápolására igénybe vett táppénzes állomány,

d) a terhességi-gyermekágyi segély, a gyermekgondozási díj, a gyermekgondozási segély folyósítása,

e) a rehabilitációs járadék, a rokkantsági és a baleseti rokkantsági nyugdíj, a rendszeres szociális járadék, az átmeneti járadék, továbbá a bányászok egészségkárosodási járadéka folyósításának,

f) az előzetes letartóztatás, valamint a szabadságvesztés, és az elzárás büntetés,

g) az ápolási díj és a gyermeknevelési támogatás folyósítása,

h) a nappali tagozaton történő tanulmányok folytatásának

időtartamával.

Álláskeresési segély

30. § (1) Az álláskereső kérelmére álláskeresési segélyt kell megállapítani, ha rendelkezik a 25. § (1) bekezdésének *c)–d)* pontjában, továbbá (2)–(5) bekezdésében meghatározott feltételekkel, és

a) az álláskeresési járadékot részére legalább 180 nap időtartamra állapították meg, és annak folyósítását a 28. § (1) bekezdésének *h)* pontjában meghatározott ok miatt szüntették meg, és a kérelmét az álláskeresési járadék folyósításának megszüntetésétől számított 30 napon belül benyújtotta, vagy

b) álláskeresővé válását megelőző négy éven belül legalább 200 nap jogosultsági idővel rendelkezik, és álláskeresési járadékra nem jogosult, vagy

c) a kérelem benyújtásának időpontjában a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséhez legfeljebb öt év hiányzik, és legalább 140 napon át álláskeresési járadékban részesült, és az álláskeresési járadék folyósítása időtartamát kimerítette.

(2) Az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott esetben az álláskeresési segélyre való jogosultság további feltétele, hogy az álláskereső

a) az álláskeresési járadék folyósításának kimerítését követően három éven belül betöltötte az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott életkort, és

b) rendelkezik az öregségi nyugdíjhoz szükséges szolgálati idővel.

(3) Az álláskeresési segély összege a kérelem benyújtásának időpontjában hatályos kötelező legkisebb munkabér 40 százaléka. Ha a 26. § (1)–(3) bekezdése szerinti járadékalap az előbbi összegnél alacsonyabb volt, az álláskeresési segély összege a járadékalappal megegyező összeg.

(4) Az álláskeresési segély

a) az (1) bekezdés *a)* pontjában meghatározott esetben 90 nap, amennyiben az álláskereső a kérelem benyújtásának időpontjában az 50. életévét betöltötte, 180 nap,

b) az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott esetben 90 nap,

c) az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott esetben az álláskereső öregségi, rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíj jogosultságának megszerzéséig terjedő időtartamra folyósítható.

10. JOGESET

K. Anna 38 éves, munkanélküli nő. Két kiskorú ikergyermekét egyedül neveli. Az elmúlt 20 évben folyamatosan volt munkája. 2005. és 2007. között vállalkozó volt. Munkaviszonya azt követően is volt. A legutóbbi munkahelyén ő mondott fel, mert a főnöke nem volt tekintettel arra, hogy gyermekei vannak, és időnként a gyermekek betegsége esetén hiányoznia kell a munkából. Emiatt sorozatosan érték sértő megjegyzések. A munkahelyén tapasztalt légkör elviselhetetlen volt a számára. Megalázva érezte magát.

Azzal a kérdéssel fordult hozzánk, hogy amíg nem talál állást, kaphat-e munkanélküli ellátást? Nagyon fontos lenne, hogy mielőbb pénzhez jusson. A gyerekeket be kell iskolázniа.

A másik kérdése az, hogy figyelembe veszik-e a munkanélküli-ellátás megállapításánál, hogy ő vállalkozó volt? Akkor ugyanúgy fizetett minden járulékot és adót.

A hölgy még azt is megosztotta velünk, hogy jelenleg is tagja egy betéti társaságnak. Igaz, költtagként a bt.-ben semmilyen ügyben nem működik közre, és onnan bevétele sincs. Ezt igazolni is tudja.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról (Flt.) 39. §-ának (2) bekezdése határozza meg a munkaerő-piaci alap céljait, így többek között az álláskeresők támogatásának biztosítását. Jelenleg a munkanélküliek anyagi támogatását a 24. § (1) bekezdésében felsorolt álláskeresési járadék, álláskeresési segély, és a költségtérítés biztosítja.

1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról (Flt.)

A munkanélküli-ellátások és a foglalkoztatást elősegítő támogatások fedezete

Munkaerő-piaci Alap

39. § (1) A Munkaerő-piaci Alap a Munkanélküliek Szolidaritási Alapja, a Foglalkoztatási Alap, a Szakképzési Alap, a Rehabilitációs Alap, valamint a Bérgarancia Alap összevonásával létrehozott elkülönített állami pénzalap. Az összevonásra került alapok követelései és tartozásai a Munkaerő-piaci Alapot illetik meg, illetőleg terhelik.

(2) A Munkaerő-piaci Alap célja a foglalkoztatáshoz, a munkanélküliséghez, a képzési rendszer fejlesztéséhez kapcsolódó pénzeszközök összevonásával, egységes kezelésével

a) az álláskeresők támogatásának biztosítása,

b) a munkaerő alkalmazkodásának, az álláskeresők munkához jutásának támogatása,

c) a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezetek munkavállalói szociális biztonságának elősegítése,
d) a képzési rendszer fejlesztésének támogatása,
f) hozzájárulás a korengedményes nyugdíjak kifizetésének részbeni finanszírozásához,
g) az egyes alaprészekből finanszírozott ellátások, támogatások működtetésével kapcsolatos kiadások fedezetének biztosítása, valamint
i) az Európai Foglalkoztatási Szolgálat működési és fejlesztési kiadásainak finanszírozásához történő hozzájárulás.
(3) A Munkaerő-piaci Alapon belül – a pénzeszközök felhasználásának célja szerint – a következő alaprészeket kell elkülöníteni:
a) szolidaritási alaprészt az álláskeresési járadék, az álláskeresési segély, a munkanélküli járadék, a pályakezdők munkanélküli segélye, az előnyugdíj, a nyugdíj előtti munkanélküli segély, az álláskeresést ösztönző juttatás, a költségtérítés (31. §), valamint ezek juttatásával kapcsolatos postaköltség, továbbá a kifizetett ellátásokat terhelő, a társadalombiztosítási szabályokban meghatározott járulék finanszírozására, valamint a válság miatt létszámleépítéssel érintett munkavállalók foglalkoztatásának – az álláskeresési támogatás folyósítása helyett történő – elősegítésére;
c) foglalkoztatási alaprészt, a foglalkoztatást elősegítő támogatások, a nem az állami foglalkoztatási szerv által nyújtott munkaerő-piaci szolgáltatások nyújtására, az állami foglalkoztatási szerv által az alap- és középfokú oktatási intézményben pályaválasztás elősegítése érdekében szervezett munkaerő-piaci információkat nyújtó rendezvény kiadásaira, valamint keresetpótló juttatással kapcsolatos postaköltség finanszírozására;
d) bérgarancia alaprészt, a Bérgarancia Alapról szóló 1994. évi LXVI. törvényben meghatározott támogatás finanszírozására;
e) a képzési alaprészt, a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról szóló törvényben, valamint a felnőttképzésről szóló törvényben meghatározott feladatok, támogatási programok finanszírozására;
(4) Az egyes alaprészek terhére elszámolhatók a Munkaerő-piaci Alap beszámolóját megalapozó informatikai szolgáltatás és könyvvizsgálati ellenőrzés díja arányosan, valamint az alaprészből finanszírozott ellátások, támogatások igénybevételének hirdetésével, közzétételével kapcsolatos kiadások, szakértői díjak, valamint az alaprészek pénzeszközei visszakövetelésével, behajtásával kapcsolatban felmerülő díjak és költségek.
(5) A Munkaerő-piaci Alap külön előirányzataiból finanszírozott támogatások igénybevételének hirdetésével, közzétételével kapcsolatos kiadásokra, szakértői díjakra az alaprészekből finanszírozott támogatásokkal kapcsolatos ilyen jellegű kiadásokra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.
(6) Felhatalmazást kap
a) a Kormány, hogy rendeletben határozza meg
1. a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkaadók akkreditációjának, továbbá az akkreditált munkaadók ellenőrzésének szabályait;

2. a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatás feltételeit, módját és mértékét;
b) a társadalmi esélyegyenlőség előmozdításáért felelős miniszter, hogy rendeletben szabályozza
1. az akkreditációs eljárás és követelményrendszer;
2. a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatás további feltételeinek, igénylésének, folyósításának, nyilvántartásának, megszüntetésének és visszakövetelésének, valamint ellenőrzésének részletes szabályait.
(8) Az állami foglalkoztatási szervek közreműködésével, uniós források bevonásával megvalósuló programok, támogatások, valamint járulékátvállalás tekintetében a Munkaerő-piaci Alap mint központi programok kedvezményezettje finanszírozza az előbbiekben említett intézkedések végrehajtása érdekében teljesített kifizetéseket.
(8) Az állami foglalkoztatási szervek közreműködésével, uniós források bevonásával megvalósuló programok, támogatások, valamint járulékátvállalás tekintetében a Munkaerő-piaci Alap mint központi programok kedvezményezettje finanszírozza az előbbiekben említett intézkedések végrehajtása érdekében teljesített kifizetéseket.
(9) A Munkaerő-piaci Alap bevételét képező járulék, illetőleg hozzájárulás beszedése érdekében igénybe vett szolgáltatás díja a Munkaerő-piaci Alapnak azt az alaprészét terheli, amelynek kiadásai finanszírozása érdekében a járulék fizetése történik.
(10) A Munkaerő-piaci Alap alaprészeinek központi pénzügyi kerete által finanszírozott program esetében a programhoz közvetlenül kapcsolódó igazolt költségek az érintett keret terhére elszámolhatók, illetve abból megtéríthetők.
(11) Az elkülönített alaprészek bevételeit és kiadásait az éves költségvetési törvény címenként, illetve alcímenként tartalmazza.
(12) A Munkaerő-piaci Alap költségvetésében külön előirányzat tartalmazza:
a) a külön jogszabályban meghatározott járulékkedvezmény megtérítésére szolgáló pénzeszközöket,
b) az európai uniós operatív programok előfinanszírozásának céljára szolgáló pénzeszközöket,
c) az európai uniós társfinanszírozásra szolgáló pénzeszközöket,
d) a külön jogszabályban meghatározott közfoglalkoztatás támogatására fordítható pénzeszközöket,
f) a Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadandó pénzeszközöket,
g) a tranzakciós díjak finanszírozására szolgáló pénzeszközöket,
j) uniós forrás terhére – előleg bevonásával – megvalósuló operatív programok finanszírozására szolgáló pénzeszközöket.
k) az Európai Globalizációs Alkalmazkodási Alap elő- és társfinanszírozására szolgáló pénzeszközöket.
39/A. § (1) A Munkaerő-piaci Alappal a miniszter rendelkezik. Rendelkezési jogát
b) a Munkaerő-piaci Alap képzési alaprésze tekintetében – a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról szóló törvényben meghatározottak szerint – az oktatásért felelős miniszterrel megosztva gyakorolja.

(8) A miniszter a Munkaerő-piaci Alap év végi egyenlegének megóvása érdekében dönthet
a) a keletkezett többletbevételek felhasználásának mértékéről,
b) a kiadások évközi ütemezésének módosításáról,
c) a Munkaerő-piaci Alap 39. § (3) bekezdésének *c)*, valamint *e)–g)* pontjaiban meghatározott alaprészek tekintetében a kiadások csökkentéséről.
(9) A Munkaerő-piaci Alap pénzeszközeinek felhasználásáról e törvény, valamint külön jogszabály szerint a miniszter, valamint az állami foglalkoztatási szervek gondoskodnak.
(10) A Munkaerő-piaci Alap bevételi és kiadási előirányzatát és annak alaprészek közötti megosztását az Országgyűlés címenként és alcímenként a költségvetési törvényben hagyja jóvá. Az alaprészen belüli további jogcímeket a miniszter állapítja meg.
39/B. § (1) A Munkaerő-piaci Alap egyes alaprészeinek pénzeszközei a miniszter döntése szerint egymás közt átcsoportosíthatók, feltéve, ha erre az eredeti előirányzatokon felül képződő többletbevételek fedezetet biztosítanak, vagy az egyes alaprészek tényleges kiadásainak az előirányzatoktól való elmaradása várhatóan fedezetet nyújt.
(5) A Munkaerő-piaci Alap foglalkoztatási alaprésze terhére tárgyéven túli fizetési kötelezettség a miniszter által meghatározott mértékig vállalható, amely nem haladhatja meg a tárgyévi eredeti, előirányzat-módosítás esetén a módosított kiadási előirányzat 40 százalékát.
(6) A Munkaerő-piaci Alap közfoglalkoztatási támogatások előirányzata terhére tárgyéven túli fizetési kötelezettség a miniszter által meghatározott mértékben, legfeljebb a tárgyévi költségvetési támogatás összegének 40%-os mértékéig vállalható.
39/C. § (1) A Munkaerő-piaci Alap bevétele:
a) a Tbj.-ben meghatározott munkaerő-piaci járulék;
e) a szakképzési hozzájárulásról és a képzési rendszer fejlesztésének támogatásáról szóló törvényben meghatározott szakképzési hozzájárulás;
f) a központi költségvetési támogatás;
g) Az állami foglalkoztatási szervek közreműködésével, uniós források bevonásával megvalósuló programok, támogatások, valamint járulékátvállalás végrehajtása érdekében befolyó bevételek;
i) egyéb bevételek: a Munkaerő-piaci Alap javára teljesített visszafizetés, a hatósági eljárás alapján befolyt bevétel, bírság, késedelmi pótlék, kamatbevétel, a Munkaerő-piaci Alap javára teljesített önkéntes befizetés, támogatás, valamint a működésével összefüggő bevétel.
j) uniós forrás terhére megvalósuló operatív program finanszírozására szolgáló előleg.
k) az Európai Globalizációs Alkalmazkodási Alaptól az 1927/2006 EK rendelet alapján társfinanszírozás címen befolyó bevétel.
(2) A Munkaerő-piaci Alapba teljesített visszafizetések azt az alaprészt növelik, amelyből a támogatást, illetőleg az ellátást folyósították.
(3) A Munkaerő-piaci Alapba önkéntes befizetések is teljesíthetők, amelyek közérdekű kötelezettségvállalásnak minősülnek.

(4) A Munkaerő-piaci Alap javára fennálló követelések a követelést nyilvántartó szervek döntése alapján behajthatatlannak minősíthetők. E szervek a behajthatatlan követeléseket törlik a nyilvántartásaikból.
(5) A (4) bekezdés alkalmazásában az a követelés behajthatatlan
a) amelyre az adós ellen vezetett végrehajtás során nincs fedezet, illetve amelyre a végrehajtás során behajtott forrás nem nyújt fedezetet,
b) amelyre a felszámolás, az adósságrendezési eljárás befejezésekor a vagyonfelosztási javaslat szerinti értékben átvett eszköz nem nyújt fedezetet,
c) amelyet eredményesen nem lehet érvényesíteni, amelynél a végrehajtással kapcsolatos költségek nincsenek arányban a követelés várhatóan behajtható összegével,
d) amelynél az adós nem lelhető fel, mert a megadott címen nem található, és a felkutatása igazoltan nem járt eredménnyel,
e) amelyet bíróság előtt érvényesíteni nem lehet,
f) amely a hatályos jogszabályok alapján elévült.
g) amelyet az állami foglalkoztatási szerv a közösségi jog alapján migráns ellátásként kifizetett és az ellátás megtérítése érdekében tett intézkedés az érintett tagállam illetékes intézménye felé nem vezetett eredményre.
(6) A (4)–(5) bekezdésben foglaltakat megfelelően alkalmazni kell a 39. § (3) bekezdésében meghatározott alaprészekkel szemben a Munkaerő-piaci Alap létrejöttét megelőzően keletkezett követelésekre is.
39/D. § (1) A Munkaerő-piaci Alap rendelkezésére álló pénzeszközök tárgyév végi záró állománya nem lehet kevesebb a tárgyévi költségvetési támogatással fedezett kiadások nélkül számított kiadási főösszeg eredeti előirányzatának 25/365 részénél (a továbbiakban: likviditási tartalé*k)*.
(2) Amennyiben a Munkaerő-piaci Alap záróállománya nem éri el az (1) bekezdésben meghatározott minimális szintet, úgy ennek eléréséhez fel kell tölteni a likviditási tartalékot.
(3) A feltöltés ütemezése a költségvetési törvény előírásai szerint történik. A feltöltés további lehetséges forrásai:
a) tervezett mértéket meghaladó bevételek;
b) kiadási előirányzatok tárgyévben fel nem használt része.
(4) Amennyiben a tárgyévet megelőző év végén a Munkaerő-piaci Alap megállapított záró állománya a likviditási tartalék szintjét meghaladta, úgy az e szint fölötti rész tárgyévi felhasználásáról a miniszter az államháztartásért felelős miniszter egyetértésével dönt az (1) bekezdésben foglaltakra figyelemmel.
(5) A rendszeres szociális segély átalakításával összefüggő, a Társadalmi Megújulás Operatív Program keretében uniós forrás terhére megvalósuló program finanszírozása érdekében a Munkaerő-piaci Alap záró állományában jelentkező, tárgyévben fel nem használt pénzeszköz – a miniszternek az államháztartásért felelős miniszterrel egyetértésben meghozott döntése alapján – a tárgyévet követően felhasználható.

Álláskeresési járadékban az a személy részesülhet a 25. § alapján, aki az álláskeresővé válását megelőző négy éven belül legalább háromszázhatvanöt nap jogosultsági idővel rendelkezik, rokkantsági, baleseti

rokkantsági nyugdíjra nem jogosult, továbbá táppénzben nem részesül, valamint munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani. A megfelelő munkahely kritériumát a képzettség, az egészségi állapotnak megfelelés, a munkabér mértéke, az utazás időtartama határozza meg, utóbbinál figyelembe veszik azt is, ha az álláskereső tíz évnél fiatalabb gyermeket nevel.

Nem számítható be a munkaviszony időtartamába a fizetés nélküli szabadság 30 napot meghaladó időtartama, kivéve a háromévesnél – ha a munkavállaló a gyermek gondozása céljából gyermekgondozási segélyben részesül, tizennégy évesnél – fiatalabb gyermek gondozása, vagy tizenkét évesnél fiatalabb beteg gyermek otthoni ápolása vagy közeli hozzátartozó ápolása indokolja.

A törvény 26. §-a határozza meg az álláskeresési járadék számítására vonatkozó szabályokat. E szerint: Az álláskeresési járadék összegét az álláskeresőnek az álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben elért munkaerő-piaci járulék alapja havi átlagos összegének alapulvételével kell kiszámítani. Ha az álláskereső az álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben több munkaadóval állt munkaviszonyban, vagy több vállalkozói tevékenységet is folytatott, vagy munkaviszonyban állt és vállalkozói tevékenységet is folytatott, az álláskeresési járadék összegét valamennyi munkaadónál, illetőleg vállalkozói tevékenysége során elért járulékalap alapulvételével kell kiszámítani.

A járulék összegét a 2005. és 2007. közötti vállalkozási tevékenység nem befolyásolja, azonban a járulék folyósítási idejének meghatározásakor figyelembe veszik, mivel a 27. § (1) bekezdése kimondja:

„Az álláskeresési járadék folyósításának időtartamát annak az időtartamnak az alapulvételével kell megállapítani, amely alatt az álláskereső az álláskeresővé válást megelőző négy év alatt munkaviszonyban töltött, vagy egyéni, illetőleg társas vállalkozói tevékenységet folytatott, feltéve ez utóbbi esetben, hogy vállalkozói tevékenysége alatt járulékfizetési kötelezettségének eleget tett.”

A (2) bekezdés szerint 5 nap jogosultsági idő 1 nap járadék folyósítási időnek felel meg.

Az álláskeresési járadék folyósításának leghosszabb időtartama 270 nap.

Ha a munkaviszonyt az álláskeresővé válást megelőző 90 napon belül a munkavállaló rendes felmondással szüntette meg, akkor álláskeresési járadék a munkaviszony megszűnését követő 90 nap elteltével folyósítható.

Álláskeresési járadék

25. § (1) Álláskeresési járadék illeti meg azt, aki

a) álláskereső,

b) az álláskeresővé válását megelőző négy éven belül legalább háromszázhatvanöt nap – a 27. § (1) bekezdésében meghatározott – jogosultsági idővel rendelkezik,

c) rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra nem jogosult, továbbá táppénzben nem részesül,

d) munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani.

(2) Az (1) bekezdés *d)* pontjában előírt feltételek alkalmazásában a munkahely akkor megfelelő, ha
b) egészségi állapota szerint az álláskereső a munka elvégzésére alkalmas,
c) a várható kereset az álláskeresési járadék összegét, illetőleg – amennyiben az álláskeresési járadék összege a kötelező legkisebb munkabérnél alacsonyabb – a kötelező legkisebb munkabér összegét eléri,
d) a munkahely és a lakóhely közötti naponta – tömegközlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje a három órát, illetve tíz éven aluli gyermeket nevelő nő és tíz éven aluli gyermeket egyedül nevelő férfi álláskereső esetében a két órát nem haladja meg,
e) az álláskereső foglalkoztatása munkaviszonyban történik.
(3) A megváltozott munkaképességű álláskereső esetében az (1) bekezdés *d)* pontjában előírt feltétel alkalmazásában a munkahely akkor megfelelő, ha megfelel a (2) bekezdés *a)–c)* és *e)* pontjában foglalt feltételeknek, és a munkahely és a lakóhely közötti naponta – a megváltozott munkaképességű álláskereső által igénybe vehető közlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje a két órát nem haladja meg.
(4) Az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott munkaviszony időtartamába nem számítható be a fizetés nélküli szabadság harminc napot meghaladó időtartama, kivéve, ha annak igénybevételére
a) háromévesnél – ha a munkavállaló a gyermek gondozása céljából gyermekgondozási segélyben részesül, tizennégy évesnél – fiatalabb gyermek gondozása, vagy tizenkét évesnél fiatalabb beteg gyermek otthoni ápolása [a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: Mt.) 138. § (5) bek.], valamint
b) közeli hozzátartozó ápolása [Mt. 139. § (1) bek.], továbbá
c) saját részére magánerőből lakás építése [Mt. 140. § (1) bek.] miatt kerül sor.
(5) Az álláskereső részére a (2) bekezdésben foglalt feltételeknek megfelelő, rövid időtartamú munkalehetőség (ideértve a közfoglalkoztatást is) felajánlható.
(6) Az álláskeresési járadék folyósításának időtartama alatt folytatott alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony időtartama az álláskeresési járadék folyósítási idejének kimerítését vagy megszüntetését követően megállapított álláskeresési járadék esetében nem vehető figyelembe jogosultsági időként.

Álláskeresési járadék mértéke

26. § (1) Az álláskeresési járadék összegét a kérelem benyújtását megelőző, vagy – ha az álláskeresőként való nyilvántartásba vételre későbbi időpontban kerül sor – az álláskeresőnek az álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben az ezen időszakkal érintett jogviszonyokban elért, a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Tbj.) 19. §-ának (3) bekezdésében meghatározott munkaerő-piaci járulék alapja (a továbbiakban: járulékala*p)* havi átlagos összegének alapulvételével kell kiszámítani. A havi átlagos összeg kiszámítása során ezen időszak alatt elért járulékalap összegét osztani kell azoknak a hónapoknak a számával, amelyekben az álláskeresőnek volt járulékalapot képező jövedelme. Ha az álláskereső adott hónapban nem az egész hónapra vonatkozóan rendelkezik járulékalappal, akkor a hónapot a havi átlagos összeg kiszámítása során töredékhónapként kell figyelembe venni.

(2) Ha az álláskereső az álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben több munkaadóval állt munkaviszonyban, vagy több vállalkozói tevékenységet is folytatott, vagy munkaviszonyban állt és vállalkozói tevékenységet is folytatott, az álláskeresési járadékösszegét valamennyi munkaadónál, illetőleg vállalkozói tevékenysége során elért járulékalap alapulvételével kell az (1) bekezdés szerint kiszámítani.
(3) Megelőző négy naptári negyedévi járulékalap hiányában a járadék számításának alapja a négy naptári negyedévnél rövidebb időszakban elért járulékalap havi átlagos összege. Ha a megelőző négy naptári negyedévben egyáltalán nincs az álláskeresőnek járulékalapja, akkor az álláskeresési járadék megállapításának alapja a jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér 130 százaléka.
(4) Az egy napra járó álláskeresési járadék számításának alapja az (1) és (3) bekezdésben meghatározott összeg harmincad része.
(5) az álláskeresési járadék napi összege a folyósítás első szakaszában – amely a folyósítási időtartam feléig, de legfeljebb 91 napig terjed – a (4) bekezdés alapján meghatározott járadékalap 60 százaléka, de legalább az álláskeresési járadékra való jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér napi összegének 60 százaléka, legfeljebb a jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér napi összegének 120 százaléka.
(6) Az álláskeresési járadék napi összege a folyósítási időtartam második szakaszában az álláskeresési járadékra való jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér napi összegének 60 százaléka. Ha a járadék számításánál figyelembe vett összeg nem éri el a minimálbért, akkor mindkét szakaszban az álláskeresési járadék napi összege az (1) és (3)–(4) bekezdés szerint számított összeg 60 százaléka.
(7) A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló rendeletek hatálya alá tartozó személyek esetében az Európai Gazdasági Térség másik tagállamában szerzett bért, szakmai jövedelmet vagy átlagkeresetet az (1) bekezdésben meghatározott járulékalapként kell figyelembe venni.
(8) A 27. § (12) bekezdésében meghatározott ideiglenes ellátás összege a kérelem benyújtásának időpontjában hatályos kötelező legkisebb munkabér 60 százaléka.

Álláskeresési járadék folyósításának időtartama

27. § (1) Az álláskeresési járadék folyósításának időtartamát (a továbbiakban: folyósítási idő) – a 25. § (4) bekezdésében foglaltak figyelembevételével – annak az időtartamnak az alapulvételével kell megállapítani, amely alatt az álláskereső az álláskeresővé válást megelőző négy év alatt munkaviszonyban töltött, vagy egyéni, illetőleg társas vállalkozói tevékenységet folytatott, feltéve ez utóbbi esetben, hogy vállalkozói tevékenysége alatt járulékfizetési kötelezettségének eleget tett (a továbbiakban együtt: jogosultsági idő). A jogosultsági idő tartamába nem számítható be az az időtartam, amely alatt az álláskereső álláskeresési járadékban vagy vállalkozói járadékban részesült. Az előbbiekben meghatározott négyéves időtartam meghosszabbodik a következő időtartamokkal, vagy azok egy részével, ha ezen időtartamok alatt munkaviszony nem állt fenn, vagy az álláskereső jogosultsági időnek minősülő vállalkozói tevékenységet nem folytatott:

a) a sor-, valamint tartalékos katonai szolgálat, továbbá a polgári szolgálat,
b) a keresőképtelenséggel járó betegség,
c) a beteg gyermek ápolására igénybe vett táppénzes állomány,
d) a terhességi-gyermekágyi segély, a gyermekgondozási díj, a gyermekgondozási segély folyósítása,
e) a rehabilitációs járadék, a rokkantsági és a baleseti rokkantsági nyugdíj, a rendszeres szociális járadék, az átmeneti járadék, továbbá a bányászok egészségkárosodási járadéka folyósításának,
f) az előzetes letartóztatás, valamint a szabadságvesztés, és az elzárás büntetés,
g) az ápolási díj és a gyermeknevelési támogatás folyósítása,
h) a nappali tagozaton történő tanulmányok folytatásának időtartamával.
(2) Az álláskeresési járadék folyósítási idejének kiszámítása során öt nap jogosultsági idő egy nap járadékfolyósítási időnek felel meg. Ha a kiszámítás során töredéknap keletkezik, a kerekítés szabályait kell alkalmazni.
(3) az álláskeresési járadék folyósításának leghosszabb időtartama 270 nap.
(4) Az álláskeresési járadék folyósításának kezdő napja az álláskeresőnek az állami foglalkoztatási szervnél történő jelentkezésének napja.
(5) Ha a munkaviszonyt az álláskeresővé válást megelőző 90 napon belül a munkavállaló rendes felmondással, továbbá a munkaadó rendkívüli felmondással szüntette meg, az álláskereső részére álláskeresési járadék az előbbiekben meghatározott módon megszüntetett munkaviszony megszűnését követő 90 nap elteltével folyósítható, tekintet nélkül arra, hogy az álláskeresési járadék folyósításához szükséges feltételekkel rendelkezik.
(6) A folyósítási idő számítása szempontjából a jogosultsági idő csak egyszer vehető figyelembe. Ha az álláskereső az álláskeresési járadék folyósításának számára meghatározott időtartamát teljes mértékben nem vette igénybe, az ismételt folyósításnál a járadékfolyósítás időtartamának alapját képező jogosultsági időt a tényleges járadékfolyósítási időtartamnak megfelelően csökkenteni kell. Ezt a rendelkezést alkalmazni kell a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló rendeletek hatálya alá tartozó személy által, az Európai Gazdasági Térség másik tagállamában igénybevett munkanélküli ellátás tekintetében is.
(7) Az álláskeresőnek az állami foglalkoztatási szervnél történő jelentkezése és az álláskeresési járadék folyósításának az (5) bekezdésben foglaltak szerint megállapított kezdő napja közötti időtartam az álláskeresési járadék folyósításának idejébe nem számít be.
(8) Ha az álláskeresési járadékban részesülő személy a járadék folyósítási idejének kimerítését megelőzően határozatlan időtartamú, legalább napi négy óra munkaidejű munkaviszonyt létesít, kérelmére a folyósítási időből még fennmaradó időtartamra járó juttatás összegének a (9) bekezdésben meghatározott mértékét egy összegben ki kell fizetni. A kifizetés további feltétele, hogy az álláskeresési járadékban részesült személy a járadék megszüntetésétől a kifizetés napjáig folyamatosan munkaviszonyban álljon. A munkaviszony fennállását a munkaadó igazolja. A kérelmet az álláskeresési járadék folyósítási idejének

lejártát követő 30 napon belül kell benyújtani, a juttatást a kérelem benyújtásától számított két hónapon belül kell kifizetni.
(9) A (8) bekezdésben meghatározott, egy összegben kifizetendő juttatás mértéke
a) a munkaviszonynak a folyósítási idő 26. § (5) bekezdésében meghatározott első szakaszában történő létesítése esetén a még hátralévő időtartamra járó juttatás összegének 80 százaléka,
b) a munkaviszonynak a folyósítási idő 26. § (6) bekezdésében meghatározott második szakaszában történő létesítése esetén a még hátralévő időtartamra járó juttatás összegének 30 százaléka.
(9*a*) Ha az álláskeresési járadékban részesülő személy az álláskeresési járadék folyósítási idejének kimerítését megelőzően nem a lakó- vagy tartózkodási helyén létesít a (8) bekezdésben meghatározott feltételeknek megfelelő munkaviszonyt, a (9) bekezdésben meghatározott mértékű juttatást a részére – kérelmére – egy összegben a keresőtevékenységre vonatkozó bejelentési kötelezettség teljesítését követő legközelebbi számfejtés alkalmával kell kifizetni.
(10) A (9) bekezdésben foglaltak nem alkalmazhatók, ha az álláskereső az álláskeresési járadék folyósítása alatt ugyanazzal a munkaadóval létesít munkaviszonyt, amellyel az álláskeresési járadék megállapítását megelőzően utoljára munkaviszonyban állt.
(11) Ha az álláskereső részére az állami foglalkoztatási szerv (illetőleg annak kirendeltsége*)* a (8) bekezdésben meghatározott összeget kifizette, úgy kell tekinteni, hogy az álláskereső az álláskeresési járadék folyósítási idejét kimerítette.
(12) Ha az állami foglalkoztatási szerva szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló rendeletek hatálya alá tartozó álláskereső részére ideiglenes ellátást állapít meg, az ellátás addig folyósítható, amíg az – álláskeresési járadék vagy álláskeresési segély megállapításához szükséges – az Európai Gazdasági Térség másik tagállamában szerzett jogosultsági időre, valamint szakmai jövedelemre, bérre vagy átlagkeresetre, valamint az igénybe vett munkanélküli ellátásra vonatkozó bizonyíték rendelkezésre nem áll. Az ideiglenes ellátás folyósításának időtartama nem haladhatja meg a 180 napot.

Álláskeresési segélyre az jogosult, aki az álláskeresési járadék igénybe vételére vonatkozó feltételekkel rendelkezik, akinek az álláskeresési járadékot legalább 180 napra megállapították, és a folyósítási időt kimerítette, feltéve, hogy a kérelmét a folyósítás kimerülését követő 30 napon belül benyújtotta. Szintén jogosult az, akinek legalább 200 nap jogosultsági ideje van, de álláskeresési járadékra nem jogosult. Ennek folyósítási ideje ügyfelünk esetében 90 nap.

Álláskeresési segély
30. § (1) Az álláskereső kérelmére álláskeresési segélyt kell megállapítani, ha rendelkezik a 25. § (1) bekezdésének *c)–d)* pontjában, továbbá(2)–(5) bekezdésében meghatározott feltételekkel, és
a) az álláskeresési járadékot részére legalább 180 nap időtartamra állapították meg, és annak folyósítását a 28. § (1) bekezdésének *h)* pontjában meghatározott ok miatt szüntették meg, és a kérelmét az állás-

resési járadék folyósításának megszüntetésétől számított 30 napon belül benyújtotta, vagy álláskeresővé válását megelőző négy éven belül legalább 200 nap jogosultsági idővel rendelkezik, és álláskeresési járadékra nem jogosult, vagy

(*b)* a kérelem benyújtásának időpontjában a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséhez legfeljebb öt év hiányzik, és legalább 140 napon át álláskeresési járadékban részesült, és az álláskeresési járadék folyósítása időtartamát kimerítette.

(2) az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott esetben az álláskeresési segélyre való jogosultság további feltétele, hogy az álláskereső

a) az álláskeresési járadék folyósításának kimerítését követően három éven belül betöltötte az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott életkort, és

b) rendelkezik az öregségi nyugdíjhoz szükséges szolgálati idővel.

Az álláskeresési segély összege a kérelem benyújtásának időpontjában hatályos kötelező legkisebb munkabér 40 százaléka. Ha a 26. § (1)–(3) bekezdése szerinti járadékalap az előbbi összegnél alacsonyabb volt, az álláskeresési segély összege a járadékalappal megegyező összeg.

(4) Az álláskeresési segély

a) az (1) bekezdés *a)* pontjában meghatározott esetben 90 nap, amennyiben az álláskereső a kérelem benyújtásának időpontjában az 50. életévét betöltötte, 180 nap,

b) az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott esetben 90 nap,

c) az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott esetben az álláskereső öregségi, rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíj jogosultságának megszerzéséig terjedő időtartamra folyósítható.

(5) Ha a (4) bekezdés *a)–b)* pontja alapján megállapított álláskeresési segély folyósítása a (8) bekezdésben, valamint a 28. § (1) bekezdésének *a)–b)* pontjában, továbbá *e)–f)* pontjában meghatározott okból, a folyósítási idő kimerítését megelőzően megszüntetésre kerül, ismételt álláskeresővé válás esetén az álláskeresési segélyt a folyósítási időtartamból még hátralévő időtartamra folyósítani kell, feltéve, hogy az álláskereső álláskeresési járadékra nem jogosult. A folyósítási időtartam kimerítését követően az álláskeresési segély megállapítását megalapozó jogosultsági idő időtartama az e törvény alapján járó ellátásokra való jogosultság szempontjából nem vehető figyelembe.

(6) Az álláskeresési segély folyósításának kezdő napja az álláskeresési segély iránti kérelem benyújtását követő nap. Töredék hónap esetén az egy napra járó álláskeresési segély összege a (3) bekezdésben meghatározott összeg harmincad része.

(7) Meg kell szüntetni az álláskeresési segély folyósítását

a) a 28. § (1) bekezdésének *a)–c)* pontjában, valamint *e)–g)* pontjában meghatározott feltételek fennállása esetén, továbbá

b) ha az álláskereső az álláskeresési segély folyósítási időtartamát kimerítette.

(8) A (7) bekezdésben foglaltakon kívül az (1) bekezdés *a)–b)* pontjában meghatározott esetben meg kell szüntetni az álláskeresési segély folyósítását, ha az álláskereső keresőtevékenységet folytat, kivéve az alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszonyt.

(9) Az álláskeresési segély folyósítására a 28. § (2) bekezdésében foglaltakat megfelelően alkalmazni kell.
(10) Szüneteltetni kell az álláskeresési segély folyósítását a 29. § (1) bekezdésében meghatározott esetben.
(11) Az (1) bekezdés *c)* pontja alapján megállapított álláskeresési segély folyósítását a (8) bekezdésben foglaltakon kívül szüneteltetni kell
a) a keresőtevékenység időtartamára, függetlenül az időtartam mértékétől,
b) 90 napra, ha az álláskereső a 36. § (1) bekezdésében meghatározott bejelentési kötelezettséget elmulasztotta, továbbá
c) ha az álláskereső az álláskeresési segély folyósításának szünetelése alatt folytatott keresőtevékenység eredményeként álláskeresési járadékra szerzett jogosultságot. Ez utóbbi esetben az álláskeresési járadék folyósítási idejének kimerítését követően az álláskeresési segélyt kell tovább folyósítani.
31. § Az álláskereső részére járó járadék vagy segély megállapításával, valamint a munkahelykereséssel kapcsolatos (ideértve a lakóhelyétől az állami foglalkoztatási szervhez történő oda- és visszautazást, valamint az állami foglalkoztatási szerv által kezdeményezett foglalkozás-egészségügyi szakvélemény beszerzéséhez szükséges utazást is), a tömegközlekedési eszköz igénybevételével felmerült indokolt helyközi utazási költséget meg kell téríteni.

Összegzés, a kérdésre adott válaszok:

1. *Anna kaphat álláskeresési járadékot, de mivel ő szüntette meg a munkaviszonyt rendes felmondással, ezért az álláskeresővé válást követően 90 napnak el kell telnie ahhoz, hogy a járadékot folyósítsák neki. Ezt a támogatási formát 270 napig kapja, utána még 90 napig jogosult lehet az álláskeresési segélyre és az álláskereséssel kapcsolatos költségtérítésre.*
2. *A vállalkozási idő az álláskeresési járadék összegére nincs befolyással, mivel ott csak az utolsó négy naptári negyedév járulékait veszik figyelembe, azonban a járadék folyósításának időtartamába beleszámít.*

Egyéb lehetőségek

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény ellátására való jogosultságot állapít meg annak az aktív korú személynek, akinek esetében a munkanélküli-járadék, álláskeresési járadék, álláskeresési segély, vállalkozói járadék (a továbbiakban együtt: álláskeresési támogatás) folyósítási időtartama lejárt, feltéve, hogy saját maga és családjának megélhetése más módon nem biztosított, és keresőtevékenységet – ide nem értve a közfoglalkoztatást és az alkalmi munkavállalói könyvvel végzett munkát – nem folytat

A 34. § a megállapítást kizáró okokat sorolja fel. Nem részesülhet aktív korúak ellátásában az, aki gyermekgondozási segélyben, illetve gyermeknevelési támogatásban részesül.

Az aktív korúak ellátásán belül található meg a rendelkezésre állási támogatás is.

Aktív korúak ellátása

33. § (1) Az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújtott ellátás. A jegyző aktív korúak ellátására való jogosultságot állapít meg annak az aktív korú személynek,

a) aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, illetve legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy

b) aki vakok személyi járadékában részesül, vagy

c) aki fogyatékossági támogatásban részesül [az *a)–c)* pont szerinti személy a továbbiakban együtt: egészségkárosodott személy], vagy

d) akinek esetében a munkanélküli-járadék, álláskeresési járadék, álláskeresési segély, vállalkozói járadék (a továbbiakban együtt: álláskeresési támogatás) folyósítási időtartama lejárt, vagy

e) akinek esetében az álláskeresési támogatás folyósítását keresőtevékenység folytatása miatt a folyósítási idő lejártát megelőzően szüntették meg, és a keresőtevékenységet követően az Flt. alapján álláskeresési támogatásra nem szerez jogosultságot, vagy

f) aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az állami foglalkoztatási szervvel legalább egy év időtartamig együttműködött, vagy

g) akinek esetében az ápolási díj, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, a rendszeres szociális járadék, a bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, az átmeneti járadék, a rehabilitációs járadék, a rokkantsági nyugdíj, a baleseti rokkantsági nyugdíj, az ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítása megszűnt, illetve az özvegyi nyugdíj folyósítása a Tny. 52. §-ának (3) bekezdése szerinti okból szűnt meg, és közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően az állami foglalkoztatási szervvel legalább három hónapig együttműködött, feltéve, hogy saját maga és családjának megélhetése más módon nem biztosított, és keresőtevékenységet – ide nem értve a közfoglalkoztatást, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát – nem folytat.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában akkor nem biztosított a megélhetés, ha a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át és vagyona nincs. Az aktív korúak ellátása tekintetében fogyasztási egység a családtagoknak a családon belüli fogyasztási szerkezetet kifejező arányszáma, ahol

a) az első nagykorú családtag arányszáma 1,0, azzal, hogy a gyermekét egyedülállóként nevelő szülő arányszáma 0,2-vel növekszik,

b) a házas- vagy élettárs arányszáma 0,9,

c) az első és második gyermek arányszáma gyermekenként 0,8,

d) minden további gyermek arányszáma gyermekenként 0,7,

e) a fogyatékos gyermek arányszáma 1,0, azzal, hogy a fogyatékos gyermeket a *c)* és *d)* pont alkalmazásánál figyelmen kívül kell hagyni, továbbá ahol

f) az *a)* és *b)* pontok szerinti arányszám 0,2-vel növekszik, ha a személy fogyatékossági támogatásban részesül.

(3) Az (1) bekezdés *f)* és *g)* pontja szerinti előzetes együttműködés időtartamának számításánál az aktív korúak ellátásának megállapítására irányuló kérelmet benyújtó személy által ezen időtartam alatt folytatott keresőtevékenység időtartamát is figyelembe kell venni.
(4) Az aktív korúak ellátására való jogosultság
a) az (1) bekezdés *d)* pontjában foglalt esetben az Flt. alapján folyósított álláskeresési támogatás időtartamának kimerítésétől,
b) az (1) bekezdés *e)* pontjában foglalt esetben a keresőtevékenység megszűnésétől,
c) az (1) bekezdés *g)* pontja szerinti rendszeres pénzellátás folyósításának megszűnésétől
számított tizenkettő hónapon belül benyújtott kérelem alapján állapítható meg.
(5) Aktív korúak ellátására egy családban egyidejűleg – a (6) bekezdésben meghatározott kivétellel – csak egy személy jogosult.
(6) Egy családban egyidejűleg két személy abban az esetben jogosult az aktív korúak ellátására, ha az egyik személy a bérpótló juttatás, míg a másik személy a rendszeres szociális segély feltételeinek felel meg.
34. § (1) Nem állapítható meg az aktív korúak ellátására való jogosultság annak a személynek, aki
a) előzetes letartóztatásban van, elzárás büntetését, illetve szabadságvesztés büntetését tölti,
b) a 3. § (3) bekezdése alá tartozik, és – a határ menti ingázó munkavállalókat kivéve – tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott,
c) gyermekgondozási segélyben, illetve gyermeknevelési támogatásban részesül,
d) gyermekgondozási segélyre jogosult, a gyermek egyéves korának betöltéséig,
e) az Flt. szerint az álláskeresési támogatás megállapításához szükséges munkaviszonnyal rendelkezik,
f) katonai szolgálatot teljesít,
g) közoktatási, illetőleg felsőoktatási intézményben nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat, vagy
h) az Flt. szerint képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül.
(2) Meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a személynek,
a) akire vonatkozóan az (1) bekezdés *a)–g)* pontja szerinti körülmények valamelyike bekövetkezett,
b) aki az aktív korúak ellátására való jogosultság feltételeinek vagy az annak keretében megállapított pénzbeli ellátás összegének felülvizsgálatára irányuló, a 25. § (4)–(6) bekezdése szerinti eljárást akadályozza,
c) aki keresőtevékenységet folytat, kivéve, ha a keresőtevékenység alapjául szolgáló jogviszonyt 90 napot meg nem haladó időtartamra létesítette, továbbá ide nem értve a közfoglalkoztatást, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát,
d) akire vonatkozóan az aktív korúak ellátására való jogosultság fennállása alatt a munkaügyi hatóság a jogellenes munkavégzés tényét két éven belül ismételten jogerősen megállapította, vagy
e) akinek a 36. § (2) bekezdése alapján a bérpótló juttatásra, vagy a 37/B. § (2) bekezdése alapján a rendszeres szociális segélyre való jogosultságát meg kell szüntetni.

(3) Az aktív korú személy részére az aktív korúak ellátására való jogosultság a megszüntetéstől számított harminchat hónapon belül – ide nem értve a (2) bekezdés *b)*, *d)* és *e)* pontja szerinti megszüntetési eseteket – az előzetes együttműködési kötelezettség teljesítése nélkül ismételten megállapítható, amennyiben a jogosultsági feltételek egyébként fennállnak.
(4) A jegyző a jogellenesen munkát végző aktív korúak ellátására jogosult személy ellátásának folyósítását – a munkaügyi hatóságnak a jogsértés tényét első ízben megállapító jogerős és végrehajtható határozata alapján, a határozat jogerőre emelkedéséről szóló értesítés megérkezését követő hónap első napjától – egy hónap időtartamra felfüggeszti.
35. § (1) Az a személy, akinek az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították – a 37. §-ban foglaltak szerinti kivétellel – bérpótló juttatásra jogosult.
(2) A települési önkormányzat rendeletében a bérpótló juttatásra való jogosultság egyéb feltételeként előírhatja, hogy a kérelem benyújtója, illetve az ellátás jogosultja a lakókörnyezete rendezettségének biztosítására vonatkozó, a rendeletében megállapított feltételeket teljesítse. A lakókörnyezet rendezettségének biztosítása körében a kérelmező vagy jogosult által életvitelszerűen lakott lakás vagy ház és annak udvara, kertje, a kerítéssel kívül határos terület, járda tisztán tartása, az ingatlan állagának és rendeltetésszerű használhatóságának, valamint higiénikus állapotának biztosítására irányuló kötelezettség írható elő. A rendeletben megállapított feltételek teljesítésére a kérelmezőt, illetve a jogosultat megfelelő, de legalább ötnapos határidő tűzésével a jegyzőnek – az elvégzendő tevékenységek konkrét megjelölésével – fel kell szólítania.
(3) A bérpótló juttatásra jogosult személy az állami foglalkoztatási szervnél kéri az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét, valamint köteles az állami foglalkoztatási szervvel együttműködni.
(4) A bérpótló juttatás havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege.
(5) Közfoglalkoztatásban részt vevő személy esetében a bérpótló juttatásnak a 25. § (4)–(6) bekezdése szerinti felülvizsgálatát a közfoglalkoztatás megszűnését követően kell lefolytatni.
36. § (1) Ha a jogosult
a) 90 napnál nem hosszabb időtartamra létesített jogviszony alapján keresőtevékenységet végez, a jogviszony fennállásának időtartama alatt,
b) közfoglalkoztatásban vesz részt, a közfoglalkoztatásban való részvétel időtartama alatt, vagy
c) olyan képzésben vesz részt, amelynek keretében képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül, a keresetpótló juttatás folyósításának időtartama alatt
a bérpótló juttatás folyósítása szünetel.
(2) a 34. § (2) bekezdésében foglaltakon túl meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a bérpótló juttatásra jogosult személynek
a) aki az állami foglalkoztatási szervvel való együttműködés keretében számára felajánlott munkalehetőséget nem fogadja el, vagy közfoglalkoztatásra irányuló jogviszonyát jogellenesen megszünteti, továbbá akinek a közfoglalkoztatásra irányuló jogviszonyát a munkáltató rendkívüli felmondással szüntette meg;
b) akit az állami foglalkoztatási szerv – neki felróható okból – törölt az álláskeresők nyilvántartásából;

c) aki az állami foglalkoztatási szervnél az aktív korúak ellátásának megállapításáról szóló határozatban foglalt határidőig nem kérelmezi az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét;
d) aki a 35. § (2) bekezdés szerinti feltételeknek – a felszólítás ellenére – nem tesz eleget; vagy
e) aki a bérpótló juttatásra való jogosultságának a 25. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti éves felülvizsgálata során nem igazolja, hogy a felülvizsgálat időpontját megelőző egy évben, a bérpótló juttatásra való jogosultságának fennállása alatt legalább 30 nap időtartamban
ea) közfoglalkoztatásban vett részt, vagy
eb) keresőtevékenységet – ideértve az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát – folytatott, vagy
ec) munkaerő-piaci programban vett részt, vagy
ed) az Flt. szerinti, és legalább hat hónap időtartamra meghirdetett képzésben vett részt, vagy az ilyen képzésben való részvétele folyamatban van.
(3) A (2) bekezdés *e)* pontjában meghatározott 30 napos időtartam számításakor az *eb)–ed)* alpontok szerinti tevékenységeknek a felülvizsgálat időpontját megelőző évben teljesített időtartamát össze kell számítani. Amennyiben a jogosult az *e)* pont szerinti feltételt így sem tudja teljesíteni, a 30 nap számításánál a közérdekű önkéntes tevékenységének időtartamát is figyelembe kell venni.
37. § (1) Az az aktív korúak ellátására jogosult személy, aki az ellátásra való jogosultság kezdő napján
a) egészségkárosodott személynek minősül, vagy
b) az 55. életévét betöltötte, vagy
c) 14 éven aluli kiskorú gyermeket nevel – feltéve, hogy a családban élő gyermekek valamelyikére tekintettel más személy nem részesül a Cst. szerinti gyermekgondozási támogatásban, vagy gyermekgondozási díjban, terhességi-gyermekágyi segélyben – és a gyermek ellátását napközbeni ellátást biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek.] nem tudják biztosítani, vagy
d) a települési önkormányzat rendeletében az aktív korúak ellátására jogosult személyek családi körülményeire, egészségi vagy mentális állapotára tekintettel meghatározott egyéb feltételeknek megfelel,
rendszeres szociális segélyre jogosult.
(2) Amennyiben az (1) bekezdés szerinti valamely feltétel az aktív korúak ellátására való jogosultság megállapítását követően következik be, a jogosult részére a rendszeres szociális segélyt a feltétel bekövetkezésének időpontját követő hónap első napjától kell megállapítani.
(3) Ha az (1) bekezdés *a), c)*, illetve *d)* pontja szerinti valamely feltétel megszűnik, a feltétel megszűnését követő hónap első napjától a 35. § (1) bekezdése szerinti ellátást kell megállapítani és a 35. § (3) bekezdése szerinti, valamint – ha a települési önkormányzat erről a 35. § (2) bekezdése alapján rendelkezett – a lakókörnyezet rendezettségének biztosítására vonatkozó kötelezettséget kell előírni. A feltétel megszűnésének hónapjára – amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultság továbbra is fennáll – rendszeres szociális segély jár.
(4) A rendszeres szociális segély havi összege a családi jövedelemhatár összegének és a jogosult családja havi összjövedelmének különbözete, de nem haladhatja meg a teljes munkaidőben foglalkoztatott

munkavállaló részére megállapított személyi alapbér mindenkori kötelező legkisebb összegének személyi jövedelemadóval, munkavállalói, egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékkal csökkentett összegét. A családi jövedelemhatár összege megegyezik a család fogyasztási egységeihez tartozó arányszámok összegének és az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege 90%-ának szorzatával.
(5) Ha a rendszeres szociális segély összege a (4) bekezdésben foglalt számítás szerint a havi ezer forintot nem éri el, a jogosult részére ezer forint összegű ellátást kell megállapítani.
37/A. § (1) A 37. § (1) bekezdésének *b)–d)* pontja szerinti esetekben a rendszeres szociális segély akkor állapítható meg és akkor folyósítható, ha az aktív korúak ellátására jogosult személy nyilatkozatában az e § szerinti együttműködési kötelezettséget vállal a települési önkormányzat által erre kijelölt szervvel (a továbbiakban: együttműködésre kijelölt szerv). Az együttműködés keretében a jogosult
a) az együttműködésre kijelölt szervnél kérelmezi a nyilvántartásba vételét,
b) a beilleszkedését segítő programban való részvételről írásban megállapodik az együttműködésre kijelölt szervvel, és
c) teljesíti a beilleszkedését segítő programban foglaltakat.
(2) A beilleszkedést segítő program az önkormányzattal együttműködő személy szociális helyzetéhez és mentális állapotához igazodva kiterjedhet
a) az együttműködésre kijelölt szervvel való kapcsolattartásra,
b) az együttműködő személy számára előírt, az egyéni képességeket fejlesztő vagy az életmódot formáló foglalkozáson, tanácsadáson, illetőleg a munkavégzésre történő felkészülést segítő programban való részvételre,
c) a felajánlott és az iskolai végzettségének megfelelő oktatásban, képzésben történő részvételre, különösen az általános iskolai végzettség és az első szakképesítés megszerzésére.
(3) A települési önkormányzat rendeletben szabályozza az (1) és (2) bekezdés szerinti együttműködés eljárási szabályait, továbbá a beilleszkedést segítő programok típusait és az együttműködés megszegésének eseteit.
(4) Az (1) és (2) bekezdés szerinti együttműködés intézményi feltételeiről a települési önkormányzat elsősorban a családsegítő szolgálat útján gondoskodik.
37/B. § (1) Ha a jogosult
a) 90 napnál nem hosszabb időtartamra létesített jogviszony alapján keresőtevékenységet végez, a jogviszony fennállásának időtartama alatt, vagy
b) olyan képzésben vesz részt, amelynek keretében képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül, a keresetpótló juttatás folyósításának időtartama alatt a rendszeres szociális segély folyósítása szünetel.
(2) A 34. § (2) bekezdésében foglaltakon túl meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a rendszeres szociális segélyre jogosult személynek, aki a rendszeres szociális segély folyósításának időtartama alatt az együttműködésre kijelölt szervvel fennálló együttműködési kötelezettségét neki felróhatóan két éven belül ismételten megszegi.

37/C. § (1) A hajléktalan személy részére megállapított aktív korúak ellátására való jogosultságról rendelkező határozatot közölni kell a főjegyzővel.
(2) A főjegyző az aktív korúak ellátására jogosult hajléktalanokról a 18. §-ban szabályozott nyilvántartást vezeti és gondoskodik a bérpótló juttatásnak vagy a rendszeres szociális segélynek a hajléktalan személy által meghatározott, határozatban foglalt címre történő folyósításáról.
(3) Ha a hajléktalan személy a (2) bekezdés szerint folyósított ellátást három hónapos időtartamon keresztül nem veszi át, a főjegyző szünetelteti a folyósítást és az erről szóló végzését az ellátást megállapító jegyzővel közli, aki dönt az ellátás fenntartásáról, illetve megszüntetéséről.
(4) Ha ugyanazon hajléktalan személy részére két vagy több jegyző döntése szerint egyidejűleg kellene a (2) bekezdés szerinti ellátást folyósítani, csak az utóbb megállapított ellátás folyósítható. Ilyen esetben a főjegyző közli az ellátásra való jogosultságot korábban megállapító jegyzővel az általa megállapított ellátás folyósításának megszüntetéséről szóló határozatát.
(5) A fővárosban az aktív korúak ellátására való jogosultság megállapítása a hajléktalan személyek vonatkozásában a főjegyző feladata.
(6) A bérpótló juttatásra jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége az ellátást megállapító jegyző székhelye szerint illetékes állami foglalkoztatási szervvel áll fenn.
(7) A rendszeres szociális segélyre jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége azzal a települési önkormányzat által együttműködésre kijelölt szervvel áll fenn, amely jegyzőjének határozata alapján a főjegyző a rendszeres szociális segélyt folyósítja.
(8) Amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultságot a főjegyző állapította meg, a (6)–(7) bekezdésben foglaltaktól eltérően
a) a bérpótló juttatásra jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége az általa megjelölt tartózkodási helye szerint illetékes állami foglalkoztatási szervvel áll fenn,
b) a rendszeres szociális segélyre jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége a fővárosi önkormányzat által kijelölt szervvel áll fenn.
(9) A főjegyző által az (1)–(4) bekezdés szerint folyósított bérpótló juttatás vagy rendszeres szociális segély, valamint a közfoglalkoztatás szervezéséhez a külön törvényben foglaltak szerint nyújtott támogatás összegét a helyi önkormányzatokért felelős miniszter megtéríti a fővárosi önkormányzat részére.

A lakásfenntartási támogatást az 1993. évi III. törvény 38–39. §-ai szabályozzák.
Normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a szociálisan rászoruló személy, akinek – a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, és – a lakásfenntartás elismert havi költsége a háztartás havi összjövedelmének 20%-át meghaladja. A helyi önkormányzat által nyújtható lakásfenntartási támogatás jogosultsági feltételeit az önkormányzatok eltérően szabályozhatják.

Lakásfenntartási támogatás

38. § (1) A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászorult személyeknek, családoknak az általuk lakott lakás vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásaik viseléséhez nyújtott hozzájárulás. A települési önkormányzat lakásfenntartási támogatást nyújt

a) az e törvényben meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: normatív lakásfenntartási támogatás),

b) az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személynek,

c) az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: helyi lakásfenntartási támogatás).

Normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a személy, akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, feltéve, hogy a lakásfenntartás elismert havi költsége a háztartás havi összjövedelmének 20%-át meghaladja.

(3) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében a lakásfenntartás elismert havi költsége az elismert lakásnagyság és az egy négyzetméterre jutó elismert költség szorzata. Az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség 2004. évben 400 Ft. A 2004. évet követően az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény – a várható energiaárak emelkedésére figyelemmel – határozza meg.

(4) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében elismert lakásnagyság

a) ha a háztartásban egy személy lakik 35 nm,

b) ha a háztartásban két személy lakik 45 nm,

c) ha a háztartásban három személy lakik 55 nm,

d) ha a háztartásban négy személy lakik 65 nm,

e) ha négy személynél több lakik a háztartásban, a *d)* pontban megjelölt lakásnagyság és minden további személy után 5–5 nm, de legfeljebb a jogosult által lakott lakás nagysága.

(5) Az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személy a szolgáltatás időtartama alatt lakásfenntartási támogatásra jogosult. Az e jogcímen lakásfenntartási támogatásban részesülő személy egyidejűleg normatív lakásfenntartási támogatásra nem jogosult. A támogatás összegének kiszámítására a normatív lakásfenntartási támogatásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Azon személy esetében, akinél előrefizetős gáz- vagy áramfogyasztást mérő készülék működik, a lakásfenntartási támogatást vagy annak meghatározott részét természetben, a készülék működtetését lehetővé tévő formában kell nyújtani.

(6) A normatív lakásfenntartási támogatás egy hónapra jutó összege

a) a lakásfenntartás elismert havi költségének 30%-a, ha a jogosult háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 50%-át,

b) az *a)* pont szerinti mértéket meghaladó egy főre jutó havi jövedelem esetén a lakásfenntartás elismert havi költségének és a támogatás mértékének (a továbbiakban: TM) szorzata,

de nem kevesebb, mint 2500 forint. A támogatás összegét 100 forintra kerekítve kell meghatározni.

(7) A (6) bekezdés *b)* pontja szerinti TM kiszámítása a következő módon történik:

$$TM = 0{,}3 - \frac{J - 0{,}5 \times NyM}{NyM} \times 0{,}15$$

ahol a J a jogosult háztartásában egy főre jutó havi jövedelmet, az NYM pedig az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét jelöli. A TM-et századra kerekítve kell meghatározni.

(8) A normatív lakásfenntartási támogatást egy évre kell megállapítani.

(9) A települési önkormányzat rendeletében határozza meg a helyi lakásfenntartási támogatás jogosultsági feltételeit, eljárási szabályait és a támogatás összegét. A helyi lakásfenntartási támogatást a települési önkormányzat a normatív, illetve az (5) bekezdésben meghatározott lakásfenntartási támogatás kiegészítéseként és/vagy önálló ellátásként nyújtja. Az önálló ellátásként nyújtott helyi lakásfenntartási támogatás esetében

a) a lakásfenntartási támogatásra való jogosultságnak a háztartásban az egy főre számított havi jövedelmi határát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő,

b) a lakásfenntartás havi költségének a háztartás havi összjövedelméhez viszonyított arányát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete a jövedelem 30%-át meghaladó költséghányadot jogosultsági feltételként nem írhat elő,

c) a támogatás összegét úgy kell szabályozni, hogy annak az egy hónapra jutó összege nem lehet kevesebb 2500 forintnál,

d) az igénylés menetét úgy kell szabályozni, hogy a kérelem évente legalább két alkalommal benyújtható legyen,

e) a lakásfenntartási támogatás megállapításánál figyelembe vett költséget úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat

ea) az egy négyzetméterre jutó helyben elismert havi költség összegét határozza meg a (10) bekezdésben szereplő – a településen jellemző – költségek figyelembevételével, vagy

eb) tételesen határozza meg a költség típusait, melynek során legalább a (10) bekezdésben szereplő költségeket figyelembe kell venni.

(10) Költségeken a helyi lakásfenntartási támogatás esetében lakbért vagy albérleti díjat, a lakáscélú pénzintézeti kölcsön törlesztő részletét, a távhő-szolgáltatási díjat, a közös költséget, a csatorna használati díjat, a szemétszállítás költségeit, valamint a villanyáram, a víz- és gázfogyasztás, valamint a tüzelőanyag költségeit kell érteni.

39. § (1) Lakásfenntartási támogatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.

Az átmeneti segélyre vonatkozó szabályokat a 45. § tartalmazza.

Átmeneti segély

45. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére a rendeletében meghatározott átmeneti segélyt nyújt. Átmeneti segély pénzintézeti segélynek nem minősülő kamatmentes kölcsön formájában is nyújtható.

(2) Az átmeneti segély esetén az ellátás megállapításánál figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülélő esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.

(3) Az átmeneti segély adható alkalmanként és havi rendszerességgel. Az alkalmankénti segély gyógyszertámogatásként, illetve az egészségbiztosítás által nem vagy csak részben támogatott egészségügyi szolgáltatás díjaként is megítélhető. A havi rendszerességgel adott átmeneti segély jövedelemkiegészítő támogatásként, rendszeres nevelési támogatásként, továbbá az önkormányzat rendeletében meghatározott más ellátási formaként is nyújtható.

(4) Elsősorban azokat a személyeket indokolt átmeneti segélyben részesíteni, akik önmaguk, illetve családjuk létfenntartásáról más módon nem tudnak gondoskodni, vagy alkalmanként jelentkező többletkiadások, különösen betegség, elemi kár miatt anyagi segítségre szorulnak.

(5) A fővárosban – ha a fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzat másként nem állapodik meg – a hajléktalanok átmeneti segélyezése a fővárosi önkormányzat feladata.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 19. §-a szabályozza a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt. Ez azt igazolja, hogy a gyermek szociális helyzete alapján a gyermekétkeztetés normatív kedvezményének, pénzbeli támogatásnak, és külön jogszabályban meghatározott egyéb kedvezmények igénybe vételére jogosult, feltéve, hogy a törvényben meghatározott jövedelemkorlátok között van az egy főre jutó jövedelem.

Az a szülő, aki rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, a 20/C. § alapján óvodáztatási támogatásra is jogosult lehet, amennyiben az erre vonatkozó egyéb rendelkezéseknek eleget tesz (óvodába történő beíratás, járatás stb.).

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény

19. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult

a) a 148. § (5) bekezdésének *a)* és *b)* pontjában meghatározott gyermekétkeztetés normatív kedvezményének,

b) a 20/A. §-ban meghatározott pénzbeli támogatásnak,

c) a külön jogszabályban meghatározott egyéb kedvezményeknek az igénybevételére.
(2) A települési önkormányzat jegyzője megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát, amennyiben a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg
a) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének (a továbbiakban: az öregségi nyugdíj legkisebb összege*)* a 140%-át,
aa) ha a gyermeket egyedülálló szülő, illetve más törvényes képviselő gondozza, vagy
a*b)* ha a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos, vagy
ac) ha a nagykorúvá vált gyermek megfelel a 20. § (3) vagy (4) bekezdésében foglalt feltételeknek;
b) az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 130%-át az *a)* pont alá nem tartozó esetben, feltéve, hogy a vagyoni helyzet vizsgálata során az egy főre jutó vagyon értéke nem haladja meg külön-külön vagy együttesen a (7) bekezdésben meghatározott értéket.
(3) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni. Ettől eltérni akkor lehet, ha a jövedelmi viszonyokban igazolható ok miatt tartós romlás vélelmezhető.
(4) A (2) bekezdésben meghatározott összeg számításánál – a kérelem benyújtásának időpontjában – közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként (gondozó családként) kell figyelembe venni
a) a szülőt, a szülő házastársát vagy élettársát,
b) a 20 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező gyermeket,
c) a 23 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, a nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytató gyermeket,
d) a 25 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató gyermeket,
e) korhatárra való tekintet nélkül a tartósan beteg, illetőleg a fogyatékos gyermeket,
f) az *a)–e)* pontokba nem tartozó, a Csjt. alapján a szülő vagy házastársa által eltartott rokont.
(6) A vagyoni helyzet vizsgálata kiterjed a (4) bekezdésben meghatározott közös háztartásban élő közeli hozzátartozók vagyonára.
(7) Vagyon alatt azt a hasznosítható ingatlant, járművet, továbbá vagyoni értékű jogot kell érteni, amelynek egy főre jutó értéke a gyermeket gondozó családban
a) külön-külön számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének húszszorosát, vagy
b) együtt számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének hetvenszeresét
meghaladja, azzal, hogy nem minősül vagyonnak az az ingatlan, amelyben a szülő vagy a tartásra köteles más törvényes képviselő életvitelszerűen lakik, az a vagyoni értékű jog, amely az általuk lakott ingatlanon áll fenn, továbbá a mozgáskorlátozottságra vagy tartós betegségre tekintettel fenntartott gépjármű.
(8) A települési önkormányzat jegyzője a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítására irányuló kérelmet elutasítja, ha a (4) bekezdésben megjelölt személyek együttesen vagy külön-külön a (7) bekezdésben meghatározott értékű vagyonnal rendelkeznek.

(9) Nem állapítható meg rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság, illetőleg a megállapított jogosultságot meg kell szüntetni, ha a gyermek tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott.

20. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítását a szülő vagy más törvényes képviselő, illetve a nagykorú jogosult a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál terjeszti elő.

(2) A feltételek fennállása esetén a települési önkormányzat jegyzője 1 év időtartamra megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát.

(3) Az egyéb jogosultsági feltételek fennállása esetén nagykorúvá válása után is jogosult a gyermek a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre, ha

a) nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat és 23. életévét még nem töltötte be, vagy

b) felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul és a 25. életévét még nem töltötte be.

(4) Házasságkötés esetén a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot meg kell szüntetni, ha a jogosult házasságkötése szerinti új családban az egy főre jutó havi jövedelem összege, illetve vagyon értéke meghaladja a 19. §-ban meghatározott jövedelemhatárt, illetve vagyon értékét.

20/A. § (1) A települési önkormányzat jegyzője annak a gyermeknek, fiatal felnőttnek, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága

a) a tárgyév augusztus 1-jén fennáll, a tárgyév augusztus hónapjában,

b) a tárgyév november 1-jén fennáll, a tárgyév november hónapjában

pénzbeli támogatást folyósít.

(2) Az (1) bekezdés szerinti pénzbeli támogatás esetenkénti összege 2006. évben gyermekenként 5000 forint. A 2006. évet követően a pénzbeli támogatás összegének emeléséről az Országgyűlés a költségvetésről szóló törvény elfogadásával egyidejűleg dönt.

11. JOGESET

Egy nagypapa jelentkezett a gyermekjóléti szolgálatnál unokájával, hogy segítséget kérjen. Elmondása szerint a gyermeket ő neveli már hónapok óta. Saját lakásuk nincs (a lakásmaffia áldozatai lettek), bár eddig mindig sikerült megoldani a lakhatásukat, de ezúttal nincs hova menniük. Még aznap beköltözhettek egy családok átmeneti otthonába.

A nagypapa elmondása szerint a probléma az, hogy unokáját ő neveli hónapok óta, és lánya rájuk se néz. Ő így nem tud munkát vállalni, lakásuk nincsen; semmi megtakarított pénze nincs; az ingóságaik, ruháik, papírjaik (személyi igazolvány, anyakönyvi kivonat stb.) a régi főbérlőnél vannak, és ráadásul még rá hárul az unokája felügyelete is.

Az anya elmondása szerint a probléma „csak" annyi, hogy jelenleg nincs hol laknia édesapjának és gyermekének az idő alatt, amíg ő próbálja stabilizálni a család anyagi helyzetét.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény értelmében:

17. § (1) Az e törvényben szabályozott gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot látnak el – a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében – a törvényben meghatározott alaptevékenység keretében

a) az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a háziorvos, a házi gyermekorvos,

b) a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók, így különösen a családsegítő szolgálat, a családsegítő központ,

c) a közoktatási intézmények, így különösen a nevelési-oktatási intézmény, a nevelési tanácsadó,

d) a rendőrség,

e) az ügyészség,

f) a bíróság,

g) a pártfogó felügyelői szolgálat,

h) az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek,

i) a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása,

j) a társadalmi szervezetek, egyházak, alapítványok.

k) a munkaügyi hatóság.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott intézmények és személyek kötelesek
a) jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgálatnál,
b) hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén.
Ilyen jelzéssel és kezdeményezéssel bármely állampolgár és a gyermekek érdekeit képviselő társadalmi szervezet is élhet.
(3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott személyek, szolgáltatók, intézmények és hatóságok a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és megszüntetése érdekében kötelesek egymással együttműködni és egymást kölcsönösen tájékoztatni.
(4) Ha az (1) bekezdés *a)–i)* és *k)* pontjában meghatározott személy vagy az (1) bekezdés *a)–i)* és *k)* pontja szerinti szerv alkalmazottja a (2) vagy (3) bekezdésben foglalt jelzési vagy együttműködési kötelezettségének nem tesz eleget, a gyámhivatal – jelzésre vagy hivatalból – értesíti a fegyelmi jogkör gyakorlóját és javaslatot tesz az érintett személlyel szembeni fegyelmi felelősségre vonás megindítására. A gyermek sérelmére elkövetett bűncselekmény gyanúja esetén a gyámhivatal büntetőeljárást kezdeményez
(5) A gyámhivatal a (4) bekezdésben foglaltakkal egyidejűleg egyeztető megbeszélést tart és a gyermekjóléti szolgálatnál kezdeményezi a külön jogszabály szerinti esetmegbeszélés megtartását

A jelzés megtétele után, a Gyermekjóléti szolgálat vezetője rendkívüli jelleggel a Családok Átmeneti Otthonában helyezte el a nagypapát és a gyermeket.

Családok átmeneti otthona
51. § (1) Az otthontalanná vált szülő kérelmére a családok átmeneti otthonában együttesen helyezhető el a gyermek és szülője, valamint legfeljebb 21. életévének betöltéséig a gyermek nagykorú testvére, ha az elhelyezés hiányában lakhatásuk nem lenne biztosított, és a gyermeket emiatt el kellene választani szülőjétől, családjától.
(2) A családok átmeneti otthona legalább tizenkettő, de legfeljebb negyven felnőtt és gyermek együttes ellátását biztosítja. A családok átmeneti otthona működtethető telephelyenként legfeljebb tizenkét férőhelyes lakásban vagy családi házban. A telephelyek összférőhelyszáma nem haladhatja meg a székhely szerinti intézmény összes férőhelyeinek kétszeresét.
(3) A családok átmeneti otthona a felnőtt és a gyermek együttes ellátása során
a) befogadja az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőt és gyermekét,
b) befogadja a válsághelyzetben lévő bántalmazott vagy várandós anyát, illetve a szülészetről kikerülő anyát és gyermekét, valamint a várandós anya kérelmére az anya élettársát vagy férjét.
c) biztosítja az ellátást igénylő gyermek átmeneti gondozását és befogadja otthontalanná vált szüleit,
d) segítséget nyújt a szülőnek gyermeke szükség szerinti ellátásához, gondozásához, neveléséhez,

e) biztosítja a szülő számára a gyermekével való együttes lakhatást és a szükség szerinti ellátást,
f) a szülőknek az ellátás mellett jogi, pszichológiai és mentálhigiénés segítséget nyújt,
g) közreműködik – a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – az átmeneti gondozást szükségessé tevő okok megszüntetésében, a család helyzetének rendezésében, otthontalanságának megszüntetésében.
(4) A családok átmeneti otthona krízisközpontot működtethet.
(5) A krízisközpont befogadja a hozzátartozók közötti erőszak miatt krízishelyzetbe került, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény szerint bántalmazottnak minősülő személyt és azt a vele egy háztartásban élő személyt, akinek tartására jogszabály, szerződés vagy bírósági határozat alapján köteles (a továbbiakban együtt: bántalmazott csalá*d)*.
(6) A krízisközpont a bántalmazott család számára
a) alaptevékenysége keretében legfeljebb nyolc hét időtartamra
aa) lakhatást biztosít és szükség esetén biztosítja az étkeztetést, a ruházattal való ellátást, a mentálhigiénés és egészségügyi ellátást,
ab) közreműködik – a családsegítő, illetve a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – a krízisellátást szükségessé tevő okok megszüntetésében, a család, az egyén helyzetének rendezésében, ott hontalanságának megszüntetésében,
b) kiegészítő tevékenysége keretében a bántalmazott társadalmi reintegrációja érdekében legfeljebb öt év időtartamra félutasház-szolgáltatást nyújthat.
(7) A félutasház-szolgáltatás keretében a krízisközpontból, illetve a családok átmenti otthonából kikerült bántalmazott család számára lakhatást és az életvezetéshez szükség szerinti segítséget kell biztosítani.
(8) A félutasház-szolgáltatás igénybevételének feltétele, hogy
a) a bántalmazottat biztosítással járó jogviszony keretében foglalkoztassák,
b) a bántalmazott vállalja a külön jogszabályban meghatározott előtakarékossági programban való részvételt, és
c) a bántalmazott vállalja a külön jogszabályban meghatározott társadalmi reintegrációt segítő programban való részvételt.
(9) A krízisközpont működtetését az állam a jogszabályban meghatározott eljárási rend szerint kiválasztott fenntartókkal kötött finanszírozási szerződés útján támogatja. A finanszírozási szerződést – ha jogszabály másként nem rendelkezik- három évre kell megkötni.

A gyermekvédelmi törvény értelmében a családgondozónak kezdeményeznie kell a gyermek védelembe vételét, amennyiben a gyermekjóléti alapellátások igénybevétele nem elégségesek a gyermek életkörülményeinek javítására, de a család megsegítésével még van lehetőség, hogy rendbe jöjjenek és biztosítva legyenek a gyermek jólétéhez szükséges körülmények.

Védelembe vétel

68. § (1) Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi.

(2) A települési önkormányzat jegyzője – a gyermekjóléti szolgálat javaslatának figyelembevételével – védelembe veheti továbbá

a) a szabálysértési hatóság értesítése alapján a szabálysértést elkövetett fiatalkorút,

b) a nyomozó hatóság nyomozást megtagadó határozata alapján a tizennegyedik életévét be nem töltött gyermeket,

c) a rendőrség, az ügyészség, illetve a bíróság jelzése alapján a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt fiatalkorút.

(3) A védelembe vétellel egyidejűleg a gyermek gondozásának folyamatos segítése és ellátásának megszervezése, a szülői nevelés támogatása érdekében a települési önkormányzat jegyzője a gyermek részére a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendeli ki és a veszélyeztetettség okának megszüntetése érdekében intézkedést tesz, így különösen

a) kötelezi a szülőt, hogy folyamatosan vegye igénybe a gyermekek napközbeni ellátását, a gyermekek átmeneti gondozását, a Kt. hatálya alá tartozó iskolaotthonos nevelést-oktatást, illetve kollégiumi ellátást,

b) kötelezi a szülőt, hogy gyermekével keressen fel valamely családvédelemmel foglalkozó személyt vagy szervezetet,

c) kötelezi a szülőt arra, hogy gyermeke vegye igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat,

d) kezdeményezi a háziorvosnál – súlyos veszélyeztetettség esetén bármely orvosnál – a betegsége, illetve szenvedélybetegsége következtében állandóan vagy időszakosan kóros elmeállapotú szülő, illetve a gyermekkel együtt élő más hozzátartozó orvosi vizsgálatát,

e) intézkedik – az illetékes szervek bevonásával – a gyermek egészségét veszélyeztető körülmények megszüntetéséről,

f) magatartási szabályokat állapít meg a gyermek számára a kifogásolt magatartás megszüntetése érdekében,

g) figyelmezteti a szülőt helytelen életvezetésének, magatartásának következményére, és felszólítja annak megváltoztatására, figyelmezteti továbbá a szülőt az (5) bekezdés szerinti jogkövetkezményre,

h) kötelezheti a szülőt és a gyermeket, illetve felkérheti a konfliktusban érintett más személyt arra, hogy a nevelési-oktatási intézményben előforduló erőszak miatt kialakult helyzet vagy más súlyos konfliktushelyzet kezelése érdekében jelenjen meg iskolapszichológusi vizsgálaton, illetve vegye igénybe a konfliktuskezelést segítő szolgáltatást.

(4) A kirendelt családgondozó a védelembe vételt elrendelő határozat jogerőre emelkedésétől számított tizenöt napon belül a gyermekre, illetve a (2) bekezdés szerinti fiatalkorúra vonatkozóan egyéni gondozási-

nevelési tervet készít, melyhez szükség szerint a 132. § (1) bekezdésében meghatározott szerveket vagy személyeket kereshet meg.
(5) A települési önkormányzat jegyzője – kérelemre bármikor, hivatalból legalább évente – felülvizsgálja a védelembe vétel indokoltságát. A települési önkormányzat jegyzője haladéktalanul értesíti a gyámhivatalt a szükséges intézkedések megtétele céljából, ha
a) a védelembe vétellel a gyermek veszélyeztetettségét megszüntetni nem lehet, és alaposan feltételezhető, hogy segítséggel sem biztosítható a gyermek családi környezetben történő megfelelő gondozása, nevelése vagy
b) a védelembe vétel már két éve fennáll és a védelembe vétellel a gyermek veszélyeztetettségét nem sikerült megszüntetni.
(6) A védelembe vétel nem érinti a szülő felügyeleti jogát.
68/A. § (1) A gyermek után járó iskoláztatási támogatás teljes összege folyósításának a Cst. 15. § *b)* pontjában foglaltak szerinti felfüggesztésével egyidejűleg a települési önkormányzat jegyzője – védelembe nem vett gyermek esetén – elrendeli a gyermek védelembe vételét.
(2) A települési önkormányzat jegyzője egy határozatban dönt az iskoláztatási támogatás felfüggesztéséről, védelembe nem vett gyermek esetén a védelembe vétel elrendeléséről és ezzel egyidejűleg az iskoláztatási támogatás összegének a települési önkormányzat részére a kincstárban megnyitott családtámogatási folyószámlára (a továbbiakban: családtámogatási folyószámla*)* történő utalásáról.
(3) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a (2) bekezdés szerinti családtámogatási folyószámlán rendelkezésre álló összeg felhasználását rendeletben szabályozza.
68/B. § (1) A települési önkormányzat jegyzője – a 68/A. § szerinti esetet kivéve –
a) ha a gyermek veszélyeztetettsége elsősorban elhanyagolása miatt áll fenn, és
b) a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja vagy nem akarja, és
c) alappal feltételezhető, hogy a családi pótlék célzott felhasználásával a gyermek fejlődése a családi környezetben biztosítható,
a védelembe vétellel egyidejűleg vagy a gyermek védelembe vételének fennállása során – a családi pótlék gyermek után járó összegének 100%-a erejéig – a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról határozhat.
(2) A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása legfeljebb hat hónap időtartamra, a döntést követő második hónap első napjával kezdődően rendelhető el. A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása a feltételek fennállása esetén ismételten elrendelhető.
(3) Ha a védelembe vétel során felmerül a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásának szükségessége, ennek megvizsgálása érdekében a települési önkormányzat jegyzője megkeresi a gyermekjóléti szolgálatot. A gyermekjóléti szolgálat a megkereséstől számított tizenöt napon belül tájékoztatja a települési önkormányzat jegyzőjét vizsgálatának eredményéről, és szükség szerint javaslatot tesz a csa-

ládi pótlék természetbeni formában történő nyújtására. Nem kell megkeresni a gyermekjóléti szolgálatot, ha a gyermekjóléti szolgálat kezdeményezte a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtását.
(4) Ha a védelembe vétel során a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása válik szükségessé, a települési önkormányzat jegyzője – a gyermeket gondozó szülő, illetve a korlátozottan cselekvőképes gyermek meghallgatását követően, véleményük figyelembevételével, továbbá a gyermekjóléti szolgálat és szükség szerint a 17. § (1) bekezdése szerinti jelzőrendszer tagjai javaslatának figyelembevételével – gondoskodik a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásához kapcsolódó pénzfelhasználási terv elkészítéséről.
(5) A pénzfelhasználási terv figyelembevételével a települési önkormányzat jegyzője egy határozatban dönt a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról, időtartamáról és módjáról, védelembe nem vett gyermek esetén a védelembe vétel elrendeléséről, az eseti gondnok kirendeléséről, és ezzel egyidejűleg a természetben nyújtott családi pótlék családtámogatási folyószámlára történő utalásáról.
68/C. § (1) A települési önkormányzat jegyzője a felfüggesztett iskoláztatási támogatás és a családi pótlék természetbeni formában történő biztosítása céljából a gyermek részére – figyelemmel korára, egyéni szükségleteire és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményére – eseti gondnokot rendel ki.
(2) Egy eseti gondnok egyidejűleg legfeljebb tíz gyermek vonatkozásában gondoskodhat a családi pótlék természetbeni formában történő biztosításáról.
(3) A települési önkormányzat az eseti gondnok által a családi pótlék felhasználásával összefüggésben a gyermeknek vagy családjának okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékben felel. A kártérítésre a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni. Nem kell megtéríteni a kárt, ha azt a gyermek vagy családjának felróható magatartása okozta. A települési önkormányzat követelheti az eseti gondnoktól kárának megtérítését.
(4) A megfizetett károsszegnek a gyermek, fiatal felnőtt érdekében történő felhasználását az újonnan kirendelt eseti gondnok biztosítja.
69. § (1) A védelembe vételt meg kell szüntetni, ha
a) a gyermek családban történő nevelkedése védelembe vétel nélkül is biztosítható,
b) a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését, átmeneti vagy tartós nevelésbe vételét rendelték el,
d) a fiatalkorú szabadságvesztését vagy javítóintézeti nevelését tölti.
(2) A védelembe vétel – a (3) és (4) bekezdésben meghatározott kivétellel – a gyermek nagykorúvá válásával szűnik meg.
(3) Ha a települési önkormányzat jegyzője a védelembe vételt a 68. § (2) bekezdés *c)* pontja alapján rendelte el, a védelembe vétel indokolt esetben a fiatalkorú kérelmére a büntetőeljárás befejezéséig, de legfeljebb huszadik évének betöltéséig tart.
(4) Ha a gyermek nagykorúvá válásakor a rá tekintettel folyósított iskoláztatási támogatás fel van függesztve, a védelembe vétel az iskoláztatási támogatás folyósítása felfüggesztésének megszüntetéséig meghosszabbodik.

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10) Korm. rendelet 8§ (2) *b)* pontja értelmében:

Az eljárás megindítása

8. § (1) A gyámhatóság – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – az eljárást a hatáskörébe tartozó ügyben hivatalból is megindíthatja vagy folytathatja.

(2) A gyámhatóság hivatalból

a) megindíthatja az eljárást, ha azt az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen gyermek kéri, amennyiben ez a gyermek érdekében áll,

b) megindítja az eljárást, ha azt a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgálat vagy a Gyvt. 17. §-ának (1) bekezdésében meghatározott szerv, személy kezdeményezte.

(3) Névtelen beadvány alapján az eljárást megindítani akkor szükséges, ha a beadványban feltüntetett körülmények alapján nagy valószínűséggel fennáll a gyermek veszélyeztetettsége. A névtelen beadvány alapján indult eljárás hivatalból indult eljárásnak minősül.

(4) A gyámhatósági eljárást az e rendeletben meghatározott ügyekben a korlátozottan cselekvőképes gyermek és a cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezett személy önállóan is megindíthatja.

(5) A gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása miatt indult eljárásban a gyámhatóság a haladéktalanul elkészített környezettanulmányt követően soron kívül megteszi a gyermekvédelme érdekében szükséges intézkedéseket.

Jelen esetben van rá lehetőség, hogy a gyermek felügyeleti jogát gyakorló szülő kérje a családba fogadást, vagy egy harmadik személynél történő elhelyezést, amíg meg nem oldja a gyermeket veszélyeztető életkörülményeket.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény szerint:

Családba fogadás

70. § (1) A gyámhivatal

a) a szülői felügyeletet gyakorló mindkét szülő kérelmére,

b) a szülői felügyeletet egyedül gyakorló szülő kérelmére – a különélő másik szülő meghallgatásával –, vagy

c) az átmeneti nevelt gyermek feletti szülői felügyeleti jogot a nevelésbe vétel előtt gyakorló szülő kérelmére – az átmeneti nevelt gyermek gyámjának meghallgatásával – hozzájárulhat ahhoz, hogy a szülő egészségi állapota, indokolt távolléte vagy más családi ok miatt a gyermeket a szükséges ideig más, általa megnevezett család átmenetileg befogadja, gondozza és nevelje, feltéve, hogy a családba fogadás a gyermek érdekében áll.

(2) A családba fogadás ideje alatt a szülő felügyeleti joga szünetel.
(3) A családba fogadás a szülő tartási kötelezettségét nem érinti.
(4) A gyámhivatal a kérelem benyújtásakor tájékoztatja a szülőt jognyilatkozatának következményeiről.
(5) Az (1) bekezdés *c)* pontja szerinti esetben a családba fogadással egyidejűleg meg kell szüntetni a gyermek átmeneti nevelésbe vételét.
(6) A családba fogadás fennállása alatt is elrendelhető a gyermek védelembe vétele, ha annak feltételei megvalósulnak.
71. § (1) A gyámhivatal a családba fogadáshoz akkor járul hozzá, ha a családba fogadó szülő személyisége és körülményei alapján alkalmas a gyermek gondozására, nevelésére, a gyámság ellátására, valamint e feladatok ellátását maga is vállalja.
(2) A családba fogadó szülőt (szülőket) a gyámhivatal gyámul rendeli.
(3) A családba fogadás az alapul szolgáló ok előrelátható fennállásáig tart. A családba fogadást a gyámhivatal a gyám tájékoztatása alapján évente felülvizsgálja.
(4) A szülőt megilleti a kapcsolattartás joga, valamint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben való együttes döntési jog. A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben felmerült vitákban a gyámhivatal dönt.
(5) Különösen indokolt esetben a gyámhivatal a szülőt feljogosíthatja a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyében a törvényes képviselet jogával.
(6) A családba fogadást meg kell szüntetni, ha azt a szülő vagy a családba fogadó szülő kérte. Ha a családba fogadás oka továbbra is fennáll, a gyámhivatal a családba fogadás megszüntetését követően a gyermekvédelmi gondoskodás más formájáról intézkedik.

Ideiglenes hatályú elhelyezés

72. § (1) Ha a gyermek felügyelet nélkül marad vagy testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését családi környezete vagy önmaga súlyosan veszélyezteti, és emiatt azonnali elhelyezése szükséges, a települési önkormányzat jegyzője, a gyámhivatal valamint a rendőrség, az idegenrendészeti hatóság, a menekültügyi hatóság, az ügyészség, a bíróság a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoksága (a továbbiakban: beutaló szerv) a gyermeket ideiglenesen
a) a nevelésére alkalmas, azt vállaló különélő szülőnél, más hozzátartozónál, illetve személynél, vagy ha erre nincs lehetőség,
b) a legközelebbi ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermekek ellátását is biztosító nevelőszülőnél, vagy ha erre nincs lehetőség – az ideiglenes hatályú elhelyezés biztosítására is kijelölt – gyermekotthonban helyezi el, és erről haladéktalanul értesíti a gyámhivatalt, illetve külföldi állampolgárságú gyermek esetében – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – a Kormány által kijelölt gyámhivatalt.
(2) Az ideiglenes hatályú elhelyezést megalapozó súlyos veszélyeztetettségnek minősül a gyermek olyan bántalmazása, elhanyagolása, amely életét közvetlen veszélynek teszi ki, vagy testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésében jelentős és helyrehozhatatlan károsodást okozhat.

(3) A gyermeknek a gondozási helyre viteléről a beutaló szerv gondoskodik.
(4) Az ideiglenes hatályú elhelyezéstől kezdődően a szülő gondozási, nevelési joga szünetel.
73. § (1) A gyámhivatal – a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel – az ideiglenes hatályú elhelyezést követően – függetlenül attól, hogy arra mely beutaló szerv intézkedése alapján kerül sor, és hogy a döntést megfellebbezték-e – annak elrendelésétől számított
a) harminc napon belül megszünteti az ideiglenes hatályú elhelyezést, ha annak okai nem állnak fenn, vagy
b) harmincöt napon belül elrendeli a gyermek átmeneti vagy tartós nevelésbe vételét, vagy
c) két hónapon belül pert indít az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartása vagy megváltoztatása mellett a gyermekelhelyezés megváltoztatása, illetve a szülői felügyelet megszüntetése iránt.
(2) A bíróság gyermekelhelyezéssel kapcsolatos döntésének az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott perindítással történő megváltoztatására csak abban az esetben kerülhet sor, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság elhelyezési döntését alapította, később lényegesen megváltoztak.
(3) A külföldi állampolgárságú gyermek – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – ideiglenes hatályú elhelyezését követően a Kormány által kijelölt gyámhivatal haladéktalanul
a) értesíti az illetékes rendőr-főkapitányságot a gyermek esetleges további magyarországi tartózkodásának rendezése végett, és/vagy
b) kezdeményezi a jogsegélykérelem iránti eljárást a gyermek gyámsága, illetve örökbefogadása érdekében, vagy
c) értesíti az illetékes külképviseletet a gyermek állampolgársága szerinti országba történő visszajuttatása céljából.
(4) A Kormány által kijelölt gyámhivatal a külföldi állampolgárságú gyermek – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – ideiglenes hatályú elhelyezését a gyermek származási országának válaszát követően azonnal, illetve hivatalból félévente felülvizsgálja, és ennek eredményeképpen dönt az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartásáról, a gondozási hely megváltoztatásáról vagy – ha azt nemzetközi szerződés vagy jogszabály nem zárja ki – az ideiglenes hatályú elhelyezés megszüntetésével egyidejűleg a gyermek gyámságáról, örökbefogadásáról.
74. § (1) Ha a gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezés alapján azt állapítja meg, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének okai nem állnak fenn, de a gyermek fejlődése a korábbi környezetében nincs biztosítva, két hónapon belül pert indít a szülő (szülő*k)* ellen a gyermeknek a különélő másik szülőnél vagy harmadik személynél történő elhelyezése iránt.
(2) A gyámhivatal a per megindításával egyidejűleg megállapítja a szülő felügyeleti jogának szünetelését, a különélő másik szülő felügyeleti jogának feléledését, vagy azt a személyt, akinél a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték, a gyermek gyámjául rendeli.
75. § Ha a gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezést követően azt állapítja meg, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének okai fennállnak,két hónapon belül pert indít a szülő ellen a szülői felügyeleti

jog megszüntetése iránt, a perindítással egyidejűleg megállapítja a szülő felügyeleti jogának szünetelését, továbbá

a) megállapítja a különélő másik szülő szülői felügyeleti jogának feléledését, és felhívja őt e joga gyakorlására, ha a gyermeket ideiglenes hatállyal nála helyezték el,

b) a gyermek gyámjául rendeli azt a hozzátartozót vagy más személyt, akinél a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték,

c) gyámot (hivatásos gyámot) rendel, ha a gyermeket ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezték el.

75/A. § Ha a szülő hozzájárult

a) gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához, a gyámhivatal hivatásos gyámot rendel a gyermek számára és a gyermeket ideiglenesen a leendő örökbefogadó szülőnél helyezi el,

b) gyermekének ismert személy általi örökbefogadásához és az örökbefogadás engedélyezését a leendő örökbefogadó szülő és a gyámság alatt álló, örökbefogadandó gyermek gyámja kéri, alkalmassága esetén a gyámhivatal a leendő örökbefogadó szülőt a gyermek gyámjául rendeli ki és a gyermeket nála ideiglenesen elhelyezi.

76. § (1) A gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezést megszünteti, ha

a) megállapítja, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés feltételei nem álltak fenn, és a gyermek fejlődése korábbi környezetében – szükség esetén védelembe vétel mellett – biztosítható,

b) a gyermeket átmeneti nevelésbe veszi,

c) a bíróság a szülői felügyelet megszüntetése, illetve a gyermek elhelyezésének megváltoztatása iránti perben jogerősen döntött,

d) a gyermeket családba fogadják,

e) a gyermeket örökbe fogadják,

f) a gyermeket tartós nevelésbe veszi.

(2) A gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezés során a gyermek gondozási helyét megváltoztatja, ha megállapítja, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés feltételei fennállnak, azonban

a) a gyermek nevelőszülőnél, gyermekotthonban történő elhelyezését követően válik ismertté, hogy van a gyermek nevelésére alkalmas és azt vállaló külön élő másik szülő, más hozzátartozó, illetve más személy, akinél a gyermek ideiglenes hatállyal elhelyezhető, vagy

b) a gyermek jelenlegi gondozási helyének megváltoztatása más okból indokolt.

Tehát a fent idézett paragrafusok szerint van rá lehetőség, hogy a nagyszülőnél helyezzék el a gyermeket. Amennyiben a nagyszülő és semmilyen hozzátartozó (illetve azok életkörülményei, szociális helyzete) nem megfelelő a gyermek elhelyezésére, a gyámhivatal átmeneti nevelésbe veheti a gyermeket, de így még van rá lehetősége a szülőnek, hogy javítson a helyzetén, és visszakerüljön a gyermek a családi környezetben. Legutolsó lépés a tartós nevelésbe vétel.

Átmeneti nevelésbe vétel

77. § (1) A gyámhivatal a gyermeket átmeneti nevelésbe veszi, ha a gyermek fejlődését a családi környezete veszélyezteti, és veszélyeztetettségét az alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal, valamint a védelembe vétellel nem lehetett megszüntetni, illetve attól eredmény nem várható, továbbá, ha a gyermek megfelelő gondozása a családján belül nem biztosítható. Az átmeneti nevelésbe vétellel egyidejűleg a gyámhivatal a gyermeket nevelőszülőnél vagy – ha ez nem lehetséges – gyermekotthonban, illetve fogyatékos vagy pszichiátriai betegek otthonában helyezi el és gyámot (hivatásos gyámot) rendel.

(2) Az (1) bekezdés szerint átmeneti nevelésbe vett gyermek szülőjének szülői felügyeleti joga szünetel.

(3) Az átmeneti nevelésbe vétel addig biztosítja az egyéni elhelyezési terv szerint a gyermek otthont nyújtó ellátását, amíg a gyermek családja képessé válik a gyermek visszafogadására.

(4) A gyámhivatal a gyermek átmeneti nevelésbe vételéről soron kívül határoz. A határozat fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítható.

(5) A gyermeknek a nevelőszülőhöz vagy gyermekotthonba, illetve más bentlakásos intézménybe viteléről a gyámhivatal rendelkezése alapján a gyermek törvényes képviselője vagy a gyermeket gondozó más személy, illetve a települési önkormányzat jegyzője gondoskodik.

78. § (1) A gyámhivatal az átmeneti nevelésbe vett gyermek és a szülő kapcsolatát, a szülőnek a nevelőszülővel, gyermekotthonnal, illetve fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonával való együttműködését, továbbá a szülő magatartásában, életvitelében és körülményeiben beálló változásokat folyamatosan figyelemmel kíséri.

(2) Ha az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője kapcsolattartási jogával a gyermek vagy a gyermeket gondozó személy sérelmére visszaél és magatartásával a gyermek nevelését, testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését veszélyezteti, a gyermeket gondozó személy, illetve a gyermek gyámja (hivatásos gyámja) kezdeményezheti a gyámhivatalnál, illetve a bíróságnál a kapcsolattartási jog korlátozását, szüneteltetését vagy megvonását.

(3) Ha az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője neki felróhatóan, a gyermek érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel, a gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein a gyermek átmeneti nevelésének megszüntetése céljából nem változtat, illetőleg, ha a szülői felügyelet megszüntetésének egyéb oka valósult meg, a gyámhivatal pert indít a szülő ellen felügyeleti jogának megszüntetése iránt.

79. § (1) A gyámhivatal az átmeneti nevelésbe vétel fennállásának szükségességét a gyám, a hivatásos gyám, a nevelőszülő vagy intézmény, valamint a vérszerinti családot gondozó gyermekjóléti szolgálat és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatása, illetve javaslata, továbbá, ha szükséges a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleménye alapján évente – a három éven aluli gyermek esetében félévente – felülvizsgálja. A felülvizsgálat eredményeképpen a gyámhivatal dönt az egyéni elhelyezési terv, illetve a gondozási hely fenntartásáról vagy módosításáról, továbbá – a feltételek fennállása esetén – a szülői felügyelet megszüntetése iránti per indításáról vagy, ha ez nem szükséges, a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánításáról, vagy az átmeneti nevelés megszüntetéséről.

(2) A gyámhivatal a szülő kérelmére vagy hivatalból a gyermek átmeneti nevelésbe vételét megszünteti, ha annak okai már nem állnak fenn.
(3) Az átmeneti nevelésbe vétel megszűnik, ha a gyermek tartós nevelésbe került, örökbe fogadták, nagykorúvá vált, vagy ha a bíróságnak a gyermekelhelyezésre vonatkozó döntését követően a külön élő másik szülőhöz vagy harmadik személyhez került.

A szülőre, nagyszülőre vonatkozóan

Jelen esetben a nagyszülőnek van rá lehetősége, hogy adósságkezelési szolgáltatást vegyen igénybe, hogy rendezze a lakhatást arra az időre, amíg keresetéből nem tudja kiegyensúlyozottan biztosítani az anyagi körülményeket.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Adósságkezelési szolgáltatás

55. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás a szociálisan rászorult személyek részére nyújtott, lakhatást segítő ellátás. A települési önkormányzat határozatában megjelölt időponttól adósságkezelési szolgáltatásban részesítheti azt a családot vagy személyt,
a) akinek
aa) az adóssága meghaladja az ötvenezer forintot, és akinek a (2) bekezdésben meghatározott adósságok valamelyikénél fennálló tartozása legalább hat havi, vagy
*ab)*a közüzemi díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, továbbá
b) akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az önkormányzat rendeletében meghatározott összeghatárt, valamint
c) aki a településen elismert minimális lakásnagyságot és minőséget meg nem haladó lakásban lakik, feltéve, hogy vállalja az adósság és a települési önkormányzat által megállapított adósságcsökkentési támogatás különbözetének megfizetését, továbbá az adósságkezelési tanácsadáson való részvételt.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazása során adósságnak minősül a lakhatási költségek körébe tartozó
a) közüzemi díjtartozás (vezetékes gáz-, áram-, távhő-szolgáltatási, víz- és csatornahasználati, szemétszállítási, több lakást tartalmazó lakóépületeknél, háztömböknél központi fűtési díjtartozás),
b) közösköltség-hátralék,
c) a lakbérhátralék,
d) a hitelintézettel kötött lakáscélú kölcsönszerződésből, illetve abból átváltott szabad felhasználású kölcsönszerződésből fennálló hátralék.
(3) Az (1) bekezdés *b)* pontjában említett összeghatárt úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-ánál, egyedülélő esetén annak 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő.

(5) Az adósságkezelési szolgáltatás időtartama – a (6) bekezdés szerinti eset kivételével – legfeljebb tizennyolc hónap, amely indokolt esetben egy alkalommal hat hónappal meghosszabbítható.
(6) Ha a (2) bekezdés *d)* pontja szerinti adósság az (5) bekezdés szerinti időtartam alatt nem kezelhető, az adósságkezelési szolgáltatás időtartama legalább huszonnégy, de legfeljebb hatvan hónap, amennyiben
a) az adósság összege meghaladja a kettőszázezer forintot,
b) a tartozás meghaladja a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének 50%-át, és
c) az adós hozzájárul az adósságkezelés időtartamára a támogatás összegét biztosító jelzálogjognak, valamint elidegenítési és terhelési tilalomnak ingatlanára történő bejegyzéséhez, illetőleg feljegyzéséhez.
(7) A jelzálogjog bejegyzésének és az elidegenítési és terhelési tilalom ténye feljegyzésének kezdeményezéséről az adósságkezelési szolgáltatásra való jogosultságot megállapító határozat rendelkezik. A határozatot az ingatlanügyi hatósággal közölni kell. Az ingatlanügyi hatóság a jelzálogjogot és az elidegenítési és terhelési tilalmat az önkormányzat javára az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzi, illetőleg feljegyzi.
(8) A Magyar Állam az 1988. december 31-ét megelőzően hatályban volt jogszabályok alapján felvett egyes lakáscélú kölcsönökből eredő adósságok rendezéséről szóló kormányrendelet alapján megvásárolt követelésével összefüggésben történő befizetésről a hitelszerződéssel érintett ingatlan fekvése szerinti települési önkormányzat javára lemond.
(9) Adósságkezelési szolgáltatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(10) A (9) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.
55/A. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás esetén a jogosult
a) adósságkezelési tanácsadásban, és
b) adósságcsökkentési támogatásban részesül, amelyet az adósságkövetelés jogosultjának kell folyósítani.
(2) Az adósságcsökkentési támogatás mértéke nem haladhatja meg az adósságkezelés körébe bevont adósság 75%-át, és összege legfeljebb háromszázezer forint, az 55. § (6) bekezdése szerinti esetben legfeljebb hatszázezer forint lehet. A támogatás – az 55. § (6) bekezdések kivételével – egy összegben vagy havi részletekben nyújtható az adós vállalásától függően.
(3) Azon személynek, akinek vezetékes gáz-, illetőleg áramszolgáltatási díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, a szolgáltatás visszaállítása érdekében előrefizetős gáz- vagy áramszolgáltatást mérő készülék is biztosítható, feltéve, hogy lakásfenntartási támogatásban részesül és tartozásának megfizetése érdekében megállapodást köt a szolgáltatóval, valamint legalább egyéves időtartamra vállalja a készülék rendeltetésszerű használatát.
(4) Az adósságcsökkentés címén nyújtott támogatás vissza nem térítendő szociális támogatásnak minősül.
(5) Az önkormányzat a lakhatást veszélyeztető mértékű adósság felhalmozódásának elkerülése céljából a követelés jogosultjával megállapodást köthet, melynek keretében – az adós írásbeli beleegyezése ese-

tén – a követelés jogosultja az adós lakóhelye szerint illetékes település jegyzőjét félévente tájékoztatja a legalább három havi tartozást felhalmozó adósokról.

55/B. § (1) Az adósságcsökkentési támogatás tovább nem folyósítható, és a kifizetett összeget vissza kell téríteni, ha a jogosult

a) az adósságkezelési tanácsadást nem veszi igénybe, vagy

b) az általa vállalt adósságtörlesztés három havi részletét nem teljesíti, illetőleg

c) az adósságkezelési szolgáltatás igénybevételének időtartama alatt a lakásfenntartási kiadásokkal kapcsolatos fizetési kötelezettségének három hónapig nem tesz eleget.

(2) Az adósságcsökkentési támogatás (1) bekezdésben foglaltak szerinti megszüntetésétől számított 24 hónapon belül ismételten nem állapítható meg.

(3) Ugyanazon személy vagy háztartásának tagja az adósságkezelési szolgáltatás lezárásától – ide nem értve az (1) bekezdés szerinti megszüntetést – számított 6 hónapon belül nem részesülhet adósságkezelési szolgáltatásban.

55/C. § (1) A települési önkormányzat adósságkezelési szolgáltatást akkor nyújthat, ha

a) az adósságkezelési szolgáltatás működtetéséről önkormányzati rendeletet alkot,

b) adósságkezelési tanácsadást működtet, továbbá

c) az adósságcsökkentési támogatás és a 38. § (5) bekezdés szerinti lakásfenntartási támogatás nyújtásához saját forrást különít el.

(2) A fővárosi kerületi önkormányzat, valamint az a települési önkormányzat, amelyiknek területén negyvenezernél több állandó lakos él, köteles adósságkezelési szolgáltatást nyújtani.

(3) A települési önkormányzat a külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint az adósságkezelési tanácsadást saját intézménye vagy más szerv útján biztosíthatja.

(4) Az önkormányzat rendeletében szabályozza az adósságkezelési szolgáltatás részletes szabályait, így különösen a helyben elismerhető lakásnagyságot és minőséget, az 55/B. § (3) bekezdésében meghatározottak közül az adósságkezelési szolgáltatásba bevont adósságtípusok körét és összegük felső határát, az adósságcsökkentési támogatás folyósításának módját, az adósságkezelési szolgáltatásra vonatkozó jövedelmi és vagyoni jogosultsági feltételeket, a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének megállapítási módját, az eljárási szabályokat, az adósságkezelési tanácsadást végző intézmény által ellátandó feladatokat, az adósságkezelési tanácsadáson való részvétel módját.

12. JOGESET

B. J. 50 éves. 10 éve hajléktalan, az utcán él, jövedelme nincs. Iratait elvesztette, érvényes tajkártyával sem rendelkezik. A téli hidegben kint tartózkodott, lábujjai megfagytak. Hosszabb ideig kezelték egy hajléktalanellátó intézmény lábadozóján. Itt teljes ellátást és gyógykezelést kapott. Állapota rosszabbodása miatt kórházba került, mindkét lábát amputálták.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

B.J.-ről nem tudjuk, de feltételezzük, hogy magyar állampolgár.

A tisztázandó kérdések:

1. *Iratai pótlása történhet-e térítésmentesen?*
2. *Igényelhet-e tajkártyát?*
3. *Jogosult-e ingyenes kórházi ellátásra?*
4. *Műtét után milyen pénzbeli ellátásra jogosult?*
5. *Lakhatása megoldható intézményrendszeren belül?*

1. Az iratok pótlása

A közigazgatási hatósági eljárásban a személyes költségmentesség megállapításáról 180/2005. (IX. 9.) Korm. rendelet 4. paragrafusa alapján jövedelemvizsgálat nélkül költségmentességben lehet részesíteni a hajléktalan személyt, ha iratai pótlását kéri. A legfontosabb, hogy lakcímkártyája legyen, mert ezzel hivatalosan tudja igazolni, hogy hajléktalan. (Létezik még egy ún. „hajléktalan igazolvány" is, ami kék színű, és a Menhely Alapítvány állítja ki, általában ezt is elfogadják) Ha valaki hajléktalan, akkor az önkormányzat a lakcímkártyáján „lakcím nélküli" bejegyzést tesz, és feltünteti a lakóhelyként szolgáló települést, illetve a főváros esetében a kerületet. Talán szerencsésebb, ha a hajléktalan személy kórházban kéri egy civil szervezet hajléktalansegítő képviselőjének segítségét, aki eljár az okmányok igénylésének ügyében (meghatalmazás szükséges).

> **180/2005. (IX. 9.) Korm. rendelet a közigazgatási hatósági eljárásban a személyes költségmentesség megállapításáról**
>
> A Kormány a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.)174. § (1) bekezdésének *d)* pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli el:

1. § (1) A közigazgatási hatóság (a továbbiakban: hatóság) a természetes személy ügyfél kérelmére az e rendeletben foglaltak szerint engedélyezi az ügyfél teljes vagy részleges költségmentességét.
(3) A részleges költségmentesség az ügyfelet vagy valamely eljárási költségfajta vagy az eljárási költségek meghatározott százalékának viselése alól mentesíti.
(4) A költségmentesség nem foglalja magában az ellenérdekű ügyfél javára megítélt költséget, valamint a Ket. 156. § (5) bekezdésében foglalt költségeket.
3. § (1) Az ügyfélnek a költségmentesség engedélyezésére irányuló kérelméhez csatolnia kell a saját és a vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozónak a 30 napnál nem régebbi munkáltatói jövedelemigazolását, nyugdíjas esetén a munkáltatói jövedelemigazolás helyett vagy mellett az utolsó havi nyugdíjszelvényt (postai szelvényt) vagy a nyugdíj fizetési számlára történő utalása esetén az utolsó havi fizetési számlakivonatot.
(2) Ha az ügyfélnek, valamint a vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozónak munkajövedelemnek (nyugdíjjövedelemnek) nem minősülő jövedelme van, akkor köteles ezen jövedelmekről szóló postai szelvényt, fizetési számlakivonatot, kiadási pénztárbizonylatot, vagy egyéb, a jövedelem igazolására alkalmas dokumentumot csatolni.
(3) Ha az ügyfélnek, valamint a vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozónak nincs munkáltatója, és nem nyugdíjas, valamint egyéb jövedelme sincs, akkor az ügyfél a kérelmében nyilatkozik e tényről.
(4) Az ügyfél a kérelmében a jövedelemigazoláson (nyugdíjon) túl további olyan körülményeket tárhat fel, melyek alapján az eljáró hatóság a 4. és 5. §-ban foglaltaktól függetlenül a 6. §-ban foglaltaknak megfelelően költségmentességben részesítheti.
(5) Az ügyfél a kérelmében nyilatkozik a 4. § (1) bekezdés *b)* pontja, illetve az 5. § (1) bekezdés *b)* pontja szerinti ingatlan tulajdonról.
4. § (1) Költségmentességet lehet engedélyezni, ha az ügyfél
a) és a vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozók egy főre jutó havi nettó jövedelme (nyugdíja) nem éri el az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét, és
b) ingatlantulajdonnal nem, vagy kizárólag a lakóhelyéül szolgáló ingatlan tulajdonával rendelkezik.
(2) Költségmentességben lehet részesíteni – jövedelmi és vagyoni helyzetének vizsgálata nélkül – azt a felet is, aki a kérelem benyújtásakor
a) aktív korúak ellátására jogosult, időskorúak járadékában, ápolási díjban, vakok személyi járadékában, fogyatékossági támogatásban részesül, valamint, aki rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermeket nevel vagy saját jogán rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül,
b) pénzellátásban részesülő hadigondozott és nemzeti gondozott,
c) hajléktalan személy,
d) menekült, menedékes, illetve menekültkénti vagy oltalmazottkénti elismerését kérő vagy menedékeskénti elismerését kérő személy számára biztosított ellátásra és támogatásra jogosult.

(3) A költségmentesség engedélyezése szempontjából az (1) bekezdés *b)* pontjában foglalt feltétel esetében figyelmen kívül kell hagyni az ötven százalékos tulajdoni hányadot el nem érő, és a kétmillió forint becsült forgalmi értéket meg nem haladó egyéb tulajdoni részesedést, legfeljebb egy ingatlan tekintetében.

5. § (1) Különösen indokolt esetben költségmentesség engedélyezhető, illetve részleges költségmentességet lehet engedélyezni továbbá, ha az ügyfél

a) és a vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozók egy főre jutó havi nettó jövedelme (nyugdíja) nem éri el az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, és

b) ingatlantulajdonnal nem, vagy kizárólag a lakhelyéül szolgáló ingatlan tulajdonával rendelkezik.

(2) A részleges költségmentesség engedélyezése szempontjából az (1) bekezdés *b)* pontjában foglalt feltétel esetében figyelmen kívül kell hagyni a hárommillió forint becsült forgalmi értéket meg nem haladó egyéb tulajdoni részesedést, legfeljebb egy ingatlan tekintetében.

(3) Az ingatlantulajdonra, a tulajdoni részesedésre és az ingatlan becsült forgalmi értékére vonatkozóan – ha az nem ellentétes a hatóság által ismert, vagy a köztudomású tényekkel – az ügyfél nyilatkozata az irányadó.

6. § Kivételes esetben – az ügyfélnek a 3. § (4) bekezdése szerinti nyilatkozata alapján – költségmentesség engedélyezhető akkor is, ha a4. §-ban és az 5. §-ban foglalt feltételek nem, vagy csak részben állnak fenn, de az eljáró hatóság az ügyfél egyéb, különös méltánylást érdemlő körülményeinek figyelembevételével megállapítja, hogy az ügyfél és az általa eltartottak létfenntartása veszélyeztetett.

7. §

8. § (1) A költségmentességben részesülő ügyfél köteles a költségmentesség alapjául szolgáló feltételekben beálló változást annak bekövetkezésétől számított öt napon belül a hatóságnak bejelenteni. Ha a hatóság a bejelentés alapján azt állapítja meg, hogy az ügyfél jövedelmi és vagyoni helyzetében a 4. §-ban és az 5. §-ban foglaltakra figyelemmel változás állt be, a költségmentességet engedélyező végzését ennek megfelelően módosítja vagy visszavonja, és dönt az eljárási költség megelőlegezéséről és viseléséről.

(2) Ha az ügyfél az (1) bekezdésben foglalt bejelentési kötelezettségét nem teljesíti, a költségmentességet engedélyező végzés módosítása vagy visszavonása tárgyában hozott végzésben a hatóság minden esetben rendelkezik a változás bekövetkezésétől felmerült eljárási költség előlegezéséről és viseléséről. Ebben az esetben a hatóság az eljárási bírság kiszabásáról az e bekezdés szerinti végzésében is dönthet. A bejelentés elmulasztásának jogkövetkezményeiről a hatóság az ügyfelet a költségmentességet engedélyező végzésében tájékoztatja.

(3) Ha a hatóság megállapítja, hogy az ügyfél a költségmentesség iránti kérelemben rosszhiszeműen valótlan adatot szolgáltatott, vagy a hatóságot más módon megtévesztette, a költségmentességet engedélyező végzését az eljárás megindulására visszamenő hatállyal visszavonja vagy módosítja, és ugyanilyen hatállyal dönt az eljárás során eddig felmerült eljárási költség előlegezéséről és viseléséről. Ebben az esetben a hatóság az eljárási bírság kiszabásáról az e bekezdés szerinti végzésében is dönthet.

2. Kérhet-e tajkártyát?

Igen, igényelhet a személyazonosító jel helyébe lépő azonosítási módokról és az azonosító kódok használatáról szóló 1996. évi XX. törvény alapján, ugyanis a tajkártya nem kötött a társadalombiztosítási jogviszony rendezettségéhez, hanem csak társadalombiztosítási azonosítóként funkcionál. A tajkártya pótlásához igénylőlapot kell kitölteni, amihez szükség van valamilyen személyazonosságot igazoló okmányra. Ha van lakcímkártyája, amivel igazolni tudja, hogy hajléktalan, akkor az 1. pontban kifejtett 180/2005 (IX. 9) Korm. rendelet 4. § (2) bekezdésének c) pontja értelmében költségmentességet kaphat.

Általános rendelkezések

4. § (1) A polgárt

a) természetes személyazonosító adataival,

b) a természetes személyazonosító adatokból kiválasztott, az adatkezelés célja szerint szükséges és megfelelő mértékű adattal vagy

c) törvényben meghatározott esetben családi és utónevével, valamint az e törvényben meghatározott azonosító kóddal

(a továbbiakban együtt: azonosítási módo*k)* kell azonosítani.

(2) A polgárt saját maga azonosítása céljából csak egy azonosítási mód alkalmazására lehet kötelezni.

(3) Törvény eltérő rendelkezése hiányában a polgár az (1) bekezdés szerinti adatok igazolásának módját szabadon megválaszthatja.

(4) Természetes személyazonosító adat a polgár

a) családi és utóneve, születési családi és utóneve,

b) születési helye,

c) születési ideje és

d) anyja születési családi és utóneve.

A TAJ szám és annak használata

21. § (1) A TAJ számot az egészségbiztosítási szerv képezi.

(2) A 8. § (1) bekezdés szerinti hatósági igazolvány tartalma:

a) családi és utónév,

b) születési idő,

c) TAJ szám, valamint

d) a kiállító szerv bélyegzőlenyomata és a kiállító személy aláírása.

(3) A TAJ számról szóló hatósági igazolványt az egészségbiztosítási szerv állítja ki és juttatja el az érintett részére.

(4) A (3) bekezdés szerinti hatósági igazolvánnyal egy tekintet alá esik a TAJ szám igazolására e törvény hatálybalépése előtt kiadott hatósági bizonyítvány.

(5) A (4) bekezdés szerinti hatósági bizonyítvány tartalma:
a) családi és utónév,
b) születési családi és utónév,
c) születési hely, idő,
d) anyja neve,
e) TAJ szám,
f) a hatósági bizonyítvány kiállításának időpontja.
(6) E törvény 8. §-ának (1) bekezdése szerinti hatósági igazolvánnyal esik egy tekintet alá a külön törvény szerint kiállított, az egészségügyi szolgáltatásra való jogosultságot is igazoló okirat.
(7) A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő központi szerv az újszülött családi és utónevét, születési helyét és idejét, anyja nevét, állampolgárságát, valamint lakcímét közli az egészségbiztosítási szervvel. Az újszülött részére az egészségbiztosítási szerv a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő központi szerv adatszolgáltatása alapján a TAJ számot tartalmazó hatósági igazolványt hivatalból adja ki.
22. § Azt a polgárt, aki nem rendelkezik TAJ számmal, de jogosulttá válik egészségügyi szolgáltatásra, munkanélküli vagy szociális ellátásra, külön kérelemre külön törvény alapján, az egészségbiztosítási szerv TAJ számmal látja el.
23. § A TAJ számot a következő szervek az alábbiakban meghatározott célból kezelhetik:
a) a társadalombiztosítási szerv, a társadalombiztosítási kifizetőhellyel rendelkező foglalkoztató, illetve a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról szóló 1997. évi LXXX. törvényben (a továbbiakban: Tbj. tv.), a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvényben (a továbbiakban: Tny. tv.), a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvényben (a továbbiakban: Mpt. tv.), a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvényben (a továbbiakban: Eb. tv.), valamint az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvényben előírt adatszolgáltatásra, -kezelésre kötelezett szerv (foglalkoztató, polgár vagy intézmény) és a Kormányzati Ügyféltájékoztató Központ az e törvényekben meghatározott nyilvántartásokkal, járulékok levonásával, bevallásával, befizetésével, behajtásával, a társadalombiztosítási szervek által folyósított pénzbeli ellátásokra való jogosultsággal, azok kifizetésével, illetve ellenőrzésével kapcsolatban;
b) a társadalombiztosítási szerv az egészségügyi szolgáltatás teljesítésének és igénybevételének ellenőrzése céljából;
c) az egészségügyi ellátóhálózat szerve az alap- és szakellátással, a gondozóhálózati ellátással, a vérellátással és a mentéssel kapcsolatban, továbbá a közegészségügyi-járványügyi érdekből végzett feladatával összefüggésben, valamint a szociális intézmény a szakellátással kapcsolatos feladatának ellátása céljából;
d) az egészségügyi államigazgatási szerv, közegészségügyi-járványügyi, valamint jogszabályban meghatározott szociális feladata ellátása érdekében;

e) a szociális igazgatás szerve, a szociális intézmény vezetője, a szociális ellátás megállapításával és folyósításával összefüggésben;
f) a munkaügyi igazgatás szerve a munkanélküli ellátással, a foglalkoztatást elősegítő támogatással és munkaerő-piaci szolgáltatással kapcsolatos, valamint a foglalkoztatottakkal összefüggő, jogszabályban meghatározott egyéb tevékenysége, valamint ellenőrzési eljárása során, továbbá a munkaügyi adatszolgáltatásra kötelezett foglalkoztató e tevékenysége körében;
g) a fogva tartó szerv, a fogvatartott egészségügyi szolgáltatásra jogosultsága keletkezésével, megszűnésével összefüggő adatszolgáltatás, illetve a fogvatartott nem büntetés-végrehajtási egészségügyi intézményben való ellátása érdekében;
h) a kincstár az Áht. 18/C. §-ának (11) bekezdésében meghatározott feladata teljesítéséhez;
i) a kincstár, a családtámogatási kifizetőhely a családtámogatási ellátások, illetőleg a fogyatékossági támogatás megállapítása feladatkörében a külön törvényben meghatározott nyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettség teljesítése során.
24. § A TAJ szám továbbítására jogosultak:
a) a társadalombiztosítási szervek egymás között, valamint a társadalombiztosítási kifizetőhellyel rendelkező munkáltató, illetve a 23. § *a)* pontja alapján adatszolgáltatásra kötelezett szerv (foglalkoztató, polgár és intézmény) a társadalombiztosítási szerv részére a törvényekben meghatározott nyilvántartások, a járulékok bevallásával és egyéb követelések befizetésével, behajtásával, a társadalombiztosítási szervek által folyósított pénzbeli ellátásra való jogosultsággal, annak kifizetésével, illetve ellenőrzésével kapcsolatos feladata teljesítése céljából;
b) az egészségbiztosítási szerv az egészségügyi ellátóhálózat szervei részére feladatkörükben, külön törvényben meghatározott esetben;
c) az egészségügyi ellátóhálózat szerve, a társadalombiztosítási szervnek, az egészségügyi szolgáltatás teljesítésének és igénybevételének ellenőrzése céljából;
d) az egészségügyi ellátóhálózat szervei egymás között, az alap- és szakellátással, a gondozóhálózati ellátással, a vérellátással, valamint a mentésüggyel kapcsolatban, továbbá közegészségügyi-járványügyi feladataikkal összefüggésben;
e) az egészségügyi államigazgatási szervek egymás között, közegészségügyi-járványügyi feladataikkal összefüggésben;
f) az egészségügyi ellátóhálózat szerve, az egészségügyi államigazgatási szerv részére a közegészségügyi-járványügyi feladatokkal összefüggésben;
g) az egészségügyi ellátóhálózat szerve a 23. § *e)* pontja szerinti szerveknek a szociális ellátás megállapításával összefüggésben;
h) a 23. § *e)* pontja szerinti szervek egymás között, továbbá az állami foglalkoztatási szerv, a 23. § *e)* pontja szerinti szervek részére a szociális ellátás megállapításával és folyósításával összefüggésben;

i) a munkaügyi igazgatás szerve, a munkanélküli ellátással, a foglalkoztatást elősegítő támogatással és munkaerő-piaci szolgáltatással kapcsolatos tevékenysége, valamint ellenőrzési eljárása során, továbbá a munkaügyi adatszolgáltatásra kötelezett munkáltató, e tevékenységével összefüggésben;
j) a fogva tartó szervek egymás között, továbbá az egészségügyi ellátó hálózat szervének a fogvatartott egészségügyi szolgáltatásra jogosultságának keletkezésével, megszűnésével összefüggő adatszolgáltatása, illetve a fogvatartott nem büntetés-végrehajtási egészségügyi intézményben való ellátása érdekében;
k) a kincstár az Áht. 18/C. §-ának (11) bekezdésében meghatározott feladata teljesítéséhez.
25. § A 23–24. §-okban meghatározott szerv kérésére a polgár – személyazonosságának hitelt érdemlő igazolása mellett – TAJ számát köteles megismerhetővé tenni.
26. § (1) A társadalombiztosítási szerv kapcsolati kódot képezhet az ugyanazon polgárra vonatkozó, rendszeresen ismétlődő adatszolgáltatás igénylése, teljesítése, valamint az adatszolgáltatást kérő nyilvántartásának karbantartása céljából. Ugyanazon polgárra adatkérőnként más-más kapcsolati kódot kell képezni.
(2) A kapcsolati kód tartalmát és képzési szabályait a társadalombiztosítási szerv határozza meg. A kapcsolati kód nem lehet azonos az adóazonosító jellel, a TAJ számmal és a személyazonosító jellel, továbbá nem származtatható azokból.
(3) A kapcsolati kód kizárólag az (1) bekezdésben meghatározott célra használható, azt az adatkezelés céljának teljesülése után mind társadalombiztosítási szerv, mind az adatkérő nyilvántartásából törölni kell. A kapcsolati kódot csak a társadalombiztosítási szerv, valamint az adatszolgáltatást kérő kezelheti és továbbíthatja.
27. § A társadalombiztosítási szerv az általa folyósított ellátások azonosítására, valamint a polgár járulékbefizetésének és egyéb követelések nyilvántartása céljából – a TAJ szám helyett – törvény felhatalmazása alapján más azonosítót is használhat.

3. Ingyenes kórházi ellátásra jogosult-e?

Igen, a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (Tbj.) 16§ (1) bekezdésének t) pontja értelmében egészségügyi szolgáltatásra jogosult a hajléktalan személy.

A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (Tbj.)

Társadalombiztosítási ellátások

14. § (1) A társadalombiztosítás rendszerében nyújtott ellátások az egészségbiztosítás és a nyugdíjbiztosítás keretében vehetők igénybe.
(2) Egészségbiztosítási ellátások:
a) egészségügyi szolgáltatás;

b) pénzbeli ellátások:
ba) terhességi-gyermekágyi segély,
bb) gyermekgondozási díj,
bc) táppénz;
c) baleseti ellátások:
ca) baleseti egészségügyi szolgáltatás,
cc) baleseti járadék.
(3) A nyugdíjbiztosítási ellátások:
a) társadalombiztosítási saját jogú nyugellátás:
aa) öregségi nyugdíj,
ab) rokkantsági nyugdíj,
ac) baleseti rokkantsági nyugdíj;
b) hozzátartozói nyugellátás:
ba) özvegyi nyugdíj,
bb) árvaellátás,
bc) szülői nyugdíj,
bd) baleseti hozzátartozói nyugellátások.
c) rehabilitációs járadék.

A társadalombiztosítás egyes ellátásaira jogosultak

Baleseti ellátásra jogosultak

15. § (1) Baleseti ellátásra, baleseti rokkantsági nyugdíjra, baleseti hozzátartozói nyugellátásra jogosult a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvényben (a továbbiakban: Tny. tv.) és a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvényben (a továbbiakban: Eb. tv.) meghatározottak szerint – a biztosítottakon túl – az, aki egyéni, illetve társas vállalkozóként kiegészítő tevékenységet folytatónak minősül, vagy saját jogú nyugdíjasként az 5. § (1) bekezdés *a)*, *b)*, *g)* pontjában, valamint a (2) bekezdésében meghatározott jogviszonyban áll.
(2) Baleseti egészségügyi szolgáltatásra jogosult, aki
a) nevelési-oktatási és felsőoktatási intézmény, iskola, iskolarendszeren kívüli oktatásban gyakorlati képzésben részesülő tanulója, hallgatója, ide nem értve a külföldi állampolgárt,
b) szocioterápiás intézetben gyógykezelt elmebeteg, illetőleg szenvedélybeteg,
c) őrizetbe vett, előzetesen letartóztatott, elzárásra utalt, szabadságvesztés büntetést töltő személy (a továbbiakban: fogvatartott),
d) közcélú munkát végez, különösen, aki életmentés, baleset-, illetőleg katasztrófa-elhárítás vagy véradás során szenved, balesetet vagy egészségkárosodást.
e) közérdekű munkát végez,
f) külön törvény alapján közérdekű önkéntes tevékenységet végez.

Egészségügyi szolgáltatásra jogosultak

16. § (1) Egészségügyi szolgáltatásra jogosult – az e törvény szerint biztosított, illetőleg a 13. § szerint egészségügyi szolgáltatásra jogosult személyeken túl – az, aki

b) a 14. § (3) bekezdése alapján saját jogán nyugdíjban, hozzátartozói nyugellátásban, rehabilitációs járadékban,

c) mezőgazdasági járadékban (öregségi, munkaképtelenségi, özvegyi járadékban, növelt összegű öregségi, munkaképtelenségi, özvegyi járadékba*n)*, átmeneti járadékban, rendszeres szociális járadékban, egészségkárosodási járadékban, fogyatékossági támogatásban, rokkantsági járadékban, házastársi pótlékban, házastársi jövedelempótlékban,

d) nemzeti gondozási díjban (pótlékba*n)*, hadigondozotti ellátásban,

e) bányászati keresetkiegészítésben,

g) Magyarországon nyilvántartásba vett egyháztól, felekezettől nyugdíjban, a Magyar Alkotóművészeti Közalapítványtól öregségi nyugdíjban vagy rendszeres rokkantsági segélyben,

h) az aktív korúak ellátására való jogosultság keretében megállapított pénzbeli ellátásban, időskorúak járadékában, ápolási díjban, gyermeknevelési támogatásban részesül,

i) a közoktatásról szóló törvény hatálya alá tartozó alapfokú, középfokú nevelési-oktatási vagy a felsőoktatásról szóló törvény hatálya alá tartozó felsőoktatási intézményben nappali rendszerű oktatás keretében tanulmányokat folytató nagykorú magyar állampolgár, valamint az a külföldi állampolgár, aki nemzetközi szerződés vagy az oktatásért felelős miniszter által adományozott ösztöndíj alapján létesített tanulói, hallgatói jogviszonyban áll,

j) megváltozott munkaképességű, illetve egészségkárosodást szenvedett és munkaképesség-változásának mértéke az 50 százalékot, illetve egészségkárosodásának mértéke a 40 százalékot eléri, és az illetékes hatóság erre vonatkozó igazolásával rendelkezik,

k) a reá irányadó nyugdíjkorhatárt betöltötte és jövedelme nem éri el a minimálbér 30 százalékát,

l) a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel, illetve magyar állampolgár esetén a lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező kiskorú személy,

m) személyes gondoskodást nyújtó bentlakásos szociális intézményben elhelyezett személy (ide nem értve a külföldi állampolgárt), a gyermekvédelmi rendszerben utógondozási ellátásban részesülő 18-24 éves fiatal felnőtt továbbá az illetékes magyar hatóság által ideiglenes hatállyal elhelyezett, otthont nyújtó ellátás keretében átmeneti és tartós nevelésbe vett külföldi kiskorú személy,

n) fogvatartott, a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 54. §-a alapján szociálisan rászorult,

p) egészségügyi szolgáltatás megszerzése érdekében kötött megállapodás alapján jogosult,

r) a 39. § (2) bekezdése szerint egészségügyi szolgáltatási járulék fizetésére kötelezett,

s) nevelőszülői tevékenységet folytat, és az e tevékenységéből származó tárgyhavi járulékalapot képező jövedelme nem éri el a minimálbér 30 százalékát, naptári napokra annak harmincad részét.

t) hajléktalan.

(2) A 13. § hatálya alá tartozó külföldi személy az ugyanott hivatkozott külön jogszabály, illetőleg nemzetközi egyezmény szerint jogosult egészségügyi ellátásra.
(3) Az (1) bekezdés *a)–k)*, továbbá *o)*, *s)* pontja esetében – az (1) bekezdés *i)* pontjában meghatározott ösztöndíjas kivételével – az egészségügyi szolgáltatásra jogosultság további feltétele, hogy az érintett személy belföldinek minősüljön.
(4) Az egészségügyi szolgáltatásokra vonatkozó igényjogosultságot egyszerre csak egy jogcímre tekintettel lehet megállapítani. Amennyiben a jogosultság egyszerre több jogcím alapján is megállapítható, akkor a jogcímek (1) bekezdésben foglalt felsorolása jogosultsági sorrendet jelent azzal, hogy a (2) bekezdésben meghatározott jogcím az (1) bekezdésben felsorolt jogcímeket megelőzi.
(5) Az egészségügyi szolgáltatásra jogosult és az egészségügyi szolgáltatásra nem jogosult személyek által a biztosítástól függetlenül térítésmentesen, valamint a biztosítás alapján térítésmentesen vagy térítés ellenében, továbbá a biztosításon felül térítés ellenében igénybe vehető ellátások körét külön törvény határozza meg.
16/A. § A 16. § (1) bekezdésének *i)* pontjában említett tanuló és hallgató a tanulói jogviszony, illetőleg a hallgatói jogviszony kezdetétől a diákigazolványra való jogosultság megszűnéséig jogosult egészségügyi szolgáltatásra, ideértve a tanulói, hallgatói jogviszony szünetelésének időtartamát is

4. Műtét utáni pénzbeli ellátás

Az érintett ellátásra való jogosultsága attól függ, hogy volt-e valamilyen társadalombiztosítási jogviszonya, ha igen, akkor jogosult társadalombiztosítási ellátásra (az 1997. évi LXXXI. tv. alapján), és esetleg kaphat rokkantnyugdíjat is (ehhez szükséges a 45–54 éves életkorban 15 év, korkedvezményre jogosító munkakörben 12 év szolgálati idő), ha nem, akkor szociális ellátásra jogosult (1993. évi III. tv. 33–37/G §). A szociális ellátás igénylésének részletes szabályait a 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet szabályozza. Ha már kap rendszeres szociális segélyt, akkor közgyógyellátásra is jogosulttá válik.

1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról

A rokkantsági nyugdíj

A nyugdíjjogosultság

23. § (1) Rokkantsági nyugdíjra az jogosult, aki
a) egészségromlás, illetőleg testi vagy szellemi fogyatkozás következtében munkaképességét hatvanhét százalékban elvesztette és ebben az állapotában javulás egy évig nem várható (a továbbiakban: rokkant),
b) a szükséges szolgálati időt megszerezte, és
c) rendszeresen nem dolgozik, vagy keresete lényegesen kevesebb a megrokkanás előtti keresetnél.
(2) Az öregségi – ideértve az előrehozott öregségi nyugdíjat is – és a baleseti rokkantsági nyugdíjas rokkantsági nyugdíjra nem jogosult. Rokkantsági nyugdíj nem állapítható meg annak, aki saját rokkantságát szándékosan okozta, továbbá annak sem, aki a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt elérte,

kivéve, ha öregségi nyugdíjra korkedvezmény címén jogosult, vagy rokkantsági nyugdíjat a jogosultság feléledése címén igényel.

A nyugdíjjogosultsághoz szükséges szolgálati idő

24. § (1) A rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati idő
22 éves életkor betöltése előtt 2 év,
22–24 éves életkorban 4 év, korkedvezményre jogosító munkakörben 3 év,
25–29 éves életkorban 6 év, korkedvezményre jogosító munkakörben 4 év,
30–34 éves életkorban 8 év, korkedvezményre jogosító munkakörben 6 év,
35–44 éves életkorban 10 év, korkedvezményre jogosító munkakörben 8 év,
45–54 éves életkorban 15 év, korkedvezményre jogosító munkakörben 12 év,
55 éves életkor betöltésétől 20 év, korkedvezményre jogosító munkakörben 16 év.
(2) Az, aki az iskolai tanulmányai megszűnését követő 180 napon belül szolgálati időt szerzett és huszonkét éves kora előtt megrokkan, szolgálati idejének tartamára tekintet nélkül jogosult rokkantsági nyugdíjra.
(3) Az a rokkant, aki
a) a negyvenötödik életévét, illetőleg 1993. július 1-je előtt az ötvenötödik életévét már betöltötte és legalább tízévi,
b) 1993. június 30-át követően az ötvenötödik életévét betölti és legalább tizenöt évi
szolgálati idővel rendelkezik, rokkantsági résznyugdíjra jogosult.
25. § (1) A rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati idő megállapításánál a megrokkanás időpontjában betöltött életkort kell figyelembe venni.
(2) Az, aki a megrokkanáskor betöltött életkora szerint szükséges szolgálati időt nem szerezte meg, rokkantsági nyugdíjra akkor jogosult, ha az alacsonyabb korcsoportban az előírt szolgálati időt megszerezte és ezt követően szolgálati idejében a megrokkanásig harminc napnál hosszabb megszakítás nincs. E harminc napba nem lehet beszámítani a keresőképtelenség idejét.
(3) Abban az esetben, ha az igénylő korkedvezményre jogosító és egyéb szolgálati időt is szerzett, a rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati időnek nem kizárólag korkedvezményre jogosító idő alapján történő számításánál a korkedvezményre jogosító munkakörben eltöltött minden évet egy és negyedévként kell számításba venni.
(4) Az, aki szolgálati idejének a kezdetét megelőző időtől rokkant, rokkantsági nyugdíjra akkor jogosult, ha az igénybejelentés időpontjában betöltött életkora szerint szükséges szolgálati időt megszerezte, és rendszeresen nem dolgozik, vagy keresete lényegesen kevesebb a nyugdíj igénylését megelőző kereseténél.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Aktív korúak ellátása

33. § (1) Az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújtott ellátás. A jegyző aktív korúak ellátására való jogosultságot állapít meg annak az aktív korú személynek,

a) aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, illetve legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy

b) aki vakok személyi járadékában részesül, vagy

c) aki fogyatékossági támogatásban részesül [az *a)–c)* pont szerinti személy a továbbiakban együtt: egészségkárosodott személy], vagy

d) akinek esetében a munkanélküli-járadék, álláskeresési járadék, álláskeresési segély, vállalkozói járadék (a továbbiakban együtt: álláskeresési támogatás) folyósítási időtartama lejárt, vagy

e) akinek esetében az álláskeresési támogatás folyósítását keresőtevékenység folytatása miatt a folyósítási idő lejártát megelőzően szüntették meg, és a keresőtevékenységet követően az Flt. alapján álláskeresési támogatásra nem szerez jogosultságot, vagy

f) aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az állami foglalkoztatási szervvel legalább egy év időtartamig együttműködött, vagy

g) akinek esetében az ápolási díj, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, a rendszeres szociális járadék, a bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, az átmeneti járadék, a rehabilitációs járadék, a rokkantsági nyugdíj, a baleseti rokkantsági nyugdíj, az ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítása megszűnt, illetve az özvegyi nyugdíj folyósítása a Tny. 52. §-ának (3) bekezdése szerinti okból szűnt meg, és közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően az állami foglalkoztatási szervvel legalább három hónapig együttműködött, feltéve, hogy saját maga és családjának megélhetése más módon nem biztosított, és keresőtevékenységet – ide nem értve a közfoglalkoztatást, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát – nem folytat.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában akkor nem biztosított a megélhetés, ha a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át és vagyona nincs. Az aktív korúak ellátása tekintetében fogyasztási egység a családtagoknak a családon belüli fogyasztási szerkezetet kifejező arányszáma, ahol

a) az első nagykorú családtag arányszáma 1,0, azzal, hogy a gyermekét egyedülállóként nevelő szülő arányszáma 0,2-vel növekszik,

b) a házas- vagy élettárs arányszáma 0,9,

c) az első és második gyermek arányszáma gyermekenként 0,8,

d) minden további gyermek arányszáma gyermekenként 0,7,

e) a fogyatékos gyermek arányszáma 1,0, azzal, hogy a fogyatékos gyermeket a *c)* és *d)* pont alkalmazásánál figyelmen kívül kell hagyni, továbbá ahol

f) az *a)* és *b)* pontok szerinti arányszám 0,2-vel növekszik, ha a személy fogyatékossági támogatásban részesül.
(3) Az (1) bekezdés *f)* és *g)* pontja szerinti előzetes együttműködés időtartamának számításánál az aktív korúak ellátásának megállapítására irányuló kérelmet benyújtó személy által ezen időtartam alatt folytatott keresőtevékenység időtartamát is figyelembe kell venni.
(4) Az aktív korúak ellátására való jogosultság
a) az (1) bekezdés *d)* pontjában foglalt esetben az Flt. alapján folyósított álláskeresési támogatás időtartamának kimerítésétől,
b) az (1) bekezdés *e)* pontjában foglalt esetben a keresőtevékenység megszűnésétől,
c) az (1) bekezdés *g)* pontja szerinti rendszeres pénzellátás folyósításának megszűnésétől
számított tizenkettő hónapon belül benyújtott kérelem alapján állapítható meg.
(5) Aktív korúak ellátására egy családban egyidejűleg – a (6) bekezdésben meghatározott kivétellel – csak egy személy jogosult.
(6) Egy családban egyidejűleg két személy abban az esetben jogosult az aktív korúak ellátására, ha az egyik személy a bérpótló juttatás, míg a másik személy a rendszeres szociális segély feltételeinek felel meg.
34. § (1) Nem állapítható meg az aktív korúak ellátására való jogosultság annak a személynek, aki
a) előzetes letartóztatásban van, elzárás büntetését, illetve szabadságvesztés büntetését tölti,
b) a 3. § (3) bekezdése alá tartozik, és – a határ menti ingázó munkavállalókat kivéve – tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott,
c) gyermekgondozási segélyben, illetve gyermeknevelési támogatásban részesül,
d) gyermekgondozási segélyre jogosult, a gyermek egyéves korának betöltéséig,
e) az Flt. szerint az álláskeresési támogatás megállapításához szükséges munkaviszonnyal rendelkezik,
f) katonai szolgálatot teljesít,
g) közoktatási, illetőleg felsőoktatási intézményben nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat, vagy
h) az Flt. szerint képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül.
(2) Meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a személynek,
a) akire vonatkozóan az (1) bekezdés *a)–g)* pontja szerinti körülmények valamelyike bekövetkezett,
b) aki az aktív korúak ellátására való jogosultság feltételeinek vagy az annak keretében megállapított pénzbeli ellátás összegének felülvizsgálatára irányuló, a 25. § (4)–(6) bekezdése szerinti eljárást akadályozza,
c) aki keresőtevékenységet folytat, kivéve, ha a keresőtevékenység alapjául szolgáló jogviszonyt 90 napot meg nem haladó időtartamra létesítette, továbbá ide nem értve a közfoglalkoztatást, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát,
d) akire vonatkozóan az aktív korúak ellátására való jogosultság fennállása alatt a munkaügyi hatóság a jogellenes munkavégzés tényét két éven belül ismételten jogerősen megállapította, vagy

e) akinek a 36. § (2) bekezdése alapján a bérpótló juttatásra, vagy a 37/B. § (2) bekezdése alapján a rendszeres szociális segélyre való jogosultságát meg kell szüntetni.
(3) Az aktív korú személy részére az aktív korúak ellátására való jogosultság a megszüntetéstől számított harminchat hónapon belül – ide nem értve a (2) bekezdés *b)*, *d)* és *e)* pontja szerinti megszüntetési eseteket – az előzetes együttműködési kötelezettség teljesítése nélkül ismételten megállapítható, amennyiben a jogosultsági feltételek egyébként fennállnak.
(4) A jegyző a jogellenesen munkát végző aktív korúak ellátására jogosult személy ellátásának folyósítását – a munkaügyi hatóságnak a jogsértés tényét első ízben megállapító jogerős és végrehajtható határozata alapján, a határozat jogerőre emelkedéséről szóló értesítés megérkezését követő hónap első napjától – egy hónap időtartamra felfüggeszti.
35. § (1) Az a személy, akinek az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították – a 37. §-ban foglaltak szerinti kivétellel – bérpótló juttatásra jogosult.
(2) A települési önkormányzat rendeletében a bérpótló juttatásra való jogosultság egyéb feltételeként előírhatja, hogy a kérelem benyújtója, illetve az ellátás jogosultja a lakókörnyezete rendezettségének biztosítására vonatkozó, a rendeletében megállapított feltételeket teljesítse. A lakókörnyezet rendezettségének biztosítása körében a kérelmező vagy jogosult által életvitelszerűen lakott lakás vagy ház és annak udvara, kertje, a kerítéssel kívül határos terület, járda tisztán tartása, az ingatlan állagának és rendeltetésszerű használhatóságának, valamint higiénikus állapotának biztosítására irányuló kötelezettség írható elő. A rendeletben megállapított feltételek teljesítésére a kérelmezőt, illetve a jogosultat megfelelő, de legalább ötnapos határidő tűzésével a jegyzőnek – az elvégzendő tevékenységek konkrét megjelölésével – fel kell szólítania.
(3) A bérpótló juttatásra jogosult személy az állami foglalkoztatási szervnél kéri az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét, valamint köteles az állami foglalkoztatási szervvel együttműködni.
(4) A bérpótló juttatás havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege.
(5) Közfoglalkoztatásban részt vevő személy esetében a bérpótló juttatásnak a 25. § (4)–(6) bekezdése szerinti felülvizsgálatát a közfoglalkoztatás megszűnését követően kell lefolytatni.
36. § (1) Ha a jogosult
a) 90 napnál nem hosszabb időtartamra létesített jogviszony alapján keresőtevékenységet végez, a jogviszony fennállásának időtartama alatt,
b) közfoglalkoztatásban vesz részt, a közfoglalkoztatásban való részvétel időtartama alatt, vagy
c) olyan képzésben vesz részt, amelynek keretében képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül, a keresetpótló juttatás folyósításának időtartama alatt
a bérpótló juttatás folyósítása szünetel.
(2) A 34. § (2) bekezdésében foglaltakon túl meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a bérpótló juttatásra jogosult személynek
a) aki az állami foglalkoztatási szervvel való együttműködés keretében számára felajánlott munkalehető-

séget nem fogadja el, vagy közfoglalkoztatásra irányuló jogviszonyát jogellenesen megszünteti, továbbá akinek a közfoglalkoztatásra irányuló jogviszonyát a munkáltató rendkívüli felmondással szüntette meg;
b) akit az állami foglalkoztatási szerv – neki felróható okból – törölt az álláskeresők nyilvántartásából;
c) aki az állami foglalkoztatási szervnél az aktív korúak ellátásának megállapításáról szóló határozatban foglalt határidőig nem kérelmezi az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét;
d) aki a 35. § (2) bekezdés szerinti feltételeknek – a felszólítás ellenére – nem tesz eleget; vagy
e) aki a bérpótló juttatásra való jogosultságának a 25. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti éves felülvizsgálata során nem igazolja, hogy a felülvizsgálat időpontját megelőző egy évben, a bérpótló juttatásra való jogosultságának fennállása alatt legalább 30 nap időtartamban
ea) közfoglalkoztatásban vett részt, vagy
eb) keresőtevékenységet – ideértve az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát – folytatott, vagy
ec) munkaerő-piaci programban vett részt, vagy
ed) az Flt. szerinti, és legalább hat hónap időtartamra meghirdetett képzésben vett részt, vagy az ilyen képzésben való részvétele folyamatban van.
(3) A (2) bekezdés *e)* pontjában meghatározott 30 napos időtartam számításakor az e*b)*–e*d)* alpontok szerinti tevékenységeknek a felülvizsgálat időpontját megelőző évben teljesített időtartamát össze kell számítani. Amennyiben a jogosult az *e)* pont szerinti feltételt így sem tudja teljesíteni, a 30 nap számításánál a közérdekű önkéntes tevékenységének időtartamát is figyelembe kell venni.
37. § (1) Az az aktív korúak ellátására jogosult személy, aki az ellátásra való jogosultság kezdő napján
a) egészségkárosodott személynek minősül, vagy
b) az 55. életévét betöltötte, vagy
c) 14 éven aluli kiskorú gyermeket nevel – feltéve, hogy a családban élő gyermekek valamelyikére tekintettel más személy nem részesül a Cst. szerinti gyermekgondozási támogatásban, vagy gyermekgondozási díjban, terhességi-gyermekágyi segélyben – és a gyermek ellátását napközbeni ellátást biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek.] nem tudják biztosítani, vagy
d) a települési önkormányzat rendeletében az aktív korúak ellátására jogosult személyek családi körülményeire, egészségi vagy mentális állapotára tekintettel meghatározott egyéb feltételeknek megfelel, rendszeres szociális segélyre jogosult.
(2) Amennyiben az (1) bekezdés szerinti valamely feltétel az aktív korúak ellátására való jogosultság megállapítását követően következik be, a jogosult részére a rendszeres szociális segélyt a feltétel bekövetkezésének időpontját követő hónap első napjától kell megállapítani.
(3) Ha az (1) bekezdés *a)*, *c)*, illetve *d)* pontja szerinti valamely feltétel megszűnik, a feltétel megszűnését követő hónap első napjától a 35. § (1) bekezdése szerinti ellátást kell megállapítani és a 35. § (3) bekezdése szerinti, valamint – ha a települési önkormányzat erről a 35. § (2) bekezdése alapján rendelkezett – a lakókörnyezet rendezettségének biztosítására vonatkozó kötelezettséget kell előírni. A feltétel megszű-

nésének hónapjára – amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultság továbbra is fennáll – rendszeres szociális segély jár.
(4) A rendszeres szociális segély havi összege a családi jövedelemhatár összegének és a jogosult családja havi összjövedelmének különbözete, de nem haladhatja meg a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére megállapított személyi alapbér mindenkori kötelező legkisebb összegének személyi jövedelemadóval, munkavállalói, egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékkal csökkentett összegét. A családi jövedelemhatár összege megegyezik a család fogyasztási egységeihez tartozó arányszámok összegének és az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege 90%-ának szorzatával.
(5) Ha a rendszeres szociális segély összege a (4) bekezdésben foglalt számítás szerint a havi ezer forintot nem éri el, a jogosult részére ezer forint összegű ellátást kell megállapítani.
37/A. § (1) A 37. § (1) bekezdésének *b)–d)* pontja szerinti esetekben a rendszeres szociális segély akkor állapítható meg és akkor folyósítható, ha az aktív korúak ellátására jogosult személy nyilatkozatában az e § szerinti együttműködési kötelezettséget vállal a települési önkormányzat által erre kijelölt szervvel (a továbbiakban: együttműködésre kijelölt szerv). Az együttműködés keretében a jogosult
a) az együttműködésre kijelölt szervnél kérelmezi a nyilvántartásba vételét,
b) a beilleszkedését segítő programban való részvételről írásban megállapodik az együttműködésre kijelölt szervvel, és
c) teljesíti a beilleszkedését segítő programban foglaltakat.
(2) A beilleszkedést segítő program az önkormányzattal együttműködő személy szociális helyzetéhez és mentális állapotához igazodva kiterjedhet
a) az együttműködésre kijelölt szervvel való kapcsolattartásra,
b) az együttműködő személy számára előírt, az egyéni képességeket fejlesztő vagy az életmódot formáló foglalkozáson, tanácsadáson, illetőleg a munkavégzésre történő felkészülést segítő programban való részvételre,
c) a felajánlott és az iskolai végzettségének megfelelő oktatásban, képzésben történő részvételre, különösen az általános iskolai végzettség és az első szakképesítés megszerzésére.
(3) A települési önkormányzat rendeletben szabályozza az (1) és (2) bekezdés szerinti együttműködés eljárási szabályait, továbbá a beilleszkedést segítő programok típusait és az együttműködés megszegésének eseteit.
(4) Az (1) és (2) bekezdés szerinti együttműködés intézményi feltételeiről a települési önkormányzat elsősorban a családsegítő szolgálat útján gondoskodik.
37/B. § (1) Ha a jogosult
a) 90 napnál nem hosszabb időtartamra létesített jogviszony alapján keresőtevékenységet végez, a jogviszony fennállásának időtartama alatt, vagy
b) olyan képzésben vesz részt, amelynek keretében képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül, a keresetpótló juttatás folyósításának időtartama alatt a rendszeres szociális segély folyósítása szünetel.

(2) A 34. § (2) bekezdésében foglaltakon túl meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a rendszeres szociális segélyre jogosult személynek, aki a rendszeres szociális segély folyósításának időtartama alatt az együttműködésre kijelölt szervvel fennálló együttműködési kötelezettségét neki felróhatóan két éven belül ismételten megszegi.

37/C. § (1) A hajléktalan személy részére megállapított aktív korúak ellátására való jogosultságról rendelkező határozatot közölni kell a főjegyzővel.

(2) A főjegyző az aktív korúak ellátására jogosult hajléktalanokról a 18. §-ban szabályozott nyilvántartást vezeti és gondoskodik a bérpótló juttatásnak vagy a rendszeres szociális segélynek a hajléktalan személy által meghatározott, határozatban foglalt címre történő folyósításáról.

(3) Ha a hajléktalan személy a (2) bekezdés szerint folyósított ellátást három hónapos időtartamon keresztül nem veszi át, a főjegyző szünetelteti a folyósítást és az erről szóló végzését az ellátást megállapító jegyzővel közli, aki dönt az ellátás fenntartásáról, illetve megszüntetéséről.

(4) Ha ugyanazon hajléktalan személy részére két vagy több jegyző döntése szerint egyidejűleg kellene a (2) bekezdés szerinti ellátást folyósítani, csak az utóbb megállapított ellátás folyósítható. Ilyen esetben a főjegyző közli az ellátásra való jogosultságot korábban megállapító jegyzővel az általa megállapított ellátás folyósításának megszüntetéséről szóló határozatát.

(5) A fővárosban az aktív korúak ellátására való jogosultság megállapítása a hajléktalan személyek vonatkozásában a főjegyző feladata.

(6) A bérpótló juttatásra jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége az ellátást megállapító jegyző székhelye szerint illetékes állami foglalkoztatási szervvel áll fenn.

(7) A rendszeres szociális segélyre jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége azzal a települési önkormányzat által együttműködésre kijelölt szervvel áll fenn, amely jegyzőjének határozata alapján a főjegyző a rendszeres szociális segélyt folyósítja.

(8) Amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultságot a főjegyző állapította meg, a (6)–(7) bekezdésben foglaltaktól eltérően

a) a bérpótló juttatásra jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége az általa megjelölt tartózkodási helye szerint illetékes állami foglalkoztatási szervvel áll fenn,

b) a rendszeres szociális segélyre jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége a fővárosi önkormányzat által kijelölt szervvel áll fenn.

(9) A főjegyző által az (1)–(4) bekezdés szerint folyósított bérpótló juttatás vagy rendszeres szociális segély, valamint a közfoglalkoztatás szervezéséhez a külön törvényben foglaltak szerint nyújtott támogatás összegét a helyi önkormányzatokért felelős miniszter megtéríti a fővárosi önkormányzat részére.

Közgyógyellátás

49. § (1) A közgyógyellátás a szociálisan rászorult személy részére az egészségi állapota megőrzéséhez és helyreállításához kapcsolódó kiadásainak csökkentése érdekében biztosított hozzájárulás.

(2) A közgyógyellátási igazolvánnyal (a továbbiakban: igazolvány) rendelkező személy – külön jogszabályban meghatározottak szerint – térítésmentesen jogosult a társadalombiztosítási támogatásba befogadott
a) járóbeteg-ellátás keretében rendelhető egyes, a biztonságos és gazdaságos gyógyszer- és gyógyászatisegédeszköz-ellátás, valamint a gyógyszerforgalmazás általános szabályairól szóló jogszabályban meghatározott gyógyszerekre – ideértve a különleges táplálkozási igényt kielégítő tápszereket is – gyógyszerkerete erejéig,
b) egyes, a biztonságos és gazdaságos gyógyszer- és gyógyászati segédeszköz-ellátás, valamint a gyógyszerforgalmazás általános szabályairól szóló jogszabályban meghatározott gyógyászati segédeszközökre, ideértve a protetikai és fogszabályozó eszközöket is, valamint azok javítására és kölcsönzésére, továbbá
c) az orvosi rehabilitáció céljából igénybe vehető gyógyászati ellátásokra [az *a)–c)* pont szerintiek a továbbiakban együtt: gyógyító ellátás].
(3) A (2) bekezdés *b)–c)* pontja szerinti esetben a közfinanszírozás alapjául elfogadott ár erejéig vehető igénybe térítésmentesen az ellátás.
(4) A gyógyszerkeret
a) a rendszeres gyógyszerszükséglet támogatását szolgáló egyéni gyógyszerkeretből, és
b) az akut megbetegedésből eredő gyógyszerszükséglet támogatását szolgáló eseti keretből
tevődik össze.
50. § (1) Közgyógyellátásra jogosult
a) az intézeti elhelyezett, az intézeti és állami nevelt kiskorú;
b) a rendszeres szociális segélyben részesülő egészségkárosodott személy;
c) a pénzellátásban részesülő hadigondozott és a nemzeti gondozott;
e) a központi szociális segélyben részesülő;
f) a rokkantsági járadékos;
g) az, aki I., II. csoportú rokkantsága alapján részesül nyugellátásban, baleseti nyugellátásban;
h) az aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül.
(2) Közgyógyellátásra jogosult az a személy is, akinek esetében a havi rendszeres gyógyító ellátásnak az egészségbiztosítási szerv által elismert térítési díja (a továbbiakban: rendszeres gyógyító ellátás költsége*)* az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a 10%-át meghaladja, feltéve, hogy a családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét, egyedülélő esetén 150%-át. A rendszeres gyógyító ellátás költségének számításánál az Eb. 23. §-ának *b), d)* és *e)* pontja alapján fizetendő térítési díjat nem kell figyelembe venni.
(3) Az (1)–(2) bekezdésben foglaltakon kívül az a szociálisan rászorult személy is jogosult közgyógyellátásra, akinek esetében a települési önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek fennállnak. Az önkormányzat rendeletében
a) az egy főre számított havi családi jövedelemhatárt úgy kell szabályozni, hogy az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-ánál, egyedülélő esetén annak 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet, továbbá

b) a havi rendszeres gyógyító ellátás költségének mértékeként az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 25%-át meghaladó összeget jogosultsági feltételként nem lehet előírni; a szociális rászorultság további feltételeit az önkormányzat a helyi viszonyoknak megfelelően szabályozza.
(4) A közgyógyellátásra való jogosultságról a jegyző dönt. A jogosultság az (1) bekezdés szerinti jogosult esetében két évre, a (2)–(3) bekezdés szerinti jogosult esetében egy évre kerül megállapításra. A közgyógyellátásra való jogosultság kezdő időpontja – az (5) bekezdésben foglaltak kivételével – a jogosultságot megállapító határozat meghozatalát követő 15. nap.
(5) A közgyógyellátás iránti kérelem a jogosultság időtartama alatt, annak lejártát megelőző három hónapban is benyújtható. Amennyiben az eljárás a jogosultság lejárta előtt legalább 15 nappal korábban befejeződik, az új jogosultság kezdő időpontjaként a korábbi jogosultság lejártát követő napot kell megállapítani.
(6) Ha a (2)–(3) bekezdés szerinti jogosultsági feltételek alapján benyújtott, közgyógyellátás iránti kérelmet jogerősen elutasították, és az újabb kérelem benyújtásáig
a) a gyógykezelést szolgáló terápiában, illetőleg a gyógyszerek térítési díjában nem következett be olyan változás, amelynek következtében a havi rendszeres gyógyító ellátás költsége megnőtt, és
b) a kérelmező jövedelme nem változott, a jegyző a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasítja.
50/A. § (1) A jogosult számára kizárólag a személyes szükségletének kielégítéséhez szükséges gyógyító ellátás rendelhető.
(2) A havi rendszeres gyógyító ellátási szükségletet a háziorvos, illetve – személyes gondoskodást nyújtó átmeneti és bentlakásos szociális intézményben vagy gyermek- és ifjúságvédő intézetben, nevelőotthonban elhelyezett jogosult esetén – az intézmény orvosa (a továbbiakban együtt: háziorvos) igazolja.
(3) Az igazolás tartalmazza a kérelmező természetes személyazonosító adatait, lakóhelyét és tartózkodási helyét, TAJ számát, a tartósan fennálló betegségének a betegségek nemzetközi osztályozása szerinti kódját (a továbbiakban: BNO kó*d)*. Az igazolás tartalmazza továbbá az alkalmazandó terápiához szükséges gyógyító ellátások megnevezését, mennyiségét, gyógyszerek esetében a gyógyszer megnevezését és a külön jogszabályban meghatározott azonosító adatait, a gyógyszer formáját, mennyiségét, valamint a kívánt terápiás hatás eléréséhez szükséges napi mennyiségét és az adagolást. A csak szakorvos által vagy csak szakorvosi javaslatra rendelhető gyógyszereket az igazoláson a szakorvos nevének, pecsétszámának feltüntetésével külön meg kell jelölni. A szakorvos – a kérelmező igénye esetén – az általa rendelt havi rendszeres gyógyító ellátásokról a háziorvost tájékoztatja.
(4) A háziorvos igazolását a jegyző öt napon belül továbbítja az egészségbiztosítási szervnek. az 50. § (2)–(3) bekezdése alapján közgyógyellátást kérelmező személy esetében az igazolást a jegyző csak akkor továbbítja, ha a kérelmező megfelel az előírt jövedelmi feltételeknek.
(5) Az egészségbiztosítási szerv megvizsgálja az igazolásban feltüntetett havi rendszeres gyógyító ellátás iránti szükséglet szakmai megalapozottságát. Ha az igazolásban feltüntetett gyógyító ellátás iránti szükségletet az egészségbiztosítási szerv nem tartja megalapozottnak, a szakhatósági állásfoglalást megelőzően adategyeztetés céljából megkeresi az igazolást kiállító háziorvost.

(6) Az egészségbiztosítási szerv az általa elismert gyógyító ellátási szükséglet alapján szakhatósági állásfoglalást ad a jegyzőnek a rendszeres gyógyító ellátások havi költségéről. a 49. § (2) bekezdésének *b)–c)* pontja szerinti esetben a közfinanszírozás alapjául elfogadott ár figyelembevételével számított térítési díjat kell alapul venni.
(7) A szakhatósági állásfoglalásban külön meg kell jelölni az egyéni gyógyszerkeret alapjául szolgáló gyógyszer térítési díjának – ideértve a külön jogszabály szerint kiemelt, indikációhoz kötött támogatásban részesített gyógyszerért dobozonként fizetendő díjat – összegét (a továbbiakban: gyógyszerköltsé*g)*. A gyógyszerköltség meghatározásánál a kérelmező krónikus betegségéhez igazodó, egyhavi mennyiségre számolva legalacsonyabb költségű, külön jogszabályban meghatározott szakmai szabályok szerint elsőként választandó, legalacsonyabb napi terápiás költséggel alkalmazott készítményeket kell alapul venni. A gyógyszerköltség megállapítása során legfeljebb havi 6000 forintig vehetők figyelembe a nem csak szakorvos által, illetve nem csak szakorvosi javaslatra rendelhető gyógyszerek. Ha a kérelmező havi gyógyszerköltsége a 6000 forintot meghaladja, a 6000 forint feletti összeg a szakhatósági állásfoglalásban a csak szakorvos által, illetve csak szakorvosi javaslat alapján rendelhető gyógyszerek figyelembevételével, az egészségbiztosítási szerv vezetőjének döntése alapján állapítható meg.
(8) Az egyéni gyógyszerkeret összege a jogosult egyéni havi rendszeres gyógyszerköltsége, de 2006. évben legfeljebb havi 12 000 Ft lehet. A 2006. évet követően az egyéni gyógyszerkeret legmagasabb havi összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény határozza meg. Amennyiben az egyéni rendszeres gyógyszerköltség a havi 1000 Ft-ot nem éri el, egyéni gyógyszerkeret nem kerül megállapításra.
(9) Az eseti keret éves összege 2006. évben 6000 Ft. A 2006. évet követően az eseti keret összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény határozza meg. Amennyiben a közgyógyellátásra jogosult személy részére egyéni gyógyszerkeret nem kerül megállapításra, a gyógyszerkeret megegyezik az eseti kerettel.
(10) A jegyző nyolc napon belül dönt
a) a közgyógyellátásra való jogosultságról,
b) a közgyógyellátásra való jogosultság kezdő időpontjáról,
c) a jogosult gyógyszerkeretéről, külön megjelölve – a (6) bekezdés szerinti szakhatósági állásfoglalás alapján – az egyéni gyógyszerkeret összegét.
(11) Az 50. § (1) bekezdése szerinti jogosult esetében – amennyiben rendszeres gyógyszerköltség hiányában egyéni gyógyszerkeret megállapítását nem igényli – az eljárásra a (2)–(8) bekezdést nem kell alkalmazni.
(12) Ha az egyéni gyógyszerkeret legmagasabb havi összege, illetőleg az eseti keret összege a (8)–(9) bekezdés szerint, az éves központi költségvetésről szóló törvény alapján változik, a megváltozott összegeket a hatálybalépés időpontját követően megállapított új jogosultság esetében kell alkalmazni.
(13) Az igazolvánnyal rendelkező személy a gyógyszerkerete erejéig kiváltott, külön jogszabály szerint kiemelt, indikációhoz kötött támogatásban részesített gyógyszerért dobozonként fizetendő díjat a gyógyszerkerete terhére fizeti meg.

50/B. § (1) Az egyéni gyógyszerkeret és az eseti keret a jogosultság időtartamára kerül megállapításra az 50. § (2)–(3) bekezdése szerinti jogosultságot és a gyógyszerkeretet 18 hónapnál nem régebben kiadott szakhatósági állásfoglalás alapján lehet megállapítani.
(2) Amennyiben az ellátásban részesülő személy egészségi állapotában, a gyógykezelését szolgáló terápiában, illetőleg a keret megállapításakor figyelembe vett gyógyszerek térítési díjában olyan változás következik be, amelynek következtében havi rendszeres kiadása a gyógyszerkeret megállapításakor figyelembe vett gyógyszerköltséghez képest ténylegesen legalább 1000 forinttal megváltozik, az ellátásban részesülő személy kérelmére lehetőség van az egyéni gyógyszerkeret év közbeni felülvizsgálatára.
(3) A felülvizsgálat során az egyéni gyógyszerkeret újbóli megállapítására abban az esetben kerül sor, ha a gyógyszerköltség havi változásának összege az 1000 forintot eléri. Az eljárás során az 50/A. § szabályait kell megfelelően alkalmazni.
(4) A felülvizsgálat során megállapított magasabb egyéni gyógyszerkeret a határozat meghozatalát követő 15. naptól jár. A felülvizsgálat során megállapított alacsonyabb egyéni gyógyszerkeret a határozat meghozatalát követő 30. naptól jár. Ha a felülvizsgálat eredményeképpen a jogosultság megszüntetésére kerül sor, annak időpontja a határozat meghozatalát követő 30. nap.
(5) A jogosultság lejártát megelőző három hónapban az egyéni gyógyszerkeret felülvizsgálatát nem lehet kérni.
50/C. § (1) Az igazolványt az egészségbiztosítási szerv – a jogosultságot megállapító határozat alapján – az abban megjelölt időtartamra, hivatalból állítja ki.
(2) Az egészségbiztosítási szerv a közgyógyellátásra jogosult személy jogosultságáról, továbbá gyógyszerkeretének figyelemmel kísérése céljából hatósági nyilvántartást vezet.
(3) A nyilvántartás tartalmazza
a) a jogosult nevét, lakóhelyét és tartózkodási helyét,
b) a jogosult TAJ számát,
c) a közgyógyellátásra való jogosultság kezdő és befejező időpontját,
d) a közgyógyellátásra való jogosultság megállapításáról döntést hozó szerv megnevezését és határozatának számát,
e) a jogosult betegségének BNO kódját,
f) a jogosult számára megállapított, a jogosultsági időtartam alatt még felhasználható és az 50/E. §-ban szabályozott időszakban még rendelkezésre álló gyógyszerkeretének összegét,
g) a jogosult közgyógyellátási igazolványának számát.
(4) A nyilvántartás adatainak megismerésére – a (3) bekezdés *e)* pontja szerinti adat kivételével – az 51. §-ban meghatározott módon és célból a működési engedéllyel rendelkező gyógyszertár jogosult.
(5) Az egészségbiztosítási szerv a tárolt adatokat a közgyógyellátásra való jogosultság megszűnését követő ötödik év elteltével törli a nyilvántartásból.

50/D. § Az egészségbiztosítási szerv ellenőrzi a háziorvos, illetve a szakorvos közgyógyellátással kapcsolatos tevékenységét. Ha az egészségbiztosítási szerv az ellenőrzés alapján indokoltnak tartja a közgyógyellátásra jogosult személy egyéni gyógyszerkeretének felülvizsgálatát, azt a jegyzőnél kezdeményezi.
50/E. § (1) Az egészségbiztosítási szerv az elszámolási-nyilvántartási rendszerében az egyéni gyógyszerkeretet három havonta, egyenlő részletekben – első alkalommal a jogosultság kezdő időpontjával – nyitja meg. Az egyéni gyógyszerkeret év közbeni felülvizsgálata esetén az egészségbiztosítási szerv a módosított egyéni gyógyszerkeretnek az időarányos, a jogosultság időtartamából hátra levő időtartamra eső részét nyitja meg három havonta.
(2) Az eseti keret összegét az egészségbiztosítási szerv a jogosultság kezdő időpontjával nyitja meg. Két évre megállapított jogosultság esetén az eseti keretet évente, a jogosultság kezdő időpontjával, illetve az attól számított egy év elteltével kell megnyitni.
(3) A gyógyszerkeret az igazolvány hatályosságának az ideje alatt használható fel.
51. § (1) A gyógyszertár a közgyógyellátás keretében történő gyógyszerkiadást megelőzően ellenőrzi, hogy a vényen feltüntetett személy szerepel-e a hatósági nyilvántartásban, továbbá tájékoztatást ad a jogosult részére még rendelkezésre álló gyógyszerkeret összegéről.
(2) A gyógyszertár a közgyógyellátás keretében térítésmentesen a gyógyszerkeretnek az egészségbiztosítási szerv nyilvántartása szerint az 50/E. §-ban meghatározott időszakban rendelkezésre álló összegéig ad ki gyógyszert.
(3) A gyógyszer térítési díját nem lehet részben gyógyszerkeretből, részben a jogosult saját költségéből fedezni. Amennyiben a gyógyszer térítési díját az egészségbiztosítási szerv által a három hónapos tárgyidőszakra megnyitott gyógyszerkeret nem fedezi, azt – a (4) bekezdésszerinti kivétellel – a közgyógyellátott fizeti meg. A három hónapos tárgyidőszakban így megmaradt összeg – a jogosultsági éven belül – a következő három hónapos tárgyidőszakban megnyitott gyógyszerkeret összegét növeli.
(4) Az éves gyógyszerkeret kimerülése előtt a gyógyszerkeretből még rendelkezésre álló, a jogosult részére rendelt gyógyszer térítési díját el nem érő maradványösszeg a gyógyszer térítési díjának kiegészítésére is felhasználható, azzal, hogy a maradványösszeg és a gyógyszer térítési díja közötti különbözetet a közgyógyellátott fizeti meg.
52. § (1) A jegyző által a közgyógyellátottakról vezetett nyilvántartás a 18. § *a)–g)* pontjaiban foglaltakon túl tartalmazza a közgyógyellátott gyógyszerkeretét és igazolványa számát.
(2) A jegyző és az egészségbiztosítási szerv – kormányrendeletben szabályozott módon – a nyilvántartás adatait évente egyeztetik.
53. § (1) Az 50. § (3) bekezdése alapján kiállított igazolvány után a települési önkormányzat – a (2) bekezdés szerinti eltéréssel – térítést fizet. A térítés az igazolvány kiállítását követő egyéves időtartamra szól. A térítés összege a megállapított gyógyszerkeret éves összegének 30%-a, amelyet a jogosultság kezdetétől számított három munkanapon belül az egészségbiztosítási szervnek át kell utalni. Amennyiben az egyéni gyógyszerkeret év közbeni felülvizsgálata során fél évnél hosszabb időtartamra magasabb gyógyszerkeret kerül megállapításra, a különbözet 6 havi összegének 30%-át is át kell utalni az egészségbiztosítási szerv

részére. Amennyiben a települési önkormányzat a jogosultság kezdetétől számított 30 napon belül fizetési kötelezettségének nem tesz eleget, az egészségbiztosítási szerv megkeresésére az állami adóhatóság adók módjára hajtja be a követelést az önkormányzat költségvetési elszámolási számlájáról.
(2) Amennyiben a közgyógyellátást igénylő személy az új jogosultság kezdetének időpontja előtt meghal, a települési önkormányzatnak nem kell térítést fizetnie.
(3) Amennyiben a közgyógyellátásra jogosult az igazolvány kiállítását követően fél éven belül meghal vagy elveszíti jogosultságát, az önkormányzat visszaigényelheti a befizetett térítési díj felét. Amennyiben az egyéni gyógyszerkeret év közbeni felülvizsgálata során fél évnél hosszabb időtartamra alacsonyabb gyógyszerkeret kerül megállapításra, az önkormányzat visszaigényelheti az egészségbiztosítási szervtől a különbözet 6 havi összegének 30%-át

5. Intézményi ellátása

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény alapján intézményi elhelyezést kell számára biztosítani. Az elhelyezés férőhely és akadálymentesítés kérdése, valószínűleg nem sok akadálymentesített hajléktalanok otthona van.

Ápolást, gondozást nyújtó intézmények

67. § (1) Az önmaguk ellátására nem, vagy csak folyamatos segítséggel képes személyek napi legalább háromszori étkeztetéséről, szükség szerint ruházattal, illetve textíliával való ellátásáról, mentális gondozásáról, a külön jogszabályban meghatározott egészségügyi ellátásáról, valamint lakhatásáról (a továbbiakban: teljes körű ellátás) az ápolást, gondozást nyújtó intézményben kell gondoskodni, feltéve, hogy ellátásuk más módon nem oldható meg. a 68. § (5) bekezdése szerinti személy ellátása esetén az ellátás tartalmát a 94/C. § szerinti megállapodás határozza meg.
(2) Ápolást, gondozást nyújtó intézmény az idősek otthona, a pszichiátriai betegek otthona, a szenvedélybetegek otthona, a fogyatékos személyek otthona, valamint a hajléktalanok otthona.
71/B. § A hajléktalanok otthonában olyan hajléktalan személy gondozását kell biztosítani, akinek az ellátása átmeneti szálláshelyen, rehabilitációs intézményben nem biztosítható és kora, egészségi állapota miatt tartós ápolást, gondozást igényel.

13. JOGESET

„A páromnak, akivel egy éve együtt vagyunk, van egy kétéves kislánya. A kislány anyukája még februárban pert indított gyermekelhelyezés, valamint a közös ingatlan ügyében. A tárgyalások azóta is zajlanak. A gyermekkel kapcsolatban már nem tárgyalnak tovább, mert 2 hetente, minden páros héten 2 óra láthatást engedélyeztek, amit a kislány 3 éves koráig fel kell fejleszteni 1 napra. Azóta már 2,5 óránál tartunk. A probléma az, hogy a párom munkahelye nagyon távol van, általában 2 hetente jár haza, jobb esetben hetente, és nem mindig páros héten van erre lehetőség. Mivel szombati nap volt kijelölve, az anyuka nem egyezik bele már a vasárnapi láthatásba sem. Eleinte még be tudtuk pótoltatni az elmaradt látogatást, de már azt sem engedi. Páratlan héten folyton programokra hivatkozik, páros héten pedig ha nem tud az apuka hazajönni, csak vasárnap, vagy egyáltalán nem, akkor nem láthatja a lányát. A bíróságon azt is mondták, hogy a nagyszülőknek is van láthatási joga. Az lenne a kérdésem, hogy milyen módon lehet rá őt kötelezni, hogy legalább a nagyszülőknek adja oda a kislányt, lehet-e rá kötelezni, hogy a nagyszülőknek odaadja, hogy elhozhassák az unokájukat, ha az apa nincs itthon, vagy van-e az anyának olyan lehetősége, hogy csak az ő jelenlétében láthatják a kicsit egy kijelölt helyen? Azt mondta, nem hajlandó odaadni a nagyszülőknek. A távolság 15 km a nagyszülők és a kislány jelenlegi lakhelye között. A másik kérdésem az, hogy a láthatás bepótlása lehetséges-e ilyen esetben, ha az apa nem tehet róla, hogy nem tud hazajönni? Felvetődött a párom és a volt élettársa között az a vita is, miszerint a párom azt mondta, hogy ha nem láthatja a lányát, nem fizet gyerektartást. Ezzel kapcsolatban az a kérdésem-kérdésünk, hogy van-e ilyen lehetőség. Ha nem engedi, hogy tartsa vele a kapcsolatot, megvonható-e az anyától?"

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Kapcsolattartási jog

A kapcsolattartási, valamint a gyermek tartására vonatkozó rendelkezéseket az 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról (Csjt), valamint az 149/1997 (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról rendelkezései tartalmazzák.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

A szülői felügyelet megszüntetése és szünetelése

Csjt. 88. § (1) A bíróság megszünteti a szülői felügyeletet:

a) ha a szülő felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti,

b) ha a gyermeket más személynél helyezték el, vagy átmeneti nevelésbe vették és a szülő felróhatóan gyermeke érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel, gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein az átmeneti nevelés megszüntetése céljából nem változtat.
c) ha a szülőt a bíróság valamelyik gyermeke személye ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélte.
(2) A bíróság a szülői felügyeletet abból az okból is megszüntetheti, hogy a szülő életközösségben él a felügyelettől megfosztott másik szülővel, és ezért alaposan tartani lehet attól, hogy a felügyeletet nem fogja a gyermek érdekében megfelelően ellátni.
(3) Ha a bíróság a szülői felügyeletet a szülő mindegyik gyermeke tekintetében megszüntette, a megszüntető határozat hatálya kihat a később született gyermekre is.
(4) Az, aki szülői felügyeletet megszüntető jogerős ítélet hatálya alatt áll, nem fogadhat örökbe, gyámságot nem viselhet, gyermek nála nem helyezhető el és nincs joga arra, hogy gyermekével kapcsolatot tartson.
Csjt. 89. § A bíróság a jövőre nézve visszaállítja a szülői felügyeletet, ha az az ok, amely miatt azt megszüntették, már nem áll fenn, és nincs egyéb olyan ok sem, amely a megszüntetésre alapul szolgálna.
Csjt. 90. § (1) A szülői felügyelet megszüntetése iránt a másik szülő, visszaállítása iránt pedig bármelyik szülő indíthat pert. Ezen felül mindkét esetben perindításra jogosult a gyermek, a gyámhatóság és az ügyész is.
(2) A szülői felügyelet megszüntetése, valamint visszaállítása iránt a teljesen cselekvőképtelen szülő és gyermek helyett a gyámhatóság hozzájárulásával a törvényes képviselő indíthat pert. A cselekvőképességében korlátozott szülő és gyermek a pert törvényes képviselője hozzájárulásával maga indíthatja meg.
(3) A szülői felügyelet megszüntetése, valamint annak visszaállítása iránt indított perben hozott ítélet mindenkivel szemben hatályos.
Csjt. 91. § (1) Szünetel a szülői felügyelet,141
a) ha a szülő cselekvőképtelen, vagy cselekvőképességében korlátozva van,
b) ha a szülő ismeretlen helyen távol van, vagy ténylegesen akadályozva van,
c) ha a bíróság a gyermeket harmadik személynél helyezte el,
d) ha a szülő hathetes életkoránál fiatalabb gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához járult hozzá,
e) ha a gyermeket a gyámhivatal átmeneti nevelésbe vette,
f) ha a gyámhivatal a gyermek családba fogadásához hozzájárult,
g) ha a szülővel szemben a bíróság a gyermek sérelmére elkövetett cselekmény miatt büntetőeljárási kényszerintézkedésként távoltartást rendelt el, a kényszerintézkedés időtartamáig.
h) ha a szülővel szemben a rendőrség vagy a bíróság a gyermek, illetve a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett, külön törvényben meghatározott hozzátartozók közötti erőszak miatt ideiglenes megelőző távoltartó határozatot, megelőző távoltartó határozatot hozott.
A szülői felügyelet megszüntetése, illetőleg a gyermek elhelyezése iránti per jogerős befejezéséig szünetel

a szülői felügyelete annak, akinek a gyermekét a gyámhivatal ideiglenes hatállyal a különélő másik szülőnél, más hozzátartozónál vagy más személynél, illetőleg nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezte el.
(2) A szülői felügyelet megszüntetése, illetőleg a gyermek elhelyezése iránti per jogerős befejezéséig szünetel a szülői felügyelete annak, akinek a gyermekét a gyámhivatal ideiglenes hatállyal a különélő másik szülőnél, más hozzátartozónál vagy más személynél, illetőleg nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezte el.
(3) A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben való döntés kivételével szünetel a szülői felügyelete annak a szülőnek, akinek gyermeke a különélő másik szülőnél van elhelyezve, de szülői felügyeleti jogát a bíróság nem szüntette meg. Nem szünetel a szülői felügyelet, ha a szülők vagy a bíróság a közös szülői felügyeletről döntött.
Vhr. 22. § A Csjt. 91. § (1) bekezdésének *d)* pontját csak a Csjt. hatálybalépése után előterjesztett kérelem esetében lehet alkalmazni. A gyámhatóság hozzájárulása iránti kérelmet azonban akkor is elő lehet terjeszteni, ha a szülő a gyermekét már a Csjt. hatálybalépése előtt átadta más családnak nevelésre.
Csjt. 92. § (1) A gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermekétől különélő szülő joga és kötelessége, hogy gyermekével kapcsolatot tartson fenn, vele rendszeresen érintkezzen (a kapcsolattartás joga). A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.
(2) A szülőnek – kivéve, ha a külön jogszabályban meghatározott ideiglenes megelőző távoltartó határozat, megelőző távoltartó határozat, illetve ha gyermek sérelmére elkövetett cselekmény miatt a büntetőeljárásban elrendelhető távoltartás kényszerintézkedés hatálya alatt áll – joga van gyermekével kapcsolatot tartani akkor is, ha szülői felügyeleti joga szünetel.
(3) Kivételesen indokolt esetben, a gyermek érdekében azt a szülőt is fel lehet jogosítani a gyermekkel való kapcsolattartásra, akinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, vagy akinek szülői felügyeleti joga a 48. § (3) bekezdése alapján szűnt meg és a gyermek örökbefogadására nem került sor. Erről a szülői felügyeletet megszüntető bíróság vagy – ha a gyermeket tartós nevelésbe vették – a gyámhivatal dönt.
(4) A kapcsolattartásról – a szülők megegyezésének hiányában, illetőleg a szülők és a gyám közötti vita esetében – a gyámhatóság dönt. Ha házassági vagy gyermekelhelyezési per van folyamatban, a szülők megegyezésének hiányában a kapcsolattartásról a bíróság dönt. A gyámhatóság, illetőleg a házassági vagy gyermekelhelyezési perben a bíróság a felróható magatartást tanúsító szülő kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja, vagy megvonhatja, illetőleg e jog gyakorlásának szünetelését rendelheti el.
(5) Ha a kapcsolattartás kérdésében a bíróság döntött, ennek megváltoztatását a határozat jogerőre emelkedésétől számított két éven belül csak a bíróságnál lehet kérni.
(6) A kapcsolattartásra vonatkozó bírósági határozat végrehajtásáról a gyámhatóság gondoskodik.

149/1997 (IX. 10.) Korm. rendelet

A kapcsolattartási ügyek

27. § (1) A kapcsolattartás célja, hogy

a) a gyermek és a 28. § (1) bekezdése szerinti kapcsolattartásra jogosult személyek (a továbbiakban: kapcsolattartásra jogosult) közötti családi kapcsolatot fenntartsa, továbbá

b) a kapcsolattartásra jogosult szülő a gyermek nevelését, fejlődését folyamatosan figyelemmel kísérje, tőle telhetően segítse.

(2) A kapcsolattartás formái a folyamatos és az időszakos kapcsolattartás.

(3) A folyamatos kapcsolattartás magában foglalja

a) a gyermekkel a gyermek szokásos tartózkodási helyén való személyes találkozást (meglátogatás),

b) a gyermeknek a szokásos tartózkodási helyéről rendszeresen, meghatározott időtartamra – a visszaadás kötelezettségével történő – elvitelét,

c) a gyermekkel személyes érintkezés nélkül történő rendszeres kapcsolattartást, így különösen a levelezést, a telefonkapcsolatot, az ajándékozást, a csomagküldést.

(4) Az időszakos kapcsolattartás magában foglalja a gyermekkel a tanítási szünetek és a többnapos ünnepek időszakában való huzamos együttlétet.

(5) Nincs helye folyamatos kapcsolattartásnak

a) az időszakos kapcsolattartás ideje alatt,

b) a gyermeket gondozó szülőt megillető, a gyermekkel folyamatosan együtt tölthető időtartam alatt, amelynek mértéke

ba) a kapcsolattartásra jogosultat a kapcsolattartást rendező egyezség, illetve a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat szerint megillető időszakos kapcsolattartás időtartamát,

*bb)*ha a kapcsolattartást rendező egyezség, illetve a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat nem rendelkezik a kapcsolattartásra jogosultat megillető időszakos kapcsolattartás időtartamáról, a két hetet nem haladhatja meg.

(6) A gyermek érdekét veszélyeztető körülmény, illetve felróható magatartás hiányában a kapcsolattartásra jogosulttól az elvitel jogát is magában foglaló kapcsolattartás nem vonható meg.

(7) A gyermek elvitelével felmerülő költségek a kapcsolattartásra jogosultat terhelik.

28. § (1) A gyermekkel való kapcsolattartásra mind a szülő, mind a nagyszülő, mind a nagykorú testvér, továbbá – ha a szülő és a nagyszülő nem él, illetőleg a kapcsolattartásban tartósan akadályozva van, vagy kapcsolattartási jogát önhibájából nem gyakorolja – a gyermek szülőjének testvére, valamint szülőjének házastársa is jogosult.

(2) A kapcsolattartás szabályozására, újraszabályozására irányuló kérelmet a korlátozottan cselekvőképes gyermek önállóan is előterjesztheti.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott személyek kapcsolattartását nem érinti a Csjt. 52. §-ának (2) bekezdése szerinti közös gyermekké fogadás, ha az a házasság, amelyből az örökbe fogadott gyermek származik, a gyermek szülőjének elhalálozása folytán szűnt meg.
(5) A gyámhivatal indokolt esetben előmozdítja a szabadságvesztésben vagy előzetes letartóztatásban lévő szülő gyermekével való kapcsolatának fenntartását, ha ez a gyermeket nem veszélyezteti. Ennek érdekében a gyámhivatal a szülő kérelmére, illetve a büntetés-végrehajtási intézet megkeresésére – a jegyző véleményének figyelembevételével – a gyermekkel kapcsolatos információkat adhat.
29. § (1) A gyámhivatal vita esetében a kapcsolattartást bármelyik fél kérelmére szabályozza, illetve újraszabályozza, kivéve, ha a szülő és a gyermek kapcsolattartásának megállapítása a Csjt. 92. §-ának (5) bekezdése szerint a bíróság hatáskörébe tartozik. A kapcsolattartásról a gyámhivatal, illetve a bíróság a gyermek korának, egészségi állapotának, életkörülményeinek, a felek személyes körülményeinek, valamint az ítélőképessége birtokában levő gyermek véleményének figyelembevételével rendelkezik.
(2) Különélő szülők kapcsolattartás iránti kérelmének elbírálása előtt tisztázni kell, hogy a gyermek melyiküknél van elhelyezve [Csjt. 72. § (2) bek.].
(3) A gyámhivatal vagy a bíróság – kérelemre – akkor jogosíthatja fel a gyermek szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőjét a kapcsolattartásra, ha a gyermek érzelmi fejlődését a szülőtől való teljes elszakadása veszélyeztetné, vagy ha a gyermek sorsa örökbefogadás útján nem rendezhető.

A kapcsolattartási jog korlátozása, szüneteltetése és megvonása

31. § (1) A gyámhivatal, illetve a bíróság a kapcsolattartás szabályozására irányuló kérelmet elutasítja, ha a kapcsolattartásra jogosult a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését súlyosan veszélyeztette, illetőleg a szülő szülői kötelességeit – a tartási kötelezettség kivételével – önhibájából tartósan nem teljesítette, illetve elhanyagolta, és magatartásán nem változtatott, valamint a 30/E. § (2) bekezdése szerinti esetben.
(2) A gyámhivatal, illetőleg a bíróság a már megállapított kapcsolattartási jogot a gyermek érdekében – kérelemre – korlátozza, ha a jogosított a jogával a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére visszaél. Visszaélésnek minősül az is, ha a jogosult nem a szabályozásnak megfelelően él kapcsolattartási jogával, illetve ha ezen kötelezettségének önhibájából 6 hónapig nem tesz eleget.
(3) A kapcsolattartási jog korlátozása során a gyámhivatal vagy a bíróság a már megállapított kapcsolattartás formájának vagy gyakoriságának, továbbá időtartamának megváltoztatásáról dönthet.
(4) A gyámhivatal, illetőleg a bíróság – kérelemre – meghatározott időre a kapcsolattartási jog szüneteltetését rendeli el, ha a jogosított a jogával a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére súlyosan visszaél. A szünetelés leghosszabb időtartama 6 hónap, különösen súlyos visszaélés esetén 1 év.
(5) A gyámhivatal, illetőleg a bíróság a határozatában megállapított kapcsolattartási jogot – kérelemre – megvonja, ha a jogosított a jogával a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére súlyosan visszaél, és e magatartásával a gyermek nevelését és fejlődését súlyosan veszélyeztette.

A kapcsolattartás újraszabályozása

32. § (1) A kapcsolattartás újraszabályozását – ide nem értve a kapcsolattartás korlátozását, szüneteltetését vagy megvonását – a kapcsolattartást rendező határozat jogerőre emelkedésétől számított két éven belül abban az esetben lehet kérni, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság vagy a gyámhivatal a döntését alapította utóbb lényegesen megváltoztak és a kapcsolattartás újraszabályozása a gyermek érdekeit szolgálja.

(2) A kapcsolattartás újraszabályozása során a bíróság vagy a gyámhivatal a korábban megállapított kapcsolattartás formájának, gyakoriságának, időtartamának, helyének megváltoztatásáról – külön-külön vagy együttesen – is dönthet.

(3) Ha a kapcsolattartás újraszabályozására indult eljárásban a rendelkezésre álló adatok szerint a kapcsolattartási jog korlátozása, szüneteltetése vagy megvonása látszik indokoltnak a gyámhivatal, illetőleg a bíróság a határozatban megállapított kapcsolattartás végrehajtását az új határozat jogerőre emelkedéséig felfüggesztheti.

(4) A gyámhivatal, illetve a bíróság kérelemre a kapcsolattartás újraszabályozására indult eljárásban a gyermek érdekében a kapcsolattartás korlátozását feloldhatja, illetve a kapcsolattartási jogot visszaállíthatja, ha azok a körülmények, amelyekre a határozatát korábban alapította, már nem állnak fenn.

32/A. §

A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása

33. § (1) A kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat végrehajtása iránti kérelem benyújtásának

a) a kapcsolattartás pótlására, ennek hiányában a kapcsolattartásra – a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozatban – előírt határidő elteltétől, illetve

b) a (2) bekezdés szerinti veszélyeztető magatartás tudomásra jutásától

számított 30 napon belül van helye.

(2) A gyermek fejlődését veszélyezteti, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy a kapcsolattartásra kötelezett a kapcsolattartást rendező egyezségben, illetve a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozatban foglaltaknak önhibájából ismételten nem, vagy nem megfelelően tesz eleget, és ezáltal nem biztosítja a zavartalan kapcsolattartást.

(3) A kapcsolattartás végrehajtása iránti kérelemnek a kapcsolattartásra jogosult vagy a kapcsolattartásra kötelezett általi visszavonása jogvesztő hatályú.

(4) Ha a gyámhivatal az (1)–(2) bekezdésben foglaltak vizsgálata során megállapítja az önhiba fennállását, a végrehajtás iránti kérelem beérkezését követő naptól számított harminc napon belül végzéssel elrendeli a végrehajtást. A végrehajtást elrendelő végzésben a mulasztó felet

a) felhívja, hogy a végzés kézhezvételét követően esedékes kapcsolattartásnak a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat szerinti időpontban és módon tegyen eleget, illetve hagyjon fel a gyermeknek a másik fél ellen történő nevelésével,

b) figyelmezteti az *a)* pont szerinti kötelezettség önhibából történő nem teljesítésének jogkövetkezményeire,
c) kötelezi a kapcsolattartás meghiúsítása folytán keletkezett igazolt költségek viselésére.
(5) Ha a kapcsolattartásra jogosult vagy a kapcsolattartásra kötelezett a (4) bekezdés szerinti végrehajtást elrendelő végzésben foglalt kötelezettségének nem tesz eleget, a meghatározott cselekmény végrehajtása esetén igénybe vehető eszközökön túl a gyámhivatal kérelemre, a kérelem beérkezését követő naptól számított harminc napon belül végzéssel
a) a gyermekjóléti központ kapcsolatügyeletének, illetve a gyermekjóléti szolgálatnak a közreműködését vagy a védelembe vétel elrendelését kezdeményezheti, ha a kapcsolattartás gyakorlása konfliktusokkal jár, folyamatosan akadályokba ütközik, illetve a felek között kommunikációs zavarok állnak fenn,
b) a gyermekvédelmi közvetítői (mediációs) eljárás igénybevételét kezdeményezheti azzal, hogy amennyiben a felek bejelentik a gyermekvédelmi közvetítői eljárás igénybevételére vonatkozó szándékukat, a 30/A. § (2) bekezdése alapján felfüggeszti a végrehajtási eljárást.
(6) Az (5) bekezdésben foglalt intézkedések meghozatalára a (4) bekezdés szerinti végrehajtást elrendelő végzés jogerőre emelkedésétől számított 1 éven belül van lehetőség.
(7) Ha a kapcsolattartásra kötelezett a gyermeket bizonyíthatóan folyamatosan a kapcsolattartásra jogosult ellen neveli és a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozatnak a (4)–(5) bekezdés szerinti végrehajtási intézkedések ellenére sem tesz eleget, a gyámhivatal
a) a gyermek elhelyezésének megváltoztatása iránt pert indíthat, feltéve, hogy az elhelyezés megváltoztatása a kiskorú gyermek érdekében áll,
b) feljelentést tesz a Gyszr. 8. §-a (2) bekezdésének *a)* pontja alapján a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 195. §-ának (4) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése miatt.
33/A. §
33/B. § (1) Ha a kapcsolattartás a 14. életévét betöltött gyermek befolyásmentes, önálló akaratnyilvánítása miatt hiúsul meg, a gyámhivatal – kérelemre – a végrehajtási eljárást felfüggeszti, feltéve, hogy
a) a felek igénybe veszik a 30/A–30/D. § szerinti gyermekvédelmi közvetítői eljárást, vagy
b) a felek bármelyike kéri a kapcsolattartás újraszabályozását, illetve megvonását.
(3) Az eljárás felfüggesztésére
a) az (1) bekezdés *a)* pontja szerinti esetben a gyermekvédelmi közvetítői eljárás befejezéséig, legfeljebb azonban a közvetítői eljárás megindulását követő 4 hónapig [30/A. § (3) bek.],
b) az (1) bekezdés *b)* pontja szerinti esetben a kapcsolattartás újraszabályozására, illetve megszüntetésére irányuló eljárás lefolytatásáig
kerül sor.
(4) A gyámhivatal a végrehajtási eljárást, amennyiben az (1) bekezdés *a)* vagy *b)* pontja szerinti eljárás sikerrel zárul, végzéssel megszünteti.

A kapcsolattartás joga alapján a gyermeknek joga van ahhoz, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A különélő szülőnek pedig joga és kötelezettsége a gyermekével kapcsolatot tartson fenn, vele rendszeres érintkezzen. A gyermeket nevelő szülő pedig köteles a zavartalan kapcsolatot biztosítani [Csjt. 92. § (1)].

A hatályos magyar szabályozás szerint a kapcsolattartásnak két fajtája van: a folyamatos és az időszakos [27. § (2)].

A folyamatos kapcsolattartás magában foglalja a gyermek szokásos tartózkodási helyén való személyes találkozást, (meglátogatást) és a gyermek szokásos tartózkodási helyéről rendszeresen a, meghatározott időtartamra – a visszaadás kötelezettségével történő – elvitelét [Korm. rend. 27. § (3)].

Az időszakos kapcsolattartás alatt a jogalkotó a gyermekkel a tanítási szünetek és a többnapos ünnepek időszakában való huzamosabb együttlétet érti [Korm. rend. 27. § (4)].

Az időszakos kapcsolattartás időtartama, amennyiben arról a felek az egyezségben rendelkeztek, valamint a bíróság a határozatában nem állapította meg nem haladhatja meg a két hetet [Korm. rend. 27. § (5) bb)].

A gyermekkel való kapcsolattartásra a szülő mellett a nagyszülő és a nagykorú testvér is jogosult főszabály szerint [Korm. rend. 28. § (1)].

Az édesanya csak annyiban tagadhatja meg a gyermek „elvitelét", amennyiben a gyermek érdekét veszélyeztető körülmény, illetve felróható magatartás áll fenn, egyéb esetben a jogosulttól az elvitelt is magában foglaló kapcsolattartás jogát megvonni nem lehet [Korm. rendelet 27. § (6)).

A kapcsolattartás tárgyában hozott bírósági határozat végrehajtásáról a gyámhatóság gondoskodik (Csjt. 92. § (6)].

A gyámhivatalhoz lehet benyújtani a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat végrehajtja iránti kérelmet [Korm. rendelet 33. § (2)], amennyiben a gyermek fejlődését veszélyezteti, ha a kapcsolattartásra kötelezett a határozatban foglaltaknak önhibájából ismételten nem, vagy nem megfelelően tesz eleget, és emiatt nem biztosítja a zavartalan kapcsolattartást [Korm. rendelet 33. § (2)].

Amennyiben a gyámhivatal megállapítja az önhiba fennállását, úgy végzéssel elrendeli a végrehajtást, amelyben a mulasztó felet felhívja a határozatban foglaltakban tegyen eleget [Korm. rendelet 33. § (4)].

Amennyiben a végzésben foglaltaknak sem tesz, abban az esetben a gyermekjóléti központ közreműködését, illetve mediációs eljárás megindítását kezdeményezheti a kapcsolattartásra jogosult [Korm. rendelet 33. § (5)].

Ezen rendelkezések alapján a különélő édesapát, valamint a nagyszülőket is megilleti a kapcsolattartás joga a gyermekkel, amelyet az édesanyja, mint a nevelőszülője, nem zavarhat, és mivel a fent meghatározott feltételek nem állnak meg jelen esetben, így azt sem gátolhatja meg az édesanyja, hogy a gyermeket folyamatos kapcsolattartás jogcímén a nagyszülők elvigyék. Amennyiben a gyermek édesanyja ezeknek nem tesz eleget, abban az esetben az édesapa a gyámhivatalhoz fordulhat a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása érdekében, amelyet ha továbbra sem teljesít az édesanya, akkor a gyámhivatal pert indíthat a gyermek elhelyezésének megváltoztatása érdekében.

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

30. § (1) A gyámhivatal, illetőleg a bíróság a kapcsolattartást elsősorban egyezség létrehozásával – tárgyalás megtartásával – rendezi. Ennek során a gyermeket gondozó szülő, más személy (a továbbiakban: kapcsolattartásra kötelezett) és a kapcsolattartásra jogosult megegyeznek
a) a folyamatos, valamint az időszakos kapcsolattartás gyakoriságáról, időtartamáról,
b) a gyermek átadásának és visszaadásának helyéről, idejéről, módjáról,
c) a kapcsolattartás elmaradására vonatkozó értesítési kötelezettségről,
d) az elmaradt kapcsolattartás pótlásának rendjéről,
e) a kapcsolattartás egyéb formáiról.
(2) A gyámhivatalnak és a bíróságnak az egyezség létrehozása során törekednie kell a felek és a korlátozottan cselekvőképes gyermek közötti megegyezésre. Nem lehet az egyezséget jóváhagyni, ha az ellen az ítélőképessége birtokában lévő gyermek kifejezetten tiltakozik.
(3) Az egyezséget a bíróság végzéssel jóváhagyja, a gyámhivatal határozatba foglalja és jóváhagyja, ha az megfelel a gyermek érdekének és a kapcsolattartás céljának. Az egyezség jóváhagyásával egyidejűleg a feleket tájékoztatni kell a 31–33/B. §-okban meghatározott jogkövetkezményekről, valamint arról, hogy a tanítási szünetek időpontjára, illetve tartamára az oktatási miniszternek a tanév rendjét meghatározó rendeletében foglaltak az irányadók.
(4) Egyezség hiányában a gyámhivatal, illetőleg a bíróság – a kapcsolattartás céljának megfelelően – a kapcsolattartásra jogosult és a kapcsolattartásra kötelezett méltányos érdekére, körülményeire, valamint a gyermek korára, egészségi állapotára, tanulmányi előmenetelére tekintettel a gyermek érdekében dönt.
(5) A kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat rendelkező része a 14. §-ban foglaltakon kívül tartalmazza
a) a kapcsolattartás formáját,
b) a kapcsolattartást akadályozó körülményekről történő előzetes értesítési kötelezettség szabályait,
c) az elmaradt kapcsolattartás pótlásának rendjét,
d) a 31–33/B. §-ban meghatározott jogkövetkezményekről való tájékoztatást.
(6) A gyámhivatal, illetve a bíróság a kapcsolattartás helyszíneként a gyermekjóléti központ vagy a kapcsolattartási ügyeletet működtető gyermekjóléti szolgálat helyiségét is megjelölheti, egyben előírhatja a kapcsolattartásra kötelezett számára a gyermeknek ezen a helyen történő átadását, illetve a kapcsolattartásra jogosult számára a gyermeknek ezen a helyen történő átvételét.
(7) A kapcsolattartást akadályozó körülményekről a felek előzetesen, lehetőleg írásban vagy egyéb igazolható módon tájékoztatják egymást.

(8) Az elmaradt kapcsolattartást pótolni kell, ha
a) az a kapcsolattartásra kötelezett miatt maradt el,
b) az a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható okból maradt el, feltéve, hogy a kapcsolattartást szabályozó döntésben foglaltak szerint eleget tett előzetes értesítési kötelezettségének, illetve az előre nem látható akadályok felmerülését utólag igazolja.150 151
(9) Nem tekinthető elmaradt kapcsolattartásnak az időszakos kapcsolattartás idejével, illetve a gyermeket gondozó szülőt a 27. § (5) bekezdésének *b)* pontja alapján megillető, a gyermekkel folyamatosan együtt tölthető időtartammal részben vagy teljesen egybeeső folyamatos kapcsolattartás. Az ünnepnapokra eső elmaradt időszakos kapcsolattartás nem pótolható.
(10) Az elmaradt kapcsolattartás pótlása nem veszélyeztetheti a gyermek egészséges fejlődését.

Az elmaradt kapcsolattartást pótolni kell, ha a kapcsolattartásra kötelezett miatt maradt el illetve ha a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható okból maradt el, feltéve ha eleget tett a tájékoztatási kötelezettségének, illetve nem látható akadályok felmerülését utólag igazolja. Az elmaradt kapcsolattartás pótlása nem veszélyezteti a gyermek egészséges fejlődését [Korm. rendelet 30. § (8)].
A kapcsolattartást akadályozó körülmények felmerüléséről a felek igazolható módon, lehetőleg írásban, kötelesek egymást értesíteni [Korm. rendelet 30. § (7)].

A fent leírtakra tekintettel a kapcsolattartás pótlását, ha az édesapa az édesanyát igazolható módon előzetesen értesítette, az édesanya köteles az édesapának biztosítani, mivel a kapcsolattartás elmaradása az édesapának nem felróható, és annak pótlása nem veszélyezteti a gyermek egészséges fejlődését.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

A gyermek tartása
Csjt. 69/A. § (1) A szülő a saját szükséges tartásának rovására is köteles megosztani kiskorú gyermekével azt, ami közös eltartásukra rendelkezésre áll. Ez a szabály nem irányadó, ha a gyermek tartása vagyonának jövedelméből kitelik, vagy a gyermeknek tartásra kötelezhető más egyenes ági rokona van.
(2) A gyermeket gondozó szülő a tartást természetben, a különélő szülő elsősorban pénzben szolgáltatja (gyermektartásdí*j).*
Csjt. 69/B. § A gyermektartásdíjról a szülők megegyezésének hiányában a bíróság dönt.
Csjt. 69/C. § (1) A tartásdíj összegét gyermekenként általában a kötelezett átlagos jövedelmének 15–25%-ában kell megállapítani. A gyermektartásdíj meghatározásánál figyelemmel kell lenni:
a) a gyermek tényleges szükségleteire,
b) mindkét szülő jövedelmi és vagyoni viszonyaira,
c) a szülők háztartásában eltartott más – saját, illetőleg mostoha – gyermekekre,
d) a gyermek saját jövedelmére is.

(2) A kötelezettel szemben érvényesíthető összes tartási igény a jövedelme 50%-át nem haladhatja meg. Ha a szülők két vagy több gyermek tartására kötelesek, a tartásdíjat úgy kell megállapítani, hogy egyik gyermek se kerüljön a másiknál kedvezőtlenebb helyzetbe, különösen akkor, ha nem egy háztartásban nevelkednek.
(3) A tartásdíjat
a) százalékos arányban, vagy
b) határozott összegben, vagy
c) határozott összegben és bizonyos jövedelmek százalékában
kell meghatározni.
(4) A tartásdíj százalékos megállapítása esetében meg kell jelölni a tartásdíj alapösszegét is.
Vr. 10. § (1) A tartásdíj megállapításához be kell szerezni mindkét szülő jövedelmi és vagyoni viszonyaira vonatkozó adatokat.
(2) A tartásdíj alapja elsősorban a tartásra köteles személy részére
a) a bérköltség (alapbér, bérpótlék, kiegészítő fizetés, prémium, jutalom, 13. és további havi fizetés stb.), illetőleg a rendszeres személyi juttatás (alapilletmény, illetménykiegészítés, illetménypótlék, egyéb kötelező pótlék, 13. havi illetmény stb.) címén juttatott összes járandóság, valamint
b) a személyi jellegű egyéb kifizetésként, illetőleg nem rendszeres személyi juttatásként járó egyéb jövedelem (végkielégítés, betegszabadság idejére járó díjazás, túlóra, ügyeleti díj, távolléti díj stb.).
(3) Ha a (2) bekezdés szerint nem állapítható meg tartásdíj, illetve a (2) bekezdés alapján megállapítható összeg – a gyermeket gondozó szülő jövedelmi viszonyait is figyelembe véve – a gyermek szükségletét nem fedezi, a tartásdíj megállapításánál a más, munkaviszonyból, további munkaviszonyból, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyból, illetőleg a nem munkaviszonyból származó rendszeres jövedelmet (pl. megbízási díj, táppénz, nyugdíj, munkanélküli járadék, újítási díj, tőkejövedele*m)* is alapul kell venni.
(4) A tartásdíj alapjának megállapításánál a bíróságnak általában a keresetlevél beadását megelőző egy évi összes, a (2)–(3) bekezdés szerinti jövedelemre figyelemmel kell lennie.
(5) Tartós külföldi szolgálatot teljesítő, külföldön magyar hatósági engedéllyel munkát vállaló, valamint ösztöndíjasként külföldön tartózkodó kötelezett esetében a tartásdíj alapja a kötelezett belföldi munkaviszonyára megállapított munkabér és juttatás, ennek hiányában a nem munkaviszonyból származó jövedelem. A (3) bekezdést ebben az esetben is megfelelően alkalmazni kell.
(6) Nem képezi a tartásdíj alapját a költségtérítés, étkezési hozzájárulás, üdülési hozzájárulás, illetve a hasonló jellegű egyéb járandóság.
Vr. 11. § A tartásdíj megállapításánál, valamint kifizetésénél a jövedelmet terhelő adó (adóelőle*g)*, nyugdíjjárulék, egészségbiztosítási járulék, magán-nyugdíjpénztári tagdíj, és munkavállalói járulék levonása után fennmaradó összeget kell alapul venni.
Vr. 12. § (1) A gyermektartásdíjnak a 10. § (2) bekezdése alapján, százalékos arányban történő megállapítása esetén a bíróságnak külön-külön meg kell határoznia, hogy a 10. § (2) bekezdésének *a)*, illetve *b)* pontja alapján kifizetett járandóságnak hány százaléka illeti meg a jogosultat tartásdíjként.

(2) A tartásdíj alapösszege a 10. § (2) bekezdésnek *a)* pontja alapján kifizetett minden rendszeres díjazásnak a bíróság által meghatározott százaléka, melyet a bíróság forintösszegben is megjelöl.
Vr. 13. § A százalékos arányban, valamint a határozott összegben és bizonyos juttatások százalékában megállapított tartásdíj esetében az alapösszegen, illetőleg a határozott összegen felül a 10. § (2) bekezdésének *b)* pontja, illetve a 10. § (3) bekezdése alapján kifizetett díjazásnak olyan százalékát kell tartásdíjként meghatározni, hogy azok együttesen feleljenek meg a Csjt. 69/C. § (1) bekezdésében foglalt mértéknek.
Vr. 14. § (1) A sorkatonai szolgálat időtartama alatt a sorkatona tartásdíj-fizetési kötelezettségének teljesítése családi segély útján történik.
(2) A családi segélyt a külön jogszabályban megjelölt szerv állapítja meg, illetőleg folyósítja.
(3) Ha a kötelezett a tartásdíj megállapításakor sorkatonai szolgálatot teljesít, a bíróság a tartásdíjat megállapító határozatát a kötelezett sorkatona állandó lakóhelye szerint illetékes jegyzőnek is megküldi.
(4) A sorkatonai szolgálat alatt esedékes tartásdíjat, illetőleg annak a családi segélyt meghaladó hányadát hátralékként nyilvántartani nem lehet.
Vr. 15. § A bíróság a gyermektartásdíj végrehajtását megszünteti és erről – közvetlen bírósági letiltás vagy felhívás alapján történő végrehajtás esetén – a munkáltatót is értesíti, ha a gyámhatóság arról tájékoztatja, hogy a tartásdíj fizetésére kötelezettet gondozási díj fizetésére kötelezte.
Vr. 16. § A kiskorút illető tartásdíjat a szülői felügyeletet gyakorló szülő (gyá*m)* – indokolt esetben a gyermeket gondozó más személy – részére kell kifizetni, aki azt köteles a gyermek szükségleteire fordítani.
Vr. 17. § (1) A munkáltató, a szövetkezet, illetőleg a járandóságot folyósító más szerv (a továbbiakban együtt: munkáltató) a letiltásra vonatkozó határozat kézhezvételétől kezdődően a jogosult részére rendszeresen folyósítja a megítélt tartásdíjat. Ha a tartásdíjat a bíróság százalékosan állapította meg, a munkáltató a kiutalásra kerülő összeget esetenként e százalék alapján számítja ki, akkor is, ha a munkabér, illetőleg a juttatás összege emelkedik. A munkabér csökkenése esetében sem lehet azonban újabb bírósági határozat nélkül kevesebb tartásdíjat folyósítani, mint amennyit a bíróság a százalékos megállapítás mellett alapösszegként megállapított.
(2) Ha a kifizetett díjazás olyan összegű, hogy – a tartásdíj levonására vonatkozó szabályok alapján – még az alapösszeg levonása sem lehetséges, azt, illetőleg annak le nem vont részét a munkáltató hátralékként nyilvántartja és – amint erre lehetőség nyílik – a hátralékot folyamatosan levonja.
(4) A munkáltató a jogosultat – kérelmére – köteles tájékoztatni a kötelezett munkabérének, valamint egyéb juttatásának összegéről.
Csjt. 69/D. § (1) A tartásra kötelezett személy akkor is kötelezhető gyermektartásdíj fizetésére, ha a gyermek az ő háztartásában él ugyan, de tartásáról nem gondoskodik.
(2) Ha a gyermek szülei nem élnek együtt, az apa – amennyiben azt a társadalombiztosítás nem fedezi – köteles megtéríteni az anyának a szüléssel járó költségeket, valamint a külön jogszabályban meghatározott időre szükséges tartást. E követelések az anyát – amennyiben azt a társadalombiztosítás is megtérítené – akkor is megilletik, ha a gyermek halva született.

> Vr. 18. § A szüléssel kapcsolatos indokolt költségeket az anya a szüléstől számított egy év alatt a felmerült kiadások igazolása nélkül is követelheti.

A szülő saját szükséges tartásának rovására is köteles tartani kiskorú gyermekét, amelyet a gondozó szülő főszabály szerint természetben, a különélő szülő pedig pénzben köteles szolgáltatni [Csjt. 69/A § (1)].

A tartásdíj összegét általában a kötelezett átlagos jövedelmének 15–25%-ában kell megállapítani, amelynek megállapításnál figyelembe kell venni a gyermek szükségleteit, a szülők jövedelmi, és vagyoni viszonyait, valamint a gyermek saját jövedelmét is [Csjt. 69/C § (1)].

A tartásdíj megvonásáról nem szól a jogszabály, de mivel a kérdés úgy volt megfogalmazva, hogy „megvonható-e az anyától", arra a válasz egyértelmű nem, mivel a tartásdíjat ugyan az édesapa ténylegesen az édesanyának teljesíti, de azt az édesanya köteles a gyermek tartására fordítani. Amennyiben az édesapa a tartásdíj fizetését ilyen címen megvonná, abban az esetben az édesanya elleni szankcióként alkalmazná a tartásdíj megvonást, amelyet ténylegesen azonban a saját gyermekétől vonna meg.

14. JOGESET

B. Krisztián azzal kereste fel a családsegítő központot, hogy édesanyja két napja súlyos rákos betegség következtében elhalálozott. Édesanyja önkormányzati bérlakásába ketten voltak bejelentve, de felmondták a bérleti szerződést, melyről az értesítést a napokban kapták meg. A lakáson kb. 500 ezer forint közüzemi díjhátralék halmozódott fel. Krisztián jelenleg egyetemi hallgató, a hétköznapokat, és néha a hétvégéket is kollégiumban tölti. Bevétele jelenleg az egyetemtől kapott ösztöndíj.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Tisztázandó kérdések:

1. *Maradhat-e Krisztián továbbiakban a bérlakásban?*
2. *A felhalmozott közüzemi díjhátralékot ki kell-e neki fizetnie?*

A lakásbérlet szabályait a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény, a (többször módosított) Lakástörvény tartalmazza, az ott nem szabályozott kérdésekben a Polgári Törvénykönyv rendelkezései irányadóak.

1993. évi LXXVIII. törvény a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról

A lakásbérlet megszűnése

23. § (1) A szerződés megszűnik, ha

a) a felek a szerződést közös megegyezéssel megszüntetik;

b) a lakás megsemmisül;

c) az arra jogosult felmond;

d) a bérlő meghal és nincs a lakásbérleti jog folytatására jogosult személy;

e) a bérlő a lakást elcseréli;

f) a bérlőt a Magyar Köztársaság területéről kiutasították;

g) a bérlő lakásbérleti jogviszonyát a bíróság megszünteti;

h) a bérlő lakásbérleti jogviszonya hatósági határozat folytán megszűnik.

(2) A határozott időre szóló, illetőleg valamely feltétel bekövetkezéséig tartó lakásbérleti jog a szerződésben meghatározott idő elteltével, illetőleg a feltétel bekövetkezésekor szűnik meg.

(3) A felek az önkormányzati lakásra kötött szerződést közös megegyezéssel úgy is megszüntethetik, hogy a bérbeadó a bérlőnek másik lakást ad bérbe, vagy pénzbeli térítést fizet. A másik lakás bérbeadása mellett pénzbeli térítés is fizethető. A másik lakás bérbeadására, illetőleg a pénzbeli térítésre vonatkozó szabályokat önkormányzati rendelet határozza meg.
(4) Ha a lakás elemi csapás vagy más ok következtében megsemmisült, illetőleg az építésügyi hatóság életveszély miatt annak kiürítését rendelte el és a bérlő (használó) elhelyezéséről maga vagy a lakással rendelkező szerv nem tud gondoskodni, az ideiglenes elhelyezés az említett lakás fekvése szerint illetékes települési, fővárosban a kerületi önkormányzat feladata.
24. § (1) A bérbeadó a szerződést írásban felmondhatja, ha
a) a bérlő a lakbért a fizetésre megállapított időpontig nem fizeti meg;
b) a bérlő a szerződésben vállalt vagy jogszabályban előírt egyéb lényeges kötelezettségét nem teljesíti;
c) a bérlő vagy a vele együttlakó személyek a bérbeadóval vagy a lakókkal szemben az együttélés követelményeivel ellentétes, botrányos, tűrhetetlen magatartást tanúsítanak;
d) a bérlő vagy a vele együttlakó személyek a lakást, a közös használatra szolgáló helyiséget, illetőleg területet rongálják vagy a rendeltetésükkel ellentétesen használják;
e) a bérlő részére megfelelő és beköltözhető lakást (a továbbiakban: cserelakás) ajánl fel.
(2) Bérlőtársi jogviszony esetén a felmondás valamennyi bérlőtársra csak akkor terjed ki, ha a felmondási ok velük szemben is megvalósult és a bérbeadó a felmondást valamennyi bérlőtárssal közölte.
(3) A bérbeadó a felmondás jogát a 3. § (3) bekezdésében meghatározott rendelkezések alapján fennálló bérlőkijelölési, vagy bérlőkiválasztási jog esetén e jog jogosultjának kezdeményezése alapján, vagy – a jogosult egyidejű írásbeli értesítése mellett – önállóan gyakorolja.
25. § (1) Ha a bérlő a bérfizetésre megállapított időpontig a lakbért nem fizeti meg, a bérbeadó köteles a bérlőt – a következményekre figyelmeztetéssel – a teljesítésre írásban felszólítani. Ha a bérlő a felszólításnak nyolc napon belül nem tesz eleget, a bérbeadó további nyolc napon belül írásban felmondással élhet.
(2) Ha a bérlő a szerződésben vállalt, vagy jogszabályban előírt egyéb lényeges kötelezettségét a bérbeadó által írásban megjelölt határidőben nem teljesíti, a bérbeadó a határidőt követő tizenöt napon belül írásban felmondással élhet.
(3) Ha a bérlő vagy a vele együttlakó személyek magatartása szolgál a felmondás alapjául, a bérbeadó köteles a bérlőt – a következményekre figyelmeztetéssel – a magatartás megszüntetésére vagy megismétlésétől való tartózkodásra a tudomására jutástól számított nyolc napon belül írásban felszólítani. A felmondást az alapjául szolgáló magatartás folytatásától vagy megismétlésétől számított nyolc napon belül írásban kell közölni.
(4) A felmondást nem kell előzetes felszólításnak megelőznie, ha a kifogásolt magatartás olyan súlyos, hogy a bérbeadótól a szerződés fenntartását nem lehet elvárni. A felmondást a tudomásra jutástól számított nyolc napon belül írásban kell közölni.
(5) A felmondás az (1) és (2) bekezdés esetében az elmulasztott határnapot követő hónap, a (3) és (4) bekezdés esetében a hónap utolsó napjára szólhat. A felmondási idő nem lehet rövidebb tizenöt napnál.

26. § (1) A bérbeadó a határozatlan időre szóló szerződést írásban felmondhatja, ha a bérlő részére egyidejűleg ugyanazon a településen – a fővárosban a főváros területén – cserelakást ajánl fel bérleti jogviszony létesítésére. A felmondási idő azonban három hónapnál rövidebb nem lehet.
(2) A cserelakás megfelelőségénél figyelembe kell venni mindkét lakás
a) komfortfokozatát;
b) alapterületét;
c) műszaki állapotát;
d) lakóhelyiségeinek számát;
e) településen és épületen belüli fekvését;
f) lakbérét.
(3) Ha a felmondással érintett lakásra a bérleti jog határozatlan időre szólt, ezt a cserelakás megfelelőségénél is figyelembe kell venni. A felajánlott lakás akkor is megfelelő, ha a lakások közötti eltérést a felajánlott lakás más előnye kiegyenlíti. A bérlő kevesebb szobaszámú, kisebb alapterületű lakást csak akkor köteles elfogadni, ha ez reá vagy a vele együtt lakó személyekre nézve nem jár jelentős érdeksérelemmel.
(4) A bérbeadó nem köteles cserelakást felajánlani, ha a bérlőnek a bérelt lakással azonos településen – a fővárosban a főváros területén – megfelelő és beköltözhető lakása van.
(5) A bérbeadó a határozatlan időre szóló szerződést – ha a felek másképpen nem állapodtak meg – írásban, cserelakás és a 24. § (1) bekezdésének *a)–d)* pontjaiban meghatározott okok fennállása nélkül is felmondhatja a hónap utolsó napjára; a felmondási idő azonban nem lehet rövidebb három hónapnál.
(6) Önkormányzati, illetőleg állami lakás esetén a bérbeadó az (5) bekezdésben említett cserelakás felajánlása nélküli felmondás jogát érvényesen nem gyakorolhatja.
(7) A szociális helyzet alapján bérbe adott önkormányzati lakás esetén az (1) bekezdés szerinti felmondásra csak az épület (a benne lévő lakás) átalakítása, korszerűsítése, lebontása vagy társbérlet megszüntetése céljából kerülhet sor.
27. § (1) A bérbeadó a 26. § (1) bekezdés szerinti felmondás esetén a bérlővel megállapodhat, hogy lakás felajánlása helyett részére pénzbeli térítést fizet.
(2) Önkormányzati lakás esetén a pénzbeli térítés mértékét és fizetésének feltételeit önkormányzati rendelet határozza meg.
(3) A 26. § (1) bekezdése szerinti felmondás esetén a bérlő igényt tarthat arra, hogy a bérbeadó térítse meg a lakásváltoztatással kapcsolatban felmerült indokolt költségeit.
28. § (1) A bérlő a határozatlan időre kötött szerződést bármikor írásban felmondhatja.
(2) A felmondás a hónap utolsó napjára szólhat, de a felmondási idő nem lehet rövidebb tizenöt napnál.
29. § (1) A bérlő a lakás bérleti jogát – a bérbeadó hozzájárulásával – elcserélheti; a csereszerződést írásba kell foglalni.
(2) Önkormányzati lakás bérleti joga kizárólag másik lakás bérleti vagy tulajdonjogára cserélhető.

(3) Önkormányzati lakás esetén a bérbeadói hozzájárulás megadását és a csereszerződés érvényes megkötését megelőzően a bérbeadó – legalább 30 napos határidő megjelölésével – köteles az önkormányzati lakásra bérleti jogot szerző cserélő féltől kérni:
a) a lakásbérleti szerződésének, illetőleg a lakásbérleti jogviszonya fennállását tanúsító bérbeadó írásbeli nyilatkozatának,
b) lakástulajdonra történő csere esetén a tulajdonában álló lakóingatlanra vonatkozó tulajdoni lap 30 napnál nem régebbi hiteles másolatának az iratokhoz történő benyújtását.
(4) Önkormányzati lakás esetén a bérbeadó megtagadhatja a cseréhez történő hozzájárulását, ha a cserepartner a (3) bekezdésben említett kérést a megadott határidőn belül nem teljesíti, vagy a benyújtott okiratok, illetőleg – szükség esetén – a cserelakás helyszínen történő megtekintése alapján kétség merül fel a cserepartner lakásbérleti vagy tulajdonjogának fennállása kérdésében.
(5) Az önkormányzati lakás bérleti jogának cseréjéhez történő hozzájárulás nem tagadható meg, ha bármelyik cserélő fél
a) egészségügyi ok,
b) munkahely megváltozása,
c) lényeges személyi körülményeinek, így különösen a bérlővel állandó jelleggel jogszerűen együttlakó személyek (21. §) számának megváltozása
miatt cseréli el a lakást, és a (4) bekezdésben említett indokok nem állnak fenn.
(6) Az önkormányzati lakás bérleti jogának cseréjéhez történő hozzájárulás nem tagadható meg akkor sem, ha az (5) bekezdés *a)* vagy *b)* pontjában megjelölt indok a bérlővel állandó jelleggel jogszerűen együttlakó személyek (21. §) esetében áll fenn.
(7) A hozzájárulást az (5)–(6) bekezdésekben említett indokok fennállása esetén is meg kell tagadni, ha a bérlőkijelölésre vagy az ismételten gyakorolható bérlőkiválasztásra jogosult, illetőleg az eltartó a cseréhez nem járul hozzá.
(8) Ha a bérbeadó a lakáscsere szerződéshez történő hozzájárulását e törvény rendelkezései vagy a joggal való visszaélés tilalma folytán nem tagadhatja meg, a csere következtében létrejövő új bérleti szerződés feltételeit sem állapíthatja meg terhesebben a cserével megszűnő bérleti szerződés feltételeinél, kivéve, ha ehhez a csere folytán bérleti jogot szerző hozzájárul. Ez a rendelkezés nem vonatkozik a lakbér megállapítására, ha a csere folytán bérleti jogot szerző cserélő fél a 34. § (1) bekezdésére tekintettel a korábbi bérlőtől eltérő lakbérbesorolásba esik.
30. § (1) A bérlőtárs és a társbérlő a bíróságtól kérheti a lakásban lakó másik bérlőtárs, illetőleg a társbérlő lakásbérleti jogviszonyának megszüntetését, ha az, illetőleg a vele együttlakó személy
a) a lakással kapcsolatos közös költségek őt terhelő részét nem fizeti meg;
b) a közös használatú helyiségeket szándékosan rongálja, beszennyezi vagy a tisztántartásukra vonatkozó rendelkezéseket megszegi;
c) a lakásban lakó személyek nyugalmát zavarja vagy velük szemben az együttélés követelményeit durván sértő, botrányos magatartást tanúsít;

d) a lakásrészbe a törvény tiltó rendelkezése ellenére más személyt befogad.
(2) Az (1) bekezdés rendelkezéseit házastársak és volt házastársak esetében akkor lehet alkalmazni, ha lakásbérleti jogviszonyukat a házasság felbontását, illetőleg a házassági életközösség megszűnését követően bírósági eljárás nélkül megállapodással rendezték, vagy azt a bíróság közöttük szabályozta.
(3) A kereset megindítása előtt a bérlőtársat, illetőleg a társbérlőt fel kell hívni a költség megfizetésére, illetőleg a kifogásolt magatartás megszüntetésére. Nincs szükség előzetes felszólításra, ha a magatartás olyan súlyos, hogy a sérelmet szenvedett féltől a bérlőtársi (társbérlet*i)* jogviszony további fenntartása nem várható el.
(4) Ha a felszólítás eredménytelen volt, a keresetet a felhívásban a költség megfizetésére megszabott határidő elteltétől, illetőleg a sérelmes magatartás folytatásától vagy megismétlődésétől, ha pedig a felszólításra nincs szükség, a tudomásra jutástól számított harminc nap alatt kell megindítani. E határidő elmulasztása jogvesztéssel jár.
(5) Ha valamelyik bérlőtárs a lakást a visszatérés szándéka nélkül elhagyta, a bíróság – a visszamaradt bérlőtárs kérelmére – az eltávozott bérlőtárs bérlőtársi jogviszonyát megszüntetheti.
31. § (1) A szerződés megszűnése után a lakásban visszamaradó személy – az e törvény alapján bérleti jog folytatására jogosult kivételével – másik lakásra akkor tarthat igényt, ha a bérbeadó, illetőleg a bérlőkijelölésre vagy a bérlőkiválasztásra jogosult erre kötelezettséget vállalt.
(2) Önkormányzati lakás esetén a másik lakásban való elhelyezési kötelezettség vállalásának feltételeit önkormányzati rendelet szabályozza.

A lakásbérleti jog folytatása

32. § (1) A bérlő halála esetén az eltartó a lakásbérleti jogot akkor folytathatja, ha
a) a tartási szerződéshez a bérbeadó írásban hozzájárult, és
b) az eltartó a szerződésben vállalt tartási – vagy ha a bíróság a tartási szerződést életjáradéki szerződéssé átalakítja, e szerződés szerinti – kötelezettségét teljesítette, továbbá
c) a bérbeadói hozzájárulástól a bérlő haláláig legalább egy év eltelt.
(2) Önkormányzati lakás esetén az, akit e törvény alapján a bérlő a bérbeadó hozzájárulása nélkül fogadhat be a lakásba, a lakásbérleti jog folytatására jogosult, ha a bérlő a lakásba befogadta és a bérlő halálakor életvitelszerűen a lakásban lakott.
(3) Ha a (2) bekezdésben említettek jogosultak a lakásbérleti jog folytatására, eltérő megállapodásuk hiányában a lakásbérleti jogot a következő sorrend szerint folytatják: a bérlő házastársa, gyermeke, befogadott gyermekének a gyermeke, továbbá a szülője.
(4) A lakásbérleti jogot az azonos sorrendben jogosultak – eltérő megállapodásuk hiányában – bérlőtársként folytathatják.
(5) A bérlő halála esetén a bérlőkijelölési joggal érintett lakás bérleti jogát a bérlőkijelölésre jogosult által meghatározott személy folytathatja.

(6) A törvény alapján önkormányzati lakás bérleti jogának folytatására jogosultak és az eltartó eltérő megállapodásának hiányában a bérlő halála esetén a lakásbérleti jogot az eltartó folytatja.
(7) Aki a lakásbérleti jogot folytatja, köteles a lakáshasználatot változatlan feltételek mellett továbbra is biztosítani azok részére, akik a bérlő halálakor jogszerűen laktak a lakásban.

Tehát mivel B. Krisztián az édesanyja által bérelt lakásba van bejelentve, így ő jogosult lenne a bérleti jog átvételére, folytatására, a lakbérhátralék rendezésével párhuzamosan. De mivel a bérleti jogviszony megszűnt, B. Krisztián köteles a lakást rendeltetésszerű használatra alkalmas állapotban a bérbeadónak visszaadni. A rendeltetésszerű használatból eredő értékcsökkenés megtérítésére a bérlő nem köteles. Ha a bérlő nem hagyja el a lakást, akkor a bérbeadónak pert kell indítania a kiürítés érdekében. A bérlő a lakás kiürítésére csak jogerős ítélet alapján, és bírósági végrehajtás útján kötelezhető. A bérlőt mindaddig a bérbeadóval szemben is birtokvédelem illeti meg, amíg a lakás kiürítését elrendelő jogerős határozatot végre nem hajtják.

Így B. Krisztián előtt két választási lehetőség áll, amelyek a hagyaték elfogadásával kapcsolatos döntésen alapulnak.

Az örökös a hagyaték megnyílását követően számba veheti, hogy az örökhagyó milyen vagyont, azaz milyen követeléseket, és tartozásokat hagyott hátra. Mivel az örökség elfogadására senki sem köteles, így a Ptk. 674. §. (1) bekezdése értelmében úgy is dönthet, hogy visszautasítja a hagyatékot. Ebben az esetben a hagyaték a többi örökösre száll, azok hiányában pedig az államra. Amennyiben az örökös a hagyatékot visszautasítja, úgy nem részesül az örökhagyó vagyoni előnyeiből, de nem is tartozik felelősséggel a vagyoni tartozásokért.

Az örökség visszautasítása
Ptk. 674. § (1) Az örökös az öröklés megnyílta után az örökséget visszautasíthatja. Az államot mint törvényes örököst az örökség visszautasításának joga nem illeti meg.
(2) Az örökös külön is visszautasíthatja
a)
b) a mezőgazdasági termelés célját szolgáló föld, a hozzá tartozó berendezés, felszerelési tárgyak, állatállomány és munkaeszközök öröklését, ha nem foglalkozik hivatásszerűen mezőgazdasági termeléssel.
(3) A feltételhez vagy időhöz kötött, a megszorítással tett, valamint a meg nem engedett részleges visszautasítás érvénytelen.
Ptk. 675. § (1) Ha az örökös az öröklés megnyílta után a visszautasítás jogáról kifejezetten vagy hallgatólag lemondott, az örökséget többé nem utasíthatja vissza.
(2) A visszautasítás jogáról való lemondás a hagyatéki eljárásra illetékes közjegyzőnél tett bejelentéssel történik.
(3) A visszautasítás jogáról való lemondásnak kell tekinteni az örökség olyan birtokba vételét vagy a hagyatékra vonatkozó egyéb olyan cselekményt is, amelyből az örökösnek az örökség elfogadására irányuló

kétségtelen akarata tűnik ki. Lemondásnak minősül az is, ha az örökös a közjegyző által bármely érdekelt kérelmére kitűzött határidő alatt nem tesz az örökséget visszautasító nyilatkozatot.

Azaz a bérleményből kiköltözik, a hagyatékot pedig visszautasítja, így a kötelezettségek sem terhelik.

A hagyaték magában foglalja a pénzben kifejezhető értékű jogokat és kötelezettségeket. A hagyatéki tartozások körébe tartoznak az örökhagyó eltemettetésének költségei, a hagyatéki eljárás költségei, az örökhagyó tartozásai, a köteles részen alapuló kötelezettségek, a hagyományon és meghagyáson alapuló kötelezettségek.

Ha úgy dönt, hogy elfogadja a hagyatékot, akkor a Ptk. 598. §-a lép életbe, amely kimondja, hogy az ember halálával hagyatéka, mint egész száll át az örökösre, amelynek során a hagyatékhoz tartozó követelések és tartozások is az örökösre szállnak át. Így a Ptk. 679. §.-a értelmében felelősséggel tartozik a hagyatéki tartozásokért, azaz az örökhagyó tartozásaiért is. E felelősség azonban nem korlátlan: a hagyaték tárgyaival és annak hasznaival felel a hitelezőknek. Ha a követelés érvényesítésekor a hagyaték tárgyai, vagy hasznai nincsenek az örökös birtokában, úgy az örökös öröksége erejéig a saját vagyonával is felel. Tehát az örökös felelőssége csak a hagyatéki vagyon mértékéig terjed.

Hagyaték, örökség, öröklés

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

Ptk. 598. § Az ember halálával hagyatéka, mint egész száll az örökösre (öröklés).
Ptk. 599. § (1) Örökölni törvény vagy végintézkedés alapján lehet.
(2) Amennyiben az örökhagyó után végintézkedés maradt, az öröklés rendjét ez határozza meg. Végintézkedés hiányában az öröklés rendjére a törvény az irányadó.
(3) Ha más örökös nincs, a hagyaték az államra száll. Az állam törvényes örökös.

Felelősség a hagyatéki tartozásokért
Ptk. 679. § (1) Az örökös a hagyatéki tartozásokért a hagyaték tárgyaival és annak hasznaival felel a hitelezőknek. Amennyiben a követelés érvényesítésekor a hagyaték tárgyai vagy hasznai nincsenek az örökös birtokában, annyiban az örökös öröksége erejéig egyéb vagyonával is felel.
(2) Azokat a vagyontárgyakat azonban, amelyek nem kerültek az örökös birtokába, továbbá azokat a követeléseket és egyéb jogokat, amelyek nem voltak érvényesíthetők, valamint az átvett vagyontárgyak meg nem levő hasznait csak annyiban lehet az örökös felelőssége megállapításánál számításba venni, amennyiben az örökös ezektől neki felróható okból esett el.
(3) A házastárs, és a bejegyzett élettárs tűrni köteles, hogy a házastársi, vagy bejegyzett élettársi haszonélvezetével terhelt vagyonból a hitelezők követeléseiket – a hagyományon és a meghagyáson alapuló

> követelések kivételével – kielégítsék. A kötelesrész a házastárs, és a bejegyzett élettárs korlátozott haszonélvezetét nem sértheti.

Azaz B. Krisztiánnak a bérbeadó önkormányzattal kell egyezséget kötnie lakásbérleti jogának átvétele és a közüzemi hátralékok rendezése ügyében.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 7.§ (1) bekezdése alapján a települési önkormányzat, tekintet nélkül hatáskörére és illetékességére, köteles az arra rászorulónak átmeneti segélyt, étkezést, illetve szállást biztosítani, ha ennek hiánya a rászorulónak életét, testi épségét veszélyezteti. (A jogeset kérdései közé nem tartozik ugyan, de azért megemlíteném, hogy temetési segély igénybevételére is jogosult B. Krisztián.)

Az 1993.évi. III. törvény alapján az alábbi juttatások jöhetnek szóba:

> *Lakásfenntartási támogatás*
> 38. § (1) A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászorult személyeknek, családoknak az általuk lakott lakás vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásaik viseléséhez nyújtott hozzájárulás. A települési önkormányzat lakásfenntartási támogatást nyújt
> *a)* az e törvényben meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: normatív lakásfenntartási támogatás),
> *b)* az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személynek,
> *c)* az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: helyi lakásfenntartási támogatás).
> Normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a személy, akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, feltéve, hogy a lakásfenntartás elismert havi költsége a háztartás havi összjövedelmének 20%-át meghaladja.
> (3)
> A normatív lakásfenntartási támogatás esetében a lakásfenntartás elismert havi költsége az elismert lakásnagyság és az egy négyzetméterre jutó elismert költség szorzata. Az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség 2004. évben 400 Ft. A 2004. évet követően az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény – a várható energiaárak emelkedésére figyelemmel – határozza meg.
> (4) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében elismert lakásnagyság
> *a)* ha a háztartásban egy személy lakik 35 nm,
> *b)* ha a háztartásban két személy lakik 45 nm,
> *c)* ha a háztartásban három személy lakik 55 nm,
> *d)* ha a háztartásban négy személy lakik 65 nm,

e) ha négy személynél több lakik a háztartásban, a *d)* pontban megjelölt lakásnagyság és minden további személy után 5–5 nm, de legfeljebb a jogosult által lakott lakás nagysága.

(5) Az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személy a szolgáltatás időtartama alatt lakásfenntartási támogatásra jogosult. Az e jogcímen lakásfenntartási támogatásban részesülő személy egyidejűleg normatív lakásfenntartási támogatásra nem jogosult. A támogatás összegének kiszámítására a normatív lakásfenntartási támogatásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Azon személy esetében, akinél előrefizetős gáz- vagy áramfogyasztást mérő készülék működik, a lakásfenntartási támogatást vagy annak meghatározott részét természetben, a készülék működtetését lehetővé tévő formában kell nyújtani.

(6) A normatív lakásfenntartási támogatás egy hónapra jutó összege

a) a lakásfenntartás elismert havi költségének 30%-a, ha a jogosult háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 50%-át,

b) az *a)* pont szerinti mértéket meghaladó egy főre jutó havi jövedelem esetén a lakásfenntartás elismert havi költségének és a támogatás mértékének (a továbbiakban: TM) szorzata,

de nem kevesebb, mint 2500 forint. A támogatás összegét 100 forintra kerekítve kell meghatározni.

(7) A (6) bekezdés *b)* pontja szerinti TM kiszámítása a következő módon történik:

$$TM = 0{,}3 - \frac{J - 0{,}5 \times NyM}{NyM} \times 0{,}15$$

ahol a J a jogosult háztartásában egy főre jutó havi jövedelmet, az NYM pedig az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét jelöli. A TM-et századra kerekítve kell meghatározni.

(8) A normatív lakásfenntartási támogatást egy évre kell megállapítani.

(9) A települési önkormányzat rendeletében határozza meg a helyi lakásfenntartási támogatás jogosultsági feltételeit, eljárási szabályait és a támogatás összegét. A helyi lakásfenntartási támogatást a települési önkormányzat a normatív, illetve az (5) bekezdésben meghatározott lakásfenntartási támogatás kiegészítéseként és/vagy önálló ellátásként nyújtja. Az önálló ellátásként nyújtott helyi lakásfenntartási támogatás esetében

a) a lakásfenntartási támogatásra való jogosultságnak a háztartásban az egy főre számított havi jövedelmi határát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő,

b) a lakásfenntartás havi költségének a háztartás havi összjövedelméhez viszonyított arányát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete a jövedelem 30%-át meghaladó költséghányadot jogosultsági feltételként nem írhat elő,

c) a támogatás összegét úgy kell szabályozni, hogy annak az egy hónapra jutó összege nem lehet kevesebb 2500 forintnál,

d) az igénylés menetét úgy kell szabályozni, hogy a kérelem évente legalább két alkalommal benyújtható legyen,

e) a lakásfenntartási támogatás megállapításánál figyelembe vett költséget úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat

ea) az egy négyzetméterre jutó helyben elismert havi költség összegét határozza meg a (10) bekezdésben szereplő – a településen jellemző – költségek figyelembevételével, vagy
*eb)*tételesen határozza meg a költség típusait, melynek során legalább a (10) bekezdésben szereplő költségeket figyelembe kell venni.
(10) Költségeken a helyi lakásfenntartási támogatás esetében lakbért vagy albérleti díjat, a lakáscélú pénzintézeti kölcsön törlesztő részletét, a távhő-szolgáltatási díjat, a közös költséget, a csatorna használati díjat, a szemétszállítás költségeit, valamint a villanyáram, a víz- és gázfogyasztás, valamint a tüzelőanyag költségeit kell érteni.
39. § (1) Lakásfenntartási támogatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.

Tehát a településen az önkormányzat által minimálisan elismert lakásnagyságot és minőséget elérő lakásban lakók jogosultak rá, akik a lakás hasznosításából jövedelemmel nem rendelkeznek. Különösen indokolt, ha: a lakásfenntartási költségek elérik az összjövedelem 35%-át, a lakás fűtési költségeinek havi összege eléri vagy meghaladja a háztartás havi összjövedelmének 20%-át. Feltétel: részletesen a helyi önkormányzati rendeletekben. Ugyanazon lakásra csak egy személy kérhet támogatást, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától. Ez inkább preventív jellegű szolgáltatás.

Átmeneti segély
45. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére a rendeletében meghatározott átmeneti segélyt nyújt. Átmeneti segély pénzintézeti segélynek nem minősülő kamatmentes kölcsön formájában is nyújtható.
(2) Az átmeneti segély esetén az ellátás megállapításánál figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülélő esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.
(3) Az átmeneti segély adható alkalmanként és havi rendszerességgel. Az alkalmankénti segély gyógyszertámogatásként, illetve az egészségbiztosítás által nem vagy csak részben támogatott egészségügyi szolgáltatás díjaként is megítélhető. A havi rendszerességgel adott átmeneti segély jövedelemkiegészítő támogatásként, rendszeres nevelési támogatásként, továbbá az önkormányzat rendeletében meghatározott más ellátási formaként is nyújtható.
(4) Elsősorban azokat a személyeket indokolt átmeneti segélyben részesíteni, akik önmaguk, illetve családjuk létfenntartásáról más módon nem tudnak gondoskodni, vagy alkalmanként jelentkező többletkiadások, különösen betegség, elemi kár miatt anyagi segítségre szorulnak.

(5) A fővárosban – ha a fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzat másként nem állapodik meg – a hajléktalanok átmeneti segélyezése a fővárosi önkormányzat feladata.

A fentiek alapján azok a személyek jogosultak rá, akik létfenntartásukat veszélyeztető, rendkívüli élethelyzetbe kerültek, és önmaguk, illetve családjuk fenntartásáról más módon nem képesek gondoskodni. (betegség, elemi kár, stb.). Alkalmanként és havi rendszerességgel is adható.(alkalmankénti pl. gyógyszertámogatás, havi: pl. jövedelemkiegészítő támogatásként is nyújtható).

Temetési segély

46. § (1) A települési önkormányzat a rendeletében meghatározott feltételek szerint temetési segélyt állapíthat meg annak, aki a meghalt személy eltemettetéséről gondoskodott annak ellenére, hogy arra nem volt köteles, vagy tartására köteles hozzátartozó volt ugyan, de a temetési költségek viselése a saját, illetve családja létfenntartását veszélyezteti. A jogosultság megállapítása szempontjából figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülélő esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.

(2) Temetési segély nem állapítható meg annak a személynek, aki a hadigondozásról szóló 1994. évi XLV. törvény alapján temetési hozzájárulásban részesül.

(3) A temetési segély összege nem lehet kevesebb a helyben szokásos, legolcsóbb temetés költségének 10%-ánál, de elérheti annak teljes összegét, ha a temetési költségek viselése a kérelmezőnek vagy családjának a létfenntartását veszélyezteti.

Aki az elhunyt személy temetéséről gondoskodott, de a temetési költségek viselése létfenntartását veszélyezteti, vagy aki az elhunyt személy eltemetéséről gondoskodott annak ellenére, hogy arra nem volt köteles, jogosult temetési segélyre. Nem állapítható meg viszont annak, akinek a családjában az egy főre jutó jövedelem eléri az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének háromszorosát, ha B Krisztián egyedül él, akkor a négyszeresét.

A díjhátralék kezelésére, az 1993. évi III. törvény. (szociális törvény) az adósságkezelési szolgáltatással rendelkezik.

Adósságkezelési szolgáltatás

55. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás a szociálisan rászorult személyek részére nyújtott, lakhatást segítő ellátás. A települési önkormányzat határozatában megjelölt időponttól adósságkezelési szolgáltatásban részesítheti azt a családot vagy személyt,

a) akinek

aa) az adóssága meghaladja az ötvenezer forintot, és akinek a (2) bekezdésben meghatározott adósságok valamelyikénél fennálló tartozása legalább hat havi, vagy

ab) a közüzemi díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, továbbá
b) akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az önkormányzat rendeletében meghatározott összeghatárt, valamint
c) aki a településen elismert minimális lakásnagyságot és minőséget meg nem haladó lakásban lakik, feltéve, hogy vállalja az adósság és a települési önkormányzat által megállapított adósságcsökkentési támogatás különbözetének megfizetését, továbbá az adósságkezelési tanácsadáson való részvételt.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazása során adósságnak minősül a lakhatási költségek körébe tartozó
a) közüzemi díjtartozás (vezetékes gáz-, áram-, távhő-szolgáltatási, víz- és csatornahasználati, szemétszállítási, több lakást tartalmazó lakóépületeknél, háztömböknél központi fűtési díjtartozás),
b) közösköltség-hátralék,
c) a lakbérhátralék,
d) a hitelintézettel kötött lakáscélú kölcsönszerződésből, illetve abból átváltott szabad felhasználású kölcsönszerződésből fennálló hátralék.
(3) Az (1) bekezdés *b)* pontjában említett összeghatárt úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-ánál, egyedülélő esetén annak 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő.
(5) Az adósságkezelési szolgáltatás időtartama – a (6) bekezdés szerinti eset kivételével – legfeljebb tizennyolc hónap, amely indokolt esetben egy alkalommal hat hónappal meghosszabbítható.
(6) Ha a (2) bekezdés *d)* pontja szerinti adósság az (5) bekezdés szerinti időtartam alatt nem kezelhető, az adósságkezelési szolgáltatás időtartama legalább huszonnégy, de legfeljebb hatvan hónap, amennyiben
a) az adósság összege meghaladja a kettőszázezer forintot,
b) a tartozás meghaladja a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének 50%-át, és
c) az adós hozzájárul az adósságkezelés időtartamára a támogatás összegét biztosító jelzálogjognak, valamint elidegenítési és terhelési tilalomnak ingatlanára történő bejegyzéséhez, illetőleg feljegyzéséhez.
(7) A jelzálogjog bejegyzésének és az elidegenítési és terhelési tilalom ténye feljegyzésének kezdeményezéséről az adósságkezelési szolgáltatásra való jogosultságot megállapító határozat rendelkezik. A határozatot az ingatlanügyi hatósággal közölni kell. Az ingatlanügyi hatóság a jelzálogjogot és az elidegenítési és terhelési tilalmat az önkormányzat javára az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzi, illetőleg feljegyzi.
(8) A Magyar Állam az 1988. december 31-ét megelőzően hatályban volt jogszabályok alapján felvett egyes lakáscélú kölcsönökből eredő adósságok rendezéséről szóló kormányrendelet alapján megvásárolt követelésével összefüggésben történő befizetésről a hitelszerződéssel érintett ingatlan fekvése szerinti települési önkormányzat javára lemond.
(9) Adósságkezelési szolgáltatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(10) A (9) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.

55/A. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás esetén a jogosult

a) adósságkezelési tanácsadásban, és

b) adósságcsökkentési támogatásban részesül, amelyet az adósságkövetelés jogosultjának kell folyósítani.

(2) Az adósságcsökkentési támogatás mértéke nem haladhatja meg az adósságkezelés körébe bevont adósság 75%-át, és összege legfeljebb háromszázezer forint, az 55. § (6) bekezdése szerinti esetben legfeljebb hatszázezer forint lehet. A támogatás-az 55. §(6) bekezdése kivételével – egy összegben vagy havi részletekben nyújtható az adós vállalásától függően.

(3) Azon személynek, akinek vezetékes gáz-, illetőleg áramszolgáltatási díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, a szolgáltatás visszaállítása érdekében előrefizetős gáz- vagy áramszolgáltatást mérő készülék is biztosítható, feltéve, hogy lakásfenntartási támogatásban részesül és tartozásának megfizetése érdekében megállapodást köt a szolgáltatóval, valamint legalább egyéves időtartamra vállalja a készülék rendeltetésszerű használatát.

(4) Az adósságcsökkentés címén nyújtott támogatás vissza nem térítendő szociális támogatásnak minősül.

(5) Az önkormányzat a lakhatást veszélyeztető mértékű adósság felhalmozódásának elkerülése céljából a követelés jogosultjával megállapodást köthet, melynek keretében – az adós írásbeli beleegyezése esetén – a követelés jogosultja az adós lakóhelye szerint illetékes település jegyzőjét félévente tájékoztatja a legalább három havi tartozást felhalmozó adósokról.

55/B. § (1) Az adósságcsökkentési támogatás tovább nem folyósítható, és a kifizetett összeget vissza kell téríteni, ha a jogosult

a) az adósságkezelési tanácsadást nem veszi igénybe, vagy

b) az általa vállalt adósságtörlesztés három havi részletét nem teljesíti, illetőleg

c) az adósságkezelési szolgáltatás igénybevételének időtartama alatt a lakásfenntartási kiadásokkal kapcsolatos fizetési kötelezettségének három hónapig nem tesz eleget.

(2) Az adósságcsökkentési támogatás (1) bekezdésben foglaltak szerinti megszüntetésétől számított 24 hónapon belül ismételten nem állapítható meg.

(3) Ugyanazon személy vagy háztartásának tagja az adósságkezelési szolgáltatás lezárásától – ide nem értve az (1) bekezdés szerinti megszüntetést – számított 6 hónapon belül nem részesülhet adósságkezelési szolgáltatásban.

55/C. § (1) A települési önkormányzat adósságkezelési szolgáltatást akkor nyújthat, ha

a) az adósságkezelési szolgáltatás működtetéséről önkormányzati rendeletet alkot,

b) adósságkezelési tanácsadást működtet, továbbá

c) az adósságcsökkentési támogatás és a 38. § (5) bekezdés szerinti lakásfenntartási támogatás nyújtásához saját forrást különít el.

(2) A fővárosi kerületi önkormányzat, valamint az a települési önkormányzat, amelyiknek területén negyvenezernél több állandó lakos él, köteles adósságkezelési szolgáltatást nyújtani.

(3) A települési önkormányzat a külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint az adósságkezelési tanácsadást saját intézménye vagy más szerv útján biztosíthatja.
(4) Az önkormányzat rendeletében szabályozza az adósságkezelési szolgáltatás részletes szabályait, így különösen a helyben elismerhető lakásnagyságot és minőséget, az 55/B. § (3) bekezdésében meghatározottak közül az adósságkezelési szolgáltatásba bevont adósságtípusok körét és összegük felső határát, az adósságcsökkentési támogatás folyósításának módját, az adósságkezelési szolgáltatásra vonatkozó jövedelmi és vagyoni jogosultsági feltételeket, a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének megállapítási módját, az eljárási szabályokat, az adósságkezelési tanácsadást végző intézmény által ellátandó feladatokat, az adósságkezelési tanácsadáson való részvétel módját

A jogszabály a helyi önkormányzatok hatáskörébe utalja az adósságkezelés, a jogosultsági feltételek kidolgozását. Az önkormányzatok a központi költségvetésből jogosultak e támogatás finanszírozására.

Azaz B. Krisztián a helyileg illetékes önkormányzat Adósságkezelési Szolgáltatását jogosult igénybe venni. Tehát az Adósságkezelési Szolgáltatás igénybevételével párhuzamosan a bérbeadó önkormányzat bérleti szerződést köthet vele, így a lakásban maradhat. A közüzemi hátralék megfizetésére részletfizetési kedvezmény is biztosítható, a bérlővel külön kötendő megállapodás alapján.

15. JOGESET

B. J. rendelkezésre állási támogatásban részesülő személyt 2009. június 2-tól közcélú foglalkoztatottként alkalmazta a munkáltató határozott idejű szerződéssel 2009. december 31-ig. A munkáltató 2009. december 17-én meghosszabbította a munkavállalója határozott idejű szerződését 2010. december 31-ig.

A tisztázandó kérdés:

Helyesen alkalmazta-e a vonatkozó jogszabályokat a munkáltató?

Az aktív korúak ellátását a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.) szabályozza. Az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújtott ellátás.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Aktív korúak ellátása

33. § (1) Az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújtott ellátás. A jegyző aktív korúak ellátására való jogosultságot állapít meg annak az aktív korú személynek,

a) aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, illetve legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy

b) aki vakok személyi járadékában részesül, vagy

c) aki fogyatékossági támogatásban részesül [az *a)–c)* pont szerinti személy a továbbiakban együtt: egészségkárosodott személy], vagy

d) akinek esetében a munkanélküli-járadék, álláskeresési járadék, álláskeresési segély, vállalkozói járadék (a továbbiakban együtt: álláskeresési támogatás) folyósítási időtartama lejárt, vagy

e) akinek esetében az álláskeresési támogatás folyósítását keresőtevékenység folytatása miatt a folyósítási idő lejártát megelőzően szüntették meg, és a keresőtevékenységet követően az Flt. alapján álláskeresési támogatásra nem szerez jogosultságot, vagy

f) aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az állami foglalkoztatási szervvel legalább egy év időtartamig együttműködött, vagy

g) akinek esetében az ápolási díj, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, a rendszeres

szociális járadék, a bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, az átmeneti járadék, a rehabilitációs járadék, a rokkantsági nyugdíj, a baleseti rokkantsági nyugdíj, az ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítása megszűnt, illetve az özvegyi nyugdíj folyósítása a Tny. 52. §-ának (3) bekezdése szerinti okból szűnt meg, és közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően az állami foglalkoztatási szervvel legalább három hónapig együttműködött, feltéve, hogy saját maga és családjának megélhetése más módon nem biztosított, és keresőtevékenységet – ide nem értve a közfoglalkoztatást, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát – nem folytat.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában akkor nem biztosított a megélhetés, ha a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át és vagyona nincs. Az aktív korúak ellátása tekintetében fogyasztási egység a családtagoknak a családon belüli fogyasztási szerkezetet kifejező arányszáma, ahol

a) az első nagykorú családtag arányszáma 1,0, azzal, hogy a gyermekét egyedülállóként nevelő szülő arányszáma 0,2-vel növekszik,

b) a házas- vagy élettárs arányszáma 0,9,

c) az első és második gyermek arányszáma gyermekenként 0,8,

d) minden további gyermek arányszáma gyermekenként 0,7,

e) a fogyatékos gyermek arányszáma 1,0, azzal, hogy a fogyatékos gyermeket a *c)* és *d)* pont alkalmazásánál figyelmen kívül kell hagyni, továbbá ahol

f) az *a)* és *b)* pontok szerinti arányszám 0,2-vel növekszik, ha a személy fogyatékossági támogatásban részesül.

(3) Az (1) bekezdés *f)* és *g)* pontja szerinti előzetes együttműködés időtartamának számításánál az aktív korúak ellátásának megállapítására irányuló kérelmet benyújtó személy által ezen időtartam alatt folytatott keresőtevékenység időtartamát is figyelembe kell venni.

(4) Az aktív korúak ellátására való jogosultság

a) az (1) bekezdés *d)* pontjában foglalt esetben az Flt. alapján folyósított álláskeresési támogatás időtartamának kimerítésétől,

b) az (1) bekezdés *e)* pontjában foglalt esetben a keresőtevékenység megszűnésétől,

c) az (1) bekezdés *g)* pontja szerinti rendszeres pénzellátás folyósításának megszűnésétől

számított tizenkettő hónapon belül benyújtott kérelem alapján állapítható meg.

(5) Aktív korúak ellátására egy családban egyidejűleg – a (6) bekezdésben meghatározott kivétellel – csak egy személy jogosult.

(6) Egy családban egyidejűleg két személy abban az esetben jogosult az aktív korúak ellátására, ha az egyik személy a bérpótló juttatás, míg a másik személy a rendszeres szociális segély feltételeinek felel meg.

34. § (1) Nem állapítható meg az aktív korúak ellátására való jogosultság annak a személynek, aki

a) előzetes letartóztatásban van, elzárás büntetését, illetve szabadságvesztés büntetését tölti,

b) a 3. § (3) bekezdése alá tartozik, és – a határ menti ingázó munkavállalókat kivéve – tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott,
c) gyermekgondozási segélyben, illetve gyermeknevelési támogatásban részesül,
d) gyermekgondozási segélyre jogosult, a gyermek egyéves korának betöltéséig,
e) az Flt. szerint az álláskeresési támogatás megállapításához szükséges munkaviszonnyal rendelkezik,
f) katonai szolgálatot teljesít,
g) közoktatási, illetőleg felsőoktatási intézményben nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat, vagy
h) az Flt. szerint képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül.
(2) Meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a személynek,
a) akire vonatkozóan az (1) bekezdés *a)–g)* pontja szerinti körülmények valamelyike bekövetkezett,
b) aki az aktív korúak ellátására való jogosultság feltételeinek vagy az annak keretében megállapított pénzbeli ellátás összegének felülvizsgálatára irányuló, a 25. § (4)–(6) bekezdése szerinti eljárást akadályozza,
c) aki keresőtevékenységet folytat, kivéve, ha a keresőtevékenység alapjául szolgáló jogviszonyt 90 napot meg nem haladó időtartamra létesítette, továbbá ide nem értve a közfoglalkoztatást, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát,
d) akire vonatkozóan az aktív korúak ellátására való jogosultság fennállása alatt a munkaügyi hatóság a jogellenes munkavégzés tényét két éven belül ismételten jogerősen megállapította, vagy
e) akinek a 36. § (2) bekezdése alapján a bérpótló juttatásra, vagy a 37/B. § (2) bekezdése alapján a rendszeres szociális segélyre való jogosultságát meg kell szüntetni.
(3) Az aktív korú személy részére az aktív korúak ellátására való jogosultság a megszüntetéstől számított harminchat hónapon belül – ide nem értve a (2) bekezdés *b)*, *d)* és *e)* pontja szerinti megszüntetési eseteket – az előzetes együttműködési kötelezettség teljesítése nélkül ismételten megállapítható, amennyiben a jogosultsági feltételek egyébként fennállnak.
(4) A jegyző a jogellenesen munkát végző aktív korúak ellátására jogosult személy ellátásának folyósítását – a munkaügyi hatóságnak a jogsértés tényét első ízben megállapító jogerős és végrehajtható határozata alapján, a határozat jogerőre emelkedéséről szóló értesítés megérkezését követő hónap első napjától – egy hónap időtartamra felfüggeszti.
35. § (1) Az a személy, akinek az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították – a 37. §-ban foglaltak szerinti kivétellel – bérpótló juttatásra jogosult.
(2) A települési önkormányzat rendeletében a bérpótló juttatásra való jogosultság egyéb feltételeként előírhatja, hogy a kérelem benyújtója, illetve az ellátás jogosultja a lakókörnyezete rendezettségének biztosítására vonatkozó, a rendeletében megállapított feltételeket teljesítse. A lakókörnyezet rendezettségének biztosítása körében a kérelmező vagy jogosult által életvitelszerűen lakott lakás vagy ház és annak udvara, kertje, a kerítéssel kívül határos terület, járda tisztán tartása, az ingatlan állagának és rendeltetésszerű használhatóságának, valamint higiénikus állapotának biztosítására irányuló kötelezettség írható elő.

A rendeletben megállapított feltételek teljesítésére a kérelmezőt, illetve a jogosultat megfelelő, de legalább ötnapos határidő tűzésével a jegyzőnek – az elvégzendő tevékenységek konkrét megjelölésével – fel kell szólítania.
(3) A bérpótló juttatásra jogosult személy az állami foglalkoztatási szervnél kéri az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét, valamint köteles az állami foglalkoztatási szervvel együttműködni.
(4) A bérpótló juttatás havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege.
(5) Közfoglalkoztatásban részt vevő személy esetében a bérpótló juttatásnak a 25. § (4)–(6) bekezdése szerinti felülvizsgálatát a közfoglalkoztatás megszűnését követően kell lefolytatni.
36. § (1) Ha a jogosult
a) 90 napnál nem hosszabb időtartamra létesített jogviszony alapján keresőtevékenységet végez, a jogviszony fennállásának időtartama alatt,
b) közfoglalkoztatásban vesz részt, a közfoglalkoztatásban való részvétel időtartama alatt, vagy
c) olyan képzésben vesz részt, amelynek keretében képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül, a keresetpótló juttatás folyósításának időtartama alatt
a bérpótló juttatás folyósítása szünetel.
(2) a 34. § (2) bekezdésében foglaltakon túl meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a bérpótló juttatásra jogosult személynek
a) aki az állami foglalkoztatási szervvel való együttműködés keretében számára felajánlott munkalehetőséget nem fogadja el, vagy közfoglalkoztatásra irányuló jogviszonyát jogellenesen megszünteti, továbbá akinek a közfoglalkoztatásra irányuló jogviszonyát a munkáltató rendkívüli felmondással szüntette meg;
b) akit az állami foglalkoztatási szerv – neki felróható okból – törölt az álláskeresők nyilvántartásából;
c) aki az állami foglalkoztatási szervnél az aktív korúak ellátásának megállapításáról szóló határozatban foglalt határidőig nem kérelmezi az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét;
d) aki a 35. § (2) bekezdés szerinti feltételeknek – a felszólítás ellenére – nem tesz eleget; vagy
e) aki a bérpótló juttatásra való jogosultságának a 25. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti éves felülvizsgálata során nem igazolja, hogy a felülvizsgálat időpontját megelőző egy évben, a bérpótló juttatásra való jogosultságának fennállása alatt legalább 30 nap időtartamban
ea) közfoglalkoztatásban vett részt, vagy
eb) keresőtevékenységet – ideértve az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát – folytatott, vagy
ec) munkaerő-piaci programban vett részt, vagy
ed) az Flt. szerinti, és legalább hat hónap időtartamra meghirdetett képzésben vett részt, vagy az ilyen képzésben való részvétele folyamatban van.
(3) A (2) bekezdés *e)* pontjában meghatározott 30 napos időtartam számításakor az *eb)–ed)* alpontok szerinti tevékenységeknek a felülvizsgálat időpontját megelőző évben teljesített időtartamát össze kell számítani. Amennyiben a jogosult az *e)* pont szerinti feltételt így sem tudja teljesíteni, a 30 nap számításánál a közérdekű önkéntes tevékenységének időtartamát is figyelembe kell venni.

37. § (1) Az az aktív korúak ellátására jogosult személy, aki az ellátásra való jogosultság kezdő napján
a) egészségkárosodott személynek minősül, vagy
b) az 55. életévét betöltötte, vagy
c) 14 éven aluli kiskorú gyermeket nevel – feltéve, hogy a családban élő gyermekek valamelyikére tekintettel más személy nem részesül a Cst. szerinti gyermekgondozási támogatásban, vagy gyermekgondozási díjban, terhességi-gyermekágyi segélyben – és a gyermek ellátását napközbeni ellátást biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek.] nem tudják biztosítani, vagy
d) a települési önkormányzat rendeletében az aktív korúak ellátására jogosult személyek családi körülményeire, egészségi vagy mentális állapotára tekintettel meghatározott egyéb feltételeknek megfelel, rendszeres szociális segélyre jogosult.
(2) Amennyiben az (1) bekezdés szerinti valamely feltétel az aktív korúak ellátására való jogosultság megállapítását követően következik be, a jogosult részére a rendszeres szociális segélyt a feltétel bekövetkezésének időpontját követő hónap első napjától kell megállapítani.
(3) Ha az (1) bekezdés *a)*, *c)*, illetve *d)* pontja szerinti valamely feltétel megszűnik, a feltétel megszűnését követő hónap első napjától a 35. § (1) bekezdése szerinti ellátást kell megállapítani és a 35. § (3) bekezdése szerinti, valamint – ha a települési önkormányzat erről a 35. § (2) bekezdése alapján rendelkezett – a lakókörnyezet rendezettségének biztosítására vonatkozó kötelezettséget kell előírni. A feltétel megszűnésének hónapjára – amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultság továbbra is fennáll – rendszeres szociális segély jár.
(4) A rendszeres szociális segély havi összege a családi jövedelemhatár összegének és a jogosult családja havi összjövedelmének különbözete, de nem haladhatja meg a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére megállapított személyi alapbér mindenkori kötelező legkisebb összegének személyi jövedelemadóval, munkavállalói, egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékkal csökkentett összegét. A családi jövedelemhatár összege megegyezik a család fogyasztási egységeihez tartozó arányszámok összegének és az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege 90%-ának szorzatával.
(5) Ha a rendszeres szociális segély összege a (4) bekezdésben foglalt számítás szerint a havi ezer forintot nem éri el, a jogosult részére ezer forint összegű ellátást kell megállapítani.
37/A. § (1) A 37. § (1) bekezdésének *b)–d)* pontja szerinti esetekben a rendszeres szociális segély akkor állapítható meg és akkor folyósítható, ha az aktív korúak ellátására jogosult személy nyilatkozatában az e § szerinti együttműködési kötelezettséget vállal a települési önkormányzat által erre kijelölt szervvel (a továbbiakban: együttműködésre kijelölt szerv). Az együttműködés keretében a jogosult
a) az együttműködésre kijelölt szervnél kérelmezi a nyilvántartásba vételét,
b) a beilleszkedését segítő programban való részvételről írásban megállapodik az együttműködésre kijelölt szervvel, és
c) teljesíti a beilleszkedését segítő programban foglaltakat.
(2) A beilleszkedést segítő program az önkormányzattal együttműködő személy szociális helyzetéhez és mentális állapotához igazodva kiterjedhet

a) az együttműködésre kijelölt szervvel való kapcsolattartásra,
b) az együttműködő személy számára előírt, az egyéni képességeket fejlesztő vagy az életmódot formáló foglalkozáson, tanácsadáson, illetőleg a munkavégzésre történő felkészülést segítő programban való részvételre,
c) a felajánlott és az iskolai végzettségének megfelelő oktatásban, képzésben történő részvételre, különösen az általános iskolai végzettség és az első szakképesítés megszerzésére.
(3) A települési önkormányzat rendeletben szabályozza az (1) és (2) bekezdés szerinti együttműködés eljárási szabályait, továbbá a beilleszkedést segítő programok típusait és az együttműködés megszegésének eseteit.
(4) Az (1) és (2) bekezdés szerinti együttműködés intézményi feltételeiről a települési önkormányzat elsősorban a családsegítő szolgálat útján gondoskodik.
37/B. § (1) Ha a jogosult
a) 90 napnál nem hosszabb időtartamra létesített jogviszony alapján keresőtevékenységet végez, a jogviszony fennállásának időtartama alatt, vagy
b) olyan képzésben vesz részt, amelynek keretében képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül, a keresetpótló juttatás folyósításának időtartama alatt
a rendszeres szociális segély folyósítása szünetel.
(2) A 34. § (2) bekezdésében foglaltakon túl meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a rendszeres szociális segélyre jogosult személynek, aki a rendszeres szociális segély folyósításának időtartama alatt az együttműködésre kijelölt szervvel fennálló együttműködési kötelezettségét neki felróhatóan két éven belül ismételten megszegi.
37/C. § (1) A hajléktalan személy részére megállapított aktív korúak ellátására való jogosultságról rendelkező határozatot közölni kell a főjegyzővel.
(2) A főjegyző az aktív korúak ellátására jogosult hajléktalanokról a 18. §-ban szabályozott nyilvántartást vezeti és gondoskodik a bérpótló juttatásnak vagy a rendszeres szociális segélynek a hajléktalan személy által meghatározott, határozatban foglalt címre történő folyósításáról.
(3) Ha a hajléktalan személy a (2) bekezdés szerint folyósított ellátást három hónapos időtartamon keresztül nem veszi át, a főjegyző szünetelteti a folyósítást és az erről szóló végzését az ellátást megállapító jegyzővel közli, aki dönt az ellátás fenntartásáról, illetve megszüntetéséről.
(4) Ha ugyanazon hajléktalan személy részére két vagy több jegyző döntése szerint egyidejűleg kellene a (2) bekezdés szerinti ellátást folyósítani, csak az utóbb megállapított ellátás folyósítható. Ilyen esetben a főjegyző közli az ellátásra való jogosultságot korábban megállapító jegyzővel az általa megállapított ellátás folyósításának megszüntetéséről szóló határozatát.
(5) A fővárosban az aktív korúak ellátására való jogosultság megállapítása a hajléktalan személyek vonatkozásában a főjegyző feladata.
(6) A bérpótló juttatásra jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége az ellátást megállapító jegyző székhelye szerint illetékes állami foglalkoztatási szervvel áll fenn.

(7) A rendszeres szociális segélyre jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége azzal a települési önkormányzat által együttműködésre kijelölt szervvel áll fenn, amely jegyzőjének határozata alapján a főjegyző a rendszeres szociális segélyt folyósítja.
(8) Amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultságot a főjegyző állapította meg, a (6)–(7) bekezdésben foglaltaktól eltérően
a) a bérpótló juttatásra jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége az általa megjelölt tartózkodási helye szerint illetékes állami foglalkoztatási szervvel áll fenn,
b) a rendszeres szociális segélyre jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége a fővárosi önkormányzat által kijelölt szervvel áll fenn.
(9) A főjegyző által az (1)–(4) bekezdés szerint folyósított bérpótló juttatás vagy rendszeres szociális segély, valamint a közfoglalkoztatás szervezéséhez a külön törvényben foglaltak szerint nyújtott támogatás összegét a helyi önkormányzatokért felelős miniszter megtéríti a fővárosi önkormányzat részére.

A jogosultság annak az aktív korú személynek állapítható meg,
a) aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, illetve legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy
b) aki vakok személyi járadékában részesül, vagy
c) aki fogyatékossági támogatásban részesül vagy
d) akinek esetében a munkanélküli-járadék, álláskeresési járadék, álláskeresési segély, vállalkozói járadék folyósítási időtartama lejárt, vagy
e) akinek esetében az álláskeresési támogatás folyósítását keresőtevékenység folytatása miatt a folyósítási idő lejártát megelőzően szüntették meg, és a keresőtevékenységet követően az Flt. alapján álláskeresési támogatásra nem szerez jogosultságot, vagy
f) aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az állami foglalkoztatási szervvel legalább egy év időtartamig együttműködött, vagy
g) akinek esetében az ápolási díj, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, a rendszeres szociális járadék, a bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, az átmeneti járadék, a rehabilitációs járadék, a rokkantsági nyugdíj, a baleseti rokkantsági nyugdíj, az ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítása megszűnt, illetve az özvegyi nyugdíj folyósítása a Tny. 52. §-ának (3) bekezdése szerinti okból szűnt meg, és közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően az állami foglalkoztatási szervvel legalább három hónapig együttműködött.

Feltételként szabja továbbá, hogy a kérelmező, illetve családjának megélhetése más módon nem biztosított (azaz a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át és vagyona nincs), és keresőtevékenységet – ide nem értve a közfoglalkoztatást és az alkalmi munkavállalói könyvvel végzett munkát – nem folytat [Szt.33.§ (1)–(2) bekezdése].

A munkáltatónak tehát első lépésben, 2009. június 1. napjával szüneteltetni kell(ett) B. J. rendelkezésre állási támogatásának folyósítását, hiszen részére a közcélú foglalkoztatás ideje alatt személyi munkabér került megállapításra.

Eredeti kérdésünkre visszatérve pedig elmondhatjuk: Igen, a munkáltató helyesen alkalmazta a vonatkozó jogszabályokat. A Munka Törvénykönyvéről szóló 19992. évi XXII. törvény 79. § (5) bekezdése a következőt mondja: a határozott időre szóló munkaviszony időtartama – ideértve a meghosszabbított és az előző határozott időre kötött munkaszerződés megszűnésétől számított hat hónapon belül létesített újabb határozott időtartamú munkaviszony tartalmát is – az öt évet nem haladhatja meg. Mivel esetünkben 2009. június 2-től foglalkoztatja a munkáltató B. J.-t, a határozott időre szóló munka munkaviszony az öt évet még nem haladta meg.

1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről

79. § (1) A munkaviszony – eltérő megállapodás hiányában – határozatlan időtartamra jön létre.
(2) A határozott idejű munkaviszony időtartamát naptárilag, vagy más alkalmas módon kell meghatározni. Ha a felek a munkaviszony időtartamát nem naptárilag határozták meg, a munkáltató köteles tájékoztatni a munkavállalót a munkaviszony várható időtartamáról.
(3) Az (1)–(2) bekezdés rendelkezésétől eltérően, ha a munkaviszony létesítéséhez hatósági engedély szükséges, a munkaviszony legfeljebb az engedélyben meghatározott időtartamra létesíthető.
(4) Határozatlan időtartamúnak kell tekinteni a munkaviszonyt, ha a határozott időtartamú munkaviszony azonos felek közötti ismételt létesítésére, illetve meghosszabbítására az ahhoz fűződő munkáltatói jogos érdek fennállása nélkül kerül sor és a megállapodás megkötése a munkavállaló jogos érdekének csorbítására irányul.
(5) A határozott időre szóló munkaviszony időtartama – ideértve a meghosszabbított és az előző határozott időre kötött munkaszerződés megszűnésétől számított hat hónapon belül létesített újabb határozott időtartamú munkaviszony tartamát is – az öt évet nem haladhatja meg. Ettől eltérően, a (3) bekezdésben meghatározott esetben az engedély meghosszabbítása esetén az újabb határozott idejű munkaviszony időtartama – a korábban létesített munkaviszony időtartamával együtt – az öt évet meghaladhatja.
(6) A határozott idejű munkaviszony határozatlan idejűvé alakul, ha a munkavállaló az időtartam lejártát követően legalább egy munkanapot, közvetlen vezetője tudtával tovább dolgozik. A harmincnapos vagy ennél rövidebb időre létesített munkaviszony azonban csak annyi idővel hosszabbodik meg, amilyen időtartamra eredetileg létrehozták

A határozott időtartamú munkaviszony megszüntetése
88. § (1) A határozott időre szóló munkaviszony csak közös megegyezéssel vagy rendkívüli felmondással, illetőleg próbaidő kikötése esetén azonnali hatállyal szüntethető meg.

(2) Az (1) bekezdéstől eltérően is megszüntetheti a munkáltató a határozott időre alkalmazott munkavállaló munkaviszonyát, a munkavállalót azonban egyévi, ha a határozott időből még hátralévő idő egy évnél rövidebb, a hátralévő időre jutó átlagkeresete megilleti.

Egy dolog azonban nem kerülheti el a munkáltató figyelmét, ez pedig a rendelkezésre állási támogatásra való jogosultsággal hozható összefüggésbe.
Az Szt. 37/F.§ (1) bekezdés a) pontjának aa) alpontja értelmében meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a személynek, aki a Szt. 34. § e) pontja alapján az Flt. szerint az álláskeresési támogatás megállapításához szükséges munkaviszonnyal rendelkezik.
A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló *1991. évi IV. törvény* (továbbiakban: Flt.) 30. § (1) bekezdésének értelmében az álláskereső kérelmére álláskeresési segélyt kell megállapítani annak az álláskeresőnek, aki az álláskeresését megelőző négy éven belül legalább 200 nap jogosultsági idővel rendelkezik, és álláskeresési járadékra nem jogosult (...).

1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról

Álláskeresők támogatása

24. § Az álláskereső részére – az e törvényben meghatározott feltételek szerint – álláskeresési támogatásként álláskeresési járadék, álláskeresési segély, valamint költségtérítés jár.

Álláskeresési segély
30. § (1) Az álláskereső kérelmére álláskeresési segélyt kell megállapítani, ha rendelkezik a 25. § (1) bekezdésének *c)–d)* pontjában, továbbá(2)–(5) bekezdésében meghatározott feltételekkel, és
a) az álláskeresési járadékot részére legalább 180 nap időtartamra állapították meg, és annak folyósítását a 28. § (1) bekezdésének *h)* pontjában meghatározott ok miatt szüntették meg, és a kérelmét az álláskeresési járadék folyósításának megszüntetésétől számított 30 napon belül benyújtotta, vagy
b) álláskeresővé válását megelőző négy éven belül legalább 200 nap jogosultsági idővel rendelkezik, és álláskeresési járadékra nem jogosult, vagy
c) a kérelem benyújtásának időpontjában a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséhez legfeljebb öt év hiányzik, és legalább 140 napon át álláskeresési járadékban részesült, és az álláskeresési járadék folyósítása időtartamát kimerítette.
(2) az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott esetben az álláskeresési segélyre való jogosultság további feltétele, hogy az álláskereső
a) az álláskeresési járadék folyósításának kimerítését követően három éven belül betöltötte az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott életkort, és
b) rendelkezik az öregségi nyugdíjhoz szükséges szolgálati idővel.

(3) Az álláskeresési segély összege a kérelem benyújtásának időpontjában hatályos kötelező legkisebb munkabér 40 százaléka. Ha a 26. § (1)–(3) bekezdése szerinti járadékalap az előbbi összegnél alacsonyabb volt, az álláskeresési segély összege a járadékalappal megegyező összeg.
(4) Az álláskeresési segély
a) az (1) bekezdés *a)* pontjában meghatározott esetben 90 nap, amennyiben az álláskereső a kérelem benyújtásának időpontjában az 50. életévét betöltötte, 180 nap,
b) az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott esetben 90 nap,
c) az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott esetben az álláskereső öregségi, rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíj jogosultságának megszerzéséig terjedő időtartamra folyósítható.
(5) Ha a (4) bekezdés *a)–b)* pontja alapján megállapított álláskeresési segély folyósítása a (8) bekezdésben, valamint a 28. § (1) bekezdésének *a)–b)* pontjában, továbbá *e)–f)* pontjában meghatározott okból, a folyósítási idő kimerítését megelőzően megszüntetésre kerül, ismételt álláskeresővé válás esetén az álláskeresési segélyt a folyósítási időtartamból még hátralévő időtartamra folyósítani kell, feltéve, hogy az álláskereső álláskeresési járadékra nem jogosult. A folyósítási időtartam kimerítését követően az álláskeresési segély megállapítását megalapozó jogosultsági idő időtartama az e törvény alapján járó ellátásokra való jogosultság szempontjából nem vehető figyelembe.
(6) Az álláskeresési segély folyósításának kezdő napja az álláskeresési segély iránti kérelem benyújtását követő nap. Töredék hónap esetén az egy napra járó álláskeresési segély összege a (3) bekezdésben meghatározott összeg harmincad része.
(7) Meg kell szüntetni az álláskeresési segély folyósítását
a) a 28. § (1) bekezdésének *a)–c)* pontjában, valamint *e)–g)* pontjában meghatározott feltételek fennállása esetén, továbbá
b) ha az álláskereső az álláskeresési segély folyósítási időtartamát kimerítette.
(8) a (7) bekezdésben foglaltakon kívül az (1) bekezdés *a)–b)* pontjában meghatározott esetben meg kell szüntetni az álláskeresési segély folyósítását, ha az álláskereső keresőtevékenységet folytat, kivéve az alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszonyt.
(9) Az álláskeresési segély folyósítására a 28. § (2) bekezdésében foglaltakat megfelelően alkalmazni kell.
(10) Szüneteltetni kell az álláskeresési segély folyósítását a 29. § (1) bekezdésében meghatározott esetben.
(11) Az (1) bekezdés *c)* pontja alapján megállapított álláskeresési segély folyósítását a (8) bekezdésben foglaltakon kívül szüneteltetni kell
a) a keresőtevékenység időtartamára, függetlenül az időtartam mértékétől,
b) 90 napra, ha az álláskereső a 36. § (1) bekezdésében meghatározott bejelentési kötelezettséget elmulasztotta, továbbá
c) ha az álláskereső az álláskeresési segély folyósításának szünetelése alatt folytatott keresőtevékenység eredményeként álláskeresési járadékra szerzett jogosultságot. Ez utóbbi esetben az álláskeresési járadék folyósítási idejének kimerítését követően az álláskeresési segélyt kell tovább folyósítani.

A Szt. 36.§ (3) bekezdés c) pontja értelmében közmunka keretében foglalkoztatható, aki a folyamatban lévő közcélú foglalkoztatásból eredően szerez álláskeresési támogatásra jogosultságot, a megkötött munkaszerződésben foglalt munkaviszonyának lejártáig.

Abban az esetben, ha a munkáltató továbbra is foglalkoztatni kívánja B. J.-t közcélú foglalkoztatás keretében, a határozott időre szóló munkaszerződését 2010. december 31. napját megelőzően kell módosítani (azaz a határozott idejű szerződés lejártát megelőzően), s a határozott időre való foglalkoztatása 2014. június 2-ig lehetséges.

Abban az esetben pedig, ha a B. J.-t 2010. december 31-ét követően munkaadója nem kívánja tovább közcélú foglalkoztatás keretében alkalmazni, az Flt.-ben szabályozott – a munkaviszonyban eltöltött napok számától függően – álláskeresési ellátásra válik jogosulttá, amit az álláskereső kérelmére állapíthat meg számára a területileg illetékes munkaügyi kirendeltség.

Álláskeresési járadék illeti meg azt, aki

a) álláskereső,
b) az álláskeresővé válását megelőző négy éven belül legalább háromszázhatvanöt nap – a 27. § (1) bekezdésében meghatározott – jogosultsági idővel rendelkezik,
c) rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra nem jogosult, továbbá táppénzben nem részesül,
d) munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani.(Flt.25.§(1) bekezdés)

Álláskeresési járadék

25. § (1) Álláskeresési járadék illeti meg azt, aki

a) álláskereső,

b) az álláskeresővé válását megelőző négy éven belül legalább háromszázhatvanöt nap – a 27. § (1) bekezdésében meghatározott – jogosultsági idővel rendelkezik,

c) rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra nem jogosult, továbbá táppénzben nem részesül,

d) munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani.

(2) Az (1) bekezdés *d)* pontjában előírt feltételek alkalmazásában a munkahely akkor megfelelő, ha

b) egészségi állapota szerint az álláskereső a munka elvégzésére alkalmas,

c) a várható kereset az álláskeresési járadék összegét, illetőleg – amennyiben az álláskeresési járadék összege a kötelező legkisebb munkabérnél alacsonyabb – a kötelező legkisebb munkabér összegét eléri,

d) a munkahely és a lakóhely közötti naponta – tömegközlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje a három órát, illetve tíz éven aluli gyermeket nevelő nő és tíz éven aluli gyermeket egyedül nevelő férfi álláskereső esetében a két órát nem haladja meg,

e) az álláskereső foglalkoztatása munkaviszonyban történik.

(3) A megváltozott munkaképességű álláskereső esetében az (1) bekezdés *d)* pontjában előírt feltétel alkalmazásában a munkahely akkor megfelelő, ha megfelel a (2) bekezdés *a)–c)* és *e)* pontjában foglalt feltételeknek, és a munkahely és a lakóhely közötti naponta – a megváltozott munkaképességű álláskereső által igénybe vehető közlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje a két órát nem haladja meg.
(4) Az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott munkaviszony időtartamába nem számítható be a fizetés nélküli szabadság harminc napot meghaladó időtartama, kivéve, ha annak igénybevételére
a) háromévesnél – ha a munkavállaló a gyermek gondozása céljából gyermekgondozási segélyben részesül, tizennégy évesnél – fiatalabb gyermek gondozása, vagy tizenkét évesnél fiatalabb beteg gyermek otthoni ápolása [a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: Mt.) 138. § (5) bek.], valamint
b) közeli hozzátartozó ápolása [Mt. 139. § (1) bek.], továbbá
c) saját részére magánerőből lakás építése [Mt. 140. § (1) bek.]
miatt kerül sor.
(5) Az álláskereső részére a (2) bekezdésben foglalt feltételeknek megfelelő, rövid időtartamú munkalehetőség (ideértve a közfoglalkoztatást is) felajánlható.
(6) Az álláskeresési járadék folyósításának időtartama alatt folytatott alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony időtartama az álláskeresési járadék folyósítási idejének kimerítését vagy megszüntetését követően megállapított álláskeresési járadék esetében nem vehető figyelembe jogosultsági időként.

Az álláskeresési járadék mértéke

26. § (1) Az álláskeresési járadék összegét a kérelem benyújtását megelőző, vagy – ha az álláskeresőként való nyilvántartásba vételre későbbi időpontban kerül sor – az álláskeresőnek az álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben az ezen időszakkal érintett jogviszonyokban elért, a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Tbj.) 19. §-ának (3) bekezdésében meghatározott munkaerő-piaci járulék alapja (a továbbiakban: járulékala*p)* havi átlagos összegének alapulvételével kell kiszámítani. A havi átlagos összeg kiszámítása során ezen időszak alatt elért járulékalap összegét osztani kell azoknak a hónapoknak a számával, amelyekben az álláskeresőnek volt járulékalapot képező jövedelme. Ha az álláskereső adott hónapban nem az egész hónapra vonatkozóan rendelkezik járulékalappal, akkor a hónapot a havi átlagos összeg kiszámítása során töredékhónapként kell figyelembe venni.
(2) Ha az álláskereső az álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben több munkaadóval állt munkaviszonyban, vagy több vállalkozói tevékenységet is folytatott, vagy munkaviszonyban állt és vállalkozói tevékenységet is folytatott, az álláskeresési járadékösszegét valamennyi munkaadónál, illetőleg vállalkozói tevékenysége során elért járulékalap alapulvételével kell az (1) bekezdés szerint kiszámítani.
(3) Megelőző négy naptári negyedévi járulékalap hiányában a járadék számításának alapja a négy naptári negyedévnél rövidebb időszakban elért járulékalap havi átlagos összege. Ha a megelőző négy naptári

negyedévben egyáltalán nincs az álláskeresőnek járulékalapja, akkor az álláskeresési járadék megállapításának alapja a jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér 130 százaléka.
(4) Az egy napra járó álláskeresési járadék számításának alapja az (1) és (3) bekezdésben meghatározott összeg harmincad része.
(5) az álláskeresési járadék napi összege a folyósítás első szakaszában – amely a folyósítási időtartam feléig, de legfeljebb 91 napig terjed – a (4) bekezdés alapján meghatározott járadékalap 60 százaléka, de legalább az álláskeresési járadékra való jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér napi összegének 60 százaléka, legfeljebb a jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér napi összegének 120 százaléka.
(6) Az álláskeresési járadék napi összege a folyósítási időtartam második szakaszában az álláskeresési járadékra való jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér napi összegének 60 százaléka. Ha a járadék számításánál figyelembe vett összeg nem éri el a minimálbért, akkor mindkét szakaszban az álláskeresési járadék napi összege az (1) és (3)–(4) bekezdés szerint számított összeg 60 százaléka.
(7) A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló rendeletek hatálya alá tartozó személyek esetében az Európai Gazdasági Térség másik tagállamában szerzett bért, szakmai jövedelmet vagy átlagkeresetet az (1) bekezdésben meghatározott járulékalapként kell figyelembe venni.
(8) A 27. § (12) bekezdésében meghatározott ideiglenes ellátás összege a kérelem benyújtásának időpontjában hatályos kötelező legkisebb munkabér 60 százaléka.

Álláskeresési járadék folyósításának időtartama

27. § (1) az álláskeresési járadék folyósításának időtartamát (a továbbiakban: folyósítási idő)- a 25. § (4) bekezdésében foglaltak figyelembevételével – annak az időtartamnak az alapulvételével kell megállapítani, amely alatt az álláskereső az álláskeresővé válást megelőző négy év alatt munkaviszonyban töltött, vagy egyéni, illetőleg társas vállalkozói tevékenységet folytatott, feltéve ez utóbbi esetben, hogy vállalkozói tevékenysége alatt járulékfizetési kötelezettségének eleget tett (a továbbiakban együtt: jogosultsági idő). A jogosultsági idő tartamába nem számítható be az az időtartam, amely alatt az álláskereső álláskeresési járadékban vagy vállalkozói járadékban részesült. Az előbbiekben meghatározott négyéves időtartam meghosszabbodik a következő időtartamokkal, vagy azok egy részével, ha ezen időtartamok alatt munkaviszony nem állt fenn, vagy az álláskereső jogosultsági időnek minősülő vállalkozói tevékenységet nem folytatott:
a) a sor-, valamint tartalékos katonai szolgálat, továbbá a polgári szolgálat,
b) a keresőképtelenséggel járó betegség,
c) a beteg gyermek ápolására igénybe vett táppénzes állomány,
d) a terhességi-gyermekágyi segély, a gyermekgondozási díj, a gyermekgondozási segély folyósítása,
e) a rehabilitációs járadék, a rokkantsági és a baleseti rokkantsági nyugdíj, a rendszeres szociális járadék, az átmeneti járadék, továbbá a bányászok egészségkárosodási járadéka folyósításának,

f) az előzetes letartóztatás, valamint a szabadságvesztés, és az elzárás büntetés,
g) az ápolási díj és a gyermeknevelési támogatás folyósítása,
h) a nappali tagozaton történő tanulmányok folytatásának időtartamával.
(2) az álláskeresési járadék folyósítási idejének kiszámítása során öt nap jogosultsági idő egy nap járadékfolyósítási időnek felel meg. Ha a kiszámítás során töredéknap keletkezik, a kerekítés szabályait kell alkalmazni.
(3) az álláskeresési járadék folyósításának leghosszabb időtartama 270 nap.
(4) Az álláskeresési járadék folyósításának kezdő napja az álláskeresőnek az állami foglalkoztatási szervnél történő jelentkezésének napja.
(5) Ha a munkaviszonyt az álláskeresővé válást megelőző 90 napon belül a munkavállaló rendes felmondással, továbbá a munkaadó rendkívüli felmondással szüntette meg, az álláskereső részére álláskeresési járadék az előbbiekben meghatározott módon megszüntetett munkaviszony megszűnését követő 90 nap elteltével folyósítható, tekintet nélkül arra, hogy az álláskeresési járadék folyósításához szükséges feltételekkel rendelkezik.
(6) A folyósítási idő számítása szempontjából a jogosultsági idő csak egyszer vehető figyelembe. Ha az álláskereső az álláskeresési járadék folyósításának számára meghatározott időtartamát teljes mértékben nem vette igénybe, az ismételt folyósításnál a járadékfolyósítás időtartamának alapját képező jogosultsági időt a tényleges járadékfolyósítási időtartamnak megfelelően csökkenteni kell. Ezt a rendelkezést alkalmazni kell a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló rendeletek hatálya alá tartozó személy által, az Európai Gazdasági Térség másik tagállamában igénybevett munkanélküli ellátás tekintetében is.
(7) Az álláskeresőnek az állami foglalkoztatási szervnél történő jelentkezése és az álláskeresési járadék folyósításának az (5) bekezdésben foglaltak szerint megállapított kezdő napja közötti időtartam az álláskeresési járadék folyósításának idejébe nem számít be.
(8) Ha az álláskeresési járadékban részesülő személy a járadék folyósítási idejének kimerítését megelőzően határozatlan időtartamú, legalább napi négy óra munkaidejű munkaviszonyt létesít, kérelmére a folyósítási időből még fennmaradó időtartamra járó juttatás összegének a (9) bekezdésben meghatározott mértékét egy összegben ki kell fizetni. A kifizetés további feltétele, hogy az álláskeresési járadékban részesült személy a járadék megszüntetésétől a kifizetés napjáig folyamatosan munkaviszonyban álljon. A munkaviszony fennállását a munkaadó igazolja. A kérelmet az álláskeresési járadék folyósítási idejének lejártát követő 30 napon belül kell benyújtani, a juttatást a kérelem benyújtásától számított két hónapon belül kell kifizetni.
(9) a (8) bekezdésben meghatározott, egy összegben kifizetendő juttatás mértéke
a) a munkaviszonynak a folyósítási idő 26. § (5) bekezdésében meghatározott első szakaszában történő létesítése esetén a még hátralévő időtartamra járó juttatás összegének 80 százaléka,
b) a munkaviszonynak a folyósítási idő 26. § (6) bekezdésében meghatározott második szakaszában történő létesítése esetén a még hátralévő időtartamra járó juttatás összegének 30 százaléka.

(9*a*) Ha az álláskeresési járadékban részesülő személy az álláskeresési járadék folyósítási idejének kimerítését megelőzően nem a lakó- vagy tartózkodási helyén létesít a (8) bekezdésben meghatározott feltételeknek megfelelő munkaviszonyt, a (9) bekezdésben meghatározott mértékű juttatást a részére – kérelmére – egy összegben a keresőtevékenységre vonatkozó bejelentési kötelezettség teljesítését követő legközelebbi számfejtés alkalmával kell kifizetni.
(10) A (9) bekezdésben foglaltak nem alkalmazhatók, ha az álláskereső az álláskeresési járadék folyósítása alatt ugyanazzal a munkaadóval létesít munkaviszonyt, amellyel az álláskeresési járadék megállapítását megelőzően utoljára munkaviszonyban állt.
(11) Ha az álláskereső részére az állami foglalkoztatási szerv (illetőleg annak kirendeltsége*)* a (8) bekezdésben meghatározott összeget kifizette, úgy kell tekinteni, hogy az álláskereső az álláskeresési járadék folyósítási idejét kimerítette.
(12) Ha az állami foglalkoztatási szerva szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló rendeletek hatálya alá tartozó álláskereső részére ideiglenes ellátást állapít meg, az ellátás addig folyósítható, amíg az – álláskeresési járadék vagy álláskeresési segély megállapításához szükséges – az Európai Gazdasági Térség másik tagállamában szerzett jogosultsági időre, valamint szakmai jövedelemre, bérre vagy átlagkeresetre, valamint az igénybe vett munkanélküli ellátásra vonatkozó bizonyíték rendelkezésre nem áll. Az ideiglenes ellátás folyósításának időtartama nem haladhatja meg a 180 napot.

Álláskeresési járadék folyósításának megszüntetése és szüneteltetése

28. § (1) Meg kell szüntetni az álláskeresési járadék folyósítását, ha az álláskereső:
a) kéri,
b) álláskeresési járadékban részesül, és törlik a nyilvántartásból,
c) rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra válik jogosulttá,
d) keresőtevékenységet folytat, kivéve a 29. § (1) bekezdés *d)* pontjában foglaltakat, valamint az 58. § (5) bekezdés *n)* pontjában foglalt alkalmi foglalkoztatási jogviszonyban foglalkoztatottakat,
e) olyan képzési lehetőséget fogad el, amelynek során a mindenkori kötelező legkisebb munkabér összegét elérő rendszeres támogatásban részesül,
f) oktatási intézmény nappali tagozatán folytat tanulmányokat,
g) meghalt,
h) az álláskeresési járadék folyósítási idejét kimerítette.
i) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló közösségi rendeletek hatálya alá tartozik, az Európai Gazdasági Térség másik tagállamába távozik, és legfeljebb a távozás időpontjától számított három hónap elteltével a Magyar Köztársaság területére nem tér vissza.
(2) Ha az álláskeresési járadék folyósításának megszüntetése az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott ok miatt, valamint a keresőtevékenység folytatása miatt úgy történik, hogy az álláskereső 36. § (1) bekezdése szerinti bejelentést elmulasztotta, az álláskereső részére álláskeresési járadék csak a folyósítás meg-

szüntetésének kezdő napjától számított 90 nap elteltével folyósítható még akkor is, ha a jogosultsághoz szükséges feltételekkel egyébként rendelkezik.
29. § (1) Szüneteltetni kell az álláskeresési járadék folyósítását, ha az álláskereső
a) terhességi-gyermekágyi segélyre, gyermekgondozási díjra vagy gyermekgondozási segélyre való jogosultságának megállapítását jelenti be, terhességi-gyermekágyi segély és gyermekgondozási díj esetén a jogosultság megállapítását követő naptól, gyermekgondozási segély esetén a jogosultság megállapításának napjától,
b) előzetes letartóztatásban van, szabadságvesztés, elzárás büntetését tölti, kivéve ha a szabadságvesztés-büntetést pénzbüntetés átváltoztatása miatt állapították meg,
c) a 25. § (5) bekezdésében meghatározott közfoglalkoztatás alatt,
d) rövid időtartamú, legfeljebb kilencven napig tartó keresőtevékenységet folytat – az 58. § (5) bekezdés *n)* pontjában meghatározott alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony kivételével – feltéve, hogy bejelentési kötelezettségének eleget tett.
e) a 14. § (6) bekezdésében meghatározott keresetpótló juttatásban részesül.
(2) Ha az álláskeresési járadék folyósítása szüneteltetésének oka megszűnik, és fennállnak a 25. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek, az álláskeresési járadékot a megállapító határozatban meghatározott feltételekkel tovább kell folyósítani.
(3)

Az álláskeresési járadék összegének kiszámításakor a munkanélkülivé válást megelőző négy naptári negyedév átlagkeresetét veszik figyelembe. A járadék folyósításának első szakasza a megállapított jogosultsági idő feléig, de legfeljebb 91 napig tart, összege pedig a járadékalap 60 százaléka. A foglalkoztatási törvény meghatározza az ellátás alsó és felső határát is: az álláskeresési járadék összege nem lehet kevesebb, mint a minimálbér 60 százaléka, de ennek az összegnek a kétszeresét sem haladhatja meg. A második szakaszban járó megélhetést biztosító összeg egységes: a hatályos legkisebb kötelező munkabér 60 százaléka.

Az álláskeresési járadék folyósítási ideje az álláskeresővé válását megelőző négy naptári év alatt munkaviszonyban eltöltött időszak alapján kerül kiszámításra oly módon, hogy öt munkaviszonyban eltöltött nap jogosít egy nap járadékra. A járadék folyósításnak minimális időintervalluma tehát 73 nap, a maximuma pedig 270 nap. Abban az esetben, ha az álláskeresési járadékban részesülő személynek a folyósítási időszak alatt határozatlan idejű, legalább négyórás munkaviszony létesítésére nyílik lehetősége, kérelemre a fennmaradó összeg 80, illetve 30 százalékát egy összegben, meghatározott időn belül a munkaügyi központ kifizetni köteles. Az álláskeresési járadék tehát nem csupán az ellátás összegének alacsony mértékével, hanem az előbb ismertetett lehetőséggel is elősegíti a munkaerőpiacra történő visszaintegrálódás ösztönzését.

Az álláskeresési járadék megszüntetésre kerül az álláskeresési nyilvántartásból való törlés, nyugdíjszerű ellátás megállapítása, keresőtevékenység folytatása, nappali tagozaton történő oktatásban, illetve

minimálbér összegét támogatásként biztosító képzésben való részvétel, folyósítási idő kimerítése valamint az ügyfél kérése, esetleg halála esetében. Azokban az esetekben, mikor ideiglenes jellegű jövedelemhez jut a munka nélküli személy, a járadékfolyósítás szüneteltetésre kerül, s amint megszűnik a szüneteltetést kiváltó ok, a járadék automatikusan továbbfolyósításra kerül. Ilyen esetek a gyermek gondozásával, nevelésével kapcsolatos ellátásban való részesülés, előzetes letartóztatásban, szabadságvesztésben töltött időszak, közhasznú munkavégzés, legfeljebb 90 napig tartó keresőtevékenység, alkalmi munkavégzés, valamint képzési támogatás mellett nyújtott keresetpótló támogatásban való részesülés.

B. J. kérelmére álláskeresési segélyt kell megállapítani részére abban az esetben ha

a) az álláskeresési járadékot részére legalább 180 nap időtartamra állapították meg, kérelmét az álláskeresési járadék folyósításának megszüntetésétől számított 30 napon belül benyújtotta, vagy

b) álláskeresővé válását megelőző négy éven belül legalább 200 nap jogosultsági idővel rendelkezik, és álláskeresési járadékra nem jogosult, vagy

c) a kérelem benyújtásának időpontjában a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséhez legfeljebb öt év hiányzik, és legalább 140 napon át álláskeresési járadékban részesült, és az álláskeresési járadék folyósítása időtartamát kimerítette [Flt.30.§ (1) bekezdés].

Az álláskeresési segély összege a hatályos kötelező legkisebb munkabér 40 százaléka, folyósításának időtartama pedig az előbb ismertetett első és második esetben általánosan 90 nap. Előbbi esetben, ha az álláskeresési járadékot kimerítő személy 50. életévét betöltötte, részére a folyósítás 180 napra hosszabbodik meg. Nyugdíj előtt állók esetében az álláskeresési segély mindaddig folyósítható, míg számára rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjjogosultság megállapításra nem került.

Az álláskeresési segély és járadék megszüntetésének lehetséges okai ugyanazok, az ellátás szüneteltetésére pedig abban az esetben kerül sor, ha a jogosult keresőtevékenységet folytat, valamint ha keresőtevékenysége eredményeképpen álláskeresési járadékra lett jogosult. Bejelentési kötelezettsége (ami keresőtevékenysége megkezdése előtti nap) mulasztása pedig 90 napos szüneteltetést von maga után.

16. JOGESET

Szilvi 14 éves múlt 2 hónapja. Jól fejlett, koránál idősebbnek tűnő lány. Szülei elváltak, apjával egyáltalán nem tartja a kapcsolatot.

Édesanyja fejlődési rendellenességgel született, nehezen érthetően beszél. Minimálbérből él, bejelentett 8 órás munkája van, abból látja el kettőjüket. Egy kis önkormányzati bérlakásban laknak.

Szilvi összeismerkedett egy fiúval nyáron, aki 19 éves. Elment nőgyógyászhoz, ahol kiderült, hogy 10 hetes terhes. Valószínűleg meg akarja tartani a gyermekét. A fiú feketén dolgozik rendszeresen, segédmunkás építkezéseken. Oda akar költözni Szilviékhez.

Az iskolában kiderült Szilvi terhessége, és nem engedik, hogy terhesen oda járjon. Szilvi szeretné az iskolát elvégezni. Nemrég kezdődött a tanév, ezért az iskola szerint még könnyen átveszik máshová, mert most kezdte a 9. osztályt. Azt esti gimnáziumot ajánlották neki, ahová csak heti két délután kell bejárni.

Az anya abban kéri a segítségünket, hogy segítsünk az iskolában, mert az esti iskola nem akarja felvenni, a másikba pedig nem mehet be.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A jogesetben szereplő lány 14 éves múlt, még bőven tanköteles. Ezért a jelenlegi oktatási intézmény, ahol eddig tanulmányait folytatta, nem jár el jogszerűen, ha a lány terhességére hivatkozva küldi el a lányt az iskolából (a törvényben nem található utalás arra nézve, miszerint egy fennálló terhesség miatt az oktatási intézmény kötelezheti a tanulót az iskola elhagyására (1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról, 6. §). A jelenlegi oktatási intézmény azzal is hibát követett el, hogy esti gimnáziumba küldte a lányt, mivel oda csak 18. életévüket betöltött diákokat vesznek fel, ezért nem fogadták a lány abban az iskolában. A tankötelezettség legkorábban a tanuló 16. életévének betöltésekor szüntethető meg, abban az esetben is csak a tanuló, és annak szülőjének külön kérelmére!

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

A tankötelezettség

6. § (1) A Magyar Köztársaságban – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek tanköteles.

(2) A gyermek, ha eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelessé válik. A gyermek, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben, amelyben a hatodik életévét május

31. napjáig betölti, megkezdi a tankötelezettség teljesítését. A szülő kérelmére a gyermek megkezdheti a tankötelezettség teljesítését akkor is, ha a hatodik életévét december 31. napjáig tölti be. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.
(3) A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizennyolcadik életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható legfeljebb annak a tanévnek a végéig, amelyben a huszadik életévét betölti.
(4) Az iskola igazgatója dönt
a) a tankötelezettség kezdetéről az óvoda véleménye alapján, illetőleg ha a gyermek nem járt óvodába, vagy az óvoda kezdeményezi a nevelési tanácsadó véleménye alapján; a sajátos nevelési igényű gyermek esetén a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság vagy az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján;
b) a tankötelezettség meghosszabbításáról a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság vagy az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján.
(5)
(6) Tizenhatodik életévének betöltése után kérelmére megszűnik annak a tankötelezettsége, aki érettségi vizsgát tett, vagy államilag elismert szakképesítést szerzett, illetve házasságkötés révén nagykorúvá vált, vagy gyermekének eltartásáról gondoskodik. A kérelmet a tanuló és – a nagykorúvá vált tanuló kivételével – a szülő közösen nyújthatja be. A kérelmet az iskola igazgatója írásban tudomásul veszi.

Amennyiben a kiskorú lány szeretné megtartani gyermekét, van rá lehetősége. Annál is inkább, mert a magyar jogrend mindennél előrébb valónak tartja a magzat élethez való jogát. Mivel a lány kiskorú, ezért korlátozottan cselekvőképes, a lány édesanyjának mint gyámnak is van beleszólása abba, hogy a lány megtartsa-e a magzatot. Amennyiben a lány és az anya között érdekellentét áll fenn az abortusz kérdésében, a gyámhatóság méhmagzati gondnokot rendelhet ki a magzat jogainak megóvása érdekében. Mint már említettem, a várandós lány 14 éves kiskorú, így korlátozottan cselekvőképes, ezért nem lehet gyámja születendő gyermekének, amíg be nem tölti 18. életévét. Ebből következik, hogy a születendő gyermek gyámja vagy a lány édesanyja, vagy a gyermek édesapja lehet, amennyiben az édesapa egy háztartásba költözik a lánnyal és közös gyermekükkel.

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

A jogképesség
8. § (1) A Magyar Köztársaságban minden ember jogképes: jogai és kötelességei lehetnek.
(2) A jogképesség az életkorra, nemre, fajra, nemzetiséghez vagy felekezethez tartozásra tekintet nélkül egyenlő.

(3) A jogképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.
9. § A jogképesség az embert, ha élve születik, fogamzásának időpontjától kezdve illeti meg. A fogamzás időpontjának a születéstől visszafelé számított háromszázadik napot kell tekinteni; bizonyítani lehet azonban, hogy a fogamzás korábban vagy később történt. A születés napja a határidőbe beleszámít.
10. § A gyermek részére már megszületése előtt gondnokot kell kirendelni, ha ez jogainak megóvása érdekében szükséges, különösen ha a gyermek és törvényes képviselője között érdekellentét van.

Az eseti gondnokság
225. § (1) Ha a szülő, a gyám vagy a gondnok akár jogszabály vagy a gyámhatóság rendelkezése folytán, akár érdekellentét vagy más tényleges akadály miatt nem járhat el, a gyámhatóság eseti gondnokot rendel.
(2) Eseti gondnokot kell rendelni akkor is,
a) ha sürgősen kell intézkedni, és a cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes személynek nincs törvényes képviselője, vagy annak személye nem állapítható meg, továbbá
b) ha az ismeretlen, távollevő vagy ügyeinek vitelében egyébként akadályozott személy jogainak megóvása érdekében szükséges.
(3) Az eseti gondnok az ügyben olyan jogkörrel jár el, mint a gyám, illetőleg a gondnok.
(4) A szülői felügyeletet gyakorló szülő, a gyám és a gondnok jogköre nem terjed ki azokra az ügyekre, amelyeknek ellátására eseti gondnokot rendeltek.

1960. évi 11. törvényerejű rendelet a Polgári Törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról

A méhmagzat gondnoka
(A Ptk. 10. §-ához)
7. § (1) Méhmagzat részére a gondnokot a gyámhatóság rendeli ki.
(2) A gondnokrendelést bármelyik szülő vagy nagyszülő, az ügyész, illetőleg az anya lakóhelye szerint illetékes községi, városi, fővárosi kerületi jegyző kérheti. Gondnokrendelésnek hivatalból is helye van.
(3) A gondnok abban az ügyben, amelyben kirendelték, olyan jogkörrel jár el, mint a gyám.

A magzat élethez való joga
A magzat jogalanyiságát a jogszabályok szó szerint is nevesítik. A magzat részére gondnokot kell kirendelni, ha ez jogainak megóvása érdekében szükséges (lásd Ptk. 10. §).

A magzatnak – élethez való joga alapján – igénye lehet arra, hogy megszülethessen; ez állami eszközzel (bírói úton) kikényszeríthető. A magzat ezen igény érvényesítéséhez való joga a hatályos magyar jogban megtalálható. A magzat helyett, az ő nevében és érdekében a (gyámhatóság által) részére kirendelt gondnok – gyámi jogkörrel – jár el. A magzati gondnok a magzat akaratát közvetítve tesz, illetve fogad el akaratnyilatkozatot. A magzat igényérvényesítése – mint a jogosult részéről megnyilvánuló lehetséges em-

beri magatartás, éppúgy, mint a már megszületett kiskorú gyermek esetében – , az őt képviselő személy (méhmagzati gondnok, egyéb törvényes képviselő) akaratelhatározásán múlik. A magzat részére kirendelt gondnoknak – tisztségénél fogva – törvényi kötelessége, hogy a magzat helyett a képviselt magzat nevében és – jogainak megóvása – érdekében igényérvényesítéssel éljen.

Igényérvényesítésre akkor kerül sor, ha az alanyi jogot valamely sérelem érte, vagy legalábbis a jogosult, illetve – annak akaratát megdönthetetlenül vélelmezve – a képviselője által ez feltételezve van.

Ha az abortusz elvégzéséhez szükséges törvényi feltételek hiányoznak, a magzat élethez való joga a „megszületéshez való jogként" jelenik meg, és a megszületésre vonatkozó igény érvényesítésére sor kerülhet.

Ha bárki a hatósághoz (pl. gyámhatósághoz, ügyészséghez), illetve bírósághoz intézett bejelentésében az abortusz elvégzéséhez szükséges törvényi feltételek hiányát (pl. az állapotos kiskorú gyermek véleményének jogellenes figyelmen kívül hagyását) állítja, az érintett hatóságnak (bíróságnak) – a születendő gyermek jogainak megóvása érdekében, gondnokrendelés végett – ex officio kell megkeresnie a gyámhatóságot, s a gyámhatóságnak a magzat részére (külön kérelem nélkül is) gondnokot kell kirendelnie. Gondnokrendelésnek hivatalból is helye van. [...] (Hámori Antal: A magzat élethez való joga. Tanulmány, Magzatvédő Társaság, 1999.)

Amennyiben a lány az abortusz mellett dönt, a terhesség 12. hetéig arra is van lehetősége, hogy bűncselekményre hivatkozzon. A terhesség ebben az esetben azért tekinthető bűncselekmény következményének, mivel a magzat fogantatása idején a lány még nem töltötte be 14. életévét, így kiskorú, és a lánnyal nemi aktust létesítő fiú már 18. életévét betöltött nagykorú, ezért a törvény értelmében a 18. életévét betöltött fiú megrontás bűntettével gyanúsítható, amiért nemi aktust folytatott egy kiskorú személlyel. A másik esetben az abortuszt indokolhatja a lány korából adódó korlátozottan cselekvőképes volta, így az abortuszra a terhesség 18. hetéig van lehetőség.

1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről

A terhesség megszakítása

5. § (1) A terhesség csak veszélyeztetettség, illetőleg az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén, az e törvényben meghatározott feltételekkel szakítható meg.

(2) Súlyos válsághelyzet az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz.

6. § (1) A terhesség a 12. hetéig szakítható meg, ha

a) azt az állapotos nő egészségét súlyosan veszélyeztető ok indokolja;

b) a magzat orvosilag valószínűsíthetően súlyos fogyatékosságban vagy egyéb károsodásban szenved;

c) a terhesség bűncselekmény következménye, valamint

d) az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén.

(2) A terhesség az (1) bekezdésben foglalt feltételek esetén a 18. hetéig szakítható meg, ha az állapotos nő

a) korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen;
b) terhességét neki fel nem róható egészségi ok, illetve orvosi tévedés miatt nem ismeri fel korábban, vagy az egészségügyi intézmény, illetve valamely hatóság mulasztása miatt haladta meg a terhessége az (1) bekezdésben foglalt időtartamot.
(3) A terhesség a 20. hetéig – a diagnosztikus eljárás elhúzódása esetén 24. hetéig – szakítható meg, ha a magzat genetikai, teratológiai ártalmának valószínűsége az 50%-ot eléri.
(4) A terhesség az időtartamától függetlenül szakítható meg
a) az állapotos nő életét veszélyeztető egészségi ok miatt, illetve
b) a magzatnál a szülés utáni élettel összeegyeztethetetlen rendellenesség fennállása esetén.
7. § (1) A terhesség megszakítása, ha azt nem egészségi ok indokolja, az állapotos nő írásbeli kérelme alapján végezhető el.
(2) A terhesség megszakítását a 3. § (1) bekezdésében meghatározott személyeken kívül az a külföldi is kérheti
a) aki érvényes tartózkodási engedéllyel több mint 2 hónapja tartózkodik az ország területén,
b) aki menekültkénti elismerését kérelmezte,
c) akit a menekültügyi hatóság menedékesként vagy befogadottként elismert, valamint
d) aki nemzetközi szerződésben foglaltak alapján – a külön törvény szerint – az ország területéről nem utasítható ki, vagy nem irányítható vissza.
8. § (1) Az állapotos nő terhességmegszakítás iránti kérelmét a családvédelmi szolgálat munkatársa (a továbbiakban: munkatárs) előtt személyesen terjeszti elő, a terhességet megállapító szülész-nőgyógyász szakorvos által kiállított igazolás benyújtása mellett.
(2) Korlátozottan cselekvőképes személy nyilatkozatának érvényességéhez törvényes képviselőjének a terhességmegszakítási kérelmet tudomásul vevő nyilatkozata szükséges.
(3) Cselekvőképtelen személy terhességmegszakításra vonatkozó kérelmét nevében törvényes képviselője terjeszti elő.
9. § (1) A munkatárs a terhességmegszakítási kérelem bejelentését követően – lehetőleg a magzat apja jelenlétében -, tiszteletben tartva az állapotos nő érzéseit és méltóságát, a magzat megtartása érdekében tájékoztatja őt, illetve – a 8. § (3) bekezdésében meghatározott esetben – a törvényes képviselőt
a) a gyermek vállalása esetén elérhető állami és nem állami anyagi és természetbeni támogatások lehetőségéről;
b) az olyan szervezetek és intézmények létéről és tevékenységéről, amelyek erkölcsi és anyagi segítséget nyújtanak a gyermek vállalása esetére;
c) az örökbeadás lehetőségeiről és feltételeiről;
d) a válsághelyzet feloldására alkalmas állami, helyi önkormányzati vagy társadalmi segítségnyújtási formákról, és felajánlja közreműködését ezek igénybevételéhez, egyidejűleg tájékoztatást nyújt a gyermeknek a külön jogszabályban meghatározott feltételekkel rendelkező egészségügyi intézménynél elhelyezett inkubátorban, örökbefogadáshoz való hozzájárulás szándékával történő elhelyezésének lehetőségéről;

e) a fogantatásról, a magzat fejlődéséről, a terhességmegszakítás veszélyeiről és az esetleges későbbi terhességre gyakorolt hatásáról;
f) a terhességmegszakítás szándékának fenntartása esetére a családvédelmi tanácsadáson történő ismételt megjelenés szükségességéről, leghamarabb az *a)–e)* pontok szerinti tájékoztatást követő 3. napon.
(2) Amennyiben az (1) bekezdés szerinti tájékoztatás ellenére a kérelmező a terhességmegszakítás iránti kérelmét továbbra is fenntartja, a munkatárs – a (7) bekezdésben foglalt kivétellel, legkorábban az (1) bekezdés *f)* pontja szerinti időtartam elteltével – tájékoztatja
a) a terhességmegszakítás jogszabályi feltételeiről;
b) a terhességmegszakítás körülményeiről, módjáról;
c) a terhességmegszakítást végző egészségügyi intézményekről, valamint
d) a családvédelmi szolgálat segítségnyújtásának lehetőségéről a terhességmegszakítást követően, és egyidejűleg felajánlja segítségét a megfelelő családtervezés érdekében, a fogamzásgátlás személyre szólóan ajánlható módszereinek ismertetésével;
e) a fogamzásgátló eszközök kedvezményes igénybevételének lehetőségéről.
(3) A (2) bekezdésben meghatározott tájékoztatást követően a munkatárs a terhességmegszakítás iránti kérelmet írásban rögzíti. A kérelmet a kérelmező, illetőleg – lehetőség szerint – a magzat apja aláírja és megnevezi(*k)* a beavatkozás elvégzésére választott egészségügyi intézményt.
(4) A kérelmet a munkatárs ellenjegyzi, és átadja a kérelmezőnek.
(5) A munkatárs az ellenjegyzett írásbeli kérelem másolatát – a kérelemnek a kérelmező részére történő átadását követő 24 órán belül – megküldi a választott egészségügyi intézménynek.
(6) A munkatársként közreműködő személyeket titoktartási kötelezettség terheli.
(7) Amennyiben a terhesség bűncselekmény következménye, a terhességmegszakítás iránti kérelem benyújtását megelőzően az (1) bekezdésben foglalt, a tanácsadás tartalmára, és a tanácsadást követő kötelező várakozási időre és ismételt megjelenésre vonatkozó rendelkezéseket nem kell alkalmazni. A kérelmezőt az örökbefogadás lehetőségeiről és feltételeiről ebben az esetben is tájékoztatni kell.
(8) A tanácsadás során – a terhességmegszakítás iránti kérelem kiállításáig – az állapotos nő személyazonosító adatainak személyazonosságának megismerésére alkalmas módon történő átadására nem kötelezhető.
10. § (1) Az állapotos nő a kérőlappal legkésőbb az ellenjegyzését követő 8 napon belül jelentkezik a választott egészségügyi intézményben. Az egészségügyi intézmény a beavatkozás elvégzését követő 8 napon belül a terhesség megszakításáról tájékoztatja a kérelmet ellenjegyző munkatársat.
(3) Az állapotos nő kérelmét a beavatkozás napján aláírásával ismét megerősíti.
(4) Ha az állapotos nő 8 napon belül nem jelentkezik, erről az egészségügyi intézmény a munkatársat a kérőlap másolatának visszaküldésével értesíti.
(5) Ha a beavatkozást végző intézmény szakorvosa megállapítja, hogy a terhesség meghaladta az e törvényben meghatározott időt, vagy a beavatkozás elvégzése a nő egészségét súlyosan veszélyezteti, annak

elvégzését megtagadja. Ebben az esetben az állapotos nő szakmai felülvizsgálatot kérhet. A felülvizsgálat lehetőségéről és az azt végző szervekről az állapotos nőt tájékoztatni kell.
(6) A szakmai felülvizsgálat elvégzésére jogosultak körét a miniszter rendeletben szabályozza.
(7) A felülvizsgálati eljárás során jóváhagyott beavatkozást a felülvizsgálatot végző egészségügyi intézményben kell elvégezni.
11. § (1) Ha az állapotos nő a beavatkozás megtagadásától számított 10 napon belül a szakmai felülvizsgálaton nem jelenik meg, vagy a felülvizsgálati eljárás során a beavatkozást véglegesen megtagadják, a szakmai felülvizsgálatot végző a kérőlap másolatát a munkatársnak visszaküldi, aki haladéktalanul értesíti a kérelmező lakóhelye szerint illetékes védőnőt.
(2) Azt az állapotos nőt
a) akinek terhessége megszakítását az egészségügyi intézmény véglegesen megtagadta, illetve
b) aki nem jelent meg a szakmai felülvizsgálaton
veszélyeztetett terhesként kell gondozásba venni.
12. § (1) Az állapotos nőnél fennálló, a terhesség megszakítását megalapozó egészségi okot a szakmai szempontból illetékes két szakorvos egybehangzó véleménnyel állapítja meg.
(2) A magzatnál fennálló egészségi okot a genetikai tanácsadó, a prenatális diagnosztikai központ, illetve a szakmailag illetékes országos intézet által kijelölt kórház szülészeti-nőgyógyászati osztályai közül bármelyik kettőnek egy-egy szakorvosa egybehangzó véleménnyel állapítja meg.
(3) A véleményeltérés esetén szükséges szakmai felülvizsgálatra jogosultak körét a miniszter rendeletben szabályozza.
(4) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott egészségi okokat az országos szakintézet vagy kollégium módszertani útmutatói alapján kell megállapítani.
(5) Ha a terhesség bűncselekmény következménye, a bűncselekmény elkövetését, illetőleg annak alapos gyanúját a büntetőügyben eljáró szerv által kiadott igazolás igazolja.
(6) A súlyos válsághelyzet fennállását az állapotos nő, illetve – cselekvőképtelensége esetén – törvényes képviselője a kérelem aláírásával igazolja. Az állapotos nő cselekvőképtelensége esetén a terhességmegszakítással kapcsolatos véleményének kifejtésére a családvédelmi szolgálat eljárásában lehetőséget kell biztosítani.

A magzat fogantatása idején a lány még nem töltötte be 14. életévét, így kiskorú, és a lánnyal nemi aktust létesítő fiú már 18. életévét betöltött nagykorú, ezért a törvény értelmében a 18. életévét betöltött fiú megrontás bűntettével gyanúsítható, amiért nemi aktust folytatott egy kiskorú személlyel.

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

Megrontás

201. § (1) Aki tizennegyedik életévét be nem töltött személlyel közösül, valamint az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét meg nem haladott személlyel fajtalankodik, bűntettet követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét be nem töltött személyt arra törekszik rábírni, hogy vele közösüljön vagy fajtalankodjék, bűntettet követ el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig, illetőleg egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1), illetőleg a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény sértettje az elkövető hozzátartozója, avagy az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt áll.

Azt, hogy a család a gyermek születése után milyen ellátásokban részesülhet, nagyban befolyásolja, hogy ki lesz a gyermek gyámja (anyai nagymama, vagy a gyermek apja), illetve az, hogy hányan élnek majd egy háztartásban (odaköltözik e az apa), továbbá pontosan tisztázni kell a család pontos havi jövedelmét, hiszen ezeknek függvényében tisztázható az, hogy a család milyen ellátásokra jogosult, illetveszerez jogosultságot a jövőben a gyermek születése folytán.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény

19. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult

a) a 148. § (5) bekezdésének *a)* és *b)* pontjában meghatározott gyermekétkeztetés normatív kedvezményének,

b) a 20/A. §-ban meghatározott pénzbeli támogatásnak,

c) a külön jogszabályban meghatározott egyéb kedvezményeknek

az igénybevételére.

(2) A települési önkormányzat jegyzője megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát, amennyiben a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg

a) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének (a továbbiakban: az öregségi nyugdíj legkisebb összege*)* a 140%-át,

aa) ha a gyermeket egyedülálló szülő, illetve más törvényes képviselő gondozza, vagy

ab) ha a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos, vagy

ac) ha a nagykorúvá vált gyermek megfelel a 20. § (3) vagy (4) bekezdésében foglalt feltételeknek;

b) az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 130%-át az *a)* pont alá nem tartozó esetben, feltéve, hogy a vagyoni helyzet vizsgálata során az egy főre jutó vagyon értéke nem haladja meg külön-külön vagy együttesen a (7) bekezdésben meghatározott értéket.
(3) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni. Ettől eltérni akkor lehet, ha a jövedelmi viszonyokban igazolható ok miatt tartós romlás vélelmezhető.
(4) A (2) bekezdésben meghatározott összeg számításánál – a kérelem benyújtásának időpontjában – közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként (gondozó családként) kell figyelembe venni
a) a szülőt, a szülő házastársát vagy élettársát,
b) a 20 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező gyermeket,
c) a 23 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, a nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytató gyermeket,
d) a 25 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató gyermeket,
e) korhatárra való tekintet nélkül a tartósan beteg, illetőleg a fogyatékos gyermeket,
f) az *a)–e)* pontokba nem tartozó, a Csjt. alapján a szülő vagy házastársa által eltartott rokont.
(5)
(6) A vagyoni helyzet vizsgálata kiterjed a (4) bekezdésben meghatározott közös háztartásban élő közeli hozzátartozók vagyonára.
(7) Vagyon alatt azt a hasznosítható ingatlant, járművet, továbbá vagyoni értékű jogot kell érteni, amelynek egy főre jutó értéke a gyermeket gondozó családban
a) külön-külön számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének húszszorosát, vagy
b) együtt számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének hetvenszeresét meghaladja, azzal, hogy nem minősül vagyonnak az az ingatlan, amelyben a szülő vagy a tartásra köteles más törvényes képviselő életvitelszerűen lakik, az a vagyoni értékű jog, amely az általuk lakott ingatlanon áll fenn, továbbá a mozgáskorlátozottságra vagy tartós betegségre tekintettel fenntartott gépjármű.
(8) A települési önkormányzat jegyzője a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítására irányuló kérelmet elutasítja, ha a (4) bekezdésben megjelölt személyek együttesen vagy külön-külön a (7) bekezdésben meghatározott értékű vagyonnal rendelkeznek.
(9) Nem állapítható meg rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság, illetőleg a megállapított jogosultságot meg kell szüntetni, ha a gyermek tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott.
20. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítását a szülő vagy más törvényes képviselő, illetve a nagykorú jogosult a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál terjeszti elő.
(2) A feltételek fennállása esetén a települési önkormányzat jegyzője 1 év időtartamra megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát.

(3) Az egyéb jogosultsági feltételek fennállása esetén nagykorúvá válása után is jogosult a gyermek a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre, ha
a) nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat és 23. életévét még nem töltötte be, vagy
b) felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul és a 25. életévét még nem töltötte be.
(4) Házasságkötés esetén a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot meg kell szüntetni, ha a jogosult házasságkötése szerinti új családban az egy főre jutó havi jövedelem összege, illetve vagyon értéke meghaladja a 19. §-ban meghatározott jövedelemhatárt, illetve vagyon értékét.
20/A. § (1) A települési önkormányzat jegyzője annak a gyermeknek, fiatal felnőttnek, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága
a) a tárgyév július 1-jén fennáll, a tárgyév július hónapjában,
b) a tárgyév november 1-jén fennáll, a tárgyév november hónapjában
pénzbeli támogatást folyósít.
(2) Az (1) bekezdés szerinti pénzbeli támogatás esetenkénti összege 2006. évben gyermekenként 5000 forint. A 2006. évet követően a pénzbeli támogatás összegének emeléséről az Országgyűlés a költségvetésről szóló törvény elfogadásával egyidejűleg dönt.

Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás
21. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete a gyermeket a rendeletében meghatározott mértékű rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesíti (a továbbiakban: rendkívüli támogatás), ha a gyermeket gondozó család időszakosan létfenntartási gondokkal küzd, vagy létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került.
(2) Elsősorban azokat a gyermekeket, illetve családokat kell alkalmanként rendkívüli támogatásban részesíteni, akiknek az ellátásáról más módon nem lehet gondoskodni, illetve az alkalmanként jelentkező többletkiadások – különösen a szociális válsághelyzetben lévő várandós anya gyermekének megtartása, a gyermek fogadásának előkészítéséhez kapcsolódó kiadások, a nevelésbe vett gyermek családjával való kapcsolattartásának, illetve a gyermek családba való visszakerülésének elősegítése, betegség vagy iskoláztatás – miatt anyagi segítségre szorulnak.
(3) A rendkívüli támogatás iránti kérelmet a szülő vagy más törvényes képviselő a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál vagy az önkormányzat rendeletében meghatározott szervnél terjeszti elő.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Lakásfenntartási támogatás
38. § (1) A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászorult személyeknek, családoknak az általuk lakott lakás vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásaik viseléséhez nyújtott hozzájárulás. A települési önkormányzat lakásfenntartási támogatást nyújt

a) az e törvényben meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: normatív lakásfenntartási támogatás),
b) az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személynek,
c) az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: helyi lakásfenntartási támogatás).
(2) Normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a személy, akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, feltéve, hogy a lakásfenntartás elismert havi költsége a háztartás havi összjövedelmének 20%-át meghaladja.
(3) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében a lakásfenntartás elismert havi költsége az elismert lakásnagyság és az egy négyzetméterre jutó elismert költség szorzata. Az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség 2004. évben 400 Ft. A 2004. évet követően az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény – a várható energiaárak emelkedésére figyelemmel – határozza meg.
(4) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében elismert lakásnagyság
a) ha a háztartásban egy személy lakik 35 nm,
b) ha a háztartásban két személy lakik 45 nm,
c) ha a háztartásban három személy lakik 55 nm,
d) ha a háztartásban négy személy lakik 65 nm,
e) ha négy személynél több lakik a háztartásban, a *d)* pontban megjelölt lakásnagyság és minden további személy után 5–5 nm, de legfeljebb a jogosult által lakott lakás nagysága.
(5) Az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személy a szolgáltatás időtartama alatt lakásfenntartási támogatásra jogosult. Az e jogcímen lakásfenntartási támogatásban részesülő személy egyidejűleg normatív lakásfenntartási támogatásra nem jogosult. A támogatás összegének kiszámítására a normatív lakásfenntartási támogatásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Azon személy esetében, akinél előrefizetős gáz- vagy áramfogyasztást mérő készülék működik, a lakásfenntartási támogatást vagy annak meghatározott részét természetben, a készülék működtetését lehetővé tévő formában kell nyújtani.
(6) A normatív lakásfenntartási támogatás egy hónapra jutó összege
a) a lakásfenntartás elismert havi költségének 30%-a, ha a jogosult háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 50%-át,
b) az *a)* pont szerinti mértéket meghaladó egy főre jutó havi jövedelem esetén a lakásfenntartás elismert havi költségének és a támogatás mértékének (a továbbiakban: T*M)* szorzata,
de nem kevesebb, mint 2500 forint. A támogatás összegét 100 forintra kerekítve kell meghatározni.
(7) A (6) bekezdés *b)* pontja szerinti TM kiszámítása a következő módon történik:

$$TM = 0{,}3 - \frac{J - 0{,}5 \times NyM}{NyM} \times 0{,}15$$

ahol a J a jogosult háztartásában egy főre jutó havi jövedelmet, az NYM pedig az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét jelöli. A TM-et századra kerekítve kell meghatározni.

(8) A normatív lakásfenntartási támogatást egy évre kell megállapítani.
(9) A települési önkormányzat rendeletében határozza meg a helyi lakásfenntartási támogatás jogosultsági feltételeit, eljárási szabályait és a támogatás összegét. A helyi lakásfenntartási támogatást a települési önkormányzat a normatív, illetve az (5) bekezdésben meghatározott lakásfenntartási támogatás kiegészítéseként és/vagy önálló ellátásként nyújtja. Az önálló ellátásként nyújtott helyi lakásfenntartási támogatás esetében
a) a lakásfenntartási támogatásra való jogosultságnak a háztartásban az egy főre számított havi jövedelmi határát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő,
b) a lakásfenntartás havi költségének a háztartás havi összjövedelméhez viszonyított arányát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete a jövedelem 30%-át meghaladó költséghányadot jogosultsági feltételként nem írhat elő,
c) a támogatás összegét úgy kell szabályozni, hogy annak az egy hónapra jutó összege nem lehet kevesebb 2500 forintnál,
d) az igénylés menetét úgy kell szabályozni, hogy a kérelem évente legalább két alkalommal benyújtható legyen,
e) a lakásfenntartási támogatás megállapításánál figyelembe vett költséget úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat
ea) az egy négyzetméterre jutó helyben elismert havi költség összegét határozza meg a (10) bekezdésben szereplő – a településen jellemző – költségek figyelembevételével, vagy
eb) tételesen határozza meg a költség típusait, melynek során legalább a (10) bekezdésben szereplő költségeket figyelembe kell venni.
(10) Költségeken a helyi lakásfenntartási támogatás esetében lakbért vagy albérleti díjat, a lakáscélú pénzintézeti kölcsön törlesztő részletét, a távhő-szolgáltatási díjat, a közös költséget, a csatornahasználati díjat, a szemétszállítás költségeit, valamint a villanyáram, a víz- és gázfogyasztás, valamint a tüzelőanyag költségeit kell érteni.
39. § (1) Lakásfenntartási támogatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.

Átmeneti segély

45. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére a rendeletében meghatározott átmeneti segélyt nyújt. Átmeneti segély pénzintézeti tevékenységnek nem minősülő kamatmentes kölcsön formájában is nyújtható. (2) Az átmeneti segély esetén az ellátás megállapításánál figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy

kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülélő esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.
(3) Az átmeneti segély adható alkalmanként és havi rendszerességgel. Az alkalmankénti segély gyógyszertámogatásként, illetve az egészségbiztosítás által nem vagy csak részben támogatott egészségügyi szolgáltatás díjaként is megítélhető. A havi rendszerességgel adott átmeneti segély jövedelemkiegészítő támogatásként, rendszeres nevelési támogatásként, továbbá az önkormányzat rendeletében meghatározott más ellátási formaként is nyújtható.
(4) Elsősorban azokat a személyeket indokolt átmeneti segélyben részesíteni, akik önmaguk, illetve családjuk létfenntartásáról más módon nem tudnak gondoskodni, vagy alkalmanként jelentkező többletkiadások, különösen betegség, elemi kár miatt anyagi segítségre szorulnak.
(5) A fővárosban – ha a fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzat másként nem állapodik meg – a hajléktalanok átmeneti segélyezése a fővárosi önkormányzat feladata.

Természetben nyújtott szociális ellátások

47. § (1) Egyes szociális rászorultságtól függő pénzbeli ellátások egészben vagy részben természetbeni szociális ellátás formájában is nyújthatók. Természetbeni szociális ellátásként nyújtható
a) a rendszeres szociális segély, a (2) bekezdésben meghatározott mértékben és feltételek fennállása esetén,
b) a lakásfenntartási támogatás,
c) az átmeneti segély,
d) a temetési segély.
(2) Rendszeres szociális segély természetbeni szociális ellátás formájában akkor nyújtható, ha a családban a Gyvt. 68. §-a szerint védelembe vett gyermek él. A rendszeres szociális segély természetbeni szociális ellátás formájában történő nyújtásának eljárási szabályait, a természetbeni juttatás formáit a települési önkormányzat rendeletben szabályozza, azzal, hogy védelembe vett gyermekenként a rendszeres szociális segély megállapított összegének 20%-a, de összesen legfeljebb 60%-a nyújtható természetben.
(3) Természetbeni ellátás különösen az élelmiszer, a tankönyv, a tüzelő segély, a közüzemi díjak, illetve a gyermekintézmények térítési díjának kifizetése, valamint a családi szükségletek kielégítését szolgáló, gazdálkodást segítő támogatás.
(4) A (3) bekezdés alkalmazásában családi szükségletek kielégítését szolgáló, gazdálkodást segítő támogatásnak minősül különösen
a) a földhasználati lehetőség,
b) a mezőgazdasági szolgáltatások és juttatások,
c) a munkaeszközök és a munkavégzéshez szükséges forgó eszközök,
d) a szaktanácsadás, a szakképzés
biztosítása.

(5) A családi szükségletek kielégítését szolgáló gazdálkodást segítő támogatás nyújtására akkor van mód, ha a települési önkormányzat rendeletben szabályozza
a) a támogatás eljárási szabályait,
b) a támogatás formáit és értékét,
c) a támogatott jogait és kötelezettségeit, illetve a kötelezettség megszegésének következményeit.
(6) A 32–32/A. § szabályait az e Fejezet szerinti ellátásokra – az 55/D. § szerinti kivétellel – alkalmazni kell.

Gyermekgondozási díjban részesülhet gyámként az anyai nagymama, vagy a születendő gyermek apja, mint a gyermek gyámja, de keresőtevékenységüket ebben az esetben fel kell függeszteniük, a gyermek 2. életévének betöltéséig. Az apa mint gyám esetében a gyedre való jogosultság nem tűnik életszerűnek, hiszen az ő esetében a gyedhez szükséges 180 napos biztosítási idő a feketén történő munkavégzés következtében valószínűsíthető, hogy nem áll fenn (ezt a rendelkezésemre álló információk alapján nem állíthatom teljes bizonyossággal).

1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól

Gyermekgondozási díj
42/A. § (1) Gyermekgondozási díjra jogosult
a) a biztosított szülő, ha a gyermekgondozási díj igénylését – a gyermeket szülő anya esetén a szülést – megelőzően két éven belül 180 napon át biztosított volt,
b) a terhességi-gyermekágyi segélyben részesült anya, akinek a biztosítási jogviszonya a terhességi-gyermekágyi segély igénybevételének időtartama alatt megszűnt, feltéve, hogy a terhességi-gyermekágyi segélyre való jogosultsága a biztosítási jogviszonyának fennállása alatt keletkezett és a szülést megelőzően két éven belül 180 napon át biztosított volt,
és a gyermeket saját háztartásában neveli.
(2) A 39. § (3)–(5) bekezdése, valamint az (1) bekezdés *a)* pontjának alkalmazásakor szülő alatt érteni kell
a) a vér szerinti és az örökbefogadó szülőt, továbbá a szülővel együtt élő házastársat,
b) azt a személyt, aki a saját háztartásában élő gyermeket örökbe kívánja fogadni, és az erre irányuló eljárás már folyamatban van,
c) a gyámot.
(4) A gyermekgondozási díjra történő jogosultsághoz szükséges előzetes 180 napi biztosítási időbe be kell számítani
a) a biztosítás megszűnését követő táppénz, baleseti táppénz, terhességi-gyermekágyi segély idejét,
b) a közép- vagy felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán egy évnél hosszabb ideig folytatott tanulmány idejét,

c) a rehabilitációs járadék folyósításának idejét.

42/B. § A gyermekgondozási díj legkorábban a terhességi-gyermekágyi segély, illetőleg az annak megfelelő időtartam lejártát követő naptól a gyermek 2. életévének betöltéséig jár. Ha a gyermeket szülő nő – ideértve a gyermeket örökbe fogadni szándékozó nőt is – meghal, vagy a gyermek nem az ő háztartásában nevelkedik, úgy a gyermekgondozási díj az arra jogosult személynek a terhességi-gyermekágyi segélyre jogosító időtartamra, illetőleg annak fennmaradó részére is jár.

42/C. § Nem jár a gyermekgondozási díj, ha

a) a jogosult bármilyen jogviszonyban díjazás – ide nem értve a szerzői jog védelme alatt álló alkotásért járó díjazást – ellenében munkát végez, vagy hatósági engedélyhez kötött keresőtevékenységét személyesen folytatja;

b) a jogosult – munkavégzés nélkül – megkapja teljes keresetét, ha a keresetét részben kapja meg, csak az elmaradt kereset után jár gyermekgondozási díj;

c) a jogosult egyéb rendszeres pénzellátásban – ide nem értve az álláskeresési járadékot és segélyt, a vállalkozói és a munkanélküli járadékot, valamint az álláskeresést ösztönző juttatást – részesül [1993. évi III. törvény 4. § (1) bek. *i)* pont];

d) a gyermeket – a külön jogszabályban foglaltak szerint – ideiglenes hatállyal elhelyezték, átmeneti vagy tartós nevelésbe vették, továbbá ha harminc napot meghaladóan bentlakásos szociális intézményben helyezték el;

e) a gyermeket napközbeni ellátást biztosító intézményben (bölcsőde, családi napközi, házi gyermekfelügyelet) helyezték el, ide nem értve a rehabilitációs, habilitációs foglalkozást nyújtó intézményi elhelyezést;

f) a jogosult előzetes letartóztatásban van, vagy szabadságvesztés, elzárás büntetését tölti.

42/D. § (1) A gyermekgondozási díj a naptári napi átlagkereset 70 százaléka, de legfeljebb havonta a mindenkori minimálbér kétszeresének 70 százaléka.

(2) A gyermekgondozási díj alapjául szolgáló naptári napi átlagkeresetet a 48. § (1)–(3) bekezdése szerint kell megállapítani.

(3) A (2) bekezdésben nem említett jogosult gyermekgondozási díjának naptári napi összegét a jogosultság kezdő napján érvényes minimálbér kétszerese harmincad részének figyelembevételével kell megállapítani. Ha azonban a biztosított pénzbeli egészségbiztosítási járulék alapját képező jövedelme, illetve a munkanélküli ellátás alapját képező jövedelme a minimálbér kétszeresét nem éri el, a tényleges jövedelmet kell figyelembe venni.

(4) A maximális összegben megállapított gyermekgondozási díj összegét minden év január 15-éig – hivatalból felül kell vizsgálni, és a tárgyévre érvényes összeghatár figyelembevételével január 1-jei időponttól újra meg kell állapítani.

(5) Ha a gyermekgondozási díjat ugyanazon gyermek után és ugyanazon személy számára ismételten állapítják meg, úgy a díj összege azonos lesz az első ízben megállapított, de a (4) bekezdésben foglaltak szerint korrigált díj összegével.

(6) Ha a biztosított egyidejűleg fennálló több jogviszony alapján jogosult gyermekgondozási díjra, a jogviszonyonként megállapított díjak összegét egybe kell számítani, az ellátás összege egybeszámítás esetén sem haladhatja meg az (1) bekezdésben megállapított legmagasabb összeget.

1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról

Családi pótlék

6. § (1) A gyermek nevelési, iskoláztatási költségeihez az állam havi rendszerességgel járó családi pótlékot nyújt.

(2) A családi pótlék a gyermek védelembe vétele esetén részben természetbeni formában is nyújtható.

(3) A családi pótlék természetben történő nyújtásáról a védelembe vételről határozatot hozó gyámhatóság dönt. Természetbeni formában a családi pótlék védelembe vett gyermek után járó összegének legfeljebb 50%-a nyújtható, legfeljebb egyéves – indokolt esetben ismételten elrendelhető – időtartamra.

7. § (1) Családi pótlékra jogosult

a) a vér szerinti, az örökbe fogadó szülő, a szülővel együtt élő házastárs, az a személy, aki a saját háztartásában nevelt gyermeket örökbe kívánja fogadni, és az erre irányuló eljárás már folyamatban van (a továbbiakban együtt: szülő), a nevelőszülő, a hivatásos nevelőszülő, a gyám, továbbá az a személy, akihez a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 72. §-ának (1) bekezdése alapján a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték

aa) a még nem tanköteles,

ab) tankötelezettsége megszűnéséig a tanköteles,

ac) az általános iskolai, középiskolai, szakiskolai (a továbbiakban együtt: közoktatási intézmény) tanulmányokat folytató és a (2) bekezdésben megjelölt életkorú

saját háztartásában nevelt gyermekre tekintettel;

b) a vagyonkezelői joggal felruházott gyám, illetőleg a vagyonkezelő eseti gondnok a gyermekotthonban, a javítóintézetben nevelt vagy a büntetés-végrehajtási intézetben lévő gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekre (személyre*)* tekintettel, amennyiben az *aa)–ac)* pontokban meghatározott feltételek valamelyike fennáll;

c) a Magyarország területén működő szociális intézmény vezetője az intézményben elhelyezett gyermekre tekintettel;

d) a tizennyolcadik életévét betöltött tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos személy, feltéve, ha utána tizennyolcadik életévének betöltéséig magasabb összegű családi pótlékot folyósítottak;

e) a gyámhivatal által a szülői ház elhagyását engedélyező határozatban megjelölt személy, amennyiben az *ab)–ac)* pontokban meghatározott feltételek valamelyike fennáll.

(2) A közoktatási intézményben tanulmányokat folytató gyermek után a családi pótlék annak a tanévnek a végéig jár, amelynek időtartama alatt betölti a 23. életévét.

(3) Az (1) bekezdés *b)* pontjában megjelölt gyám, illetőleg eseti gondnok
a) a javítóintézetben nevelt vagy a büntetés-végrehajtási intézetben lévő gyermek (személy) után járó családi pótlék teljes összegét,
b) a gyermekotthonban lévő gyermek (személy) után járó családi pótlék összegének 50%-át
gyámhatósági fenntartásos betétben vagy folyószámlán helyezi el. A szociális intézmény vezetője a családi pótlék teljes összegét az intézmény költségvetésétől elkülönítetten kezeli és biztosítja a személyre szóló felhasználást. A gyermekotthon vezetője a családi pótlék összegének 50%-át az intézmény költségvetésétől elkülönítetten kezeli és a gyermek teljes körű ellátásának kiegészítésére biztosítja a személyre szóló felhasználást.
(4) Az (1) bekezdés, valamint a 12. §, a 20. § és a 23. § alkalmazása szempontjából saját háztartásban nevelt gyermeknek kell tekinteni azt a gyermeket (személyt) is,
a) aki átmeneti jelleggel tartózkodik a háztartáson kívül kül- és belföldi tanulmányai folytatása vagy gyógykezelése okán;
b) akit 30 napot meg nem haladóan szociális intézményben helyeztek el;
c) aki a szülő kérelmére átmeneti gondozásban részesül, vagy szülőjével együtt családok átmeneti otthonában [Gyvt. 49–51. §] tartózkodik.
(5) Ha a kiskorú szülő gyermekének nincs gyámja, vagy ha a 16. életévét betöltött kiskorú szülő a saját háztartásban nevelt gyermekének gyámjával a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 77. §-ának (2) bekezdése szerint nem él egy háztartásban, a családi pótlékot a kiskorú szülőnek kell megállapítani.
8. § (1)
(2) A tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után vagy személy részére járó magasabb összegű családi pótlék annak a hónapnak a végéig jár, ameddig a betegség, súlyos fogyatékosság fennállását a külön jogszabályban előírtak szerint igazolták.
(3) Családi pótlékra jogosult saját jogán
a) a 7. § (1) bekezdésének *d)* pontjában megjelölt személy,
b) a közoktatási intézményben tanulmányokat folytató, a 7. § (2) bekezdésében megjelölt életkorú, nagykorú személy,
ba) akinek mindkét szülője elhunyt,
bb) akinek a vele egy háztartásban élő hajadon, nőtlen, elvált vagy házastársától különélő szülője elhunyt,
bc) aki kikerült az átmeneti vagy tartós nevelésből,
bd) akinek a gyámsága nagykorúvá válása miatt szűnt meg,
be) ha a 7. § (1) bekezdésének *e)* pontja alapján a családi pótlék a nagykorúságát megelőzően is a részére került folyósításra,
bf) aki a 7. § (1) bekezdésének *a)* pontja szerinti személlyel nem él egy háztartásban.

(4) Ha a közoktatási intézményben tanulmányokat folytató gyermekre tekintettel 18. életévének betöltéséig magasabb összegű családi pótlékot folyósítanak, az ezt követően utána vagy részére folyósított ellátás havi összege meg kell hogy egyezzen a 11. § (1) bekezdésének *g)*, illetve *h)* pontja alapján megállapított magasabb összegű családi pótlék összegével. Az e bekezdés alapján folyósított ellátás más jogszabály alkalmazásában magasabb összegű családi pótléknak minősül.

9. §

10. § (1) Ugyanazon gyermek (személy) után járó családi pótlék csak egy jogosultat illet meg.

(3) Ha a gyermek együtt élő szülők háztartásában él, a családi pótlékot – együttes nyilatkozatuk alapján – bármelyik szülő igényelheti, mégpedig nyilatkozatuk szerint gyermekenként. Megállapodás hiányában az ellátást igénylő szülő személyéről – kérelemre – a gyámhatóság dönt.

11. § (1) A családi pótlék havi összege

a) egygyermekes család esetén 12 200 forint,

b) egy gyermeket nevelő egyedülálló esetén 13 700 forint,

c) kétgyermekes család esetén gyermekenként 13 300 forint,

d) két gyermeket nevelő egyedülálló esetén gyermekenként 14 800 forint,

e) három- vagy többgyermekes család esetén gyermekenként 16 000 forint,

f) három vagy több gyermeket nevelő egyedülálló esetén gyermekenként 17 000 forint,

g) tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő család esetén, valamint a 7. § (1) bekezdésének *b)–c)* pontja szerinti intézményben élő, továbbá nevelőszülőnél, hivatásos nevelőszülőnél elhelyezett tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után 23 300 forint,

h) tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő egyedülálló esetén a tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után 25 900 forint,

i) a 7. § (1) bekezdésének *d)* pontja szerinti személy esetén – a 8. § (4) bekezdésében foglaltak kivételével – 20 300,

j) a 7. § (1) bekezdésének *b)–c)* pontja szerinti intézményben élő, továbbá nevelőszülőnél, hivatásos nevelőszülőnél elhelyezett, a *g)* és *h)* pontok alá nem tartozó, továbbá a Gyvt. 72. §-ának (1) bekezdése alapján ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek, a 7. § (1) bekezdésének *e)* pontja szerinti személy, valamint a 8. § (3) bekezdésének *b)* pontja alá tartozó személy esetén 14 800 forint

(3) A családi pótlékot – függetlenül az igénylés és megszüntetés időpontjától – teljes hónapra kell megállapítani és folyósítani.

12. § A családi pótlék összegének megállapítása szempontjából azt a vér szerinti, örökbe fogadott vagy nevelt gyermeket kell figyelembe venni,

a) aki az igénylő háztartásában él, és

aa) akire tekintettel a szülő, a nevelőszülő, a hivatásos nevelőszülő, a gyám családi pótlékra jogosult,

ab) aki közoktatási intézmény tanulója vagy felsőoktatási intézményben első akkreditált felsőfokú iskolai rendszerű szakképzésben, első egyetemi vagy főiskolai szintű alapképzésben részt vevő hallgató és rendszeres jövedelemmel nem rendelkezik,

ac) aki a 8. § (3) bekezdésének *a)* pontja, valamint a *b)* pontjának *ba)–be)* alpontja szerint saját jogán jogosult az ellátásra;
b) aki fogyatékos és szociális intézményi ellátásban részesül, feltéve, hogy őt a gyámhivatal nem vette átmeneti vagy tartós nevelésbe és a családi pótlékot igénylő – a kormányrendeletben foglaltak szerint – vele kapcsolatot tart fenn.
13. § A családi pótlék összegének megállapítása szempontjából egyedülállónak kell tekinteni azt a szülőt, gyámot is,
b) aki saját maga vagy házastársa, élettársa
ba) közoktatási intézmény tanulója, felsőoktatási intézmény első oklevelet szerző hallgatója és jövedelme nincs,
bb) vakok személyi járadékában, vagy fogyatékossági támogatásban részesül,
bc) rokkantsági nyugdíjas, baleseti rokkantsági nyugdíjas, illetve rehabilitációs járadékban részesül, és nyugdíjának járadékának összege nem haladja meg a rokkantsági csoportonként megállapított legkisebb rokkantsági nyugdíj, illetve a legkisebb rehabilitációs járadék összegét és egyéb jövedelme nincs,
bd) nyugellátásban – ide nem értve a *bc)* pont szerinti nyugellátásokat –, átmeneti járadékban részesül és nyugdíjának, járadékának összege nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét és egyéb jövedelme nincs,
be) időskorúak járadékában, rendszeres szociális segélyben, rendszeres szociális járadékban, rokkantsági járadékban, hadigondozási járadékban részesül és egyéb jövedelme nincs,
bf) a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte és jövedelme nincs.
14. § (1) Amennyiben a tizennyolcadik életévét betöltött személynek rendszeres jövedelme van, úgy a reá tekintettel, illetve a részére megállapított családi pótlék folyósítását a negyedik hónaptól mindaddig szüneteltetni kell, amíg rendszeres jövedelemmel rendelkezik.
(2) A családi pótlék szüneteltetése a 12. § *a)* pontja szerinti számítást nem érinti.

Gyermekgondozási segélyben részesülhet az anyai nagymama, vagy a gyermek apja is, mint kiskorú szülő gyermekének gyámja. A törvény értelmében a kiskorú szülő gyermekének gyámja korlátlanul folytathat keresőtevékenységet.

Gyermekgondozási segély
20. § (1) Gyermekgondozási segélyre jogosult a szülő – ideértve a kiskorú szülőt a 7. § (5) bekezdésében meghatározott esetben –, a nevelőszülő, a gyám a saját háztartásában nevelt
a) gyermek 3. életévének betöltéséig,
b) ikergyermekek esetén a tankötelessé válás évének végéig,
c) tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek 10. életévének betöltéséig.
(2) Amennyiben ikergyermekek esetén a tankötelessé válás éve nem egyezik meg, úgy az (1) bekezdés alkalmazása során a legkésőbb tankötelessé váló gyermeket kell figyelembe venni.

20/A. § (1) A 20. §-ban megjelölt jogosultakon kívül, de az ott meghatározott feltételek mellett a gyermek szülőjének vér szerinti, örökbefogadó szülője, továbbá annak együtt élő házastársa (a továbbiakban együtt: nagyszülő) is jogosult a gyermekgondozási segélyre, ha a gyermek

a) az első életévét betöltötte, továbbá

b) gondozása, nevelése a szülő háztartásában történik, valamint

c) szülei írásban nyilatkoznak arról, hogy a gyermekgondozási segélyről lemondanak és egyetértenek a gyermekgondozási segélynek nagyszülő részéről történő igénylésével.

(2) A gyermekkel nem közös háztartásban élő szülő (1) bekezdés *c)* pontja szerinti egyetértő nyilatkozatát – kérelemre – a gyámhatóság pótolhatja.

(3) Ha a szülő az egyetértő nyilatkozatát visszavonja és azt a (2) bekezdés alapján a gyámhatóság nem pótolja, a visszavonás a nagyszülő gyermekgondozási segélyre való jogosultságát megszünteti. Az ellátást az egyetértés visszavonását tartalmazó nyilatkozatnak az igényelbíráló szervhez történő benyújtását követő hónap utolsó napjától kell megszüntetni.

(4) A nagyszülő részére a gyermekgondozási segélyre való jogosultság az (1) bekezdésben foglalt feltételek fennállása esetén kizárólag akkor állapítható meg, ha

a) ő maga megfelel az ellátásra való jogosultság feltételeinek, és

b) a szülő esetében is fennállnak a jogosultsági feltételek.

(5) A nagyszülő gyermekgondozási segélyre való jogosultságát akkor is meg kell szüntetni, ha olyan kizáró körülmény áll be, amely a szülő az ellátásnak saját maga általi igénybevétele esetén a gyermekgondozási segélyre való jogosultságának elvesztését vonná maga után.

(6) Ha a szülő a gyermek után gyermekápolási táppénzt vesz igénybe, ez a körülmény a nagyszülő gyermekgondozási segélyre vonatkozó jogosultságát nem érinti.

21. § A gyermekgondozási segélyben részesülő személy – ide nem értve a nagyszülőt – keresőtevékenységet

a) a gyermek egyéves koráig nem folytathat, kivéve a kiskorú szülő gyermekének gyámját,

b) a gyermek egyéves kora után időkorlátozás nélkül folytathat.

21/A. § (1) A gyermekgondozási segélyben részesülő nagyszülő keresőtevékenységet a gyermek hároméves kora után napi négy órát meg nem haladó időtartamban folytathat, vagy időkorlátozás nélkül, ha a munkavégzés az otthonában történik.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában napi 4 órát meg nem haladó időtartamban folytatott keresőtevékenységnek kell tekinteni, ha a gyermekgondozási segélyben részesülő nagyszülőt a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény rendelkezései szerint a felek megállapodása alapján rendes munkaidőben kizárólag szombaton és vasárnap részmunkaidőben foglalkoztatják oly módon, hogy a rendes és rendkívüli munkaidejének együttes mértéke egy naptári héten a 20 órát nem haladja meg.

(3) A 27. § (1) bekezdésében foglaltakon túl nem jár gyermekgondozási segély a nagyszülőnek, ha – kormányrendeletben meghatározott kivétellel – a gyermeket napközbeni ellátást biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek.] helyezik el.

22. § A kincstár vezetője méltányossági jogkörben eljárva – a 27. §-ban foglalt rendelkezések figyelembevételével – a gyermekgondozási segélyre való jogosultságot
a) megállapíthatja a gyermeket nevelő személynek, ha a gyermek szülei a gyermek nevelésében három hónapot meghaladóan akadályoztatva vannak;
b) megállapíthatja, illetőleg meghosszabbíthatja a gyermek általános iskolai tanulmányainak megkezdéséig, legfeljebb azonban a gyermek 8. életévének betöltéséig, ha a gyermek betegsége miatt gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek.] nem gondozható.

Anyasági támogatásban részesülhet az anyai nagymama vagy a gyermek apja is, mint kiskorú szülő gyermekének gyámja.

Anyasági támogatás
29. § (1) Anyasági támogatásra jogosult a szülést követően
a) az a nő, aki terhessége alatt legalább négy alkalommal – koraszülés esetén legalább egyszer – terhesgondozáson vett részt;
b) az örökbefogadó szülő, ha a szülést követő hat hónapon belül az örökbefogadást jogerősen engedélyezték;
c) a gyám, ha a gyermek a születését követően hat hónapon belül – jogerős határozat alapján – a gondozásába kerül.
(2) Az anyasági támogatás az (1) bekezdés *a)* pontja szerinti jogosultat akkor is megilleti, ha a gyermek halva született.
30. § Amennyiben az anyasági támogatásra jogosult nő a támogatás felvételét megelőzően meghal, úgy az anyasági támogatást az anyával egy háztartásban élt apának kell kifizetni, ezen személy hiányában annak a személynek, aki a gyermek gondozását ellátja.
31. § Az anyasági támogatás – gyermekenkénti – összege azonos a gyermek születésének időpontjában érvényes öregségi nyugdíj legkisebb összegének 225%-ával, ikergyermekek esetén 300%-ával.
32. § Az anyasági támogatásra vonatkozó igényt a szülést követő hat hónapon belül lehet benyújtani.
33. § (1) Nem jár anyasági támogatás, ha
a) a szülők a gyermek születését megelőzően nyilatkozatban hozzájárultak a gyermek örökbefogadásához;
b) a megszületett gyermek a gyámhatóság jogerős határozata alapján családból kikerülést eredményező gyermekvédelmi gondoskodásban részesül.
(2) Az anyasági támogatás – a szülést követő hat hónapon belül benyújtott igény esetén – megilleti a jogosultat, ha
a) a gyermek örökbefogadásához való hozzájárulásról szóló nyilatkozatot visszavonták;
b) a családból kikerülést eredményező gyermekvédelmi gondoskodást megszüntetik, és a továbbiakban az anya gondoskodik a gyermek neveléséről.

17. JOGESET

Kriszti 16–17 év közötti lány. Van egy barátja, aki decemberben lesz 18 éves. Jóban vannak. Két hónapos terhes, meg szeretné tartani a babát, de szülei nem akarják. Tavaly volt már egy abortusza. Védelembe vétel alatt áll. Már egy éve kérte, hogy szakellátásba mehessen, de a gyermekjóléti szolgálat segítségével a szüleivel maradt.

Most szeretne anyaotthonba menni, vagy bárhová el otthonról, mert a szüleivel nem jön ki. Akár a fiúhoz is költözne, a fiú szülei megengednék. A házasságon még nem gondolkodtak, nem tudják, hogy össze akarnak-e házasodni. De leginkább anyaotthonba menne most Kriszti, mert a gyermekjólétis is az abortuszra akarja rábeszélni, és fél, hogy a szülei miatt elveszik a gyermekét (kötelezik abortuszra).

Hová mehet, és mit tehet, hogy megtarthassa gyermekét?

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Az eset megoldásához az alábbi jogszabályok alkalmazása szükséges:

1. *1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.)*
2. *1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról (Csjt.)*
3. *1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)*
4. *1992. évi LXXIX. törvény. a magzati élet védelméről*
5. *149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról (Gyer.)*
6. *15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről*

Kriszti korlátozottan cselekvőképes kiskorú, szülői felügyelet alatt áll.

> *A cselekvőképesség*
>
> Ptk. 11. § (1) Cselekvőképes mindenki, akinek cselekvőképességét a törvény nem korlátozza vagy nem zárja ki.
>
> (2) Aki cselekvőképes, maga köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot.
>
> (3) A cselekvőképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.

A kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképesség, illetve cselekvőképtelenség

Ptk. 12. § Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött. A házasságkötés nem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a házasságot a bíróság a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt nyilvánította érvénytelennek.

Ptké. 77. § A házasságkötés a Ptk. hatálybalépése előtt kötött házasságnál sem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a bíróság a házasságot a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság okából szükséges gyámhatósági engedély miatt érvénytelennek nyilvánítja.

Ptk. 12/A. § (1) Korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét már betöltötte és nem cselekvőképtelen.

(2) A korlátozottan cselekvőképes kiskorú nyilatkozatának érvényességéhez – ha jogszabály kivételt nem tesz – törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges. Ha a korlátozottan cselekvőképes kiskorú cselekvőképessé válik, maga dönt a függő jognyilatkozatainak érvényességéről.

(3) A korlátozottan cselekvőképes kiskorú a törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is

a) tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja;

b) megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket;

c) rendelkezik munkával szerzett keresményével; keresménye erejéig erre kötelezettséget vállalhat;

d) megköthet olyan szerződéseket, amelyekkel kizárólag előnyt szerez.

(4) A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak – a *d)* pontban foglaltak szerint – ígért vagy adott ajándékot a gyámhatóság engedélyével visszautasíthatja. Ha a gyámhatóság a törvényes képviselő visszautasító nyilatkozatát nem hagyja jóvá, ez a határozata a törvényes képviselő elfogadó nyilatkozatát pótolja.

(5) A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében maga is tehet jognyilatkozatokat, kivéve azokat, amelyeknél a jogszabály a korlátozottan cselekvőképes kiskorú saját nyilatkozatát kívánja meg, illetve amelyek a munkával szerzett keresményre vonatkoznak.

Ptk. 12/B. § (1) Cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét nem töltötte be.

(2) Cselekvőképtelen az a tizennegyedik életévét már betöltött kiskorú is, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett. A gondnokság alá helyezési eljárásra a 15. § rendelkezései megfelelően irányadók. A gondnokság hatálya a nagykorúság elérésével áll be, de a kiskorú már a határozat jogerőre emelkedésével cselekvőképtelenné válik.

Ptk. 12/C. § (1) A cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el.

(2) Nem lehet semmisnek tekinteni a cselekvőképtelen kiskorú által kötött és már teljesített csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel.

Ptk. 12/D. § A törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során a korlátozott cselekvőképességű, illetve az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen kiskorú véleményét figyelembe kell vennie.

A korlátozottan cselekvőképes és a cselekvőképtelen kiskorúakra vonatkozó közös szabályok

Ptk. 13. § (1) A törvényes képviselő jognyilatkozatainak érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges, ha a jognyilatkozat

a) a kiskorút megillető tartásról történő lemondásra,

b) a kiskorút örökösödési jogviszony alapján megillető jogokra vagy kötelezettségre; külön is visszautasítható vagyontárgyak öröklésének visszautasítására,

c) a kiskorú ingatlantulajdonának átruházására vagy bármely módon történő megterhelésére vonatkozik, ide nem értve azt az esetet, amikor az ingatlan ellenérték nélküli megszerzésével egyidejűleg kerül sor haszonélvezet alapítására,

d) a kiskorú külön jogszabály alapján beszolgáltatott vagyonára,

e) a kiskorú olyan egyéb vagyontárgyára, illetve vagyoni értékű jogára vonatkozik, amelynek értéke meghaladja a külön jogszabályban meghatározott összeget.

(2) Bírósági vagy közjegyzői határozattal elbírált jognyilatkozat érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása nem szükséges.

Ptk. 13/A. § (1) A kiskorú még a gyámhatóság jóváhagyásával sem tehet érvényesen olyan jognyilatkozatot, amellyel ajándékoz, idegen kötelezettségért megfelelő ellenérték nélkül felelősséget vállal, vagy amellyel jogokról ellenérték nélkül lemond.

(2) Ez a szabály nem gátolja a korlátozottan cselekvőképes kiskorút a munkával szerzett keresményével való rendelkezésben, és nem zárja ki a szokásos mértékű ajándékozást.

Ptk. 13/B. § (1) A korlátozott cselekvőképességen és a cselekvőképtelenségen alapuló semmisségre csak annak érdekében lehet hivatkozni, akinek cselekvőképessége korlátozott vagy hiányzik.

(2) Aki cselekvőképességét illetően a másik felet megtéveszti, ezért felelősséggel tartozik, és felelőssége alapján a szerződés teljesítésére is kötelezhető

A lány védelembe vételére vélhetően korábbi abortusza, illetve veszélyeztetettsége miatt került sor. A jegyzői gyámhatóság abban az esetben dönt a védelembe vételről, mely a legenyhébb gyermekvédelmi hatósági intézkedés, és a szülői felügyeleti jogokat nem érinti, ha a gyermek veszélyeztetettsége fennáll, de családból való kiemelése még nem indokolt, továbbá a gyermekjóléti szolgálat által folytatott alapellátás keretén belüli családgondozás során, többnyire az érintettek [szülő(k), gyermek(ek)] együttműködésének hiánya miatt a gyermek veszélyeztetettségét nem lehetett megszüntetni.

A gyámhatóság a védelembe vétellel egy időben családgondozót rendel ki a kiskorú részére, és kötelezettségeket ír elő.

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

Védelembe vétel

Az eljárás megindítása

84. § (1) A jegyző a Gyvt. 17. §-ának (1)–(2) bekezdésében foglalt szervek, személyek jelzése, kezdeményezése, javaslata alapján köteles a védelembe vétel iránti eljárást hivatalból lefolytatni.

(2) A gyermekjóléti szolgálat a javaslatára indult védelembe vétel iránti eljárás során

a) nyilatkozik az alapellátás eredménytelenségének okáról, a gyermek és a szülő együttműködési készségéről,

b) megküldi a gyermekjóléti alapellátás során felvett adatlapot, környezettanulmányt és gondozási tervet,

c) véleményt nyilvánít a gyermek veszélyeztetettségének okáról,

d) javaslatot tesz a kirendelhető családgondozó személyére,

e) javaslatot tesz a Gyvt. 68. § (3) bekezdése alapján szükséges intézkedésekre.

(3) Ha a védelembe vétel iránti eljárás nem a gyermekjóléti szolgálat javaslatára indult, a jegyző megkeresi a gyermekjóléti szolgálatot a(2) bekezdés szerinti javaslat tizenöt napon belül történő megtételére.

(4) A tartózkodási hely szerint illetékes jegyző a védelembe vétel iránti eljárás során köteles beszerezni a lakóhely szerint illetékes jegyzőtől a gyermekre vonatkozó, korábban keletkezett iratokat.

85. § (1) A jegyző a védelembe vétel iránti kérelmet elutasítja, illetve a hivatalból indított eljárást megszünteti, ha a gyermek veszélyeztetettsége nem áll fenn.

(2) Ha a gyermek veszélyeztetettsége fennáll, de a gyermek és szülője, illetve gyámja – ide nem értve a gyermekvédelmi szakellátásban lévő gyermek gyámját – nyilatkozatban vállalják a gyermekjóléti szolgálattal való együttműködést és ennek alapján valószínűsíthető a gondozás eredményessége, a jegyző az (1) bekezdésben foglalt döntésével egyidejűleg felhívja a gyermekjóléti szolgálatot az alapellátás keretében történő segítségnyújtásra.

(3) Ha a gyermek veszélyeztetettsége fennáll és az az alapellátás önkéntes igénybevételével sem szüntethető meg – de a gyermeket nem kell a családból kiemelni –, a jegyző a gyermeket védelembe veszi.

86. § (1) A jegyző a védelembe vétel iránti eljárás során tárgyalást tart.

(2) A tárgyalást úgy kell megtartani, hogy hozzásegítse a gyermeket és a szülőt, illetve gyámját – ide nem értve a gyermekvédelmi szakellátásban lévő gyermek gyámját – a védelembe vétel okának, céljának és jogkövetkezményeinek megismeréséhez.

(3) A tárgyaláson meg kell hallgatni a Gyvt. 128. §-ában meghatározott személyeken túl azt a családgondozót is, aki a gyermek gondozását a védelembe vételt megelőzően segítette.

(4) Az eljárás során a gyermeket és a szülőt, illetve gyámját – ide nem értve a gyermekvédelmi szakellátásban lévő gyermek gyámját – nyilatkoztatni kell arról, hogy vállalják-e a gyermekjóléti szolgálattal az alapellátás keretében való együttműködést. A nyilatkozattétel előtt a gyermeket és a szülőt, illetve gyámját – ide

nem értve a gyermekvédelmi szakellátásban lévő gyermek gyámját – figyelmeztetni kell az együttműködés hiányában alkalmazható jogkövetkezményekre.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Védelembe vétel

68. § (1) Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi.

(2) A települési önkormányzat jegyzője – a gyermekjóléti szolgálat javaslatának figyelembevételével – védelembe veheti továbbá

a) a szabálysértési hatóság értesítése alapján a szabálysértést elkövetett fiatalkorút,

b) a nyomozó hatóság nyomozást megtagadó határozata alapján a tizennegyedik életévét be nem töltött gyermeket,

c) a rendőrség, az ügyészség, illetve a bíróság jelzése alapján a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt fiatalkorút.

(3) A védelembe vétellel egyidejűleg a gyermek gondozásának folyamatos segítése és ellátásának megszervezése, a szülői nevelés támogatása érdekében a települési önkormányzat jegyzője a gyermek részére a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendeli ki és a veszélyeztetettség okának megszüntetése érdekében intézkedést tesz, így különösen

a) kötelezi a szülőt, hogy folyamatosan vegye igénybe a gyermekek napközbeni ellátását, a gyermekek átmeneti gondozását, a Kt. hatálya alá tartozó iskolaotthonos nevelést-oktatást, illetve kollégiumi ellátást,

b) kötelezi a szülőt, hogy gyermekével keressen fel valamely családvédelemmel foglalkozó személyt vagy szervezetet,

c) kötelezi a szülőt arra, hogy gyermeke vegye igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat,

d) kezdeményezi a háziorvosnál – súlyos veszélyeztetettség esetén bármely orvosnál – a betegsége, illetve szenvedélybetegsége következtében állandóan vagy időszakosan kóros elmeállapotú szülő, illetve a gyermekkel együtt élő más hozzátartozó orvosi vizsgálatát,

e) intézkedik – az illetékes szervek bevonásával – a gyermek egészségét veszélyeztető körülmények megszüntetéséről,

f) magatartási szabályokat állapít meg a gyermek számára a kifogásolt magatartás megszüntetése érdekében,

g) figyelmezteti a szülőt helytelen életvezetésének, magatartásának következményére, és felszólítja annak megváltoztatására, figyelmezteti továbbá a szülőt az (5) bekezdés szerinti jogkövetkezményre,

h) kötelezheti a szülőt és a gyermeket, illetve felkérheti a konfliktusban érintett más személyt arra, hogy a nevelési-oktatási intézményben előforduló erőszak miatt kialakult helyzet vagy más súlyos konfliktus-

helyzet kezelése érdekében jelenjen meg iskolapszichológusi vizsgálaton, illetve vegye igénybe a konfliktuskezelést segítő szolgáltatást.
(4) A kirendelt családgondozó a védelembe vételt elrendelő határozat jogerőre emelkedésétől számított tizenöt napon belül a gyermekre, illetve a (2) bekezdés szerinti fiatalkorúra vonatkozóan egyéni gondozási-nevelési tervet készít, melyhez szükség szerint a 132. § (1) bekezdésében meghatározott szerveket vagy személyeket kereshet meg.
(5) A települési önkormányzat jegyzője – kérelemre bármikor, hivatalból legalább évente – felülvizsgálja a védelembe vétel indokoltságát. A települési önkormányzat jegyzője haladéktalanul értesíti a gyámhivatalt a szükséges intézkedések megtétele céljából, ha
a) a védelembe vétellel a gyermek veszélyeztetettségét megszüntetni nem lehet, és alaposan feltételezhető, hogy segítséggel sem biztosítható a gyermek családi környezetben történő megfelelő gondozása, nevelése vagy
b) a védelembe vétel már két éve fennáll és a védelembe vétellel a gyermek veszélyeztetettségét nem sikerült megszüntetni.
(6) A védelembe vétel nem érinti a szülő felügyeleti jogát.
68/A. § (1) A gyermek után járó iskoláztatási támogatás teljes összege folyósításának a Cst. 15. § *b)* pontjában foglaltak szerinti felfüggesztésével egyidejűleg a települési önkormányzat jegyzője – védelembe nem vett gyermek esetén – elrendeli a gyermek védelembe vételét.
(2) A települési önkormányzat jegyzője egy határozatban dönt az iskoláztatási támogatás felfüggesztéséről, védelembe nem vett gyermek esetén a védelembe vétel elrendeléséről és ezzel egyidejűleg az iskoláztatási támogatás összegének a települési önkormányzat részére a kincstárban megnyitott családtámogatási folyószámlára (a továbbiakban: családtámogatási folyószámla) történő utalásáról.
(3) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a (2) bekezdés szerinti családtámogatási folyószámlán rendelkezésre álló összeg felhasználását rendeletben szabályozza.
68/B. § (1) A települési önkormányzat jegyzője – a 68/A. § szerinti esetet kivéve –
a) ha a gyermek veszélyeztetettsége elsősorban elhanyagolása miatt áll fenn, és
b) a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja vagy nem akarja, és
c) alappal feltételezhető, hogy a családi pótlék célzott felhasználásával a gyermek fejlődése a családi környezetben biztosítható, a védelembe vétellel egyidejűleg vagy a gyermek védelembe vételének fennállása során – a családi pótlék gyermek után járó összegének 100%-a erejéig – a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról határozhat.
(2) A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása legfeljebb hat hónap időtartamra, a döntést követő második hónap első napjával kezdődően rendelhető el. A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása a feltételek fennállása esetén ismételten elrendelhető.
(3) Ha a védelembe vétel során felmerül a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásának szükségessége, ennek megvizsgálása érdekében a települési önkormányzat jegyzője megkeresi a gyer-

mekjóléti szolgálatot. A gyermekjóléti szolgálat a megkereséstől számított tizenöt napon belül tájékoztatja a települési önkormányzat jegyzőjét vizsgálatának eredményéről, és szükség szerint javaslatot tesz a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtására. Nem kell megkeresni a gyermekjóléti szolgálatot, ha a gyermekjóléti szolgálat kezdeményezte a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtását.
(4) Ha a védelembe vétel során a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása válik szükségessé, a települési önkormányzat jegyzője – a gyermeket gondozó szülő, illetve a korlátozottan cselekvőképes gyermek meghallgatását követően, véleményük figyelembevételével, továbbá a gyermekjóléti szolgálat és szükség szerint a 17. § (1) bekezdése szerinti jelzőrendszer tagjai javaslatának figyelembevételével – gondoskodik a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásához kapcsolódó pénzfelhasználási terv elkészítéséről.
(5) A pénzfelhasználási terv figyelembevételével a települési önkormányzat jegyzője egy határozatban dönt a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról, időtartamáról és módjáról, védelembe nem vett gyermek esetén a védelembe vétel elrendeléséről, az eseti gondnok kirendeléséről, és ezzel egyidejűleg a természetben nyújtott családi pótlék családtámogatási folyószámlára történő utalásáról.
68/C. § (1) A települési önkormányzat jegyzője a felfüggesztett iskoláztatási támogatás és a családi pótlék természetbeni formában történő biztosítása céljából a gyermek részére – figyelemmel korára, egyéni szükségleteire és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményére – eseti gondnokot rendel ki.
(2) Egy eseti gondnok egyidejűleg legfeljebb tíz gyermek vonatkozásában gondoskodhat a családi pótlék természetbeni formában történő biztosításáról.
(3) A települési önkormányzat az eseti gondnok által a családi pótlék felhasználásával összefüggésben a gyermeknek vagy családjának okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékben felel. A kártérítésre a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni. Nem kell megtéríteni a kárt, ha azt a gyermek vagy családjának felróható magatartása okozta. A települési önkormányzat követelheti az eseti gondnoktól kárának megtérítését.
(4) A megfizetett károsszegnek a gyermek, fiatal felnőtt érdekében történő felhasználását az újonnan kirendelt eseti gondnok biztosítja.
69. § (1) A védelembe vételt meg kell szüntetni, ha
a) a gyermek családban történő nevelkedése védelembe vétel nélkül is biztosítható,
b) a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését, átmeneti vagy tartós nevelésbe vételét rendelték el,
d) a fiatalkorú szabadságvesztését vagy javítóintézeti nevelését tölti.
(2) A védelembe vétel – a (3) és (4) bekezdésben meghatározott kivétellel – a gyermek nagykorúvá válásával szűnik meg.
(3) Ha a települési önkormányzat jegyzője a védelembe vételt a 68. § (2) bekezdés *c)* pontja alapján rendelte el, a védelembe vétel indokolt esetben a fiatalkorú kérelmére a büntetőeljárás befejezéséig, de legfeljebb huszadik évének betöltéséig tart.

(4) Ha a gyermek nagykorúvá válásakor a rá tekintettel folyósított iskoláztatási támogatás fel van függesztve, a védelembe vétel az iskoláztatási támogatás folyósítása felfüggesztésének megszüntetéséig meghosszabbodik.

Amennyiben a védelembe vétel nem vezet eredményre, a jegyző értesítésére a gyámhivatal megteszi az alábbi szükséges intézkedés valamelyikét.

- *ideiglenes hatályú elhelyezés külön élő szülőnél vagy 3. személynél,*
- *családba fogadás,*
- *átmeneti nevelésbe vétel.*

Ezek az intézkedések jöhetnek szóba a védelembe vétel eredménytelensége nélkül is Kriszti esetében. Kriszti szülei együtt élnek, tehát az első lehetőség feltételei nem állnak fenn.

A harmadik személynél történő ideiglenes hatályú elhelyezésről a gyámhivatal dönthet, mellyel egy időben a kiskorú részére gyámot is rendel. Ezt követően azonban pert kell indítani a bíróságon a gyermekelhelyezés iránt, mert erről csak a bíróságnak van hatásköre dönteni. (Gyám lehet akár a fiú egyik szülője is, aki az újszülött felett is vállalhatja majd a gyámi tisztet.)

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Ideiglenes hatályú elhelyezés

72. § (1) Ha a gyermek felügyelet nélkül marad vagy testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését családi környezete vagy önmaga súlyosan veszélyezteti, és emiatt azonnali elhelyezése szükséges, a települési önkormányzat jegyzője, a gyámhivatal valamint a rendőrség, az idegenrendészeti hatóság, a menekültügyi hatóság, az ügyészség, a bíróság a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoksága (a továbbiakban: beutaló szerv) a gyermeket ideiglenesen

a) a nevelésére alkalmas, azt vállaló különélő szülőnél, más hozzátartozónál, illetve személynél, vagy ha erre nincs lehetőség,

b) a legközelebbi ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermekek ellátását is biztosító nevelőszülőnél, vagy ha erre nincs lehetőség – az ideiglenes hatályú elhelyezés biztosítására is kijelölt – gyermekotthonban helyezi el, és erről haladéktalanul értesíti a gyámhivatalt, illetve külföldi állampolgárságú gyermek esetében – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – a Kormány által kijelölt gyámhivatalt.

(2) Az ideiglenes hatályú elhelyezést megalapozó súlyos veszélyeztetettségnek minősül a gyermek olyan bántalmazása, elhanyagolása, amely életét közvetlen veszélynek teszi ki, vagy testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésében jelentős és helyrehozhatatlan károsodást okozhat.

(3) A gyermeknek a gondozási helyre viteléről a beutaló szerv gondoskodik.

(4) Az ideiglenes hatályú elhelyezéstől kezdődően a szülő gondozási, nevelési joga szünetel.

73. § (1) A gyámhivatal – a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel – az ideiglenes hatályú elhelyezést követően – függetlenül attól, hogy arra mely beutaló szerv intézkedése alapján kerül sor, és hogy a döntést megfellebbezték-e – annak elrendelésétől számított

a) harminc napon belül megszünteti az ideiglenes hatályú elhelyezést, ha annak okai nem állnak fenn, vagy

b) harmincöt napon belül elrendeli a gyermek átmeneti vagy tartós nevelésbe vételét, vagy

c) két hónapon belül pert indít az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartása vagy megváltoztatása mellett a gyermekelhelyezés megváltoztatása, illetve a szülői felügyelet megszüntetése iránt.

(2) A bíróság gyermekelhelyezéssel kapcsolatos döntésének az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott perindítással történő megváltoztatására csak abban az esetben kerülhet sor, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság elhelyezési döntését alapította, később lényegesen megváltoztak.

(3) A külföldi állampolgárságú gyermek – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – ideiglenes hatályú elhelyezését követően a Kormány által kijelölt gyámhivatal haladéktalanul

a) értesíti az illetékes rendőr-főkapitányságot a gyermek esetleges további magyarországi tartózkodásának rendezése végett, és/vagy

b) kezdeményezi a jogsegélykérelem iránti eljárást a gyermek gyámsága, illetve örökbefogadása érdekében, vagy

c) értesíti az illetékes külképviseletet a gyermek állampolgársága szerinti országba történő visszajuttatása céljából.

(4) A Kormány által kijelölt gyámhivatal a külföldi állampolgárságú gyermek – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – ideiglenes hatályú elhelyezését a gyermek származási országának válaszát követően azonnal, illetve hivatalból félévente felülvizsgálja, és ennek eredményeképpen dönt az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartásáról, a gondozási hely megváltoztatásáról vagy – ha azt nemzetközi szerződés vagy jogszabály nem zárja ki – az ideiglenes hatályú elhelyezés megszüntetésével egyidejűleg a gyermek gyámságáról, örökbefogadásáról.

74. § (1) Ha a gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezés alapján azt állapítja meg, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének okai nem állnak fenn, de a gyermek fejlődése a korábbi környezetében nincs biztosítva, két hónapon belül pert indít a szülő (szülők) ellen a gyermeknek a különélő másik szülőnél vagy harmadik személynél történő elhelyezése iránt.

(2) A gyámhivatal a per megindításával egyidejűleg megállapítja a szülő felügyeleti jogának szünetelését, a különélő másik szülő felügyeleti jogának feléledését, vagy azt a személyt, akinél a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték, a gyermek gyámjául rendeli.

75. § Ha a gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezést követően azt állapítja meg, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének okai fennállnak,két hónapon belül pert indít a szülő ellen a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránt, a perindítással egyidejűleg megállapítja a szülő felügyeleti jogának szünetelését, továbbá

a) megállapítja a különélő másik szülő szülői felügyeleti jogának feléledését, és felhívja őt e joga gyakorlására, ha a gyermeket ideiglenes hatállyal nála helyezték el,
b) a gyermek gyámjául rendeli azt a hozzátartozót vagy más személyt, akinél a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték,
c) gyámot (hivatásos gyámot) rendel, ha a gyermeket ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezték el.
75/A. § Ha a szülő hozzájárult
a) gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához, a gyámhivatal hivatásos gyámot rendel a gyermek számára és a gyermeket ideiglenesen a leendő örökbefogadó szülőnél helyezi el,
b) gyermekének ismert személy általi örökbefogadásához és az örökbefogadás engedélyezését a leendő örökbefogadó szülő és a gyámság alatt álló, örökbefogadandó gyermek gyámja kéri, alkalmassága esetén a gyámhivatal a leendő örökbefogadó szülőt a gyermek gyámjául rendeli ki és a gyermeket nála ideiglenesen elhelyezi.
76. § (1) A gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezést megszünteti, ha
a) megállapítja, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés feltételei nem álltak fenn, és a gyermek fejlődése korábbi környezetében – szükség esetén védelembe vétel mellett – biztosítható,
b) a gyermeket átmeneti nevelésbe veszi,
c) a bíróság a szülői felügyelet megszüntetése, illetve a gyermek elhelyezésének megváltoztatása iránti perben jogerősen döntött,
d) a gyermeket családba fogadják
e) a gyermeket örökbe fogadják,
f) a gyermeket tartós nevelésbe veszi.
(2) A gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezés során a gyermek gondozási helyét megváltoztatja, ha megállapítja, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés feltételei fennállnak, azonban
a) a gyermek nevelőszülőnél, gyermekotthonban történő elhelyezését követően válik ismertté, hogy van a gyermek nevelésére alkalmas és azt vállaló külön élő másik szülő, más hozzátartozó, illetve más személy, akinél a gyermek ideiglenes hatállyal elhelyezhető, vagy
b) a gyermek jelenlegi gondozási helyének megváltoztatása más okból indokolt.

Az átmeneti nevelésbe vételről csak nagyon indokolt esetben dönt a gyámhivatal, de Kriszti esetében ez az egyik lehetséges megoldás. Szülei szülői felügyeleti jogának szünetelése mellett hivatásos gyámot rendelnek ki részére és gyermekotthonba (van néhány, mely befogad terhes kiskorúakat), vagy nevelőszülőhöz kerülhet. Amennyiben a szülés után is a szakellátásban marad, gyermekét is átmeneti nevelésbe vehetik.

Átmeneti nevelésbe vétel
77. § (1) A gyámhivatal a gyermeket átmeneti nevelésbe veszi, ha a gyermek fejlődését a családi környezete veszélyezteti, és veszélyeztetettségét az alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal, valamint

a védelembe vétellel nem lehetett megszüntetni, illetve attól eredmény nem várható, továbbá, ha a gyermek megfelelő gondozása a családján belül nem biztosítható. Az átmeneti nevelésbe vétellel egyidejűleg a gyámhivatal a gyermeket nevelőszülőnél vagy – ha ez nem lehetséges – gyermekotthonban, illetve fogyatékos vagy pszichiátriai betegek otthonában helyezi el és gyámot (hivatásos gyámot) rendel.
(2) Az (1) bekezdés szerint átmeneti nevelésbe vett gyermek szülőjének szülői felügyeleti joga szünetel.
(3) Az átmeneti nevelésbe vétel addig biztosítja az egyéni elhelyezési terv szerint a gyermek otthont nyújtó ellátását, amíg a gyermek családja képessé válik a gyermek visszafogadására.
(4) A gyámhivatal a gyermek átmeneti nevelésbe vételéről soron kívül határoz. A határozat fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítható.
(5) A gyermeknek a nevelőszülőhöz vagy gyermekotthonba, illetve más bentlakásos intézménybe viteléről a gyámhivatal rendelkezése alapján a gyermek törvényes képviselője vagy a gyermeket gondozó más személy, illetve a települési önkormányzat jegyzője gondoskodik.
78. § (1) A gyámhivatal az átmeneti nevelésbe vett gyermek és a szülő kapcsolatát, a szülőnek a nevelőszülővel, gyermekotthonnal, illetve fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonával való együttműködését, továbbá a szülő magatartásában, életvitelében és körülményeiben beálló változásokat folyamatosan figyelemmel kíséri.
(2) Ha az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője kapcsolattartási jogával a gyermek vagy a gyermeket gondozó személy sérelmére visszaél és magatartásával a gyermek nevelését, testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését veszélyezteti, a gyermeket gondozó személy, illetve a gyermek gyámja (hivatásos gyámja) kezdeményezheti a gyámhivatalnál, illetve a bíróságnál a kapcsolattartási jog korlátozását, szüneteltetését vagy megvonását.
(3) Ha az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője neki felróhatóan, a gyermek érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel, a gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein a gyermek átmeneti nevelésének megszüntetése céljából nem változtat, illetőleg, ha a szülői felügyelet megszüntetésének egyéb oka valósult meg, a gyámhivatal pert indít a szülő ellen felügyeleti jogának megszüntetése iránt.
79. § (1) A gyámhivatal az átmeneti nevelésbe vétel fennállásának szükségességét a gyám, a hivatásos gyám, a nevelőszülő vagy intézmény, valamint a vérszerinti családot gondozó gyermekjóléti szolgálat és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatása, illetve javaslata, továbbá, ha szükséges a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleménye alapján évente – a három éven aluli gyermek esetében félévente – felülvizsgálja. A felülvizsgálat eredményeképpen a gyámhivatal dönt az egyéni elhelyezési terv, illetve a gondozási hely fenntartásáról vagy módosításáról, továbbá – a feltételek fennállása esetén – a szülői felügyelet megszüntetése iránti per indításáról vagy, ha ez nem szükséges, a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánításáról, vagy az átmeneti nevelés megszüntetéséről.
(2) A gyámhivatal a szülő kérelmére vagy hivatalból a gyermek átmeneti nevelésbe vételét megszünteti, ha annak okai már nem állnak fenn.

(3) Az átmeneti nevelésbe vétel megszűnik, ha a gyermek tartós nevelésbe került, örökbe fogadták, nagykorúvá vált, vagy ha a bíróságnak a gyermekelhelyezésre vonatkozó döntését követően a külön élő másik szülőhöz vagy harmadik személyhez került.

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

Átmeneti nevelésbe vétel

99. § (1) Átmeneti nevelésbe vételre nem kerülhet sor, ha a veszélyeztetettség megszüntetése és a gyermek gondozása megfelelően biztosítható a különélő másik szülőnél vagy harmadik személynél történő ideiglenes elhelyezéssel, családba fogadással, a gyermek átmeneti gondozásával, valamint fogyatékos és pszichiátriai betegek otthonában történő elhelyezése útján.

(2) Ha az átmeneti nevelésbe vétel feltételei nem állnak fenn, a gyámhivatal a kérelem elutasításával, illetve az eljárás megszüntetésével egyidejűleg megkeresi

a) a gyermekjóléti szolgálatot az alapellátás keretében történő segítségnyújtásra,

b) indokolt esetben a jegyzőt a védelembe vétel elrendelése céljából.

100. § (1) Ha a gyámhivatal a Gyvt. 77. §-ának (1) bekezdése alapján a gyermeket átmeneti nevelésbe veszi, a gyermek az otthont nyújtó ellátás keretében teljes körű ellátást és segítséget kap a fejlődését veszélyeztető körülmények elhárításához, a családi környezetébe történő visszahelyezéséhez.

(2) A gyámhivatal a gyermek átmeneti nevelésbe vételére irányuló eljárása során

a) feltárja azokat a körülményeket, amelyek a szülőt akadályozzák a gyermek nevelésében és a veszélyeztetettség elhárításában, így különösen a szülők, más családtagok személyiségével, egészségi állapotával, a gyermekhez fűződő viszonyával, életvitelével és szociális helyzetével kapcsolatos lényeges körülményeket,

b) feltárja a gyermek személyiségével, neveltségi és egészségi állapotával kapcsolatos körülményeket,

c) beszerzi a gyermekjóléti szolgálatnál, illetve a gyámügyi hatáskörben eljáró jegyzőnél keletkezett iratokat, valamint felkéri az illetékes jegyzőt a gyermek ingó- és ingatlanvagyonának leltározására,

d) meghallgatja a szülőt a gyermek iskolájának, életpályájának, illetve tartózkodási helyének kijelölésével kapcsolatban és nyilatkoztatja azokról az adatokról, amelyek a gyermek után járó ellátások igénybevételéhez szükségesek,

e) javaslatot szerez be a gyermek gondozási helyének meghatározásához,

f) beszerzi a szülő vagy tartásra köteles más személy jövedelmi és vagyoni helyzetére vonatkozó igazolásokat,

g) a gyermek tartózkodási helyén környezettanulmányt készít,

h) beszerzi a gyermek születési anyakönyvi másolatát, és ha szükséges eljár az 54. § (1) bekezdése alapján.

(3) A gyámhivatal a (2) bekezdés *b)* pontjában foglaltak vizsgálata során szükség esetén beszerzi a Gyvt. 132. §-ának (1) bekezdésében meghatározott szerv vagy személy szakvéleményét. A gyámhivatal indokolt

esetben a szakértőket közös szakvélemény elkészítésére kérheti fel vagy őket együttesen hallgathatja meg.
101. § (1) Az átmeneti nevelésbe vétel iránti eljárás során a gyámhivatal tárgyalást tart.
(2) A tárgyalást úgy kell megtartani, hogy hozzásegítse a gyermeket és a szülőt a nevelésbe vétel okának, céljának és jogkövetkezményének megismeréséhez.

Az átmeneti nevelésbe vételnél egyszerűbb, humánusabb megoldás a családba fogadás, melyhez a gyámhivatal akkor járul hozzá, ha a szülők ezt kérik. Kriszti esetében nem tudjuk, hogy a szülők és a gyermek vélhetően rossz viszonya miatt ez szóba jöhet-e.

Családba fogadás
70. § (1) A gyámhivatal
a) a szülői felügyeletet gyakorló mindkét szülő kérelmére,
b) a szülői felügyeletet egyedül gyakorló szülő kérelmére – a különélő másik szülő meghallgatásával –, vagy
c) az átmeneti nevelt gyermek feletti szülői felügyeleti jogot a nevelésbe vétel előtt gyakorló szülő kérelmére – az átmeneti nevelt gyermek gyámjának meghallgatásával – hozzájárulhat ahhoz, hogy a szülő egészségi állapota, indokolt távolléte vagy más családi ok miatt a gyermeket a szükséges ideig más, általa megnevezett család átmenetileg befogadja, gondozza és nevelje, feltéve, hogy a családba fogadás a gyermek érdekében áll.
(2) A családba fogadás ideje alatt a szülő felügyeleti joga szünetel.
(3) A családba fogadás a szülő tartási kötelezettségét nem érinti.
(4) A gyámhivatal a kérelem benyújtásakor tájékoztatja a szülőt jognyilatkozatának következményeiről.
(5) Az (1) bekezdés *c)* pontja szerinti esetben a családba fogadással egyidejűleg meg kell szüntetni a gyermek átmeneti nevelésbe vételét.
(6) A családba fogadás fennállása alatt is elrendelhető a gyermek védelembe vétele, ha annak feltételei megvalósulnak.
71. § (1) A gyámhivatal a családba fogadáshoz akkor járul hozzá, ha a családba fogadó szülő személyisége és körülményei alapján alkalmas a gyermek gondozására, nevelésére, a gyámság ellátására, valamint e feladatok ellátását maga is vállalja.
(2) A családba fogadó szülőt (szülőket) a gyámhivatal gyámul rendeli.
(3) A családba fogadás az alapul szolgáló ok előrelátható fennállásáig tart. A családba fogadást a gyámhivatal a gyám tájékoztatása alapján évente felülvizsgálja.
(4) A szülőt megilleti a kapcsolattartás joga, valamint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben való együttes döntési jog. A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben felmerült vitákban a gyámhivatal dönt.

(5) Különösen indokolt esetben a gyámhivatal a szülőt feljogosíthatja a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyében a törvényes képviselet jogával.
(6) A családba fogadást meg kell szüntetni, ha azt a szülő vagy a családba fogadó szülő kérte. Ha a családba fogadás oka továbbra is fennáll, a gyámhivatal a családba fogadás megszüntetését követően a gyermekvédelmi gondoskodás más formájáról intézkedik.

Mivel a családba fogadás idejére a hatóság gyámot rendel a kiskorú részére, a szülők szülői felügyelete szünetel. Tekintettel arra, hogy Kriszti elmúlt 16 éves és a fiú szülei hajlandóságot mutatnak a befogadására, a legjobb megoldásnak az tűnhet, ha a gyámhivataltól kéri a szülői ház elhagyását.

Ebben az esetben a szülők szülői felügyeleti joga megmarad, az csak a gondozás, nevelés tekintetében szünetel.

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

A szülői ház elhagyása

21. § (1) A szülői ház elhagyásával kapcsolatos eljárás a gyermek, a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő, illetve a gyermeket gondozó vagy a gyermek gondozását vállalni szándékozó személy kérelmére indul.
(2) A gyámhivatal a szülői ház vagy a szülők által kijelölt más tartózkodási hely elhagyásának engedélyezése során [Csjt. 77. § (2) bek.] vizsgálja, hogy a gyermek törvényes képviselete, lakhatása és tartása a kérelemben megjelölt helyen miképpen biztosítható.
(3) A gyámhivatal a (2) bekezdésben megjelölt eljárása során, ha a gyermek nem intézménybe, hanem magánszemélyhez kíván költözni, köteles a magánszemélyt is meghallgatni és nála környezettanulmányt készíteni.
(4) Ha a gyámhivatal a szülői ház elhagyását engedélyezi, egyúttal megállapítja, hogy a szülői ház elhagyásának engedélyezése – a gondozás, nevelés kivételével – a szülők szülői felügyeleti jogát és tartási kötelezettségét nem érinti.
(5) Ha a gyámhivatal a kérelmet elutasítja és a gyermek a szülői házat már engedély nélkül elhagyta, egyidejűleg kötelezi a gyermeket a visszatérésre. Ugyanígy jár el abban az esetben is, ha az engedély megadását követően a feltételek megváltozása miatt az engedélyt visszavonja.
(6) A szülői ház elhagyásának engedélyezéséről szóló határozatát a gyámhivatal közli a családtámogatási ellátást folyósító szervvel

Ha Kriszti mégis házasságot szeretne kötni, a következő rendelkezések az irányadók:

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

A kiskorú házasságkötésének engedélyezésével kapcsolatos ügyek

34. § (1) A 16. évét betöltött házasuló a házasságkötés engedélyezése iránti kérelmet a gyámhivatalnál vagy az anyakönyvvezetőnél személyesen terjesztheti elő.

(2) A házasságkötéshez szükséges előzetes engedély megadása iránti kérelemhez csatolni kell

a) a háziorvos arra vonatkozó igazolását, hogy a kiskorú gyermek a házasságkötéshez szükséges testi és értelmi fejlettséggel rendelkezik,

b) a házasulandó felek jövedelemigazolását, amelyből megállapítható, hogy a 16. életévet betöltött házasuló, illetve a meglévő vagy a 18. életévének elérése előtt születendő gyermekének megélhetése és lakhatása a házasságkötés után biztosítva van,

c) a családvédelmi szolgálat tanácsadásán való részvételt tanúsító igazolást.

35. § (1) A gyámhivatal a határozathozatal előtt meghallgatja a házasulókat, a kiskorú házasuló törvényes képviselőjét és környezettanulmányt készít.

(2) A meghallgatásnak ki kell terjednie azokra a körülményekre is, amelyek az engedély megadását indokolják, továbbá arra is, hogy nem áll-e fenn házassági akadály.

Az engedélyezés feltételei

36. § (1) A gyámhivatal a házasságkötésre vonatkozó előzetes engedélyt akkor adja meg, ha

a) a házasságkötés a kiskorú gyermek érdekét szolgálja,

b) az engedély megadása iránti kérelmet a kiskorú gyermek szabad akaratából, befolyástól mentesen nyújtotta be,

c) a 34. § (2) bekezdésében meghatározott feltételek fennállnak.

(2) Önmagában az a tény, hogy a kiskorú várandós – az egyéb körülmények gondos vizsgálata és mérlegelése nélkül – nem alapozza meg a házasságkötés engedélyezését.

(3) A házasságkötési engedély a gyámhivatali határozat jogerőre emelkedését követő 6 hónapig hatályos.

(4) A házasságkötés engedélyezéséről szóló határozatot a gyámhivatal közli a családtámogatási ellátást folyósító szervvel.

Az eset ismertetésénél felmerült Kriszti anyaotthoni vagy átmeneti otthoni elhelyezése. Az átmeneti gondozás a személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások egyike, mely a szülői felügyeleti jogokat nem érinti.

Gyermekek átmeneti gondozása

45. § (1) A gyermekek átmeneti gondozása keretében – kivéve, ha a gyermek átmeneti gondozását családok átmeneti otthona biztosítja – a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az

életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő étkeztetéséről, ruházattal való ellátásáról, mentálhigiénés és egészségügyi ellátásáról, gondozásáról, neveléséről, lakhatásáról (a továbbiakban: teljes körű ellátás) kell gondoskodni.

(2) A gyermekek átmeneti gondozását – a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy más törvényes képviselő (a továbbiakban együtt: szülő) kérelmére vagy belegyezésével – ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátással kell biztosítani, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte vagy más akadályoztatása miatt a gyermek nevelését a családban nem tudja megoldani. A fogyatékos gyermek számára a sajátos szükségleteihez igazodó ellátást kell biztosítani.

(3) A helyettes szülő egyidejűleg – saját gyermekeit is beszámítva – legfeljebb négy gyermek gondozását végezheti.

(4) A gyermekek átmeneti gondozása során a gyermek iskolai oktatását – lehetőség szerint – iskolaváltás nélkül kell biztosítani.

(5) A gyermek átmeneti gondozásának megkezdéséről a szülőjének lakóhelye – ennek hiányában a tartózkodási helye – szerinti gyermekjóléti szolgálatot értesíteni kell. A gyermek átmeneti gondozása megkezdésekor – ha az előreláthatólag harminc napnál hosszabb lesz – el kell készíteni a gyermekre vonatkozó egyéni gondozási nevelési tervet.

(6) A gyermekek átmeneti gondozása az alapjául szolgáló ok fennállásáig, de legfeljebb tizenkettő hónapig tart.

46. § (1) A gyermek átmeneti gondozása keretében ideiglenes jelleggel, állapotának megfelelő ellátást és éjszakai bentlakást (a továbbiakban: ideiglenes gondozást) kell biztosítani az olyan gyermek számára, aki lakóhelyéről önkényesen eltávozott, így ellátás és felügyelet nélkül maradt.

(2) Az ideiglenes gondozás során fel kell tárni a gyermek felügyelet nélkül maradását előidéző okokat, és egyidejűleg haladéktalanul értesíteni kell a gyermek szülőjét vagy más törvényes képviselőjét, illetve a gyermekjóléti szolgálatot a további átmeneti gondozás vagy más gyámhatósági intézkedés megtétele céljából.

(3) A gyermek (2) bekezdésben meghatározott további átmeneti gondozásához minden esetben be kell szerezni a szülő vagy más törvényes képviselő beleegyező nyilatkozatát.

(4) A gyámhivatalt értesíteni kell a szükséges hatósági intézkedések megtétele céljából, ha

a) a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermekéről az ideiglenes gondozásról való értesítést követő három napon belül nem gondoskodik,

b) a szülő vagy más törvényes képviselő gyermeke átmeneti gondozásához nem járul hozzá, illetve azt nem kéri,

c) a gyermek visszakerülése a szülőjéhez ellentétes a gyermek érdekeivel.

47. § (1) A gyermekek átmeneti gondozását meg kell szüntetni, ha azt a szülő kéri, vagy ha annak okai már nem állnak fenn.

(2) Megszűnik a gyermek átmeneti gondozása, ha a gondozás időtartama eltelt.

(3) Ha az átmeneti gondozás időtartama eltelt, azonban a gyermek családi környezetébe nem térhet vissza
a) az elhelyezés – a szülő vagy más törvényes képviselő kérelmére vagy beleegyezésével – hat hónappal, szükség esetén a tanítási év végéig meghosszabbítható, vagy
b) haladéktalanul értesíteni kell a gyámhivatalt, a szükséges intézkedések megtételére.
(4) A gyámhivatalt értesíteni kell a szükséges intézkedések megtétele érdekében az átmeneti gondozás időtartamának eltelte előtt is, ha
a) nyilvánvalóvá válik, hogy a gyermek családi környezetébe nem térhet vissza,
b) a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek átmeneti gondozását ugyanazon intézményben két éven belül másodszor is kéri.
48. § (1) A gyermek átmeneti gondozása megszervezhető a működtető által kijelölt helyettes szülőnél, gyermekek átmeneti otthonában vagy családok átmeneti otthonában.
(2) A gyermekek átmeneti házi gondozásaként – a szülő kérelmére – a gyermek saját otthonában történő ellátását gondozó útján kell biztosítani, ha testi vagy lelki betegsége miatt a gyermek ellátása elsősorban helyettes szülőnél történő elhelyezés útján vagy bentlakásos gyermekintézményben nem oldható meg és ha ez a gondozás a gyermek érdekét szolgálja.

Családok átmeneti otthona

51. § (1) Az otthontalanná vált szülő kérelmére a családok átmeneti otthonában együttesen helyezhető el a gyermek és szülője, valamint legfeljebb 21. életévének betöltéséig a gyermek nagykorú testvére, ha az elhelyezés hiányában lakhatásuk nem lenne biztosított, és a gyermeket emiatt el kellene választani szülőjétől, családjától.
(2) A családok átmeneti otthona legalább tizenkettő, de legfeljebb negyven felnőtt és gyermek együttes ellátását biztosítja. A családok átmeneti otthona működtethető telephelyenként legfeljebb tizenkét férőhelyes lakásban vagy családi házban. A telephelyek összférőhelyszáma nem haladhatja meg a székhely szerinti intézmény összes férőhelyeinek kétszeresét.
(3) A családok átmeneti otthona a felnőtt és a gyermek együttes ellátása során
a) befogadja az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőt és gyermekét,
b) befogadja a válsághelyzetben lévő bántalmazott vagy várandós anyát, illetve a szülészetről kikerülő anyát és gyermekét, valamint a várandós anya kérelmére az anya élettársát vagy férjét.
c) biztosítja az ellátást igénylő gyermek átmeneti gondozását és befogadja otthontalanná vált szüleit,
d) segítséget nyújt a szülőnek gyermeke szükség szerinti ellátásához, gondozásához, neveléséhez,
e) biztosítja a szülő számára a gyermekével való együttes lakhatást és a szükség szerinti ellátást,
f) a szülőknek az ellátás mellett jogi, pszichológiai és mentálhigiénés segítséget nyújt,
g) közreműködik – a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – az átmeneti gondozást szükségessé tevő okok megszüntetésében, a család helyzetének rendezésében, otthontalanságának megszüntetésében.

(4) A családok átmeneti otthona krízisközpontot működtethet.
(5) A krízisközpont befogadja a hozzátartozók közötti erőszak miatt krízishelyzetbe került, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény szerint bántalmazottnak minősülő személyt és azt a vele egy háztartásban élő személyt, akinek tartására jogszabály, szerződés vagy bírósági határozat alapján köteles (a továbbiakban együtt: bántalmazott csalá*d)*.
(6) A krízisközpont a bántalmazott család számára
a) alaptevékenysége keretében legfeljebb nyolc hét időtartamra
aa) lakhatást biztosít és szükség esetén biztosítja az étkeztetést, a ruházattal való ellátást, a mentálhigiénés és egészségügyi ellátást,
ab) közreműködik – a családsegítő, illetve a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – a krízisellátást szükségessé tevő okok megszüntetésében, a család, az egyén helyzetének rendezésében, ott hontalanságának megszüntetésében,
b) kiegészítő tevékenysége keretében a bántalmazott társadalmi reintegrációja érdekében legfeljebb öt év időtartamra félutasház-szolgáltatást nyújthat.
(7) A félutasház-szolgáltatás keretében a krízisközpontból, illetve a családok átmenti otthonából kikerült bántalmazott család számára lakhatást és az életvezetéshez szükség szerinti segítséget kell biztosítani.
(8) A félutasház-szolgáltatás igénybevételének feltétele, hogy
a) a bántalmazottat biztosítással járó jogviszony keretében foglalkoztassák,
b) a bántalmazott vállalja a külön jogszabályban meghatározott előtakarékossági programban való részvételt, és
c) a bántalmazott vállalja a külön jogszabályban meghatározott társadalmi reintegrációt segítő programban való részvételt.
(9) A krízisközpont működtetését az állam a jogszabályban meghatározott eljárási rend szerint kiválasztott fenntartókkal kötött finanszírozási szerződés útján támogatja. A finanszírozási szerződést – ha jogszabály másként nem rendelkezik – három évre kell megkötni.

Fentiekből megállapítható, hogy a családok átmeneti otthona befogad ugyan válsághelyzetben lévő várandós anyát, de Kriszti kiskorúként nem mehet oda.

A magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény a terhesség megszakítás feltételeit, szabályait határozza meg.

A terhesség megszakítása
5. § (1) A terhesség csak veszélyeztetettség, illetőleg az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén, az e törvényben meghatározott feltételekkel szakítható meg.17
(2) Súlyos válsághelyzet az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz.
6. § (1) A terhesség a 12. hetéig szakítható meg, ha
a) azt az állapotos nő egészségét súlyosan veszélyeztető ok indokolja;

b) a magzat orvosilag valószínűsíthetően súlyos fogyatékosságban vagy egyéb károsodásban szenved;
c) a terhesség bűncselekmény következménye, valamint
d) az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén.
(2) A terhesség az (1) bekezdésben foglalt feltételek esetén a 18. hetéig szakítható meg, ha az állapotos nő
a) korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen;
b) terhességét neki fel nem róható egészségi ok, illetve orvosi tévedés miatt nem ismeri fel korábban, vagy az egészségügyi intézmény, illetve valamely hatóság mulasztása miatt haladta meg a terhessége az (1) bekezdésben foglalt időtartamot.
(3) A terhesség a 20. hetéig – a diagnosztikus eljárás elhúzódása esetén 24. hetéig – szakítható meg, ha a magzat genetikai, teratológiai ártalmának valószínűsége az 50%-ot eléri.
(4) A terhesség az időtartamától függetlenül szakítható meg
a) az állapotos nő életét veszélyeztető egészségi ok miatt, illetve
b) a magzatnál a szülés utáni élettel összeegyeztethetetlen rendellenesség fennállása esetén.
7. § (1) A terhesség megszakítása, ha azt nem egészségi ok indokolja, az állapotos nő írásbeli kérelme alapján végezhető el.
(2) A terhesség megszakítását a 3. § (1) bekezdésében meghatározott személyeken kívül az a külföldi is kérheti
a) aki érvényes tartózkodási engedéllyel több mint 2 hónapja tartózkodik az ország területén,
b) aki menekültkénti elismerését kérelmezte,
c) akit a menekültügyi hatóság menedékesként vagy befogadottként elismert, valamint
d) aki nemzetközi szerződésben foglaltak alapján – a külön törvény szerint – az ország területéről nem utasítható ki, vagy nem irányítható vissza.
8. § (1) Az állapotos nő terhességmegszakítás iránti kérelmét a családvédelmi szolgálat munkatársa (a továbbiakban: munkatárs) előtt személyesen terjeszti elő, a terhességet megállapító szülész-nőgyógyász szakorvos által kiállított igazolás benyújtása mellett.
(2) Korlátozottan cselekvőképes személy nyilatkozatának érvényességéhez törvényes képviselőjének a terhességmegszakítási kérelmet tudomásul vevő nyilatkozata szükséges.
(3) Cselekvőképtelen személy terhességmegszakításra vonatkozó kérelmét nevében törvényes képviselője terjeszti elő.
9. § (1) A munkatárs a terhességmegszakítási kérelem bejelentését követően – lehetőleg a magzat apja jelenlétében –, tiszteletben tartva az állapotos nő érzéseit és méltóságát, a magzat megtartása érdekében tájékoztatja őt, illetve – a 8. § (3) bekezdésében meghatározott esetben – a törvényes képviselőt
a) a gyermek vállalása esetén elérhető állami és nem állami anyagi és természetbeni támogatások lehetőségéről;
b) az olyan szervezetek és intézmények létéről és tevékenységéről, amelyek erkölcsi és anyagi segítséget nyújtanak a gyermek vállalása esetére;

c) az örökbeadás lehetőségeiről és feltételeiről;
d) a válsághelyzet feloldására alkalmas állami, helyi önkormányzati vagy társadalmi segítségnyújtási formákról, és felajánlja közreműködését ezek igénybevételéhez, egyidejűleg tájékoztatást nyújt a gyermeknek a külön jogszabályban meghatározott feltételekkel rendelkező egészségügyi intézménynél elhelyezett inkubátorban, örökbefogadáshoz való hozzájárulás szándékával történő elhelyezésének lehetőségéről;
e) a fogantatásról, a magzat fejlődéséről, a terhességmegszakítás veszélyeiről és az esetleges későbbi terhességre gyakorolt hatásáról;
f) a terhességmegszakítás szándékának fenntartása esetére a családvédelmi tanácsadáson történő ismételt megjelenés szükségességéről, leghamarabb az *a)–e)* pontok szerinti tájékoztatást követő 3. napon.
(2) Amennyiben az (1) bekezdés szerinti tájékoztatás ellenére a kérelmező a terhességmegszakítás iránti kérelmét továbbra is fenntartja, a munkatárs – a (7) bekezdésben foglalt kivétellel, legkorábban az (1) bekezdés *f)* pontja szerinti időtartam elteltével – tájékoztatja
a) a terhességmegszakítás jogszabályi feltételeiről;
b) a terhességmegszakítás körülményeiről, módjáról;
c) a terhességmegszakítást végző egészségügyi intézményekről, valamint
d) a családvédelmi szolgálat segítségnyújtásának lehetőségéről a terhességmegszakítást követően, és egyidejűleg felajánlja segítségét a megfelelő családtervezés érdekében, a fogamzásgátlás személyre szólóan ajánlható módszereinek ismertetésével;
e) a fogamzásgátló eszközök kedvezményes igénybevételének lehetőségéről.
(3) A (2) bekezdésben meghatározott tájékoztatást követően a munkatárs a terhességmegszakítás iránti kérelmet írásban rögzíti. A kérelmet a kérelmező, illetőleg – lehetőség szerint – a magzat apja aláírja és megnevezi(*k)* a beavatkozás elvégzésére választott egészségügyi intézményt.
(4) A kérelmet a munkatárs ellenjegyzi és átadja a kérelmezőnek.
(5) A munkatárs az ellenjegyzett írásbeli kérelem másolatát – a kérelemnek a kérelmező részére történő átadását követő 24 órán belül – megküldi a választott egészségügyi intézménynek.
(6) A munkatársként közreműködő személyeket titoktartási kötelezettség terheli.
(7) Amennyiben a terhesség bűncselekmény következménye, a terhességmegszakítás iránti kérelem benyújtását megelőzően az (1) bekezdésben foglalt, a tanácsadás tartalmára, és a tanácsadást követő kötelező várakozási időre és ismételt megjelenésre vonatkozó rendelkezéseket nem kell alkalmazni. A kérelmezőt az örökbefogadás lehetőségeiről és feltételeiről ebben az esetben is tájékoztatni kell.
(8) A tanácsadás során – a terhességmegszakítás iránti kérelem kiállításáig – az állapotos nő személyazonosító adatainak személyazonosságának megismerésére alkalmas módon történő átadására nem kötelezhető.
10. § (1) Az állapotos nő a kérőlappal legkésőbb az ellenjegyzését követő 8 napon belül jelentkezik a választott egészségügyi intézményben. Az egészségügyi intézmény a beavatkozás elvégzését követő 8 napon belül a terhesség megszakításáról tájékoztatja a kérelmet ellenjegyző munkatársat.

(3) Az állapotos nő kérelmét a beavatkozás napján aláírásával ismét megerősíti.
(4) Ha az állapotos nő 8 napon belül nem jelentkezik, erről az egészségügyi intézmény a munkatársat a kérőlap másolatának visszaküldésével értesíti.
(5) Ha a beavatkozást végző intézmény szakorvosa megállapítja, hogy a terhesség meghaladta az e törvényben meghatározott időt, vagy a beavatkozás elvégzése a nő egészségét súlyosan veszélyezteti, annak elvégzését megtagadja. Ebben az esetben az állapotos nő szakmai felülvizsgálatot kérhet. A felülvizsgálat lehetőségéről és az azt végző szervekről az állapotos nőt tájékoztatni kell.
(6) A szakmai felülvizsgálat elvégzésére jogosultak körét a miniszter rendeletben szabályozza.
(7) A felülvizsgálati eljárás során jóváhagyott beavatkozást a felülvizsgálatot végző egészségügyi intézményben kell elvégezni.
11. § (1) Ha az állapotos nő a beavatkozás megtagadásától számított 10 napon belül a szakmai felülvizsgálaton nem jelenik meg, vagy a felülvizsgálati eljárás során a beavatkozást véglegesen megtagadják, a szakmai felülvizsgálatot végző a kérőlap másolatát a munkatársnak visszaküldi, aki haladéktalanul értesíti a kérelmező lakóhelye szerint illetékes védőnőt.
(2) Azt az állapotos nőt
a) akinek terhessége megszakítását az egészségügyi intézmény véglegesen megtagadta, illetve
b) aki nem jelent meg a szakmai felülvizsgálaton veszélyeztetett terhesként kell gondozásba venni.
12. § (1) Az állapotos nőnél fennálló, a terhesség megszakítását megalapozó egészségi okot a szakmai szempontból illetékes két szakorvos egybehangzó véleménnyel állapítja meg.
(2) A magzatnál fennálló egészségi okot a genetikai tanácsadó, a prenatális diagnosztikai központ, illetve a szakmailag illetékes országos intézet által kijelölt kórház szülészeti-nőgyógyászati osztályai közül bármelyik kettőnek egy-egy szakorvosa egybehangzó véleménnyel állapítja meg.
(3) A véleményeltérés esetén szükséges szakmai felülvizsgálatra jogosultak körét a miniszter rendeletben szabályozza.
(4) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott egészségi okokat az országos szakintézet vagy kollégium módszertani útmutatói alapján kell megállapítani.
(5) Ha a terhesség bűncselekmény következménye, a bűncselekmény elkövetését, illetőleg annak alapos gyanúját a büntető ügyben eljáró szerv által kiadott igazolás igazolja.
(6) A súlyos válsághelyzet fennállását az állapotos nő, illetve – cselekvőképtelensége esetén – törvényes képviselője a kérelem aláírásával igazolja. Az állapotos nő cselekvőképtelensége esetén a terhességmegszakítással kapcsolatos véleményének kifejtésére a családvédelmi szolgálat eljárásában lehetőséget kell biztosítani.

Krisztit, amennyiben meg kívánja tartani gyermekét, senki nem kötelezheti az abortuszra. Persze a felelős döntéshez jól át kell gondolnia az egész életét meghatározó eseményt, melyhez nem baj, ha szülei és családgondozója véleményét is kikéri, illetve elfogadja.

A gyermek születését követően szükséges a gyermek családi jogállásának rendezése, amit a gyermek 3 éves koráig kell megtenni. Módjai:

1. *teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat,*
2. *apaság bírói úton történő megállapítása,*
3. *képzelt személy apaként történő bejegyzése.*

Mivel Kriszti a gyermek születésekor még mindig kiskorú lesz, az apai elismerő nyilatkozat teljes hatályához szükséges az ő törvényes képviselőinek (szüleinek vagy gyámjának) a hozzájárulása, továbbá az újszülött törvényes képviselőjének, (részére a gyámhatóság gyámot rendel majd szülei kiskorúságára tekintettel), valamint ha az apa sem tölti be 18. életévét, az ő szüleinek a hozzájárulása is. Ha valamelyik szülő nem járul hozzá, nyilatkozatukat pótolhatja a gyámhivatal.

Apai elismerő nyilatkozatot egyébként a gyermek születése előtt is lehet tenni. Ebben az esetben a születendő gyermek jogainak képviseletére a gyámhivatal méhmagzat részére gondnokot rendel, akinek tevékenysége a születésig terjed.

A teljes hatályú apai elismerés és feltételei

56. § (1) A teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot a gyermek születése után vagy azt megelőzően – a fogamzási idő kezdetétől – személyesen lehet megtenni.

(2) Az elismerésről készített jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell mindazokat az adatokat, amelyekből megállapítható, hogy a férfi a gyermeket a Csjt. 37. §-ának (2) bekezdésében meghatározottak szerint teljes hatályú nyilatkozattal a magáénak ismerte el. A gyámhatóság jegyzőkönyvbe foglalja továbbá az anya, a 14. évét betöltött gyermek és a törvényes képviselő hozzájáruló nyilatkozatát, valamint a gyermek családi nevére vonatkozó bejelentést.

(3) Az anyát vagy más törvényes képviselőt, a 14. életévét betöltött gyermeket, illetőleg az apaként megnevezett férfit lehetőleg együtt kell meghallgatni.

(4) A gyámhatóság a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat felvételekor vizsgálja az anya családi állapotát és az anya volt férje tekintetében esetleg fennálló apasági vélelmet. A hajadon családi állapot hatósági bizonyítvánnyal való igazolására kell felhívni az anyát, ha ezen adat a személyi adat- és lakcímnyilvántartásból nem állapítható meg.

Intézkedések a gyermek születése előtt

59. § (1) Ha az apaságot megállapító teljes hatályú elismerő nyilatkozatot a gyermek születése előtt teszik, a szülés feltételezett időpontját, és ha ez lehetséges, a fogamzás feltételezett időpontját szakorvosi bizonyítvánnyal kell igazolni. Szakorvosi bizonyítványként a szakorvos által kiállított terhesgondozási könyv is elfogadható, amennyiben tartalmazza a születés feltételezett időpontját, és ha ez lehetséges, a fogamzás feltételezett időpontját.

(2) Az anya által megjelölt férfi a gyermek születése előtt nyilatkozattételre csak akkor idézhető meg, ha az anya az (1) bekezdésben meghatározott igazolást bemutatta.
(3) Az (1) bekezdésben megjelölt igazolást akkor is be kell mutatni, ha a születendő gyermeket a nyilatkozatot tevő férfi önként kívánja elismerni.
(4) Ha a születendő gyermek anyja korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen, a gyámhivatal a méhmagzat részére – az elismerés teljes hatályához szükséges hozzájáruló nyilatkozat megtételére – gondnokot rendel (Ptk. 10. §). A gondnok rendelés akkor is szükséges, ha az anya a gyermek születése idején előreláthatóan már nagykorú lesz.

A méhmagzat gondnoka
138. § (1) A gyermek részére már megszületése előtt gondnokot kell rendelni, ha ez jogainak megóvása érdekében szükséges, különösen, ha a gyermek és törvényes képviselője között érdekellentét áll fenn.
(2) Születendő gyermek családi jogállásának teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal történő rendezése érdekében a méhmagzat részére gondnokot kell rendelni, ha az anya cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes.
(3) A méhmagzat gondnokának a tevékenysége születés időpontjáig terjed.
(4) A szülő törvényes képviseleti jogát korlátozó rendelkezéseket [Csjt. 86. § (2) bek., 87. § (1)–(2) bek.] a méhmagzat tekintetében is alkalmazni kell.

Ha az apa nem hajlandó elismerni gyermekét, és nem tesz apai elismerő nyilatkozatot, bíróság útján lehet megállapítani az apaságot. A perindításra az anya nem jogosult, ezért a perindítás érdekében eseti gondnok kirendelését kell kérnie a gyámhivataltól. Amennyiben a bíróság megállapítja az apaságot, az anyakönyvbe bejegyzésre kerül.

Ha Kriszti nem szeretné, hogy barátja apai elismerő nyilatkozatot tegyen, kérheti szintén a gyámhivataltól a képzelt személy apaként történő bejegyzését. Ebben az esetben a gyámhivatal határozatot hoz, mely tartalmazza az apa személyazonosító adatait, melyek bekerülnek az anyakönyvi kivonatba. A képzelt személy bejegyzésének ténye csak az anyakönyvi hivatalban vezetett anyakönyvben szerepel.

A képzelt apa adatainak megállapítása
60. § A gyám hivatal a születési anya könyvbe apa adatai nélkül bejegyzett gyermek részére képzelt személyt ál lapít meg apaként
a) a gyermek harmadik életévének betöltéséig az anya kérelmére bármikor,
b) a gyermek harmadik életévének betöltése után hivatalból,
feltéve, hogy az apaság megállapítása iránt nincs per folyamatban, illetve nincs eljárás folyamatban a gyermek örökbefogadásának engedélyezése iránt.

61. § (1) Az anya meghallgatásakor, illetőleg kérelméről a gyámhivatal jegyzőkönyvet vesz fel és lehetőleg vele egyetértésben állapítja meg a képzelt személy

a) családi és utónevét,

b) születési helyét és évét, hónapját, napját, (a továbbiakban: születési helyét és idejét),

c) lakóhelyét.

(2) Ha az anya nem hallgatható meg – ismeretlen helyen tartózkodik vagy meghallgatása céljából a szabályszerű idézésre nem jelenik meg – a gyámhivatal belátása szerint állapítja meg a szükséges adatokat.

(3) A képzelt apa családi nevének meghatározásánál a gyámhivatal a Csjt. 41. §-ának (2)–(3) bekezdése alapján jár el.

(4) Nem állapítható meg családi névként annak a férfinak a neve, akinek az apasága megállapítása iránt per volt folyamatban és a keresetet a bíróság jogerős ítéletével elutasította

Összegzésként tehát elmondható, hogy

1. *Kriszti megszülheti gyermekét, az abortuszra senki nem kötelezheti*
2. *Amennyiben nem kíván szüleivel élni, kérheti a szülői ház elhagyását, valamint átmeneti nevelésbe vehető, mely alatt a szülők szülői felügyeleti joga szünetel, és a lány intézeti gyámság alá kerül.*
3. *Szülei kérelmére a gyámhivatal dönthet a családba fogadásról is, mellyel együtt gyámot rendel a lány részére.*

18. JOGESET

Sajnos mivel nem a szociális szférában dolgozom, és eddig nem is volt lehetőségem abban dolgozni, így a munkahelyemről hoztam egy jogesetet, melyet akár tekinthetünk szociális jogi esetnek is.

X. Y.-né tett panaszbejelentést férje, X. Y. ügye kapcsán egy otthoni szakápolási bt. nem megfelelő munkavégzése kapcsán.

A beteg (X. Y.) 2008. április 15-én motorbalesetet szenvedett M. város belterületén. A mentő az M. városi kórházba vitte a beteget, ahol baleseti sebészeti osztályon azonnal meg is műtötték. 2008. április 25-ig ott ápolták. A tartós gyógyászati segédeszköz használatától a jobb sarok decubitálódott (fekélyesedés), így amikor a beteget elbocsátották a kórházból, a lánya magához vette, és a beteg otthoni ápolását az NC otthonápolási szolgálat segítségével oldotta meg.

2008. május 26-án a beteget visszarendelték a kórházba kontrollvizsgálatra, ahol megállapították, hogy a decubitus tiszta, reakciómentes, de további kezelést igényel.

Ezt követően a beteg visszatért otthonába, M. városba, és még aznap, 2008. május 26-án igényelt a háziorvosától otthoni szakápolást (sebellátás). Ennek megfelelően a háziorvos 14 alkalomra szóló otthoni szakápolást rendelt el.

A bt. részéről első alkalommal május 28-án szakápoló jelentkezett a beteg otthonában, aki tájékoztatta a beteget az ápolás menetéről, és hogy a kötszert a bt. szolgáltatja, ők írják fel és váltják ki, nem kell érte fizetni. A beteg az orvos által felírt kötszert olcsóbbnak találta, de ezt a receptet a bt. nem fogadta el. Végül egy 15-30 darabból álló kötszercsomag helyett 10–10 darabos, drágábbat kapott a beteg.

A háziorvos május 30-án felkereste a beteget az otthonában, hogy ellenőrizze a bt. munkáját. A szakápoló hetente kétszer végzett kötözést (hétfő és csütörtök) június 22-ig. Ez idő alatt sajnos a beteg állapota szeptikussá vált. Panaszos elmondta, hogy több alkalommal jelezte a szakápolónak, hogy férje sebe kellemetlen szagú, a lába dagad és piros. Többszöri jelzés ellenére sem vette észre a szakápoló az állapotromlást. Szépnek találta a sebet.

Június 16-án bevitték a beteget a kórházba, ahol megállapították, hogy a sebkörnyék lepedékes volt, mégis egy hét várakozást irányzott elő az orvos, mondván, hogy úgy is akkor lesz a kontrollvizsgálat. Június 23-án a beteg megjelent a kontrollvizsgálaton, ezután azonnal felvették az osztályra, másnap a sarok decubitust megoperálták. A beteg értesítette a háziorvost, és jelezni szeretette volna a történteket a bt. felé is, akiket napokig nem sikerült elérnie.

Június 17-től szeptember 18-ig az M. városi kórházban utókezelésen vett részt, folyamatos sebfájdalommal, halálfélelemmel.

1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól

Egészségbiztosítási ellátásra jogosultak

6. § (1) A Tbj. szerint biztosított személy valamennyi e törvényben szabályozott ellátásra jogosult.

(2) A II. és III. fejezet alkalmazásában a Tbj. szerinti biztosítottal azonos ellátás illeti meg a Tbj. szerint egészségügyi szolgáltatásra jogosult személyeket, ideértve azokat a személyeket is, akik után a központi költségvetés egészségbiztosítási járulékot fizet.

(3) A baleseti ellátás tekintetében a Tbj. szerinti biztosítottal azonos ellátás illeti meg a Tbj. szerint baleseti ellátásra jogosult személyeket.

(4) A baleseti egészségügyi szolgáltatások tekintetében a Tbj. szerinti biztosítottal azonos ellátás illeti meg a Tbj. szerint baleseti egészségügyi szolgáltatásra jogosult személyeket.

7. § Azok a személyek, akik az egészségbiztosítás körébe tartozó egyes ellátásokra a Tbj. szerint megállapodást kötöttek, a megállapodás tárgyát képező ellátás tekintetében a Tbj.-ben, illetőleg az e törvényben foglalt kivételekkel a biztosítottal esnek egy tekintet alá.

8. § Államközi vagy kormányközi egyezmény, illetve viszonosság alapján igénybe vett egészségbiztosítási ellátások tekintetében e törvény rendelkezéseit az abban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A viszonosság fennállása tekintetében a külpolitikáért felelős miniszter állásfoglalása irányadó.

8/A. § (1) E törvény rendelkezéseit a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló uniós rendeletek (a továbbiakban: uniós rendelete*k)* hatálya alá tartozó személyekre és ellátásokra az uniós rendeletekben meghatározott módon kell alkalmazni.

(2) E törvény rendelkezéseit a nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó személyre az egyezmény szabályai szerint kell alkalmazni.

Egészségügyi szolgáltatók

9. § Az e törvényben foglalt egészségügyi szolgáltatások az egészségbiztosítóval az adott szolgáltatásra finanszírozási szerződéssel rendelkező (a továbbiakban: finanszírozott) egészségügyi szolgáltatónál vehetők igénybe. A finanszírozott egészségügyi szolgáltató feladata a 18. § (6) bekezdésében foglalt ellátások közül azok végzése is, amelyek a központi költségvetés terhére az E. Alapon keresztül kerülnek finanszírozásra.

Térítésmentesen igénybe vehető egészségügyi szolgáltatások

I. A betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatások

10. § (1) A biztosított a betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatások keretében az alábbi vizsgálatokra jogosult:

a) az újszülött egészséges fejlettségét ellenőrző, az esetleges károsodások korai felismerését szolgáló szűrővizsgálatokra;
b) a 0–6 éves korosztály
ba) életkoruknak megfelelően az anyagcserére, az érzékszervek működésére, az értelmi képességre vonatkozó, valamint teljes körű fizikális szűrővizsgálatra,
bb) a fogazati rendellenességek felismerését célzó vizsgálatra, valamint a teljes fogászati státus rögzítésére,
bc) az életkornak megfelelő fejlődésre és az érzelmi állapotra vonatkozó vizsgálatokra,
bd) a környezeti tényezők rizikófaktorai által indukált megbetegedések megelőzését és korai felismerését célzó szűrővizsgálatokra;
c) a 6–18 éves korosztály – ideértve a 18 év feletti nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő személyeket is – a *b)* pontban foglaltakon túl
ca) az iskola- és ifjúság-egészségügyi ellátás keretében végzett szűrővizsgálatokra,
d) a 18 éven felüli korosztály
da) az életkornak és nemnek megfelelő rizikófaktorok által indukált betegségek tekintetében az egészségbiztosításért felelős miniszter rendeletében nevesített szűrővizsgálatokra az ott meghatározott gyakorisággal,
db) a *bd)* pontban foglalt vizsgálatokra, ide nem értve a foglalkozás-egészségügyi szolgálat orvosa által végzett munkaköri alkalmasság megállapítására irányuló vizsgálatokat és az ahhoz szükséges további járóbeteg-szakellátásokat,
dc) évente egy alkalommal fogászati szűrővizsgálatra.
e) életkortól függetlenül sportegészségügyi vizsgálatokra, kivéve a hivatásos sportoló sportegészségügyi ellátását.
(2) A biztosított az (1) bekezdésben foglaltakon túl jogosult a betegsége várható következményeinek, illetve szövődményeinek korai felismerését célzó vizsgálatok elvégzésére is.
(3)Jogszabály a térítésmentes ellátásra való jogosultságot az (1) bekezdésben foglalt szűrővizsgálaton való részvételhez kötheti, illetve azok elmulasztása esetén az azzal összefüggő ellátások igénybevételét részleges térítési díjhoz kötheti.
(4) Az (1) bekezdésben foglalt szolgáltatások közül a biztosított a betegségek megelőzését és korai felismerését célzó szolgáltatásokat – az egészségbiztosításért felelős miniszter rendeletében meghatározott gyakorisággal – a biztosított kezdeményezésére vagy egészségügyi ellátása során, illetve a háziorvos vagy a kezelőorvos beutalása, továbbá a szűrővizsgálatot végző egészségügyi szolgáltató értesítése alapján veheti igénybe. A népegészségügyi célú, célzott szűrővizsgálatok esetében az értesítést a szűrővizsgálatot végző egészségügyi szolgáltató vagy az egészségügyi államigazgatási szerv küldi ki.

II. Gyógykezelés céljából végzett ellátások

Háziorvosi ellátás

11. § (1) A biztosított a háziorvosi, házi gyermekorvosi (a továbbiakban együtt: háziorvos*i)* ellátás keretében a (2) bekezdésben foglalt feltételekkel jogosult

a) az egészséges életmód segítését szolgáló tanácsadásra és egészségi állapotának folyamatos figyelemmel kísérésére,

b) betegsége esetén a háziorvosi rendelőben, illetve amennyiben egészségi állapota indokolja az otthonában történő orvosi vizsgálatra és gyógykezelésre – ideértve az ellátás során felhasznált, az elsősegély keretében alkalmazott gyógyszert (kivéve a különleges táplálkozási igényt kielégítő tápszert), illetve kötszert is –,

c) a háziorvos által kezdeményezett, a biztosított otthonában történő szakorvosi vizsgálatra és véleményre,

d) krónikus betegsége esetén háziorvosi gondozásra, életvezetési tanácsadásra és a gyógykezeléshez szükséges, a biztosított vagy a gondozását végző személy által használt diagnosztikus és terápiás eszközök használatának megtanítására,

e) a háziorvos rendelése szerint az alapellátás keretében végzett szakápolásra,

f) keresőképességének elbírálására,

g) egyéb orvosszakértői vizsgálatra és szakvéleményre, amennyiben az társadalombiztosítási ellátásra vagy szociális juttatásra, illetve külön jogszabályban meghatározott kedvezményre való jogosultság megállapítására irányul.

(2) A biztosított az (1) bekezdésben foglalt szolgáltatásokat

a) a külön jogszabály szerint választott háziorvosánál veheti igénybe,

b) amennyiben választott háziorvosát felkeresni nem tudja, annál a finanszírozott szolgáltató háziorvosánál veheti igénybe, amelynek ellátási területén tartózkodási helye van.

Járóbeteg-szakellátás

13. § A biztosított betegsége esetén jogosult járóbeteg-szakellátás keretében történő vizsgálatra, gyógykezelésre, ideértve az ellátás során felhasznált – az ellátás finanszírozása során figyelembe vett – gyógyszert (kivéve a különleges táplálkozási igényt kielégítő tápszert), illetve kötszert is, továbbá a gyógykezeléséhez szükséges orvosi szakvéleményre, gondozásra és külön jogszabályban meghatározott esetekben a keresőképességének elbírálására

a) a háziorvos, a járóbeteg-szakellátás és a külön jogszabályban meghatározott egyéb orvos (a továbbiakban: beutaló orvos) beutalása alapján,

b) az *a)* pontban foglaltak hiányában is, amennyiben jogszabály az adott szakellátás beutaló nélkül történő igénybevételét lehetővé teszi,

c) egyéb orvosszakértői vizsgálatra és szakvélemény adására, amennyiben az társadalombiztosítási ellátásra vagy szociális juttatásra, illetve külön jogszabályban meghatározott kedvezményre való jogosultság megállapítására, annak ellenőrzésére irányul.

Fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátás

14. § (1) A biztosított betegsége esetén a külön jogszabályban meghatározott orvos beutalása alapján jogosult fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátásra.

(2) A biztosított a fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátás keretén belül a 19. § (1) bekezdésében foglaltak szerint jogosult

a) a betegsége megállapításához szükséges vizsgálatokra,

b) az orvos előírása szerinti gyógykezelésre – ideértve a műtéti beavatkozásokat és az annak során felhasznált gyógyászati anyagokat, protetikai eszközöket is – és gyógyászati ellátásra,

c) a gyógykezeléséhez szükséges gyógyszerre – ideértve a vérkészítményeket is -, kötszerre és ideiglenes gyógyászati segédeszközre, továbbá a gyógyászati segédeszköz használatának betanítására,

d) a gyógykezeléséhez szükséges ápolásra, szakápolásra, továbbá az otthonába történő távozást követő időre vonatkozó életvezetési tanácsadásra, valamint diétás tanácsadásra,

e) étkezésre, ideértve az orvos által rendelt diétát is,

f) a rendelkezésre álló, az ellátás szakmai és etikai követelményeinek megfelelő színvonalú elhelyezésre arra az időtartamra, amíg az ellátás fekvőbeteg-gyógyintézeti körülmények között indokolt.

(3) A biztosított külön jogszabályban foglaltak szerint jogosult fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátást kiváltó otthoni szakápolásra (ideértve az otthoni rehabilitációs ellátást is) és otthoni hospice ellátásra.

(4) A biztosított jogosult társadalombiztosítási ellátásra vagy szociális juttatásra, illetve külön jogszabályban meghatározott kedvezményre való jogosultság megállapítására, annak ellenőrzésére irányuló orvosszakértői véleményt megalapozó kivizsgálásra.

20/1996. (VII. 26.) NM rendelet az otthoni szakápolási tevékenységről

1. § (1) Az otthoni szakápolás a biztosított otthonában vagy tartózkodási helyén, kezelőorvosának rendelésére, szakképzett ápoló által végzett tevékenység.

(2) Az otthoni hospice ellátás az egészségügyi szolgáltatások nyújtásához szükséges szakmai minimumfeltételekről szóló 60/2003. (X. 20.) ESZCSM rendelet 2. számú mellékletében meghatározott szakellátás.

(3) Az otthoni szakápolás keretében ellátható feladatokat az *1. számú melléklet* tartalmazza.

(4) Az otthoni hospice ellátás keretében ellátható feladatokat az 1 */A. számú melléklet* tartalmazza.

(5) Otthoni szakápolási és otthoni hospice ellátási tevékenységet a 2. számú melléklet szerinti feltételek megléte esetén lehet végezni.

2. § (1) Szakápolási feladatokat az az ápoló láthat el, aki rendelkezik az alábbi szakképesítések valamelyikével:

a) diplomás ápoló vagy más egészségügyi főiskolai végzettséggel rendelkező személy, amennyiben ápolói szakképesítése és ápolásban szerzett legalább 3 éves gyakorlata van,

b) ápoló (OKJ 60 4 3210 12 1 0 04),

c) szakápoló.

(2) Az otthoni szakápolást végző szolgáltató és az otthoni hospice ellátást végző szolgáltató szakmai vezetője főiskolai szintű diplomás ápolói, alapfokozatot nyújtó ápolói, egyetemi szintű vagy mesterfokozatot adó okleveles ápolói vagy egészségügyi főiskolán szerzett intézményvezetői, szakoktatói szakképzettséggel, illetve OKJ ápoló képesítéssel rendelkező ápoló lehet, aki legalább 3 éves szakmai gyakorlattal rendelkezik. Az otthoni hospice ellátást végző szolgáltató szakmai vezetője palliatív jártassággal rendelkező szakorvos is lehet.
(3) Orvos által előírt
a) gyógytornát egészségügyi főiskolai végzettséggel és legalább hároméves szakmai gyakorlattal rendelkező gyógytornász,
b) ultrahang- és elektroterápiás kezelést legalább hároméves szakmai gyakorlattal rendelkező fizioterápiás asszisztens és/vagy gyógytornász,
c) beszédterápiát logopédus,
d) dietoterápiát egészségügyi főiskolai végzettséggel és legalább hároméves szakmai gyakorlattal rendelkező dietetikus végezhet.
(4) Az otthoni hospice ellátás – a (2)–(3) bekezdésben foglaltakon túli – személyi feltételeit külön jogszabály tartalmazza.
3. § (1) Az otthoni szakápolást és az otthoni hospice ellátást végzőt a működtető a *3. számú melléklet* szerinti arcképes igazolvánnyal látja el. A tevékenységet csak arcképes igazolvánnyal rendelkező személy végezheti.
(2) Az otthoni szakápolási tevékenységet és az otthoni hospice ellátási tevékenységet végző ápoló feladatai ellátása során az általa ellátott személyekről a *4. számú melléklet* szerinti ápolási dokumentációt vezeti (otthoni hospice ellátás esetén a logopédiai dokumentációs lap, otthoni szakápolás esetén a fájdalom felmérő lap kivételével).
(3) Az otthoni szakápolás és az otthoni hospice ellátás befejezésekor az ápolásért felelős szolgálat vezetője és az elrendelő orvos kiállítja az *5. számú melléklet* szerinti otthoni szakápolást/otthoni hospice ellátást lezáró lapot, amelynek egy példányát a beteg részére átadja

A rendelet meghatározza a szakápolás feladatait is. E rendelet értelmében az otthoni szakápolás befejezésével a szolgálat vezetője és az elrendelő orvos kiállítják az ellátást végző lapot, melynek egy példányát a beteg részére átadják, és azt aláírásával igazolnia kell. Az ellátást végző lap többek között a következő elemeket tartalmazza:

- *ápolás során bekövetkező változások, elért eredmények,*
- *javult funkciók, állapotromlás oka,*
- *az ápolás befejezésének oka, ápolás folytatásának indoka,*
- *valamint egy nyilatkozatot, miszerint a szolgálatvezető ellenőrizte az előírt ápolás megtörténtét, végrehajtását.*

1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól

Árhoz nyújtott támogatással igénybe vehető szolgáltatások

21. § (1) A biztosít ott jogosult a járóbeteg-ellátás keretében gyógyászati céllal rendelt gyógyszer, különleges táplálkozási igényt kielégítő tápszer, gyógyászati segédeszköz és gyógyászati ellátás árához, illetőleg a fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelés alatt számára rendelt végleges gyógyászati segédeszköz árához, továbbá a gyógyászati segédeszköz javítási és kölcsönzési díjához nyújtott támogatásra, amennyiben

a) árához

aa) forgalomba hozatalra engedélyezett gyógyszer esetében az egészségbiztosító,

ab) magisztrális gyógyszerek esetében a külön jogszabály,

támogatást állapít meg,

b) azt a finanszírozott egészségügyi szolgáltató e jogosultságra kijelölt orvosa, illetve az egészségbiztosítóval e feladatra szerződést kötött orvos rendeli, és

c) a rendelés a külön jogszabályban foglalt szakmai szabályok szerint történik, és

d) az adott gyógyászati segédeszköz árához, illetve kölcsönzési díjához az egészségbiztosító a külön jogszabályban meghatározott eljárásrend szerint támogatást állapít meg, továbbá javítási díjához, illetőleg a gyógyászati ellátás árához külön jogszabály támogatást rendel, és

e) a gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba történő befogadásáról, támogatással történő rendeléséről, forgalmazásáról, javításáról és kölcsönzéséről szóló miniszteri rendeletben meghatározott egyes gyógyászati segédeszköz kiszolgáltatásához az egészségbiztosító ellenőrző főorvosa a miniszteri rendeletben foglaltak szerint ellenjegyzésével hozzájárult, és

f) a kiszolgálásra, kölcsönzésre vagy javításra az egészségbiztosítóval e feladatra szerződött (a továbbiakban: szerződött) forgalmazónál vagy gyártónál kerül sor.

(2) A biztosított az (1) bekezdésben foglaltakon túl akkor is jogosult a külön jogszabályban meghatározott gyógyászati segédeszköz árához nyújtott támogatásra, ha annak kiszolgáltatására egészségügyi ellátás keretében a külön jogszabályban meghatározott egészségügyi szolgáltatónál kerül sor.

21/A. § (1) Az egészségbiztosító által – a külön jogszabály szerint – kiemelt, indikációhoz kötött támogatásban részesített gyógyszerért a biztosított dobozonként a külön jogszabályban meghatározott összegű díjat fizet.

(2) A 21. § (1) bekezdés *ab)* pontjában meghatározott magisztrális gyógyszerek árához nyújtott támogatás megállapítására vonatkozó szabályokat külön jogszabály állapítja meg.

Szerződéses kapcsolatok

30. § (1) Az egészségbiztosító az egészségügyi szolgáltatások nyújtására – a külön jogszabályban foglaltak figyelembevételével – finanszírozási szerződést köt az adott szolgáltatás nyújtására jogosító működési engedéllyel rendelkező egészségügyi szolgáltatóval, amennyiben az nem rendelkezik olyan, az adózás

rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. §-ának 20. pontjában meghatározott köztartozással (a továbbiakban: köztartozás), amely esedékességének időpontja 60 napnál régebben lejárt.
(2) az (1) bekezdésben foglaltakon túl gyógyszerárhoz nyújtott támogatással történő kiszolgáltatására, gyógyászati segédeszköz árhoz nyújtott támogatással történő forgalmazására, kölcsönzésére, javítására és amennyiben a gyártó az eszköz kiszolgáltatását is végzi, egyedi méretvétel alapján történő gyártására (a továbbiakban együtt: forgalmazás), valamint gyógyászati ellátás támogatással történő nyújtására az egészségbiztosító szerződést köt a szolgáltatóval, amennyiben az
a) erre külön jogszabályban foglaltak szerint jogosult, valamint
b) megfelel a külön jogszabályban meghatározott személyi és tárgyi feltételeknek, így különösen a finanszírozással kapcsolatos adatkezeléssel, adatellenőrzéssel és a társadalombiztosítási támogatás elszámolásával kapcsolatos személyi és tárgyi feltételeknek, és
c) nem rendelkezik olyan köztartozással, amely esedékességének időpontja 60 napnál régebben lejárt.
(3) Az egészségbiztosító külön jogszabályban meghatározott esetben külön jogszabály szerinti hatósági bizonyítvánnyal rendelkező nem egészségügyi szolgáltatóval is köthet szerződést gyógyászati segédeszköz egyedi méretvétel alapján társadalombiztosítási támogatással történő gyártására, illetve ezen eszközök társadalombiztosítási támogatással történő javítására.

Az 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről értelmében a beteg panaszt tehet, és kezdeményezheti panasza kivizsgálását. A törvény tartalmazza továbbá a panaszjog gyakorlásának módját:

A beteg jogainak érvényesítése
28. § Az egészségügyi szolgáltató köteles a beteget – egészségi állapotától függően – a felvételekor, illetőleg az ellátás előtt tájékoztatni a betegjogokról, azok érvényesítésének lehetőségeiről, illetve a gyógyintézet házirendjéről. E rendelkezés megfelelően alkalmazandó az önrendelkezési jog gyakorlására jogosult egyéb személy vonatkozásában is.

A beteg panaszainak kivizsgálása
29. § (1) A beteg jogosult az egészségügyi ellátással kapcsolatban az egészségügyi szolgáltatónál, illetve fenntartójánál panaszt tenni.
(2) Az egészségügyi szolgáltató, illetve a fenntartó köteles a panaszt kivizsgálni, és ennek eredményéről a beteget a lehető legrövidebb időn belül, de legfeljebb harminc munkanapon belül írásban tájékoztatni. A panaszjog gyakorlása nem érinti a betegnek azon jogát, hogy a külön jogszabályokban meghatározottak szerint – a panasz kivizsgálása érdekében – más szervekhez forduljon. Erre a körülményre a szolgáltató köteles a beteg figyelmét felhívni.
(3) A panasz kivizsgálásának részletes szabályait az egészségügyi szolgáltató belső szabályzatban rögzíti.

(4) A panaszokat nyilván kell tartani és a panasszal, illetve annak kivizsgálásával összefüggő iratokat 5 évig meg kell őrizni.
29/A. § Az egészségügyi szolgáltató által a beteg részére nyújtott egészségügyi ellátással kapcsolatban az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról szóló 2004. évi XXIX. törvény szerinti panaszt a panasszal érintett egészségügyi szolgáltató részére működési engedély kiadására jogosult egészségügyi államigazgatási szervnél lehet tenni.

A beteg jogosult az egészségi ellátással kapcsolatban a szolgáltatónál vagy fenntartójánál panaszt tenni. A szolgáltató vagy fenntartó köteles a panaszt kivizsgálni, és ennek eredményéről tájékoztatást adni a legrövidebb időn belül, de legfeljebb 30 munkanapon belül írásban tájékoztatni. A panaszos más szervhez is fordulhat panasza kivizsgálása céljából. Erre a tényre a szolgáltató köteles felhívni a beteg figyelmét.

A fenti törvény alapján a panaszt tevő betegnek lehetősége van az ellátott jogi képviselőhöz fordulni, különösen abban az esetben, ha a szolgáltatóval nem tudják rendezni vitás ügyeiket. Ebben az esetben van lehetőség a betegjogi képviselő igénybe vételére.

A betegjogi képviselő
30. § (1) 74 A betegjogi képviselő csak olyan személy lehet, aki büntetlen előéletű, nem áll egészségügyi tevékenység gyakorlását kizáró foglalkozástól eltiltás hatálya alatt, felsőfokú végzettséggel rendelkezik, valamint megfelel a külön jogszabályban meghatározott képesítési és összeférhetetlenségi szabályoknak. A betegjogi képviselő a (2)–(5) bekezdésekben foglaltaknak megfelelően ellátja a betegek e törvényben meghatározott jogainak védelmét, és segíti őket e jogaik megismerésében és érvényesítésében.
(2) A betegjogi képviselő tevékenysége különösen az alábbiakat foglalja magában:
a) segíti a beteget az egészségügyi dokumentációhoz való hozzájutásban, azzal kapcsolatos megjegyzések, kérdések feltételében,
b) segít a betegnek panasza megfogalmazásában, kezdeményezheti annak kivizsgálását,
*c)*75 a beteg írásbeli meghatalmazása alapján panaszt tehet az egészségügyi szolgáltató vezetőjénél, fenntartójánál, illetve – a beteg gyógykezelésével összefüggő ügyekben – eljár az arra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságnál, és ennek során képviseli a beteget,
d) rendszeresen tájékoztatja az egészségügyi dolgozókat a betegjogokra vonatkozó szabályokról, azok változásáról, illetve a betegjogok érvényesüléséről az egészségügyi szolgáltatónál.
(3) A betegjogi képviselő egyedi ügyekben kizárólag a betegtől kapott meghatalmazás keretei között járhat el.
(4) A betegjogi képviselő a tevékenysége során az egészségügyi szolgáltató működésével kapcsolatban észlelt jogsértő gyakorlatra és egyéb hiányosságokra köteles felhívni a szolgáltató vezetőjének, illetve fenntartójának a figyelmét, és azok megszüntetésére javaslatot tesz. A felhívás eredménytelensége esetén a betegjogi képviselő jogosult az illetékes szervhez, illetve személyhez fordulni.

(5) A betegjogi képviselő különös figyelmet fordít az életkoruk, testi vagy szellemi fogyatékosságuk, egészségi állapotuk, illetve társadalmi-szociális helyzetük miatt kiszolgáltatott helyzetben lévők betegjogi védelmére, valamint az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésével kapcsolatos panaszokra, meghatalmazás alapján képviseli a beteget a követelmény megsértésének megállapítására irányuló hatósági eljárás során.
31. § (1) A betegjogi képviselő – az ellátás zavartalanságát nem veszélyeztetve – illetékességi körében jogosult:
a) az egészségügyi szolgáltató működési területére belépni,
b) a vonatkozó iratokba betekinteni,
c) az egészségügyben dolgozókhoz kérdést intézni.
(2) A betegjogi képviselő köteles a betegre vonatkozó orvosi titkot megtartani, és a beteg személyes adatait a vonatkozó jogszabályok szerint kezelni.

A betegjogi képviselő tevékenysége különösen az alábbiakat foglalja magában, különös tekintettel a betegekre vonatkozóan:

- segíti a beteget az egészségügyi dokumentációhoz való hozzájutásban, azzal kapcsolatos megjegyzések, kérdések feltételében;
- segít a betegnek panasza megfogalmazásában, kezdeményezheti annak kivizsgálását;
- a beteg írásbeli meghatalmazása alapján panaszt tehet az egészségügyi szolgáltató vezetőjénél, fenntartójánál, illetve – a beteg gyógykezelésével összefüggő ügyekben – eljár az arra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságnál, és ennek során képviseli a beteget;
- rendszeresen tájékoztatja az egészségügyi dolgozókat a betegjogokra vonatkozó szabályokról, azok változásáról, illetve a betegjogok érvényesüléséről az egészségügyi szolgáltatónál.

A betegjogi képviselő egyedi ügyekben kizárólag a betegtől kapott meghatalmazás keretei között járhat el.

A betegjogi képviselő a tevékenysége során az egészségügyi szolgáltató működésével kapcsolatban észlelt jogsértő gyakorlatra és egyéb hiányosságokra köteles felhívni a szolgáltató vezetőjének, illetve fenntartójának a figyelmét, és azok megszüntetésére javaslatot tesz. A felhívás eredménytelensége esetén a betegjogi képviselő jogosult az illetékes szervhez, illetve személyhez fordulni.

Amennyiben a beteget a biztosítási jogviszonyával összefüggésben éri joghátrány, a betegjogi képviselő az eset kivizsgálása érdekében az Egészségbiztosítási Felügyelethez fordulhat.

Összefoglalóan a fentiek alapján a következőket emelem ki.
Három témakört jártam körül:

- *az ellátás minősége,*
- *a gyógyászati segédeszköz biztosítása,*
- *a panaszjog gyakorlása.*

Ebben az esetben a háziorvos 14 alkalomra szóló otthoni szakápolást írt elő, decubitus kezelése céljából. A seb azonban nemhogy nem javult, de műtéti úton való korrekcióra szorult. A beteg hozzátartozója a szolgálatot okolja, mert az ellátást felelőtlennek tartotta, és felvetette, hogy ráadásul a drágább kötszert biztosította, nem a háziorvos által felírtat.

A háziorvos jogosult egyéb egészségügyi szolgáltatót bevonni az otthoni szakellátás lebonyolítására. A kezelés biztosítása érdekében a háziorvos a szolgálattal, a biztosított hozzájárulásával segíti otthonában az egészségügyi ellátásra szorulót. Ennek módját és feladatait a fenti rendeletek szabályozzák.

[Az otthonápolási szolgálatokról annyit megemlítek még, hogy az OEP-szerződés keretében finanszírozza (mely szerződés mellékleteként a segédeszközök beszerzésére vonatkozóan is nyilatkozni kell), ellenőrzi tevékenységét, annak igénybevételének módját.]

Amennyiben jól értelmezem a jogszabályokat, akkor a háziorvos által kezdeményezett ellátás eljárásrendjétől csak a biztosított kérésére lehet eltérni, és a kezelőorvos tudtával, miután az orvos kezdeményezi az otthoni szakápolást, a beteg állapotának függvényében. Fontos, hogy a biztosított csak többletköltség felmerülése esetén kezdeményezhet eltérést. Az egészségügyi szolgáltató megrendelheti a szükséges eszközöket az ellátást illetően (a fentebb idézett szabályok szerint), de az én értelmezésem szerint ez nem jelenthet anyagi hátrányt a biztosítottra nézve. Ez etikai problémát is felvet.

Nos, az ellátás befejeztével a megfelelő dokumentáció vezetése szükséges, ahol is lehetőség adódik (ha nem történt meg korábban), a felmerülő problémák tisztázására. Jelen esetben a szolgáltató vagy fenntartója, illetve a háziorvosnak felé tett jelzéssel. A lapot ugyanis a háziorvos, a biztosított és a szolgálat vezetője közösen töltik ki. Az értelmezésem szerint tehát az orvosnak és a szolgálatvezetőjének folyamatosan kapcsolatot kellett volna tartania a beteg állapotát illetően, valamint a szükséges, az ellátás során nélkülözhetetlen eszközök beszerzése kapcsán, ráadásul a szolgálatvezetőnek ellenőrzési kötelezettsége is lett volna az ellátásra vonatkozóan is.

Abban az esetben, ha a biztosított a kezelés, ellátás eredményességét vitatja, lehetősége van első körben a szolgálatvezetőnél, annak fenntartójánál és háziorvosánál panasszal élni. Ebben az esetben 30 napos határidővel kell választ kapnia. Joga van további orvosi szakvéleményre, javaslatra is.

A szociális munkás a fentiek figyelembevételével tájékoztathatja kliensét panaszjoga gyakorlásának módjairól, a betegjogi képviselő igénybevételének lehetőségéről, feladatairól, elérhetőségéről.

Ebben az esetben etikai problémák is felmerülnek, többek között az ellátott jogának/jogainak érvényre juttatása során (panaszjog-gyakorlás ellehetetlenítése, ellátása során véleményének figyelmen kívül hagyása stb.).

19. JOGESET

A 26 éves Dóra jelenleg egyedül neveli féléves iker gyermekeit. Az apjuk (Feri) tíz évvel idősebb, és nem regisztrált élettársi kapcsolatban éltek együtt. Dóra egyedüli gyermek a családban, szülei elváltak már évekkel ezelőtt, a lakás az édesapja tulajdona volt. A válás óta az édesapa új családot alapított, de megmaradt a jó viszony a szülők között. Az ikrek születése előtt az elvált szülők együtt egy autóbalesetben elhunytak. Az elhunyt édesapa felesége/regisztrált élettársa (ezt nem tudom pontosan) pert indított az ingatlan tulajdonjogát illetően Dóra ellen. Ez a bejelentett lakcíme Dórának és a gyerekeknek.

Az apa tulajdonát képezte még egy nyaraló és egy vidéki ház, ahol együtt élt az új családjával. A feleségnek/regisztrált élettársnak van egy gyermeke, korábbi házasságából. Közös gyerekük nem született.

Dóra korábban egy bevásárlóközpontban dolgozott, több mint egy évet, kap gyedet, jövedelme kb. 86 ezer forint.

Az ikrek édesapja (Feri) az építőiparban dolgozott, ám a munkahelye, ahol feketén foglalkoztatták, több mint egy éve csődbe ment.

Azóta próbálkozott sok mindennel, jelenleg Dániában van, ahol szintén feketén dolgozik ideiglenes munkakörben, küldött is haza egyszer 50 ezer forintot, de most csak telefonálni tud, a család fenntartásához nem járul hozzá. Elmondása szerint nem mindig fizetik ki a munkadíját.

A legfőbb probléma, hogy Dórának jelentős anyagi gondjai vannak. A csecsemőket ellátja, mintaanyának tartom, de gyakran látom, hogy éhezik. A lakás fenntartása havi 39 ezer forint körül van, ám a régóta anyagi gondokkal küszködő család felhalmozott 350 ezer forint rezsitartozást.

Dóra volt már a családsegítő szolgálatnál, ahol azt mondták neki, nem részesülhet adósságkezelési szolgáltatásban, mert túl nagy az adósság összege.

Mindemellett, a fent említett per költségeit biztosan nem tudja fizetni, pedig azt gondolom, jogosan tartózkodik a lakásban, így félő, hogy elveszik az otthonát.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Esetünkben Dóra az édesapja halálát követően mint törvényes örökös megörökölte a lakást, melyben lakik, és a többi ingatlant is, melyek az apja nevén voltak. A jelenlegi feleségének, illetve élettársának csak haszonélvezeti joga keletkezhet azon a vidéki ingatlanon, melyben élt az apával. Nem indokolt a pereskedés a részéről, hiszen az ingatlanokat nem az apával közösen szerezték. Erre a Polgári Törvénykönyvben találtam meg az idevonatkozó jogszabályokat.

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

578/G. § (1) Az élettársak együttélésük alatt a szerzésben való közreműködésük arányában szereznek közös tulajdont. Ha a közreműködés aránya nem állapítható meg, azt azonos mértékűnek kell tekinteni. A háztartásban végzett munka a szerzésben való közreműködésnek számít.
(2) Ezeket a szabályokat kell alkalmazni – a házastársak és a bejegyzett élettársak kivételével – a közös háztartásban élő más hozzátartozók vagyoni viszonyaira is.
607. § (1) Törvényes örökös elsősorban az örökhagyó gyermeke.
(2) Több gyermek, fejenként egyenlő részben örököl.
(4) Ha leszármazó nincs, a házastárs vagy a bejegyzett élettárs örököl.

A házastárs, bejegyzett élettárs haszonélvezeti joga
615. § (1) Az örökhagyó házastársa, bejegyzett élettársa örökli mindannak a vagyonnak a haszonélvezetét, amelyet egyébként nem ő örököl (özvegyi jo*g)*.
(2) Ha a házastárs vagy a bejegyzett élettárs új házasságot köt, vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít, haszonélvezeti joga megszűnik.
616. § (1) A házastárs vagy a bejegyzett élettárs haszonélvezetének korlátozását csak a leszármazók kérhetik.
(2) A haszonélvezet korlátozásának bármikor helye van, a korlátozás azonban csak olyan mértékű lehet, hogy a korlátozott haszonélvezet a házastárs vagy a bejegyzett élettárs szükségleteit biztosítsa, figyelembe véve az általa örökölt vagyontárgyakat, valamint saját vagyonát és munkájának eredményét is.
(3) Mind a házastárs, mind a bejegyzett élettárs, mind az örökösök kérhetik a házastársa, bejegyzett élettársa haszonélvezeti jogának megváltását. A házastárs vagy a bejegyzett élettárs által lakott lakásra, az általa használt berendezési és felszerelési tárgyakra fennálló haszonélvezet megváltását nem lehet kérni.
(4) A házastársat, és a bejegyzett élettársat a megváltásra kerülő vagyonból – természetben vagy pénzben – olyan rész illeti meg, amelyet mint az örökhagyó gyermeke törvényes örökösként a leszármazókkal együtt örökölne. Ági öröklés esetén a házastársat, és a bejegyzett élettársat az ági vagyon egyharmada illeti meg.
(5) A megváltást a hagyatéki eljárás során, ennek hiányában az öröklés megnyílásától számított egy éven belül a hagyatéki eljárásra egyébként illetékes közjegyzőnél kell kérni.
665. §
(2) Ha a házastársat vagy a bejegyzett élettársat, mint törvényes örököst haszonélvezeti jog illetné meg, az ő köteles része a haszonélvezeti jognak olyan korlátozott mértéke, amely szükségleteit biztosítja, figyelembe véve az általa örökölt vagyontárgyakat, valamint saját vagyonát és munkájának eredményét is. Egyébként a házastársat vagy a bejegyzett élettársat köteles részül törvényes örökrészének fele illeti meg.

667. §.
(2) A köteles részre jogosultságot létrehozó kapcsolat házasságból, bejegyzett élettársi kapcsolatból származó, illetőleg a házastársak által örökbefogadott gyermek esetében a házasságkötés, a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése, egyébként pedig a gyermek fogamzása. Ha az örökhagyó több házasságot kötött, bejegyzett élettársi kapcsolatot létesített, a köteles részre jogosultságot létrehozó kapcsolat az első ilyen kapcsolat.
(3) A házastársat, és a bejegyzett élettársat haszonélvezet alakjában megillető köteles rész alapjául csak a hagyatékban meglevő vagyontárgyak szolgálnak.
Az örökléssel kapcsolatosan indított perben Dórát megilleti jogi segítségnyújtás, mely az állam által támogatott, hiszen egyedül neveli gyermekeit és jövedelmi viszonya is jogosulttá teszi őt.

2003. évi LXXX. törvény a jogi segítségnyújtásról

Annak érdekében, hogy létrejöjjön a szociálisan hátrányos helyzetben lévők számára egy olyan intézményrendszer, amelyben a támogatottak szakszerű jogi tanácsot és eljárási jogi képviseletet kaphatnak jogaik érvényesítése és jogvitáik megoldása során, az Országgyűlés a következő törvényt alkotja:
5. § (1) A jogi szolgáltatás díját a fél helyett az állam viseli, ha a fél rendelkezésre álló havi nettó jövedelme (munkabére, nyugdíja, egyéb rendszeres pénzbeli juttatása), nem haladja meg a munkaviszony alapján megállapított öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét (a továbbiakban: nyugdíjminimum), vagyona pedig – a 9. §-ban foglaltak figyelembevételével – nincs.
(3) A jogi szolgáltatás díját az állam viseli akkor is, ha az egyedülálló és a 9. §-ban foglaltak figyelembevételével vagyontalan fél rendelkezésre álló havi nettó jövedelme nem haladja meg a nyugdíjminimum 150%-át.
9. § (2) Nem lehet az (1) bekezdésben meghatározott vagyonnak tekinteni különösen
a) a szokásos életszükségleti és berendezési tárgyakat,
b) a fél olyan ingatlanát, amely saját és az általa eltartottak lakhatását szolgálja,
Anyagi gondjai miatt az illetékes önkormányzathoz fordulhat, ahol lakásfenntartási támogatást igényelhet, illetve rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, valamint rendkívüli gyermekvédelmi támogatást.
Érdemes lenne kezdeményeznie a gyámhivatalnál az apa tartásdíjra kötelezését, illetve a tartásdíj megelőlegezését kérelmezni.
Anyagi helyzetét tekintve a felhalmozott adóság is problémát jelent, de az új helyzet miatt ismételten kezdeményeznie kellene az adóság kezelési szolgáltatást, hiszen már van ingatlana, melyre ráterhelhető az állam által nyújtott támogatás miatti kötelezettség vállalás.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Lakásfenntartási támogatás

38. § (1) A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászorult személyeknek, családoknak az általuk lakott lakás vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásaik viseléséhez nyújtott hozzájárulás. A települési önkormányzat lakásfenntartási támogatást nyújt

a) az e törvényben meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: normatív lakásfenntartási támogatás),

b) az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személynek,

c) az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: helyi lakásfenntartási támogatás).

(2) Normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a személy, akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, feltéve, hogy a lakásfenntartás elismert havi költsége a háztartás havi összjövedelmének 20%-át meghaladja.

(3) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében a lakásfenntartás elismert havi költsége az elismert lakásnagyság és az egy négyzetméterre jutó elismert költség szorzata. Az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség 2004. évben 400 Ft. A 2004. évet követően az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény – a várható energiaárak emelkedésére figyelemmel – határozza meg.

(4) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében elismert lakásnagyság

a) ha a háztartásban egy személy lakik 35 nm,

b) ha a háztartásban két személy lakik 45 nm,

c) ha a háztartásban három személy lakik 55 nm,

d) ha a háztartásban négy személy lakik 65 nm,

e) ha négy személynél több lakik a háztartásban, a *d)* pontban megjelölt lakásnagyság és minden további személy után 5–5 nm, de legfeljebb a jogosult által lakott lakás nagysága.

(5) Az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személy a szolgáltatás időtartama alatt lakásfenntartási támogatásra jogosult. Az e jogcímen lakásfenntartási támogatásban részesülő személy egyidejűleg normatív lakásfenntartási támogatásra nem jogosult. A támogatás összegének kiszámítására a normatív lakásfenntartási támogatásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Azon személy esetében, akinél előrefizetős gáz- vagy áramfogyasztást mérő készülék működik, a lakásfenntartási támogatást vagy annak meghatározott részét természetben, a készülék működtetését lehetővé tévő formában kell nyújtani.

(6) A normatív lakásfenntartási támogatás egy hónapra jutó összege

a) a lakásfenntartás elismert havi költségének 30%-a, ha a jogosult háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 50%-át,

b) az *a)* pont szerinti mértéket meghaladó egy főre jutó havi jövedelem esetén a lakásfenntartás elismert havi költségének és a támogatás mértékének (a továbbiakban: TM) szorzata,

de nem kevesebb, mint 2500 forint. A támogatás összegét 100 forintra kerekítve kell meghatározni.
(7) A (6) bekezdés *b)* pontja szerinti TM kiszámítása a következő módon történik:

$$TM = 0{,}3 - \frac{J - 0{,}5 \times NyM}{NyM} \times 0{,}15$$

ahol a J a jogosult háztartásában egy főre jutó havi jövedelmet, az NYM pedig az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét jelöli. A TM-et századra kerekítve kell meghatározni.
(8) A normatív lakásfenntartási támogatást egy évre kell megállapítani.
(9) A települési önkormányzat rendeletében határozza meg a helyi lakásfenntartási támogatás jogosultsági feltételeit, eljárási szabályait és a támogatás összegét. A helyi lakásfenntartási támogatást a települési önkormányzat a normatív, illetve az (5) bekezdésben meghatározott lakásfenntartási támogatás kiegészítéseként és/vagy önálló ellátásként nyújtja. Az önálló ellátásként nyújtott helyi lakásfenntartási támogatás esetében
a) a lakásfenntartási támogatásra való jogosultságnak a háztartásban az egy főre számított havi jövedelmi határát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő,
b) a lakásfenntartás havi költségének a háztartás havi összjövedelméhez viszonyított arányát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete a jövedelem 30%-át meghaladó költséghányadot jogosultsági feltételként nem írhat elő,
c) a támogatás összegét úgy kell szabályozni, hogy annak az egy hónapra jutó összege nem lehet kevesebb 2500 forintnál,
d) az igénylés menetét úgy kell szabályozni, hogy a kérelem évente legalább két alkalommal benyújtható legyen,
e) a lakásfenntartási támogatás megállapításánál figyelembe vett költséget úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat
ea) az egy négyzetméterre jutó helyben elismert havi költség összegét határozza meg a (10) bekezdésben szereplő – a településen jellemző – költségek figyelembevételével, vagy
e*b)* tételesen határozza meg a költség típusait, melynek során legalább a (10) bekezdésben szereplő költségeket figyelembe kell venni.
(10) Költségeken a helyi lakásfenntartási támogatás esetében lakbért vagy albérleti díjat, a lakáscélú pénzintézeti kölcsön törlesztő részletét, a távhő-szolgáltatási díjat, a közös költséget, a csatorna használati díjat, a szemétszállítás költségeit, valamint a villanyáram, a víz- és gázfogyasztás, valamint a tüzelőanyag költségeit kell érteni.
39. § (1) Lakásfenntartási támogatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.

Adósságkezelési szolgáltatás

55. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás a szociálisan rászorult személyek részére nyújtott, lakhatást segítő ellátás. A települési önkormányzat határozatában megjelölt időponttól adósságkezelési szolgáltatásban részesítheti azt a családot vagy személyt,

a) akinek

aa) az adóssága meghaladja az ötvenezer forintot, és akinek a (2) bekezdésben meghatározott adósságok valamelyikénél fennálló tartozása legalább hat havi, vagy

ab) a közüzemi díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, továbbá

b) akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az önkormányzat rendeletében meghatározott összeghatárt, valamint

c) aki a településen elismert minimális lakásnagyságot és minőséget meg nem haladó lakásban lakik, feltéve, hogy vállalja az adósság és a települési önkormányzat által megállapított adósságcsökkentési támogatás különbözetének megfizetését, továbbá az adósságkezelési tanácsadáson való részvételt.

(2)Az (1) bekezdés alkalmazása során adósságnak minősül a lakhatási költségek körébe tartozó

a) közüzemi díjtartozás (vezetékes gáz-, áram-, távhő-szolgáltatási, víz- és csatornahasználati, szemétszállítási, több lakást tartalmazó lakóépületeknél, háztömböknél központi fűtési díjtartozás),

b) közösköltség-hátralék,

c) a lakbérhátralék,

d) a hitelintézettel kötött lakáscélú kölcsönszerződésből, illetve abból átváltott szabad felhasználású kölcsönszerződésből fennálló hátralék.

(3) Az (1) bekezdés *b)* pontjában említett összeghatárt úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-ánál, egyedülélő esetén annak 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő.

(4)

(5) Az adósságkezelési szolgáltatás időtartama – a (6) bekezdés szerinti eset kivételével – legfeljebb tizennyolc hónap, amely indokolt esetben egy alkalommal hat hónappal meghosszabbítható.

(6) Ha a (2) bekezdés *d)* pontja szerinti adósság az (5) bekezdés szerinti időtartam alatt nem kezelhető, az adósságkezelési szolgáltatás időtartama legalább huszonnégy, de legfeljebb hatvan hónap, amennyiben

a) az adósság összege meghaladja a kettőszázezer forintot,

b) a tartozás meghaladja a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének 50%-át, és

c) az adós hozzájárul az adósságkezelés időtartamára a támogatás összegét biztosító jelzálogjognak, valamint elidegenítési és terhelési tilalomnak ingatlanára történő bejegyzéséhez, illetőleg feljegyzéséhez.

(7) A jelzálogjog bejegyzésének és az elidegenítési és terhelési tilalom ténye feljegyzésének kezdeményezéséről az adósságkezelési szolgáltatásra való jogosultságot megállapító határozat rendelkezik. A határozatot az ingatlanügyi hatósággal közölni kell. Az ingatlanügyi hatóság a jelzálogjogot és az elidegenítési és terhelési tilalmat az önkormányzat javára az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzi, illetőleg feljegyzi.

(8) A Magyar Állam az 1988. december 31-ét megelőzően hatályban volt jogszabályok alapján felvett egyes lakáscélú kölcsönökből eredő adósságok rendezéséről szóló kormányrendelet alapján megvásárolt követelésével összefüggésben történő befizetésről a hitelszerződéssel érintett ingatlan fekvése szerinti települési önkormányzat javára lemond.
(9) Adósságkezelési szolgáltatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(10) a (9) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.
55/A. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás esetén a jogosult
a) adósságkezelési tanácsadásban, és
b) adósságcsökkentési támogatásban részesül, amelyet az adósságkövetelés jogosultjának kell folyósítani.
(2) Az adósságcsökkentési támogatás mértéke nem haladhatja meg az adósságkezelés körébe bevont adósság 75%-át, és összege legfeljebb háromszázezer forint, az 55. § (6) bekezdése szerinti esetben legfeljebb hatszázezer forint lehet. A támogatás az 55. §(6) bekezdése kivételével – egy összegben vagy havi részletekben nyújtható az adós vállalásától függően.
(3) Azon személynek, akinek vezetékes gáz-, illetőleg áramszolgáltatási díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, a szolgáltatás visszaállítása érdekében előrefizetős gáz- vagy áramszolgáltatást mérő készülék is biztosítható, feltéve, hogy lakásfenntartási támogatásban részesül és tartozásának megfizetése érdekében megállapodást köt a szolgáltatóval, valamint legalább egyéves időtartamra vállalja a készülék rendeltetésszerű használatát.
(4) Az adósságcsökkentés címén nyújtott támogatás vissza nem térítendő szociális támogatásnak minősül.
(5) Az önkormányzat a lakhatást veszélyeztető mértékű adósság felhalmozódásának elkerülése céljából a követelés jogosultjával megállapodást köthet, melynek keretében – az adós írásbeli beleegyezése esetén – a követelés jogosultja az adós lakóhelye szerint illetékes település jegyzőjét félévente tájékoztatja a legalább három havi tartozást felhalmozó adósokról.
55/B. § (1) Az adósságcsökkentési támogatás tovább nem folyósítható, és a kifizetett összeget vissza kell téríteni, ha a jogosult
a) az adósságkezelési tanácsadást nem veszi igénybe, vagy
b) az általa vállalt adósságtörlesztés három havi részletét nem teljesíti, illetőleg
c) az adósságkezelési szolgáltatás igénybevételének időtartama alatt a lakásfenntartási kiadásokkal kapcsolatos fizetési kötelezettségének három hónapig nem tesz eleget.
(2) Az adósságcsökkentési támogatás (1) bekezdésben foglaltak szerinti megszüntetésétől számított 24 hónapon belül ismételten nem állapítható meg.
(3) Ugyanazon személy vagy háztartásának tagja az adósságkezelési szolgáltatás lezárásától – ide nem értve az (1) bekezdésszerinti megszüntetést – számított 6 hónapon belül nem részesülhet adósságkezelési szolgáltatásban.

55/C. § (1) A települési önkormányzat adósságkezelési szolgáltatást akkor nyújthat, ha
a) az adósságkezelési szolgáltatás működtetéséről önkormányzati rendeletet alkot,
b) adósságkezelési tanácsadást működtet, továbbá
c) az adósságcsökkentési támogatás és a 38. § (5) bekezdés szerinti lakásfenntartási támogatás nyújtásához saját forrást különít el.
(2) A fővárosi kerületi önkormányzat, valamint az a települési önkormányzat, amelyiknek területén negyvenezernél több állandó lakos él, köteles adósságkezelési szolgáltatást nyújtani.
(3) A települési önkormányzat a külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint az adósságkezelési tanácsadást saját intézménye vagy más szerv útján biztosíthatja.
(4) Az önkormányzat rendeletében szabályozza az adósságkezelési szolgáltatás részletes szabályait, így különösen a helyben elismerhető lakásnagyságot és minőséget, az 55/B. § (3) bekezdésében meghatározottak közül az adósságkezelési szolgáltatásba bevont adósságtípusok körét és összegük felső határát, az adósságcsökkentési támogatás folyósításának módját, az adósságkezelési szolgáltatásra vonatkozó jövedelmi és vagyoni jogosultsági feltételeket, a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének megállapítási módját, az eljárási szabályokat, az adósságkezelési tanácsadást végző intézmény által ellátandó feladatokat, az adósságkezelési tanácsadáson való részvétel módját.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

15. § (1) Pénzbeli és természetbeni ellátások:
a) a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény,
b) a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás,
c) a gyermektartásdíj megelőlegezése.

Gyermektartásdíj megelőlegezése
22. § (1) A gyermektartásdíj megelőlegezésének akkor van helye, ha
a) a bíróság a tartásdíjat jogerős határozatában már megállapította vagy van olyan külföldi bíróság, vagy más hatóság által hozott jogerős határozat, amelyet a Magyarországon élő gyermek javára nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján kell végrehajtani, és
b) a gyermektartásdíj összegének behajtása átmenetileg lehetetlen, továbbá
c) a gyermeket gondozó szülő vagy más törvényes képviselő nem képes a gyermek részére a szükséges tartást nyújtani, feltéve, hogy a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi átlagjövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj legkisebb összegének kétszeresét.
(2) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni.
(3) A gyámhivatal a gyermektartásdíj behajthatatlanságát a gyermektartásdíj fizetésére kötelezett személy rendszeres jövedelmére, illetve egyéb vagyonára vezetett eredménytelen végrehajtást követően állapítja

meg. Az eredménytelen végrehajtást, illetve a végrehajtás szünetelését kimondó foglalási jegyzőkönyv hat hónapnál régebbi nem lehet.
(4) Az (1) bekezdésben meghatározott összeg számításánál a kérelem benyújtása időpontjában közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként kell figyelembe venni a 19. § (4) bekezdésében meghatározott személyeket.
(5) Nincs helye a gyermektartásdíj megelőlegezésének, ha a kötelezett
a) lakóhelye olyan államban van, ahol a tartásdíj nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján nem érvényesíthető, vagy
b) külföldi tartózkodási helye ismeretlen, vagy
d) a jogosulttal közös háztartásban él, vagy
(6) Nincs helye továbbá a gyermektartásdíj megelőlegezésének
a) részösszegű megfizetés vagy részösszegű behajthatóság esetén, ha ennek mértéke a bíróság által megállapított gyermektartásdíj alapösszegének ötven százalékát meghaladja, vagy
b) lejárt gyermektartásdíj esetén.
(7) A feltételek fennállása esetén a gyermektartásdíj megelőlegezése a gyermek nagykorúvá válása után is megállapítható, illetve a már megállapított gyermektartásdíj továbbfolyósítható addig az időpontig, ameddig a középfokú nappali oktatás munkarendje szerinti tanulmányokat folytat, de legfeljebb huszadik évének betöltéséig.
23. § (1) A gyámhivatal a bíróság által a tartásdíj megfizetésére kötelező határozatában megállapított összeget, százalékos marasztalás esetében az alapösszeget előlegezi meg.
(2) A gyámhivatal az (1) bekezdésben meghatározott összegnél alacsonyabb összeget akkor állapíthat meg, ha a gyermek tartását a gondozó szülő részben biztosítani tudja. A megelőlegezett összeg ebben az esetben sem lehet kevesebb a bíróság által megállapított összeg 50%-ánál.
(3) A gyámhivatal a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő határozatát a fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilváníthatja.
(4) A gyámhivatal határozata alapján a – székhelye szerinti – települési önkormányzat jegyzője a gyermektartásdíj megelőlegezését a központi költségvetés terhére biztosítja.
24. § (1) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezését jogerősen megállapítják, az a kérelem benyújtásától esedékes. A folyósítás időtartama a kérelem benyújtásának napjától az alapul szolgáló ok előreláthatóan fennállásáig, legfeljebb azonban három évig tart. A feltételek fennállása esetén – függetlenül az adók módjára történő behajtás eredményétől – ugyanazon gyermekre tekintettel, egy alkalommal, legfeljebb további három évre a megelőlegezés továbbfolyósítható, illetve ismételten elrendelhető.
(2) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezését jogerősen elrendelték, az a kérelem benyújtásától esedékes, azzal, hogy ha a kérelmet
a) a tárgyhónap 15-éig nyújtották be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított teljes összeget,

b) a tárgyhónap 15-ét követően nyújtották be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított összeg 50%-át kell kifizetni.
(3) A gyámhivatal hivatalból vagy a külön jogszabályban meghatározott szervek és személyek értesítése alapján a gyermektartásdíj folyósítását – legfeljebb hat hónapra – felfüggeszti, ha
a) a kérelmezőnek a 22. § (1) bekezdésében meghatározott körülményeiben változás állt be,
b) a kötelezett rendszeres jövedelmére, illetve az egyéb vagyonára vezetett végrehajtás eredménnyel jár,
c) a kötelezett a kérelmező részére közvetlenül fizet tartásdíjat,
d) a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését rendelték el.
(4) A gyámhivatal a felfüggesztést követő vizsgálat eredményeképpen, ha a felfüggesztés időtartama alatt a jogosult nem részesült gyermektartásdíjban – a felfüggesztés lejárta után – elrendeli a gyermektartásdíj további folyósítását és a felfüggesztés időtartamára esedékes megelőlegezett gyermektartásdíj utólagos, egy összegben történő kifizetését vagy a megelőlegezést megszünteti.
(5) A gyámhivatal a gyermektartásdíj megelőlegezését megszünteti, ha
a) a gyermek – a gyámhivatal, illetve a bíróság végrehajtható határozata alapján – a külön élő másik szülő vagy más személy gondozásába kerül,
b) a gyermek nagykorúvá vált, és nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat nem folytat,
c) a gyermeket a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette,
d) a kötelezett meghalt.
(7) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezésére való jogosultság megszűnik, az a jogosultság megszűnésének hónapjáig esedékes azzal, hogy ha a megszűnés
a) a tárgyhónap 15-éig következik be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított összeg 50%-át,
b) a tárgyhónap 15-ét követően következik be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított teljes összeget
kell kifizetni.
(8) A megelőlegezett gyermektartásdíjat a kötelezett a Polgári Törvénykönyvben meghatározott kamattal az államnak megtéríti. A megelőlegezett gyermektartásdíjnak meg nem térült összegét adók módjára kell behajtani az adózás rendjéről szóló törvény rendelkezései szerint.
(9) A megelőlegezett gyermektartásdíj behajtása során a hátralékra a települési önkormányzat jegyzője adóügyi hatáskörében indokolt esetben méltányosságból részletfizetést vagy kamatelengedést engedélyezhet. A települési önkormányzat jegyzője adóügyi hatáskörében a hátralék teljes összegét akkor engedheti el, ha a kötelezett gyermeke a reá tekintettel megelőlegezett gyermektartásdíjat hagyatéki teherként megörökli.

Igazából Dóra minden problémája megoldható lehet, mert ha a megöröklött nyaralót eladja, az érte kapott pénzből rendezheti az adóságát, és elképzelhető, hogy egy kis tőkéje is marad, ami támogatást nyújthat arra az időre, amíg ismét munkába nem tud állni.

20. JOGESET

G. József 52 éves rokkantnyugdíjas azért jelentkezett a családsegítő szolgálatnál, mert tudomására jutott, hogy az arra rászorulóknak tartós élelmiszert osztott a szolgálat, és szerette volna, ha a későbbiek során ők is kaphatnának ilyen jellegű juttatást.

Elmondása szerint egy 35 négyzetméteres, félkomfortos, önkormányzati bérlakásban élnek 17 éves lányával, Évával. Éva édesanyja (József felesége) 5 évvel ezelőtt hagyta el a családját egy másik férfi miatt, akkor elváltak. József azóta egyedül neveli lányát, aki májusban 11. évfolyamos volt az egyik szakképző iskolában (pék-cukrásznak tanul). Az édesanya nem látogatja lányát, semmilyen formában nem tarja volt családjával a kapcsolatot, gyerektartást nem fizet.

József elmondása szerint Éva jól tanul (közepes tanuló), sokat segít a háztartásban, és egy diákszövetkezet közvetítésével rendszeresen dolgozik a tanulás mellett, ezzel is segítve megélhetésüket. A sok elfoglaltság miatt (iskola, munka, háztartás) komoly kapcsolata (barátja) nincs. A kevés szabad idejében két barátnőjével szoktak kikapcsolódni.

Anyagi helyzetük nagyon bizonytalan. A férfi egészségi állapota folyamatosan romlik – 10 évvel ezelőtt érszűkület és komoly tüdőproblémák miatt 67 százalékos rokkantságot állapítottak meg nála, azóta már inzulinos cukorbeteg lett és a vérnyomásával is komoly gondok vannak. A rengetegféle gyógyszert, amit szednie kell, ugyan közgyógyellátás keretében kapja, de neki folyamatos diétára lenne szüksége, lányának pedig szeretne egy viszonylagos jólétet biztosítani (például ahogy mondta, az iskolai követelmények miatt számítógépet vett neki, és fizeti az internet-előfizetést is), amit a havi bevételeikből egyre nehezebben tud megoldani. Az ő rokkantnyugdíja (52 ezer Ft) mellé rendszeres bevételük még a lánya után járó családi pótlék (13 700 Ft) és az Éva által megkeresett munkabér (20–25 ezer Ft). Említette, hogy a közeljövőben szeretne egy automata mosógépet venni – ami volt nekik, azt a felesége magával vitte –, mert az nagy könnyebbség lenne a háztartási munkákban. Megtakarítással, értékes vagyontárggyal, bármiféle tartalékkal nem rendelkeznek.

Természetes támaszuk nincs. József szülei már meghaltak, két testvére az ország távolabbi pontjain él saját családjával. A szomszédok segítőkészen figyelnek rájuk, segítenek nekik, például ha nehéz fizikai munkát kellene végezni, mert ő az egészségi állapota, Éva viszont a fizikuma miatt az ilyen jellegű munkákat nem tudja elvégezni. Az elmondott nehézségeik ellenére bizakodónak látszott. Büszke volt Évára, ahogy mondta, azt reméli, ha a lánya egy év múlva befejezi az iskolát és sikerül állandó munkahelyet találnia, akkor egy kicsit könnyebbé válik a sorsuk.

A család életében a drámai fordulat nem sokkal ezután következett be. József kb. egy hónappal a családsegítő szolgálatnál tett látogatása után otthonukban rosszul lett. Annyi ereje még volt, hogy szóljon a szomszédoknak, hívjanak mentőt, mert baj van, de mire a mentők kiérkeztek, már elvesztette eszméletét.

Kétszer is újra kellett éleszteni, de a leggondosabb ellátás ellenére végül is még otthon meghalt. Mindeközben Éva – a lánya – iskolában volt. Oda telefonáltak a szomszédok az osztályfőnökének, hogy engedjék haza, mert baj van.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó kérdések:

1. *Milyen támogatást vehet igénybe Éva apja eltemettetéséhez?*
2. *Milyen gyermekvédelmi intézkedések szükségesek Éva esetében?*

1. Temetési segély

Az Szt.. 46. § (1) bekezdése alapján temetési segélyt állapít meg a helyi önkormányzat annak, aki számára a temetési költségek viselése a saját létfenntartását veszélyezteti. A temetési segély összege nem lehet kevesebb a helyben szokásos, legolcsóbb temetés költségének 10%-ánál, de elérheti annak teljes összegét, ha a temetési költségek viselése a kérelmezőnek a létfenntartását veszélyezteti. [(3) bek.]

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Temetési segély

46. § (1) A települési önkormányzat a rendeletében meghatározott feltételek szerint temetési segélyt állapíthat meg annak, aki a meghalt személy eltemettetéséről gondoskodott annak ellenére, hogy arra nem volt köteles, vagy tartására köteles hozzátartozó volt ugyan, de a temetési költségek viselése a saját, illetve családja létfenntartását veszélyezteti. A jogosultság megállapítása szempontjából figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülélő esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.

(2) Temetési segély nem állapítható meg annak a személynek, aki a hadigondozásról szóló 1994. évi XLV. törvény alapján temetési hozzájárulásban részesül.

(3) A temetési segély összege nem lehet kevesebb a helyben szokásos, legolcsóbb temetés költségének 10%-ánál, de elérheti annak teljes összegét, ha a temetési költségek viselése a kérelmezőnek vagy családjának a létfenntartását veszélyezteti.

2. Árvaellátás

A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. tv. 54. § (1) bekezdése szerint árvaellátásra az a gyermek jogosult, akinek szülője haláláig az öregségi, illetve rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati időt megszerezte, vagy öregségi, illetve rokkantsági nyugdíjasként halt meg. Ha a gyermek oktatási intézmény nappali tagozatán tanul, az árvaellátás a tanulmányok tartamára, de legfeljebb a huszonötödik

életév betöltéséig jár. [55. § (1)] Az árvaellátás gyermekenként annak a nyugdíjnak a harminc százaléka, ami az elhunytat öregségi, rokkantsági nyugdíjként, baleseti rokkantsági nyugdíjként halála időpontjában megillette, vagy megillette volna. [56. § (1)]

1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról

Az árvaellátás

Az ellátásra jogosultság

54. § (1) Árvaellátásra az a gyermek jogosult – ideértve a házasságban vagy az élettársi közösségben együtt élők egy háztartásban közösen nevelt gyermeket is –, akinek szülője haláláig az öregségi, illetve rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati időt megszerezte, vagy öregségi, illetve rokkantsági nyugdíjasként halt meg.

(2) Az örökbefogadott gyermeknek vér szerinti szülője jogán árvaellátás nem jár, kivéve, ha a gyermeket a vér szerinti szülő házastársa fogadta örökbe.

(3) Árvaellátás jár a testvérnek és az unokának (ideértve a dédunokát és ükunokát is) is, ha őt az elhunyt saját háztartásában eltartotta, és a gyermeknek tartásra köteles és képes hozzátartozója nincs.

55. § (1) Az árvaellátás – a jogosultsági feltételek megléte esetén – legkorábban az 54. §-ban említett személy halála napjától kezdődően a gyermek 16. életévének betöltése napjáig jár. Ha a gyermek oktatási intézmény nappali tagozatán tanul, az árvaellátás a tanulmányok tartamára, de legfeljebb a huszonötödik életév betöltéséig jár. Ha a jogosultság megszűnése előtt a gyermek megrokkant, ennek tartamára az árvaellátás életkorra tekintet nélkül megilleti.

(2) Nem érinti az árvaellátásra jogosultságot, ha a gyermek vagy életben maradt szülője házasságot köt, vagy örökbe fogadják.

(3) Iskolai tanulmányok címén azt a gyermeket is megilleti az árvaellátás, aki

a) betegsége, testi vagy szellemi fogyatékossága miatt tanulmányait magántanulóként végzi,

b) huszonöt évesnél fiatalabb és a felnőttoktatás keretében folytat tanulmányokat.

(4) Iskolai tanulmányok címén az árvaellátás a tanulmányok befejezése hónapjának végéig, a nyári tanulmányi szünet tartamára is jár. Magyarországon tanuló árva esetén a közoktatási információs rendszer, illetve a felsőoktatási információs rendszer működtetője a tanulói, hallgatói jogviszony létesítését, fennállását és a tanulmányok befejezésének várható idejét a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv megkeresésére, a tanulói jogviszony megszűnését, illetve a hallgatói jogviszony szünetelését, megszűnését – a tanuló, hallgató nevének, társadalombiztosítási azonosító jelének és a szünetelés, megszűnés időpontjának közlésével –hivatalból igazolja. Külföldön tanuló árvának a tanulmányok folytatását az oktatási intézmény által kiállított igazolással középiskolai tanulmányok esetén évente, felsőfokú tanulmányok esetén félévente, a tanulmányok megkezdésétől számított egy hónapon belül kell igazolnia.

(5) Az árvaellátásra való jogosultságot nem érinti, ha a középiskola tanulójának a tanulói jogviszonya, illetőleg a felsőoktatási intézmény hallgatójának a hallgatói jogviszonya a tanuló, illetőleg hallgató betegsége vagy szülése miatt szünetel.

Az ellátás összege

56. § (1) Az árvaellátás gyermekenként annak a nyugdíjnak a harminc százaléka, ami az elhunytat öregségi, rokkantsági nyugdíjként, baleseti rokkantsági nyugdíjként halála időpontjában megillette, vagy megillette volna.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott nyugdíj hatvan százaléka jár árvaellátásként annak a gyermeknek,

a) akinek mindkét szülője elhunyt,

b) akinek életben lévő szülője rokkant.

(3) Ha a gyermek mindkét szülője után jogosult az árvaellátásra, azt az árvaellátást kell folyósítani, amelynek összege számára előnyösebb.

Tehát Éva, mivel nappali tagozaton tanul, bár már elmúlt 16 éves, jogosult az árvaellátásra, melynek összege elhunyt édesapja rokkantnyugdíjából kiszámítva 15 600 forint.

3. Rokkantnyugdíj öröklése

Az 1997. évi LXXXI. tv. 83. §-a szerint a jogosult halála esetén a fel nem vett nyugellátást a vele közös háztartásban együtt élt házastárs, gyermek, unoka, szülő, nagyszülő és testvér egymást követő sorrendben, ezek hiányában az örökös veheti fel a halál napjától vagy a hagyatéki végzés jogerőssé válása napjától számított egy éven belül.

4. Gyámság

Bár Éva fél év múlva hivatalosan nagykorúvá válik, a maradék rövid időtartamra gyámság alá kell helyezni. Nagykorúsításra a Ptk. 12. §-a alapján csak házasság esetén van lehetőség, azonban, ahogy a jogesetből kiderült, Évának nincs kapcsolata. A házasságról, családról és gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 96. §-a szerint nevezett gyám nemlétében a gyámhatóság elsősorban a gyámság ellátására alkalmas rokont, illetőleg a kiskorúval más családi kapcsolatban álló személyt rendel ki gyámul. Mivel természetes támasza nincs, ezért a gyámhatóság az anyát fogja először megkeresni. Amennyiben az anya nem vállalja a gyámságot (márpedig a jogeset alapján úgy tűnik, teljesen elzárkózik korábbi családjától), más alkalmas személyt keres a hatóság. [96 § (1)]

A gyám a működéséért díjazást nem követelhet, a gyermek megélhetését szolgáló juttatásokat (tartásdíj, gondozási díj, árvaellátás stb.) azonban az ő kezéhez kell folyósítani [104. § (1)].

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

1. A gyámrendelés feltételei

Csjt. 93. § Az a kiskorú, aki nem áll szülői felügyelet alatt, gyámság alá tartozik.

Csjt. 94. § (1) A gyámság alá tartozó kiskorú részére a gyámhivatal gyámot rendel.

(2) A gyámhatóság a gyámrendelés iránt hivatalból intézkedik.

(3) A kiskorú legközelebbi rokonai kötelesek a gyámhatóságnak haladéktalanul bejelenteni, ha a kiskorú részére bármely okból gyám rendelése szükséges. A bíróság, az anyakönyvvezető, a hagyatéki leltározást végző és az egyéb államigazgatási feladatot ellátó szervek kötelesek a gyámhatósággal közölni a hivatalos eljárásuk során tudomásukra jutott minden olyan esetet, amelyben valamely kiskorú részére gyámot kell rendelni.

Gyámrendelés

Vr. 36. § Ha a bíróság a gyermeket nem a szülőnél helyezi el (Csjt. 76. §), a jogerős ítélet egy kiadmányát a gyám kirendelése céljából soron kívül megküldi e személy lakóhelye szerint illetékes gyámhatóságnak.

Vr. 37–56. §

2. A gyám kirendelése

Csjt. 95. § (1) A gyámság viselése elsősorban azt illeti, akit a szülői felügyeletet gyakorló szülő közokiratban vagy végrendeletben gyámul megnevezett (nevezett gyá*m)*. Ha a szülői felügyeletre egyaránt jogosult szülők más-más gyámot neveztek meg, a körülmények figyelembevételével a gyámhatóság határoz afelől, hogy a gyámságot melyik viselje.

(2) A nevezett gyámot csak akkor szabad mellőzni, ha a törvény értelmében gyámságot nem viselhet, vagy a gyámság átvételében gátolva van, végül ha kirendelése a kiskorú érdekét veszélyeztetné.

Csjt. 96. § (1) Nevezett gyám nemlétében a gyámhatóság elsősorban a gyámság ellátására alkalmas rokont, illetőleg a kiskorúval más családi kapcsolatban álló személyt rendel ki gyámul. Ha ilyen hozzátartozója nincs, a gyámhatóság más alkalmas személyt rendel ki.

(2) Azt a személyt,

a) akinél a gyámhivatal a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezte [91. § (2) bek.];

b) akinél a bíróság a gyermeket elhelyezte [72/A. § (1) bek.],

c) aki a gyermeket a gyámhatóság hozzájárulásával családba fogadta

a gyermek gyámjául kell rendelni.

Csjt. 97. § (1) A gyámhatóság rendszerint minden kiskorú részére külön gyámot rendel.

(2) Testvérek részére közös gyámot kell rendelni, ettől a szabálytól azonban bármelyik kiskorú érdekében el lehet térni.

(3) Ha törvény másként nem rendelkezik, a gyámhivatal egy vagy több gyermek gyámjává a közigazgatási szerv részéről erre kijelölt személyt (hivatásos gyámot) is kirendelheti.

Csjt. 98. § (1) Gyámság alá tartozik az a gyermek, akit átmeneti vagy tartós nevelésbe vettek, továbbá akit ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban, illetve más bentlakásos intézményben helyeztek el, és szülője ellen a szülői felügyelet megszüntetése iránt per van folyamatban [91. § (2) bek.].
(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a gyámhivatal a gyermek részére gyámot rendel. Gyámul rendelhető a gyámi feladatok ellátására alkalmas
a) nevelőszülő,
b) gyermekotthon vezetője,
ahol a gyámhivatal a gyermeket elhelyezte.
(3) A (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjai alapján kirendelt gyámra nem alkalmazhatók a 100. § (2) bekezdésének *b)* és *c)* pontjában foglaltak.
(4) A gyámhivatalnak a gyermek számára hivatásos gyámot kell kirendelnie, ha
a) a gyámhivatal az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermeket fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthonában helyezte el,
b) a nevelőszülő a 100. § (3) bekezdése alapján a gyámságot nem vállalja,
c) a 98. § (2) bekezdésében meghatározott személyek gyámul nem rendelhetők,
d) a szülő hozzájárult gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához, és a gyámhivatal a gyermeket ideiglenesen a leendő örökbefogadó szülőnél helyezte el.
(5) A gyámhivatal a (2) és (4) bekezdésben meghatározott személyek gyámul történő kirendeléséről az összes körülmények figyelembevételével, a gyermek érdekében dönt.
Csjt. 99. § (1) Gyám lehet minden nagykorú személy, akivel szemben e törvényben meghatározott kizáró körülmény nem áll fenn.
(2) Gyámságot nem viselhet az,
a) aki gondnokság alatt áll,
b) aki a szülői felügyeletet megszüntető vagy a közügyektől eltiltó jogerős ítélet hatálya alatt áll,
c) akit a szülői felügyelet gyakorlására jogosult szülő a gyámságból közokiratban vagy végrendeletben kizárt.
d) akinek szülői felügyeleti joga azért szünetel, mert gyermekét a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette,
e) akinek a gyermekét örökbe fogadhatónak nyilvánították.
(3) Ha a szülői felügyeletet gyakorló egyik szülő azt a személyt zárja ki a gyámságból, akit a másik szülő gyámul nevezett meg, a kiskorú gyermek érdekeinek figyelembevételével a gyámhatóság dönti el, hogy melyik rendelkezés érvényesüljön.
(4) Érvénytelen annak gyámul kirendelése, aki az előző rendelkezések értelmében gyámságot nem viselhet, illetőleg gyámul nem lett volna kirendelhető.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

X. Fejezet

A gyámság ellátása

1. A gyám jogai és kötelességei

Csjt. 101. § (1) Törvény eltérő rendelkezése hiányában a gyám a gyámsága alatt állónak gondozója, vagyonának kezelője és törvényes képviselője.

(2) A gyámot a gyámsággal járó jogok és kötelességek, ha a gyámhatóság másként nem rendelkezik, a kirendelő határozat kézbesítését követő naptól kezdve illetik meg, illetőleg terhelik.

Csjt. 102. § Ha a törvény mást nem rendel, a szülői felügyeletet gyakorló szülő jogaira és kötelességeire vonatkozó rendelkezések megfelelően irányadók a gyám jogaira és kötelességeire is.

Csjt. 103. § (1) A gyám működésében a gyámhatóság rendszeres felügyelete és irányítása alatt áll. Működéséről, különösen a gyámsága alatt álló kiskorú ügyeiről bármikor köteles felvilágosítást adni a gyámhatóságnak.

(2) A gyámhatóság a gyám jogkörét korlátozhatja, intézkedéseit – az elhelyezés tárgyában tett intézkedés kivételével – hivatalból vagy a gyámság alatt álló, illetőleg rokonai kérelmére meg is változtathatja. A kiskorú részére választott életpálya helyett csak annak beleegyezésével jelölhet ki más életpályát.

(3) A gyám intézkedésével szemben a szülő és nagyszülő, ha pedig ezek nem élnek, a nagykorú testvér, illetőleg a szülő testvére indíthat pert a kiskorú megfelelőbb elhelyezése iránt.

(4) A gyám a vagyonkezelésről – a gyámhatóság eltérő rendelkezése hiányában – legalább évenként köteles a gyámhatóságnak számot adni.

Csjt. 104. § (1) A gyám működéséért díjazást nem követelhet, a gyermek megélhetését szolgáló juttatásokat (tartásdíj, gondozási díj, árvaellátás stb.) azonban az ő kezéhez kell folyósítani.

(2) A gyám a kárt, amelyet kötelessége megszegésével a gyámsága alatt állónak vétkesen okoz, köteles megtéríteni.

2. Meghallgatás a gyámhatóság előtt

Csjt. 105. § A gyámhatóság a gyámság alatt álló kiskorú fontosabb ügyeiben határozathozatal előtt köteles a gyámot, a tizenkettedik életévét betöltött kiskorú gyermeket és kérelemre, de szükség esetén hivatalból is, a kiskorú közeli hozzátartozóit meghallgatni.

21. JOGESET

A 71 éves P. Miklós egyedül él egyszobás, félkomfortos bérlakásban. Nyugdíjas, hozzátartozója nincs.

Édesanyja évekkel ezelőtt bekövetkezett halála óta elzárkózva él a világtól.

Gázóráját a gázszolgáltató a nagy összegű hátralék (289 ezer forint) miatt leszerelte, fűtési, főzési lehetősége korlátozott.

Problémát jelent számára a közüzemi díjak rendezése, a bevásárlás, környezete rendbetétele, önmaga ellátása. Ügyei intézésében szomszédja segíti, nem mindig az idős ember érdekeit tartva szem előtt.

Miklós egészségi állapota és beszűkült tudatállapota miatt képtelen kontrollálni pénzügyeit. Miklós részére az önkormányzat tavaly kamatmentes kölcsönt utalt lakbérhátralék rendezésére a bérleménykezelő számlájára, aminek törlesztő részleteit nem fizeti.

Miklós úgy tudta, hogy nyugdíjából 27 700 forint lakbérdíj címén a bérleménykezelőhöz kerül utalásra. Ez nem történt meg, újból hatalmas összegű hátralékot halmozott fel.

Nyugdíja felét jelenleg is levonás terheli. Egy takarékszövetkezet tiltja a magas összegű kölcsön felvételét. A kölcsönt Miklós szomszédja „segítségével" vette fel. Az összeget elfelezték, a törlesztőrészlet fizetése viszont csak Miklóst terheli.

Miklós ügyeinek vitelére, érdekeinek megfelelő képviseletére, döntésekre nem képes. A családgondozó lakhatás megőrzése, hajléktalanság elkerülése érdekében tett javaslatait, a felajánlott segítséget elutasította, öngyilkossággal fenyegetőzött.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó kérdések:

1. *Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezés kezdeményezése*
2. *Adósságrendezés*
3. *Védendő fogyasztói státusz megigénylése*
   - *Lakásban marad – védendő fogyasztói státusz, házi segítségnyújtás, szociális étkeztetés*
   - *Tartós bentlakásos intézményben való elhelyezés*

1. Cselekvőképességet korlátozó gondokság alá helyezés

A Ptk. 14. § (4). bekezdése szerint az helyezhető cselekvőképességet korlátozó gondokság alá, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége tartósan nagymértékben csökkent. Bár Miklós önellátó-képessége igen korlátozott, első lépésként korlátozó gondokság alá szükséges helyezni, hiszen a Ptk. 14/A §

(1) és (2) bekezdése alapján a gyámhatóság legalább ötévente felülvizsgálja az ellátott állapotát, és a korlátozó gondokságot kizáróvá is változtathatja, ha Miklós állapota tovább romlik.

Mivel Miklós a környezetében nincs alkalmas személy a gondnoki teendők ellátására (édesanyja meghalt, a szomszéd a saját hasznára tartja a kapcsolatot Miklóssal), ezért a Ptk. 19 § (3) bekezdése alapján hivatásos gondnokot kell kirendelni.

1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről

A cselekvőképesség korlátozása és kizárása gondnokság alá helyezéssel

Ptk. 14. § (1) Korlátozottan cselekvőképes az a nagykorú, akit a bíróság ilyen hatállyal gondnokság alá helyezett.

(2) A gondnokság alá helyezést a nagykorú személy házastársa, bejegyzett élettársa, egyeneságbeli rokona, testvére, a gyámhatóság és az ügyész kérheti.

(3) Ha a gondnokság alá helyezés szükségességéről a gyámhatóság tudomást szerez,a gondnokság alá helyezési eljárást meg kell indítania, ha ezt a (2) bekezdésben meghatározott közeli hozzátartozó a gyámhatóságnak a perindítás szükségességéről való tájékoztatását követő 60 napon belül nem teszi meg.

(4) Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége a pszichés állapota, szellemi fogyatkozása vagy szenvedélybetegsége miatt – általános jelleggel, illetve egyes ügycsoportok vonatkozásában – tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent.

(5) Ha a belátási képesség korlátozottsága csak részleges, a gondnokolt minden olyan ügyben önállóan érvényes jognyilatkozatot tehet, amely ügycsoport tekintetében a bíróság a cselekvőképességet korlátozó ítéletben a gondnokolt cselekvőképességét nem korlátozza.

(6) A bíróság különösen a következő ügycsoportok tekintetében korlátozhatja a gondnokság alá helyezett személy teljes cselekvőképességét:

1. társadalombiztosítási, szociális és munkanélküli ellátás igénylése, illetve az azzal, valamint a munkaviszonyból és munkaviszony jellegű jogviszonyból származó, a 14/B. § (2) bekezdés *c)* pontjában foglalt mértéket meghaladó jövedelemmel való rendelkezés;
2. ingó és ingatlan vagyonnal kapcsolatos rendelkezési jog;
3. családjogi jognyilatkozatok megtétele

a) a házassági, a bejegyzett élettársi vagyonjoggal kapcsolatos jognyilatkozat,
b) a származás megállapításával kapcsolatos nyilatkozat megtétele,
c) a gyermeke nevének meghatározása és annak megváltoztatása,
d) a gyermekének örökbefogadásához való hozzájárulás;

4. tartási kötelezettséggel kapcsolatos vagyoni döntés meghozatala;
5. a lakásbérlettel kapcsolatos jognyilatkozat megtétele (a szerződés megkötése, illetve felbontása);
6. örökösödési ügyek;

7. bentlakásos szociális intézetben történő elhelyezéssel kapcsolatos jognyilatkozatok;
8. az egészségügyi ellátással összefüggő jogok gyakorlása;
9. tartózkodási hely meghatározása.

Ptk. 14/A. § (1) A bíróságnak a cselekvőképesség korlátozását kimondó ítéletében rendelkeznie kell a gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálata iránti eljárás megindításának időpontjáról, mely nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év.

(2) A felülvizsgálati eljárást a gyámhatóságnak kell megindítania. A kereseti kérelem a gondnokság alá helyezés megszüntetésére, annak hatályában való fenntartására, a cselekvőképességet korlátozó gondnokság cselekvőképességet kizáró gondnoksággá változtatására, a cselekvőképességet kizáró gondnokság cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezésre történő módosítására, illetve cselekvőképességet korlátozó gondnokság esetén a gondnokolt által önállóan nem gyakorolható jogkörök módosítására irányulhat.

Ptk. 14/B. § (1) A korlátozottan cselekvőképes személy jognyilatkozata általános jelleggel, illetve a bíróság ítéletében meghatározott ügycsoportok tekintetében – a (2) bekezdésben foglaltak kivételével – csak akkor érvényes, ha azt a gondnoka beleegyezésével vagy utólagos jóváhagyásával tette. A gondnokolt és gondnoka közötti vita esetén a gyámhatóság dönt. Ha a korlátozottan cselekvőképes személy cselekvőképessé válik, maga dönt a függő jognyilatkozatainak érvényességéről.

(2) A korlátozottan cselekvőképes személy a gondnoka közreműködése nélkül is

a) tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre a jogszabály feljogosítja;

b) megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket;

c) rendelkezik a munkaviszonyból, munkaviszony jellegű jogviszonyból, társadalombiztosítási, szociális és munkanélküli ellátásból származó jövedelme 50%-ával; annak erejéig kötelezettséget is vállalhat;

d) megköthet olyan szerződéseket, amelyekkel kizárólag előnyt szerez.

(3) A korlátozottan cselekvőképes gondnokolt közokiratban feljogosíthatja a gondnokát – annak hozzájárulása esetén – arra, hogy helyette és nevében – általános jelleggel – eljárjon, jognyilatkozatot tegyen, kivéve a (2) bekezdésben meghatározott jognyilatkozatokat, illetve azokat, amelyeknél jogszabály a korlátozottan cselekvőképes személy saját nyilatkozatát kívánja meg.

(4) A gondnokolt a (3) bekezdés szerinti általános felhatalmazást teljes bizonyítóerejű magánokirattal – a gondnok egyidejű tájékoztatása mellett – bármikor visszavonhatja.

(5) Azonnali intézkedést igénylő esetben, illetve külön törvényben foglaltak szerint a gondnok a (3) bekezdésben meghatározott megállapodás hiányában is eljárhat a korlátozottan cselekvőképes gondnokolt helyett.

Tvr. 10. § A törvényes képviselő jognyilatkozatával és a gyámhatóság jóváhagyásával kapcsolatos szabályokat csak a törvény hatálybalépése után tett jognyilatkozatokra lehet alkalmazni.

Ptk. 15. § (1) Cselekvőképtelen az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett.

(2) A gondnokság alá helyezést a nagykorú személy házastársa, bejegyzett élettársa, egyeneságbeli rokona, testvére, a gyámhatóság és az ügyész kérheti.
(3) Ha a gondnokság alá helyezés szükségességéről a gyámhatóság tudomást szerez, a gondnokság alá helyezési eljárást meg kell indítania, ha ezt a (2) bekezdésben meghatározott közeli hozzátartozó a gyámhatóságnak a perindítás szükségességéről való tájékoztatást követő 60 napon belül nem teszi meg.
(4) A cselekvőképességet kizáró gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – pszichés állapota vagy szellemi fogyatkozása miatt – tartósan teljes mértékben hiányzik.
(5) A bíróságnak a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezést kimondó ítéletében rendelkeznie kell a 14/A. § szerinti felülvizsgálatról, kivéve, ha az érintett személy belátási képességének hiánya véglegesnek tekinthető.
Erről az igazságügyi orvosszakértőnek szakértői véleményében nyilatkoznia kell.
Ptk. 15/A. § (1) A cselekvőképtelen személy jognyilatkozata – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – semmis; nevében gondnoka jár el. A gondnoknak a véleménynyilvánításra képes gondnokolt kívánságát, kéréseit – pl. a tartózkodási helyére vonatkozóan – a döntések meghozatala előtt meg kell hallgatnia és lehetőség szerint figyelembe kell vennie. Ha a gondnok e kötelezettségét folyamatosan megszegi, ez a 19/C. § (2) bekezdésében foglaltak szerinti elmozdítását vonhatja maga után.
(2) A cselekvőképtelen személy maga is megkötheti azokat a csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek a mindennapi életben tömegesen fordulnak elő, és különösebb megfontolást nem igényelnek.

A cselekvőképességet korlátozó és a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezettekre vonatkozó közös szabályok

Ptk. 16. § (1) A cselekvőképtelen személy gondnoka, korlátozott cselekvőképesség esetén pedig az érintett személy és gondnoka jognyilatkozatainak érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges, ha a jognyilatkozat a gondnokolt
a) tartására,
b) örökösödési jogviszony alapján megillető jogára vagy kötelezettségére,
c) ingatlantulajdonának átruházására vagy bármely módon történő megterhelésére vonatkozik, ide nem értve azt az esetet, amikor az ingatlan ellenérték nélküli megszerzésével egyidejűleg kerül sor haszonélvezet alapítására,
d) a 20/B. § alapján beszolgáltatott vagyonára,
e) vagyonának mértékétől függően a gondnokot kirendelő határozatban megállapított összeget, de legalább 50 000 Ft-ot meghaladó értékű egyéb vagyontárgyára, vagyoni értékű jogára vonatkozik.
(2) A gyámhatóság kivételesen indokolt esetben hozzájárulhat
a) a cselekvőképtelen személy gondnoka, korlátozott cselekvőképesség esetén pedig a gondnokolt és a gondnok közös kérelmére a gondnokság alá helyezett személy leszármazójának önálló háztartás alapí-

tásához, fenntartásához, illetve más létfontosságú célja eléréséhez a gondnokság alatt álló vagyonának terhére; a támogatás mértéke a leszármazó kötelesrészét nem haladhatja meg;
b) a korlátozottan cselekvőképes gondnokolt és gondnoka közös kérelmére a gondnokolt által történő – az *a)* pontban foglaltak alá nem tartozó – ajándékozáshoz vagy jogokról ellenérték nélkül lemondásához, illetve közcélra történő felajánlásához, feltéve, hogy a jogügylet a gondnokolt megélhetését nem veszélyezteti.
(3) Nincs szükség a gyámhatóság jóváhagyására
a) bírósági vagy közjegyzői határozattal elbírált jognyilatkozat érvényességéhez,
b) ha a bíróság ítéletében a cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezett személy cselekvőképességét az (1) bekezdésben meghatározott jognyilatkozatok tekintetében nem korlátozta.
Ptk. 16/A. § (1) A korlátozott cselekvőképességen és a cselekvőképtelenségen alapuló semmisségre csak annak érdekében lehet hivatkozni, akinek a cselekvőképessége korlátozott vagy hiányzik.
(2) Aki cselekvőképességét illetően a másik felet megtéveszti, ezért felelősséggel tartozik, és felelőssége alapján a szerződés teljesítésére is kötelezhető.

A gondnok kirendelése

Ptk. 19. § (1) A bíróság által gondnokság alá helyezett személy részére a gondnokot a gyámhatóság rendeli ki. A gondnokrendelés részletes szabályait külön jogszabály határozza meg.
(2) Gondnok lehet minden cselekvőképes, nagykorú személy. Gondnokul csak az rendelhető ki, aki a gondnoki tisztséget vállalja.
Ptk. 19/A. § (1) Gondnokká – ha ez az érdekeivel nem ellentétes – a gondnokság alá helyezett által még cselekvőképes állapotában közokiratban kijelölt vagy a gondnokság alá helyezést követően megnevezett személyt, ha ez nem lehetséges, akkor elsősorban együtt élő házastársát vagy bejegyzett élettársát kell kirendelni. Ha ilyen nincs, vagy a házastárs, bejegyzett élettárs kirendelése veszélyeztetné a gondnokság alatt álló érdekeit, a gyámhatóság gondnokul olyan személyt rendel ki, aki a gondnokság ellátására az összes körülmények figyelembevételével alkalmasnak mutatkozik.
(2) A gondnok kirendelésénél az arra alkalmas személyek közül a szülőket, illetve a szülők által – a haláluk esetére – közokiratban vagy végrendeletben megnevezett személyt, ilyenek hiányában más hozzátartozókat – akik szükség esetén a személyes gondoskodást is el tudják látni – előnyben kell részesíteni.
(3) Ha a gondnok az (1)–(2) bekezdésben foglaltak szerint nem rendelhető ki, a gondnokolt számára hivatásos gondnokot kell kirendelni. Hivatásos gondnok csak büntetlen előéletű személy lehet. Hivatásos gondnokul a fogyatékosokkal, szenvedélybetegekkel vagy pszichiátriai betegekkel foglalkozó társadalmi szervezet (pl. egyesület) által a tagjai közül ajánlott személy is kirendelhető.
(4) Nem lehet gondnokul kirendelni azt, akinek a személye ellen a gondnokság alá helyezett kifejezetten tiltakozik.
Ptk. 19/B. § (1) A gondnokolt részére kivételesen több gondnok is kirendelhető. Többes gondnokrendelésre akkor kerülhet sor, ha

a) a gondnokság alá helyezett személy mindkét szülője, illetve két közeli hozzátartozója vállalja a gondnokságot, vagy
b) a gondnokolt vagyonának kezelése, illetve egyes más ügyeinek intézése külön szakértelmet igényel.
(2) Az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott esetben a gyámhatóságnak meg kell határoznia a gondnokok feladatkörének pontos megoszlását.
(3) A gondnok kirendelése mellett a gyámhatóság a gondnokolt részére helyettes gondnokot is rendelhet. A helyettes gondnok dönthet a távollévő vagy más okból ténylegesen akadályozott gondnok helyett a gondnokoltat érintő, azonnali intézkedést igénylő ügyekben.
Ptk. 19/C. § (1) A gyámhatóság a gondnokot a tisztségéből felmenti, ha
a) a gondnokság alá helyezést a bíróság megszüntette,
b) a gondnokolt meghalt,
c) a gondnok fontos okból a felmentését kéri,
d) utóbb keletkezik olyan kizáró ok, amely a gondnok kirendelésének is akadályát jelentette volna.
(2) A gyámhatóság a gondnokot tisztségéből elmozdítja – azonnali intézkedést igénylő esetben ezt megelőzően a gondnokot a tisztségéből felfüggeszti –, ha a gondnok a kötelezettségét nem teljesíti vagy olyan cselekményt követ el, amellyel a gondokolt érdekeit súlyosan sérti vagy veszélyezteti.
(3) Ha a gyámhatóság a gondnokot a tisztségéből az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott okból menti fel, ezzel egyidejűleg a gondnokolt haláláról a gondnokság alá helyezést elrendelő bíróságot értesítenie kell, a halál tényének a gondnokoltak névjegyzékébe történő bejegyzés végett.
Tvr. 10. § A törvényes képviselő jognyilatkozatával és a gyámhatóság jóváhagyásával kapcsolatos szabályokat csak a törvény hatálybalépése után tett jognyilatkozatokra lehet alkalmazni.

2. Adósságrendezés

Az Szt. 55. § (6) bekezdése alapján Miklós adósságkezelési szolgáltatást vehet igénybe, méghozzá – mivel az összeg meghaladja a 200 ezer forintot – 24 és 60 hónap közötti időtartamra. Az 55/A § (2) és (4) bekezdése szerint adósságcsökkentési támogatásban részesülhet, melynek összege legfeljebb 600 ezer forint, illetve legfeljebb az adósság 75%-a (ennek pontos összege a jogeset alapján nem adható meg, mivel a lakbér-hátralék összege nem ismert). Amennyiben nem vesz részt adósságkezelési tanácsadáson, illetve három havi részletet nem fizet be, a támogatás folyósítását megszüntetik. A Ptk. 14 § (6) bekezdés 1. pontja szerint ezen kérdésekről a gondnok dönt.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Adósságkezelési szolgáltatás

55. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás a szociálisan rászorult személyek részére nyújtott, lakhatást segítő ellátás. A települési önkormányzat határozatában megjelölt időponttól adósságkezelési szolgáltatásban részesítheti azt a családot vagy személyt,

a) akinek
aa) az adóssága meghaladja az ötvenezer forintot, és akinek a (2) bekezdésben meghatározott adósságok valamelyikénél fennálló tartozása legalább hat havi, vagy
ab) a közüzemi díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, továbbá
b) akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az önkormányzat rendeletében meghatározott összeghatárt, valamint
c) aki a településen elismert minimális lakásnagyságot és minőséget meg nem haladó lakásban lakik, feltéve, hogy vállalja az adósság és a települési önkormányzat által megállapított adósságcsökkentési támogatás különbözetének megfizetését, továbbá az adósságkezelési tanácsadáson való részvételt.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazása során adósságnak minősül a lakhatási költségek körébe tartozó
a) közüzemi díjtartozás (vezetékes gáz-, áram-, távhő-szolgáltatási, víz- és csatornahasználati, szemétszállítási, több lakást tartalmazó lakóépületeknél, háztömböknél központi fűtési díjtartozás),
b) közösköltség-hátralék,
c) a lakbérhátralék,
d) a hitelintézettel kötött lakáscélú kölcsönszerződésből, illetve abból átváltott szabad felhasználású kölcsönszerződésből fennálló hátralék.
(3) Az (1) bekezdés *b)* pontjában említett összeghatárt úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-ánál, egyedülélő esetén annak 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő.
(4)
(5) Az adósságkezelési szolgáltatás időtartama – a (6) bekezdés szerinti eset kivételével – legfeljebb tizennyolc hónap, amely indokolt esetben egy alkalommal hat hónappal meghosszabbítható.
(6) Ha a (2) bekezdés *d)* pontja szerinti adósság az (5) bekezdés szerinti időtartam alatt nem kezelhető, az adósságkezelési szolgáltatás időtartama legalább huszonnégy, de legfeljebb hatvan hónap, amennyiben
a) az adósság összege meghaladja a kettőszázezer forintot,
b) a tartozás meghaladja a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének 50%-át, és
c) az adós hozzájárul az adósságkezelés időtartamára a támogatás összegét biztosító jelzálogjognak, valamint elidegenítési és terhelési tilalomnak ingatlanára történő bejegyzéséhez, illetőleg feljegyzéséhez.
(7) A jelzálogjog bejegyzésének és az elidegenítési és terhelési tilalom ténye feljegyzésének kezdeményezéséről az adósságkezelési szolgáltatásra való jogosultságot megállapító határozat rendelkezik. A határozatot az ingatlanügyi hatósággal közölni kell. Az ingatlanügyi hatóság a jelzálogjogot és az elidegenítési és terhelési tilalmat az önkormányzat javára az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzi, illetőleg feljegyzi.
(8) A Magyar Állam az 1988. december 31-ét megelőzően hatályban volt jogszabályok alapján felvett egyes lakáscélú kölcsönökből eredő adósságok rendezéséről szóló kormányrendelet alapján megvásárolt követelésével összefüggésben történő befizetésről a hitelszerződéssel érintett ingatlan fekvése szerinti települési önkormányzat javára lemond.

(9) Adósságkezelési szolgáltatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(10) A (9) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.
55/A. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás esetén a jogosult
a) adósságkezelési tanácsadásban, és
b) adósságcsökkentési támogatásban részesül, amelyet az adósságkövetelés jogosultjának kell folyósítani.
(2) Az adósságcsökkentési támogatás mértéke nem haladhatja meg az adósságkezelés körébe bevont adósság 75%-át, és összege legfeljebb háromszázezer forint, az 55. § (6) bekezdése szerinti esetben legfeljebb hatszázezer forint lehet. A támogatás az 55. §(6) bekezdése kivételével – egy összegben vagy havi részletekben nyújtható az adós vállalásától függően.
(3) Azon személynek, akinek vezetékes gáz-, illetőleg áramszolgáltatási díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, a szolgáltatás visszaállítása érdekében előrefizetős gáz- vagy áramszolgáltatást mérő készülék is biztosítható, feltéve, hogy lakásfenntartási támogatásban részesül és tartozásának megfizetése érdekében megállapodást köt a szolgáltatóval, valamint legalább egyéves időtartamra vállalja a készülék rendeltetésszerű használatát.
(4) Az adósságcsökkentés címén nyújtott támogatás vissza nem térítendő szociális támogatásnak minősül.
(5) Az önkormányzat a lakhatást veszélyeztető mértékű adósság felhalmozódásának elkerülése céljából a követelés jogosultjával megállapodást köthet, melynek keretében – az adós írásbeli beleegyezése esetén – a követelés jogosultja az adós lakóhelye szerint illetékes település jegyzőjét félévente tájékoztatja a legalább három havi tartozást felhalmozó adósokról.
55/B. § (1) Az adósságcsökkentési támogatás tovább nem folyósítható, és a kifizetett összeget vissza kell téríteni, ha a jogosult
a) az adósságkezelési tanácsadást nem veszi igénybe, vagy
b) az általa vállalt adósságtörlesztés három havi részletét nem teljesíti, illetőleg
c) az adósságkezelési szolgáltatás igénybevételének időtartama alatt a lakásfenntartási kiadásokkal kapcsolatos fizetési kötelezettségének három hónapig nem tesz eleget.
(2) Az adósságcsökkentési támogatás (1) bekezdésben foglaltak szerinti megszüntetésétől számított 24 hónapon belül ismételten nem állapítható meg.
(3) Ugyanazon személy vagy háztartásának tagja az adósságkezelési szolgáltatás lezárásától – ide nem értve az (1) bekezdés szerinti megszüntetést – számított 6 hónapon belül nem részesülhet adósságkezelési szolgáltatásban.
55/C. § (1) A települési önkormányzat adósságkezelési szolgáltatást akkor nyújthat, ha
a) az adósságkezelési szolgáltatás működtetéséről önkormányzati rendeletet alkot,
b) adósságkezelési tanácsadást működtet, továbbá

c) az adósságcsökkentési támogatás és a 38. § (5) bekezdés szerinti lakásfenntartási támogatás nyújtásához saját forrást különít el.
(2) A fővárosi kerületi önkormányzat, valamint az a települési önkormányzat, amelyiknek területén negyvenezernél több állandó lakos él, köteles adósságkezelési szolgáltatást nyújtani.
(3) A települési önkormányzat a külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint az adósságkezelési tanácsadást saját intézménye vagy más szerv útján biztosíthatja.
(4) Az önkormányzat rendeletében szabályozza az adósságkezelési szolgáltatás részletes szabályait, így különösen a helyben elismerhető lakásnagyságot és minőséget, az 55/B. § (3) bekezdésében meghatározottak közül az adósságkezelési szolgáltatásba bevont adósságtípusok körét és összegük felső határát, az adósságcsökkentési támogatás folyósításának módját, az adósságkezelési szolgáltatásra vonatkozó jövedelmi és vagyoni jogosultsági feltételeket, a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének megállapítási módját, az eljárási szabályokat, az adósságkezelési tanácsadást végző intézmény által ellátandó feladatokat, az adósságkezelési tanácsadáson való részvétel módját.

3/A. Lakásban marad – védendő fogyasztói státusz, házi segítségnyújtás, szociális étkeztetés

A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény 65. §-a alapján Miklós védendő fogyasztói státuszba kerülhet: háromféle kedvezményben részesülhet; részletfizetés, fizetési haladék, előre fizető mérő, ez utóbbi abban az esetben, ha huzamosabb ideig nem fizeti a számlákat [(5) bek.].

2008. évi XL. törvény a földgázellátásról

Védendő fogyasztók

65. § (1) A lakossági fogyasztók köréből a védendő fogyasztók a védelemre jogosító, külön jogszabályban meghatározott tulajdonságuk alapján szociálisan rászoruló vagy fogyatékkal élő fogyasztóként részesülhetnek a földgázkereskedő és a földgázelosztók által nyújtott, külön jogszabályban meghatározott bánásmódban és kedvezményben.
(2) A szociálisan rászoruló fogyasztót különösen az alábbi kedvezmények illethetik meg:
a) részletfizetés,
b) fizetési haladék,
c) előre fizető mérő.
(3) A szociálisan rászoruló fogyasztók körét, a védendő fogyasztói körbe tartozás igazolásának módját, valamint a részletfizetés, a fizetési haladék, az előre fizető mérőhöz jutás, az előre fizető mérő felszerelése kötelező felajánlásának, és az egyéb kedvezmények igénybevételének feltételeit a Kormány rendeletben határozza meg.
(4) A fogyatékkal élő fogyasztókat különösen a méréssel, a leolvasással, a számlázással és a díjfizetési módokkal kapcsolatosan igényeiknek megfelelő, különleges bánásmódban kell részesíteni. A különleges bánásmódra vonatkozó részletes szabályokat a Kormány rendeletben állapítja meg.

(5) A védendő fogyasztót fizetési késedelem vagy nem fizetés esetén nem lehet a földgázellátásból kikapcsolni. Amennyiben a védendő fogyasztó a részletfizetési lehetőség, illetve a kapott fizetési haladék ellenére sem rendezi a tartozását, vagy a részletfizetésről, illetve halasztott fizetésről szóló megállapodásban foglaltakat nem tartja be, a további vételezést a földgázkereskedő előre fizető mérő felszereléséhez kötheti. Amennyiben a védendő fogyasztó az előre fizető mérő felszerelésébe nem egyezik bele, illetve annak felszerelését, üzembe helyezését akadályozza vagy meghiúsítja, az ellátásból történő kikapcsolás tilalmát vele szemben nem kell alkalmazni. Az előre fizető mérő használatával vételezett földgáz ára nem haladhatja meg azt az árat, amelyet a védendő fogyasztó a földgáz kereskedelmi szerződése alapján, az előre fizető mérő hiányában fizetne.
(6) Az a lakossági fogyasztó, aki a (2) és (4) bekezdésben foglaltaknak egyaránt megfelel, egyidejűleg jogosult igénybe venni a (2) és(4)–(5) bekezdés szerinti kedvezményeket.
(7) Az (5) bekezdés szerinti esetben az előre fizető mérő felszerelésének költségei a földgázelosztót terhelik. Az előre fizető mérő feltöltési rendszerének üzemeltetéséhez és a feltöltés biztosításához kapcsolódó költségek a földgázkereskedőt terhelik. Az előre fizető mérő tulajdonjogára a fogyasztásmérőre vonatkozó általános szabályok irányadók.
(8) Az előre fizető mérő feltöltése a védendő fogyasztó feladata. A feltöltést a felhasználási hely megjelölésével a védendő fogyasztó javára más is teljesítheti. A feltöltés elmaradása vagy a feltöltött összeg elhasználása miatti szolgáltatási szünet nem minősül az engedélyes által történő kikapcsolásnak.
66. § (1) Az érintett engedélyes a kedvezmények biztosítása érdekében a működési területén, az egyes felhasználási helyeken vételező védendő fogyasztókról nyilvántartást vezet, amelyből egyértelműen megállapítható, hogy a lakossági fogyasztó a kedvezmények melyik körére [65. § (2) és (4)–(5) bekezdés] jogosult és ezek közül melyek igénybevételét kérte.
(2) A védendő fogyasztói körbe tartozás igazolására a védendő fogyasztói státuszra jogosító ellátást megállapító szerv – a védendő fogyasztó kérelmére – igazolást ad ki arról, hogy a kérelem benyújtásakor a védendő fogyasztó részesül az adott ellátásban.
(3) Az ellátást megállapító szerv az igazoláson köteles feltüntetni, hogy az igazolás mely felhasználási helyen történő felhasználásra került kiadásra. Ugyanazon fogyasztónak egyidejűleg csak egy felhasználási hely tekintetében adható ki igazolás.
(4) A nyilvántartásba történő felvételt az érintett engedélyes ügyfélszolgálatán a lakossági fogyasztónak kell kérnie. A kérelemben meg kell jelölnie, hogy milyen e törvényben, valamint 65. § (3) és (4) bekezdése szerinti kormányrendeletben meghatározott különleges bánásmód vagy kedvezmény illeti meg és azok közül melyikre tart igényt. A kérelemhez csatolnia kell a védendő fogyasztói körbe tartozás igazolására szolgáló – a (2) bekezdésben valamint a 65. § (3) bekezdése szerinti kormányrendeletben meghatározott – iratokat. A nyilvántartásba történt felvételről a lakossági fogyasztót 5 munkanapon belül írásban tájékoztatni kell.
(5) A nyilvántartásban kizárólag az érintett védendő fogyasztó neve, felhasználási helyének címe, ügyfél azonosítója, a 65. § (2) vagy (4) bekezdésére történő utalás, a 65. § (4)–(5) bekezdés szerinti különleges bánásmód esetén annak formája, a védendő fogyasztó által igénybe vehető kedvezmények szerepelnek.

(6) A nyilvántartásba történt felvételt követően a védendő fogyasztó köteles minden év március 31-ig – a (2) bekezdés szerinti igazolással – igazolni, hogy továbbra is részesül azon ellátásban, amely alapján védendő fogyasztónak minősül. Nem kell évenkénti igazolást benyújtania azon fogyatékkal élő fogyasztónak, akinek állapotában – orvosi szakvéleménnyel igazolhatóan – nem várható jelentős javulás. Ha a védettségét megalapozó körülmények megváltozása folytán a lakossági fogyasztó már nem jogosult a 65. § (2) vagy a (4)–(5) bekezdésében foglalt kedvezményekre, adatait a rögzítéstől számított 5 évig meg kell őrizni.
(7) Az egyetemes szolgáltató és a földgázelosztó köteles a nyilvántartásba történő felvételt követő legkésőbb 10 napon belül a védendő fogyasztóval a szerződést megkötni és a szerződés megkötését követő hónap első napján a szolgáltatás nyújtását megkezdeni.

Az Szt. 63. § (7) bekezdése szerint ha az ellátott gondozási szükséglete (ápolás, higiénés körülmények fenntartása, veszélyhelyzetek megelőzése stb.) nem haladja meg a napi 4 órát, házi segítségnyújtásban részesül. A 9/1999 (XI.24) SzCsM rendelet 4. §-a szerint házi segítségnyújtás esetén egyszerűsített előgondozás zajlik, a NRSZI (régi ORSZI) munkatársa vizsgálja a gondozási szükségletet, illetve tájékoztatja az ellátottat.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Házi segítségnyújtás
63. § (1) Házi segítségnyújtás keretében a szolgáltatást igénybe vevő személy saját lakókörnyezetében kell biztosítani az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást.
(2) A házi segítségnyújtás keretében biztosítani kell
a) az alapvető gondozási, ápolási feladatok elvégzését,
b) az önálló életvitel fenntartásában, az ellátott és lakókörnyezete higiéniás körülményeinek megtartásában való közreműködést,
c) a veszélyhelyzetek kialakulásának megelőzésében, illetve azok elhárításában való segítségnyújtást.
(3) Amennyiben a házi segítségnyújtás során szakápolási feladatok ellátása válik szükségessé, a házi segítségnyújtást végző személy kezdeményezi az otthonápolási szolgálat keretében történő ellátást.
(4) Házi segítségnyújtás igénybevételét megelőzően vizsgálni kell a gondozási szükségletet. A szolgáltatás iránti kérelem alapján az intézményvezető, ennek hiányában a jegyző által felkért szakértő végzi el az igénylő gondozási szükségletének vizsgálatát.
(6) Az intézményvezető, ennek hiányában a jegyző által felkért szakértő a gondozási szükségletet jogszabályban meghatározottak szerint megvizsgálja és megállapítja a napi gondozási szükséglet mértékét.
(7) A házi segítségnyújtást a megállapított napi gondozási szükségletnek megfelelő időtartamban, de legfeljebb napi 4 órában kell nyújtani. Ha a gondozási szükséglet a napi 4 órát meghaladja, a szolgáltatást igénylőt az intézményvezető, ennek hiányában a jegyző által felkért szakértő tájékoztatja a bentlakásos

intézményi ellátás igénybevételének lehetőségéről, ebben az esetben a szolgáltatást igénylő az intézményi elhelyezés időpontjáig napi 4 órában történő házi segítségnyújtásra jogosult.
(8)
(9) A települési önkormányzat a 86. § (1) bekezdésének *c)* pontja szerinti feladata keretében az e § szerint megállapított gondozási szükséglettel rendelkező, házi segítségnyújtást igénylő személyek ellátásáról köteles gondoskodni.

9/1999. (XI. 24.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről

Az előgondozás
4. § (1) Az előgondozás keretében – a (4) bekezdés szerinti kivétellel – az állami fenntartású intézménynél az intézményvezető vagy az általa megbízott személy, egyházi és nem állami fenntartású intézménynél a megállapodás megkötésére feljogosított személy vagy az intézményfenntartó által megbízott más személy (a továbbiakban: előgondozást végző személy) tájékozódik az intézményi ellátást igénybe vevő életkörülményeiről, egészségi állapotáról, szociális helyzetéről a megfelelő, személyre szabott szolgáltatás biztosítása érdekében, továbbá felkészíti az ellátást igénybe vevőt az intézményi elhelyezésre.
(2) Előgondozást kell végezni bentlakásos intézményi elhelyezés előtt, az éjjeli menedékhely és a hajléktalan személyek átmeneti szállása kivételével. Idősotthoni ellátás esetében
a) az előgondozás I. szakasza az 5. § (2) bekezdése szerinti, az ellátott, illetve törvényes képviselője részére szóló tájékoztatásból áll,
b) az előgondozás I. szakaszában kell elvégezni a gondozási szükséglet vizsgálatát, kivéve a 7. § (2) bekezdés szerinti esetet,
c) az előgondozás II. szakaszát a gondozási szükséglet megállapítását követően kell elvégezni.
(3) Egyszerűsített előgondozást kell végezni
a) a házi segítségnyújtást,
b) a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást,
c) személyi segítő szolgáltatás esetén a támogató szolgáltatást,
d) a fogyatékosok nappali ellátását,
e) a demens személyek számára nyújtott nappali ellátást
megelőzően.
(4) Egyszerűsített előgondozás esetén az előgondozást végző személy a helyszínen tájékozódik az ellátást igénybe vevő életkörülményeiről, szociális helyzetéről, egészségi állapotáról, valamint mérlegeli azt, hogy a szolgáltató, illetve intézmény által nyújtott szolgáltatás megfelel-e az igénybe vevő állapotának és szükségleteinek. Egyszerűsített előgondozás során az előgondozást végző személy a 4. számú melléklet szerinti adatlapot tölti ki.

(5) Házi segítségnyújtás esetében az egyszerűsített előgondozás a szolgáltatást igénylőnek a szolgáltatással kapcsolatos tájékoztatásából áll. Az egyszerűsített előgondozás során kell elvégezni a gondozási szükséglet vizsgálatát.

5. § (1) Intézményi elhelyezés esetén az előgondozás célja

a) az elhelyezést igénybe vevő helyzetének megismerése annak megállapítása céljából, hogy az igénybe vevő állapotának és szükségleteinek megfelel-e az intézmény szolgáltatása,

b) a szolgáltatás biztosítása előtt tájékoztatás nyújtása az elhelyezést igénybe vevő részére az intézményi életre való megfelelő felkészülés érdekében,

c) annak vizsgálata, hogy az ellátást igénybe vevő életkora, egészségi állapota, valamint szociális helyzete alapján jogosult-e az ellátásra,

d) a szolgáltatás biztosításának előkészítése az igénybe vevő részére a fogadó intézményben,

e) az intézményben élők és dolgozók felkészítése az új igénybe vevő fogadására, az intézménybe történő beilleszkedés zavartalan biztosítása.

(2) Az előgondozás két szakaszból áll. Az előgondozás I. szakaszában az előgondozást végző személy az (1) bekezdés *a)–c)* pontjában meghatározott feladatokat látja el. Az előgondozás I. szakaszában tájékoztatni kell az ellátást igénybe vevőt, illetve törvényes képviselőjét az intézménnyel kötendő megállapodás tartalmáról, valamint a térítési díj, az egyszeri hozzájárulás, illetve a térítési díj pótlék várható mértékéről is. Az előgondozás II. szakaszában az előgondozást végző személy az (1) bekezdés *d)* és *e)* pontjában meghatározott feladatokat látja el.

6. § (1) Az előgondozás I. szakaszában az előgondozást végző személy a helyszínen tájékozódik az ellátást igénybe vevő életkörülményeiről és egészségi állapotáról, valamint ellátásra való jogosultságának fennállásáról. Ennek ismeretében véleményt nyilvánít arról, hogy az intézmény szolgáltatásai megfelelnek-e az ellátást igénybe vevő szükségleteinek és állapotának. Ha az intézmény szolgáltatása az igénybe vevő szükségleteinek, állapotának nem felel meg, az előgondozást végző személy más ellátási forma igénybevételére tesz javaslatot. Az előgondozást végző személy megállapításait a 2. számú melléklet szerinti előgondozási adatlapon rögzíti.

(2) Ha az előgondozást végző személy az igénybe vevő egészségi állapota tekintetében lényeges különbséget észlel a kérelemben foglaltakhoz képest, úgy

a) kezdeményezi, hogy az intézmény orvosa – amennyiben erre mód van – előzetesen vizsgálja meg az ellátást igénybe vevőt, és/vagy

b) az intézményvezető kezdeményezi az 1. számú melléklet I. része szerinti orvosi igazolásban foglalt megállapítások felülvizsgálatát az igénybe vevő lakóhelye szerint illetékes egészségügyi szakrendelés – az ellátást indokoló diagnózis szerint illetékes – szakorvosától.

(3) Az intézményvezető szóban vagy írásban tájékoztatja az ellátást igénylőt vagy törvényes képviselőjét az igény nyilvántartásba vételéről, valamint az előgondozás I. szakasza elvégzésének időpontjáról. Az előgondozás I. szakasza során az intézményvezető átadja a megállapodás tervezetét és tájékoztatást nyújt a házirend tartalmáról.

6/A. § (1) Az előgondozás II. szakaszának feladatait az előgondozást végző személy az intézményi elhelyezés igénybevételét megelőzően végzi el, egyben kitölti a 3. számú melléklet szerinti adatlapot.
(2) Az intézményvezető vagy a megállapodás megkötésére feljogosított személy az intézményi elhelyezés igénybevételének lehetőségéről szóban vagy írásban tájékoztatja az ellátást igénybe vevőt vagy törvényes képviselőjét. A tájékoztatás tartalma:
a) az előgondozás II. szakaszának időpontja,
b) a férőhely elfoglalásának kezdő időpontja,
c) az intézményi elhelyezéssel kapcsolatos egyéb teendők.
(3) Intézményi férőhely-üresedés esetén az intézményvezető haladéktalanul intézkedik a (2) bekezdésben foglaltak szerint.
(4) Szociális intézményi áthelyezés vagy egészségügyi, gyermekvédelmi és más egyéb intézményből történő átkerülés esetén vagy ha az átmeneti intézményben a férőhelyet azonnal elfoglalhatja az igénybe vevő, az előgondozás I. és II. szakaszának feladatai egyazon alkalommal is teljesíthetőek.
7. § (1) Amennyiben az intézményi jogviszony keletkezését beutaló határozat alapozza meg, az 1. számú melléklet szerinti adatlapokat haladéktalanul meg kell küldeni az intézményvezető részére.
(2) A kérelem megérkezését követően az előgondozást a 6. § (1)–(3) bekezdéseiben foglaltaknak megfelelően kell elvégezni azzal, hogy az előgondozás I. szakaszának eredményéről az intézményvezető a 2. számú melléklet szerinti előgondozási adatlap megküldésével értesíti a beutalást végző önkormányzatot. Idősotthoni ellátás esetében a beutaló szerv kezdeményezi a gondozási szükséglet vizsgálatát, és annak megállapítása után kezdeményezi az elhelyezést.
8. §
9. § (1) Az előgondozás során az előgondozást végző személy szükség esetén felveszi a kapcsolatot
a) az igénybe vevő szociális ellátását biztosító intézménnyel, a szolgáltatást biztosító személlyel,
b) az igénybe vevő lakóhelye szerint illetékes szociális hatáskört gyakorló szervvel a segélyezésre, a közgyógyellátásra, a gyógyszertámogatásra vonatkozó adatok beszerzése végett,
c) az igénybe vevő háziorvosával, kezelőorvosával az egészségi állapotra, illetve a korábbi gyógykezelésre vonatkozó adatok megismerése céljából,
d) a lakóhely szerint illetékes gyámhivatallal a cselekvőképességre vonatkozó adatok megismerése végett,
e) az ellátást igénybe vevő törvényes képviselőjével, illetve legközelebbi hozzátartozóival.
(2) Az előgondozást végző személy szükség esetén segítséget nyújt az ellátást igénybe vevőnek az előgondozás során észlelt és hatáskörébe nem tartozó probléma megoldásához.
10. § Amennyiben a soron kívüli elhelyezési igény megalapozott – az igény teljesítése esetén – az előgondozás I. és II. szakaszának feladatai egyszerre is teljesíthetőek.

A Szoctv. 62. § (1) bekezdése szerint az étkeztetés keretében azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezéséről kell gondoskodni, akik azt önmaguk, illetve eltartottjaik részére tartó-

san vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani. A jogosultsági feltételek részletes szabályait a települési önkormányzat rendeletben határozza meg [(2) bek.].

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Étkeztetés

62. § (1) Az étkeztetés keretében azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezéséről kell gondoskodni, akik azt önmaguk, illetve eltartottjaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani, különösen

a) koruk,

b) egészségi állapotuk,

c) fogyatékosságuk, pszichiátriai betegségük,

d) szenvedélybetegségük, vagy

e) hajléktalanságuk

miatt.

(2) Az (1) bekezdés szerinti jogosultsági feltételek részletes szabályait a települési önkormányzat rendeletben határozza meg.

3/B. Tartós bentlakásos intézményben való elhelyezés

A fentiek alapján amennyiben Miklós gondozási szükséglete meghaladja a napi 4 órát, az előgondozási szakaszokat követően tartós bentlakásos intézményben kerül elhelyezésre, teljes körű ellátással. A térítési díj tekintetében az Szt. 115. § (3) bekezdése szerint a térítési díj csökkenthető, ha az ellátott jövedelmi helyzete úgy indokolja, illetve a 117. § (1) bekezdés b) pontja szerint a jövedelem 80%-át nem haladhatja meg.

A bentlakásos intézményben való elhelyezés a Ptk. 14. § (6) bekezdés 7. pontja szerint a gondnok döntési jogköre.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Térítési díj

114. § (1) Ha e törvény másként nem rendelkezik, a személyes gondoskodást nyújtó ellátásokért térítési díjat kell fizetni.

(2) A térítési díjat az e törvényben meghatározottak szerint

a) az ellátást igénybe vevő jogosult,

b) a szülői felügyeleti joggal rendelkező törvényes képviselő,

c) a jogosultnak az a házastársa, élettársa, egyeneságbeli rokona, örökbe fogadott gyermeke, örökbe fogadó szülője, akinek családjában az egy főre jutó jövedelem a tartási kötelezettség teljesítése mellett meghaladja az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének két és félszeresét,

d) a jogosult tartását szerződésben vállaló személy,
e) a jogosult tartására bíróság által kötelezett személy (a *c)–e)* pont alattiak a továbbiakban együtt: tartásra köteles és képes személy)
köteles megfizetni [az *a)–e)* pont alattiak a továbbiakban együtt: kötelezett].
(3) A fenntartó ingyenes ellátásban részesíti azt az ellátottat,
a) aki jövedelemmel nem rendelkezik,
b) és bentlakásos ellátás esetében a 119. § (2) bekezdése szerinti jelzálog alapjául szolgáló vagyona nincs.
115. § (1) A személyes gondoskodás körébe tartozó szociális ellátások térítési díja (a továbbiakban: intézményi térítési dí*j)* a szolgáltatási önköltség és a normatív állami hozzájárulás, támogató szolgáltatás és jelzőrendszeres házi segítségnyújtás esetén a szolgáltatási önköltség és a szolgáltatás külön jogszabály szerinti költségvetési támogatásának különbözete. Az intézményi térítési díjat integrált intézmény esetében is szolgáltatásonként kell meghatározni, a közös költségelemek szolgáltatásonként! közvetlen költségeinek arányában történő megosztásával. Emelt színvonalú bentlakásos ellátás esetében az intézményi térítési díjat az előző évben ténylegesen igénybe vett normatív állami hozzájárulással kell számítani.
(2) A kötelezett által fizetendő térítési díj összegét (a továbbiakban: személyi térítési dí*j)* az intézményvezető konkrét összegben állapítja meg, és arról az ellátást igénylőt az ellátás igénybevételét megelőzően írásban tájékoztatja. Az önkormányzati fenntartó a személyi térítési díjat határozattal is megállapíthatja. A személyi térítési díj nem haladhatja meg az intézményi térítési díj összegét. Ha az intézményi térítési díj számítása nem eredményez pozitív számot, a személyi térítési díj összege nulla.
(3) A személyi térítési díj összege – önkormányzati intézmény esetén – a fenntartó rendeletében foglaltak szerint csökkenthető, illetve elengedhető, ha a kötelezett jövedelmi és vagyoni viszonyai ezt indokolttá teszik.
(4) Ha az ellátott, a törvényes képviselője vagy a térítési díjat megfizető személy a személyi térítési díj összegét vitatja, illetve annak csökkentését vagy elengedését kéri, a (2) bekezdés szerinti értesítés kézhezvételétől számított nyolc napon belül a fenntartóhoz fordulhat. Az állami fenntartó a térítési díj összegéről határozattal dönt.
(5) Ha az ellátott, törvényes képviselője vagy a térítési díjat megfizető személy a térítési díj egyházi vagy nem állami fenntartó által megállapított összegét vitatja, a bíróságtól kérheti a térítési díj megállapítását. A bíróság jogerős határozatáig a korábban megállapított térítési díjat kell megfizetni.
(6) A személyi térítési díj összege a megállapítás időpontjától függetlenül évente két alkalommal vizsgálható felül és változtatható meg, kivéve ha az ellátott jövedelme
a) olyan mértékben csökken, hogy az e törvényben meghatározott térítési díj fizetési kötelezettségének nem tud eleget tenni;
b) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 25%-át meghaladó mértékben növekedett.

(7) A térítési díj felülvizsgálata során megállapított új személyi térítési díj megfizetésének időpontjáról a fenntartó rendelkezik, azzal a feltétellel, hogy az új térítési díj megfizetésére a kötelezett nem kötelezhető a felülvizsgálatot megelőző időszakra.
(8) A személyi térítési díj felülvizsgálata során a (4) bekezdés rendelkezéseit értelemszerűen alkalmazni kell.
(9) A szolgáltatási önköltséget az előző év adatai alapján, a tárgyév április 1-jéig kell megállapítani. A szolgáltatási önköltség év közben egy alkalommal korrigálható, ha azt a tárgyidőszaki folyamatok indokolják. Ha a szolgáltatás az előző évben nem működött, az önköltség számításának alapjául a tárgyévre tervezett költségeket kell figyelembe venni.
(10) A fenntartó az intézményi térítési díjat az (1) bekezdés szerint kiszámított és külön jogszabály szerint dokumentált térítési díjnál alacsonyabb összegben is meghatározhatja.
Térítésmentesen kell biztosítani
115/A. § (1) Térítésmentesen kell biztosítani
a) a falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatást,
b) a népkonyhán történő étkeztetést,
c) a családsegítést,
d) a közösségi ellátásokat,
e) az utcai szociális munkát,
f) hajléktalan személyek részére a nappali ellátást,
g) az éjjeli menedékhelyen biztosított ellátást.
(2) Az (1) bekezdés szerinti szolgáltatások esetén intézményi térítési díjat nem kell megállapítani.
116. § (1) A szociális alapszolgáltatás személyi térítési díjának megállapításánál
a) a szolgáltatást igénybe vevő személy rendszeres havi jövedelmét,
c) kiskorú igénybe vevő esetén a családban egy főre jutó rendszeres havi jövedelmet
kell figyelembe venni.
(2) Az 59/A. § (1) bekezdése szerinti szolgáltatásoknál a szociálisan nem rászorult személy esetében a térítési díj összegét a fenntartó szabadon állapítja meg.
(3) A személyi térítési díj – a (2) bekezdés szerinti kivétellel – nem haladhatja meg az (1) bekezdés szerinti jövedelem
a) 30%-át étkeztetés,
b) 25%-át házi segítségnyújtás,
c) 30%-át, ha a házi segítségnyújtás mellett étkezést is biztosítanak, illetve támogató szolgáltatás,
d) 20%-át a kiskorú részére nyújtott támogató szolgáltatás,
e) 2%-át jelzőrendszeres házi segítségnyújtás esetében.
117. § (1) Az intézményi ellátásért fizetendő személyi térítési díj nem haladhatja meg az ellátott havi jövedelmének
a) 15%-át a nappali ellátást,

b) 30%-át a nappali ellátást és ott étkezést,
c) 60%-át az átmeneti elhelyezést
nyújtó intézmények esetén.
(2) Tartós bentlakásos intézményi ellátás esetén az intézményi ellátásért fizetendő személyi térítési díj meghatározása során meg kell állapítani az ellátást igénylőre vonatkozó jövedelemhányadot. A jövedelemhányad nem haladhatja meg az ellátott havi jövedelmének
a) 50%-át a rehabilitációs célú lakóotthoni elhelyezést,
b) 80%-át az *a)* pont alá nem tartozó egyéb tartós elhelyezést
nyújtó intézmények esetén.
(3) Tartós bentlakásos intézményi ellátás esetén a személyi térítési díj az intézményi térítési díjjal megegyező összeg, ha a jövedelemhányad eléri vagy meghaladja az intézményi térítési díj összegét.
(4) Ha tartós bentlakásos intézményi ellátás esetén a jövedelemhányad nem éri el az intézményi térítési díj összegét, és az ellátott jelentős pénzvagyonnal rendelkezik, a személyi térítési díj az intézményi térítési díjjal megegyező összeg azzal, hogy a jövedelemhányad és az intézményi térítési díj közötti különbözetet a jelentős pénzvagyonból kell fedezni.
(5) Ha tartós bentlakásos intézményi ellátás esetén a jövedelemhányad nem éri el az intézményi térítési díj összegét, és az ellátott nem rendelkezik jelentős pénzvagyonnal – rehabilitációs intézmény és rehabilitációs célú lakóotthon kivételével –, a személyi térítési díj a jelentős ingatlanvagyon kilencvenhatod részének és a jövedelemhányadnak az összege, de legfeljebb az intézményi térítési díjjal megegyező összeg.
(6) E § alkalmazásában jelentős pénzvagyonnak az ellátott rendelkezésére álló fizetési számla pozitív egyenlege, betétszerződés vagy takarékbetét-szerződés alapján fennálló követelése és készpénze összegének azon részét kell tekinteni, amely az intézményi térítési díj egyévi összegét a jogosult elhelyezésekor vagy a térítési díj felülvizsgálatakor meghaladja.
(7) E § alkalmazásában jelentős ingatlanvagyonnak az ingatlanvagyon együttes értékének az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a negyvenszeresét meghaladó részét kell tekinteni. Ingatlanvagyonként kell figyelembe venni az ellátás igénylésének vagy a felülvizsgálat időpontjában az ellátást igénylő, ellátott tulajdonában álló ingatlant, valamint az őt illető hasznosítható, ingatlanon fennálló vagyoni értékű jogot, illetve az ellátás igénylését vagy a felülvizsgálatot megelőző 18 hónapban ingyenesen átruházott ingatlant, ha azok együttes forgalmi értéke az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a negyvenszeresét meghaladja. Osztatlan közös tulajdon esetén a tulajdoni hányadot kell figyelembe venni.
117/A. § (1) A bentlakásos intézményekben – kivéve a hajléktalan személyek átmeneti szállását és az éjjeli menedékhelyet – a jövedelemmel nem rendelkező 16 év fölötti ellátottak részére személyes szükségleteik fedezésére az intézmény költőpénzt biztosít. Költőpénzt kell biztosítani annak az ellátottnak is, aki helyett a térítési díjat jövedelem hiányában kizárólag a tartásra köteles és képes személy fizeti, illetve a térítési díjat vagyona terhére állapították meg. Ha vagyonnal rendelkező ellátottnak költőpénzt állapítanak meg, a költőpénz terhelését a térítési díjra vonatkozó szabályok szerint kell elrendelni. A költőpénz havi összege nem lehet kevesebb a tárgyév január 1-jén érvényes öregségi nyugdíj legkisebb összegének 20%-ánál, ha

a térítési díjat úgy állapították meg, hogy az vagyont is terhel, 30%-ánál. Legalább a költőpénz összegére kell kiegészíteni az ellátottnak ezt az összeget el nem érő jövedelmét.
(2) A bentlakásos intézményben az ellátott által fizetendő térítési díjat úgy kell megállapítani, hogy részére legalább az (1) bekezdés szerinti költőpénz visszamaradjon.
(3) Az ellátást igénybevevő részére az egészségi állapot javításához vagy szinten tartásához szükséges alapgyógyszereket a bentlakásos intézmény – a külön jogszabályban meghatározottak szerint – térítésmentesen biztosítja. Ezen túlmenően az egyéni gyógyszerigények költségét – a külön jogszabályban foglaltak szerint – az ellátott személy viseli.
117/B. § (1) Az ellátást igénylő, az ellátott vagy a térítési díjat megfizető más személy írásban vállalhatja a mindenkori intézményi térítési díjjal azonos személyi térítési díj megfizetését. Ebben az esetben a 116. § (1) és (3) bekezdésében, valamint a 117. §-ban és a 117/A. § (1)–(2) bekezdésében foglaltakat nem kell alkalmazni, továbbá nem kell elvégezni a 119/C. §-a szerinti jövedelemvizsgálatot, ugyanakkor biztosítani kell, hogy az ellátást ilyen módon igénylő érintett ne kerüljön előnyösebb helyzetbe, mint ha a vállalást ő vagy a térítési díjat megfizető más személy nem tenné meg.
(2) Az ellátást igénylő, az ellátott vagy a térítési díjat megfizető más személy írásban vállalhatja a mindenkori intézményi térítési díj és a számára megállapítható személyi térítési díj különbözete egy részének megfizetését. Ebben az esetben a 116. § (1) és (3) bekezdésében, a 117. §-ban, valamint a 117/A. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakat nem kell alkalmazni, ugyanakkor biztosítani kell, hogy az ellátást ilyen módon igénylő érintett ne kerüljön előnyösebb helyzetbe, mint ha a vállalást ő vagy a térítési díjat megfizető más személy nem tenné meg.
118. § Amennyiben az intézményi elhelyezést a gyámhivatal határozata alapozza meg, a kiskorú ellátott után térítési díj fizetésének kötelezettsége nem írható elő. A gyámhivatal határozatában megállapított gondozási díjat – a külön jogszabályban meghatározott feltételek és eljárás alapján – a szociális intézmény részére kell átutalni.
119. § (1) A személyi térítési díjat
a) a kiskorú és a gondnokság alatt álló jogosult esetén a törvényes képviselő,
b) a gondnokság alatt nem álló, magasabb összegű családi pótlékban részesülő jogosult esetén a családi pótlékra vagy a családi pótlék felvételére jogosult,
c) az *a)–b)* pontban nem szabályozott esetekben a térítési díj fizetésére kötelezett jogosult vagy tartására köteles és képes személy fizeti meg az intézménynek.
(2) Ha a személyi térítési díjat az (1) bekezdés szerint nem fizetik meg, illetve ha a költőpénzt az intézmény biztosítja, a követelést tartós bentlakásos intézményi ellátás esetében a kötelezett ingatlanvagyonán fennálló jelzálogjog biztosítja.
(3) A jelzálogjogot a külön jogszabály szerint nyilvántartott folyó évi hátralék erejéig lehet bejegyezni. A jelzálog bejegyzésének kezdeményezéséről a szociális hatóság a jogszabályi feltételek fennállása esetén – a fenntartó kérelme alapján – határozatot hoz. A határozatot az ingatlanügyi hatósággal közölni kell.

119/A. § (1) Az ellátottól, törvényes képviselőjétől, hozzátartozójától [Ptk. 685. § *b)* pontja], az ellátott tartására jogszabály, szerződés vagy bírósági határozat alapján köteles személytől, valamint a térítési díjat vagy az egyszeri hozzájárulást megfizető személytől a térítési díjon és az egyszeri hozzájáruláson kívül más jogcímen a szociális szolgáltatásért, illetve az intézményben történő elhelyezésért a szolgáltató, az intézmény, a fenntartó vagy egy harmadik személy számára pénzbefizetés vagy más vagyoni előny nyújtása – a (2) bekezdésben foglaltak kivételével – nem kérhető.

(2) A tartós bentlakásos intézményi ellátásban részesülő személy írásbeli kezdeményezésére az ellátott, illetve az (1) bekezdésben megjelölt személy az intézménnyel e célból kötött szerződésben vállalhatja, hogy a jogszabályban előírt feltételeket meghaladó ellátotti igény kielégítésének költségeit viseli. A költségek megtérítésének teljes összege kizárólag a szerződésben meghatározott célokra fordítható. Ha az intézményi jogviszony a szerződés megkötésétől számított öt éven belül – haláleset kivételével – megszűnik, a költségeknek a fennmaradó időre jutó arányos részét az intézmény köteles visszafizetni.

119/B. § (1) Az étkeztetést, illetve a házi segítségnyújtást nem ellátási kötelezettség alapján végző szolgáltató, intézmény fenntartója az ellátásra kötelezett települési önkormányzattól követelheti az ellátott intézményi térítési díja és személyi térítési díja különbözetének, de legfeljebb az étkeztetés, illetve a házi segítségnyújtás után egy ellátottra járó éves normatív állami hozzájárulás időarányos részének megfizetését, ha

a) a települési önkormányzat ellátási kötelezettségét teljesítő szolgáltató, intézmény vezetője, az ellátási szerződéssel működtetett szolgáltató, intézmény fenntartója, az ellátásra kötelezett települési önkormányzat vagy a bíróság az ellátott étkeztetésre, illetve házi segítségnyújtásra való jogosultságát megállapította, és

b) az ellátásra kötelezett települési önkormányzat az étkeztetést, illetve a házi segítségnyújtást az ellátott részére nem biztosítja.

(2) Az ellátásra kötelezett települési önkormányzat mentesül az (1) bekezdés szerinti kötelezettsége alól, ha az általa biztosított étkeztetést, illetve házi segítségnyújtást az ellátott nem veszi igénybe.

(3) A fenntartónak az (1) bekezdés szerinti követelés érvényesítéséhez írásban kell felhívnia a települési önkormányzatot az ellátási kötelezettség teljesítésére.

(4) Ha az ellátásra kötelezett települési önkormányzat a felhívás kézhezvételét követő tizenöt napon belül az ellátott részére az étkeztetést, illetve a házi segítségnyújtást nem biztosítja, a fenntartó a bíróságtól kérheti, hogy kötelezze a települési önkormányzatot az (1) bekezdés alapján meghatározott összeg megfizetésére. A fenntartó a különbözet megfizetését legfeljebb a felhívás kézhezvételét követő naptól kezdődő időre követelheti.

(5) Az ellátásra kötelezett települési önkormányzat (1) bekezdés szerinti megtérítési kötelezettsége megszűnik

a) a (2) bekezdés szerinti esetben, vagy

b) ha az ellátásra kötelezett települési önkormányzat vagy a bíróság megállapítja, hogy az ellátottnak az étkeztetésre, illetve a házi segítségnyújtásra való jogosultsága megszűnt.

22. JOGESET

A gyermekjóléti szolgálathoz a kórházi védőnőtől érkezett jelzés. Az édesanyát, aki 4 nappal ezelőtt szült, hazabocsátják otthonába. Az édesanya azonban a védőnőnek elmondta: nem a gyermek vér szerinti édesapjához megy, hanem vissza a szülői házba. Okként azt mesélte, hogy a férfival a munkahelyén ismerkedett meg – egy televízió székházában takarított , ahol a férfi biztonsági őrként dolgozott. A férfinek a korábbi házassága megromlott, két gyermekével egyáltalán nem tart kapcsolatot – a nő előtt ismeretlen okból. A nő rövid idő elteltével leköltözött a férfi vidéki házába, amely kb. 180 km-re van a fővárostól, amely helységgel közvetlen összeköttetése nincs is a fővárosnak. A nő onnan ingázott fel Budapestre minden nap, a férfi csak kétnaponta, mert úgy volt a munkabeosztása. A férfi a szabadnapjain nem csinált mást, mint otthon tévét nézett. A nő a terhességet viszonylag későn vette észre, így abortuszra már nem kerülhetett sor. A védőnőnek azonban azt is elmondta, hogy dühös volt magára is és a férfira is, hogy terhes maradt, és ő maga egyáltalán nem akarta ezt a gyermeket, és a férfihez sem akar visszamenni, mert annak életmódja nem tetszik neki. A gyermek születésére sem fizikailag, sem lelkileg nem készült fel – nem vásárolt ruhát, kiságyat – egyáltalán nem akart tudomást venni a gyermekről.

A családgondozó felkereste a családot – egy meglehetősen nehezen megközelíthető, zártkerti övezetben található, rendezetlen és rendetlen udvarú családi házba került. Az ingatlan rossz beosztású (egymásba nyíló három szoba, a szobákból nem megközelíthető, csak az udvarról elérhető konyha), ahol otthon volt az édesanya a csecsemőjével, az anya nővére, az anya előző kapcsolatából született 5 éves fia, az anya bátyjának 16 éves lánya és a nagymama. Az anya elmondta, hogy a védőnő bizonyára félreértett valamit az általa elmondottakból – ő már szívesen látja a megszületett csecsemőt, szeretné ő maga nevelni, de az apja nem láthatja – de az nem is nagyon érdeklődik felőlük. A gyermek egyelőre az anya nevét viseli. Az anya nővére és a nagymama is elmondta, hogy mindenben támogatják az anyát, segítenek a gyerek nevelésében.

Az anya egyáltalán nem indította még el azokat a kérelmeket, amelyek alapján a gyermek születését követően ellátást kaphatna, így a szükséges nyomtatványokat a családgondozó az anya rendelkezésére bocsátotta. A területi védőnő már felkereste őket – ő is ruhaneműt, kiságyat ajánlott fel nekik, amit szeretnének elfogadni.

További problémát okozott az anya nagyobbik, 5 éves gyermeke. Ki nevelte addig, amíg az anya vidéken élt a második gyermek apjával? Jár-e közösségbe? A nagynéni elmondta, hogy a doktornő azt tanácsolta nekik, ne vigyék közösségbe, mert sokat volt beteg.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó kérdések:

1. *Törvényileg helyesen járnak-e el, ha nem viszik a gyermeket óvodába?*
2. *Családjogilag hogyan rendezhető a csecsemő helyzete?*
3. *Mihez van joga a csecsemő vér szerinti apjának?*

1. Törvényileg helyesen járnak-e el, ha nem viszik a gyermeket óvodába?

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

Az óvoda

24. § (1) Az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség – e törvény 6. §-ának (2) bekezdésében meghatározottak szerinti – kezdetéig nevelő intézmény. Az óvodai nevelés a gyermek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló foglalkozások keretében folyik. Az óvoda felveheti azt a körzetében lakó gyermeket is, aki a harmadik életévét a felvételétől számított fél éven belül betölti, feltéve, hogy minden, a településen, fővárosban fővárosi kerületben, illetve, ha a felvételi körzet több településen található, az érintett településeken lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező három éves és annál idősebb gyermek óvodai felvételi kérelme teljesíthető.

(2) Az óvoda a gyermek hároméves korától ellátja – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben meghatározottak szerint – a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatokat is.

(3) A gyermek – ha e törvény másképp nem rendelkezik – abban az évben, amelyben az ötödik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától napi négy órát köteles óvodai nevelésben részt venni.

(4) Az óvodai foglalkozásokat oly módon kell megszervezni, hogy az óvoda a szülők igényei szerint eleget tudjon tenni az óvodai neveléssel, a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatainak. Az e törvényben meghatározott óvodai feladatok ellátásához igénybe vehető heti időkeret ötven óra, melyet indokolt esetben meg kell növelni a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatokhoz szükséges idővel.

(5) A gyermek utoljára abban az évben kezdhet óvodai nevelési évet, amelyben a hetedik életévét betölti. Abban az évben, amelyben a gyermek a hetedik életévét betölti, akkor kezdhet újabb nevelési évet az óvodában, ha augusztus 31. után született, és a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság javasolja, hogy még egy nevelési évig maradjon az óvodában. A nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság ilyen javaslatot a szülő kérésére és az óvoda nevelőtestületének egyetértésével tehet. A nevelőtestület egyetértését a nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság a gyermek, tanuló vizsgálatának megkezdése előtt szerzi be. A nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság – szakvéleményének megküldésével – értesíti a lakóhely, ennek hiányában a tar-

tózkodási hely szerint illetékes jegyzőt, ha javasolja, hogy a gyermek további egy évig óvodai nevelésben vegyen részt.

2. Családjogilag hogyan rendezhető a csecsemő helyzete?

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

A gyermek családi jogállásával kapcsolatos ügyek

Az eljárás megindítása

54. § (1) Ha az anyakönyvvezető apa adatai nélkül anyakönyvezett gyermek születéséről küld értesítést, a jegyző tájékoztatja az anyát arról, hogy apai elismerő nyilatkozat felvételére a Gyszr. 22. §-a (2) bekezdésének *b)* pontja alapján bármely települési önkormányzat jegyzője, illetve bármely városi gyámhivatal illetékes.

(2) Amennyiben a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat felvételére az anyakönyvvezető által küldött értesítés kézhezvételét követő harminc napon belül nem kerül sor, úgy a gyermek családi jogállásának rendezése érdekében az eljárást az illetékes gyámhivatal hivatalból folytatja le.

(3) Az apai elismerő nyilatkozat felvétele előtt – ha erre nem a gyámhatóság, illetve az anyakönyvvezető megkeresése alapján kerül sor – a gyermek születési anyakönyvi kivonata alapján tisztázni kell a gyermek családi jogállásának kérdését.

(4) A családi jogállás rendezésére irányuló eljárás megindítását a szülő vagy más törvényes képviselő, a gyermeket magáénak elismerni szándékozó férfi, valamint a 14. életévét betöltött gyermek is kérheti.

(5) A gyermek családi jogállása rendezésének módjáról a gyámhivatal köteles értesíteni a gyermek lakóhelye szerinti települési önkormányzat jegyzőjét.

Az apaként megnevezett férfi és az anya meghallgatása

55. § (1) Az anya – gyermeke családi jogállásának rendezése érdekében történő – meghallgatásakor jegyzőkönyvbe kell foglalni mindazokat az adatokat, amelyek a későbbiekben az apaság megállapítása iránti per megindításához, vagy a képzelt személy apaként történő bejegyzéséhez szükségesek.

(2) Az apaként megnevezett férfit a gyámhivatal meghallgatja és, ha az apaság tényét nem vitatja, felhívja őt az apai elismerő nyilatkozat megtételére, majd nyilatkozatát jegyzőkönyvben rögzíti.

Típusai:

- *teljes hatályú apai elismerés,*
- *családi jogállás rendezése per útján,*
- *képzelt apa (szülő) adatainak megállapítása.*

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

Csjt. 36. § Ha az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak egy része alatt nem áll házassági kötelékben, és a közjegyző által vezetett Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásán alapuló apasági vélelem sem áll fenn, a gyermek apjának kell tekinteni azt a férfit,184

a) aki a gyermeket teljes hatályú nyilatkozattal a magáénak ismerte el,

b) akit a bíróság jogerős ítélettel a gyermek apjának nyilvánított,

c) aki – az e törvényben meghatározott feltételek esetén – a gyermek születése után az anyával házasságot kötött, vagy

d) aki az anyával külön törvény rendelkezései szerint lefolytatott emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárásban (a továbbiakban: reprodukciós eljárás) vett részt, és a származás a reprodukciós eljárás következménye.

Csjt. 37. § (1) A teljes hatályú elismerő nyilatkozat az apaságot egymagában megállapítja.

(2) Az a férfi, akitől a gyermek származik, a fogamzási idő kezdetétől fogva a gyermeket teljes hatályú nyilatkozattal a magáénak ismerheti el, ha

a) a törvény értelmében nem kell más férfit a gyermek apjának tekinteni és

b) a gyermek legalább tizenhat évvel fiatalabb, mint a tizenhatodik életévét betöltött nyilatkozó.

(3) Ilyen elismerő nyilatkozatot csak személyesen lehet tenni. A cselekvőképességében korlátozott személy elismerő nyilatkozata csak akkor érvényes, ha ahhoz törvényes képviselője hozzájárult. Ha a törvényes képviselő tartósan gátolva van, vagy a hozzájárulást nem adja meg, azt a gyámhatóság hozzájárulása pótolhatja.

(4) A nyilatkozat teljes hatályához szükséges az anyának, a kiskorú gyermek törvényes képviselőjének, és ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte, a gyermeknek a hozzájárulása is. Ha az anya, illetőleg a gyermek nem él, vagy nyilatkozatában tartósan gátolva van, a hozzájárulást a gyámhatóság adja meg.

(5) Az elismerést és a hozzájárulást anyakönyvvezetőnél, bíróságnál, gyámhatóságnál, illetőleg magyar külképviseleti hatóságnál jegyzőkönyvbe kell venni vagy közjegyzői okiratba kell foglalni.

Csjt. 38. § (1) Ha a gyermek apja sem az anya házassági köteléke vagy utólagos házassága, sem teljes hatályú apai elismerés, sem pedig reprodukciós eljárás alapján nem állapítható meg, az apaságot bírósági úton lehet megállapítani. Ha a származás reprodukciós eljárás következménye, nincs helye az apaság bírósági úton történő megállapításának azzal a férfival szemben, aki az eljárás lefolytatásához ivarsejtet vagy embriót adományozott.

(2) A bíróság a gyermek apjának nyilvánítja azt a férfit, aki az anyával a fogamzási időben nemileg érintkezett, és az összes körülmény gondos mérlegelése alapján alaposan következtethető, hogy a gyermek ebből az érintkezésből származik.

(4) Az apaság bírósági megállapítását maga az apa, a gyermek, a gyermek halála után leszármazója kérheti.

Eljárás megindítására jogosult:

- *Gyámhivatal (hivatalból)*
- *Anya (vagy más törvényes képviselő)*
- *A gyermeket elismerni szándékozó férfi*
- *A 14. életévét betöltött gyermek*
- *Anyakönyvvezető*

A nyilatkozattétel ideje:

- *A gyermek születése előtt – a fogamzási idő kezdetétől*
- *A gyermek születése után*

A családi jogállás megállapítására irányuló perek közös szabályai

Csjt. 44. § (1) Az apaságnak és az anyaságnak, továbbá az utólagos házasságkötés hatályának bírósági megállapítását keresettel lehet kérni, s keresettel lehet megtámadni az apaság vélelmét is. A pert a jogosultnak személyesen kell megindítania.

(2) A korlátozottan cselekvőképes személy a pert csak törvényes képviselője hozzájárulásával indíthatja meg. Ha a törvényes képviselő a hozzájárulás megadásában tartósan gátolva van, vagy a hozzájárulást nem adja meg, azt a gyámhatóság hozzájárulása pótolja.

(3) Cselekvőképtelen jogosult helyett – a gyámhatóság hozzájárulásával – a törvényes képviselő léphet fel.

(4) Az apaság vélelmének megdöntése iránti per megindítása előtt a gyámhatóságnak cselekvőképtelen kiskorú esetében – elháríthatatlan akadályt kivéve – az anyát és a vélelmezett apát meg kell hallgatnia. A gyámhatóság a perindításhoz csak akkor járulhat hozzá, ha a származás kiderítése és a családi jogállás rendezése a kiskorú érdekében áll. Ha az anya és a vélelmezett apa között a gyermek elhelyezése vitás, a gyámhatóság a hozzájárulást csak kivételesen indokolt esetben adhatja meg.

Csjt. 45. § A családi jogállás megállapítása iránt indított perben hozott ítélet mindenkivel szemben hatályos.

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

Intézkedések a családi jogállás rendezésére irányuló pereknél

64. § (1) A családi jogállás rendezése iránti per megindításához a gyámhivatal a gyermek törvényes képviseletének ellátására eseti gondnokot rendel ki. Az eseti gondnok kirendelését a szülő, a gyám és a 14. életévét betöltött gyermek kérheti, de a kirendelésről a gyámhivatal hivatalból is dönthet.

(2) A családi jogállás megállapítására irányuló per megindítására – ha a gyermek gyámság alatt áll, a gyámhivatal előzetes hozzájárulásával – a gyám is jogosult.

(3) A Csjt. 44. §-ának (2) bekezdése szerinti eljárás során igazolni kell azt, hogy a törvényes képviselő a hozzájárulás megadásában tartósan gátolva van. Ha a törvényes képviselő a perindításhoz nem járul hozzá, ezt a tényt jegyzőkönyvben kell rögzíteni.
(4) A gyámhivatal annak eldöntésénél, hogy a családi jogállás megállapítására irányuló per megindításához a hozzájárulást megadja-e, azt vizsgálja, hogy a származás kiderítése és a családi jogállás rendezése a gyermek vagy gondnokság alatt álló személy érdekében áll-e.

Képzelt apa (szülő) adatainak megállapítása:

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

Csjt. 41. § (1) Ha a gyermek mindkét szülője ismeretlen, születése után nyomban, ha pedig apjának kiléte nem állapítható meg, az anya kérelmére bármikor, egyébként pedig a gyermek harmadik életévének betöltése után hivatalból kell intézkedni az iránt, hogy a születési anyakönyvbe a gyermek szülőiként, illetőleg apjaként képzelt személyt jegyezzenek be. Az intézkedésre a gyámhatóság hivatott.
(2) Ilyen esetben az apa családi nevéül, ha az anya ismert, az anya legközelebbi ismert anyai ági férfi felmenőjének családi nevét kell megállapítani. Az anya kérelmére azonban a gyámhatóság az apa családi nevéül megállapíthatja
a) az anya családi nevét,
b) az anya által megjelölt más családi nevet, feltéve, hogy az más jogos érdekét nem sérti.
(3) Nem állapítható meg olyan családi név, amely a gyermekre sérelmes.
(4) A gyámhatóság az egyéb személyi adatokat – mások jogos érdekeinek sérelme nélkül – belátása szerint állapítja meg.

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

A képzelt apa adatainak megállapítása
60. § A gyám hivatal a születési anya könyvbe apa adatai nélkül bejegyzett gyermek részére képzelt személyt ál lapít meg apaként
a) a gyermek harmadik életévének betöltéséig az anya kérelmére bármikor,
b) a gyermek harmadik életévének betöltése után hivatalból,
feltéve, hogy az apaság megállapítása iránt nincs per folyamatban, illetve nincs eljárás folyamatban a gyermek örökbefogadásának engedélyezése iránt.
61. § (1) Az anya meghallgatásakor, illetőleg kérelméről a gyámhivatal jegyzőkönyvet vesz fel és lehetőleg vele egyetértésben állapítja meg a képzelt személy
a) családi és utónevét,

b) születési helyét és évét, hónapját, napját, (a továbbiakban: születési helyét és idejét),
c) lakóhelyét.
(2) Ha az anya nem hallgatható meg – ismeretlen helyen tartózkodik vagy meghallgatása céljából a szabályszerű idézésre nem jelenik meg – a gyámhivatal belátása szerint állapítja meg a szükséges adatokat.
(3) A képzelt apa családi nevének meghatározásánál a gyámhivatal a Csjt. 41. §-ának (2)–(3) bekezdése alapján jár el.
(4) Nem állapítható meg családi névként annak a férfinak a neve, akinek az apasága megállapítása iránt per volt folyamatban és a keresetet a bíróság jogerős ítéletével elutasította.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

A gyermek neve
Csjt. 42. § (1) A gyermek – szüleinek megállapodása szerint – apjának vagy anyjának családi nevét viseli. A házasságban élő szülők valamennyi, a házasság fennállása alatt született közös gyermekének csak azonos családi neve lehet. Közös házassági nevet viselő házastársak gyermeke csak a szülők közös házassági nevét viselheti. A saját nevüket viselő szülők megállapodása alapján a gyermek az apa és az anya családi nevét együtt is viselheti. A gyermek családi neve legfeljebb két tagú lehet.
(2) Ha nincs olyan személy, akit a gyermek apjának kell tekinteni, a gyermek az anyja családi nevét viseli mindaddig, amíg a képzelt apát az anyakönyvbe be nem jegyezték. Az anya a képzelt személy apaként való bejegyzésére irányuló eljárás során bejelentheti, hogy gyermeke továbbra is az ő családi nevét viseli.

3. Mihez van joga a csecsemő vér szerinti apjának?

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

Apaságot elismerő nyilatkozat
37. § (1) A teljes hatályú elismerő nyilatkozat az apaságot egymagában megállapítja.
(2) Az a férfi, akitől a gyermek származik, a fogamzási idő kezdetétől fogva a gyermeket teljes hatályú nyilatkozattal a magáénak ismerheti el, ha
a) a törvény értelmében nem kell más férfit a gyermek apjának tekinteni, […]
(3) Ilyen elismerő nyilatkozatot csak személyesen lehet tenni.
(4) A nyilatkozat teljes hatályához szükséges az anyának, a kiskorú gyermek törvényes képviselőjének, és ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte, a gyermeknek a hozzájárulása is.
(5) Az elismerést és a hozzájárulást anyakönyvvezetőnél, bíróságnál, gyámhatóságnál, illetőleg magyar külképviseleti hatóságnál jegyzőkönyvbe kell venni vagy közjegyzői okiratba kell foglalni.

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

56. § (1) A teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot a gyermek születése után vagy azt megelőzően – a fogamzási idő kezdetétől – személyesen lehet megtenni
(2) Az elismerésről készített jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell mindazokat az adatokat, amelyekből megállapítható, hogy a férfi a gyermeket a Csjt. 37. §-ának (2) bekezdésében meghatározottak szerint teljes hatályú nyilatkozattal a magáénak ismerte el. A gyámhatóság jegyzőkönyvbe foglalja továbbá az anya, a 14. évét betöltött gyermek és a törvényes képviselő hozzájáruló nyilatkozatát, valamint a gyermek családi nevére vonatkozó bejelentést.

Kapcsolattartás

A gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermekétől különélő szülő joga és kötelessége, hogy gyermekével kapcsolatot tartson fenn.

331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről

9. § A városi gyámhivatal a szülői felügyeleti joggal, illetve a gyermektartásdíjjal kapcsolatban
a) dönt a gyermek és a szülő, illetve más kapcsolattartásra jogosult személy kapcsolattartásáról,
b) intézkedik a bíróság, valamint a városi gyámhivatal által szabályozott kapcsolattartás végrehajtásáról

Az eljárás megindítása

Az ügyfél kérelmére indulhat az eljárás, melyet az ügyfelek írásban és szóban terjeszthetnek a gyámhivatal elé. A kapcsolattartás vonatkozásában tett jognyilatkozatot az ügyfél csak személyesen teheti meg. Az eljárás költségeit az ügyfél viseli a kapcsolattartási ügyekben.

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

A kapcsolattartási ügyek

27. § (1) A kapcsolattartás célja, hogy
a) a gyermek és a 28. § (1) bekezdése szerinti kapcsolattartásra jogosult személyek (a továbbiakban: kapcsolattartásra jogosult) közötti családi kapcsolatot fenntartsa, továbbá
b) a kapcsolattartásra jogosult szülő a gyermek nevelését, fejlődését folyamatosan figyelemmel kísérje, tőle telhetően segítse.
(2) A kapcsolattartás formái a folyamatos és az időszakos kapcsolattartás.

(3) A folyamatos kapcsolattartás magában foglalja

a) a gyermekkel a gyermek szokásos tartózkodási helyén való személyes találkozást (meglátogatás),

b) a gyermeknek a szokásos tartózkodási helyéről rendszeresen, meghatározott időtartamra – a visszaadás kötelezettségével történő – elvitelét,

c) a gyermekkel személyes érintkezés nélkül történő rendszeres kapcsolattartást, így különösen a levelezést, a telefonkapcsolatot, az ajándékozást, a csomagküldést.

(4) Az időszakos kapcsolattartás magában foglalja a gyermekkel a tanítási szünetek és a többnapos ünnepek időszakában való huzamos együttlétet.

(5) Nincs helye folyamatos kapcsolattartásnak

a) az időszakos kapcsolattartás ideje alatt,

b) a gyermeket gondozó szülőt megillető, a gyermekkel folyamatosan együtt tölthető időtartam alatt, amelynek mértéke

ba) a kapcsolattartásra jogosultat a kapcsolattartást rendező egyezség, illetve a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat szerint megillető időszakos kapcsolattartás időtartamát,

bb) ha a kapcsolattartást rendező egyezség, illetve a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat nem rendelkezik a kapcsolattartásra jogosultat megillető időszakos kapcsolattartás időtartamáról, a két hetet nem haladhatja meg.

(6) A gyermek érdekét veszélyeztető körülmény, illetve felróható magatartás hiányában a kapcsolattartásra jogosulttól az elvitel jogát is magában foglaló kapcsolattartás nem vonható meg.

(7) A gyermek elvitelével felmerülő költségek a kapcsolattartásra jogosultat terhelik.

28. § (1) A gyermekkel való kapcsolattartásra mind a szülő, mind a nagyszülő, mind a nagykorú testvér, továbbá – ha a szülő és a nagyszülő nem él, illetőleg a kapcsolattartásban tartósan akadályozva van, vagy kapcsolattartási jogát önhibájából nem gyakorolja – a gyermek szülőjének testvére, valamint szülőjének házastársa is jogosult.

(2) A kapcsolattartás szabályozására, újraszabályozására irányuló kérelmet a korlátozottan cselekvőképes gyermek önállóan is előterjesztheti.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott személyek kapcsolattartását nem érinti a Csjt. 52. §-ának (2) bekezdése szerinti közös gyermekké fogadás, ha az a házasság, amelyből az örökbe fogadott gyermek származik, a gyermek szülőjének elhalálozása folytán szűnt meg.

(5) A gyámhivatal indokolt esetben előmozdítja a szabadságvesztésben vagy előzetes letartóztatásban lévő szülő gyermekével való kapcsolatának fenntartását, ha ez a gyermeket nem veszélyezteti. Ennek érdekében a gyámhivatal a szülő kérelmére, illetve a büntetés-végrehajtási intézet megkeresésére – a jegyző véleményének figyelembevételével – a gyermekkel kapcsolatos információkat adhat.

29. § (1) A gyámhivatal vita esetében a kapcsolattartást bármelyik fél kérelmére szabályozza, illetve újraszabályozza, kivéve, ha a szülő és a gyermek kapcsolattartásának megállapítása a Csjt. 92. §-ának (5) bekezdése szerint a bíróság hatáskörébe tartozik. A kapcsolattartásról a gyámhivatal, illetve a bíróság

a gyermek korának, egészségi állapotának, életkörülményeinek, a felek személyes körülményeinek, valamint az ítélőképessége birtokában levő gyermek véleményének figyelembevételével rendelkezik.
(2) Különélő szülők kapcsolattartás iránti kérelmének elbírálása előtt tisztázni kell, hogy a gyermek melyiküknél van elhelyezve [Csjt. 72. § (2) bek.].
(3) A gyámhivatal vagy a bíróság – kérelemre – akkor jogosíthatja fel a gyermek szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőjét a kapcsolattartásra, ha a gyermek érzelmi fejlődését a szülőtől való teljes elszakadása veszélyeztetné, vagy ha a gyermek sorsa örökbefogadás útján nem rendezhető.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

Csjt. 92. § (1) A gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermekétől különélő szülő joga és kötelessége, hogy gyermekével kapcsolatot tartson fenn, vele rendszeresen érintkezzen (a kapcsolattartás joga). A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.
(2) A szülőnek – kivéve, ha a külön jogszabályban meghatározott ideiglenes megelőző távoltartó határozat, megelőző távoltartó határozat, illetve ha gyermek sérelmére elkövetett cselekmény miatt a büntetőeljárásban elrendelhető távoltartás kényszerintézkedés hatálya alatt áll – joga van gyermekével kapcsolatot tartani akkor is, ha szülői felügyeleti joga szünetel.
(3) Kivételesen indokolt esetben, a gyermek érdekében azt a szülőt is fel lehet jogosítani a gyermekkel való kapcsolattartásra, akinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, vagy akinek szülői felügyeleti joga a 48. § (3) bekezdése alapján szűnt meg és a gyermek örökbefogadására nem került sor. Erről a szülői felügyeletet megszüntető bíróság vagy – ha a gyermeket tartós nevelésbe vették – a gyámhivatal dönt.
(4) A kapcsolattartásról – a szülők megegyezésének hiányában, illetőleg a szülők és a gyám közötti vita esetében – a gyámhatóság dönt. Ha házassági vagy gyermekelhelyezési per van folyamatban, a szülők megegyezésének hiányában a kapcsolattartásról a bíróság dönt. A gyámhatóság, illetőleg a házassági vagy gyermekelhelyezési perben a bíróság a felróható magatartást tanúsító szülő kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja, vagy megvonhatja, illetőleg e jog gyakorlásának szüneteltetését rendelheti el.
(5) Ha a kapcsolattartás kérdésében a bíróság döntött, ennek megváltoztatását a határozat jogerőre emelkedésétől számított két éven belül csak a bíróságnál lehet kérni.
(6) A kapcsolattartásra vonatkozó bírósági határozat végrehajtásáról a gyámhatóság gondoskodik.

Ha az apa kérné a gyermek hozzá történő elhelyezését

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

72/A. § (1) A gyermek elhelyezéséről a szülők döntenek. A szülők megegyezésének hiányában a bíróság a gyermeket annál a szülőnél helyezi el, akinél a kedvezőbb testi, értelmi és erkölcsi fejlődése biztosított. Ha a szülőnél történő elhelyezés a gyermek érdekét veszélyezteti, a bíróság a gyermeket másnál is elhelyezheti, feltéve, hogy ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri.
(2) A gyermek elhelyezésének megváltoztatását abban az esetben lehet kérni, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság a döntését alapította, utóbb lényegesen megváltoztak, és ennek következtében az elhelyezés megváltoztatása a gyermek érdekében áll.
(3) A gyermek elhelyezése, valamint az elhelyezés megváltoztatása iránt a szülő, a gyámhatóság és az ügyész indíthat pert

A gyermek tartása

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

A gyermek tartása
Csjt. 69/A. § (1) A szülő a saját szükséges tartásának rovására is köteles megosztani kiskorú gyermekével azt, ami közös eltartásukra rendelkezésre áll. Ez a szabály nem irányadó, ha a gyermek tartása vagyonának jövedelméből kitelik, vagy a gyermeknek tartásra kötelezhető más egyenes ági rokona van.
(2) A gyermeket gondozó szülő a tartást természetben, a különélő szülő elsősorban pénzben szolgáltatja (gyermektartásdí*j).*
Csjt. 69/B. § A gyermektartásdíjról a szülők megegyezésének hiányában a bíróság dönt.
Csjt. 69/C. § (1) A tartásdíj összegét gyermekenként általában a kötelezett átlagos jövedelmének 15–25%-ában kell megállapítani. A gyermektartásdíj meghatározásánál figyelemmel kell lenni:
a) a gyermek tényleges szükségleteire,
b) mindkét szülő jövedelmi és vagyoni viszonyaira,
c) a szülők háztartásában eltartott más – saját, illetőleg mostoha – gyermekekre,
d) a gyermek saját jövedelmére is.
(2) A kötelezettel szemben érvényesíthető összes tartási igény a jövedelme 50%-át nem haladhatja meg. Ha a szülők két vagy több gyermek tartására kötelesek, a tartásdíjat úgy kell megállapítani, hogy egyik gyermek se kerüljön a másiknál kedvezőtlenebb helyzetbe, különösen akkor, ha nem egy háztartásban nevelkednek.
(3) A tartásdíjat
a) százalékos arányban, vagy

b) határozott összegben, vagy
c) határozott összegben és bizonyos jövedelmek százalékában
kell meghatározni.
(4) A tartásdíj százalékos megállapítása esetében meg kell jelölni a tartásdíj alapösszegét is.
Vr. 10. § (1) A tartásdíj megállapításához be kell szerezni mindkét szülő jövedelmi és vagyoni viszonyaira vonatkozó adatokat.
(2) A tartásdíj alapja elsősorban a tartásra köteles személy részére
a) a bérköltség (alapbér, bérpótlék, kiegészítő fizetés, prémium, jutalom, 13. és további havi fizetés stb.), illetőleg a rendszeres személyi juttatás (alapilletmény, illetménykiegészítés, illetménypótlék, egyéb kötelező pótlék, 13. havi illetmény stb.) címén juttatott összes járandóság, valamint
b) a személyi jellegű egyéb kifizetésként, illetőleg nem rendszeres személyi juttatásként járó egyéb jövedelem (végkielégítés, betegszabadság idejére járó díjazás, túlóra, ügyeleti díj, távolléti díj stb.).
(3) Ha a (2) bekezdés szerint nem állapítható meg tartásdíj, illetve a (2) bekezdés alapján megállapítható összeg – a gyermeket gondozó szülő jövedelmi viszonyait is figyelembe véve – a gyermek szükségletét nem fedezi, a tartásdíj megállapításánál a más, munkaviszonyból, további munkaviszonyból, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyból, illetőleg a nem munkaviszonyból származó rendszeres jövedelmet (pl. megbízási díj, táppénz, nyugdíj, munkanélküli járadék, újítási díj, tőkejövedele*m)* is alapul kell venni.
(4) A tartásdíj alapjának megállapításánál a bíróságnak általában a keresetlevél beadását megelőző egy évi összes, a (2)–(3) bekezdés szerinti jövedelemre figyelemmel kell lennie.
(5) Tartós külföldi szolgálatot teljesítő, külföldön magyar hatósági engedéllyel munkát vállaló, valamint ösztöndíjasként külföldön tartózkodó kötelezett esetében a tartásdíj alapja a kötelezett belföldi munkaviszonyára megállapított munkabér és juttatás, ennek hiányában a nem munkaviszonyból származó jövedelem. A (3) bekezdést ebben az esetben is megfelelően alkalmazni kell.
(6) Nem képezi a tartásdíj alapját a költségtérítés, étkezési hozzájárulás, üdülési hozzájárulás, illetve a hasonló jellegű egyéb járandóság.
Vr. 11. § A tartásdíj megállapításánál, valamint kifizetésénél a jövedelmet terhelő adó (adóelőle*g)*, nyugdíjjárulék, egészségbiztosítási járulék, magán-nyugdíjpénztári tagdíj, és munkavállalói járulék levonása után fennmaradó összeget kell alapul venni.
Vr. 12. § (1) A gyermektartásdíjnak a 10. § (2) bekezdése alapján, százalékos arányban történő megállapítása esetén a bíróságnak külön-külön meg kell határoznia, hogy a 10. § (2) bekezdésének *a)*, illetve *b)* pontja alapján kifizetett járandóságnak hány százaléka illeti meg a jogosultat tartásdíjként.
(2) A tartásdíj alapösszege a 10. § (2) bekezdésnek *a)* pontja alapján kifizetett minden rendszeres díjazásnak a bíróság által meghatározott százaléka, melyet a bíróság forintösszegben is megjelöl.
Vr. 13. § A százalékos arányban, valamint a határozott összegben és bizonyos juttatások százalékában megállapított tartásdíj esetében az alapösszegen, illetőleg a határozott összegen felül a 10. § (2) bekezdésének *b)* pontja, illetve a 10. § (3) bekezdése alapján kifizetett díjazásnak olyan százalékát kell tartásdíjként meghatározni, hogy azok együttesen feleljenek meg a Csjt. 69/C. § (1) bekezdésében foglalt mértéknek.

Vr. 14. § (1) A sorkatonai szolgálat időtartama alatt a sorkatona tartásdíj-fizetési kötelezettségének teljesítése családi segély útján történik.
(2) A családi segélyt a külön jogszabályban megjelölt szerv állapítja meg, illetőleg folyósítja.
(3) Ha a kötelezett a tartásdíj megállapításakor sorkatonai szolgálatot teljesít, a bíróság a tartásdíjat megállapító határozatát a kötelezett sorkatona állandó lakóhelye szerint illetékes jegyzőnek is megküldi.
(4) A sorkatonai szolgálat alatt esedékes tartásdíjat, illetőleg annak a családi segélyt meghaladó hányadát hátralékként nyilvántartani nem lehet.
Vr. 15. § A bíróság a gyermektartásdíj végrehajtását megszünteti és erről – közvetlen bírósági letiltás vagy felhívás alapján történő végrehajtás esetén – a munkáltatót is értesíti, ha a gyámhatóság arról tájékoztatja, hogy a tartásdíj fizetésére kötelezettet gondozási díj fizetésére kötelezte.
Vr. 16. § A kiskorút illető tartásdíjat a szülői felügyeletet gyakorló szülő (gyám) – indokolt esetben a gyermeket gondozó más személy – részére kell kifizetni, aki azt köteles a gyermek szükségleteire fordítani.
Vr. 17. § (1) A munkáltató, a szövetkezet, illetőleg a járandóságot folyósító más szerv (a továbbiakban együtt: munkáltató) a letiltásra vonatkozó határozat kézhezvételétől kezdődően a jogosult részére rendszeresen folyósítja a megítélt tartásdíjat. Ha a tartásdíjat a bíróság százalékosan állapította meg, a munkáltató a kiutalásra kerülő összeget esetenként e százalék alapján számítja ki, akkor is, ha a munkabér, illetőleg a juttatás összege emelkedik. A munkabér csökkenése esetében sem lehet azonban újabb bírósági határozat nélkül kevesebb tartásdíjat folyósítani, mint amennyit a bíróság a százalékos megállapítás mellett alapösszegként megállapított.
(2) Ha a kifizetett díjazás olyan összegű, hogy – a tartásdíj levonására vonatkozó szabályok alapján – még az alapösszeg levonása sem lehetséges, azt, illetőleg annak le nem vont részét a munkáltató hátralékként nyilvántartja és – amint erre lehetőség nyílik – a hátralékot folyamatosan levonja.
(4) A munkáltató a jogosultat – kérelmére – köteles tájékoztatni a kötelezett munkabérének, valamint egyéb juttatásának összegéről.
Csjt. 69/D. § (1) A tartásra kötelezett személy akkor is kötelezhető gyermektartásdíj fizetésére, ha a gyermek az ő háztartásában él ugyan, de tartásáról nem gondoskodik.
(2) Ha a gyermek szülei nem élnek együtt, az apa – amennyiben azt a társadalombiztosítás nem fedezi – köteles megtéríteni az anyának a szüléssel járó költségeket, valamint a külön jogszabályban meghatározott időre szükséges tartást. E követelések az anyát – amennyiben azt a társadalombiztosítás is megtérítené – akkor is megilletik, ha a gyermek halva született.
Vr. 18. § A szüléssel kapcsolatos indokolt költségeket az anya a szüléstől számított egy év alatt a felmerült kiadások igazolása nélkül is követelheti.

Az esettel kapcsolatos szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

A többször módosított 1993. évi LXXIX. közoktatási törvény rendelkezése szerint a gyermek abban az évben, amelyben az ötödik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától napi négy órát köteles óvodai nevelésben részt venni. Nem tudjuk pontosan, hogy a családgondozó a nevelési év megkezdése után vagy az előtt találkozott a családdal, tehát a törvény szerint is késésben vannak-e az óvodakezdéssel, vagy sem, mindenesetre a gyermekjóléti szolgálat munkatársának egyik fontos feladata lesz az ötéves gyermek óvodába járásának segítése. Ha egy gyermek ötéves korában kezdi az óvodát, akkor az intézmény fejlesztő, kortárs közösségre szocializáló hatása érthető módon a töredéke lehet annak, mint ha már hároméves korától járna, épp ezért nagyon fontos lenne elérni, hogy mielőbb rendszeresen óvodába járjon. Meg kell tudni, hogy van-e ennek akár egészségügyi, akár más természetű akadálya. Nehézséget jelent-e például az óvoda megközelítése, milyen képe van a családnak az óvodáról, esetleg volt-e, van-e valamilyen konfliktus a család és az óvoda valamelyik dolgozója között? Járt-e korábban a családból valaki óvodába, például a nagyobb unokatestvér, illetve annak idején az anya, és ha igen, milyen élményeket szerzett ott?

Ezekre a kérdésekre választ keresve a gyermekjóléti szolgálat munkatársa egyben azt is felmérheti, tisztában van-e a család azzal, hogy a törvény szerint a gyermeknek óvodába kell járnia, illetve értik-e ennek fontosságát a gyerek fejlődése szempontjából? Sok gyerek gyakran megbetegszik, mikor közösségbe kezd járni, és időre van szüksége, míg a megfelelő védettséget megszerzi. Mikor hangzott el az orvos javaslata, és mennyi időre szólt? Fontos lenne megérteni, hogy a gyerek gyakori betegségén kívül van-e valami más is, ami akadályozza, visszatartja a családot attól, hogy beírassák az óvodába a gyereket?

A további teendőket messzemenően meghatározzák a fenti, és más, hasonló kérdésre kapott válaszok. A beavatkozás mikéntjének megválasztásakor nagyon fontos mérlegelni, hogy a cél család képessé tétele ügyeinek intézésére, ugyanakkor a gyerek érdeke az elsődleges: ez pedig az, hogy mielőbb óvodába járjon, hacsak ennek valamilyen súlyos fejlődésbeli, egészségügyi akadálya nincs. Ha lenne, akkor fontos kideríteni, hogy megkapja-e a szükséges kezelést, milyen feltételek lennének szükségesek állapotának javulásához, képességei kibontakoztatásához.

Nem tudjuk pontosan, csak valószínűsíthető a leírásból, hogy nem történt apai elismerés, illetve nem történt meg a gyerek családi jogállásának rendezése, így az újszülött vér szerinti apja a kicsivel kapcsolatban nem rendelkezik szülői jogokkal. Valószínűleg ezen a területen is több segítségre lesz szükség, nem elég a megfelelő űrlapokat a család rendelkezésére bocsátani. Itt is a felnőtt családtagok megerősítése, és a gyermek érdekének elsődlegessége (a családi jogállás rendezése, illetve az apával való kapcsolattartás lehetősége) között kell az egyensúlyt megtalálni, és úgy segíteni, hogy azzal lehetőség szerint minél kevésbé vegyük ki az anya kezéből a gyerekkel kapcsolatos döntések felelősségét.

A terhesség késői észrevétele, a gyerek létezésének tagadása, a vele kapcsolatos ügyek intézésének halogatása mind olyan jelek, melyek gyakran megjelennek az újszülöttek, csecsemők, kisgyermekek sérelmére elkövetett elhanyagolásos, bántalmazásos esetekben. Ezért a gyermekjóléti szolgálat munkatársának a védőnővel együttműködve rendkívül fontos feladata felmérni, hogy az együtt élő, nyitott határú nagycsa-

ládban a gyermekek biztonságban vannak-e, a többi családtagok segítsége kompenzálni tudja-e azokat a hátrányokat, amelyek az anya nehezen mozduló, késlekedő, talán rejtőzködő viselkedésével összefüggésben mutatkoznak.

Mindemellett igen fontos lenne, hogy az anya segítséget kaphasson a gyerekeihez fűződő viszonyával, saját anyaságával kapcsolatban is. Ennek kiindulópontja mindenképpen a jelenlegi segítőkkel: a gyermekjóléti szolgálat családgondozójával, vagy a védőnővel való kapcsolat lehet. (Nem valószínű, hogy az anya vagy a család azonnal rohanna egyéni vagy családterápiát igénybe venni a közeli nagyvárosba, még ha lenne is erre lehetőség.) A szociális munkának ez a része inkább lélektani jellegű, ami azonban nem választható el a napi realitásban nyújtott konkrét segítségnyújtástól: az űrlapok kitöltésétől, az óvodai férőhely intézésétől, a gyerekek nevelésével kapcsolatos apró-cseprő ügyektől. A szakma integráló jellege épp ezt jelenti: egyesíti a külső viszonyokban való, reális és a belső világban történő, szimbolikus szinten történő segítségnyújtást.

Irodalom

Herczog Mária [szerk.] (2001): Ne hagyjuk őket magukra! Az újszülöttgyilkosság megelőzhető. *Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület, Budapest.*

Herczog Mária (2007): Gyermekbántalmazás. *Complex, Budapest.*

Zenz, W. M. (2003): A beavatkozás dilemmái gyermekelhanyagolási ügyekben. Család, Gyermek, Ifjúság, *3. sz.*

23. JOGESET

A gyermekjóléti szolgálatnál az anya jelentkezett segítségért – szeretné, ha 16 éves lánya magántanuló lehetne. Az ok az, hogy ő szeretne visszamenni dolgozni és van egy másfél éves gyermeke, akire nincs, aki vigyázzon.

A magántanulóságot sajnálatos módon nemritkán a szülő kérelmezi – akár magától, akár az iskola tanácsára –, indokként viszont semmiképpen nem volt elfogadható az, amit anya elmondott.

A családlátogatás során a következők derültek ki: a család – anya, apa, lány, két öccse és az anya szülei – vidékről költöztek fel a fővárosba a nagypapa mérhetetlen alkoholizmusa miatt. Nem volt maradásuk a faluban. A nagymama az évek során tönkrement ebben a házasságban, állandó pszichiátriai kezelésre szorul. A vidéki ingatlant eladták, de itt csak egy pincelakásra futotta annak az árából. Az évek alatt a pince elé építettek egy szélfogót, itt található a konyha. Az apa dolgozik, a nagyszülők nyugdíjasok. A másfél éves kisfiút nem vették fel bölcsődébe, mert az anya csak feketén tudna munkát vállalni, így viszont nincs, aki vigyázzon rá.

A lány – iskolájának elmondása szerint – visszahúzódó, csöndes, a közösségben semmi tevékenységben nem vesz részt. Feltűnő, hogy nagyon utálja a testnevelés órát, nem hajlandó levetkőzni sem. Mivel emiatt az igazolatlan órái száma csak növekszik, a lány amúgy is passzív, a maguk részéről támogatják az anya kérelmét a magántanulóságot illetően.

A gyermekjóléti szolgálat viszont – tekintettel a kérelem okára, a család körülményeire – nem javasolta a magántanulói státuszt. Ezt követően jó ideig nem hallottak a családról.

A megdöbbentő jelzés azonban hamarosan megérkezett – mégpedig a gyermekorvostól. A kisfiút vitte a nagylány orvoshoz, de maga is panaszkodott, hogy fáj a hasa. Mikor az orvosnő megvizsgálta, szívhangot is hallott. A kérdésre, hogy mikor volt utoljára menstruációja, nem tudott válaszolni. A doktornő azonnal hívta az édesanyát, akit ugyanolyan döbbenten ért a hír, mint mindenkit a családban. Tulajdonképpen teljesen érthetetlen módon, hiszen a család befogadott magához egy felvidéki fiút, aki egy szobában aludt a gyermekekkel, és aki éppen csak nagykorú lett.

Így lett érthető, hogy a lány – nemcsak a testalkata miatt, hanem a terhessége okán is – nem akart a testnevelés órán részt venni.

A csecsemőt az immár magántanuló lány megszülte – tovább növelve a család amúgy is nehéz anyagi és lelki terheit. Mivel azonban a lány még fiatalkorú, ezért az édesanyja fogadta családba a csecsemőt.

A csecsemőt az immár magántanuló lány megszülte – tovább növelve a család amúgy is nehéz anyagi és lelki terheit. Mivel azonban a lány még fiatalkorú, ezért az édesanyja fogadta családba a csecsemőt.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó kérdések:

1. *Milyen jogi lépések szükségesek ebben az ügyben – a csecsemőt, a lányt illetően?*
2. *Mit jelent a magántanulói státusz?*
3. *Mi a tankötelezettség?*

A családi jogállás rendezése szükséges. Mivel a gyermek házasságon kívül született, ezért a gyermek vélelmezett apja az a férfi, aki apai elismerő nyilatkozatot tesz, vagy akinek az apaságát jogerős bírósági ítélet állapítja meg.

Az apaságot 16 évesnél idősebb férfi ismerheti el, ha megvan a kellő belátási képessége. A családba befogadott fiú nagykorú, apai elismerő jognyilatkozatot tehet, de arról nem szól az eset, hogy ottmaradt-e a családnál, vagy sem, terveznek-e a lánnyal házasságot vagy sem. Ha összeházasodnának, a várandós anya nagykorúvá válna.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

1. Rokonság

Csjt. 34. § (1) Egyenes ági a rokonság azok között, akik közül az egyik a másiktól származik.

(2) Oldalágon rokonok azok, akiknek legalább egy közös felmenő rokonuk van, ők maguk azonban egyeneságon nem rokonok.

Csjt. 35. § (1) A gyermek apjának azt kell tekinteni, akivel az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak legalább egy része alatt házassági kötelékben állott. A házasság érvénytelensége az apaság vélelmét nem érinti.

(2) A vélelmezett fogamzási idő a gyermek születésének napjától visszafelé számított száznyolcvankettedik és háromszázadik nap között eltelt idő, mind a két határnap hozzászámításával. Bizonyítani lehet azonban, hogy a gyermek fogamzása a vélelmezett fogamzási idő előtt vagy után történt.

(3) Ha a nő házasságának megszűnése után újból házasságot kötött, az újabb házasságának fennállása alatt született gyermeke apjának akkor is az újabb férjet kell tekinteni, ha a korábbi házasság megszűnése és a gyermek születése közt háromszáz nap nem telt el. Ha azonban ez a vélelem megdől, a gyermek apjának a korábbi férjet kell tekinteni.

(4)–(5)

Csjt. 36. § Ha az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak egy része alatt nem áll házassági kötelékben, és a közjegyző által vezetett Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásán alapuló apasági vélelem sem áll fenn, a gyermek apjának kell tekinteni azt a férfit,

a) aki a gyermeket teljes hatályú nyilatkozattal a magáénak ismerte el,

b) akit a bíróság jogerős ítélettel a gyermek apjának nyilvánított,

c) aki – az e törvényben meghatározott feltételek esetén – a gyermek születése után az anyával házasságot kötött, vagy
d) aki az anyával külön törvény rendelkezései szerint lefolytatott emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárásban (a továbbiakban: reprodukciós eljárás) vett részt, és a származás a reprodukciós eljárás következménye.
Csjt. 37. § (1) A teljes hatályú elismerő nyilatkozat az apaságot egymagában megállapítja.
(2) Az a férfi, akitől a gyermek származik, a fogamzási idő kezdetétől fogva a gyermeket teljes hatályú nyilatkozattal a magáénak ismerheti el, ha
a) a törvény értelmében nem kell más férfit a gyermek apjának tekinteni és
b) a gyermek legalább tizenhat évvel fiatalabb, mint a tizenhatodik életévét betöltött nyilatkozó.
(3) Ilyen elismerő nyilatkozatot csak személyesen lehet tenni. A cselekvőképességében korlátozott személy elismerő nyilatkozata csak akkor érvényes, ha ahhoz törvényes képviselője hozzájárult. Ha a törvényes képviselő tartósan gátolva van, vagy a hozzájárulást nem adja meg, azt a gyámhatóság hozzájárulása pótolhatja.
(4) A nyilatkozat teljes hatályához szükséges az anyának, a kiskorú gyermek törvényes képviselőjének, és ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte, a gyermeknek a hozzájárulása is. Ha az anya, illetőleg a gyermek nem él, vagy nyilatkozatában tartósan gátolva van, a hozzájárulást a gyámhatóság adja meg.
(5) Az elismerést és a hozzájárulást anyakönyvvezetőnél, bíróságnál, gyámhatóságnál, illetőleg magyar külképviseleti hatóságnál jegyzőkönyvbe kell venni vagy közjegyzői okiratba kell foglalni.
Csjt. 38. § (1) Ha a gyermek apja sem az anya házassági köteléke vagy utólagos házassága, sem teljes hatályú apai elismerés, sem pedig reprodukciós eljárás alapján nem állapítható meg, az apaságot bírósági úton lehet megállapítani. Ha a származás reprodukciós eljárás következménye, nincs helye az apaság bírósági úton történő megállapításának azzal a férfival szemben, aki az eljárás lefolytatásához ivarsejtet vagy embriót adományozott.
(2) A bíróság a gyermek apjának nyilvánítja azt a férfit, aki az anyával a fogamzási időben nemileg érintkezett, és az összes körülmény gondos mérlegelése alapján alaposan következtethető, hogy a gyermek ebből az érintkezésből származik.
(4) Az apaság bírósági megállapítását maga az apa, a gyermek, a gyermek halála után leszármazója kérheti.
Csjt. 39. § (1) Ha az anya a gyermek születése után házasságot köt, férjét a gyermek apjának kell tekinteni, ha
a) sem az anya korábbi házassági köteléke, sem teljes hatályú elismerő nyilatkozat, vagy jogerős bírósági ítélet alapján nem állapítható meg, hogy ki a gyermek apja, és az apaság megállapítása iránt más férfi ellen per nincs folyamatban, feltéve, hogy
b) a férj a gyermeknél legalább tizenhat évvel idősebb és
c) a férj a házasságkötést megelőzően az anyakönyvvezető előtt a gyermeket a magáénak ismeri el.

(2) A férj elismerése akkor hatályos, ha ahhoz az anya, a kiskorú törvényes képviselője, továbbá – ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte – a gyermek is hozzájárult. Ha a gyermek nem él, vagy a nyilatkozattételben tartósan gátolva van, a hozzájárulást a gyámhatóság adja meg.
(3) Vita esetén annak bírósági megállapítását, hogy az anya utólagos házasságának hatálya a gyermekre kiterjed, a gyermek, a gyermek anyja vagy annak férje kérheti.
Vhr. 13. § (1) A Csjt 39. § (1) bekezdése *c)* pontjának alkalmazására akkor kerül sor, ha a házasságkötés a Csjt. hatálybalépése után történt. Ha a házasságkötési szándékot a Csjt. hatálybalépése előtt jelentették be, de a házasság csak a Csjt. hatálybalépése után jön létre, az utólagos házasság folytán – a korábban tett nyilatkozatoktól függetlenül – csak akkor válik a férj a gyermek apjává, ha a vőlegény a Csjt. hatálybalépése után a házasságkötést megelőzően apai elismerő nyilatkozatot tesz.
(2) A Csjt. hatálybalépése előtt tett kizáró kijelentés hatályát – ha a házasságkötés a Csjt. hatálybalépése előtt megtörtént – a Csjt. nem érinti.
(3) A Csjt. nem érinti a hatálybalépése előtt tett apai elismerő nyilatkozat hatályát, ha az teljes hatályú, illetőleg ha mód van annak teljes hatályúvá tételére (a hozzájáruló stb. nyilatkozatok beszerzésére*)*.
Csjt. 40. § (1) A gyermek kérheti annak bírósági megállapítását, hogy anyja az általa megjelölt személy. Ha a gyermek meghalt, ez a jog leszármazóját illeti meg.
(2) Az anyaság bírósági megállapítását az is kérheti, aki azt állítja, hogy ő a gyermek anyja.
(3) Ha a származás reprodukciós eljárás következménye, nincs helye az anyaság bírósági úton történő megállapításának azzal a nővel szemben, aki az eljárás lefolytatásához ivarsejtet vagy embriót adományozott.
Csjt. 41. § (1) Ha a gyermek mindkét szülője ismeretlen, születése után nyomban, ha pedig apjának kiléte nem állapítható meg, az anya kérelmére bármikor, egyébként pedig a gyermek harmadik életévének betöltése után hivatalból kell intézkedni az iránt, hogy a születési anyakönyvbe a gyermek szülőiként, illetőleg apjaként képzelt személyt jegyezzenek be. Az intézkedésre a gyámhatóság hivatott.
(2) Ilyen esetben az apa családi nevéül, ha az anya ismert, az anya legközelebbi ismert anyai ági férfi felmenőjének családi nevét kell megállapítani. Az anya kérelmére azonban a gyámhatóság az apa családi nevéül megállapíthatja
a) az anya családi nevét,
b) az anya által megjelölt más családi nevet, feltéve, hogy az más jogos érdekét nem sérti.
(3) Nem állapítható meg olyan családi név, amely a gyermekre sérelmes.
(4) A gyámhatóság az egyéb személyi adatokat – mások jogos érdekeinek sérelme nélkül – belátása szerint állapítja meg.
Csjt. 42. § (1) A gyermek – szüleinek megállapodása szerint – apjának vagy anyjának családi nevét viseli. A házasságban élő szülők valamennyi, a házasság fennállása alatt született közös gyermekének csak azonos családi neve lehet. Közös házassági nevet viselő házastársak gyermeke csak a szülők közös házassági nevét viselheti. A saját nevüket viselő szülők megállapodása alapján a gyermek az apa és az anya családi nevét együtt is viselheti. A gyermek családi neve legfeljebb két tagú lehet.

(2) Ha nincs olyan személy, akit a gyermek apjának kell tekinteni, a gyermek az anyja családi nevét viseli mindaddig, amíg a képzelt apát az anyakönyvbe be nem jegyezték. Az anya a képzelt személy apaként való bejegyzésére irányuló eljárás során bejelentheti, hogy gyermeke továbbra is az ő családi nevét viseli.
(3) A gyermek utónevét a szülők határozzák meg.
Csjt. 43. § (1) Az apaság vélelmét meg lehet támadni, ha az, akit a vélelem alapján apának kell tekinteni, a gyermek anyjával a fogamzás idejében nemileg nem érintkezett, vagy a körülmények szerint egyébként lehetetlen, hogy a gyermek tőle származik, illetőleg ha a származás reprodukciós eljárás következménye, és az anya férje, illetve élettársa az eljáráshoz nem járult hozzá.
(2) Ha az apaság vélelme teljes hatályú apai elismerésen alapul, a vélelmet azon az alapon is meg lehet támadni, hogy a nyilatkozatnak a törvényes feltételek hiányában nincs teljes hatálya.
(3) A megtámadásra jogosult
a) a gyermek,
b) az, akit a vélelem alapján a gyermek apjának kell tekinteni,
c) a gyermek halála után leszármazója, ilyennek hiányában az ügyész.
(4) Az anya volt férje akkor is jogosult a megtámadásra, ha a vélelem az, hogy az anya újabb házasságbeli férje az apa, de ennek a vélelemnek megdőlte esetén a volt férjet kellene apának tekinteni.
(5) Az apaság vélelmét a gyermek a nagykorúsága elérése utáni egy évig, a többi jogosult pedig a gyermek születéséről szerzett értesülése időpontjától számított egy év alatt támadhatja meg. Az a jogosult, aki a megtámadás alapjául szolgáló tényről a reá nézve megállapított határidő kezdete után értesült, az értesüléstől számított egy év alatt támadhatja meg az apaság vélelmét.
(6) Ha az, akit a vélelem alapján a gyermek apjának kell tekinteni, a határidő eltelte folytán megtámadásra már nem jogosult, az apaságot érdekében az ügyész támadhatja meg. Megtámadásnak azonban csak a vélelmezett apa életében van helye.
(7) Ha a bíróság az apaság vélelmét megtámadó keresetnek helyt ad, indokolt esetben – kérelemre – a gyermeket feljogosíthatja családi nevének további viselésére.
Vhr. 15. § (1) Művi beavatkozás esetében az apaság vélelmének megtámadására (Csjt. 43. §) akkor kerülhet sor, ha a gyermek a Csjt. hatálybalépése után született és az anya férje a művi beavatkozáshoz utólag sem járult hozzá.
(2) Ha a gyermek a Csjt. hatálybalépése előtt született, az apaság vélelmét az általános szabályok szerint lehet megtámadni, kivéve ha az anya férje a művi beavatkozáshoz utólag hozzájárul.
(3) A Csjt. 43. §-ának (6) bekezdését a folyamatban lévő ügyben is alkalmazni kell, ha a vélelmezett apa a határidő eltelte folytán az apaság megtámadására már nem jogosult.

2. A családi jogállás megállapítására irányuló perek közös szabályai

Csjt. 44. § (1) Az apaságnak és az anyaságnak, továbbá az utólagos házasságkötés hatályának bírósági megállapítását keresettel lehet kérni, s keresettel lehet megtámadni az apaság vélelmét is. A pert a jogosultnak személyesen kell megindítania.

(2) A korlátozottan cselekvőképes személy a pert csak törvényes képviselője hozzájárulásával indíthatja meg. Ha a törvényes képviselő a hozzájárulás megadásában tartósan gátolva van, vagy a hozzájárulást nem adja meg, azt a gyámhatóság hozzájárulása pótolja.
(3) Cselekvőképtelen jogosult helyett – a gyámhatóság hozzájárulásával – a törvényes képviselő léphet fel.
(4) Az apaság vélelmének megdöntése iránti per megindítása előtt a gyámhatóságnak cselekvőképtelen kiskorú esetében – elháríthatatlan akadályt kivéve – az anyát és a vélelmezett apát meg kell hallgatnia. A gyámhatóság a perindításhoz csak akkor járulhat hozzá, ha a származás kiderítése és a családi jogállás rendezése a kiskorú érdekében áll. Ha az anya és a vélelmezett apa között a gyermek elhelyezése vitás, a gyámhatóság a hozzájárulást csak kivételesen indokolt esetben adhatja meg.
Csjt. 45. § A családi jogállás megállapítása iránt indított perben hozott ítélet mindenkivel szemben hatályos.
Csjt. 10. § (1) Házasságot nagykorú férfi és nő köthet.
(2) Kiskorú csak a gyámhatóság előzetes engedélyével köthet házasságot.
(3) A gyámhatóság a házasságkötésre indokolt esetben is csak akkor adhat engedélyt, ha a házasuló a tizenhatodik életévét betöltötte.
(4) Az engedély megadásáról vagy megtagadásáról a gyámhatóság a szülő (törvényes képviselő) meghallgatása után határoz.
(5) Érvénytelen az a házasság, amelyet a házasuló a gyámhatóság engedélye nélkül, vagy a (3) bekezdésben megjelölt életkor elérése előtt kötött.
Vhr. 4. §

A házasságkötés
Vr. 1. § A házasságkötéssel megszerzett nagykorúságot [Ptk. 12. § (2) bekezdése] a házasság megszűnése nem érinti.
Csjt. 11. § (1) Érvénytelen annak a házassága, aki a házasság megkötésekor a teljes cselekvőképtelenség állapotában volt, jóllehet ilyen hatályú gondnokság alatt nem állott.
(2) A házasság érvényessé válik, ha az a házastárs, akinek cselekvőképessége hiányzott, cselekvőképessé válása után a házasságot fennállása alatt helybenhagyja.

1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről

Ptk. 12. § Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött. A házasságkötés nem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a házasságot a bíróság a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt nyilvánította érvénytelennek.

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

A tankötelezettség

6. § (1) A Magyar Köztársaságban – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek tankötelés.

(2) A gyermek, ha eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelessé válik. A gyermek, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben, amelyben a hatodik életévét május 31. napjáig betölti, megkezdi a tankötelezettség teljesítését. A szülő kérelmére a gyermek megkezdheti tankötelezettség teljesítését akkor is, ha a hatodik életévét december 31. napjáig tölti be. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.

(3) A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizennyolcadik életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható legfeljebb annak a tanévnek a végéig, amelyben a huszadik életévét betölti.

(4) Az iskola igazgatója dönt

a) a tankötelezettség kezdetéről az óvoda véleménye alapján, illetőleg ha a gyermek nem járt óvodába, vagy az óvoda kezdeményezi a nevelési tanácsadó véleménye alapján; a sajátos nevelési igényű gyermek esetén a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság vagy az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján;

b) a tankötelezettség meghosszabbításáról a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság vagy az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján.

(6) Tizenhatodik életévének betöltése után kérelmére megszűnik annak a tankötelezettsége, aki érettségi vizsgát tett, vagy államilag elismert szakképesítést szerzett, illetve házasságkötés révén nagykorúvá vált, vagy gyermekének eltartásáról gondoskodik. A kérelmet a tanuló és – a nagykorúvá vált tanuló kivételével – a szülő közösen nyújthatja be. A kérelmet az iskola igazgatója írásban tudomásul veszi.

7. § (1) A tankötelezettség – a szülő választása alapján – iskolába járással vagy magántanulóként teljesíthető.

(2) Ha az iskola igazgatója vagy a gyámhatóság, illetve a gyermekjóléti szolgálat megítélése szerint a tanulónak hátrányos, hogy tankötelezettségének magántanulóként tegyen eleget, vagy az így elkezdett tanulmányok befejezésére nem lehet számítani, köteles erről értesíteni a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzat jegyzőjét. A jegyző dönt arról, hogy a tanuló milyen módon teljesítse tankötelezettségét. Hátrányos helyzetű tanuló esetén az iskola igazgatójának a döntéséhez be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét.

(3) A tankötelezettség az általános iskolában és az ötödik évfolyamtól kezdődően a gimnáziumban teljesíthető. A tankötelezettség – ha e törvény másképp nem rendelkezik – a kilencedik évfolyamtól kezdődően a szakközépiskolában és szakiskolában is teljesíthető

Az eset során nem ezt választották, Kinga édesanyja családba fogadta unokáját, a lánya magántanulói státuszt kapott.

Mit jelent a magántanulói státusz és a tankötelezettség?

A Közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény szerint: „Minden gyermek tanköteles" (6. §). „A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizennyolcadik életévét betölti" [6. § (3)]. „A tankötelezettség – a szülő választása alapján – iskolába járással vagy magántanulóként teljesíthető. Ha az iskola igazgatója vagy a gyámhatóság, illetve a gyermekjóléti szolgálat megítélése szerint a tanulónak hátrányos, hogy tankötelezettségének magántanulóként tegyen eleget, vagy az így elkezdett tanulmányok befejezésére nem lehet számítani, köteles erről értesíteni a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzat jegyzőjét. A jegyző dönt arról, hogy a tanuló milyen módon teljesítse tankötelezettségét. Hátrányos helyzetű tanuló esetén az iskola igazgatójának a döntéséhez be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét." [7. § (1–2)]

A váradós anya állapotos volta miatt megkapta a magántanulói státuszt.

Családba fogadás

A gyámhivatal a szülő(k kérelmére) hozzájárulhat ahhoz, hogy a szülő (…) családi ok miatt a gyermeket a szükséges ideig más, általa megnevezett család átmenetileg befogadja, gondozza és nevelje, feltéve, hogy a családba fogadás a gyermek érdekében áll.

A családba fogadás ideje alatt a szülő felügyeleti joga szünetel. A családba fogadás a szülő tartási kötelezettségét nem érinti.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Családba fogadás

70. § (1) A gyámhivatal

a) a szülői felügyeletet gyakorló mindkét szülő kérelmére,

b) a szülői felügyeletet egyedül gyakorló szülő kérelmére – a különélő másik szülő meghallgatásával –, vagy

c) az átmeneti nevelt gyermek feletti szülői felügyeleti jogot a nevelésbe vétel előtt gyakorló szülő kérelmére – az átmeneti nevelt gyermek gyámjának meghallgatásával – hozzájárulhat ahhoz, hogy a szülő egészségi állapota, indokolt távolléte vagy más családi ok miatt a gyermeket a szükséges ideig más, általa

megnevezett család átmenetileg befogadja, gondozza és nevelje, feltéve, hogy a családba fogadás a gyermek érdekében áll.
(2) A családba fogadás ideje alatt a szülő felügyeleti joga szünetel.
(3) A családba fogadás a szülő tartási kötelezettségét nem érinti.
(4) A gyámhivatal a kérelem benyújtásakor tájékoztatja a szülőt jognyilatkozatának következményeiről.
(5) Az (1) bekezdés *c)* pontja szerinti esetben a családba fogadással egyidejűleg meg kell szüntetni a gyermek átmeneti nevelésbe vételét.
(6) A családba fogadás fennállása alatt is elrendelhető a gyermek védelembe vétele, ha annak feltételei megvalósulnak.
71. § (1) A gyámhivatal a családba fogadáshoz akkor járul hozzá, ha a családba fogadó szülő személyisége és körülményei alapján alkalmas a gyermek gondozására, nevelésére, a gyámság ellátására, valamint e feladatok ellátását maga is vállalja.
(2) A családba fogadó szülőt (szülőket) a gyámhivatal gyámul rendeli.
(3) A családba fogadás az alapul szolgáló ok előreláthatható fennállásáig tart. A családba fogadást a gyámhivatal a gyám tájékoztatása alapján évente felülvizsgálja.
(4) A szülőt megilleti a kapcsolattartás joga, valamint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben való együttes döntési jog. A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben felmerült vitákban a gyámhivatal dönt.
(5) Különösen indokolt esetben a gyámhivatal a szülőt feljogosíthatja a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyében a törvényes képviselet jogával.
(6) A családba fogadást meg kell szüntetni, ha azt a szülő vagy a családba fogadó szülő kérte. Ha a családba fogadás oka továbbra is fennáll, a gyámhivatal a családba fogadás megszüntetését követően a gyermekvédelmi gondoskodás más formájáról intézkedik.

Én úgy értelmezem, hogy a lány hiába kapta meg a magántanulói státuszt, tehát valóban otthon tud lenni a gyerekekkel, mivel a szülői felügyeleti joga szünetel, a gondozási-nevelési feladatokat nem ő, hanem a családba fogadó nagymama kell, hogy ellássa. Tehát nem tud visszamenni dolgozni, otthon marad gyesen a gyerekekkel. Mivel Kinga is kiskorú, így négy gyermek után jár a családi pótlék.

Nem tudjuk, hogy mennyi a háztartás összjövedelme, de minden felnőttnek valami jövedelme van. Az apa dolgozik, az anya kapja a gyermekek után az ellátásokat, a nagyszülők pedig a nyugdíjat. Kinga gyermekének apja nem tudni, hogy velük lakik-e, talál-e munkát, stb.

Azt sem tudni, hogy a nagyszülők állapota mennyire súlyos, a nagypapa alkoholizmusa, illetve az ebből adódó feszültségek, a nagymama pszichés állapotának labilitása mennyiben veszélyezteti a gyermekek testi-lelki fejlődését. Feltételezhető, hogy a gyámhivatal a családba fogadás határozatának meghozatalakor figyelembe vette ezeket a tényezőket, így ez nagyban nem befolyásolja a család működésének milyenségét, bár az eset elején nagymértékű alkoholizmusról tesznek említést és a nagymama tönkremeneteléről, pszi-

chiátriai problémájáról. Nehezen elképzelhető, hogy közös háztartásban kettejük konfliktusai nem terhelik meg a család többi tagját. Meg lehetne ajánlani addiktológiai kezelést a nagypapának.

Az esettel kapcsolatos szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

Kinga korai terhességében nincs semmi meglepő, ha a család működésmódját figyelembe vesszük. Anyahelyettes szerepet tölt be a családban (ő viszi a másfél éves öccsét orvoshoz), szülőpótló szerepre szánják, és ezt a helyzetet a család legalizálni is kívánja korábbi, magántanulóságra irányuló kérelmével. Befogadnak egy Kingához korban közel álló, nem rokon fiút, utána nem veszik észre a lány terhességét. Ezzel a család jóváhagyja, vagy ha nem is tudatosan, de elrendezi, hogy Kinga tényleg otthon maradjon saját gyerekével és a kistestvérével. A szakirodalom szülői szerepbe kényszerült, parentifikált gyerekeknek nevezi azokat a gyerekeket – jellemzően a legnagyobb testvéreket, és többnyire lányokat –, akiknek a család azt a feladatot adja, hogy életkoruknak nem megfelelő feladatot töltsenek be, saját szükségleteik feláldozása árán (Minuchin és mtsai, 1967). Néha ez kényszerű megoldás a szülő(k) betegsége, részleges távolléte esetén, de a szülőpótló gyerekek túl nagy felelősséget viselnek, szabadidejüket, kortárs kapcsolataikat, saját fejlődési lehetőségeiket áldozzák fel családjuk érdekében.

Természetesen a legtöbb családban előfordul, hogy a nagyobb testvéreknek a kicsik ellátásával kapcsolatos feladataik vannak, és ennek számtalan előnye is van: észrevétlenül megtanulják a gyerekek gondozást, ellátását, egy kisebb közösség iránti szolidaritást, és ennek feltehetően hasznát veszik majd későbbi életük során. A parentifikált gyerekeknek azonban a kistestvérekről való gondoskodás állandó, és sokszor teljes, iskolán kívüli idejüket kitöltő kötelessége. Az ilyen módon működő családok gyakran nagyon összetartónak, jól szervezettnek tűnnek. Az egyensúly többnyire akkor borul fel, mikor a szülői szerepben lévő gyermekek serdülőkorba érnek, és a kamaszkorral járó átalakulások során – nem feltétlenül tudatosan – fellázadnak a koruknak nem megfelelő kötelezettségekkel szemben. Sokszor a lázadás valamilyen deviáns viselkedésformában nyilvánul meg: droghasználatban, bűncselekmények elkövetésében, vagy éppen iskolakerülésben.

Az esetleírásból úgy látszik, mintha nem csak a családnak, hanem az iskolának és a gyermekjóléti szolgálatnak sem tűnt volna fel Kinga zárkózottsága, testnevelés óráktól való tartózkodása, vagy legalábbis nem derült ki semmilyen beavatkozás egyik intézmény részéről sem azon kívül, hogy a magántanulóságra irányuló kérelmet nem támogatták.

A közoktatási és a gyermekvédelmi rendszer határterületi feladata lenne azoknak a fiatalkorú anyáknak a támogatása, akik gyermekük születése miatt szakítják meg mindennapos iskolába járással végzett tanulmányaikat. Fejlett országokban sok helyen működtetnek olyan projekteket, melynek célja, hogy a fiatal anya magántanulóként, a gyermek szükségleteihez is igazodó egyéni tanrendben támogatást kapva mielőbb visszakerüljön a mainstream oktatásba, így jobb esélye legyen tanulmányait befejezni és a későbbiekben munkát vállalni. Ebben az oktatási formában az általános, mindenki számára nyújtott ismereteken felül olyan területeket is oktatnak, melyre a fiatal anyának szüksége lehet: a kisgyermek fejlődésével, gondozásával, a háztartás vezetésével kapcsolatos ismereteket nyújtanak, elősegítik a készségek fejlődését; eközben

gyermekfelügyeletet is biztosítanak az anya tanulásának idejére, valamint érzelmi és gyakorlati támogatást nyújtanak a többnyire nehéz helyzetbe került fiataloknak. A hasonló helyzetű anyák társasága fontos támogatást nyújt, és némiképpen kárpótolja a fiatal anyákat azért, hogy gyermekük gondozása miatt átmenetileg ki kell szakadniuk korábbi kortárs közösségükből.

Hasonló programról hazai viszonyok között nem tudok: tanköteles korban a gyerek születése – hacsak nincs különösen erős segítő családja az anyának – többnyire azzal jár, hogy kimarad az iskolából, tanulmányait nem folytatja, így jelentősen csökken annak a valószínűsége, hogy visszatérjen az iskolába, szakmát szerezzen, esetleg továbbtanuljon, és a továbbiakban jó esélye legyen arra, hogy elhelyezkedjen a munkaerőpiacon.

A fiatalkorban történő szülések esetében sokszor az anyai nagymama (vagy más rokon) fogadja családba az újszülöttet. Ez ebben a helyzetben sokszor a legkevésbé rossz megoldás, általában lényegesen jobb annál, mintha a fiatalkorú anya és gyereke a gyermekvédelmi rendszerbe kerülne. A nagymama vezette családnak sok előnye mellett azonban számos hátránya is van. A fiatal anya már nem gyerek – serdülő, akinek magának is gyereke van –, ugyanakkor nehezen tud felnőtt pozícióra szert tenni abban a családban, ahol ő is egy a gyerekek sorában, és ahol a saját gyerekével közel egykorú testvére(i) van(nak). A kicsinek valószínűleg nem lesz könnyű eldöntenie, kit tekintsen anyjának: a vér szerinti anyját vagy az anyaszerepet betöltő nagyanyját; és ha a két nő ellentétbe kerül egymással, a gyerek rendkívül erős lojalitás-konfliktusba kerülhet.

A családba fogadás tehát jogilag rendezi a helyzetet, de nem ad megoldást sokféle érzelmi problémára. Hasonlóképpen, magántanulóként az anya teljesítheti tankötelezettségét, ettől még nem rendeződik el automatikusan, hogyan lesz ideje, lehetősége és motivációja a kicsi mellett tanulni, az egyéni foglalkozásokra, vizsgákra bejárni, stb. A szociális munka feladatai ezeken a határterületeken fogalmazódnak meg elsősorban, ideálisan a közoktatási és egészségügyi intézményekkel (elsősorban a védőnőkkel) történő szoros együttműködésben.

Irodalom

Bányai Emőke (1997): Gyermekjóléti munka Skóciában. Család, Gyermek, Ifjúság, *6. sz.*

Minuchin, Salvador; Montalvo, Baulio; Guerney, Bernard G.; Rosman, Bernice L.; Schumer, Florence (1967): Families of the Slums. *Basic Book, London, New York.*

24. JOGESET

A gyermekjóléti szolgálathoz az anya jött segítséget kérni – eltűnt a lánya. Az anya, egy nagyon szép arcú, ápolt cigány asszony élettársával nevelte a gyermekeit – a 15 éves Zs.-t, 14 éves öccsét és az élettársával közös kislányt. A család egy önkormányzati tulajdonú, szoba-konyhás házrészben élt, szerény, de tiszta körülmények között. Az anya rendszeres munkavállaló, takarítóként dolgozik egy iskolában. Jó munkahelye van, nemcsak a pénze van meg, hanem mindennap az élelmük is. Az apa alkalmi munkákat vállal.

A nagylány, Zs. is még általános iskolába járt, a nyári szünetben, a vidéki nagymamánál ismerkedett meg a szintén cigány fiúval. Mikor kezdődött volna az iskola, a lány visszaszökött a fiúhoz. Az édesanya az élettársával két alkalommal hozta vissza a lányt. A fiú családja azonban tartja magát a cigány hagyományokhoz, a szöktetés számukra inkább érdem, mintsem bűn. A lány tanköteles, a fiú és a családja viszont nem engedi iskolába járni, mert már „asszony". A fiú már nagykorú, a szüleivel él – a szülők elmondása szerint – a cigánytelepen. Az anya nemcsak azért bánkódik, mert elveszti a lányát azzal, ha engedi ehhez a fiúhoz, hanem azért is, mert ők is abból a környezetből jöttek el, megvetették magukat a fővárosban, meg is állják a helyüket, a lányukat nem szeretnék oda visszaengedni. Tulajdonképpen jobb családból való fiút szerettek volna neki.

A családgondozó azt kéri a lánytól, hogy addig járjon iskolába, míg itthon van, mert a szülőket különben szabálysértési bírsággal sújtják. Hamarosan 16 éves lesz, és kérheti a gyámhivatalban a szülői ház elhagyását.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó kérdések:

1. *Mit jelent jogilag a szülői ház elhagyása?*
2. *Ki engedélyezi, és mi az eljárása?*

1. Mit jelent jogilag a szülői ház elhagyása?

A szülői ház elhagyását a 149/1997. számú, a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló kormányrendelet 21. §-a szabályozza. Ennek értelmében a szülői ház elhagyásával kapcsolatos eljárás a gyermek, a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő, illetve a gyermeket gondozó vagy a gyermek gondozását vállalni szándékozó személy kérelmére indulhat. A kérelem benyújtása után a gyámhivatal a szülői ház vagy a szülők által kijelölt más tartózkodási hely elhagyásának engedélyezése során megvizsgálja, hogy a gyermek törvényes képviselete, lakhatása és tartása a kérelemben megjelölt helyen miképpen biztosítható. Ennek során, ha a gyermek nem intézménybe, hanem magánszemélyhez kíván köl-

tözni, köteles a magánszemélyt is meghallgatni és nála környezettanulmányt készíteni. Ha a gyámhivatal a kérelmet elfogadja, és szülői ház elhagyását engedélyezi, egyúttal megállapítja, hogy a szülői ház elhagyásának engedélyezése – a gondozás, nevelés kivételével – a szülők szülői felügyeleti jogát és tartási kötelezettségét nem érinti. Amennyiben a gyámhivatal a kérelmet elutasítja és a gyermek a szülői házat már engedély nélkül elhagyta, egyidejűleg kötelezi a gyermeket a visszatérésre. Ugyanígy jár el abban az esetben is, ha az engedély megadását követően a feltételek megváltozása miatt az engedélyt visszavonja.

Az 1952. évi IV. számú, a házasságról, a családról és a gyámságról szóló törvény 77. § (2) bekezdése szerint a tizenhatodik életévét betöltött gyermek a szülői házat vagy a szülők által kijelölt más tartózkodási helyet a gyámhatóság engedélyével a szülők beleegyezése nélkül is elhagyhatja, ha az fontos okból érdekében áll.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

Csjt. 77. § (1) A szülők saját háztartásukban kötelesek gondoskodni a kiskorú gyermekük állandó lakásáról. A gyermek állandó lakásának – ha jogerős ítélet vagy gyámhatósági határozat másként nem rendelkezik – a szülők állandó lakását kell tekinteni, akkor is, ha a gyermek ideiglenesen máshol tartózkodik.
(2) A tizenhatodik életévét betöltött gyermek a szülői házat vagy a szülők által kijelölt más tartózkodási helyet a gyámhatóság engedélyével a szülők beleegyezése nélkül is elhagyhatja, ha az fontos okból érdekében áll.

2. Ki engedélyezi és mi az eljárása?

A szülői ház elhagyásával, kapcsolatos jognyilatkozatokat csak személyesen lehet megtenni, valamint, ha a tényállás tisztázása érdekében a gyámhatóság tárgyalást tart, azon személyesen kell megjelenni.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

128. § (1) A gyámügyi eljárásban meg kell hallgatni a szülőt és más törvényes képviselőt, a gondozót, a korlátozottan cselekvőképes személyt és az ítélőképessége birtokában levő cselekvőképtelen gyermeket, továbbá minden esetben azt, akivel szemben kötelezettséget kívánnak megállapítani, valamint – szükség szerint – a gyermek más közeli hozzátartozóit. A meghallgatást mellőzni lehet, ha a meghallgatás miatti késedelem elháríthatatlan kárral vagy veszéllyel járna.
(2) Ha jogszabály a gyermek személyi ügyeiben a törvényes képviselő eljárását vagy nyilatkozatát írja elő, a szülői felügyeletet együttesen gyakorló mindkét szülőnek személyesen kell eljárnia, illetőleg személyesen kell nyilatkoznia.
(3) A kapcsolattartással, a kiskorú házasságkötésének engedélyezésével, az örökbefogadással, a családi jogállással, a szülői ház elhagyásával, a családba fogadással és a gyámsággal, gondnoksággal kapcso-

latos jognyilatkozatokat csak személyesen lehet megtenni, valamint, ha a tényállás tisztázása érdekében a gyámhatóság tárgyalást tart, azon személyesen kell megjelenni.

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

A szülői ház elhagyása

21. § (1) A szülői ház elhagyásával kapcsolatos eljárás a gyermek, a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő, illetve a gyermeket gondozó vagy a gyermek gondozását vállalni szándékozó személy kérelmére indul.
(2) A gyámhivatal a szülői ház vagy a szülők által kijelölt más tartózkodási hely elhagyásának engedélyezése során [Csjt. 77. § (2) bek.] vizsgálja, hogy a gyermek törvényes képviselete, lakhatása és tartása a kérelemben megjelölt helyen miképpen biztosítható.
(3) A gyámhivatal a (2) bekezdésben megjelölt eljárása során, ha a gyermek nem intézménybe, hanem magánszemélyhez kíván költözni, köteles a magánszemélyt is meghallgatni és nála környezettanulmányt készíteni.
(4) Ha a gyámhivatal a szülői ház elhagyását engedélyezi, egyúttal megállapítja, hogy a szülői ház elhagyásának engedélyezése – a gondozás, nevelés kivételével – a szülők szülői felügyeleti jogát és tartási kötelezettségét nem érinti. (5) Ha a gyámhivatal a kérelmet elutasítja és a gyermek a szülői házat már engedély nélkül elhagyta, egyidejűleg kötelezi a gyermeket a visszatérésre. Ugyanígy jár el abban az esetben is, ha az engedély megadását követően a feltételek megváltozása miatt az engedélyt visszavonja.
(6) A szülői ház elhagyásának engedélyezéséről szóló határozatát a gyámhivatal közli a családtámogatási ellátást folyósító szervvel.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

Csjt. 10. § (1) Házasságot nagykorú férfi és nő köthet.
(2) Kiskorú csak a gyámhatóság előzetes engedélyével köthet házasságot.
(3) A gyámhatóság a házasságkötésre indokolt esetben is csak akkor adhat engedélyt, ha a házasuló a tizenhatodik életévét betöltötte.
(4) Az engedély megadásáról vagy megtagadásáról a gyámhatóság a szülő (törvényes képviselő) meghallgatása után határoz.
(5) Érvénytelen az a házasság, amelyet a házasuló a gyámhatóság engedélye nélkül, vagy a (3) bekezdésben megjelölt életkor elérése előtt kötött.

1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről

A kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképesség, illetve cselekvőképtelenség

Ptk. 12. § Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött. A házasságkötés nem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a házasságot a bíróság a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt nyilvánította érvénytelennek.

Ptké. 77. § A házasságkötés a Ptk. hatálybalépése előtt kötött házasságnál sem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a bíróság a házasságot a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság okából szükséges gyámhatósági engedély miatt érvénytelennek nyilvánítja.

A tankötelesség kérdése

A tankötelezettségről az 1993. évi LXXIX. számú, a közoktatásról szóló törvény 6. §-a rendelkezik.

A vizsgált eset szempontjából különösen releváns ennek (3) bekezdése, miszerint a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizennyolcadik életévét betölti. A (6) bekezdés értelmében azonban tizenhatodik életévének betöltése után kérelmére megszűnik annak a tankötelezettsége, aki érettségi vizsgát tett, vagy államilag elismert szakképesítést szerzett, illetve házasságkötés révén nagykorúvá vált, vagy gyermekének eltartásáról gondoskodik. A kérelmet a tanuló és – a nagykorúvá vált tanuló kivételével – a szülő közösen nyújthatja be. A kérelmet az iskola igazgatója írásban tudomásul veszi.

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

A tankötelezettség

6. § (1) A Magyar Köztársaságban – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek tanköteles.

(2) A gyermek, ha eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelessé válik. A gyermek, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben, amelyben a hatodik életévét május 31. napjáig betölti, megkezdi a tankötelezettség teljesítését. A szülő kérelmére a gyermek megkezdheti a tankötelezettség teljesítését akkor is, ha a hatodik életévét december 31. napjáig tölti be. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.

(3) A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizennyolcadik életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható legfeljebb annak a tanévnek a végéig, amelyben a huszadik életévét betölti.

(4) Az iskola igazgatója dönt

a) a tankötelezettség kezdetéről az óvoda véleménye alapján, illetőleg ha a gyermek nem járt óvodába, vagy az óvoda kezdeményezi a nevelési tanácsadó véleménye alapján; a sajátos nevelési igényű gyermek

esetén a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság vagy az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján;
b) a tankötelezettség meghosszabbításáról a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság vagy az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján.
(6) Tizenhatodik életévének betöltése után kérelmére megszűnik annak a tankötelezettsége, aki érettségi vizsgát tett, vagy államilag elismert szakképesítést szerzett, illetve házasságkötés révén nagykorúvá vált, vagy gyermekének eltartásáról gondoskodik. A kérelmet a tanuló és – a nagykorúvá vált tanuló kivételével – a szülő közösen nyújthatja be. A kérelmet az iskola igazgatója írásban tudomásul veszi.
7. § (1) A tankötelezettség – a szülő választása alapján – iskolába járással vagy magántanulóként teljesíthető.
(2) Ha az iskola igazgatója vagy a gyámhatóság, illetve a gyermekjóléti szolgálat megítélése szerint a tanulónak hátrányos, hogy tankötelezettségének magántanulóként tegyen eleget, vagy az így elkezdett tanulmányok befejezésére nem lehet számítani, köteles erről értesíteni a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzat jegyzőjét. A jegyző dönt arról, hogy a tanuló milyen módon teljesítse tankötelezettségét. Hátrányos helyzetű tanuló esetén az iskola igazgatójának a döntéséhez be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét.
(3) A tankötelezettség az általános iskolában és az ötödik évfolyamtól kezdődően a gimnáziumban teljesíthető. A tankötelezettség – ha e törvény másképp nem rendelkezik – a kilencedik évfolyamtól kezdődően a szakközépiskolában és szakiskolában is teljesíthető.

2010. augusztus 30. napjától a családi pótlékot nevelési ellátásra és iskoláztatási támogatásra bontották. Az állam havi rendszerességgel nevelési ellátást, majd iskoláskortól iskoláztatási támogatást nyújt.

1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról

Családi pótlék
6. § (1) A gyermek nevelésével, iskoláztatásával járó költségekhez az állam havi rendszerességgel járó nevelési ellátást vagy iskoláztatási támogatást (a továbbiakban együtt: családi pótlékot) nyújt.
(2) A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról a gyermek védelembe vételéről határozatot hozó jegyző gyámhatóságként dönthet.

Nevelési ellátás
7. § (1) Nevelési ellátásra jogosult
a) a vér szerinti, az örökbe fogadó szülő, a szülővel együtt élő házastárs, az a személy, aki a saját háztartásában nevelt gyermeket örökbe kívánja fogadni, és az erre irányuló eljárás már folyamatban van (a továbbiakban együtt: szülő), a nevelőszülő, a hivatásos nevelőszülő, a gyám, továbbá az a személy, akihez a gyerme-

kek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban:Gyvt.) 72. §-ának (1) bekezdése alapján a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték, a saját háztartásában nevelt,
b) a vagyonkezelői joggal felruházott gyám, illetőleg a vagyonkezelő eseti gondnok a gyermekotthonban nevelt, és *c)* a Magyarország területén működő szociális intézmény vezetője – amennyiben más személy jogosultsága a *b)* pont alapján nem állapítható meg – az intézményben elhelyezett,
még nem tanköteles gyermekre tekintettel, a gyermek tankötelessé válása évének október 31-éig.
(2) Saját jogán jogosult nevelési ellátásra a tizennyolcadik életévét betöltött tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos személy az iskoláztatási támogatásra való jogosultság megszűnésének időpontjától.

Iskoláztatási támogatás
8. § (1) Iskoláztatási támogatásra jogosult
a) a 7. § (1) bekezdés *a)–c)* pontjában meghatározott személy, továbbá a gyámhivatal által a szülői ház elhagyását engedélyező határozatban megjelölt személy
a*a)* a tanköteles gyermekre tekintettel a gyermek tankötelessé válása évének november 1-jétől a tankötelezettség teljes időtartamára, valamint
a*b)* a tankötelezettsége megszűnését követően közoktatási intézményben tanulmányokat folytató gyermekre (személyre*)* tekintettel annak a tanévnek az utolsó napjáig, amelyben a gyermek (személy) a huszadik – a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény alapján fogyatékossági támogatásra nem jogosult, de sajátos nevelési igényű tanuló esetében huszonharmadik – életévét betölti; továbbá
b) a vagyonkezelői joggal felruházott gyám, illetőleg a vagyonkezelő eseti gondnok a javítóintézetben nevelt vagy a büntetés-végrehajtási intézetben lévő gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló, tanköteles gyermekre tekintettel a tankötelezettség teljes időtartamára.
(2) A súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló [a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 30/A. §] szülője a tankötelezettség teljesítésének formájától függetlenül a tankötelezettség teljesítésének végéig jogosult iskoláztatási támogatásra.
(3) Saját jogán jogosult iskoláztatási támogatásra az a közoktatási intézményben a tankötelezettsége megszűnését követően tanulmányokat folytató személy,
a) akinek mindkét szülője elhunyt,
b) akinek a vele egy háztartásban élő hajadon, nőtlen, elvált vagy házastársától különélő szülője elhunyt,
c) aki kikerült az átmeneti vagy tartós nevelésből,
d) akinek a gyámsága nagykorúvá válása miatt szűnt meg,
e) aki a 7. § (1) bekezdésének *a)* pontja szerinti személlyel nem él egy háztartásban, vagy,
f) ha az iskoláztatási támogatást – a gyámhivatalnak a szülői ház elhagyását engedélyező határozatában foglaltak szerint – a nagykorúságát megelőzően is a részére folyósították,
annak a tanévnek az utolsó napjáig, amelyben a huszadik – a fogyatékos személyek jogairól és esély-

egyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény alapján fogyatékossági támogatásra nem jogosult, de sajátos nevelési igényű tanuló esetében huszonharmadik – életévét betölti.
(3*a)* Amennyiben a (3) bekezdés *a)–f)* pontja szerinti körülmény a nagykorúvá válást követően, de a tankötelezettség megszűnésének időpontját megelőzően következik be, a (3) bekezdés szerinti személy a nagykorúvá válásának időpontjától jogosult saját jogon az iskoláztatási támogatásra.
(4) Az iskoláztatási támogatást a tankötelezettség fennállása alatt a tanulói jogviszony szüneteltetésének időtartamára is folyósítani kell.

Amennyiben ez érdekében áll, a gyermek 16. életévének betöltését követően gyámhivatali engedéllyel elhagyhatja a szülői házat. Az eljárás során a gyámhivatal meghallgatja a szülőt, a lányt, valamint azokat a személyeket, ahova költözni szeretne. Környezettanulmányt készít, és megállapítja, biztosítottak-e a lány számára a lakhatási feltételek. Amennyiben ezek alapján úgy ítéli meg, hogy a költözés a gyermeknek nem áll érdekében, úgy nem engedélyezi a szülői ház elhagyását, s kötelezi a gyermeket a visszatérésre. (Az eset leírásában szereplő utalások alapján kérdéses, vajon a gyámhivatal úgy látja-e, hogy a szülői ház elhagyása a lány érdekében áll.) Azonban még abban az esetben is, ha a gyámhatóság az új lakóhelyet megfelelőnek minősíti, és engedélyezi a szülői ház elhagyását, továbbra is fennmarad a szülők tartási kötelezettsége, felügyeleti joga, valamint a lány tankötelezettsége.

A szülői felügyelet megszűnne ugyan, ha a fiú és családja a lányt családjába fogadná, erre azonban az 1997. évi XXXI. törvény 70. §-a értelmében csak a szülők beleegyezésével van lehetőség – az eset alapján azonban ezt a szülők kifejezetten ellenzik. Ez természetesen nem érintené a lány tankötelezettségét.

A tankötelezettség kétféle úton szüntethető meg: érettségi vagy szakvizsga teljesítésével, vagy házasságkötéssel, melyet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. számú kormányrendelet 9. § h) bekezdése értelmében szintén a gyámhivatal engedélyez (az engedélyezés menetét és feltételeit az 149/1997. évi kormányrendelet 34–36. §-a szabályozza).

A tankötelezettség teljesítése felveti az iskoláztatási támogatás folyósításának kérdését. Ebben az esetben az 1998. évi LXXXIV. számú, a családok támogatásáról szóló törvény 8. §-a szerint a szülői ház elhagyását engedélyező határozat megállapítja, hogy az iskoláztatási támogatást mely személy részére kell folyósítani. Amennyiben azonban a lány nem tesz eleget a tankötelezettségnek, úgy az 1998. évi LXXXIV. törvény 151. § (1) bekezdésének b) pontja szerint az adott tanévben igazolatlanul mulasztott ötvenedik kötelező tanórai foglalkoztatás után – amennyiben a védelembe vétel még nem áll fenn – a települési önkormányzat jegyzője gyámhatóságként eljárva elrendeli a gyermek védelembe vételét, továbbá az iskoláztatási támogatás folyósításának felfüggesztését.

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

A tankötelezettség mulasztásával összefüggő rendelkezések

15. § (1) Ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött tanköteles gyermek – a (2) bekezdés szerinti kivétellel – a közoktatási intézmény kötelező tanórai foglalkozásai tekintetében igazolatlanul mulaszt, a közoktatási intézmény igazgatójának jelzése alapján a települési önkormányzat jegyzője gyámhatóságként eljárva

a) az adott tanévben igazolatlanul mulasztott tizedik kötelező tanórai foglalkozás után végzéssel felhívja az iskoláztatási támogatás jogosultját a *b)* pontban meghatározott jogkövetkezményekre,

b) az adott tanévben igazolatlanul mulasztott ötvenedik kötelező tanórai foglalkoztatás után – amennyiben a védelembe vétel még nem áll fenn – elrendeli a gyermek védelembe vételét, továbbá az iskoláztatási támogatás folyósításának felfüggesztését.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltakat nem kell alkalmazni, ha a közoktatási intézmény kötelező tanórai foglalkozásai tekintetében

a) nevelőszülőnél, hivatásos nevelőszülőnél elhelyezett,

b) gyermekotthonban elhelyezett,

c) javítóintézetben nevelt vagy büntetés-végrehajtási intézetben lévő, gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló,

d) szociális intézményben elhelyezett tanköteles gyermek mulasztott.

25. JOGESET

A két gyermek, a harmadikos J. és a negyedikes D. egy SOS gyermekfalu lakói voltak. A családgondozót a gyámhivatal értesítette, hogy az anya és jelenlegi élettársa kérték az átmeneti nevelés megszüntetését.

Előzmény: a gyermekek két- és hároméves korukban kerültek a faluba. Az anya és az apa T. városban éltek, az apa nem dolgozott, az anya pedig úgy döntött, elmegy a Balatonhoz és ott vállal munkát. Mire a nyár végén hazajött, a gyermekek már a gyermekotthonban voltak, a férje pedig eltűnt. Az anya nagyszülei sírtak, azt mondták, azért vitték el a gyerekeket, mert sokat voltak egyedül. Ők már nem tudták ellátni őket. Egyébként az anyát is a nagyszülei nevelték fel.

Az anya a nagyszülőknél nem maradhatott, ezért sok napon keresztül a város vasútállomásán éjszakázott, ahol megismerte a jelenlegi élettársát. A férfinek sem volt pénze, ellenben jó ötlete igen, amivel gyorsan és viszonylag sok pénzhez jutottak. De erről inkább nem beszéltek. Mindenesetre annyi pénzt összeszedtek, hogy albérletet vettek ki – egy családi házban, ahol egy idős néni volt a tulajdonos, két szobát és fürdőszobát béreltek. Konyha nem volt, rezsón főztek (leginkább a férfi), mert a nő nem tudott főzni. Ide hozták ki a gyermekeket.

Még mielőtt kiadták volna őket a faluból, a szülők rendszeresen látogatták őket, és akkor derült ki, hogy a „családban" a kislányt többször bántalmazták szexuálisan a nagyobb fiúk. Emiatt a gyermekotthoni gyám feljelentést tett. A kislány ezekről nem beszélt, eltemette magában.

A családba történt visszailleszkedés a kisfiú részéről könnyen ment – jól tanult, szorgalmas volt, otthon is alkalmazkodott mindenkihez. Minden „bűne" az volt az élettárs szerint, hogy nagyon sokat evett. Nem így a kislány – ő az iskolában durva, agresszív volt, trágár szóval illette a társait és a pedagógusokat is, viszont remek elméje volt. Otthon az édesanyjával és az élettárssal is mindenben dacolt, neki semmi nem volt jó, otthon is vad volt, olyannyira, hogy nem lehetett egyedül hagyni őket.

Mindeközben a szülők is furcsán álltak a gyermekekhez: az anyának a legfontosabb az élettársa volt, az élettársnak viszont az anya által keresett pénz. A szülők az éjszakai munkavállalásukat azzal magyarázták, hogy nap közben szükséges a gyermekek felügyelete, éjszaka egyedül merik őket hagyni, mert a néni figyel rájuk. A családgondozó ezt az érzelmi eltolódást észrevette, próbált segíteni rajta, de az anya nem tanúsított semmiféle anyai magatartást és érzelmet a gyermekei felé. A családgondozó jelezte a gyámhivatal felé a problémát, aki pszichológus szakértőt rendelt ki az egész család számára. A szakértői vélemény szerint a gyermekek sem és az édesanya sem tudta feldolgozni azokat az időket, amiket egymástól külön töltöttek.

Ezenkívül a szülők teljes infantilizmusát jegyezte le a pszichológus, és családterápiát írt elő. Ezt a szülők teljes mértékben elutasították azzal, hogy nekik ne mondja meg senki, hogyan éljenek. Ekkor már mindkét gyermeknél jelentkeztek az egyre súlyosabb magatartászavarok, és a családgondozó egyre többet járt ki a családhoz. Az anya közben terhes lett, majd megszült – ez aztán végleg pontot tett a kislány viselkedésére.

Gyakorlatilag veszélyes lett a csecsemőre nézve a viselkedése. A család aztán továbbköltözött, majd jött az értesítés, hogy a kislányt gyermekotthonba adta az édesanya.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó kérdések:

1. *Az átmeneti nevelést követően milyen gyermekvédelmi intézkedést rendel el a gyámhivatal?*
2. *Mennyi időre szól ez és miféle kötelezettségekkel jár?*

A gyerekek 3 éves korukban kerültek szakellátásba, és kb. 9-10 évesek voltak, amikor az édesanya és az élettárs szerették volna kérvényezni az átmeneti nevelésbe vétel megszüntetését. A gyámhivatal a szülő kérelmére vagy hivatalból a gyermek átmeneti nevelésbe vételét megszünteti, ha annak okai már nem állnak fenn.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Átmeneti nevelésbe vétel

77. § (1) A gyámhivatal a gyermeket átmeneti nevelésbe veszi, ha a gyermek fejlődését a családi környezete veszélyezteti, és veszélyeztetettségét az alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal, valamint a védelembe vétellel nem lehetett megszüntetni, illetve attól eredmény nem várható, továbbá, ha a gyermek megfelelő gondozása a családján belül nem biztosítható. Az átmeneti nevelésbe vétellel egyidejűleg a gyámhivatal a gyermeket nevelőszülőnél vagy – ha ez nem lehetséges – gyermekotthonban, illetve fogyatékos vagy pszichiátriai betegek otthonában helyezi el és gyámot (hivatásos gyámot) rendel.

(2) Az (1) bekezdés szerint átmeneti nevelésbe vett gyermek szülőjének szülői felügyeleti joga szünetel.

(3) Az átmeneti nevelésbe vétel addig biztosítja az egyéni elhelyezési terv szerint a gyermek otthont nyújtó ellátását, amíg a gyermek családja képessé válik a gyermek visszafogadására.

(4) A gyámhivatal a gyermek átmeneti nevelésbe vételéről soron kívül határoz. A határozat fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítható.

(5) A gyermeknek a nevelőszülőhöz vagy gyermekotthonba, illetve más bentlakásos intézménybe viteléről a gyámhivatal rendelkezése alapján a gyermek törvényes képviselője vagy a gyermeket gondozó más személy, illetve a települési önkormányzat jegyzője gondoskodik.

78. § (1) A gyámhivatal az átmeneti nevelésbe vett gyermek és a szülő kapcsolatát, a szülőnek a nevelőszülővel, gyermekotthonnal, illetve fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonával való együttműködését, továbbá a szülő magatartásában, életvitelében és körülményeiben beálló változásokat folyamatosan figyelemmel kíséri.

(2) Ha az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője kapcsolattartási jogával a gyermek vagy a gyermeket gondozó személy sérelmére visszaél és magatartásával a gyermek nevelését, testi, értelmi, érzelmi és er-

kölcsi fejlődését veszélyezteti, a gyermeket gondozó személy, illetve a gyermek gyámja (hivatásos gyámja) kezdeményezheti a gyámhivatalnál, illetve a bíróságnál a kapcsolattartási jog korlátozását, szüneteltetését vagy megvonását.
(3) Ha az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője neki felróhatóan, a gyermek érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel, a gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein a gyermek átmeneti nevelésének megszüntetése céljából nem változtat, illetőleg, ha a szülői felügyelet megszüntetésének egyéb oka valósult meg, a gyámhivatal pert indít a szülő ellen felügyeleti jogának megszüntetése iránt.
79. § (1) A gyámhivatal az átmeneti nevelésbe vétel fennállásának szükségességét a gyám, a hivatásos gyám, a nevelőszülő vagy intézmény, valamint a vérszerinti családot gondozó gyermekjóléti szolgálat és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatása, illetve javaslata, továbbá, ha szükséges a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleménye alapján évente – a három éven aluli gyermek esetében félévente – felülvizsgálja. A felülvizsgálat eredményeképpen a gyámhivatal dönt az egyéni elhelyezési terv, illetve a gondozási hely fenntartásáról vagy módosításáról, továbbá – a feltételek fennállása esetén – a szülői felügyelet megszüntetése iránti per indításáról vagy, ha ez nem szükséges, a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánításáról, vagy az átmeneti nevelés megszüntetéséről.
(2) A gyámhivatal a szülő kérelmére vagy hivatalból a gyermek átmeneti nevelésbe vételét megszünteti, ha annak okai már nem állnak fenn.
(3) Az átmeneti nevelésbe vétel megszűnik, ha a gyermek tartós nevelésbe került, örökbe fogadták, nagykorúvá vált, vagy ha a bíróságnak a gyermekelhelyezésre vonatkozó döntését követően a külön élő másik szülőhöz vagy harmadik személyhez került.

Jelen esetben az átmeneti nevelésbe vétel oka a gyermekek felügyelet nélkül hagyása volt. Az albérletben biztosított a gyermekek felügyelete napközben az édesanya és a párja révén, éjjel pedig a tulajdonos által.

Az édesanya kérheti csak a gyermekek átmeneti nevelésbe vételének megszüntetését, illetve az édesapa, de ő eltűnt. Az édesanya párja abban az esetben nevezhető élettársnak, ha az édesanya kérvényezte a házasság felbontását a bíróságon. Élettársi kapcsolat csak úgy állhat fenn két személy között, ha egyik félnek sem áll fenn mással házassági életközössége.

Ha a házastársak között legalább három éve megszakadt az életközösség úgy, hogy külön lakásban élnek, és igazolják azt is, hogy a közös gyermek elhelyezését, valamint tartását a gyermek érdekeinek megfelelően rendezték, a házasságot a bíróság bármelyik házastárs kérelmére felbontja. A gyerekek gyermekfaluba való bekerülésekor már eltűnt az édesapa, így 6 évig biztosan külön éltek.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

1. A házasság megszűnésének esetei

Csjt. 17. § (1) A házasság megszűnik:

a) az egyik házastárs halálával,

b) bírósági felbontással.

(2) Arra, hogy a házasság a házastárs halála folytán megszűnt, halotti anyakönyvi bejegyzés vagy a bíróságnak a halál tényét megállapító, illetőleg holtnak nyilvánító jogerős határozata alapján lehet hivatkozni. A másik házastárs újabb házasságkötése esetén a korábbi házasságot akkor is megszűntnek kell tekinteni, ha az említett anyakönyvi bejegyzés, illetőleg bírósági határozat hatálya az újabb házasságkötést követően megdől. Nem alkalmazható ez a rendelkezés, ha az újabb házasságkötéskor bármelyik házasuló tudta, hogy a halál nem következett be.

2. A házasság felbontása

Csjt. 18. § (1) A házasságot a bíróság bármelyik házastárs – illetőleg a házastársak közös – kérelmére felbontja, ha a házaséletük teljesen és helyrehozhatatlanul megromlott. A házasság felbontásánál a közös kiskorú gyermek érdekét figyelembe kell venni.

(2) A házasélet teljes és helyrehozhatatlan megromlására utal a házastársaknak a házasság felbontására irányuló végleges elhatározáson alapuló, befolyásmentes egyező akaratnyilvánítása. Véglegesnek lehet tekinteni az elhatározást akkor, ha

a) a házastársak a közös gyermek elhelyezése és tartása, a szülő és gyermek közötti kapcsolattartás, a házastársi tartás, a közös lakás használata, valamint – az ingatlanon fennálló közös tulajdon megszüntetése kivételével – a házastársi, közös vagyon megosztása kérdésében megegyeztek és egyezségüket a bíróság jóváhagyta, vagy

b) a házastársak között legalább három éve megszakadt az életközösség úgy, hogy külön lakásban élnek és igazolják azt is, hogy a közös gyermek elhelyezését, valamint tartását a gyermek érdekeinek megfelelően rendezték.

(3) A felek tartós jogviszonyát rendező egyezség megváltoztatását az egyezség jóváhagyásától számított két éven belül a bíróságtól – az egyéb törvényes feltételek megléte esetén is – csak akkor lehet kérni, ha az a felek kiskorú gyermekének érdekét szolgálja, illetve, ha a körülmények változása folytán a megállapodás valamelyik fél érdekét súlyosan sérti.

Vhr. 6–7. §

Vr. 2. § (1) Ha a házastársak a házasság felbontását egyező akaratnyilvánítás alapján kérik, a keresetlevélhez csatolniuk kell a közös vagyon megosztására vonatkozó megállapodásukat, kivéve, ha közöttük legalább három éve megszakadt az életközösség és külön lakásban élnek [Csjt. 18. § (2) bek. *b)* pont].

(2) Ha a közös vagyon kizárólag ingóságokból állt, melyet a házastársak már megosztottak és a birtokba-

adás is megtörtént, az egyezségnek csak azt kell tartalmaznia, hogy a házastársaknak egymással szemben a házastársi közös vagyon megosztásával kapcsolatban további követelésük nincs.
Csjt. 19. § A házasság felbontása iránt a házastársnak a pert személyesen kell megindítania. Törvényes képviselőjének hozzájárulása nélkül maga indíthat pert a korlátozottan cselekvőképes házastárs is. Ha azonban a házastárs a cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt áll, nevében a per indítására a gyámhatóság hozzájárulásával a törvényes képviselő jogosult.
Csjt. 20. § Bírósági felbontás esetében a házasság a felbontást kimondó ítélet jogerőre emelkedésének napján szűnik meg.
Csjt. 21. § (1) A házasság felbontása esetén volt házastársától tartást követelhet az, aki arra hibáján kívül rászorul, kivéve, ha arra a házasság fennállása alatt tanúsított magatartása miatt érdemtelenné vált. Tartást csak olyan mértékben lehet követelni, hogy az ne veszélyeztesse a volt házastársnak és annak megélhetését, akinek eltartására a volt házastárs a tartást igénylővel egysorban köteles.
(2) A tartást határozott időtartamra is meg lehet állapítani, ha feltehető, hogy a tartásra jogosult rászorultsága a meghatározott idő elteltével megszűnik.
Csjt. 22. § (1) Ha a közös egyetértéssel vagy bírósági ítélettel megállapított tartás megállapításának alapjául szolgáló körülményekben lényeges változás állott be, a tartás mértékének megváltoztatását lehet kérni.
(2) A tartásra való jog megszűnik, ha az arra jogosult újból házasságot köt vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít, vagy a tartásra magatartása miatt utóbb érdemtelenné válik, valamint akkor is, ha a jogosult a további tartásra nem szorul rá. Az utóbbi esetben azonban a tartásra való jog újból feléled, ha a korábbi jogosult a tartásra ismét rászorul.
(3) Ha a volt házastárs a tartásra a házasság felbontását követő öt év eltelte után válik rászorulttá, volt házastársától csak különös méltánylást érdemlő esetben követelhet tartást.

1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről

A jogképesség megszűnése; a holtnak nyilvánítás
Ptk. 22. § A jogképesség a halállal szűnik meg.
Ptk. 23. § Az eltűnt személyt bírósági határozattal holtnak lehet nyilvánítani, ha eltűnésétől számítva öt év eltelt anélkül, hogy életben létére utaló bármilyen adat ismeretes volna.33
Ptk. 24. § (1) A bíróság a halál napját a körülmények mérlegelése alapján állapítja meg.
(2) Ha a körülmények mérlegelése nem vezet eredményre, a halál időpontja az eltűnést követő hónap tizenötödik napja.
Ptk. 25. § (1) A holtnak nyilvánított személyt az ellenkező bizonyításáig halottnak kell tekinteni.
(2) Ha bebizonyosodik, hogy a holtnak nyilvánított a határozatban alapul vett időpontnál korábban vagy később tűnt el, de a holtnak nyilvánítás feltételei egyébként fennállanak, a bíróság a holtnak nyilvánító határozatot megfelelően módosítja. A jogkövetkezmények ilyen esetben a módosított határozat szerint alakulnak.

(3) Ha bebizonyosodik, hogy a holtnak nyilvánított a határozatban alapul vett időpontnál később tűnt el, és a holtnak nyilvánítás feltételei nem állnak fenn, a bíróság a holtnak nyilvánító határozatot hatályon kívül helyezi. A határozat alapján beállott jogkövetkezmények – ha jogszabály kivételt nem tesz – semmisek.
(4) Ha a holtnak nyilvánított előkerül, a határozat hatálytalan, és az annak alapján beállott jogkövetkezmények – ha jogszabály kivételt nem tesz – semmisek.

Ettől függetlenül az élettársnak nincs kötelezettsége a gyermekek tartásában. Az édesapának is szünetel a szülői felügyelete.

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

A szülői felügyelet megszüntetése és szünetelése
Csjt. 88. § (1) A bíróság megszünteti a szülői felügyeletet:
a) ha a szülő felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti,
b) ha a gyermeket más személynél helyezték el, vagy átmeneti nevelésbe vették és a szülő felróhatóan gyermeke érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel, gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein az átmeneti nevelés megszüntetése céljából nem változtat.
c) ha a szülőt a bíróság valamelyik gyermeke személye ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélte.
(2) A bíróság a szülői felügyeletet abból az okból is megszüntetheti, hogy a szülő életközösségben él a felügyelettől megfosztott másik szülővel, és ezért alaposan tartani lehet attól, hogy a felügyeletet nem fogja a gyermek érdekében megfelelően ellátni.
(3) Ha a bíróság a szülői felügyeletet a szülő mindegyik gyermeke tekintetében megszüntette, a megszüntető határozat hatálya kihat a később született gyermekre is.
(4) Az, aki szülői felügyeletet megszüntető jogerős ítélet hatálya alatt áll, nem fogadhat örökbe, gyámságot nem viselhet, gyermek nála nem helyezhető el és nincs joga arra, hogy gyermekével kapcsolatot tartson.
Csjt. 89. § A bíróság a jövőre nézve visszaállítja a szülői felügyeletet, ha az az ok, amely miatt azt megszüntették, már nem áll fenn, és nincs egyéb olyan ok sem, amely a megszüntetésre alapul szolgálna.
Csjt. 90. § (1) A szülői felügyelet megszüntetése iránt a másik szülő, visszaállítása iránt pedig bármelyik szülő indíthat pert. Ezen felül mindkét esetben perindításra jogosult a gyermek, a gyámhatóság és az ügyész is.
(2) A szülői felügyelet megszüntetése, valamint visszaállítása iránt a teljesen cselekvőképtelen szülő és gyermek helyett a gyámhatóság hozzájárulásával a törvényes képviselő indíthat pert. A cselekvőképességében korlátozott szülő és gyermek a pert törvényes képviselője hozzájárulásával maga indíthatja meg.

(3) A szülői felügyelet megszüntetése, valamint annak visszaállítása iránt indított perben hozott ítélet mindenkivel szemben hatályos.

Csjt. 91. § (1) Szünetel a szülői felügyelet,

a) ha a szülő cselekvőképtelen, vagy cselekvőképességében korlátozva van,

b) ha a szülő ismeretlen helyen távol van, vagy ténylegesen akadályozva van,

c) ha a bíróság a gyermeket harmadik személynél helyezte el,

d) ha a szülő hathetes életkoránál fiatalabb gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához járult hozzá,

e) ha a gyermeket a gyámhivatal átmeneti nevelésbe vette,

f) ha a gyámhivatal a gyermek családba fogadásához hozzájárult,

g) ha a szülővel szemben a bíróság a gyermek sérelmére elkövetett cselekmény miatt büntetőeljárási kényszerintézkedésként távoltartást rendelt el, a kényszerintézkedés időtartamáig.

h) ha a szülővel szemben a rendőrség vagy a bíróság a gyermek, illetve a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett, külön törvényben meghatározott hozzátartozók közötti erőszak miatt ideiglenes megelőző távoltartó határozatot, megelőző távoltartó határozatot hozott.

A szülői felügyelet megszüntetése, illetőleg a gyermek elhelyezése iránti per jogerős befejezéséig szünetel a szülői felügyelete annak, akinek a gyermekét a gyámhivatal ideiglenes hatállyal a különélő másik szülőnél, más hozzátartozónál vagy más személynél, illetőleg nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezte el.

(2) A szülői felügyelet megszüntetése, illetőleg a gyermek elhelyezése iránti per jogerős befejezéséig szünetel a szülői felügyelete annak, akinek a gyermekét a gyámhivatal ideiglenes hatállyal a különélő másik szülőnél, más hozzátartozónál vagy más személynél, illetőleg nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezte el.

(3) A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben való döntés kivételével szünetel a szülői felügyelete annak a szülőnek, akinek gyermeke a különélő másik szülőnél van elhelyezve, de szülői felügyeleti jogát a bíróság nem szüntette meg. Nem szünetel a szülői felügyelet, ha a szülők vagy a bíróság a közös szülői felügyeletről döntött.

Vhr. 22. § A Csjt. 91. § (1) bekezdésének *d)* pontját csak a Csjt. hatálybalépése után előterjesztett kérelem esetében lehet alkalmazni. A gyámhatóság hozzájárulása iránti kérelmet azonban akkor is elő lehet terjeszteni, ha a szülő a gyermekét már a Csjt. hatálybalépése előtt átadta más családnak nevelésre.

Csjt. 92. § (1) A gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermekétől különélő szülő joga és kötelessége, hogy gyermekével kapcsolatot tartson fenn, vele rendszeresen érintkezzen (a kapcsolattartás joga). A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.

(2) A szülőnek – kivéve, ha a külön jogszabályban meghatározott ideiglenes megelőző távoltartó határozat, megelőző távoltartó határozat, illetve ha gyermek sérelmére elkövetett cselekmény miatt a büntetőeljá-

rásban elrendelhető távoltartás kényszerintézkedés hatálya alatt áll – joga van gyermekével kapcsolatot tartani akkor is, ha szülői felügyeleti joga szünetel.
(3) Kivételesen indokolt esetben, a gyermek érdekében azt a szülőt is fel lehet jogosítani a gyermekkel való kapcsolattartásra, akinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, vagy akinek szülői felügyeleti joga a 48. § (3) bekezdése alapján szűnt meg és a gyermek örökbefogadására nem került sor. Erről a szülői felügyeletet megszüntető bíróság vagy – ha a gyermeket tartós nevelésbe vették – a gyámhivatal dönt.
(4) A kapcsolattartásról – a szülők megegyezésének hiányában, illetőleg a szülők és a gyám közötti vita esetében – a gyámhatóság dönt. Ha házassági vagy gyermekelhelyezési per van folyamatban, a szülők megegyezésének hiányában a kapcsolattartásról a bíróság dönt. A gyámhatóság, illetőleg a házassági vagy gyermekelhelyezési perben a bíróság a felróható magatartást tanúsító szülő kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja, vagy megvonhatja, illetőleg e jog gyakorlásának szüneteltetését rendelheti el.
(5) Ha a kapcsolattartás kérdésében a bíróság döntött, ennek megváltoztatását a határozat jogerőre emelkedésétől számított két éven belül csak a bíróságnál lehet kérni.
(6) A kapcsolattartásra vonatkozó bírósági határozat végrehajtásáról a gyámhatóság gondoskodik.

Az átmeneti nevelést követően milyen gyermekvédelmi intézkedést rendel el a gyámhivatal, és mennyi időre?

Az átmeneti vagy tartós nevelés megszűnése után a gyámhivatal legalább egy év időtartamra elrendeli a gyermek utógondozását. A gyermek utógondozását a gyermek lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálat, a nevelőszülői hálózatot működtető vagy – az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonában elhelyezett gyermek esetén – a területi gyermekvédelmi szakszolgálat látja el.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Utógondozás

92. § (1) Az átmeneti vagy tartós nevelés megszűnése után – kivéve, ha a gyermeket örökbe fogadták – a gyámhivatal legalább egy év időtartamra elrendeli a gyermek és a fiatal felnőtt utógondozását feltéve, hogy az utógondozást a fiatal felnőtt maga is kéri. (2) Az utógondozás célja, hogy elősegítse a gyermek, illetve a fiatal felnőtt családi környezetébe való visszailleszkedését, önálló életének megkezdését.
(3) A gyermek utógondozását a gyermek lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálat, a fiatal felnőtt utógondozását a gyermekotthon, a nevelőszülői hálózatot működtető vagy – az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonában elhelyezett gyermek esetén – a területi gyermekvédelmi szakszolgálat látja el.
(4) Az utógondozás feladatainak ellátásába önkéntesek, társadalmi szervezetek, alapítványok és egyházi jogi személyek is bevonhatók.

(5) A gyámhivatal az utógondozást az otthonteremtési támogatás iránti kérelem előterjesztésekor ismételten elrendeli, melynek során elsősorban a fiatal felnőtt volt utógondozóját, ha ez nem lehetséges, a fiatal felnőtt választása szerint a lakóhelye vagy a tartózkodási helye szerinti területi gyermekvédelmi szakszolgálat utógondozóját rendeli ki.389
(6) A gyámhivatal az utógondozást az annak időtartama alatt nyújtott otthonteremtési támogatás elszámolásának időpontjáig meghosszabbítja.

Utógondozói ellátás

93. § (1) A gyámhivatal a fiatal felnőtt kérelmére – illetve a gyermek nagykorúságának elérése előtt a gyám (hivatásos gyá*m)* javaslatának figyelembevételével – elrendeli az utógondozói ellátást, ha a gyermek, illetve a fiatal felnőtt átmeneti vagy tartós nevelésbe vétele nagykorúvá válásával szűnt meg, és
a) létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, vagy
b) a nappali oktatás munkarendje szerint, vagy felsőfokú iskola nappali tagozatán tanulmányokat folytat, vagy
c) szociális bentlakásos intézménybe felvételét várja.
(2) Az utógondozói ellátást a fiatal felnőtt, ha
a) az (1) bekezdés *a)* pontja szerinti ok miatt részesül ellátásban, a huszonegyedik életévének,
b) az (1) bekezdés *b)* vagy *c)* pontja szerinti ok miatt részesül ellátásban, a huszonnegyedik életévének betöltéséig kérheti.
(3) Az (1) bekezdés *a)* és *d)* pontjának alkalmazásában akkor nem biztosított a fiatal felnőtt létfenntartása, ha
a) a havi jövedelme az öregségi nyugdíj legkisebb összegének háromszorosát nem haladja meg, vagy
b) a nagykorúvá válásának időpontjában a rendelkezésére bocsátott készpénzvagyonának értéke az öregségi nyugdíj legkisebb összegének negyvenszeresét nem haladja meg,
feltéve, ha lakhatása saját vagy közeli hozzátartozója lakókörnyezetében nem megoldható.
(4) Az otthonteremtési támogatásban részesült fiatal felnőtt utógondozói ellátását a gyámhivatal akkor rendeli el, ha a fiatal felnőtt létfenntartását vagy lakhatását veszélyeztető, rendkívüli élethelyzetbe került.
(5) Az utógondozói ellátás elrendelése előtt a gyámhivatal megkéri az ellátást biztosító nevelőszülő, gyermekotthon, utógondozói otthon befogadó nyilatkozatát vagy a területi gyermekvédelmi szakszolgálat külső férőhelyre vonatkozó nyilatkozatát. A befogadó nyilatkozat megtagadása esetén a gyámhivatal köteles kikérni az intézmény érdek-képviseleti fórumának véleményét.
(6) Az utógondozói ellátás ismételten elrendelhető
a) a (2) bekezdés *a)* pontja szerinti esetben a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltéséig,
b) a (2) bekezdés *b)* pontja szerinti esetben a fiatal felnőtt huszonnegyedik életévének betöltéséig.
Nincs helye az ismételt elrendelésnek, ha az utógondozói ellátás megszüntetésére a (10) bekezdés *c)* vagy *d)* pontjában foglaltak miatt került sor, és a megszüntető határozat jogerőre emelkedésétől számított egy év még nem telt el.

(7) Az utógondozói ellátásban részesülő, tanintézményben nappali tagozaton tanulmányokat nem folytató munkaképes fiatal felnőtt köteles az állami foglalkoztatási szervvel együttműködni.
(8) Az utógondozói ellátást nyújtó az utógondozói ellátásról szóló gyámhivatali határozat közlésétől számított tizenöt napon belül megkeresi a gyámhivatalt, és kezdeményezi az ellátás megszüntetését, ha a fiatal felnőtt az ellátást nem veszi igénybe, és ennek okáról nem értesíti az ellátást nyújtót.
(9) Megszűnik az utógondozói ellátás
a) a fiatal felnőttnek, az ellátás megszüntetésére vonatkozó bejelentését követő – a házirendben meghatározott – idő elteltével,
b) – ha a fiatal felnőtt az (1) bekezdés *a)* pontja szerinti ok miatt részesül ellátásban – a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltésével,
c) – ha a fiatal felnőtt az (1) bekezdés *b)* pontja szerinti ok miatt részesül ellátásban – a fiatal felnőtt huszonnegyedik évének betöltésével, illetve a felsőfokú iskola nappali tagozatán tanulmányokat folytató fiatal felnőtt esetén a tanulmányok befejezésével, de legkésőbb huszonötödik életévének betöltésével,
d) – ha a fiatal felnőtt az (1) bekezdés *c)* pontja szerinti ok miatt részesül ellátásban – a fiatal felnőtt huszonnegyedik életévének betöltésével.
(10) A gyámhivatal az utógondozói ellátást megszünteti, ha a fiatal felnőtt
a) ellátásának feltételei már nem állnak fenn,
b) ellátását szociális bentlakásos intézmény biztosítja,
c) a nevelőszülőjével vagy más utógondozói ellátást nyújtóval szemben elfogadhatatlan, az együttélés szabályait súlyosan sértő magatartást tanúsít,
d) a házirendet többször súlyosan megsérti és az ellátás megszüntetésével az intézmény érdek-képviseleti fóruma is egyetért.

Milyen kötelezettségekkel jár az utógondozás?
Az utógondozás célja, hogy elősegítse a gyermek, illetve a fiatal felnőtt családi környezetébe való visszailleszkedését, azaz a gyermek családjába történő visszailleszkedésének, lakókörnyezetébe való beilleszkedésének, tanulmányai folytatásának (…) segítése. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a családjába visszahelyezett gyermek utógondozását a gyámhivatal határozata alapján látja el. A gyermek visszahelyezését segítő családgondozásra, valamint az utógondozásra a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 16. § szabályait kell megfelelően alkalmazni.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

A családjából kiemelt gyermek visszahelyezésének elősegítése, illetve utógondozása
23. § (1) A gyermekjóléti szolgálat a családból kiemelt gyermek visszahelyezését segítő családgondozást a gyámhivatal által elfogadott egyéni elhelyezési terv alapján teljesíti.

(2) A gyermekjóléti szolgálat családgondozója együttműködik a területi gyermekvédelmi szakszolgálat (a továbbiakban: szakszolgálat) vagy a nevelőszülői hálózatot működtető, illetve a gyermekotthon családgondozójával. Az együttműködés keretében a gyermekjóléti szolgálat családgondozója elsősorban a szülőket támogatja a nevelésbe vétel megszüntetéséhez szükséges feltételek megvalósításában, a gyermekkel való kapcsolattartásban.
(3) A nevelésbe vételt követően a gyermekjóléti szolgálat családgondozója a gyermeket gondozási helyén az elhelyezését követő két hónapon belül felkeresi, és tájékozódik beilleszkedéséről, valamint a gyermek látogatásának lehetőségeiről. A nevelésbe vétel időtartama alatt a családgondozó folyamatosan kapcsolatot tart a gyermekotthon, a nevelőszülői hálózat, illetve a területi gyermekvédelmi szakszolgálat családgondozójával.
(4) A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a családgondozást különösen a következő szolgáltatásokkal teljesíti:
a) személyes segítő kapcsolat keretében a szülő és a gyermek kapcsolatának helyreállítása, továbbá folyamatos kapcsolattartásuk segítése,
b) a szülők nevelési, gondozási, háztartásszervezési ismeretei gyarapításának támogatása,
c) közreműködés a család lakáskörülményeinek rendezésében, a lakás felszerelésének és berendezésének elfogadhatóvá tételében,
d) a szülők szociális és egyéb ellátásokhoz való hozzájutásának, ügyeik intézésének támogatása,
e) társadalmi szervezetek és önkéntes segítők közreműködésének kezdeményezése.
(5) A gyermekjóléti szolgálat családgondozója javaslatot tesz a gyámhivatal felé a kapcsolattartás formájának és módjának megváltoztatására, ha a szülők körülményeiben, életvitelében beállott változás azt indokolttá teszi.
(6) A gyermek nevelésbe vételének felülvizsgálata során a gyermekjóléti szolgálat tájékoztatja a gyámhivatalt
a) a szülő-gyermek kapcsolat alakulásáról,
b) a szülő életkörülményeinek alakulásáról.
24. § (1) A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a családjába visszahelyezett gyermek utógondozását a gyámhivatal határozata alapján látja el.
(2) Az utógondozás célja a gyermek családjába történő visszailleszkedésének, lakókörnyezetébe történő beilleszkedésének, tanulmányai folytatásának vagy az iskolai végzettségének, szakképzettségének megfelelő munkahelyfelkutatás segítése.
(3) Az utógondozás során a gyermekjóléti szolgálat családgondozója együttműködik az otthont nyújtó ellátást, illetve a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatást végző intézménnyel.
(4) A gyermek visszahelyezését segítő családgondozásra, valamint az utógondozásra egyébként a 16. § szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Ez egy személyes kapcsolat a családdal, ami során a családgondozó törekszik a veszélyeztető körülmények elhárítására, támogatja és segíti a szülők életvezetését, a gyermekek ellátásnak, gondozásának megszervezését, a szolgáltatások és pénzbeli ellátások igényléséről ad tájékoztatást.

Az esettel kapcsolatos szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

A család történetében éles korszakhatárok figyelhetők meg: az anya és a gyerekek együtt éltek, míg a kicsik két-, illetve háromévesek nem lettek. Majd körülbelül hétéves távollét következik, ezután kerül sor a család újraegyesítésére. A kislány a gyermekvédelmi rendszerben súlyos bántalmazást élt át: ezt nevezik intézményi abúzusnak (Herczog, 2007), mikor a gyermekek védelmére létrehozott és fenntartott intézményrendszer nem tudja megakadályozni, hogy a gyerekek esetleg még súlyosabb sérelmet szenvedjenek el, mintha otthon maradtak volna.

Nem tudunk arról, hogy a traumatizált kislány kapott-e bármilyen segítséget az őt ért erőszak feldolgozásában, a leírásból az sem derül ki, hogy egyáltalán elmozdították-e abból a környezetből a bántalmazó fiúkat, vagy hagyták, hogy az áldozat is, a bántalmazott is továbbra is ugyanabban a „családban" (ha jól értem, SOS-családban) éljen. Ezt a problémahalmazt kapta meg az a család, amelyben csak az anya a nagyobb gyerekek vér szerinti szülője; jelenlegi élettársával közös, korábbi gyerekről, együtt szerzett gyereknevelési tapasztalatról nem tudunk.

Az anya és a gyerekek közötti kapcsolatokat egyszer már szétszakították (ennek indokoltságát nem kérdőjelezem meg, csak a kései hatásaira hívom fel a figyelmet). A kötődés – ha ki is alakult – feltehetőleg jelentősen lazult, esetleg teljesen meg is szűnt a távol töltött évek alatt (Minuchin és mtsai, 2003), határok épültek ki, melyek a látogatásokkal átjárhatóbbak lettek, de nem szűntek meg teljesen. Nem tudjuk, hogy az anya milyen intenzitással tartotta a kapcsolatot a távollét hét évében gyerekeivel, de jól látható, hogy a gyermekvédelmi rendszer – miközben a gyerekek biztonságát sem tudta garantálni – hozzájárult ahhoz, hogy az amúgy is bomlékony család integritása tovább csökkenjen.

A gyerekek hazakerülésekor az anya nem volt felkészülve a két prepubertás korban lévő gyerek fogadására, akik kisgyerekek voltak, mikor utoljára mindennapi kapcsolatban volt velük; élettársának pedig jóformán teljesen idegenek lehettek ezek a gyerekek. Az anya-gyerek kapcsolat alakulását nem könnyítette meg az sem, hogy az anyát is a nagymamája nevelte, így nincsenek elég jó emlékei arról, hogy az anyja gondoskodott volna róla, feltehetőnek nem alakultak ki azok a mintái, melyek lehetővé tennék, hogy bettelheimi (1994) értelemben elég jó szülője legyen gyerekeinek. A kislány problémáival – úgy tűnik – nincs tisztában, ezek kezelésére, illetve a velük való együttélésre messze nincs felkészülve. Ezért nem egyértelműen terhelhető rá a felelősség: új élettársi kapcsolata feltehetően azt a reményt adta, hogy a gyerekeivel korábban megszakadt kapcsolatot helyreállíthatja, és a továbbiakban élettársával együtt nevelhetik őket.

A család újraegyesítésére tehát sokszorosan nehezített feltételek között kerül sor: olyan mozaikcsalád (Fischer, 2005) jön létre, melyben az anya élettársa nem vér szerinti szülője a hazakerülő kiskamaszoknak, ami számos lojalitáskonfliktus forrása lehet. A kisbaba megszületése ezzel egy időben újabb alkalmazkodá-

si kényszert hoz létre, ami valószínűleg jelentősen igénybe veszi az anya energiáit. A súlyosan traumatizált kislány alighogy visszakapja az anyját, a kistestvér születésével úgy élheti meg, hogy ismét elveszti, rövid ideig sem lehet ő a legfontosabb az anya számára (Apter, 2011). Úgy látszik, ez az a pont, amitől kezdve a család alkalmazkodóképességét már meghaladják a nehézségek. Rendszeres segítség csak akkor érkezik, a családgondozó akkor kezdi egyre gyakrabban látogatni a családot, mikor a kislány már veszélyt jelent kistestvérére nézve.

Nem csak a szülők felelőssége, hogy nem tudták előre felmérni a rájuk váró nehézségeket. Úgy tűnik, nem kaptak elegendő segítséget (és megfelelő információt sem) ahhoz, hogy a gyerekek hazakerülésével kapcsolatos gondokat, a traumatizált kislány viselkedésével kapcsolatos problémákat, és féltestvér születetésével, a mozaikcsaláddá válással járó nehézségeket megfelelően kezelni tudják. E problémák közül akár egy is meghaladná sok család teherbíró és alkalmazkodó készségét. A gyermekvédelmi rendszertől kapott segítség úgy tűnik, nem volt elég, és túl későn is érkezett.

A fejlett országokban az ehhez hasonlóan nehezített család-újraegyesítési helyzeteket intenzív, jól strukturált programok (family reunification programs) kísérik, melyek célja, hogy a családokat a mindennapok során segítse az átalakulás időszakában, és ne kerüljön sor a gyermek(ek) újbóli kiemelésre (Tracy és mtsai, 1991). Ezekre a beavatkozásokra rendszerint a család otthonában kerül sor; egy magasan képzett szociális munkás csak néhány családdal dolgozik egy időben, sok időt tölt a családdal a gyerekek hazakerülésének időszakában, szükség esetén átmenetileg minden nap, vagy a hét több napján is jelen van, segíti a szülői készségek fejlődését, a felmerülő konfliktusok megoldását, az új egyensúlyok megtalálását. Ez az intenzív munka nem illeszthető be a magas esetterheléssel járó gyermekjóléti szolgáltatás szokásos tevékenységébe, így általában elkülönült stáb végzi, melyben a szakemberek családterápiás képzettséggel rendelkeznek, traumatizált, viselkedési problémás gyerekek kezelésére is felkészültek.

A magyar gyermekvédelmi rendszerben alig tudok még hasonló programokról. Ilyen helyzetekben a szociális munkások sok esetben megpróbálnak segítséget nyújtani a bajba jutott családnak, de erőfeszítéseik sikerességét általában korlátozza magas esetszámuk, néha speciális felkészültségük, és a megfelelő szakmai háttértámogatás hiánya, valamint az a rendszerszintű probléma is, hogy a törvény szerint előírt feladataik messze meghaladják a teljesítőképesség határát.

A gyermekvédelmi rendszerbe való visszakerülés – még ha olykor elkerülhetetlen is – legtöbbször újabb traumát jelent gyereknek, családnak egyaránt. A család-újraegyesítést segítő programok kifejlesztése és működtetése a fejlett országok gyakorlatának megfelelően Magyarországon is olyan alternatívát jelenthetne, ami sok esetben meg tudná előzni a gyermek újbóli, kényszerű kiemelését.

Irodalom

Apter, Terri, E. (2011): Testvérkötelék: miért harcolunk, miért vagyunk féltékenyek, és miért szeretjük egymást, bármi legyen is? *Vigília, Budapest.*

Bettelheim, Bruno (1994): Az elég jó szülő: könyv a gyermeknevelésről. *Gondolat, Budapest.*

Fischer Eszter (2005): Modern mostohák: a páromnak gyereke van. *Saxum, Budapest.*

Herczog Mária (2007): Gyermekbántalmazás. *Complex, Budapest.*
Herman Judith (2003): Trauma és gyógyulás. *Háttér Kiadó–Kávé Kiadó–NANE Egyesület, Budapest.*
Minuchin, Patricia–Colapinto, Jorge–Minuchin, Salvador (2002): Krízisről krízisre. *Animula, Budapest.*
Tracy, E. M.–Haapala, D. A.–Kinney, J.–Pecora, P. J. (1991): Intensive family preservation services: An instructional sourcebook. *Mandel School of Applied Social Studies, Cleveland.*

26. JOGESET

Az édesanyáról sok évvel ezelőtt a gyermekjóléti szolgálat egy vidéki gyámhivataltól értesült – átmeneti nevelésben élő, nevelőszülőknél nevelődő gyermekei miatt. Az anya ide költözött az új élettársához.

Az ingatlan, amelyben laktak (az anya, élettársa és az élettárs anyja) egy külvárosi környezetben lévő, emeletes családi ház volt, rendkívül kicsi, annak ellenére, hogy emeletes – az alsó szinten volt a konyha, a felső szinten – amelyet külső lépcsőn lehetett megközelíteni – pedig egy apró előtér, amelyből a fürdőszoba és a szoba nyílott. Ezt használták hárman. Az átmeneti nevelt gyermekek az anya előző kapcsolatából születtek, és az anya elhanyagoló, alkoholizáló életmódja miatt kerültek ki a családból. Az apáról nem tudunk semmit. Az anya sem tartotta velük egyáltalán a kapcsolatot. Az anya továbbra is alkoholizált, állapotán és külsején ez csúnya nyomokat is hagyott. A családgondozó minden hónapban addiktológushoz (egyben pszichiáter) kísérte, aki injekciókat adott neki. Szenvedélybetegségét nem tudta kezelni. A terhessége alatt az injekciókúrák elmaradtak, az ital nem, így a kórházból a gyermeket nem hozhatta haza. Egyrészt a saját állapota okán, másrészt az apa és a nagymama sem merték így vállalni a csecsemőt. Ez akkora sokk volt az anya számára, hogy ismét orvoshoz kezdett járni, betartotta annak utasításait, kezeltette betegségét, és egészen jó állapotba került. Majd ismét terhes lett – a védőnő, a családgondozó és a pszichiáter konzultációját követően a csecsemőt hazahozhatták a kórházból, egyben elindították a kislány átmeneti nevelésének megszüntetését is.

Az anya a nagymama segítségével, a családgondozó és a védőnő szoros közreműködésével tudott gondoskodni a gyermekekről. Mindig, mindenben kikérte a szakemberek véleményét, mindenért telefonált. Ekkor a családgondozó igényelte egy alapítvány munkáját: ők olyan munkatársakat foglalkoztatnak, akik meghatározott napokon, ingyenesen felkeresik a rászoruló családokat és a napi tevékenységben segítségükre vannak: mosnak, vasalnak, vagy a gyermekre vigyáznak, hogy az anya az ügyeit intézni tudja. Ez hatalmas lökést adott anyának, sokat tanult attól a nyugdíjas korú nőtől, aki hetente háromszor felkereste őt.

Aztán meghalt a nagymama – ez nemcsak lelkileg, hanem anyagilag is rosszul érintette a családot. Az apa keresete és anya gyese ugyanis nagyon kevés volt. A segítő is elmaradt az alapítványtól (ez meghatározott időre szól), az anya egyre többet időzött a szomszédasszonnyal, és egyre többször érezte a családgondozó, hogy ivott.

Ennek okát firtatva mesélte el az anya, hogy az apa prostituáltak szolgáltatásait veszi igénybe, onnan hazajőve őt szexuálisan megalázza, „csicskáztatja", a cselédjének tekinti a háztartásban. Eldobálja a szemetet, neki négykézláb kell összeszednie; és a gyerekekhez is durva. Az anya azt is elmondta, hogy az apa korábban is ilyen volt, csak akkor az édesanyja megvédte az asszonyt a gyermekek miatt. Az anya azt is bevallotta, hogy az otthon kialakult helyzet miatt kezdett ismét alkoholizálni, és a gyermekeivel is türelmetlen, hanyagolja a háztartást, és őket is. Az óvoda és a bölcsőde is jelezte az alkoholt a családgondozó felé.

A családgondozó sokat segített az anyának lelkileg, sokat dilemmázott azon, hogy jó-e a gyermekeknek ebben a családban, míg az óvoda nem jelezte azt, hogy a kislányon ütésnyomokat fedeztek fel. Ekkor javasolta a gyámhatóságnak a gyermekek kiemelését a családból.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó kérdések:

1. *Az átmeneti nevelésbe vételt milyen gyermekvédelmi intézkedés követi?*
2. *Milyen formái vannak a bántalmazásnak?*
3. *Mikor és milyen esetben nyilvánítja és mely hatósági szerv az átmeneti nevelt gyermeket tartós neveltté?*

Átmeneti nevelésbe vétel

Az átmeneti nevelésbe vételt az 1997. évi XXXI. számú, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény 77–79. §-a szabályozza. Ennek értelmében a gyámhivatal a gyermeket átmeneti nevelésbe veszi, ha a gyermek fejlődését a családi környezete veszélyezteti, és veszélyeztetettségét az alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal, valamint a védelembe vétellel nem lehetett megszüntetni, illetve attól eredmény nem várható, továbbá, ha a gyermek megfelelő gondozása a családján belül nem biztosítható. Az átmeneti nevelésbe vétellel egyidejűleg a gyámhivatal a gyermeket nevelőszülőnél vagy – ha ez nem lehetséges – gyermekotthonban, illetve fogyatékos vagy pszichiátriai betegek otthonában helyezi el és gyámot (hivatásos gyámot) rendel. Az átmeneti nevelésbe vétel alatt a szülő felügyeleti joga szünetel. Az átmeneti nevelésbe vétel addig biztosítja az egyéni elhelyezési terv szerint a gyermek otthont nyújtó ellátását, amíg a gyermek családja képessé válik a gyermek visszafogadására.

Ha a szülő neki felróhatóan, a gyermek érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel, a gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein a gyermek átmeneti nevelésének megszüntetése céljából nem változtat, illetőleg ha a szülői felügyelet megszüntetésének egyéb oka valósult meg, a gyámhivatal pert indít a szülő ellen felügyeleti jogának megszüntetése iránt.

A gyámhivatal az átmeneti nevelésbe vétel fennállásának szükségességét a gyám, a hivatásos gyám, a nevelőszülő vagy intézmény, valamint a vér szerinti családot gondozó gyermekjóléti szolgálat és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatása, illetve javaslata, továbbá, ha szükséges a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleménye alapján évente – a három éven aluli gyermek esetében félévente – felülvizsgálja. A felülvizsgálat eredményeképpen a gyámhivatal dönt az egyéni elhelyezési terv, illetve a gondozási hely fenntartásáról vagy módosításáról, továbbá – a feltételek fennállása esetén – a szülői felügyelet megszüntetése iránti per indításáról vagy, ha ez nem szükséges, a gyermek örökbe fogadhatónak nyilvánításáról, vagy az átmeneti nevelés megszüntetéséről.

1997. évi XXXI. számú törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Átmeneti nevelésbe vétel

77. § (1) A gyámhivatal a gyermeket átmeneti nevelésbe veszi, ha a gyermek fejlődését a családi környezete veszélyezteti, és veszélyeztetettségét az alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal, valamint a védelembe vétellel nem lehetett megszüntetni, illetve attól eredmény nem várható, továbbá, ha a gyermek megfelelő gondozása a családján belül nem biztosítható. Az átmeneti nevelésbe vétellel egyidejűleg a gyámhivatal a gyermeket nevelőszülőnél vagy – ha ez nem lehetséges – gyermekotthonban, illetve fogyatékos vagy pszichiátriai betegek otthonában helyezi el és gyámot (hivatásos gyámot) rendel.

(2) Az (1) bekezdés szerint átmeneti nevelésbe vett gyermek szülőjének szülői felügyeleti joga szünetel.

(3) Az átmeneti nevelésbe vétel addig biztosítja az egyéni elhelyezési terv szerint a gyermek otthont nyújtó ellátását, amíg a gyermek családja képessé válik a gyermek visszafogadására.

(4) A gyámhivatal a gyermek átmeneti nevelésbe vételéről soron kívül határoz. A határozat fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítható.

(5) A gyermeknek a nevelőszülőhöz vagy gyermekotthonba, illetve más bentlakásos intézménybe viteléről a gyámhivatal rendelkezése alapján a gyermek törvényes képviselője vagy a gyermeket gondozó más személy, illetve a települési önkormányzat jegyzője gondoskodik.

78. § (1) A gyámhivatal az átmeneti nevelésbe vett gyermek és a szülő kapcsolatát, a szülőnek a nevelőszülővel, gyermekotthonnal, illetve fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonával való együttműködését, továbbá a szülő magatartásában, életvitelében és körülményeiben beálló változásokat folyamatosan figyelemmel kíséri.

(2) Ha az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője kapcsolattartási jogával a gyermek vagy a gyermeket gondozó személy sérelmére visszaél és magatartásával a gyermek nevelését, testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését veszélyezteti, a gyermeket gondozó személy, illetve a gyermek gyámja (hivatásos gyámja) kezdeményezheti a gyámhivatalnál, illetve a bíróságnál a kapcsolattartási jog korlátozását, szüneteltetését vagy megvonását.

(3) Ha az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülője neki felróhatóan, a gyermek érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel, a gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein a gyermek átmeneti nevelésének megszüntetése céljából nem változtat, illetőleg, ha a szülői felügyelet megszüntetésének egyéb oka valósult meg, a gyámhivatal pert indít a szülő ellen felügyeleti jogának megszüntetése iránt.

79. § (1) A gyámhivatal az átmeneti nevelésbe vétel fennállásának szükségességét a gyám, a hivatásos gyám, a nevelőszülő vagy intézmény, valamint a vérszerinti családot gondozó gyermekjóléti szolgálat és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatása, illetve javaslata, továbbá, ha szükséges a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleménye alapján évente – a három éven aluli gyermek esetében félévente – felülvizsgálja. A felülvizsgálat eredményeképpen a gyámhivatal dönt az egyéni elhelyezési terv, illetve a gondozási hely fenntartásáról vagy módosításáról, továbbá – a feltételek fennállása

esetén – a szülői felügyelet megszüntetése iránti per indításáról vagy, ha ez nem szükséges, a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánításáról, vagy az átmeneti nevelés megszüntetéséről.
(2) A gyámhivatal a szülő kérelmére vagy hivatalból a gyermek átmeneti nevelésbe vételét megszünteti, ha annak okai már nem állnak fenn.
(3) Az átmeneti nevelésbe vétel megszűnik, ha a gyermek tartós nevelésbe került, örökbe fogadták, nagykorúvá vált, vagy ha a bíróságnak a gyermekelhelyezésre vonatkozó döntését követően a külön élő másik szülőhöz vagy harmadik személyhez került.

Tartós nevelésbe vétel

80. § *(1) A gyámhivatal a gyermeket tartós nevelésbe veszi, ha*
*a) a szülő vagy mindkét szülő felügyeleti jogát a bíróság megszün*tette,
b) a szülő vagy mindkét szülő elhalálozott, és a gyermeknek nincs felügyeletet gyakorló szülője,
c) a gyermek ismeretlen szülőktől származik,
feltéve, hogy az *a)–c)* pontokban meghatározott esetekben a gyermek neveléséről a Csjt. 95-97. §-ai alapján kirendelt gyám útján nem lehet gondoskodni,
d) a szülő gyermeke örökbefogadásához az örökbefogadó személyének és természetes személyazonosító adatainak ismerete nélkül tett hozzájáruló nyilatkozatot, feltéve, hogy a gyermek ideiglenes hatállyal nem helyezhető el leendő örökbefogadó szülőnél.
(2) A tartós nevelésbe vétellel egyidejűleg a gyámhivatal a gyermeket nevelőszülőnél vagy ha ez nem lehetséges gyermekotthonban, illetőleg az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonában helyezi el és gyámot (hivatásos gyámot) rendel.
(3) Ha az (1) bekezdés *d)* pontja alapján a gyámhivatal a 6 hetesnél fiatalabb gyermeket ideiglenes hatállyal leendő örökbefogadó szülőnél helyezi el, akkor az elhelyezéssel egyidejűleg hivatásos gyámot rendel, figyelemmel a Csjt. 91. §-a (2) bekezdésének *d)* pontja alapján szünetelő szülői felügyeleti jogra.
(4) A tartós nevelésbe vétel a gyermek otthont nyújtó ellátását egyéni elhelyezési terv szerint biztosítja, és felkészíti a gyermeket az örökbefogadásra, illetve az önálló életre.
(5) A gyámhivatal a gyermek tartós nevelésbe vételéről soron kívül határoz. A határozat fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítható.
(6) A gyermeknek nevelőszülőhöz, gyermekotthonba vagy az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonába viteléről a települési önkormányzat jegyzője gondoskodik.
(7) A gyámhivatal a tartós nevelésbe vételt a gyám (hivatásos gyá*m)*, a nevelőszülő vagy intézmény, valamint a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatása, illetve javaslata alapján évente – a három éven aluli gyermek esetében félévente – felülvizsgálja annak érdekében, hogy elősegítse a gyermek mihamarabbi örökbefogadását, vagy ha ez nem lehetséges, tartós családot pótló – nevelőszülői, gyermekotthoni – környezetbe kerülését.
81. § (1) Megszűnik a tartós nevelésbe vétel, ha
a) a bíróság a szülői felügyeletet visszaállította,

b) a gyermek a bíróság gyermekelhelyezési döntését követően más személy gyámsága alá került,
c) a gyermeket örökbe fogadták,
d) a gyermek nagykorúvá vált.
(2) A gyámhivatal a Csjt. 92. §-ának (3) bekezdése alapján kapcsolattartásra feljogosított szülő kérelmére a tartós nevelésbe vételt megszünteti, ha
a) a gyermek örökbefogadására nem került sor, és
b) a szülő személye és környezete alkalmas a gyermek nevelésére,
feltéve, hogy a megszüntetés a gyermek érdekében áll.
(3) A tartós nevelésbe vétel megszüntetésével egyidejűleg hatályát veszti a szülőnek a Csjt. 48. §-ának (3) bekezdése alapján tett jognyilatkozata.

A tartós nevelésbe vétellel egyidejűleg a gyámhivatal a gyermeket nevelőszülőnél vagy ha ez nem lehetséges gyermekotthonban, illetőleg az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonában helyezi el és gyámot (hivatásos gyámot) rendel.

A tartós nevelésbe vétel a gyermek otthont nyújtó ellátását egyéni elhelyezési terv szerint biztosítja, és felkészíti a gyermeket az örökbefogadásra, illetve az önálló életre.

Nevelőszülők
54. § (1) Nevelőszülő az a huszonnegyedik életévét betöltött, cselekvőképes, büntetlen előéletű személy lehet, aki
a) a gondozásba helyezett gyermeknél legalább tizennyolc, legfeljebb negyvenöt évvel idősebb,
b) személyisége, egészségi állapota és körülményei alapján alkalmas a nála elhelyezett gyermek kiegyensúlyozott fejlődésének biztosítására és a családjába történő visszakerülésének támogatására, feltéve, hogy vele szemben nem áll fenn a 15. § (8) bekezdésében meghatározott kizáró ok, és
c) a külön jogszabályban meghatározott felkészítő tanfolyamon eredménnyel részt vett.
Az *a)* pontban meghatározott korkülönbségre, a nevelőszülőre vonatkozó korhatárra, illetve a *c)* pontban meghatározott felkészítő tanfolyam elvégzésére vonatkozó rendelkezéstől – a külön jogszabályban foglaltak szerint – a gyermek érdekében kivételesen el lehet térni.
(2) Nem lehet nevelőszülő az, akinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, és az sem, akinek szülői felügyeleti joga szünetel, kivéve, ha a szünetelés oka az, hogy a gyermek a különélő másik szülő felügyelete alatt áll.
(3) Hivatásos nevelőszülő az a nevelőszülő, aki a külön jogszabályban meghatározott képesítési előírásoknak megfelel, azzal, hogy a hivatásos nevelőszülő esetén az (1) bekezdés *a)* pontja szerinti feltételnek nem kell megvalósulnia. A képesítési előírásoktól – külön jogszabályban foglaltak szerint – a gyermek érdekében kivételesen el lehet térni.
(4) Speciális hivatásos nevelőszülő az a hivatásos nevelőszülő, aki a képesítési előírásoknak megfelel, és alkalmas a nála elhelyezett súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív sze-

rekkel küzdő, speciális ellátást igénylő gyermek kiegyensúlyozott nevelésének biztosítására és családjába történő visszakerülésének elősegítésére. Különleges hivatásos nevelőszülő az a legalább három gyermeket ellátó hivatásos nevelőszülő, aki a képesítési előírásoknak megfelel, és alkalmas a nála elhelyezett tartósan beteg, fogyatékos, illetve három év alatti különleges ellátást igénylő gyermek kiegyensúlyozott nevelésének biztosítására és családjába történő visszakerülésének elősegítésére.
(5) A nevelőszülő – saját gyermekeit is beszámítva – legfeljebb négy gyermek és fiatal felnőtt együttes ellátását biztosíthatja.
(6) A hivatásos nevelőszülő, ide nem értve a speciális és különleges hivatásos nevelőszülőt – saját gyermekeit is beszámítva – legalább három, legfeljebb hét gyermek és fiatal felnőtt együttes ellátását biztosíthatja.
(7) A speciális hivatásos nevelőszülő – saját gyermekeit is beszámítva – legfeljebb három gyermek és fiatal felnőtt együttes ellátását biztosítja. A különleges hivatásos nevelőszülő – saját gyermekeit is beszámítva – legalább három, legfeljebb öt gyermek és fiatal felnőtt együttes ellátását biztosítja.
(8) Ha mindkét házastárs, illetve élettárs nevelőszülői feladatot lát el, a közös háztartásukban elhelyezendő gyermekek száma akkor sem haladhatja meg az (5)-(7) bekezdésben meghatározott gyermeklétszámot.
(9) A nevelőszülőnél, a hivatásos nevelőszülőnél, a speciális és különleges hivatásos nevelőszülőnél (a továbbiakban: nevelőszülő) elhelyezendő gyermekek számának meghatározásakor figyelembe kell venni a gyermek fogyatékosságát, személyiségzavarát vagy az egyéb különleges nevelést indokoló körülményt.
(10) Indokolt esetben, így különösen testvérek együttes elhelyezésénél, a nevelőszülő kérelmére vagy beleegyezésével az (5)-(7) bekezdésben meghatározott gyermeklétszámtól – a gyermek érdekében – el lehet térni.
55. § (1) A nevelőszülő – a működtető által elkészített egyéni gondozási-nevelési terv alapján – a saját háztartásában nyújt teljes körű ellátást az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermeknek.
Ennek érdekében különösen
a) elősegíti a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, személyisége kibontakozását,
b) elősegíti – a működtető támogatásával – a gyermek vér szerinti családjába való visszakerülését és ennek érdekében együttműködik a családdal, vagy ha ez nem lehetséges, illetve ez nem áll a gyermek érdekében, örökbefogadó családnál történő elhelyezését,
c) elősegíti a gyermek vallási vagy lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztását, kinyilvánítását, gyakorlását, hit- és vallásoktatásban való részvételét,
d) felkészíti a gyermeket az önálló életvezetésre, alapvető személyes ügyeinek intézésére,
2) A nevelőszülő a gyámhivatal kirendelése alapján ellátja a gyámi feladatokat.
(3) A nevelőszülő a gyámhivatal határozata alapján biztosítja az általa nevelt gyermek kapcsolatát a kapcsolattartásra feljogosított szülőjével és közeli hozzátartozóival.
(4) A nevelőszülő az alapfeladatok ellátásán túl a működtető hozzájárulásával
a) ellátja a tartósan beteg vagy fogyatékos gyermekek, a három év alatti gyermekek különleges gondo-

zását, nevelését, illetve a súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekkel küzdő gyermekek speciális gondozását, nevelését,
b) részt vállalhat az egyéni elhelyezési tervben foglaltak szerint a vér szerinti család komplex gondozásában,
c) elláthatja a helyettes szülői feladatokat, azzal, hogy a nevelőszülőnél elhelyezhető gyermekek száma ebben az esetben sem haladhatja meg az 54. § (5)-(7) bekezdésében meghatározott létszámot,
feltéve, hogy személyében, valamint körülményeiben alkalmas e feladatok végzésére és a működtető biztosítja számára a speciális szakmai támogatást.
(5) A működtető a nevelőszülőt
a) külön jogszabályban meghatározott követelmények figyelembevételével kiválasztja, felkészíti, nyilvántartásba veszi, és
b) szakmai tanácsadással, családgondozással és utógondozással segíti, továbbá
c) folyamatosan segíti és ellenőrzi a nevelési díj és az ellátmány felhasználásában, a szakmai tevékenysége ellátásában,
(6) A nevelőszülő tevékenységét e törvényben meghatározott nevelőszülői jogviszonyban végzi – legalább öt nevelőszülőt foglalkoztató – nevelőszülői hálózat keretében. A nevelőszülői hálózat nevelési alapdokumentuma a nevelőszülők és a nevelőszülői tanácsadók által elfogadott, a nevelőszülői hálózatban folyó nevelés célját, alapelvét és módszereit tartalmazó szakmai program.
(7) A nevelőszülő a saját háztartásában teljes körű ellátást nyújt a nála elhelyezett utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőttnek. Ennek keretében különösen segítséget nyújt a fiatal felnőtt önálló életvezetéséhez, társadalmi beilleszkedéséhez, hozzátartozóival való kapcsolattartásához.
56. § (1) A nevelőszülőt az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek, valamint a volt gondozott fiatal felnőtt ellátására nevelési díj illeti meg. A nevelési díj legalacsonyabb összege – gyermekenként, fiatal felnőttenként – az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 120%-a.
(2) A nevelési díj az öregségi nyugdíj legkisebb összegének
a) százötven százaléka, ha a nevelt gyermek a 82. § (1) bekezdésében meghatározott megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság által készített szakvélemény szerint súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutat, illetve pszichoaktív szerekkel küzd,
b) száznegyven százaléka, ha a nevelt gyermek tartósan beteg, fogyatékos vagy három éven aluli.
(3) A nevelőszülő a nevelési díj mellett külön ellátmányban is részesül a gyermek, fiatal felnőtt ruházatára, tankönyvére, tanszerére és a tanulmányai végzéséhez szükséges egyéb eszközökre, a gyermek, fiatal felnőtt költőpénzére, valamint a lakásfenntartás költségeinek kiegészítésére. Az ellátmány éves összege nem lehet kevesebb – gyermekenként, fiatal felnőttenként – az éves nevelési díj 25%-ánál.
(4) A (3) bekezdésben meghatározott külön ellátmányt elsősorban pénzben biztosítják, és a nevelési díjjal együtt havonta folyósítják.
(5) A nevelőszülő az (1)-(3) bekezdésben meghatározott juttatásokat kizárólag a gyermek, fiatal felnőtt megfelelő ellátására fordíthatja.

Gyermekotthon

57. § (1) A gyermekotthon

a) otthont nyújtó ellátást biztosít az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek számára,

b) utógondozói ellátást biztosít a fiatal felnőtt számára,

c) szükség esetén külső férőhelyeket működtet.

(2) A gyermekotthon befogadja

a) az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt gyermekét,

b) a 46. § szerint ellátást igénylő gyermeket legfeljebb három napra, és a gyermek helyzetének rendezése érdekében kezdeményezi a szükséges intézkedéseket,

c) a tartós betegsége, illetve fogyatékossága miatt ellátást igénylő, első életévét be nem töltött gyermeket,

d) az otthont nyújtó ellátás keretében – ideiglenes jelleggel – azon átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermeket, aki gondozási helyéről önkényesen eltávozott és kezdeményezi a szükséges intézkedéseket.

(3) A gyermekotthon az (1) és (2) bekezdésben foglaltak érdekében

a) gondoskodik az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és tartós nevelésbe vett gyermek felvételéről, és erről tájékoztatja a gyámhivatalt, a gyermekjóléti szolgálatot és a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot,

b) gondoskodik az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt, valamint az átmeneti gondozásban részesülő gyermekének felvételéről, és erről értesíti a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot,

c) biztosítja az otthont nyújtó ellátást, a gyámhivatal által jóváhagyott egyéni elhelyezési terv, valamint az általa elkészített egyéni gondozási-nevelési terv szerint,

d) biztosítja továbbá a gyámhivatal határozata alapján a gyámi feladatok ellátását és az otthont nyújtó ellátás rendszeres felülvizsgálatának előkészítését, és ennek megfelelően

d*a)*elősegíti a gyermek és családja kapcsolattartását, a gyermek családjába történő visszatérését, ennek érdekében együttműködik a családdal, a gyermekjóléti szolgálattal, a területi gyermekvédelmi szakszolgálattal, valamint a gyámhivatallal,

db) rendszeresen tájékoztatja a gyámhivatalt a gyermek és a szülő kapcsolattartásáról a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánítása érdekében,

dc) elősegíti a gyermek vallási vagy lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztását, kinyilvánítását, gyakorlását, hit- és vallásoktatásban való részvételét,

dd) felkészíti a gyermeket a családi életre és az önálló életvezetésre,

d*e)* elősegíti, hogy a gyermek iskolai tanulmányai sikeres befejezésével, szakképzettség megszerzésével, illetve előtakarékossággal készüljön az önálló életre,

df) utógondozást biztosít a volt átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermekeknek, illetve az utógondozói ellátásban részesült fiatal felnőttnek.

(4) A gyermekotthon nevelőszülői hálózatot működtethet. Nevelőszülői hálózat működtetése esetén ellátja az 55. § (5) bekezdésében meghatározott feladatokat. A gyermekotthon által foglalkoztatott nevelőszülők

a gyermekotthoni férőhelyszámnak megfelelő létszámú gyermek teljes körű ellátását, illetve fiatal felnőtt utógondozói ellátását biztosíthatják.
(5) A gyermekotthon a területi szükségletekhez, valamint a külön jogszabályban meghatározott szakmai szabályokhoz igazodóan alakítja ki szervezetét, nevelési-gondozási rendszerét, a nevelés célját, alapelveit és módszereit tartalmazó szakmai programját.
(6) A gyermekotthon alaptevékenységével összhangban – a fenntartó egyetértésével – szolgáltatást végezhet a lakosság számára, így különösen biztosíthatja a gyermekek vagy várandós anyák átmeneti gondozását, azonban a gyermekotthon szolgáltatása nem veszélyeztetheti az (1)-(3) bekezdésben meghatározott alapfeladatainak ellátását.
58. § (1) A speciális gyermekotthon vagy a gyermekotthon speciális csoportja az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekkel küzdő gyermekeknek nyújt gondoskodást, szocializációt és reszocializációt, valamint habilitációt és rehabilitációt.
(2) A speciális gyermekotthonban vagy a gyermekotthon speciális csoportjában a gyermek teljes körű ellátásának időtartama csak kivételesen indokolt esetben haladhatja meg a két évet.
(3) A speciális gyermekotthon a szükséges személyi és tárgyi feltételek megléte esetén bentlakásos ellátás keretében végezheti a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság felkérésére a gyermek személyiségvizsgálatát.
(4) A tartósan beteg, illetve fogyatékos, valamint kora miatt különleges ellátást igénylő gyermek gondozását, ellátását, habilitációját és rehabilitációját – a Kt. szerinti szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján – az erre a célra létrehozott különleges gyermekotthon vagy az átmeneti és tartós nevelésbe vett gyermek teljes körű ellátását nyújtó gyermekotthon vagy gyermekotthoni csoport biztosítja, feltéve, ha állapota nem indokolja az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthonában való elhelyezését, vagy az elhelyezés férőhely hiányában nem lehetséges.
59. § (1) A gyermekotthon legalább 12, de legfeljebb 48 – önálló lakóegységben elhelyezett – gyermek otthont nyújtó ellátását biztosítja.
(2) A lakásotthon olyan gyermekotthon, amely legfeljebb 12 gyermek otthont nyújtó ellátását biztosítja önálló lakásban vagy családi házban, családias körülmények között.
(3) A tartósan beteg, illetőleg fogyatékos, valamint kora miatt különleges ellátást igénylő gyermek, illetve a súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekkel küzdő gyermek speciális ellátását, gondozását, habilitációját és rehabilitációját biztosító gyermekotthonok eltérő csoportlétszámát külön jogszabály határozza meg.
(4) Ha a gyermekotthon kizárólag a fiatal felnőttek teljes körű utógondozói ellátását biztosítja, a gyermekotthon utógondozó otthonként működik.
(5) Ha a speciális gyermekotthon kizárólag speciális szükségletű gyermek vizsgálatát végzi bentlakásos ellátás formájában, a gyermekotthon vizsgálóotthonként is működhet.

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás

60. § A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás (a továbbiakban: gyermekvédelmi szakszolgáltatás) feladata az átmeneti és tartós nevelésbe vétel iránti eljárás során, valamint az ideiglenes hatályú elhelyezést követően a gyermek gondozási helye meghatározása érdekében

a) a gyermek személyiségvizsgálata, a gyermekre vonatkozó szakvélemény és elhelyezési javaslat elkészítése a gyámhivatal megkeresésére,

b) a gyermek egyéni elhelyezési tervének elkészítéséről való gondoskodás a gyámhivatal megkeresésére,

c) az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermeket is befogadó önkormányzat által működtetett, illetve fenntartott nevelőszülő és gyermekotthon kijelölése.

61. § A gyermekvédelmi szakszolgáltatás nevelőszülői hálózatot működtet, és ellátja az ezzel kapcsolatos – az 55. § (5) bekezdésében meghatározott – feladatokat.

62. § (1) A gyermekvédelmi szakszolgáltatás feladata – a gyermek külön jogszabály szerinti titkos vagy nyílt örökbefogadásának előkészítése, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításának és örökbefogadásának előkészítése, nyílt örökbefogadás esetében a vér szerinti szülő és az örökbe fogadni szándékozó személy kapcsolatfelvételének előkészítése érdekében –

a) nyilvántartás vezetése a gyámhivatal határozata alapján örökbefogadhatónak nyilvánított átmeneti nevelésbe, illetve az örökbefogadható tartós nevelésbe vett gyermekről, valamint a szülő, az egészségügyi szolgáltatást nyújtó szerv vagy személy, a gyermekjóléti szolgálat, családvédelemmel foglalkozó más szerv bejelentése alapján az örökbefogadható gyermekről,

b) az örökbe fogadni szándékozó személy tájékoztatása az örökbefogadás feltételeiről, így különösen az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról,

c) az örökbe fogadni szándékozó körülményeinek, egészségügyi és lélektani alkalmasságának vizsgálata az örökbefogadást szabályozó jogszabályokban rögzített szakmai követelmények figyelembevételével és róla – a gyámhivatal határozata alapján – nyilvántartás vezetése,

d) az eseti gondnoki jogkörben a szükséges intézkedések megtétele az átmeneti vagy a tartós nevelésbe vett gyermek esetén.

(2) A gyermekvédelmi szakszolgáltatás feladata az országos örökbefogadási nyilvántartás – külön jogszabály szerinti – rendszeres tájékoztatása az (1) bekezdés *a)* és *c)* pontja alapján vezetett adatokról.

(3) A gyermekvédelmi szakszolgáltatás a külön jogszabályban meghatározott feltételek mellett

a) gondoskodik az örökbefogadás előtti tanácsadás és örökbefogadói tanfolyam, valamint az örökbefogadás utáni segítséget nyújtó szolgáltatások megszervezéséről, továbbá

b) a nemzetközi örökbefogadási ügyekben eljáró központi hatóság (a továbbiakban: központi hatóság*)* megkeresésére külföldi állampolgárságú gyermek örökbefogadását követően jelentést készít az örökbefogadás helyzetéről.

63. § (1) A gyermekvédelmi szakszolgáltatás az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek gyámjának (hivatásos gyámjána*k)*, gondozójának egyéni program szerinti gondozási, nevelési tevékenysége segítése és szakmai ellenőrzése érdekében

a) a gondozóval együttműködve, a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló miniszteri rendeletben meghatározottak szerint elkészíti azon gyermek egyéni gondozási-nevelési tervét, akinek gyámságát az általa foglalkoztatott hivatásos gyám látja el,
b) a gyámhivatal megkeresésére, ennek hiányában félévenként hivatalból tájékoztatja a gyámhivatalt a gondozással-neveléssel kapcsolatos feladatok ellátásáról, a gyermek és a szülő kapcsolattartásának alakulásáról, illetve a szülőnek a gyermekét gondozó intézménnyel vagy személlyel való együttműködéséről,
c) jelzi a gyámhivatalnak, ha a gyám (a hivatásos gyá*m)* jogkörének korlátozása, tisztségéből való felmentése vagy felfüggesztése indokolt,
d) szervezi az elhelyezési terv végrehajtását, és ennek érdekében – a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – családgondozást végez a vér szerinti család gyermekneveléshez szükséges körülményei megteremtéséhez, a szülő és a gyermek közötti kapcsolat helyreállításához,
e) családgondozást, utógondozást végez – a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – a gyermek családjába való visszailleszkedése vagy önálló életvitelének elősegítése céljából, ha a gyermek gondozási helye nem gyermekotthon.
(2) A gyermekvédelmi szakszolgáltatás a kapcsolattartást szabályozó jogszabályokban meghatározottak szerint elősegíti a gyermekvédelmi szakellátásban lévő gyermek és a kapcsolattartásra jogosult kapcsolattartását.
64. § A gyermekvédelmi szakszolgáltatás az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és tartós nevelésbe vett gyermek gyámsága érdekében
a) eseti gondnoki jogkörben ellátja a gyermek képviseletét, ha a gyám a gyermeket nem képviselheti, illetve, ha – különleges szakértelmet igénylő ügyben – a gyám nem tudja a gyermek képviseletét ellátni,
b) eseti gondnoki jogkörben ellátja a vagyonkezelői gondnoki feladatokat, ha a gyámhivatal nem hatalmazta fel a gyámot a gyermek vagyonának kezelésére,
c) a Csjt. 98. §-ának (4) bekezdése alapján hivatásos gyámi jogkörben ellátja az egyes gyermek gyámságával kapcsolatos feladatokat.
65. § A gyermekvédelmi szakszolgáltatás a szaktanácsadás keretében
a) szakmai, módszertani segítséget nyújt a személyes gondoskodásra irányuló szakfeladatok ellátásához,
b) javaslatot készít a szakellátás fejlesztésére és elősegíti a tudományos kutatómunka gyakorlati alkalmazását.
66. § (1) A megyei, fővárosi önkormányzat a gyermekvédelmi szakszolgáltatás
a) 60. § *a)* pontjában meghatározott feladatait – az elhelyezési javaslat kivételével – a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság útján biztosítja.
b) a) pontban nem említett feladatait, gyermekvédő intézet vagy más szakszolgáltatást nyújtó intézmény (a továbbiakban együtt: területi gyermekvédelmi szakszolgála*t)* működtetésével
biztosítja.

(2) A megyei, fővárosi önkormányzat a 63. §-ban meghatározott feladatokat
a) az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonában elhelyezett gyermek, továbbá
b) az általa működtetett nevelőszülői hálózatban, illetve fenntartott gyermekotthonban elhelyezett gyermek gyámja, gondozója, illetve az általa foglalkoztatott hivatásos gyám
tekintetében látja el.
(3) A területi gyermekvédelmi szakszolgálat szolgáltatási, szervezési, tanácsadói és gondozási feladatokat végez. Tevékenysége körében a 60–65. §-okban foglaltakon túl
a) eseti gondnoki, vagyonkezelő gondnoki, hivatásos gyámi hálózatot működtet,
b) a megyei, fővárosi és megyei jogú városi önkormányzat döntése alapján a gyermekek ideiglenes hatályú elhelyezését biztosító otthont működtet,
c) működteti az utógondozói ellátást igénylő fiatal felnőttek lakhatását biztosító külső férőhelyeket,
d) a megyei, fővárosi és megyei jogú városi önkormányzat vagy más fenntartó felkérésére javaslatot tesz az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermekek ellátását biztosító nevelőszülőre, gyermekotthonra,
e) ügyeleti szolgálatot működtet.
f) működteti a gyermekvédelmi szakértői bizottságot.

A gyámhivatal a tartós nevelésbe vételt a gyám (hivatásos gyám), a nevelőszülő vagy intézmény, valamint a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatása, illetve javaslata alapján évente – a három éven aluli gyermek esetében félévente – felülvizsgálja annak érdekében, hogy elősegítse a gyermek mihamarabbi örökbefogadását, vagy ha ez nem lehetséges, tartós családot pótló – nevelőszülői, gyermekotthoni – környezetbe kerülését.

A törvény alapján megszűnik a tartós nevelésbe vétel, ha

- *a bíróság a szülői felügyeletet visszaállította,*
- *a gyermek a bíróság gyermekelhelyezési döntését követően más személy gyámsága alá került,*
- *a gyermeket örökbe fogadták,*
- *a gyermek nagykorúvá vált.*

Az anya alkoholizmusa és a fizikai bántalmazás feltehetőleg kimeríti a gyermek fejlődését veszélyeztető családi környezet fogalmát. A család korábban is kapcsolatban állt a gyermekjóléti szolgálattal és más szakemberekkel, azonban a veszélyeztetettséget az alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal nem lehetett megszüntetni. Mindezek alapján a gyámhivatal feltehetőleg elrendeli majd a gyermekek átmeneti nevelésbe vételét. Elméletileg lehetőség lenne az átmeneti nevelésbe vétel helyett a Gyvt. 72. §-ban szabályozott ideiglenes hatályú elhelyezésére, azonban ezek a problémák feltehetőleg egy hónap alatt nem oldódnak meg (különösen, hogy a család már nem először kerül ebbe a helyzetbe), így a végeredmény abban az esetben is a gyermekek átmeneti nevelésbe vétele lenne – a gyermekvédelmi intézkedések lépcsőjének „megmászása", a gyermekek elhelyezésének folytonos változtatása pedig nem szolgálja azok érdekeit.

Ideiglenes hatályú elhelyezés

72. § (1) Ha a gyermek felügyelet nélkül marad vagy testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését családi környezete vagy önmaga súlyosan veszélyezteti, és emiatt azonnali elhelyezése szükséges, a települési önkormányzat jegyzője, a gyámhivatal valamint a rendőrség, az idegenrendészeti hatóság, a menekültügyi hatóság, az ügyészség, a bíróság a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoksága (a továbbiakban: beutaló szerv) a gyermeket ideiglenesen

a) a nevelésére alkalmas, azt vállaló különélő szülőnél, más hozzátartozónál, illetve személynél, vagy ha erre nincs lehetőség,

b) a legközelebbi ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermekek ellátását is biztosító nevelőszülőnél, vagy ha erre nincs lehetőség – az ideiglenes hatályú elhelyezés biztosítására is kijelölt – gyermekotthonban helyezi el, és erről haladéktalanul értesíti a gyámhivatalt, illetve külföldi állampolgárságú gyermek esetében – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – a Kormány által kijelölt gyámhivatalt.

(2) Az ideiglenes hatályú elhelyezést megalapozó súlyos veszélyeztetettségnek minősül a gyermek olyan bántalmazása, elhanyagolása, amely életét közvetlen veszélynek teszi ki, vagy testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésében jelentős és helyrehozhatatlan károsodást okozhat.

(3) A gyermeknek a gondozási helyre viteléről a beutaló szerv gondoskodik.

(4) Az ideiglenes hatályú elhelyezéstől kezdődően a szülő gondozási, nevelési joga szünetel.

73. § (1) A gyámhivatal – a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel – az ideiglenes hatályú elhelyezést követően – függetlenül attól, hogy arra mely beutaló szerv intézkedése alapján kerül sor, és hogy a döntést megfellebbezték-e – annak elrendelésétől számított

a) harminc napon belül megszünteti az ideiglenes hatályú elhelyezést, ha annak okai nem állnak fenn, vagy

b) harmincöt napon belül elrendeli a gyermek átmeneti vagy tartós nevelésbe vételét, vagy

c) két hónapon belül pert indít az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartása vagy megváltoztatása mellett a gyermekelhelyezés megváltoztatása, illetve a szülői felügyelet megszüntetése iránt.

(2) A bíróság gyermekelhelyezéssel kapcsolatos döntésének az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott perindítással történő megváltoztatására csak abban az esetben kerülhet sor, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság elhelyezési döntését alapította, később lényegesen megváltoztak.

(3) A külföldi állampolgárságú gyermek – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – ideiglenes hatályú elhelyezését követően a Kormány által kijelölt gyámhivatal haladéktalanul

a) értesíti az illetékes rendőr-főkapitányságot a gyermek esetleges további magyarországi tartózkodásának rendezése végett, és/vagy

b) kezdeményezi a jogsegélykérelem iránti eljárást a gyermek gyámsága, illetve örökbefogadása érdekében, vagy

c) értesíti az illetékes külképviseletet a gyermek állampolgársága szerinti országba történő visszajuttatása céljából.

(4) A Kormány által kijelölt gyámhivatal a külföldi állampolgárságú gyermek – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti személyt – ideiglenes hatályú elhelyezését a gyermek származási országának válaszát követően azonnal, illetve hivatalból félévente felülvizsgálja, és ennek eredményeképpen dönt az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartásáról, a gondozási hely megváltoztatásáról vagy – ha azt nemzetközi szerződés vagy jogszabály nem zárja ki – az ideiglenes hatályú elhelyezés megszüntetésével egyidejűleg a gyermek gyámságáról, örökbefogadásáról.

74. § (1) Ha a gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezés alapján azt állapítja meg, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének okai nem állnak fenn, de a gyermek fejlődése a korábbi környezetében nincs biztosítva, két hónapon belül pert indít a szülő (szülő*k)* ellen a gyermeknek a különélő másik szülőnél vagy harmadik személynél történő elhelyezése iránt.

(2) A gyámhivatal a per megindításával egyidejűleg megállapítja a szülő felügyeleti jogának szünetelését, a különélő másik szülő felügyeleti jogának feléledését, vagy azt a személyt, akinél a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték, a gyermek gyámjául rendeli.

75. § Ha a gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezést követően azt állapítja meg, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének okai fennállnak,két hónapon belül pert indít a szülő ellen a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránt, a perindítással egyidejűleg megállapítja a szülő felügyeleti jogának szünetelését, továbbá

a) megállapítja a különélő másik szülő szülői felügyeleti jogának feléledését, és felhívja őt e joga gyakorlására, ha a gyermeket ideiglenes hatállyal nála helyezték el,

b) a gyermek gyámjául rendeli azt a hozzátartozót vagy más személyt, akinél a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték,

c) gyámot (hivatásos gyámot) rendel, ha a gyermeket ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezték el.

75/A. § Ha a szülő hozzájárult

a) gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához, a gyámhivatal hivatásos gyámot rendel a gyermek számára és a gyermeket ideiglenesen a leendő örökbefogadó szülőnél helyezi el,

b) gyermekének ismert személy általi örökbefogadásához és az örökbefogadás engedélyezését a leendő örökbefogadó szülő és a gyámság alatt álló, örökbefogadandó gyermek gyámja kéri, alkalmassága esetén a gyámhivatal a leendő örökbefogadó szülőt a gyermek gyámjául rendeli ki és a gyermeket nála ideiglenesen elhelyezi.

76. § (1) A gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezést megszünteti, ha

a) megállapítja, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés feltételei nem álltak fenn, és a gyermek fejlődése korábbi környezetében – szükség esetén védelembe vétel mellett – biztosítható,

b) a gyermeket átmeneti nevelésbe veszi,

c) a bíróság a szülői felügyelet megszüntetése, illetve a gyermek elhelyezésének megváltoztatása iránti perben jogerősen döntött,

d) a gyermeket családba fogadják,

e) a gyermeket örökbe fogadják,
f) a gyermeket tartós nevelésbe veszi.
(2) A gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezés során a gyermek gondozási helyét megváltoztatja, ha megállapítja, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés feltételei fennállnak, azonban
a) a gyermek nevelőszülőnél, gyermekotthonban történő elhelyezését követően válik ismertté, hogy van a gyermek nevelésére alkalmas és azt vállaló külön élő másik szülő, más hozzátartozó, illetve más személy, akinél a gyermek ideiglenes hatállyal elhelyezhető, vagy
b) a gyermek jelenlegi gondozási helyének megváltoztatása más okból indokolt.

A gyermekek további sorsa itt alapvetően a szülők magatartásától függ: amennyiben együttműködnek a gyermekeket gondozó intézménnyel vagy nevelőszülővel, gyermekükkel tartják a kapcsolatot, és változtatnak veszélyeztető magatartásukon, úgy a felülvizsgálat után a gyermekek hazatérhetnek. Ellenkező esetben a gyámhivatal pert indít a szülő felügyeleti jogának megszüntetésére, s ha a bíróság mindkét szülő felügyeleti jogát megszüntette – a gyermekek tartós nevelésbe vételére. A tartós nevelésbe vétel még mindig nem végleges, ebben az esetben azonban már nem elég az életvitelen és életkörülményeken való változtatás ténye, hiszen a szülő felügyeleti joga megszűnt – a gyermekek családba való visszatérése csak abban az esetben lehetséges, ha a bíróság a szülő felügyeleti jogát visszaállítja.

Előfordulhat, hogy az átmeneti nevelésbe vételt követően a bíróság csak az egyik szülő felügyeleti jogát szünteti meg. Bár az agresszív viselkedése okán nehezen elképzelhető, hogy az apa felügyeleti joga maradna fenn, de ebben az esetben a gyermekek az apával élnének tovább az apa saját ingatlanjában. Valószínűbb, de egyben problematikusabb forgatókönyv, amennyiben az anya felügyeleti joga marad fenn, ebben az esetben ugyanis felmerül a lakóhely kérdése. Az esetleírás alapján anyagi lehetőségeik feltehetőleg nem tennék lehetővé bérleti díj megfizetését, így elsősorban a Gyvt. 51. § által szabályozott családok átmeneti otthona nyújthat számukra ellátást, valamint indokolt esetekben a gyermek átmeneti gondozásának helyszínén vele együtt elhelyezhető a gyermek otthontalanná vált szülője is – mivel a gyermekek 14 éven aluliak, őket a szülőtől elválasztani csak kivételesen indokolt esetben lehet [Gyvt. 45. (3)]. (Ezen felül lehetőség van a gyermektartásdíj megelőlegezésének kérelmezésére)

Családok átmeneti otthona
51. § (1) Az otthontalanná vált szülő kérelmére a családok átmeneti otthonában együttesen helyezhető el a gyermek és szülője, valamint legfeljebb 21. életévének betöltéséig a gyermek nagykorú testvére, ha az elhelyezés hiányában lakhatásuk nem lenne biztosított, és a gyermeket emiatt el kellene választani szülőjétől, családjától.
(2) A családok átmeneti otthona legalább tizenkettő, de legfeljebb negyven felnőtt és gyermek együttes ellátását biztosítja. A családok átmeneti otthona működtethető telephelyenként legfeljebb tizenkét férőhelyes lakásban vagy családi házban. A telephelyek összférőhelyszáma nem haladhatja meg a székhely szerinti intézmény összes férőhelyeinek kétszeresét.

(3) A családok átmeneti otthona a felnőtt és a gyermek együttes ellátása során
a) befogadja az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőt és gyermekét,
b) befogadja a válsághelyzetben lévő bántalmazott vagy várandós anyát, illetve a szülészetről kikerülő anyát és gyermekét, valamint a várandós anya kérelmére az anya élettársát vagy férjét.
c) biztosítja az ellátást igénylő gyermek átmeneti gondozását és befogadja otthontalanná vált szüleit,
d) segítséget nyújt a szülőnek gyermeke szükség szerinti ellátásához, gondozásához, neveléséhez,
e) biztosítja a szülő számára a gyermekével való együttes lakhatást és a szükség szerinti ellátást,
f) a szülőknek az ellátás mellett jogi, pszichológiai és mentálhigiénés segítséget nyújt,
g) közreműködik – a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – az átmeneti gondozást szükségessé tevő okok megszüntetésében, a család helyzetének rendezésében, otthontalanságának megszüntetésében.
(4) A családok átmeneti otthona krízisközpontot működtethet.
(5) A krízisközpont befogadja a hozzátartozók közötti erőszak miatt krízishelyzetbe került, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény szerint bántalmazottnak minősülő személyt és azt a vele egy háztartásban élő személyt, akinek tartására jogszabály, szerződés vagy bírósági határozat alapján köteles (a továbbiakban együtt: bántalmazott csalá*d)*.
(6) A krízisközpont a bántalmazott család számára
a) alaptevékenysége keretében legfeljebb nyolc hét időtartamra
a*a)* lakhatást biztosít és szükség esetén biztosítja az étkeztetést, a ruházattal való ellátást, a mentálhigiénés és egészségügyi ellátást,
ab) közreműködik – a családsegítő, illetve a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – a krízisellátást szükségessé tevő okok megszüntetésében, a család, az egyén helyzetének rendezésében, ott hontalanságának megszüntetésében,
b) kiegészítő tevékenysége keretében a bántalmazott társadalmi reintegrációja érdekében legfeljebb öt év időtartamra félutasház-szolgáltatást nyújthat.
(7) A félutasház-szolgáltatás keretében a krízisközpontból, illetve a családok átmenti otthonából kikerült bántalmazott család számára lakhatást és az életvezetéshez szükség szerinti segítséget kell biztosítani.
(8) A félutasház-szolgáltatás igénybevételének feltétele, hogy
a) a bántalmazottat biztosítással járó jogviszony keretében foglalkoztassák,
b) a bántalmazott vállalja a külön jogszabályban meghatározott előtakarékossági programban való részvételt, és
c) a bántalmazott vállalja a külön jogszabályban meghatározott társadalmi reintegrációt segítő programban való részvételt.
(9) A krízisközpont működtetését az állam a jogszabályban meghatározott eljárási rend szerint kiválasztott fenntartókkal kötött finanszírozási szerződés útján támogatja. A finanszírozási szerződést – ha jogszabály másként nem rendelkezik – három évre kell megkötni.

Gyermekek átmeneti gondozása

45. § (1) A gyermekek átmeneti gondozása keretében – kivéve, ha a gyermek átmeneti gondozását családok átmeneti otthona biztosítja – a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő étkeztetéséről, ruházattal való ellátásáról, mentálhigiénés és egészségügyi ellátásáról, gondozásáról, neveléséről, lakhatásáról (a továbbiakban: teljes körű ellátás) kell gondoskodni.

(2) A gyermekek átmeneti gondozását – a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy más törvényes képviselő (a továbbiakban együtt: szülő) kérelmére vagy belegyezésével – ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátással kell biztosítani, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte vagy más akadályoztatása miatt a gyermek nevelését a családban nem tudja megoldani. A fogyatékos gyermek számára a sajátos szükségleteihez igazodó ellátást kell biztosítani.

(3) A helyettes szülő egyidejűleg – saját gyermekeit is beszámítva – legfeljebb négy gyermek gondozását végezheti.

(4) A gyermekek átmeneti gondozása során a gyermek iskolai oktatását – lehetőség szerint – iskolaváltás nélkül kell biztosítani.

(5) A gyermek átmeneti gondozásának megkezdéséről a szülőjének lakóhelye – ennek hiányában a tartózkodási helye – szerinti gyermekjóléti szolgálatot értesíteni kell. A gyermek átmeneti gondozása megkezdésekor – ha az előreláthatólag harminc napnál hosszabb lesz – el kell készíteni a gyermekre vonatkozó egyéni gondozási nevelési tervet.

(6) A gyermekek átmeneti gondozása az alapjául szolgáló ok fennállásáig, de legfeljebb tizenkettő hónapig tart.

46. § (1) A gyermek átmeneti gondozása keretében ideiglenes jelleggel, állapotának megfelelő ellátást és éjszakai bentlakást (a továbbiakban: ideiglenes gondozást) kell biztosítani az olyan gyermek számára, aki lakóhelyéről önkényesen eltávozott, így ellátás és felügyelet nélkül maradt.

(2) Az ideiglenes gondozás során fel kell tárni a gyermek felügyelet nélkül maradását előidéző okokat, és egyidejűleg haladéktalanul értesíteni kell a gyermek szülőjét vagy más törvényes képviselőjét, illetve a gyermekjóléti szolgálatot a további átmeneti gondozás vagy más gyámhatósági intézkedés megtétele céljából.

(3) A gyermek (2) bekezdésben meghatározott további átmeneti gondozásához minden esetben be kell szerezni a szülő vagy más törvényes képviselő beleegyező nyilatkozatát.

(4) A gyámhivatalt értesíteni kell a szükséges hatósági intézkedések megtétele céljából, ha

a) a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermekéről az ideiglenes gondozásról való értesítést követő három napon belül nem gondoskodik,

b) a szülő vagy más törvényes képviselő gyermeke átmeneti gondozásához nem járul hozzá, illetve azt nem kéri,

c) a gyermek visszakerülése a szülőjéhez ellentétes a gyermek érdekeivel.

47. § (1) A gyermekek átmeneti gondozását meg kell szüntetni, ha azt a szülő kéri, vagy ha annak okai már nem állnak fenn.
(2) Megszűnik a gyermek átmeneti gondozása, ha a gondozás időtartama eltelt.
(3) Ha az átmeneti gondozás időtartama eltelt, azonban a gyermek családi környezetébe nem térhet vissza
a) az elhelyezés – a szülő vagy más törvényes képviselő kérelmére vagy beleegyezésével – hat hónappal, szükség esetén a tanítási év végéig meghosszabbítható, vagy
b) haladéktalanul értesíteni kell a gyámhivatalt, a szükséges intézkedések megtételére.
(4) A gyámhivatalt értesíteni kell a szükséges intézkedések megtétele érdekében az átmeneti gondozás időtartamának eltelte előtt is, ha
a) nyilvánvalóvá válik, hogy a gyermek családi környezetébe nem térhet vissza,
b) a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek átmeneti gondozását ugyanazon intézményben két éven belül másodszor is kéri.
48. § (1) A gyermek átmeneti gondozása megszervezhető a működtető által kijelölt helyettes szülőnél, gyermekek átmeneti otthonában vagy családok átmeneti otthonában.
(2) A gyermekek átmeneti házi gondozásaként – a szülő kérelmére – a gyermek saját otthonában történő ellátását gondozó útján kell biztosítani, ha testi vagy lelki betegsége miatt a gyermek ellátása elsősorban helyettes szülőnél történő elhelyezés útján vagy bentlakásos gyermekintézményben nem oldható meg és ha ez a gondozás a gyermek érdekét szolgálja.

Mivel a leírás szerint az apa az anyát bántalmazta, a méltóságot, az életet, a szexuális önrendelkezéshez való jogot, továbbá a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető tevékenységet követett el annak sérelmére, így fennáll a hozzátartozók közötti erőszak ténye. Ebben az esetben a rendőrség akár a közoktatási intézmények egyike, akár a gyermekjóléti szolgálat, akár maga a bántalmazott anya kérésére ideiglenes megelőző távolságtartást rendelhet el. A 2009. évi LXXII. törvény 5. §-ának (3) bekezdése szerint ha a bántalmazott az életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlant – a használat jogcímétől függetlenül – a bántalmazóval közösen használja, a bántalmazó akkor köteles magát távol tartani a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, ha a bántalmazott az ingatlan használatára a szívességi lakáshasználaton kívül egyéb jogcímmel rendelkezik, vagy a bántalmazóval közös gyermekét neveli. Amennyiben tehát a rendőrség ideiglenes megelőző távolságtartást rendel el, az anya gyermekeivel a házban maradhat, annak ellenére, hogy az az apa tulajdonát képezi.

5. § (1) Az ideiglenes megelőző távoltartás, valamint a megelőző távoltartás átmenetileg korlátozza a bántalmazó tartózkodási szabadságát, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát, szülői felügyeleti jogát, valamint gyermekével való kapcsolattartási jogát.
(2) Akivel szemben ideiglenes megelőző távoltartást, illetve megelőző távoltartást rendeltek el, a távoltartás hatálya alatt köteles

a) magát távol tartani a bántalmazottól,
b) magát távol tartani a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól,
c) magát távol tartani az ideiglenes megelőző távoltartó határozatban, illetve a megelőző távoltartó határozatban megjelölt más személytől, és
d) tartózkodni attól, hogy a bántalmazottal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.
(3) Ha a bántalmazott az életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlant – a használat jogcímétől függetlenül – a bántalmazóval közösen használja, a bántalmazó akkor köteles magát távol tartani a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, ha a bántalmazott az ingatlan használatára a szívességi lakáshasználaton kívül egyéb jogcímmel rendelkezik, vagy a bántalmazóval közös gyermekét neveli.
(4) Az ideiglenes megelőző távoltartó határozat, illetve megelőző távoltartó határozat a bántalmazó más jogszabály vagy szerződés alapján fennálló tartási, valamint a bántalmazottal közösen használt ingatlan fenntartására vonatkozó fizetési kötelezettségeit nem érinti.
(5) Ugyanazon bántalmazóval szemben ugyanaz a bántalmazott csak akkor kérheti újból ideiglenes megelőző távoltartás, illetve megelőző távoltartás elrendelését, ha elrendelésük e törvényben meghatározott feltételei ismételten megvalósulnak.
(6) Az ideiglenes megelőző távoltartó határozat, illetve megelőző távoltartó határozat meghozatalakor a rendőrség, illetve a bíróság tájékoztatja a bántalmazót a lakóhelyén és környékén igénybe vehető éjszakai szállást nyújtó intézmények helyéről, címéről és az igénybevétel feltételeiről.
(7) Az ideiglenes megelőző távoltartás, illetve a megelőző távoltartás a hatályát veszti, ha a bántalmazó ellen indított büntetőeljárásban a bíróság távoltartást rendel el.

Ebben az esetben azonban az apa elhelyezéséről kell gondoskodni. Amennyiben anyagi helyzete alapján nem képes albérlet megfizetésére, valamint nincs olyan ismerőse, hozzátartozója, aki befogadná (ez a leírásból nem derül ki), úgy az 1993. évi III. törvény által szabályozott éjjeli menedékhely és hajléktalanok átmeneti otthona biztosíthatja az apa „lakhatását”.

80. § (1) Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények – a hajléktalanok éjjeli menedékhelye és átmeneti szállása kivételével – ideiglenes jelleggel legfeljebb egyévi időtartamra teljes körű ellátást biztosítanak.
(2) Az átmeneti elhelyezés különös méltánylást érdemlő esetben az intézmény orvosa szakvéleményének figyelembevételével egy alkalommal, egy évvel meghosszabbítható.
(3) Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények típusai:
a) időskorúak gondozóháza;
b) fogyatékos személyek gondozóháza;
c) pszichiátriai betegek átmeneti otthona;
d) szenvedélybetegek átmeneti otthona;
e) éjjeli menedékhely;
f) hajléktalan személyek átmeneti szállása;

84. § (1) Az éjjeli menedékhely az önellátásra és a közösségi együttélés szabályainak betartására képes hajléktalan személyek éjszakai pihenését, valamint krízishelyzetben éjszakai szállás biztosítását lehetővé tevő szolgáltatás.
(2) A hajléktalan személyek átmeneti szállása azoknak a hajléktalan személyeknek az elhelyezését biztosítja, akik az életvitelszerű szálláshasználat és a szociális munka segítségével képesek az önellátásra.

27. JOGESET

G. Ferencné (41 éves) 2010. május 16-án ápolási díj megállapítása iránt terjeszt elő kérelmet az illetékességgel és hatáskörrel rendelkező hatóságnál. A kérelemből kiderül, hogy a kérelmező 17 éves lányát, Barbarát ápolja, aki a háziorvos igazolása szerint súlyos fogyatékos. Kérelmező házastársával és az ápolt gyermekkel él együtt. Ferenc havi jövedelme 165 ezer forint munkabér, míg kérelmező napi 4 órában végzett keresőtevékenysége után havi 40 ezer forint összegű jövedelemmel rendelkezik. A gyermek tanulmányokat már nem folytat, utána a szülők magasabb összegű családi pótlékra jogosultak. Kérelmező úgy nyilatkozik, hogy jogosultságot kizáró körülmény esetében nem áll fenn.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Tisztázandó kérdések:

- *Megállapítható-e kérelmező részére ápolási díj a szociális törvény alapján?*
- *Ha megállapítható az ellátás, akkor:*
  1. *milyen időponttól kell az ellátást folyósítani;*
  2. *mekkora lesz a havi támogatás bruttó/ nettó összege;*
  3. *mekkora lesz a 2010. május hónapban folyósított támogatás összege;*
  4. *melyik a kérelem elbírálására hatáskörrel rendelkező hatóság?*

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Ápolási díj

40. § Az ápolási díj a tartósan gondozásra szoruló személy otthoni ápolását ellátó nagykorú hozzátartozó részére biztosított anyagi hozzájárulás.

41. § (1) Ápolási díjra jogosult – a jegyes kivételével – a hozzátartozó [Ptk. 685. § *b)* pontja], ha állandó és tartós gondozásra szoruló

a) súlyosan fogyatékos, vagy

b) tartósan beteg 18 év alatti

személy gondozását, ápolását végzi.

(2) Az ápolási díjat – a 43/B. § (1) bekezdésében foglaltak kivételével – az ápolást végző személy lakóhelye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzője állapítja meg.

(3) Az (1) bekezdés alkalmazása során

a) súlyosan fogyatékos személy az, akinek

aa) segédeszközzel vagy műtéti úton nem korrigálható módon látóképessége teljesen hiányzik, vagy aliglátóként minimális látásmaradvánnyal rendelkezik, és ezért kizárólag tapintó – halló – életmód folytatására képes,
ab) hallásvesztesége olyan mértékű, hogy a beszédnek hallás útján történő megértésére és spontán elsajátítására segédeszközzel sem képes és halláskárosodása miatt a hangzó beszéd érthető ejtése elmarad,
ac) értelmi akadályozottsága genetikai, illetőleg magzati károsodás vagy szülési trauma következtében, továbbá tizennegyedik életévét megelőzően bekövetkező súlyos betegség miatt középsúlyos vagy annál nagyobb mértékű, továbbá aki IQ értékétől függetlenül a személyiség egészét érintő (pervazív) fejlődési zavarban szenved, és az autonómiai tesztek alapján állapota súlyosnak vagy középsúlyosnak minősíthető (BNO szerinti besorolása: F84.0-F84.9),
ad) mozgásszervi károsodása, illetőleg funkciózavara olyan mértékű, hogy helyváltoztatása a külön jogszabályban meghatározott segédeszköz állandó és szükségszerű használatát igényli, vagy állapota miatt helyváltoztatásra még segédeszközzel sem képes, vagy végtaghiánya miatt önmaga ellátására nem képes és állandó ápolásra, gondozásra szorul;
b) tartósan beteg az a személy, aki előreláthatólag három hónapnál hosszabb időtartamban állandó ápolást, gondozást igényel.
42. § (1) Nem jogosult ápolási díjra a hozzátartozó, ha
a) az ápolt személy két hónapot meghaladóan fekvőbeteg-gyógyintézeti, valamint nappali ellátást nyújtó vagy bentlakásos szociális intézményi ellátásban, illetőleg óvodai, gyermekvédelmi szakellátást nyújtó bentlakásos intézményi elhelyezésben részesül, vagy közoktatási intézmény tanulója, illetőleg felsőoktatási intézmény nappali tagozatos hallgatója kivéve, ha
aa) a közoktatási intézményben eltöltött idő a kötelező tanórai foglalkozások időtartamát nem haladja meg, vagy
ab) az óvoda, a nappali ellátást nyújtó szociális intézmény igénybevételének, illetőleg a felsőoktatási intézmény látogatási kötelezettségének időtartama átlagosan a napi 5 órát nem haladja meg, vagy
ac) az óvoda, a közoktatási, illetőleg a felsőoktatási intézmény látogatása, vagy a nappali ellátást nyújtó szociális intézmény igénybevétele csak az ápolást végző személy rendszeres közreműködésével valósítható meg;
b) rendszeres pénzellátásban részesül, és annak összege meghaladja az ápolási díj összegét, ide nem értve a (4) bekezdés szerinti esetet, valamint azt a táppénzt, amelyet az ápolási díj folyósításának időtartama alatt végzett keresőtevékenységéből adódó biztosítási jogviszony alapján – keresőképtelenné válása esetén – folyósítanak,
c) szakiskola, középiskola, illetve felsőoktatási intézmény nappali tagozatos tanulója, hallgatója;
d) keresőtevékenységet folytat és munkaideje – az otthon történő munkavégzés kivételével – a napi 4 órát meghaladja.

(2) Az ápolási díjra való jogosultságot meg kell szüntetni, ha
a) az ápolt személy állapota az állandó ápolást már nem teszi szükségessé,
b) az ápolást végző személy a kötelezettségét nem teljesíti,
c) az ápolt személy meghal,
d) az ápolást végző vagy az ápolt személy tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott,
e) az (1) bekezdésben megjelölt jogosultságot kizáró körülmény következik be.
(3) Az ápolt személy halála esetén az ápolási díj folyósítását a halál időpontját követő második hónap utolsó napjával kell megszüntetni.
(4) Az ápolási díjra való, 41. § (1) bekezdésének *a)* pontja szerinti jogosultság továbbra is fennáll, ha az ápolási díjban részesülő személy számára a Tny. szerint saját jogú nyugdíjnak minősülő ellátást állapítanak meg, feltéve, hogy az ápolási díjat a nyugdíj megállapításának időpontjában több mint tíz éve folyósítják.
43. § (1) Az ápolási díj megállapítása iránti kérelemhez csatolni kell a háziorvos
a) igazolását arról, hogy az ápolt
aa) súlyosan fogyatékos, vagy
ab) tartósan beteg,
b) arra vonatkozó szakvéleményét, hogy az ápolt állandó és tartós gondozásra szorul.
(2) A háziorvos az (1) bekezdés *a)* pontjában foglalt igazolást
a) az orvosszakértői szerv szakvéleménye, vagy
b) a megyei gyermek-szakfőorvos igazolása, vagy
c) a fekvőbeteg-szakellátást nyújtó intézmény vagy területileg illetékes szakrendelő intézet szakorvosa által kiadott zárójelentés, igazolás alapján állítja ki.
(3) A háziorvos az (1) bekezdés *aa)* pontjában foglalt igazolást a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján is kiállíthatja.
(4) Az ápolási díjat kérelmező személy, illetve az ápolási díjat megállapító szerv
a) az (1) bekezdés *a)* pontjában foglalt igazolás felülvizsgálatát az egészségügyi államigazgatási szerv által kijelölt, az ápolást indokoló diagnózis szerinti szakorvostól vagy szervtől,
b) az (1) bekezdés *b)* pontjában foglalt szakvélemény felülvizsgálatát az ápolt személy tartózkodási helye szerint illetékes módszertani intézmény által kijelölt szakértőtőlkérheti.
43/A. § (1) A települési önkormányzat jegyzője a fokozott ápolást igénylő súlyosan fogyatékos személy gondozását, ápolását végző személy kérelmére a 44. § (1) bekezdésének *b)* pontjában foglalt összegű ápolási díjat állapít meg.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazása során fokozott ápolást igénylő az a személy, aki mások személyes segítsége nélkül önállóan nem képes
a) étkezni, vagy
b) tisztálkodni, vagy
c) öltözködni, vagy

d) illemhelyet használni, vagy
e) lakáson belül – segédeszköz igénybevételével sem – közlekedni,
feltéve, hogy esetében az *a)–e)* pontokban foglaltak közül legalább három egyidejűleg fennáll.
(3) A települési önkormányzat, 2007. január 1-jétől a jegyző a (2) bekezdésben foglalt feltételek fennállásáról az ápolt személy tartózkodási helye szerint illetékes módszertani intézmény által kijelölt szakértő szakvéleménye alapján dönt. A szakvéleményben meg kell jelölni annak hatályát, amely azonban nem haladhatja meg a tíz évet.
(4) Az ápolási díjról döntést hozó szerv a módszertani intézmény által kijelölt szakértőnek a (3) bekezdés szerinti szakvélemény elkészítéséért díjat fizet. A díjazás összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény határozza meg.
(5) A (3) bekezdés szerinti szakvélemény felülvizsgálatát a szociális hatóság által külön jogszabály szerint kijelölt szakértő végzi.
43/B. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete – az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek fennállása esetén – ápolási díjat állapíthat meg annak a hozzátartozónak, aki 18. életévét betöltött tartósan beteg személy ápolását, gondozását végzi. A jogosultság megállapítása szempontjából figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülálló esetén annak 150%-ánál alacsonyabb jövedelmi jogosultsági feltételt nem írhat elő.
(2) Az (1) bekezdésben, valamint a 43/A. § (1) bekezdésében foglalt ápolási díj megállapítása során a 41–43. §-okban foglaltakat megfelelően alkalmazni kell.
(3) A települési önkormányzat rendeletében szabályozhatja, hogy az ápolást végző személy a kötelezettségét mely esetekben nem teljesíti [42. § (2) bek. *b)* pont], valamint a házi segítségnyújtást nyújtó szolgáltató, intézmény feladatait ezen kötelezettség teljesítésének ellenőrzésében.
44. § (1) Az ápolási díj havi összege az éves központi költségvetési törvényben meghatározott alapösszeg
a) 100%-a a 41. § (1) bekezdésében,
b) 130%-a a 43/A. § (1) bekezdésében, és
c) legalább 80%-a a 43/B. § (1) bekezdésében
foglalt esetben.
(2) Az ápolási díj havi összege a más rendszeres pénzellátásban részesülő jogosult esetén az (1) bekezdés szerinti összegnek és a jogosult részére folyósított más rendszeres pénzellátás havi összegének a különbözete. Ha a különbözet az ezer forintot nem éri el, a jogosult részére ezer forint összegű ápolási díjat kell megállapítani.
(3) Az ápolási díj folyósításának időtartama szolgálati időre jogosít. az ápolási díjban részesülő személy – ide nem értve a Tbj. 26. §-a alapján nyugdíjjárulék fizetésére nem kötelezett személyt – az ellátás után nyugdíjjárulék és magán-nyugdíjpénztári tagdíj fizetésére kötelezett. A települési önkormányzat az ápolási díj folyósításának időtartamára a társadalombiztosítási járulék nyugdíjbiztosítási ágazatára jutó járulék fizetésére kötelezett.

1. Milyen időponttól kell folyósítani?
Az ellátás a benyújtás napjától jár: 2010. május 16.

2. Mekkora lesz a támogatás bruttó/nettó összege?
A támogatás összege (2010. évben) bruttó 28 500 Ft, nettó: 25 795 Ft.
2010. május hónapban 16–31. napjáig bruttó 15 200 Ft, nettó 13 756 Ft részösszeg jár.

63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól

6. § (1) A megállapított pénzbeli és természetbeni szociális ellátások folyósításáról – a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel – a települési, a fővárosban a fővárosi kerületi önkormányzat jegyzője (a továbbiakban: jegyző) gondoskodik.
(2) A hajléktalan személyek rendszeres szociális segélyének, bérpótló juttatásának, valamint időskorúak járadékának folyósításáról a fővárosi főjegyző (a továbbiakban: főjegyző) gondoskodik.
(3) Az időskorúak járadékát, a rendszeres szociális segélyt, az ápolási díjat (a továbbiakban együtt: havi rendszeres szociális ellátás), a bérpótló juttatást, a havi rendszerességgel adott lakásfenntartási támogatást, adósságcsökkentési támogatást és átmeneti segélyt utólag, minden hónap 5-éig kell folyósítani.
(4) Ha a havi rendszeres szociális ellátás, a bérpótló juttatás és a havi rendszerességgel adott átmeneti segély nem a teljes hónapra jár, az ellátás összege az ellátás havi összege harmincad részének és az ellátási napok számának szorzata.
(5) A kérelmezőt a havi rendszerességgel járó
a) lakásfenntartási támogatás a kérelem benyújtása hónapjának első napjától illeti meg,
b) adósságcsökkentési támogatás, valamint az Szt. 38. §-a (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti lakásfenntartási támogatás a támogatásról rendelkező határozatban megjelölt időponttól illeti meg azzal, hogy a jogosultság kezdő hónapjában a havi támogatás teljes összegét kell folyósítani.
(6) A nem havi rendszerességgel adott lakásfenntartási támogatást és adósságcsökkentési támogatást a jogosultnak a lakásfenntartási kiadásokkal, illetve az adósságtörlesztéssel kapcsolatos fizetési kötelezettsége felmerülésének időpontjában kell folyósítani.
6/A. § (1) A kormány szociális hatóságként az Szt.
a) 4/A. §-a (1) bekezdésének *d)* pontja alkalmazása során a szociális és gyámhivatalt,
b) 4/A. §-a (2) bekezdésének alkalmazása során a jegyző székhelye szerint illetékes szociális és gyámhivatalt,
c) 43/A. §-a (5) bekezdésének alkalmazásában a fellebbezési eljárásra illetékes szociális és gyámhivatalt jelöli ki.
(2) Az Szt. szerinti, első fokon a jegyző hatáskörébe utalt hatósági ügyekben a szociális és gyámhivatal jár el fellebbezés elbírálására jogosult hatóságként.

(3) Az Szt.
a) 10. §-a (7) bekezdésének alkalmazásában állami adóhatóság a NAV illetékes megyei (főváros*i)* adóigazgatósága,
b) 10. §-a (8) és (9) bekezdésének alkalmazásában kincstár a Magyar Államkincstár Budapesti és Pest Megyei Igazgatósága,
c) 19. § (3) bekezdésének, 33. § (1) bekezdés *f)* és *g)* pontjának, 35. § (3) bekezdésének, 36. § (2) bekezdés *a)–c)* pontjának, 37/C. § (6) bekezdésének, valamint (8) bekezdés *a)* pontjának alkalmazásában állami foglalkoztatási szerv a megyei munkaügyi központ,
e) 43. §-a (4) bekezdésének *a)* pontja alkalmazásában egészségügyi államigazgatási szerv az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat területileg illetékes kistérségi intézetének tisztiorvosa,
f) 50. §-a (2) bekezdésének, 50/A. §-a (4)–(7) bekezdéseinek, 50/C. §-a (1) bekezdésének, 50/D. §-ának, valamint 53. §-a (1) és (3) bekezdésének alkalmazásában egészségbiztosítási szerv a területileg illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal egészségbiztosítási pénztári szakigazgatási szerve,
g) 50/C. §-a (2) és (5) bekezdésének, 50/E. §-a (1)–(2) bekezdésének, 51. §-a (2)–(3) bekezdésének és 52. §-a (2) bekezdésének alkalmazásában egészségbiztosítási szerv az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (a továbbiakban: OE*P)*,
h) 55. §-a (7) bekezdésének alkalmazásában ingatlanügyi hatóság az ingatlan fekvése szerint illetékes földhivatal.

3. Melyik a kérelem elbírálására hatáskörrel rendelkező hatóság?

A települési önkormányzat jegyzője: „41. § (2) Az ápolási díjat, az ápolást végző személy lakóhelye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzője állapítja meg.”

28. JOGESET

K. János közgyógyellátás megállapítása iránt terjeszt elő kérelmet az illetékességgel és hatáskörrel rendelkező hatóságnál. János feleségével él közös háztartásban, havi jövedelme 159 ezer forint összegű rokkantnyugdíj (II. csoportú rokkantság alapján), míg a házastárs havi jövedelme 95 ezer forint összegű munkabér. Kérelmező havi gyógyszerköltsége 13 520 forint, míg a gyógyító ellátás költsége 3500 forint. A határozathozatalra 2010. április 1-jén kerül sor. Kérelmező 2010. április 20-ig érvényes közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezik.

Az esettel kapcsolatos joganyag és az eset értelmezése

Tisztázandó kérdések

- *Megállapítható-e kérelmező részére a közgyógyellátásra való jogosultság a szociális törvény alapján?*
- *Ha megállapítható az ellátás, akkor:*
  1. *milyen időponttól kell a jogosultságot megállapítani;*
  2. *megállapítható-e, ha igen, akkor milyen összegben egyéni gyógyszerkeret;*
  3. *mekkora lesz az eseti keret összege;*
  4. *melyik a kérelem elbírálására hatáskörrel rendelkező hatóság;*
  5. *milyen időtartamra kell megállapítani a jogosultságot?*
- *Megállapítható-e a kérelmező részére a közgyógyellátás?*

Igen, a Szt. 50. § (1) bekezdés g) pontja alapján alanyi jogon jár a kérelmező részére.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Közgyógyellátás

49. § (1) A közgyógyellátás a szociálisan rászorult személy részére az egészségi állapota megőrzéséhez és helyreállításához kapcsolódó kiadásainak csökkentése érdekében biztosított hozzájárulás.

(2) A közgyógyellátási igazolvánnyal (a továbbiakban: igazolvány) rendelkező személy – külön jogszabályban meghatározottak szerint – térítésmentesen jogosult a társadalombiztosítási támogatásba befogadott *a)* járóbeteg-ellátás keretében rendelhető egyes, a biztonságos és gazdaságos gyógyszer- és gyógyászatisegédeszköz-ellátás, valamint a gyógyszerforgalmazás általános szabályairól szóló jogszabály-

ban meghatározott gyógyszerekre – ideértve a különleges táplálkozási igényt kielégítő tápszereket is – gyógyszerkerete erejéig,

b) egyes, a biztonságos és gazdaságos gyógyszer- és gyógyászatisegédeszköz-ellátás, valamint a gyógyszerforgalmazás általános szabályairól szóló jogszabályban meghatározott gyógyászati segédeszközökre, ideértve a protetikai és fogszabályozó eszközöket is, valamint azok javítására és kölcsönzésére, továbbá

c) az orvosi rehabilitáció céljából igénybe vehető gyógyászati ellátásokra [az *a)–c)* pont szerintiek a továbbiakban együtt: gyógyító ellátás].

(3) A (2) bekezdés *b)–c)* pontja szerinti esetben a közfinanszírozás alapjául elfogadott ár erejéig vehető igénybe térítésmentesen az ellátás.

(4) A gyógyszerkeret

a) a rendszeres gyógyszerszükséglet támogatását szolgáló egyéni gyógyszerkeretből, és

b) az akut megbetegedésből eredő gyógyszerszükséglet támogatását szolgáló eseti keretből

tevődik össze.

50. § (1) Közgyógyellátásra jogosult

a) az intézeti elhelyezett, az intézeti és állami nevelt kiskorú;

b) a rendszeres szociális segélyben részesülő egészségkárosodott személy;

c) a pénzellátásban részesülő hadigondozott és a nemzeti gondozott;

e) a központi szociális segélyben részesülő;

f) a rokkantsági járadékos;

g) az, aki I., II. csoportú rokkantsága alapján részesül nyugellátásban, baleseti nyugellátásban;

h) az aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül.

(2) Közgyógyellátásra jogosult az a személy is, akinek esetében a havi rendszeres gyógyító ellátásnak az egészségbiztosítási szerv által elismert térítési díja (a továbbiakban: rendszeres gyógyító ellátás költsége) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a 10%-át meghaladja, feltéve, hogy a családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét, egyedülélő esetén 150%-át. A rendszeres gyógyító ellátás költségének számításánál az Eb. 23. §-ának *b), d)* és *e)* pontja alapján fizetendő térítési díjat nem kell figyelembe venni.

(3) Az (1)–(2) bekezdésben foglaltakon kívül az a szociálisan rászorult személy is jogosult közgyógyellátásra, akinek esetében a települési önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek fennállnak. Az önkormányzat rendeletében

a) az egy főre számított havi családi jövedelemhatárt úgy kell szabályozni, hogy az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-ánál, egyedülélő esetén annak 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet, továbbá

b) a havi rendszeres gyógyító ellátás költségének mértékeként az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 25%-át meghaladó összeget jogosultsági feltételként nem lehet előírni; a szociális rászorultság további feltételeit az önkormányzat a helyi viszonyoknak megfelelően szabályozza.

(4) A közgyógyellátásra való jogosultságról a jegyző dönt. A jogosultság az (1) bekezdés szerinti jogosult esetében két évre, a (2)–(3) bekezdés szerinti jogosult esetében egy évre kerül megállapításra. A közgyógyellátásra való jogosultság kezdő időpontja – az (5) bekezdésben foglaltak kivételével – a jogosultságot megállapító határozat meghozatalát követő 15. nap.
(5) A közgyógyellátás iránti kérelem a jogosultság időtartama alatt, annak lejártát megelőző három hónapban is benyújtható. Amennyiben az eljárás a jogosultság lejárta előtt legalább 15 nappal korábban befejeződik, az új jogosultság kezdő időpontjaként a korábbi jogosultság lejártát követő napot kell megállapítani.
(6) Ha a (2)–(3) bekezdés szerinti jogosultsági feltételek alapján benyújtott, közgyógyellátás iránti kérelmet jogerősen elutasították, és az újabb kérelem benyújtásáig.
a) a gyógykezelést szolgáló terápiában, illetőleg a gyógyszerek térítési díjában nem következett be olyan változás, amelynek következtében a havi rendszeres gyógyító ellátás költsége megnőtt, és
b) a kérelmező jövedelme nem változott,
a jegyző a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasítja.
50/A. § (1) A jogosult számára kizárólag a személyes szükségletének kielégítéséhez szükséges gyógyító ellátás rendelhető.
(2) A havi rendszeres gyógyító ellátási szükségletet a háziorvos, illetve – személyes gondoskodást nyújtó átmeneti és bentlakásos szociális intézményben vagy gyermek- és ifjúságvédő intézetben, nevelőotthonban elhelyezett jogosult esetén – az intézmény orvosa (a továbbiakban együtt: háziorvos) igazolja.
(3) Az igazolás tartalmazza a kérelmező természetes személyazonosító adatait, lakóhelyét és tartózkodási helyét, TAJ számát, a tartósan fennálló betegségének a betegségek nemzetközi osztályozása szerinti kódját (a továbbiakban: BNO kó*d)*. Az igazolás tartalmazza továbbá az alkalmazandó terápiához szükséges gyógyító ellátások megnevezését, mennyiségét, gyógyszerek esetében a gyógyszer megnevezését és a külön jogszabályban meghatározott azonosító adatait, a gyógyszer formáját, mennyiségét, valamint a kívánt terápiás hatás eléréséhez szükséges napi mennyiségét és az adagolást. A csak szakorvos által vagy csak szakorvosi javaslatra rendelhető gyógyszereket az igazoláson a szakorvos nevének, pecsétszámának feltüntetésével külön meg kell jelölni. A szakorvos – a kérelmező igénye esetén – az általa rendelt havi rendszeres gyógyító ellátásokról a háziorvost tájékoztatja.
(4) A háziorvos igazolását a jegyző öt napon belül továbbítja az egészségbiztosítási szervnek. az 50. § (2)–(3) bekezdése alapján közgyógyellátást kérelmező személy esetében az igazolást a jegyző csak akkor továbbítja, ha a kérelmező megfelel az előírt jövedelmi feltételeknek.
(5) Az egészségbiztosítási szerv megvizsgálja az igazolásban feltüntetett havi rendszeres gyógyító ellátás iránti szükséglet szakmai megalapozottságát. Ha az igazolásban feltüntetett gyógyító ellátás iránti szükségletet az egészségbiztosítási szerv nem tartja megalapozottnak, a szakhatósági állásfoglalást megelőzően adategyeztetés céljából megkeresi az igazolást kiállító háziorvost.
(6) Az egészségbiztosítási szerv az általa elismert gyógyító ellátási szükséglet alapján szakhatósági állásfoglalást ad a jegyzőnek a rendszeres gyógyító ellátások havi költségéről. a 49. § (2) bekezdésének *b)–c)*

pontja szerinti esetben a közfinanszírozás alapjául elfogadott ár figyelembevételével számított térítési díjat kell alapul venni.
(7) A szakhatósági állásfoglalásban külön meg kell jelölni az egyéni gyógyszerkeret alapjául szolgáló gyógyszer térítési díjának – ideértve a külön jogszabály szerint kiemelt, indikációhoz kötött támogatásban részesített gyógyszerért dobozonként fizetendő díjat – összegét (a továbbiakban: gyógyszerköltség). A gyógyszerköltség meghatározásánál a kérelmező krónikus betegségéhez igazodó, egyhavi mennyiségre számolva legalacsonyabb költségű, külön jogszabályban meghatározott szakmai szabályok szerint elsőként választandó, legalacsonyabb napi terápiás költséggel alkalmazott készítményeket kell alapul venni. A gyógyszerköltség megállapítása során legfeljebb havi 6000 forintig vehetők figyelembe a nem csak szakorvos által, illetve nem csak szakorvosi javaslatra rendelhető gyógyszerek. Ha a kérelmező havi gyógyszerköltsége a 6000 forintot meghaladja, a 6000 forint feletti összeg a szakhatósági állásfoglalásban a csak szakorvos által, illetve csak szakorvosi javaslat alapján rendelhető gyógyszerek figyelembevételével, az egészségbiztosítási szerv vezetőjének döntése alapján állapítható meg.
(8) Az egyéni gyógyszerkeret összege a jogosult egyéni havi rendszeres gyógyszerköltsége, de 2006. évben legfeljebb havi 12 000 Ft lehet. A 2006. évet követően az egyéni gyógyszerkeret legmagasabb havi összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény határozza meg. Amennyiben az egyéni rendszeres gyógyszerköltség a havi 1000 Ft-ot nem éri el, egyéni gyógyszerkeret nem kerül megállapításra.
(9) Az eseti keret éves összege 2006. évben 6000 Ft. A 2006. évet követően az eseti keret összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény határozza meg. Amennyiben a közgyógyellátásra jogosult személy részére egyéni gyógyszerkeret nem kerül megállapításra, a gyógyszerkeret megegyezik az eseti kerettel.
(10) A jegyző nyolc napon belül dönt.
a) a közgyógyellátásra való jogosultságról,
b) a közgyógyellátásra való jogosultság kezdő időpontjáról,
c) a jogosult gyógyszerkeretéről, külön megjelölve – a (6) bekezdés szerinti szakhatósági állásfoglalás alapján – az egyéni gyógyszerkeret összegét.
(11) Az 50. § (1) bekezdése szerinti jogosult esetében – amennyiben rendszeres gyógyszerköltség hiányában egyéni gyógyszerkeret megállapítását nem igényli – az eljárásra a (2)–(8) bekezdést nem kell alkalmazni.
(12) Ha az egyéni gyógyszerkeret legmagasabb havi összege, illetőleg az eseti keret összege a (8)–(9) bekezdés szerint, az éves központi költségvetésről szóló törvény alapján változik, a megváltozott összegeket a hatálybalépés időpontját követően megállapított új jogosultság esetében kell alkalmazni.
(13) Az igazolvánnyal rendelkező személy a gyógyszerkerete erejéig kiváltott, külön jogszabály szerint kiemelt, indikációhoz kötött támogatásban részesített gyógyszerért dobozonként fizetendő díjat a gyógyszerkerete terhére fizeti meg.

50/B. § (1) Az egyéni gyógyszerkeret és az eseti keret a jogosultság időtartamára kerül megállapításra. az 50. § (2)–(3) bekezdése szerinti jogosultságot és a gyógyszerkeretet 18 hónapnál nem régebben kiadott szakhatósági állásfoglalás alapján lehet megállapítani.
(2) Amennyiben az ellátásban részesülő személy egészségi állapotában, a gyógykezelését szolgáló terápiában, illetőleg a keret megállapításakor figyelembe vett gyógyszerek térítési díjában olyan változás következik be, amelynek következtében havi rendszeres kiadása a gyógyszerkeret megállapításakor figyelembe vett gyógyszerköltséghez képest ténylegesen legalább 1000 forinttal megváltozik, az ellátásban részesülő személy kérelmére lehetőség van az egyéni gyógyszerkeret év közbeni felülvizsgálatára.
(3) A felülvizsgálat során az egyéni gyógyszerkeret újbóli megállapítására abban az esetben kerül sor, ha a gyógyszerköltség havi változásának összege az 1000 forintot eléri. Az eljárás során az 50/A. § szabályait kell megfelelően alkalmazni.
(4) A felülvizsgálat során megállapított magasabb egyéni gyógyszerkeret a határozat meghozatalát követő 15. naptól jár. A felülvizsgálat során megállapított alacsonyabb egyéni gyógyszerkeret a határozat meghozatalát követő 30. naptól jár. Ha a felülvizsgálat eredményeképpen a jogosultság megszüntetésére kerül sor, annak időpontja a határozat meghozatalát követő 30. nap.
(5) A jogosultság lejártát megelőző három hónapban az egyéni gyógyszerkeret felülvizsgálatát nem lehet kérni.
50/C. § (1) Az igazolványt az egészségbiztosítási szerv – a jogosultságot megállapító határozat alapján – az abban megjelölt időtartamra, hivatalból állítja ki.
(2) Az egészségbiztosítási szerv a közgyógyellátásra jogosult személy jogosultságáról, továbbá gyógyszerkeretének figyelemmel kísérése céljából hatósági nyilvántartást vezet.
(3) A nyilvántartás tartalmazza
a) a jogosult nevét, lakóhelyét és tartózkodási helyét,
b) a jogosult TAJ számát,
c) a közgyógyellátásra való jogosultság kezdő és befejező időpontját,
d) a közgyógyellátásra való jogosultság megállapításáról döntést hozó szerv megnevezését és határozatának számát,
e) a jogosult betegségének BNO kódját,
f) a jogosult számára megállapított, a jogosultsági időtartam alatt még felhasználható és az 50/E. §-ban szabályozott időszakban még rendelkezésre álló gyógyszerkeretének összegét,
g) a jogosult közgyógyellátási igazolványának számát.
(4) A nyilvántartás adatainak megismerésére – a (3) bekezdés *e)* pontja szerinti adat kivételével – az 51. §-ban meghatározott módon és célból a működési engedéllyel rendelkező gyógyszertár jogosult.
(5) Az egészségbiztosítási szerv a tárolt adatokat a közgyógyellátásra való jogosultság megszűnését követő ötödik év elteltével törli a nyilvántartásból.

50/D. § Az egészségbiztosítási szerv ellenőrzi a háziorvos, illetve a szakorvos közgyógyellátással kapcsolatos tevékenységét. Ha az egészségbiztosítási szerv az ellenőrzés alapján indokoltnak tartja a közgyógyellátásra jogosult személy egyéni gyógyszerkeretének felülvizsgálatát, azt a jegyzőnél kezdeményezi.
50/E. § (1) Az egészségbiztosítási szerv az elszámolási-nyilvántartási rendszerében az egyéni gyógyszerkeretet három havonta, egyenlő részletekben – első alkalommal a jogosultság kezdő időpontjával – nyitja meg. Az egyéni gyógyszerkeret év közbeni felülvizsgálata esetén az egészségbiztosítási szerv a módosított egyéni gyógyszerkeretnek az időarányos, a jogosultság időtartamából hátra levő időtartamra eső részét nyitja meg három havonta.
(2) Az eseti keret összegét az egészségbiztosítási szerv a jogosultság kezdő időpontjával nyitja meg. Két évre megállapított jogosultság esetén az eseti keretet évente, a jogosultság kezdő időpontjával, illetve az attól számított egy év elteltével kell megnyitni.
(3) A gyógyszerkeret az igazolvány hatályosságának az ideje alatt használható fel.
51. § (1) A gyógyszertár a közgyógyellátás keretében történő gyógyszerkiadást megelőzően ellenőrzi, hogy a vényen feltüntetett személy szerepel-e a hatósági nyilvántartásban, továbbá tájékoztatást ad a jogosult részére még rendelkezésre álló gyógyszerkeret összegéről.
(2) A gyógyszertár a közgyógyellátás keretében térítésmentesen a gyógyszerkeretnek az egészségbiztosítási szerv nyilvántartása szerint az 50/E. §-ban meghatározott időszakban rendelkezésre álló összegéig ad ki gyógyszert.
(3) A gyógyszer térítési díját nem lehet részben gyógyszerkeretből, részben a jogosult saját költségéből fedezni. Amennyiben a gyógyszer térítési díját az egészségbiztosítási szerv által a három hónapos tárgyidőszakra megnyitott gyógyszerkeret nem fedezi, azt – a (4) bekezdésszerinti kivétellel – a közgyógyellátott fizeti meg. A három hónapos tárgyidőszakban így megmaradt összeg – a jogosultsági éven belül – a következő három hónapos tárgyidőszakban megnyitott gyógyszerkeret összegét növeli.
(4) Az éves gyógyszerkeret kimerülése előtt a gyógyszerkeretből még rendelkezésre álló, a jogosult részére rendelt gyógyszer térítési díját el nem érő maradványösszeg a gyógyszer térítési díjának kiegészítésére is felhasználható, azzal, hogy a maradványösszeg és a gyógyszer térítési díja közötti különbözetet a közgyógyellátott fizeti meg.
52. § (1) A jegyző által a közgyógyellátottakról vezetett nyilvántartás a 18. § *a)–g)* pontjaiban foglaltakon túl tartalmazza a közgyógyellátott gyógyszerkeretét és igazolványa számát.
(2) A jegyző és az egészségbiztosítási szerv – kormányrendeletben szabályozott módon – a nyilvántartás adatait évente egyeztetik.
53. § (1) Az 50. § (3) bekezdése alapján kiállított igazolvány után a települési önkormányzat – a (2) bekezdés szerinti eltéréssel – térítést fizet. A térítés az igazolvány kiállítását követő egyéves időtartamra szól. A térítés összege a megállapított gyógyszerkeret éves összegének 30%-a, amelyet a jogosultság kezdetétől számított három munkanapon belül az egészségbiztosítási szervnek át kell utalni. Amennyiben az egyéni gyógyszerkeret év közbeni felülvizsgálata során fél évnél hosszabb időtartamra magasabb gyógyszerkeret kerül megállapításra, a különbözet 6 havi összegének 30%-át is át kell utalni az egészségbiztosítási szerv

részére. Amennyiben a települési önkormányzat a jogosultság kezdetétől számított 30 napon belül fizetési kötelezettségének nem tesz eleget, az egészségbiztosítási szerv megkeresésére az állami adóhatóság adók módjára hajtja be a követelést az önkormányzat költségvetési elszámolási számlájáról.
(2) Amennyiben a közgyógyellátást igénylő személy az új jogosultság kezdetének időpontja előtt meghal, a települési önkormányzatnak nem kell térítést fizetnie.
(3) Amennyiben a közgyógyellátásra jogosult az igazolvány kiállítását követően fél éven belül meghal vagy elveszíti jogosultságát, az önkormányzat visszaigényelheti a befizetett térítési díj felét. Amennyiben az egyéni gyógyszerkeret év közbeni felülvizsgálata során fél évnél hosszabb időtartamra alacsonyabb gyógyszerkeret kerül megállapításra, az önkormányzat visszaigényelheti az egészségbiztosítási szervtől a különbözet 6 havi összegének 30%-át.

Milyen időponttól kell megállapítani a jogosultságot?
A jogosultság kezdő időpontja 2010. április 21. lesz az Szt. 50. § (5) bekezdése alapján.
Egyéni gyógyszerkeret: 12 000 Ft, az eseti gyógyszerkeret: 6000 Ft .

2009. évi CXXX. törvény a Magyar Köztársaság 2010. évi költségvetéséről

77. § (1) Az Szt. 50/A. §-ának (8) bekezdése szerinti egyéni gyógyszerkeret havi összege 2010. évben 12 000 forint.
(2) Az Szt. 50/A. §-ának (9) bekezdése szerinti eseti keret éves összege 2010. évben 6000 forint.

Melyik a kérelem elbírálására hatáskörrel rendelkező hatóság?
A kérelmező lakóhelye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzője.

Milyen időtartamra kell megállapítani a jogosultságot?
A jogosultságot két évre állapítják meg az 50. § (4) alapján.

29. JOGESET

K. L. férjével, nagykorú testvérével és öt kiskorú gyermekével él együtt másfél szobás, komfort nélküli bérlakásban. A gyerekek ingerszegény környezetben élnek, a család minimális jövedelemmel rendelkezik (családi pótlék, gyet, minimumnyugdíj). Az apa nemrég szabadult a börtönből, nehezen illeszkedik be a család életébe, agresszív viselkedése a családot ellehetetleníti. K. L. nap mint nap „vasazni" jár, ebből a pénzből próbálja eltartani családját. Ebben a nehéz helyzetben a súlyos beteg gyermek (értelmi fogyatékosság, mozgásszervi deformitás) megszületése tovább nehezíti a család mindennapi életét. A gyermek betegsége miatt állandó felügyeletet igényel, az anya tőle telhetően ellátja a feladatát, bár férjétől kevés segítséget kap. Az állandó megélhetési problémák miatt a család anyagi segítséget kér az önkormányzattól. K. L. családja szociális támogatásokból próbálja meg kiegészíteni szerény jövedelmét. Minden lehetséges támogatást kimerítenek, további pénzbeli segítésre már nincs lehetőség.

Ebben a helyzetben következik be a tragédia, beteg gyermeküket hasi fájdalmakkal viszik az orvoshoz, aki rögtön beutalja a kórházba. A kórházban panaszai nem enyhülnek. A gyermek állapotában olyan súlyos tünetek jelentkeznek, hogy mentőhelikopterrel Budapestre kell szállítani. Sajnos a szállítást a gyermek már nem bírja ki, útközben meghal. A mentőhelikopter Veszprémnél száll le, és az elhunytat az ottani proszektúrára viszik.

A család, miután megtudja mi történt a gyermekkel, kétségbeesve fordul az önkormányzathoz, és kérik, valamilyen formában, de segítsenek rajtuk. Tisztában vannak azzal, hogy minden támogatást kimerítettek, de gyermeküket tisztességgel szeretnék eltemetni.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó jogi kérdések:

- *Milyen esetben van lehetőség köztemetésre?*
- *Milyen esetben lehet temetési segélyt megállapítani?*
- *Az elhunyt hazahozatalához K. L. nagykorú testvére részesülhet-e átmeneti segélyben?*

Temetés

1999. évi XLIII. törvény a temetőkről és a temetkezésről

20. § (1) A temetésről sorrendben a következők kötelesek gondoskodni:
a) aki a temetést szerződésben vállalta;

b) akit arra az elhunyt végrendelete kötelez;
c) végintézkedés hiányában elhunyt temetéséről az elhalálozása előtt vele együtt élő házastársa vagy élettársa;
d) az elhunyt egyéb közeli hozzátartozója [Ptk. 685. § *b)* pontja] a törvényes öröklés rendje szerint.
(2) Ha temetésre kötelezett személy nincs, ismeretlen helyen tartózkodik, vagy a kötelezettségét nem teljesíti, a temetésről az elhalálozás helye szerint illetékes települési önkormányzat (fővárosban a kerületi önkormányzat) polgármestere – jogszabályban meghatározott határidőn belül – gondoskodik.

Halottszállítás

35. § (1) Holttestet szállítani kizárólag a közegészségügyi és a járványügyi szabályokat és az alapvető kegyeleti feltételeket kielégítő, erre a célra kialakított járműben, fedéllel ellátott koporsóban (szállítókoporsóban) lehet.
(2) Rendkívüli halálesetekkel összefüggő halottszállításról külön jogszabály rendelkezik.
36. § (1) Holttest, urna külföldre történő szállításához – ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik – a rendeltetési hely szerinti ország hatóságának, valamint az elhalálozás helye szerint egészségügyi államigazgatási szervnek az engedélye szükséges.
(2) Holttest külföldről Magyarországra való szállításához be kell szerezni a magyar külképviselet hatósági engedélyét, valamint az indító ország közegészségügyi hatóságának szállítási engedélyét, továbbá a befogadó temető, illetve temetkezési hely nyilatkozatát.
(3) A nemzetközi halottszállítás egyéb feltételeit külön jogszabály tartalmazza.

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

685. § *b)* közeli hozzátartozók: a házastárs, a bejegyzett élettárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és neveltgyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő, valamint a testvér; hozzátartozó továbbá: az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, bejegyzett élettársa, a jegyes, a házastárs, a bejegyzett élettárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa, bejegyzett élettársa;

Temetési segély elrendelése

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Temetési segély

46. § (1) A települési önkormányzat a rendeletében meghatározott feltételek szerint temetési segélyt állapíthat meg annak, aki a meghalt személy eltemettetéséről gondoskodott annak ellenére, hogy arra nem volt köteles, vagy tartására köteles hozzátartozó volt ugyan, de a temetési költségek viselése a saját, illetve családja létfenntartását veszélyezteti. A jogosultság megállapítása szempontjából figyelembe vehető egy

főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülélő esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.515
(2) Temetési segély nem állapítható meg annak a személynek, aki a hadigondozásról szóló 1994. évi XLV. törvény alapján temetési hozzájárulásban részesül.
(3) A temetési segély összege nem lehet kevesebb a helyben szokásos, legolcsóbb temetés költségének 10%-ánál, de elérheti annak teljes összegét, ha a temetési költségek viselése a kérelmezőnek vagy családjának a létfenntartását veszélyezteti.

Köztemetés elrendelése

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Köztemetés
48. § (1) A haláleset helye szerint illetékes települési önkormányzat polgármestere önkormányzati hatáskörben – a halálesetről való tudomásszerzést követő harminc napon belül – gondoskodik az elhunyt személy közköltségen történő eltemettetéséről, ha
a) nincs vagy nem lelhető fel az eltemettetésre köteles személy, vagy
b) az eltemettetésre köteles személy az eltemettetésről nem gondoskodik.
(2) Az elhunyt személy elhalálozása időpontjában fennálló lakóhelye (a továbbiakban: utolsó lakóhely) szerinti települési önkormányzat a köztemetés költségét az (1) bekezdés szerinti önkormányzatnak megtéríti. A megtérítés iránti igényt a köztemetés elrendelésétől számított két hónapon belül kell bejelenteni.
(3) Az elhunyt személy utolsó lakóhelye szerinti települési önkormányzat
a) a költségeket hagyatéki teherként a területileg illetékes közjegyzőnél bejelenti, vagy
b) az eltemettetésre köteles személyt a köztemetés költségeinek megtérítésére kötelezi.
(4) A települési önkormányzat a rendeletében szabályozottak szerint a (3) bekezdés *b)* pontjában meghatározott megtérítési kötelezettség alól részben vagy egészben különös méltánylást érdemlő körülmények fennállása esetén mentesítheti az eltemettetésre köteles személyt.
(5) Ha az elhunyt személynek utolsó lakóhelye nem volt, vagy az nem ismert, úgy a temetési költséget viselő önkormányzat a (3) bekezdés szerint jár el.

Az elhunyt hazahozatalához az anya nagykorú testvérének átmeneti segély adása

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Átmeneti segély

45. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére a rendeletében meghatározott átmeneti segélyt nyújt. Átmeneti segély pénzintézeti segélynek nem minősülő kamatmentes kölcsön formájában is nyújtható.

(2) Az átmeneti segély esetén az ellátás megállapításánál figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülélő esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.

(3) Az átmeneti segély adható alkalmanként és havi rendszerességgel. Az alkalmankénti segély gyógyszertámogatásként, illetve az egészségbiztosítás által nem vagy csak részben támogatott egészségügyi szolgáltatás díjaként is megítélhető. A havi rendszerességgel adott átmeneti segély jövedelemkiegészítő támogatásként, rendszeres nevelési támogatásként, továbbá az önkormányzat rendeletében meghatározott más ellátási formaként is nyújtható.

(4) Elsősorban azokat a személyeket indokolt átmeneti segélyben részesíteni, akik önmaguk, illetve családjuk létfenntartásáról más módon nem tudnak gondoskodni, vagy alkalmanként jelentkező többletkiadások, különösen betegség, elemi kár miatt anyagi segítségre szorulnak.

(5) A fővárosban – ha a fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzat másként nem állapodik meg – a hajléktalanok átmeneti segélyezése a fővárosi önkormányzat feladata.

30. JOGESET

H. Zsigmond aktív korúak ellátása iránt terjeszt elő kérelmet 2010. május 1-jén a hatáskörrel rendelkező illetékes hatóságnál. Kérelmező 22 éves, a megelőző 2 évben 400 nap időtartamig az állami foglalkoztatási szervvel együttműködött. Kérelmező a megelőző 12 hónapban alkalmi munkavállalói kiskönyvvel dolgozott, havi átlagban 25 ezer forintot keresett. Zsigmond úgy nyilatkozott, hogy édesanyja havi 25 ezer forint összegben támogatja minden hónapban. Kérelmező vagyonnyilatkozatából kiderül, hogy két gépjármű van a tulajdonában: az egyik értéke 750 ezer forint, míg a másiké 850 ezer forint. Zsigmond kérelemből kiderül az is, hogy jelenleg másodéves egyetemi hallgató, a Z. egyetem levelező tagozatán folytat tanulmányokat.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Tisztázandó kérdések:

- *Megállapítható-e kérelmező részére aktív korúak ellátása?*
- *Értékelje a gépjárművek jelentőségét a kérelem elbírálása szempontjából!*
- *Értékelje a kérelmező bevételeinek relevanciáját a kérelem elbírálása szempontjából!*
- *Ha megállapítható az ellátás, akkor:*
  1. *milyen időponttól kell az ellátást folyósítani;*
  2. *rendszeres szociális segélyre vagy rendelkezésre állási támogatásra lehet jogosult a kérelmező;*
  3. *ki fog gondoskodni az ellátás folyósításáról?*

Megállapítható-e az aktív korúak támogatása Zsigmond számára?

Az aktív korúak ellátását az 1993. évi III. szociális törvény taglalja. A törvény 33 §-a tartalmazza azokat a feltételeket, melyek megléte esetén jár az egyénnek az aktív korúak támogatása.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Aktív korúak ellátása

33. § (1) Az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújtott ellátás. A jegyző aktív korúak ellátására való jogosultságot állapít meg annak az aktív korú személynek,

a) aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, illetve legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy

b) aki vakok személyi járadékában részesül, vagy

c) aki fogyatékossági támogatásban részesül [az *a)–c)* pont szerinti személy a továbbiakban együtt: egészségkárosodott személy], vagy
d) akinek esetében a munkanélküli-járadék, álláskeresési járadék, álláskeresési segély, vállalkozói járadék (a továbbiakban együtt: álláskeresési támogatás) folyósítási időtartama lejárt, vagy
e) akinek esetében az álláskeresési támogatás folyósítását keresőtevékenység folytatása miatt a folyósítási idő lejártát megelőzően szüntették meg, és a keresőtevékenységet követően az Flt. alapján álláskeresési támogatásra nem szerez jogosultságot, vagy
f) aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az állami foglalkoztatási szervvel legalább egy év időtartamig együttműködött, vagy
g) akinek esetében az ápolási díj, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, a rendszeres szociális járadék, a bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, az átmeneti járadék, a rehabilitációs járadék, a rokkantsági nyugdíj, a baleseti rokkantsági nyugdíj, az ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítása megszűnt, illetve az özvegyi nyugdíj folyósítása a Tny. 52. §-ának (3) bekezdése szerinti okból szűnt meg, és közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően az állami foglalkoztatási szervvel legalább három hónapig együttműködött, feltéve, hogy saját maga és családjának megélhetése más módon nem biztosított, és keresőtevékenységet – ide nem értve a közfoglalkoztatást, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát – nem folytat
(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában akkor nem biztosított a megélhetés, ha a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át és vagyona nincs. Az aktív korúak ellátása tekintetében fogyasztási egység a családtagoknak a családon belüli fogyasztási szerkezetet kifejező arányszáma, ahol
a) az első nagykorú családtag arányszáma 1,0, azzal, hogy a gyermekét egyedülállóként nevelő szülő arányszáma 0,2-vel növekszik,
b) a házas- vagy élettárs arányszáma 0,9,
c) az első és második gyermek arányszáma gyermekenként 0,8,
d) minden további gyermek arányszáma gyermekenként 0,7,
e) a fogyatékos gyermek arányszáma 1,0, azzal, hogy a fogyatékos gyermeket a *c)* és *d)* pont alkalmazásánál figyelmen kívül kell hagyni, továbbá ahol
f) az *a)* és *b)* pontok szerinti arányszám 0,2-vel növekszik, ha a személy fogyatékossági támogatásban részesül.
(3) Az (1) bekezdés *f)* és *g)* pontja szerinti előzetes együttműködés időtartamának számításánál az aktív korúak ellátásának megállapítására irányuló kérelmet benyújtó személy által ezen időtartam alatt folytatott keresőtevékenység időtartamát is figyelembe kell venni.
(4) Az aktív korúak ellátására való jogosultság
a) az (1) bekezdés *d)* pontjában foglalt esetben az Flt. alapján folyósított álláskeresési támogatás időtartamának kimerítésétől,
b) az (1) bekezdés *e)* pontjában foglalt esetben a keresőtevékenység megszűnésétől,

c) az (1) bekezdés *g)* pontja szerinti rendszeres pénzellátás folyósításának megszűnésétől számított tizenkettő hónapon belül benyújtott kérelem alapján állapítható meg.
(5) Aktív korúak ellátására egy családban egyidejűleg – a (6) bekezdésben meghatározott kivétellel – csak egy személy jogosult.
(6) Egy családban egyidejűleg két személy abban az esetben jogosult az aktív korúak ellátására, ha az egyik személy a foglalkoztatást helyettesítő támogatás, míg a másik személy a rendszeres szociális segély feltételeinek felel meg.
34. § (1) Nem állapítható meg az aktív korúak ellátására való jogosultság annak a személynek, aki
a) előzetes letartóztatásban van, elzárás büntetését, illetve szabadságvesztés büntetését tölti,
b) a 3. § (3) bekezdése alá tartozik, és – a határ menti ingázó munkavállalókat kivéve – tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott,
c) gyermekgondozási segélyben, illetve gyermeknevelési támogatásban részesül,
d) gyermekgondozási segélyre jogosult, a gyermek egyéves korának betöltéséig,
e) az Flt. szerint az álláskeresési támogatás megállapításához szükséges munkaviszonnyal rendelkezik,
f) katonai szolgálatot teljesít,
g) közoktatási, illetőleg felsőoktatási intézményben nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat, vagy
h) az Flt. szerint képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül.
(2) Meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a személynek,
a) akire vonatkozóan az (1) bekezdés *a)–g)* pontja szerinti körülmények valamelyike bekövetkezett,
b) aki az aktív korúak ellátására való jogosultság feltételeinek vagy az annak keretében megállapított pénzbeli ellátás összegének felülvizsgálatára irányuló, a 25. § (4)–(6) bekezdése szerinti eljárást akadályozza,
c) aki keresőtevékenységet folytat, kivéve, ha a keresőtevékenység alapjául szolgáló jogviszonyt 90 napot meg nem haladó időtartamra létesítette, továbbá ide nem értve a közfoglalkoztatást, az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát,
d) akire vonatkozóan az aktív korúak ellátására való jogosultság fennállása alatt a munkaügyi hatóság a jogellenes munkavégzés tényét két éven belül ismételten jogerősen megállapította, vagy
e) akinek a 36. § (2) bekezdése alapján a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra, vagy a 37/B. § (2) bekezdése alapján a rendszeres szociális segélyre való jogosultságát meg kell szüntetni.
(3) Az aktív korú személy részére az aktív korúak ellátására való jogosultság a megszüntetéstől számított harminchat hónapon belül – ide nem értve a (2) bekezdés *b), d)* és *e)* pontja szerinti megszüntetési eseteket – az előzetes együttműködési kötelezettség teljesítése nélkül ismételten megállapítható, amennyiben a jogosultsági feltételek egyébként fennállnak.
(4) A jegyző a jogellenesen munkát végző aktív korúak ellátására jogosult személy ellátásának folyósítását – a munkaügyi hatóságnak a jogsértés tényét első ízben megállapító jogerős és végrehajtható határozata

alapján, a határozat jogerőre emelkedéséről szóló értesítés megérkezését követő hónap első napjától – egy hónap időtartamra felfüggeszti.

35. § (1) Az a személy, akinek az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították – a 37. §-ban foglaltak szerinti kivétellel – foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult.

(2) A települési önkormányzat rendeletében a bérpótló juttatásra való jogosultság egyéb feltételeként előírhatja, hogy a kérelem benyújtója, illetve az ellátás jogosultja a lakókörnyezete rendezettségének biztosítására vonatkozó, a rendeletében megállapított feltételeket teljesítse. A lakókörnyezet rendezettségének biztosítása körében a kérelmező vagy jogosult által életvitelszerűen lakott lakás vagy ház és annak udvara, kertje, a kerítéssel kívül határos terület, járda tisztán tartása, az ingatlan állagának és rendeltetésszerű használhatóságának, valamint higiénikus állapotának biztosítására irányuló kötelezettség írható elő. A rendeletben megállapított feltételek teljesítésére a kérelmezőt, illetve a jogosultat megfelelő, de legalább ötnapos határidő tűzésével a jegyzőnek – az elvégzendő tevékenységek konkrét megjelölésével – fel kell szólítania.

(3) A foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult személy az állami foglalkoztatási szervnél kéri az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét, valamint köteles az állami foglalkoztatási szervvel együttműködni.

(4) A foglalkoztatást helyettesítő támogatás havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege.

(5) Közfoglalkoztatásban részt vevő személy esetében a foglalkoztatást helyettesítő támogatásnak a 25. § (4)–(6) bekezdése szerinti felülvizsgálatát a közfoglalkoztatás megszűnését követően kell lefolytatni.

36. § (1) Ha a jogosult

a) 90 napnál nem hosszabb időtartamra létesített jogviszony alapján keresőtevékenységet végez, a jogviszony fennállásának időtartama alatt,

b) közfoglalkoztatásban vesz részt, a közfoglalkoztatásban való részvétel időtartama alatt, vagy

c) olyan képzésben vesz részt, amelynek keretében képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül, a keresetpótló juttatás folyósításának időtartama alatt

a foglalkoztatást helyettesítő támogatás folyósítása szünetel.

(2) A 34. § (2) bekezdésében foglaltakon túl meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult személynek

a) aki az állami foglalkoztatási szervvel való együttműködés keretében számára felajánlott, az Flt. 54. § 10*a)–c)* bekezdésében foglaltak szerinti munkalehetőséget nem fogadja el, vagy a közfoglalkoztatásra irányuló jogviszonyát jogellenesen megszünteti, továbbá, akinek a közfoglalkoztatásra irányuló jogviszonyát a munkáltató rendkívüli felmondással szüntette meg;

b) akit az állami foglalkoztatási szerv- neki felróható okból-törölt az álláskeresők nyilvántartásából;

c) aki az állami foglalkoztatási szervnél az aktív korúak ellátásának megállapításáról szóló határozatban foglalt határidőig nem kérelmezi az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét;

d) aki a 33. § (7) bekezdés szerinti feltételeknek – a felszólítás ellenére – nem tesz eleget; vagy

e) aki a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra való jogosultságának a 25. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti éves felülvizsgálata során, a felülvizsgálat időpontját megelőző egy évben a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra való jogosultságának fennállása alatt legalább 30 nap időtartamban
ea) közfoglalkoztatásban nem vett részt, vagy
eb) keresőtevékenységet – ideértve az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerint létesített munkaviszony keretében végzett, valamint a háztartási munkát is – nem folytatott, vagy
ec) munkaerő-piaci programban nem vett részt, vagy
ed) az Flt. szerinti és legalább hat hónap időtartamra meghirdetett képzésben nem vett részt vagy ilyen képzésben való részvétele nincs folyamatban.
(3) A (2) bekezdés *e)* pontjában meghatározott 30 napos időtartam számításakor az e*b)*-e*d)* alpontok szerinti tevékenységeknek a felülvizsgálat időpontját megelőző évben teljesített időtartamát össze kell számítani. Amennyiben a jogosult az *e)* pont szerinti feltételt így sem tudja teljesíteni, a 30 nap számításánál a közérdekű önkéntes tevékenységének időtartamát is figyelembe kell venni.
37. § (1) Az az aktív korúak ellátására jogosult személy, aki az ellátásra való jogosultság kezdő napján
a) egészségkárosodott személynek minősül, vagy
b) az 55. életévét betöltötte, vagy
c) 14 éven aluli kiskorú gyermeket nevel – feltéve, hogy a családban élő gyermekek valamelyikére tekintettel más személy nem részesül a Cst. szerinti gyermekgondozási támogatásban, vagy gyermekgondozási díjban, terhességi-gyermekágyi segélyben – és a gyermek ellátását napközbeni ellátást biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek.] nem tudják biztosítani, vagy
d) a települési önkormányzat rendeletében az aktív korúak ellátására jogosult személyek családi körülményeire, egészségi vagy mentális állapotára tekintettel meghatározott egyéb feltételeknek megfelel,
rendszeres szociális segélyre jogosult.
(2) Amennyiben az (1) bekezdés szerinti valamely feltétel az aktív korúak ellátására való jogosultság megállapítását követően következik be, a jogosult részére a rendszeres szociális segélyt a feltétel bekövetkezésének időpontját követő hónap első napjától kell megállapítani.
(3) Ha az (1) bekezdés *a)*, *c)*, illetve *d)* pontja szerinti valamely feltétel megszűnik, a feltétel megszűnését követő hónap első napjától a 35. § (1) bekezdése szerinti ellátást kell megállapítani és a 35. § (3) bekezdése szerinti, valamint – ha a települési önkormányzat erről a 35. § (2) bekezdése alapján rendelkezett – a lakókörnyezet rendezettségének biztosítására vonatkozó kötelezettséget kell előírni. A feltétel megszűnésének hónapjára – amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultság továbbra is fennáll – rendszeres szociális segély jár.
(4) A rendszeres szociális segély havi összege a családi jövedelemhatár összegének és a jogosult családja havi összjövedelmének különbözete, de nem haladhatja meg a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére megállapított személyi alapbér mindenkori kötelező legkisebb összegének személyi jövedelemadóval, munkavállalói, egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékkal csökkentett összegét. A családi

jövedelemhatár összege megegyezik a család fogyasztási egységeihez tartozó arányszámok összegének és az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege 90%-ának szorzatával.
(5) Ha a rendszeres szociális segély összege a (4) bekezdésben foglalt számítás szerint a havi ezer forintot nem éri el, a jogosult részére ezer forint összegű ellátást kell megállapítani.
37/A. § (1) A 37. § (1) bekezdésének *b)–d)* pontja szerinti esetekben a rendszeres szociális segély akkor állapítható meg és akkor folyósítható, ha az aktív korúak ellátására jogosult személy nyilatkozatában az e § szerinti együttműködési kötelezettséget vállal a települési önkormányzat által erre kijelölt szervvel (a továbbiakban: együttműködésre kijelölt szerv). Az együttműködés keretében a jogosult
a) az együttműködésre kijelölt szervnél kérelmezi a nyilvántartásba vételét,
b) a beilleszkedését segítő programban való részvételről írásban megállapodik az együttműködésre kijelölt szervvel, és
c) teljesíti a beilleszkedését segítő programban foglaltakat.
(2) A beilleszkedést segítő program az önkormányzattal együttműködő személy szociális helyzetéhez és mentális állapotához igazodva kiterjedhet
a) az együttműködésre kijelölt szervvel való kapcsolattartásra,
b) az együttműködő személy számára előírt, az egyéni képességeket fejlesztő vagy az életmódot formáló foglalkozáson, tanácsadáson, illetőleg a munkavégzésre történő felkészülést segítő programban való részvételre,
c) a felajánlott és az iskolai végzettségének megfelelő oktatásban, képzésben történő részvételre, különösen az általános iskolai végzettség és az első szakképesítés megszerzésére.
(3) A települési önkormányzat rendeletben szabályozza az (1) és (2) bekezdés szerinti együttműködés eljárási szabályait, továbbá a beilleszkedést segítő programok típusait és az együttműködés megszegésének eseteit.
(4) Az (1) és (2) bekezdés szerinti együttműködés intézményi feltételeiről a települési önkormányzat elsősorban a családsegítő szolgálat útján gondoskodik.
37/B. § (1) Ha a jogosult
a) 90 napnál nem hosszabb időtartamra létesített jogviszony alapján keresőtevékenységet végez, a jogviszony fennállásának időtartama alatt, vagy
b) olyan képzésben vesz részt, amelynek keretében képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül, a keresetpótló juttatás folyósításának időtartama alatt
a rendszeres szociális segély folyósítása szünetel.
(2) A 34. § (2) bekezdésében foglaltakon túl meg kell szüntetni az aktív korúak ellátására való jogosultságát annak a rendszeres szociális segélyre jogosult személynek, aki a rendszeres szociális segély folyósításának időtartama alatt az együttműködésre kijelölt szervvel fennálló együttműködési kötelezettségét neki felróhatóan két éven belül ismételten megszegi.
37/C. § (1) A hajléktalan személy részére megállapított aktív korúak ellátására való jogosultságról rendelkező határozatot közölni kell a főjegyzővel.

(2) A főjegyző az aktív korúak ellátására jogosult hajléktalanokról a 18. §-ban szabályozott nyilvántartást vezeti és gondoskodik a foglalkoztatást helyettesítő támogatásnak vagy a rendszeres szociális segélynek a hajléktalan személy által meghatározott, határozatban foglalt címre történő folyósításáról.
(3) Ha a hajléktalan személy a (2) bekezdés szerint folyósított ellátást három hónapos időtartamon keresztül nem veszi át, a főjegyző szünetelteti a folyósítást és az erről szóló végzését az ellátást megállapító jegyzővel közli, aki dönt az ellátás fenntartásáról, illetve megszüntetéséről.
(4) Ha ugyanazon hajléktalan személy részére két vagy több jegyző döntése szerint egyidejűleg kellene a (2) bekezdés szerinti ellátást folyósítani, csak az utóbb megállapított ellátás folyósítható. Ilyen esetben a főjegyző közli az ellátásra való jogosultságot korábban megállapító jegyzővel az általa megállapított ellátás folyósításának megszüntetéséről szóló határozatát.
(5) A fővárosban az aktív korúak ellátására való jogosultság megállapítása a hajléktalan személyek vonatkozásában a főjegyző feladata.
(6) A foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége az ellátást megállapító jegyző székhelye szerint illetékes állami foglalkoztatási szervvel áll fenn.
(7) A rendszeres szociális segélyre jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége azzal a települési önkormányzat által együttműködésre kijelölt szervvel áll fenn, amely jegyzőjének határozata alapján a főjegyző a rendszeres szociális segélyt folyósítja.
(8) Amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultságot a főjegyző állapította meg, a (6)–(7) bekezdésben foglaltaktól eltérően
a) a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége az általa megjelölt tartózkodási helye szerint illetékes állami foglalkoztatási szervvel áll fenn,
b) a rendszeres szociális segélyre jogosult hajléktalan személy együttműködési kötelezettsége a fővárosi önkormányzat által kijelölt szervvel áll fenn.
(9) A főjegyző által az (1)–(4) bekezdés szerint folyósított foglalkoztatást helyettesítő támogatás vagy rendszeres szociális segély, valamint a közfoglalkoztatás szervezéséhez a külön törvényben foglaltak szerint nyújtott támogatás összegét a helyi önkormányzatokért felelős miniszter megtéríti a fővárosi önkormányzat részére.

A rendelkezésre álló adatokból nem derül ki, hogy Zsigmond kimerítette-e az álláskeresési járadék és segély lehetőségét. Az álláskeresési járadék megítéléséhez a következő feltételek szükségesek:

1. *az álláskeresővé válását megelőző négy éven belül legalább háromszázhatvanöt nap munkaviszonnyal rendelkezik. Zsigmond 22 éves jelenleg. Az elmúlt 12 hónap munkavállalói kiskönyvvel dolgozott. Munkavállalói könyvvel havonta maximum 15, míg évente maximum 120 napot lehet dolgozni. Így ez azt jelenti, hogy Zsigmond nem rendelkezik a 365 ledolgozott munkanappal;*
2. *rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra nem jogosult, továbbá táppénzben nem részesül;*
3. *munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az illetékes munkaügyi központ sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani.*

Elképzelhető, hogy fiatal kora miatt nem rendelkezett elegendő munkaviszonnyal, így az álláskeresési járadékot és segélyt nem tudta igénybe venni.

1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról

Álláskeresők támogatása

24. § Az álláskereső részére – az e törvényben meghatározott feltételek szerint – álláskeresési támogatásként álláskeresési járadék, nyugdíj előtti álláskeresési segély, valamint költségtérítés jár.

Álláskeresési járadék

25. § (1) Álláskeresési járadék illeti meg azt, aki

a) álláskereső,

b) az álláskeresővé válását megelőző öt éven belül legalább 360 nap – a 27. § (1) bekezdésében meghatározott – jogosultsági idővel rendelkezik,

c) rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra nem jogosult, továbbá táppénzben nem részesül,

d) munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani.

(2) Az (1) bekezdés *d)* pontjában előírt feltételek alkalmazásában a munkahely akkor megfelelő, ha

b) egészségi állapota szerint az álláskereső a munka elvégzésére alkalmas,

c) a várható kereset az álláskeresési járadék összegét, illetőleg – amennyiben az álláskeresési járadék összege a kötelező legkisebb munkabérnél alacsonyabb – a kötelező legkisebb munkabér összegét eléri,

d) a munkahely és a lakóhely közötti naponta – tömegközlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje a három órát, illetve tíz éven aluli gyermeket nevelő nő és tíz éven aluli gyermeket egyedül nevelő férfi álláskereső esetében a két órát nem haladja meg,

e) az álláskereső foglalkoztatása munkaviszonyban történik.

(3) A megváltozott munkaképességű álláskereső esetében az (1) bekezdés *d)* pontjában előírt feltétel alkalmazásában a munkahely akkor megfelelő, ha megfelel a (2) bekezdés *a)–c)* és *e)* pontjában foglalt feltételeknek, és a munkahely és a lakóhely közötti naponta – a megváltozott munkaképességű álláskereső által igénybe vehető közlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje a két órát nem haladja meg.

(4) Az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott munkaviszony időtartamába nem számítható be a fizetés nélküli szabadság harminc napot meghaladó időtartama, kivéve, ha annak igénybevételére

a) háromévesnél – ha a munkavállaló a gyermek gondozása céljából gyermekgondozási segélyben részesül, tizennégy évesnél – fiatalabb gyermek gondozása, vagy tizenkét évesnél fiatalabb beteg gyermek otthoni ápolása [a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: Mt.) 138. § (5) bek.], valamint

b) közeli hozzátartozó ápolása [Mt. 139. § (1) bek.], továbbá

c) saját részére magánerőből lakás építése [Mt. 140. § (1) bek.] miatt kerül sor.

(5) Az álláskereső részére a (2) bekezdésben foglalt feltételeknek megfelelő, rövid időtartamú munkalehetőség (ideértve a közfoglalkoztatást is) felajánlható.
(6) Az álláskeresési járadék folyósításának időtartama alatt folytatott alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony időtartama az álláskeresési járadék folyósítási idejének kimerítését vagy megszüntetését követően megállapított álláskeresési járadék esetében nem vehető figyelembe jogosultsági időként.
Álláskeresési járadék mértéke
26. § (1) Az álláskeresési járadék összegét a kérelem benyújtását megelőző, vagy – ha az álláskeresőként való nyilvántartásba vételre későbbi időpontban kerül sor – az álláskeresőnek az álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben az ezen időszakkal érintett jogviszonyokban elért, a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Tbj.) 19. §-ának (3) bekezdésében meghatározott munkaerő-piaci járulék alapja (a továbbiakban: járulékala*p)* havi átlagos összegének alapulvételével kell kiszámítani. A havi átlagos összeg kiszámítása során ezen időszak alatt elért járulékalap összegét osztani kell azoknak a hónapoknak a számával, amelyekben az álláskeresőnek volt járulékalapot képező jövedelme. Ha az álláskereső adott hónapban nem az egész hónapra vonatkozóan rendelkezik járulékalappal, akkor a hónapot a havi átlagos összeg kiszámítása során töredékhónapként kell figyelembe venni.
(2) Ha az álláskereső az álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben több munkaadóval állt munkaviszonyban, vagy több vállalkozói tevékenységet is folytatott, vagy munkaviszonyban állt és vállalkozói tevékenységet is folytatott, az álláskeresési járadékösszegét valamennyi munkaadónál, illetőleg vállalkozói tevékenysége során elért járulékalap alapulvételével kell az (1) bekezdés szerint kiszámítani.
(3) Megelőző négy naptári negyedévi járulékalap hiányában a járadék számításának alapja a négy naptári negyedévnél rövidebb időszakban elért járulékalap havi átlagos összege. Ha a megelőző négy naptári negyedévben egyáltalán nincs az álláskeresőnek járulékalapja, akkor az álláskeresési járadék megállapításának alapja a jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér 130 százaléka.
(4) Az egy napra járó álláskeresési járadék számításának alapja az (1) és (3) bekezdésben meghatározott összeg harmincad része.
(5) Az álláskeresési járadék napi összege a (4) bekezdés alapján meghatározott járadékalap 60 százaléka, legfeljebb a jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér napi összegének megfelelő összeg.
(6) Az álláskeresési járadék napi összege a folyósítási időtartam második szakaszában az álláskeresési járadékra való jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér napi összegének 60 százaléka. Ha a járadék számításánál figyelembe vett összeg nem éri el a minimálbért, akkor mindkét szakaszban az álláskeresési járadék napi összege az (1) és (3)–(4) bekezdés szerint számított összeg 60 százaléka.
(7) A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló rendeletek hatálya alá tartozó személyek esetében az Európai Gazdasági Térség másik tagállamában szerzett bért, szakmai jövedelmet vagy átlagkeresetet az (1) bekezdésben meghatározott járulékalapként kell figyelembe venni.

(8) A 27. § (12) bekezdésében meghatározott ideiglenes ellátás összege a kérelem benyújtásának időpontjában hatályos kötelező legkisebb munkabér 60 százaléka.

Álláskeresési járadék folyósításának időtartama

27. § (1) Az álláskeresési járadék folyósításának időtartamát (a továbbiakban: folyósítási idő) – a 25. § (4) bekezdésében foglaltak figyelembevételével – annak az időtartamnak az alapulvételével kell megállapítani, amely alatt az álláskereső az álláskeresővé válást megelőző öt év alatt munkaviszonyban, közfoglalkoztatási jogviszonyban töltött, vagy egyéni, illetőleg társas vállalkozói tevékenységet folytatott, feltéve ez utóbbi esetben, hogy vállalkozói tevékenysége alatt járulékfizetési kötelezettségének eleget tett (a továbbiakban együtt: jogosultsági idő). A jogosultsági idő tartamába nem számítható be az az időtartam, amely alatt az álláskereső álláskeresési járadékban vagy vállalkozói járadékban részesült. Az előbbiekben meghatározott ötéves időtartam meghosszabbodik a következő időtartamokkal vagy azok egy részével, ha ezen időtartamok alatt munkaviszony, közfoglalkoztatási jogviszony nem állt fenn, vagy az álláskereső jogosultsági időnek minősülő vállalkozói tevékenységet nem folytatott:

a) a sor-, valamint tartalékos katonai szolgálat, továbbá a polgári szolgálat,

b) a keresőképtelenséggel járó betegség,

c) a beteg gyermek ápolására igénybe vett táppénzes állomány,

d) a terhességi-gyermekágyi segély, a gyermekgondozási díj, a gyermekgondozási segély folyósítása,

e) a rehabilitációs járadék, a rokkantsági és a baleseti rokkantsági nyugdíj, a rendszeres szociális járadék, az átmeneti járadék, továbbá a bányászok egészségkárosodási járadéka folyósításának,

f) az előzetes letartóztatás, valamint a szabadságvesztés, és az elzárás büntetés,

g) az ápolási díj és a gyermeknevelési támogatás folyósítása,

h) a nappali tagozaton történő tanulmányok folytatásának

időtartamával.

(2) Az álláskeresési járadék folyósítási idejének számítása során tíz nap jogosultsági idő egy nap járadék-folyósítási időnek felel meg. Ha a kiszámítás során töredéknap keletkezik, a kerekítés szabályait kell alkalmazni.

(3) Az álláskeresési járadék folyósításának leghosszabb időtartama 90 nap.

(4) Az álláskeresési járadék folyósításának kezdő napja az álláskeresőnek az állami foglalkoztatási szervnél történő jelentkezésének napja.

(5) Ha a munkaviszonyt az álláskeresővé válást megelőző 90 napon belül a munkavállaló rendes felmondással, továbbá a munkaadó rendkívüli felmondással szüntette meg, az álláskereső részére álláskeresési járadék az előbbiekben meghatározott módon megszüntetett munkaviszony megszűnését követő 90 nap elteltével folyósítható, tekintet nélkül arra, hogy az álláskeresési járadék folyósításához szükséges feltételekkel rendelkezik.

(6) A folyósítási idő számítása szempontjából a jogosultsági idő csak egyszer vehető figyelembe. Ha az álláskereső az álláskeresési járadék folyósításának számára meghatározott időtartamát teljes mértékben nem vette igénybe, az ismételt folyósításnál a járadékfolyósítás időtartamának alapját képező jogosultsági

időt a tényleges járadékfolyósítási időtartamnak megfelelően csökkenteni kell. Ezt a rendelkezést alkalmazni kell a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló rendeletek hatálya alá tartozó személy által, az Európai Gazdasági Térség másik tagállamában igénybevett munkanélküli ellátás tekintetében is.

(7) Az álláskeresőnek az állami foglalkoztatási szervnél történő jelentkezése és az álláskeresési járadék folyósításának az (5) bekezdésben foglaltak szerint megállapított kezdő napja közötti időtartam az álláskeresési járadék folyósításának idejébe nem számít be.

(8) Ha az álláskeresési járadékban részesülő személy a járadék folyósítási idejének kimerítését megelőzően határozatlan időtartamú, legalább napi négy óra munkaidejű munkaviszonyt létesít, kérelmére a folyósítási időből még fennmaradó időtartamra járó juttatás összegének a (9) bekezdésben meghatározott mértékét egy összegben ki kell fizetni. A kifizetés további feltétele, hogy az álláskeresési járadékban részesült személy a járadék megszüntetésétől a kifizetés napjáig folyamatosan munkaviszonyban álljon. A munkaviszony fennállását a munkaadó igazolja. A kérelmet az álláskeresési járadék folyósítási idejének lejártát követő 30 napon belül kell benyújtani, a juttatást a kérelem benyújtásától számított két hónapon belül kell kifizetni.

(9) A (8) bekezdésben meghatározott egy összegben kifizetendő juttatás mértéke a még hátralévő időtartamra járó juttatás összegének 80 százaléka.

(9*a*) Ha az álláskeresési járadékban részesülő személy az álláskeresési járadék folyósítási idejének kimerítését megelőzően nem a lakó- vagy tartózkodási helyén létesít a (8) bekezdésben meghatározott feltételeknek megfelelő munkaviszonyt, a (9) bekezdésben meghatározott mértékű juttatást a részére – kérelmére – egy összegben a keresőtevékenységre vonatkozó bejelentési kötelezettség teljesítését követő legközelebbi számfejtés alkalmával kell kifizetni.

(10) A (9) bekezdésben foglaltak nem alkalmazhatók, ha az álláskereső az álláskeresési járadék folyósítása alatt ugyanazzal a munkaadóval létesít munkaviszonyt, amellyel az álláskeresési járadék megállapítását megelőzően utoljára munkaviszonyban állt.

(11) Ha az álláskereső részére az állami foglalkoztatási szerv (illetőleg annak kirendeltsége*)* a (8) bekezdésben meghatározott összeget kifizette, úgy kell tekinteni, hogy az álláskereső az álláskeresési járadék folyósítási idejét kimerítette.

(12) Ha az állami foglalkoztatási szerva szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló rendeletek hatálya alá tartozó álláskereső részére ideiglenes ellátást állapít meg, az ellátás addig folyósítható, amíg az – álláskeresési járadék vagy álláskeresési segély megállapításához szükséges – az Európai Gazdasági Térség másik tagállamában szerzett jogosultsági időre, valamint szakmai jövedelemre, bérre vagy átlagkeresetre, valamint az igénybe vett munkanélküli ellátásra vonatkozó bizonyíték rendelkezésre nem áll. Az ideiglenes ellátás folyósításának időtartama nem haladhatja meg a 180 napot.

Álláskeresési járadék folyósításának megszüntetése és szüneteltetése

28. § (1) Meg kell szüntetni az álláskeresési járadék folyósítását, ha az álláskereső:

a) kéri,

b) álláskeresési járadékban részesül, és törlik a nyilvántartásból,
c) rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra válik jogosulttá,
d) keresőtevékenységet folytat, kivéve a 29. § (1) bekezdés *d)* pontjában foglaltakat, valamint az 58. § (5) bekezdés n) pontjában foglalt alkalmi foglalkoztatási jogviszonyban foglalkoztatottakat,
e) olyan képzési lehetőséget fogad el, amelynek során a mindenkori kötelező legkisebb munkabér összegét elérő rendszeres támogatásban részesül,
f) oktatási intézmény nappali tagozatán folytat tanulmányokat,
g) meghalt,
h) az álláskeresési járadék folyósítási idejét kimerítette.
i) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló közösségi rendeletek hatálya alá tartozik, az Európai Gazdasági Térség másik tagállamába távozik, és legfeljebb a távozás időpontjától számított három hónap elteltével a Magyar Köztársaság területére nem tér vissza.
(2) Ha az álláskeresési járadék folyósításának megszüntetése az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott ok miatt, valamint a keresőtevékenység folytatása miatt úgy történik, hogy az álláskereső 36. § (1) bekezdése szerinti bejelentést elmulasztotta, az álláskereső részére álláskeresési járadék csak a folyósítás megszüntetésének kezdő napjától számított 90 nap elteltével folyósítható még akkor is, ha a jogosultsághoz szükséges feltételekkel egyébként rendelkezik.
29. § (1) Szüneteltetni kell az álláskeresési járadék folyósítását, ha az álláskereső
a) terhességi-gyermekágyi segélyre, gyermekgondozási díjra vagy gyermekgondozási segélyre való jogosultságának megállapítását jelenti be, terhességi-gyermekágyi segély és gyermekgondozási díj esetén a jogosultság megállapítását követő naptól, gyermekgondozási segély esetén a jogosultság megállapításának napjától,
b) előzetes letartóztatásban van, szabadságvesztés, elzárás büntetését tölti, kivéve ha a szabadságvesztés-büntetést pénzbüntetés átváltoztatása miatt állapították meg,
c) a 25. § (5) bekezdésében meghatározott közfoglalkoztatás alatt,
d) rövid időtartamú, legfeljebb kilencven napig tartó keresőtevékenységet folytat – az 58. § (5) bekezdés n) pontjában meghatározott alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony kivételével – feltéve, hogy bejelentési kötelezettségének eleget tett.
e) a 14. § (6) bekezdésében meghatározott keresetpótló juttatásban részesül.
(2) Ha az álláskeresési járadék folyósítása szünetelésének oka megszűnik, és fennállnak a 25. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek, az álláskeresési járadékot a megállapító határozatban meghatározott feltételekkel tovább kell folyósítani.

A szociális törvény szerint az ellátást az kaphatja meg, aki keresőtevékenységet nem folytat, de a munkavállalói könyvvel való munkavállalás kivételt képez. Így Zsigmond helyzete ennek a törvény által szabott kitételnek megfelel. Zsigmond ugyan nem volt jogosult az álláskeresési támogatásra, de több mint egy évig

együttműködött az állami foglalkoztatási szervvel a megelőző két év során, így megítélhető számára az aktív korúak ellátása, azon belül a bérpótló juttatás.

Az elbírálás szempontjából fontos, hogy Zsigmond egyedül vagy közös háztartásban él-e valakivel (ebben az esetben például feltételezhető, hogy édesanyjával él együtt.) A szociális törvény a következőképpen rendelkezik:

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában akkor nem biztosított a megélhetés, ha a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át, és vagyona nincs, ez az összeghatár 2010-ben 25 650 forint volt. A kérdés, hogy Zsigmond a havi munkából származó jövedelme 25 ezer forintos jövedelme és Zsigmond bevallása szerint édesanyja havonta 25 ezer forint támogatása jövedelemnek számít-e. A törvény szerint nem minősül jövedelemnek:

A temetési segély, az alkalmanként adott átmeneti segély, a lakásfenntartási támogatás, az adósságcsökkentési támogatás, a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás, a Gyvt. 20/A §-a szerinti pénzbeli támogatás, a Gyvt. 20/B §-ának (4)–(5) bekezdése szerinti pótlék, a nevelőszülők számára fizetett nevelési díj és külön ellátmány, az anyasági támogatás, a tizenharmadik havi nyugdíj, szépkorúak jubileumi juttatása, a súlyos mozgáskorlátozott személyek pénzbeli közlekedési kedvezményei. A vakok személyi járadéka és a fogyatékossági támogatás, a fogadó szervezet által az önkéntesnek külön törvény alapján biztosított juttatás, annak az alkalmi munkavállalói könyvvel történő foglalkoztatásnak a havi ellenértéke, amely a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló külön jogszabály szerinti kötelező legkisebb munkabérének (minimálbér) 50 százalékát nem haladja meg, a házi segítségnyújtás keretében társadalmi gondozásért kapott tiszteletdíj, az energiafelhasználáshoz nyújtott támogatás.

Zsigmond munkavállalói könyvel dolgozott, és havonta átlagosan 25 ezer forint jövedelme származott a munkavállalás során. 2010-ben a minimálbér 50 százaléka 36 750 forint volt. Így tehát Zsigmond fizetése a törvény szerint nem számít jövedelemnek. Az édesanyjától kapott támogatás jövedelemnek tekinthető ugyan, de értéke nem haladja meg a 25 650 forintot:

Jövedelem: elismert költségekkel és a befizetési kötelezettséggel csökkentett összeg

- *a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerint meghatározott, belföldről vagy külföldről származó vagyoni érték (bevétel), függetlenül attól, hogy az adómentes vagy adóköteles;*
- *az a bevétel, amely után az egyszerűsített vállalkozói adóról, illetve az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulásról szóló törvény szerint adót, illetve hozzájárulást kell fizetni.*

Ha a törvényt követjük, akkor Zsigmond keresete nem számít jövedelemnek, míg édesanyjától kapott összeg ugyan annak számít, de a jogosultság szempontjából nem haladja meg a határértéket. Így azt lehet mondani, hogy Zsigmondnak jár a bérpótló juttatás.

További kérdésként merülhet fel, hogy Zsigmond egyedül él-e, vagy közös háztartást vezet valakivel, mivel a jogosultság megállapításánál a család egy főre jutó jövedelmét veszik figyelembe.

Mi a gépjárművek jelentősége a kérelem elbírálása szempontjából?

Az 1993. évi III. a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény

Szt. 4. § *(b)* Vagyon: ha e törvény másként nem rendelkezik, az a hasznosítható ingatlan, jármű, továbbá vagyoni értékű jog, amelynek
1. külön-külön számított forgalmi értéke, illetőleg összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a harmincszorosát (2010-ben 855 ezer forint), vagy
2. együttes forgalmi értéke az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a nyolcvanszorosát (2010-ben 2,28 millió forint) meghaladja, azzal, hogy a szociális rászorultságtól függő pénzbeli és természetbeni ellátások jogosultsági feltételeinek vizsgálatánál nem minősül vagyonnak az az ingatlan, amelyben az érintett személy életvitelszerűen lakik, az a vagyoni értékű jog, amely az általa lakott ingatlanon áll fenn, továbbá a mozgáskorlátozottságra tekintettel fenntartott gépjármű;

A külön-külön számított forgalmi érték esetében Zsigmond gépjárművei nem haladják meg a 855 ezer forintot, illetve két autó együttes forgalmi értéke 1,6 millió forint, így ez sem haladja meg a 2,28 millió forintos határértéket. Ezért a gépjárművek nem számítanak vagyonnak.

Rendszeres szociális segély vagy bérpótló juttatás?
A szociális törvény szerint rendelkezésre állási támogatást 55 év feletti személy veheti igénybe, így „csak" rendelkezési állási támogatás kaphat Zsigmond, mely folyósítás ideje alatt közmunkában kell részt vennie.

Ki gondoskodik az ellátás folyósításáról?
A jogosultságot a település önkormányzatának jegyzője állapítja meg, és a település önkormányzata folyósítja.

Milyen időponttól kell az ellátást folyósítani?
A szociális törvény szerint a következő időponttoktól állapítható meg az aktív korúak támogatása:
1. *az álláskeresési támogatás időtartamának kimerítésétől,*
2. *a keresőtevékenység megszűnésétől,*
3. *a rendszeres pénzellátás folyósításának megszűnésétől számított tizenkettő hónapon belül benyújtott kérelem alapján állapítható meg.*

Zsigmond esetében nem beszélhetünk sem az álláskeresési támogatás kimerítéséről, sem a rendszerese keresőtevékenység megszűnésétől. Erre a kérdésre nem sikerült megtalálnom a pontos választ (talán a kérelem benyújtásától számítva).

31. JOGESET

A K. utcai általános iskola ifjúsági felelőse jelzéssel élt a gyermekjóléti szolgálat felé K. Izabellával kapcsolatban. A jelzésben a 8 éves kislány kirívóan rossz magatartását, illetve a gyermeket egyedül nevelő édesanya érdektelenségét jelölte meg problémaként.

A jelzést követően a gyermekjóléti szolgálat kapcsolatot próbált felvenni az anyával, aki ettől elzárkózott és úgy döntött, hogy másik általános iskolába íratja át a lányát. Azt mondta, hogy megítélése szerint nincs szükség a gyermekjóléti szolgálattal való kapcsolattartásra, méltatlannak tartotta már a megkeresését is.

Az iskolaváltást követően a magatartási problémák továbbra is jellemzőek maradtak, melyekről az új osztályfőnöke azonnal jelzett is a gyermekjóléti szolgálat felé.

Az ismételt megkeresés után az édesanya már elfogadta a segítséget, és elkezdődött a gondozás. Kiderült, hogy az anya három műszakos munkarendben dolgozik, ezért éjszakás műszak esetén kislányát felügyelet nélkül, egyedül hagyja lakásukban. Ezen alkalmakkor a gyermek egyedül készül el reggelente, és egyedül megy iskolába is.

Az egyik ilyen alkalommal Izabella rosszul lett, hányásos, hasmenéses rohamai voltak. A kislány az egyik szomszédtól kért segítséget, aki mentőt hívott. A mentőszolgálat kórházba szállította a kislányt, ahol két napig kezelték.

Az esetről tudomást szerző gyermekjóléti szolgálat tájékoztatta az anyát a kiskorú veszélyeztetésre vonatkozó tényről, és felszólította, hogy a jövőben folyamatosan gondoskodjon gyermeke felügyeletéről az éjszakai munkavégzés esetén is.

Az évek óta eltűnt, gyermekével kapcsolatot nem tartó édesapa kezdeményezte, hogy a továbbiakban ő nevelhesse lányát. Az apa korábban egyáltalán nem tartotta a kapcsolatot a gyermekével, Izabella egyértelműen az anyjához ragaszkodik.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó jogi kérdések:

1. *Védelembe vételi eljárás kezdeményezése.*
2. *Izabella vizsgálatának kezdeményezése a nevelési tanácsadóban.*
3. *Gyermekelhelyezés felülvizsgálatának lefolytatása.*
4. *Édesanya munkarendje módosításának vagy új állás keresésének támogatása.*

1. A védelembe vételi eljárás kezdeményezése

Erőteljesen feltételezhető, hogy Izabella magatartásproblémája összefüggésben van azzal, hogy édesanyja többször éjszakai műszakban dolgozik, így nem tud otthon lenni gyermekével. A reggeli felügyelet nélküli készülődések és éjszakai egyedüllétek komoly kihívást jelenthetnek egy nyolcéves kislány számára mind az önellátást kérdését, mind pedig a lelki támogatás és biztonság hiányát figyelembe véve. Egy nyolcéves gyermeknek még folytonos segítségre és felnőtt felügyeletre van szüksége, és kijelenthető, hogy még teljesen nem képes az önellátásra, bármikor előállhat olyan veszélyhelyzet, így például az említett hasmenéses példa, amikor elengedhetetlen a felnőtt segítsége.

Az édesanya először elutasítóan reagált a gyermekjóléti szolgálat megkeresésére, és kivette a gyermeket az iskolából, ami szintén problémákat okozhat a gyermek számára, hiszen kiszakadt a megszokott környezetből, új iskolatársak és tanárok között, új helyzetben kell helytállnia. De másodszori megkeresésre az édesanya hajlandó volt elfogadni a gyermekjóléti szolgálat segítségét. Az első lépcsőfok a gyermekjóléti szolgáltatóval való együttműködés, amely során az édesanya életvezetési tanácsot, segítséget kaphat, gondozási tervet készítenek, amelyben a szülő kötelességeit rögzítik. Súlyosabb esetben, ahogy azt a törvény is megfogalmazza a gyermekjóléti szolgálat javaslatára a jegyző védelembe veheti a gyermeket. A védelembe vételről a gyermekvédelmi törvény 68. § következőképpen rendelkezik: „Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi.”

Kérdésként merül fel, hogy az édesanya meg tudja-e oldani a fenti problémát egyedül a gyermekjóléti szolgálat segítségével vagy sem. A munkahelyváltáshoz, munkarend-módosításhoz hosszabb időre lehet szükség, ugyanakkor ebben az esetben nem lehetséges az idővel kalkulálni, hiszen nem megengedhető, hogy a gyermek további éjszakákat vagy nappalokat töltsön otthon egyedül. Így a legkézenfekvőbb lenne addig is egy ismerős, szomszéd, családtag segítségét bevonni, itt ebben az esetben lehetséges, hogy az édesanyának nem volt lehetősége kihez fordulni. Körül kellene járni azt is, hogy bébiszitter alkalmazása megoldható ebben az esetben. Itt érdemes lehet megfontolni azt is, hogy az édesapa nem vonható-e be a család életébe, és tudná-e segíteni az édesanyát, amikor ő nem tud otthon lenni. Ugyanakkor ez az édesapa nem tartotta kapcsolatot lányával, de felbukkanása utána radikális változtatást szeretne. Tehát ha sikerül változtatásokat elérni az édesanya munkarendjét illetően, és a gyermek magatartásában is pozitív változások figyelhetők meg, akkor nem szükséges a védelembe vétel. Ha viszont a helyzet állandósul, vagy rosszabbodik, akkor a gyermekjóléti szolgálat kezdeményezheti a védelembe vételt. A gyermek védelembe vétele során a szülőnek együtt kell működnie a családgondozóval.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Gyermekjóléti szolgálat

40. § (1) A települési önkormányzat a 39. §-ban meghatározott gyermekjóléti szolgáltatás feladatait önálló intézményként, illetve családsegítő szolgálat, vagy a 96. § (4)–(5) bekezdései szerinti egészségügyi vagy közoktatási intézmény szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységként, illetve a külön jogszabályban meghatározott képesítési előírásoknak megfelelő személy foglalkoztatásával biztosítja (a továbbiakban együtt: gyermekjóléti szolgálat).

(2) A gyermekjóléti szolgálat – összehangolva a gyermekeket ellátó egészségügyi és nevelési-oktatási intézményekkel, illetve szolgálatokkal – szervezési, szolgáltatási és gondozási feladatokat végez. Tevékenysége körében a 39. §-ban foglaltakon túl

a) folyamatosan figyelemmel kíséri a településen élő gyermekek szociális helyzetét, veszélyeztetettségét,

b) meghallgatja a gyermek panaszát, és annak orvoslása érdekében megteszi a szükséges intézkedést,

c) elkészíti a védelembe vett gyermek gondozási-nevelési tervét, illetve a települési önkormányzat jegyzőjének megkeresésére a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásához kapcsolódó pénzfelhasználási tervet (a továbbiakban: pénzfelhasználási terv),

d) szervezi a – legalább három helyettes szülőt foglalkoztató – helyettes szülői hálózatot, illetve működtetheti azt, vagy önálló helyettes szülőket foglalkoztathat,

e) segíti a nevelési-oktatási intézmény gyermekvédelmi feladatának ellátását,

f) felkérésre környezettanulmányt készít,

g) kezdeményezi a települési önkormányzatnál új ellátások bevezetését,

i) biztosítja a gyermekjogi képviselő munkavégzéséhez szükséges helyiségeket,

j) részt vesz a külön jogszabályban meghatározott Kábítószerügyi Egyeztető Fórum munkájában,

k) nyilvántartást vezet a helyettes szülői férőhelyekről.

(3) Gyermekjóléti központnak minősül az az önálló intézményként, illetve szervezeti és szakmai szempontból önálló intézményegységként működő gyermekjóléti szolgálat, amely az általános szolgáltatási feladatain túl a gyermek családban nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a gyermek igényeinek és szükségleteinek megfelelő önálló egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat, programokat nyújt. Így

a) utcai és lakótelepi szociális munkát,

b) kapcsolattartási ügyeletet,

c) kórházi szociális munkát,

d) készenléti szolgálatot biztosít.

(4) Az (1)–(3) bekezdés szerinti gyermekjóléti szolgáltatás térítésmentes.

(5) Gyermekjóléti szolgálatot, gyermekjóléti központot egyházi és más nem állami fenntartó is működtethet.

Védelembe vétel

68. § (1) Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi.

(2) A települési önkormányzat jegyzője – a gyermekjóléti szolgálat javaslatának figyelembevételével – védelembe veheti továbbá

a) a szabálysértési hatóság értesítése alapján a szabálysértést elkövetett fiatalkorút,

b) a nyomozó hatóság nyomozást megtagadó határozata alapján a tizennegyedik életévét be nem töltött gyermeket,

c) a rendőrség, az ügyészség, illetve a bíróság jelzése alapján a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt fiatalkorút.

(3) A védelembe vétellel egyidejűleg a gyermek gondozásának folyamatos segítése és ellátásának megszervezése, a szülői nevelés támogatása érdekében a települési önkormányzat jegyzője a gyermek részére a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendeli ki és a veszélyeztetettség okának megszüntetése érdekében intézkedést tesz, így különösen

a) kötelezi a szülőt, hogy folyamatosan vegye igénybe a gyermekek napközbeni ellátását, a gyermekek átmeneti gondozását, a Kt. hatálya alá tartozó iskolaotthonos nevelést-oktatást, illetve kollégiumi ellátást,

b) kötelezi a szülőt, hogy gyermekével keressen fel valamely családvédelemmel foglalkozó személyt vagy szervezetet,

c) kötelezi a szülőt arra, hogy gyermeke vegye igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat,

d) kezdeményezi a háziorvosnál – súlyos veszélyeztetettség esetén bármely orvosnál – a betegsége, illetve szenvedélybetegsége következtében állandóan vagy időszakosan kóros elmeállapotú szülő, illetve a gyermekkel együtt élő más hozzátartozó orvosi vizsgálatát,

e) intézkedik – az illetékes szervek bevonásával – a gyermek egészségét veszélyeztető körülmények megszüntetéséről,

f) magatartási szabályokat állapít meg a gyermek számára a kifogásolt magatartás megszüntetése érdekében,

g) figyelmezteti a szülőt helytelen életvezetésének, magatartásának következményére, és felszólítja annak megváltoztatására, figyelmezteti továbbá a szülőt az (5) bekezdés szerinti jogkövetkezményre,

h) kötelezheti a szülőt és a gyermeket, illetve felkérheti a konfliktusban érintett más személyt arra, hogy a nevelési-oktatási intézményben előforduló erőszak miatt kialakult helyzet vagy más súlyos konfliktushelyzet kezelése érdekében jelenjen meg iskolapszichológusi vizsgálaton, illetve vegye igénybe a konfliktuskezelést segítő szolgáltatást.

(4) A kirendelt családgondozó a védelembe vételt elrendelő határozat jogerőre emelkedésétől számított tizenöt napon belül a gyermekre, illetve a (2) bekezdés szerinti fiatalkorúra vonatkozóan egyéni gondozási-

nevelési tervet készít, melyhez szükség szerint a 132. § (1) bekezdésében meghatározott szerveket vagy személyeket kereshet meg.
(5) A települési önkormányzat jegyzője – kérelemre bármikor, hivatalból legalább évente – felülvizsgálja a védelembe vétel indokoltságát. A települési önkormányzat jegyzője haladéktalanul értesíti a gyámhivatalt a szükséges intézkedések megtétele céljából, ha
a) a védelembe vétellel a gyermek veszélyeztetettségét megszüntetni nem lehet, és alaposan feltételezhető, hogy segítséggel sem biztosítható a gyermek családi környezetben történő megfelelő gondozása, nevelése vagy
b) a védelembe vétel már két éve fennáll és a védelembe vétellel a gyermek veszélyeztetettségét nem sikerült megszüntetni.
(6) A védelembe vétel nem érinti a szülő felügyeleti jogát.
68/A. § (1) A gyermek után járó iskoláztatási támogatás teljes összege folyósításának a Cst. 15. § *b)* pontjában foglaltak szerinti felfüggesztésével egyidejűleg a települési önkormányzat jegyzője – védelembe nem vett gyermek esetén – elrendeli a gyermek védelembe vételét.
(2) A települési önkormányzat jegyzője egy határozatban dönt az iskoláztatási támogatás felfüggesztéséről, védelembe nem vett gyermek esetén a védelembe vétel elrendeléséről és ezzel egyidejűleg az iskoláztatási támogatás összegének a települési önkormányzat részére a kincstárban megnyitott családtámogatási folyószámlára (a továbbiakban: családtámogatási folyószámla) történő utalásáról.
(3) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a (2) bekezdés szerinti családtámogatási folyószámlán rendelkezésre álló összeg felhasználását rendeletben szabályozza.
68/B. § (1) A települési önkormányzat jegyzője – a 68/A. § szerinti esetet kivéve –
a) ha a gyermek veszélyeztetettsége elsősorban elhanyagolása miatt áll fenn, és
b) a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja vagy nem akarja, és
c) alappal feltételezhető, hogy a családi pótlék célzott felhasználásával a gyermek fejlődése a családi környezetben biztosítható, a védelembe vétellel egyidejűleg vagy a gyermek védelembe vételének fennállása során – a családi pótlék gyermek után járó összegének 100%-a erejéig – a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról határozhat.
(2) A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása legfeljebb hat hónap időtartamra, a döntést követő második hónap első napjával kezdődően rendelhető el. A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása a feltételek fennállása esetén ismételten elrendelhető.
(3) Ha a védelembe vétel során felmerül a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásának szükségessége, ennek megvizsgálása érdekében a települési önkormányzat jegyzője megkeresi a gyermekjóléti szolgálatot. A gyermekjóléti szolgálat a megkereséstől számított tizenöt napon belül tájékoztatja a települési önkormányzat jegyzőjét vizsgálatának eredményéről, és szükség szerint javaslatot tesz a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtására. Nem kell megkeresni a gyermekjóléti szolgálatot, ha a gyermekjóléti szolgálat kezdeményezte a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtását.

(4) Ha a védelembe vétel során a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása válik szükségessé, a települési önkormányzat jegyzője – a gyermeket gondozó szülő, illetve a korlátozottan cselekvőképes gyermek meghallgatását követően, véleményük figyelembevételével, továbbá a gyermekjóléti szolgálat és szükség szerint a 17. § (1) bekezdése szerinti jelzőrendszer tagjai javaslatának figyelembevételével – gondoskodik a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásához kapcsolódó pénzfelhasználási terv elkészítéséről.
(5) A pénzfelhasználási terv figyelembevételével a települési önkormányzat jegyzője egy határozatban dönt a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról, időtartamáról és módjáról, védelembe nem vett gyermek esetén a védelembe vétel elrendeléséről, az eseti gondnok kirendeléséről, és ezzel egyidejűleg a természetben nyújtott családi pótlék családtámogatási folyószámlára történő utalásáról.
68/C. § (1) A települési önkormányzat jegyzője a felfüggesztett iskoláztatási támogatás és a családi pótlék természetbeni formában történő biztosítása céljából a gyermek részére – figyelemmel korára, egyéni szükségleteire és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményére – eseti gondnokot rendel ki.
(2) Egy eseti gondnok egyidejűleg legfeljebb tíz gyermek vonatkozásában gondoskodhat a családi pótlék természetbeni formában történő biztosításáról.
(3) A települési önkormányzat az eseti gondnok által a családi pótlék felhasználásával összefüggésben a gyermeknek vagy családjának okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékben felel. A kártérítésre a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni. Nem kell megtéríteni a kárt, ha azt a gyermek vagy családjának felróható magatartása okozta. A települési önkormányzat követelheti az eseti gondnoktól kárának megtérítését.
(4) A megfizetett károsszegnek a gyermek, fiatal felnőtt érdekében történő felhasználását az újonnan kirendelt eseti gondnok biztosítja.
69. § (1) A védelembe vételt meg kell szüntetni, ha
a) a gyermek családban történő nevelkedése védelembe vétel nélkül is biztosítható,
b) a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését, átmeneti vagy tartós nevelésbe vételét rendelték el,
d) a fiatalkorú szabadságvesztését vagy javítóintézeti nevelését tölti.
(2) A védelembe vétel – a (3) és (4) bekezdésben meghatározott kivétellel – a gyermek nagykorúvá válásával szűnik meg.
(3) Ha a települési önkormányzat jegyzője a védelembe vételt a 68. § (2) bekezdés *c)* pontja alapján rendelte el, a védelembe vétel indokolt esetben a fiatalkorú kérelmére a büntetőeljárás befejezéséig, de legfeljebb huszadik évének betöltéséig tart.
(4) Ha a gyermek nagykorúvá válásakor a rá tekintettel folyósított iskoláztatási támogatás fel van függesztve, a védelembe vétel az iskoláztatási támogatás folyósítása felfüggesztésének megszüntetéséig meghosszabbodik.

Izabella vizsgálatának kezdeményezése a nevelési tanácsadóban

A közoktatási törvény szerint a nevelési tanácsadó igénybevételét kérheti a szülő, és a szülő egyetértésével az óvoda, az iskola és a kollégium. A gyermekjóléti szolgálat ösztönözheti a szülőt a nevelési tanácsadó igénybevételére. Míg a gyermek védelembevétele során kötelezheti a szülőt, hogy igénybe vegye a nevelési tanácsadót.

Az 1952. IV. évi törvény taglalja szülői felügyelet jogát, illetve a gyermekelhelyezés kérdését.

1952. IV. évi törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

Gyermekelhelyezés lefolytatásának felülvizsgálata

A szülői felügyelet általában

Csjt. 70. § A kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll.

Csjt. 71. § (1) A szülői felügyeletet a kiskorú gyermek érdekeinek megfelelően kell gyakorolni. A szülőknek biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük az őt érintő döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson. A gyermek véleményét – korára, érettségére figyelemmel – tekintetbe kell venni.

(2) A szülői felügyelet a kiskorú gyermek gondozásának, nevelésének, vagyona kezelésének, valamint törvényes képviseletének jogát és kötelességét, továbbá a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak jogát foglalja magában.

Csjt. 72. § (1) A szülői felügyeletet a szülők együttesen gyakorolják – ellentétes megállapodásuk hiányában – akkor is, ha már nem élnek együtt.

(2) Ha a házasság felbontása vagy a gyermek elhelyezése iránti perben a gyermeket a szülők megegyezése vagy a bíróság döntése alapján valamelyik szülőnél elhelyezték, a felügyeletet ez a szülő gyakorolja, kivéve, ha a szülők kérelmére a bíróság a gyermekelhelyezéssel egyidejűleg közös szülői felügyeletet rendelt el, illetve a szülőknek a közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezségét jóváhagyta.

(3) Ha a közös szülői felügyelet gyakorlása során a szülők már nem tudnak együttműködni, a közös szülői felügyeletet a bíróság bármelyik szülő kérelmére megszünteti, feltéve, hogy a megszüntetés a gyermek fejlődése szempontjából is indokolt.

(4) A szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve a gyámhatóság a gyermek kiadását követelheti attól, aki a gyermeket jogtalanul tartja magánál.

1. § Ha a szülők a Csjt. 72. §-ának (2) bekezdése alapján közös szülői felügyelet iránti kérelmet terjesztenek elő, a kérelemben nyilatkozniuk kell arról, hogy milyen módon kívánnak együttműködni a közös szülői felügyelet gyakorlása során, különös tekintettel a gondozási, nevelési tevékenység ellátására.

2. § Ha a bíróság a közös szülői felügyeletet a Csjt. 72. §-ának (3) bekezdése szerint megszünteti, ettől kezdődően annak a szülőnek a szülői felügyelete, akinek gyermeke a különélő másik szülőnél van elhelyezve – a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések kivételével –, szünetel [Csjt. 91. § (3) bek.]

Csjt. 72/A. § (1) A gyermek elhelyezéséről a szülők döntenek. A szülők megegyezésének hiányában a bíróság a gyermeket annál a szülőnél helyezi el, akinél a kedvezőbb testi, értelmi és erkölcsi fejlődése biztosított. Ha a szülőnél történő elhelyezés a gyermek érdekét veszélyezteti, a bíróság a gyermeket másnál is elhelyezheti, feltéve, hogy ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri.
(2) A gyermek elhelyezésének megváltoztatását abban az esetben lehet kérni, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság a döntését alapította, utóbb lényegesen megváltoztak, és ennek következtében az elhelyezés megváltoztatása a gyermek érdekében áll.
(3) A gyermek elhelyezése, valamint az elhelyezés megváltoztatása iránt a szülő, a gyámhatóság és az ügyész indíthat pert.
(4) Ha a gyermek elhelyezése érdekében azonnali intézkedésre van szükség, a bíróság soron kívül, ideiglenes intézkedéssel határoz.
Csjt. 72/B. § (1) A különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben a gyermek elhelyezését követően – közös szülői felügyelet hiányában is – együttesen gyakorolják jogaikat, kivéve, ha a különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság korlátozta, szüneteltette vagy megszüntette.
(2) A gyermek sorsát érintő lényeges kérdés: a kiskorú gyermek nevének meghatározása, illetve nevének megváltoztatása, tartózkodási helyének kijelölése, továbbá iskolájának, valamint életpályájának megválasztása.
(3) A gyermekétől különélő szülőt a bíróság feljogosíthatja a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselet jogával is, illetve, ha a gyermek érdekei megkívánják, az őt egyébként megillető szülői felügyeleti jogokat – így a gyermek sorsát érintő valamely lényeges kérdésben való döntés jogát – korlátozhatja vagy megvonhatja, illetve egyes jogosítványok gyakorlásának szünetelését rendelheti el.
Csjt. 73. § (1) Ha e törvény másként nem rendelkezik, a szülői felügyelet körébe tartozó olyan kérdésekben, amelyekben a szülői felügyeletet együttesen gyakorló szülők nem tudnak egyetértésre jutni – a lelkiismereti és vallásszabadság körébe tartozó kérdések kivételével –, a gyámhatóság dönt.
(2) Ha a különélő szülők a közösen gyakorolt szülői felügyeleti jog tekintetében nem tudnak megegyezni, a döntés – a tizenhatodik életévét betöltött kiskorú tartózkodási helyének kijelölése [77. § (2) bek.] kivételével – a bíróság hatáskörébe tartozik.

Ebben az esetben nem derül ki, hogy milyen bírói végzés született a gyermek szülői felügyeletét illetően, ugyanakkor a törvény 91. §-a kimondja, hogy a szülői felügyelet szünetel, ha a szülő ismeretlen helyen távol van. Mivel jelenleg a Izabella az édesanyjával él és az édesapa eltűnt a család életéből, így az édesanya gyakorolja a felügyeleti jogot. Tehát az édesapa indíthat pert a gyermekelhelyezés megváltoztatásáért.

Ha a gyermek elhelyezése érdekében azonnali intézkedésre van szükség, a bíróság soron kívül, ideiglenes intézkedéssel határoz.

Az édesanya munkaidejének megváltoztatása

Éjszakai munkára nem vehető igénybe [Mt. 121. § (1)]:

- *a nő terhesség megállapításától a gyermeke egyéves koráig;*
- *a gyermekét egyedül nevelő férfi a gyermek egyéves koráig;*
- *a munkavállaló, ha a foglalkoztatásra jogszabályban meghatározott egészségkárosító kockázatok között kerül sor.*

Éjszakai műszakban való alkalmazás nem törvénybe ütköző.

Első körben talán a legkézenfekvőbb azt kideríteni, hogy van-e olyan munkatárs, aki átvállalná az éjszakai műszakot, így az édesanyának nem kellene éjszaka dolgozni. Esetleg a munkáltatót megkeresni a kérdéssel. Ám több mint valószínű, hogy ez nehezen vezetne eredményre. Ha a munkáltató tisztában volt az édesanya körülményeivel és ennek ellenére éjszakai műszakba helyezte, akkor valószínűleg kevésbé számíthat megoldásra.

Ha az édesanya nem tud egyezkedni a munkáltatóval és a gyermek éjszakai felügyelete továbbra sem megoldható, akkor új állás kell keresni. (Álláskeresésben tanácsadásban segíthet például a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, illetve tanácsokkal szolgálhat a gyermek jóléti szolgálat is.)

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

A gyermekvédelmi problémák szociális konstrukciók – állítja Szöllősi Gábor (2003). A világ jelenségeit, így a gyerekekkel kapcsolatos történéseket is a társadalom által létrehozott kategóriák szerint érzékeljük; e kategóriák tartalmazzák a tényeket valamint ezek megítélését is, ami folyamatos diskurzusok során alakul ki (Parton és Marshall, 1998). A konstrukciók objektívnek tűnnek, azonban ha szakember állapít meg valamit, akkor véleménye a szakértői tudás rangjára emelkedik (Foucault, 2001), aminek társadalmi érvényessége erősebb, mint a kliens verziója ugyanarról a helyzetről vagy eseményről. A gyermek veszélyeztetése – sok más fogalomhoz hasonlóan – nem egyértelmű fogalom, a gyermekvédelmi törvényben alkalmazott definíció is viszonylag tág értelmezési teret hagy a törvényt alkalmazóknak. A konstruktivista megközelítés szerint veszélyeztetettség az, amit az erre felhatalmazott szakember – jelen esetben a gyermekjóléti szolgálat munkatársa – annak minősít. A szakember helyzetmegítélése persze nem független az adott társadalomban, adott időszakban, a szakember társadalmi csoportjában érvényes vélekedéstől, az adott korszakban jellemző szakmai felfogástól. Ami veszélyeztetés egy adott helyen és időszakban, az egyáltalán nem biztos, hogy annak minősülne egy másik helyen, más korszakban. Néha egy nagyváros különböző kerületeinek gyermekvédelmi gyakorlatában is szembetűnőek a különbségek: amit egy jobb helyzetű kerületben, kevésbé nehéz helyzetű családokhoz szokott gyermekjóléti szakember veszélyeztetésnek tart, egyáltalán nem biztos, hogy szintén veszélyeztetésnek tűnik a rosszabb helyzetű kerületben dolgozó, sokproblémás családokhoz szokott kollegája számára. Időben szintén változó, hogy mit tekintenek gyermekvédelmi ügynek.

Egy-egy szülői pofon néhány évtizeddel ezelőtt bevett, normálisnak tartott gyermeknevelési gyakorlat volt, ma már ugyanezt nem csak a skandináv államokban, hanem nálunk is törvény tiltja (Neményi, 2002).

Jelen esetben is jól látszik a gyermekvédelmi probléma, a veszélyeztetettség társadalmi konstrukciós jellege. Abban valószínűleg egyetértés van, hogy hét éves gyereket nem jó, nem szabad egyedül hagyni éjszakára, de ugyanebben az esetben más gyermekjólétis esetleg nagyobb hangsúlyt helyezne arra, hogy amikor a gyerek bajban volt, tudta, hogy a szomszéd nénihez kell fordulni, ott segítséget kapott – tehát a kislányról való gondoskodás akkor is valamilyen szinten meg volt szervezve, ha a gondoskodó felnőtt a mellettük lévő bejárati ajtót használja.

Ismét más gyermekjólétis lehet, hogy a kislány kirívóan rossz magatartását jelzésnek, segítségkérésnek tekintené, és megpróbálná ezt az adott család rendszerével összefüggésben megérteni. Lehet, hogy a kislány fél egyedül otthon, de lehet, hogy mást (is) jelez a viselkedése. Ha a szociális munkás az utóbbi szálon indul el, lehet, hogy szintén veszélyben fogja érezni a kislányt, esetleg nem csak az egyedüllét, hanem más ok miatt. Félelmet kelthet benne az is, ha felmerül, hogy el kell hagynia azt a szülőt, akivel eddig élt, akihez feltehetően kötődött.

Meglehetősen ellentmondásos gyakorlat valamit veszélyeztetésnek minősíteni, aztán előírni a szülőnek, hogy szűntesse meg a veszélyeztetés okát, miközben ehhez nem kap megfelelő segítséget. Az esetleírásból nem derül ki, milyen segítséget ajánlott fel a gyermekjóléti szolgálat munkatársa; végiggondolták-e, milyen – a kislány számára kevésbé megterhelő és több biztonságot nyújtó – alternatívák lehetnek a gyerek éjszakai felügyeletére, kialakítható-e jobb feladat- és szerepmegosztás a szülők között, és ha igen, milyen módon. Lehet, hogy a család és a helyzet ismeretében ezek irreleváns kérdések, végiggondolásuk azonban a család és a probléma másféle felfogását eredményezheti.

Irodalom

Foucault, M. (2001): A tudás archeológiája. *Atlantisz, Budapest.*

Neményi Eszter (2002): Egy világelső törvény a gyermekverés tilalmáról. Család, Gyermek, Ifjúság, *2. sz.*

Parton, Nigel; Marshall, Wendy (1998): Postmodernism and discourse approaches to social work. In Adams, Robert; Dominelli, Lena; Payne, Malcolm [eds]: Social Work. *Themes, Issues, and Critical Debates. MacMillan, London.*

Szöllősi Gábor (2003): A gyermekvédelmi probléma, mint társadalmi konstrukció. Esély, *2. sz.*

32. JOGESET

P. K. négy gyermekével él egy bérlakásban. Férje elhagyta, gyermektartásdíjat nem fizet, viszont állandóan zaklatja a családot. Több alkalommal, amikor férje alkoholos állapotban randalírozott a lakásban, a rendőrséget kénytelen volt kihívni. A gyermekek állandó rettegésben élnek. P. K., hogy a lakást fenn tudja tartani, napi tíz órákat dolgozik, így a gyerekek sokszor egyedül maradnak. A gyerekek több alkalommal rendetlenkednek, zaklatják a szomszédokat, emiatt a család a gyámhatóság látókörébe kerül. Több alkalommal nem tudja a számlákat kifizetni, de a szociálpolitikai irodán segítséget kap. Sajnos a munkahelyét elveszíti, mivel nem volt bejelentve, így munkanélküli járadékra sem jogosult. A család pénz nélkül marad. Tartozásai miatt lakbértámogatást sem kaphat, így az eddigi 15 ezer forintos lakbér helyett a teljes árat, 50 ezer forintot kellene havonta fizetnie. P. K. érzi, hogy a feje felett összecsapnak a hullámok, hiszen a családi pótlék összege a megélhetésre, a lakás rezsiköltségének fedezésére nem elég. Különböző bankoktól vesz fel kölcsönöket, amit szintén alig, vagy egyáltalán nem tud visszafizetni. A gyerekek napközbeni étkeztetése megoldott az iskolában, a karitatív szervezetek a gyerekek tanulását segítik, de otthonra alig jut valami, sokszor üres kenyér a vacsora.

A gyerekek több alkalommal koldulnak az utcán. P. K. a családgondozóval tartja a kapcsolatot, de mivel szégyelli a szegénységét, nem mond igazat sem a családgondozójának, sem a szociálpolitikai irodán az ügyintézőjének.

Végül megkapja a Házkezelési Kft.-től a felszólítást, 500 ezer forint tartozást halmozott fel, így el kell hagynia a lakást. Kétségbeesik, mivel tudja, ha utcára kerül, a gyerekeit elveszítheti.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó kérdések:

1. *Jogosult-e adósságkezelésben való részvételre?*
2. *Kaphat-e lakbértámogatást?*
3. *Kaphat-e lakásfenntartási támogatást?*
4. *Felvehet-e kamatmentes kölcsönt?*
5. *Jogosult-e átmeneti segélyre?*
6. *Jogosult-e rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre?*

Megítélésem szerint a család négy fő, egymással összefüggő problémával/kockázattal küzd:

- *Zaklatás – a férj részéről*
- *Gyerekek felügyelete*

- *Anyagi problémák – utcára kerülés veszélye*
- *Gyerekek elvesztése/család széthullása*

Az esetleírásból úgy tűnik, hogy az anyagi problémák a legégetőbbek, és tulajdonképpen (többé-kevésbé) átfedik az összes többit. Elsősorban a lakás megtartását és az adósságok törlesztését kell megcélozni, mert a kilakoltatás veszélye áll fenn.

Az 1993. évi III. a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény (továbbiakban: szociális törvény) által szabályozott adósságkezelési szolgáltatást fontos lenne igényelni, mert az kifejezetten lakhatást elősegítő szolgáltatás, ráadásul a jogosultság megszerzése lakásfenntartási támogatásra is jogosít. A szolgáltatás minden lényeges adósság kapcsán segítséget nyújt (közüzemi díjhátralék, lakbérhátralék, hitelhátralék stb.). Akár 300 ezer forintot is lehet, ami a család adósságának 60 százaléka.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Adósságkezelési szolgáltatás

55. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás a szociálisan rászorult személyek részére nyújtott, lakhatást segítő ellátás. A települési önkormányzat határozatában megjelölt időponttól adósságkezelési szolgáltatásban részesítheti azt a családot vagy személyt,

a) akinek

aa) az adóssága meghaladja az ötvenezer forintot, és akinek a (2) bekezdésben meghatározott adósságok valamelyikénél fennálló tartozása legalább hat havi, vagy

ab) a közüzemi díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, továbbá

b) akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az önkormányzat rendeletében meghatározott összeghatárt, valamint

c) aki a településen elismert minimális lakásnagyságot és minőséget meg nem haladó lakásban lakik, feltéve, hogy vállalja az adósság és a települési önkormányzat által megállapított adósságcsökkentési támogatás különbözetének megfizetését, továbbá az adósságkezelési tanácsadáson való részvételt.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazása során adósságnak minősül a lakhatási költségek körébe tartozó

a) közüzemi díjtartozás (vezetékes gáz-, áram-, távhő-szolgáltatási, víz- és csatornahasználati, szemétszállítási, több lakást tartalmazó lakóépületeknél, háztömböknél központi fűtési díjtartozás),

b) közösköltség-hátralék,

c) a lakbérhátralék,

d) a hitelintézettel kötött lakáscélú kölcsönszerződésből, illetve abból átváltott szabad felhasználású kölcsönszerződésből fennálló hátralék.

(3) Az (1) bekezdés *b)* pontjában említett összeghatárt úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-ánál, egyedülélő esetén annak 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő.

(5) Az adósságkezelési szolgáltatás időtartama – a (6) bekezdés szerinti eset kivételével – legfeljebb tizennyolc hónap, amely indokolt esetben egy alkalommal hat hónappal meghosszabbítható.
(6) Ha a (2) bekezdés *d)* pontja szerinti adósság az (5) bekezdés szerinti időtartam alatt nem kezelhető, az adósságkezelési szolgáltatás időtartama legalább huszonnégy, de legfeljebb hatvan hónap, amennyiben
a) az adósság összege meghaladja a kettőszázezer forintot,
b) a tartozás meghaladja a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének 50%-át, és
c) az adós hozzájárul az adósságkezelés időtartamára a támogatás összegét biztosító jelzálogjognak, valamint elidegenítési és terhelési tilalomnak ingatlanára történő bejegyzéséhez, illetőleg feljegyzéséhez.
(7) A jelzálogjog bejegyzésének és az elidegenítési és terhelési tilalom ténye feljegyzésének kezdeményezéséről az adósságkezelési szolgáltatásra való jogosultságot megállapító határozat rendelkezik. A határozatot az ingatlanügyi hatósággal közölni kell. Az ingatlanügyi hatóság a jelzálogjogot és az elidegenítési és terhelési tilalmat az önkormányzat javára az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzi, illetőleg feljegyzi.
(8) A Magyar Állam az 1988. december 31-ét megelőzően hatályban volt jogszabályok alapján felvett egyes lakáscélú kölcsönökből eredő adósságok rendezéséről szóló kormányrendelet alapján megvásárolt követelésével összefüggésben történő befizetésről a hitelszerződéssel érintett ingatlan fekvése szerinti települési önkormányzat javára lemond.
(9) Adósságkezelési szolgáltatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(10) A (9) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.
55/A. § (1) Az adósságkezelési szolgáltatás esetén a jogosult
a) adósságkezelési tanácsadásban, és
b) adósságcsökkentési támogatásban részesül, amelyet az adósságkövetelés jogosultjának kell folyósítani.
(2) Az adósságcsökkentési támogatás mértéke nem haladhatja meg az adósságkezelés körébe bevont adósság 75%-át, és összege legfeljebb háromszázezer forint, az 55. § (6) bekezdése szerinti esetben legfeljebb hatszázezer forint lehet. A támogatás – az 55. § (6) bekezdése kivételével – egy összegben vagy havi részletekben nyújtható az adós vállalásától függően.
(3) Azon személynek, akinek vezetékes gáz-, illetőleg áramszolgáltatási díjtartozása miatt a szolgáltatást kikapcsolták, a szolgáltatás visszaállítása érdekében előrefizetős gáz- vagy áramszolgáltatást mérő készülék is biztosítható, feltéve, hogy lakásfenntartási támogatásban részesül és tartozásának megfizetése érdekében megállapodást köt a szolgáltatóval, valamint legalább egyéves időtartamra vállalja a készülék rendeltetésszerű használatát.
(4) Az adósságcsökkentés címén nyújtott támogatás vissza nem térítendő szociális támogatásnak minősül.
(5) Az önkormányzat a lakhatást veszélyeztető mértékű adósság felhalmozódásának elkerülése céljából a követelés jogosultjával megállapodást köthet, melynek keretében – az adós írásbeli beleegyezése esetén – a követelés jogosultja az adós lakóhelye szerint illetékes település jegyzőjét félévente tájékoztatja a legalább három havi tartozást felhalmozó adósokról.

55/B. § (1) Az adósságcsökkentési támogatás tovább nem folyósítható, és a kifizetett összeget vissza kell téríteni, ha a jogosult

a) az adósságkezelési tanácsadást nem veszi igénybe, vagy

b) az általa vállalt adósságtörlesztés három havi részletét nem teljesíti, illetőleg

c) az adósságkezelési szolgáltatás igénybevételének időtartama alatt a lakásfenntartási kiadásokkal kapcsolatos fizetési kötelezettségének három hónapig nem tesz eleget.

(2) Az adósságcsökkentési támogatás (1) bekezdésben foglaltak szerinti megszüntetésétől számított 24 hónapon belül ismételten nem állapítható meg.

(3) Ugyanazon személy vagy háztartásának tagja az adósságkezelési szolgáltatás lezárásától – ide nem értve az (1) bekezdés szerinti megszüntetést – számított 6 hónapon belül nem részesülhet adósságkezelési szolgáltatásban.

55/C. § (1) A települési önkormányzat adósságkezelési szolgáltatást akkor nyújthat, ha

a) az adósságkezelési szolgáltatás működtetéséről önkormányzati rendeletet alkot,

b) adósságkezelési tanácsadást működtet, továbbá

c) az adósságcsökkentési támogatás és a 38. § (5) bekezdés szerinti lakásfenntartási támogatás nyújtásához saját forrást különít el.

(2) A fővárosi kerületi önkormányzat, valamint az a települési önkormányzat, amelyiknek területén negyvenezernél több állandó lakos él, köteles adósságkezelési szolgáltatást nyújtani.

(3) A települési önkormányzat a külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint az adósságkezelési tanácsadást saját intézménye vagy más szerv útján biztosíthatja.

(4) Az önkormányzat rendeletében szabályozza az adósságkezelési szolgáltatás részletes szabályait, így különösen a helyben elismerhető lakásnagyságot és minőséget, az 55/B. § (3) bekezdésében meghatározottak közül az adósságkezelési szolgáltatásba bevont adósságtípusok körét és összegük felső határát, az adósságcsökkentési támogatás folyósításának módját, az adósságkezelési szolgáltatásra vonatkozó jövedelmi és vagyoni jogosultsági feltételeket, a hitellel terhelt ingatlan forgalmi értékének megállapítási módját, az eljárási szabályokat, az adósságkezelési tanácsadást végző intézmény által ellátandó feladatokat, az adósságkezelési tanácsadáson való részvétel módját.

A gyermekek eltartását illetően először megpróbálnám felkeresni a férjet, kísérletet tenni a gyermektartásdíj „behajtására". Ha a férj nincs olyan anyagi helyzetben, hogy megtegye, az 1997. XXXI. a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény (továbbiakban: gyermekvédelmi törvény) alapján gyermektartásdíj megelőlegezését kérhetjük – ha az apa még a gyermekek törvényes képviselője, és jogerős határozat kötelezi a tartásdíj fizetésére.

A 22. § első bekezdésének b) és c) pontjainak, mint feltételeknek eleget tesz a család, amelyek szerint a tartásdíjra kötelezett szülőtől a tartásdíj behajtása átmenetileg lehetetlen, továbbá a gyermeket gondozó szülő a gyermek részére szükséges tartást nem képes nyújtani.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Gyermektartásdíj megelőlegezése

22. § (1) A gyermektartásdíj megelőlegezésének akkor van helye, ha

a) a bíróság a tartásdíjat jogerős határozatában már megállapította vagy van olyan külföldi bíróság, vagy más hatóság által hozott jogerős határozat, amelyet a Magyarországon élő gyermek javára nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján kell végrehajtani, és

b) a gyermektartásdíj összegének behajtása átmenetileg lehetetlen, továbbá

c) a gyermeket gondozó szülő vagy más törvényes képviselő nem képes a gyermek részére a szükséges tartást nyújtani,

feltéve, hogy a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi átlagjövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj legkisebb összegének kétszeresét.

(2) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni.

(3) A gyámhivatal a gyermektartásdíj behajthatatlanságát a gyermektartásdíj fizetésére kötelezett személy rendszeres jövedelmére, illetve egyéb vagyonára vezetett eredménytelen végrehajtást követően állapítja meg. Az eredménytelen végrehajtást, illetve a végrehajtás szünetelését kimondó foglalási jegyzőkönyv hat hónapnál régebbi nem lehet.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott összeg számításánál a kérelem benyújtása időpontjában közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként kell figyelembe venni a 19. § (4) bekezdésében meghatározott személyeket.

(5) Nincs helye a gyermektartásdíj megelőlegezésének, ha a kötelezett

a) lakóhelye olyan államban van, ahol a tartásdíj nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján nem érvényesíthető, vagy

b) külföldi tartózkodási helye ismeretlen, vagy

c)

d) a jogosulttal közös háztartásban él, vagy

e)

(6) Nincs helye továbbá a gyermektartásdíj megelőlegezésének

a) részösszegű megfizetés vagy részösszegű behajthatóság esetén, ha ennek mértéke a bíróság által megállapított gyermektartásdíj alapösszegének ötven százalékát meghaladja, vagy

b) lejárt gyermektartásdíj esetén.

(7) A feltételek fennállása esetén a gyermektartásdíj megelőlegezése a gyermek nagykorúvá válása után is megállapítható, illetve a már megállapított gyermektartásdíj továbbfolyósítható addig az időpontig, ameddig a középfokú nappali oktatás munkarendje szerinti tanulmányokat folytat, de legfeljebb huszadik évének betöltéséig.

23. § (1) A gyámhivatal a bíróság által a tartásdíj megfizetésére kötelező határozatában megállapított összeget, százalékos marasztalás esetében az alapösszeget előlegezi meg.

(2) A gyámhivatal az (1) bekezdésben meghatározott összegnél alacsonyabb összeget akkor állapíthat meg, ha a gyermek tartását a gondozó szülő részben biztosítani tudja. A megelőlegezett összeg ebben az esetben sem lehet kevesebb a bíróság által megállapított összeg 50%-ánál.
(3) A gyámhivatal a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő határozatát a fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilváníthatja.
(4) A gyámhivatal határozata alapján a – székhelye szerinti – települési önkormányzat jegyzője a gyermektartásdíj megelőlegezését a központi költségvetés terhére biztosítja.
24. § (1) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezését jogerősen megállapítják, az a kérelem benyújtásától esedékes. A folyósítás időtartama a kérelem benyújtásának napjától az alapul szolgáló ok előrelátható fennállásáig, legfeljebb azonban három évig tart. A feltételek fennállása esetén – függetlenül az adók módjára történő behajtás eredményétől – ugyanazon gyermekre tekintettel, egy alkalommal, legfeljebb további három évre a megelőlegezés továbbfolyósítható, illetve ismételten elrendelhető.
(2) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezését jogerősen elrendelték, az a kérelem benyújtásától esedékes, azzal, hogy ha a kérelmet
a) a tárgyhónap 15-éig nyújtották be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított teljes összeget,
b) a tárgyhónap 15-ét követően nyújtották be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított összeg 50%-át kell kifizetni.
(3) A gyámhivatal hivatalból vagy a külön jogszabályban meghatározott szervek és személyek értesítése alapján a gyermektartásdíj folyósítását – legfeljebb hat hónapra – felfüggeszti, ha
a) a kérelmezőnek a 22. § (1) bekezdésében meghatározott körülményeiben változás állt be,
b) a kötelezett rendszeres jövedelmére, illetve az egyéb vagyonára vezetett végrehajtás eredménnyel jár,
c) a kötelezett a kérelmező részére közvetlenül fizet tartásdíjat,
d) a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését rendelték el.
(4) A gyámhivatal a felfüggesztést követő vizsgálat eredményeképpen, ha a felfüggesztés időtartama alatt a jogosult nem részesült gyermektartásdíjban – a felfüggesztés lejárta után – elrendeli a gyermektartásdíj további folyósítását és a felfüggesztés időtartamára esedékes megelőlegezett gyermektartásdíj utólagos, egy összegben történő kifizetését vagy a megelőlegezést megszünteti.
(5) A gyámhivatal a gyermektartásdíj megelőlegezését megszünteti, ha
a) a gyermek – a gyámhivatal, illetve a bíróság végrehajtható határozata alapján – a külön élő másik szülő vagy más személy gondozásába kerül,
b) a gyermek nagykorúvá vált, és nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat nem folytat,
c) a gyermeket a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette,
d) a kötelezett meghalt.
(7) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezésére való jogosultság megszűnik, az a jogosultság megszűnésének hónapjáig esedékes azzal, hogy ha a megszűnés

a) a tárgyhónap 15-éig következik be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított összeg 50%-át,
b) a tárgyhónap 15-ét követően következik be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított teljes összeget kell kifizetni.
(8) A megelőlegezett gyermektartásdíjat a kötelezett a Polgári Törvénykönyvben meghatározott kamattal az államnak megtéríti. A megelőlegezett gyermektartásdíjnak meg nem térült összegét adók módjára kell behajtani az adózás rendjéről szóló törvény rendelkezései szerint.
(9) A megelőlegezett gyermektartásdíj behajtása során a hátralékra a települési önkormányzat jegyzője adóügyi hatáskörében indokolt esetben méltányosságból részletfizetést vagy kamatelengedést engedélyezhet. A települési önkormányzat jegyzője adóügyi hatáskörében a hátralék teljes összegét akkor engedheti el, ha a kötelezett gyermeke a reá tekintettel megelőlegezett gyermektartásdíjat hagyatéki teherként megörökli.

Továbbá intézkedést kellene kezdeményezni, hogy a települési önkormányzat jegyzője állapítsa meg a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, hiszen az egy főre jutó jövedelem (feltételezhetően) nem haladja meg a jogszabályban előírt összeget (nyugdíjminimum 140%-át), ráadásul a gyermekeket egy szülő neveli. Ennek alapján jogosult lenne a 20/A. szakaszban leírt támogatásra.

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény
19. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult
a) a 148. § (5) bekezdésének *a)* és *b)* pontjában meghatározott gyermekétkeztetés normatív kedvezményének,
b) a 20/A. §-ban meghatározott pénzbeli támogatásnak,
c) a külön jogszabályban meghatározott egyéb kedvezményeknek
az igénybevételére.
(2) A települési önkormányzat jegyzője megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát, amennyiben a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg
a) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének (a továbbiakban: az öregségi nyugdíj legkisebb összege*)* a 140%-át,
aa) ha a gyermeket egyedülálló szülő, illetve más törvényes képviselő gondozza, vagy
ab) ha a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos, vagy
ac) ha a nagykorúvá vált gyermek megfelel a 20. § (3) vagy (4) bekezdésében foglalt feltételeknek;
b) az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 130%-át az *a)* pont alá nem tartozó esetben, feltéve, hogy a vagyoni helyzet vizsgálata során az egy főre jutó vagyon értéke nem haladja meg külön-külön vagy együttesen a (7) bekezdésben meghatározott értéket.

(3) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni. Ettől eltérni akkor lehet, ha a jövedelmi viszonyokban igazolható ok miatt tartós romlás vélelmezhető.
(4) A (2) bekezdésben meghatározott összeg számításánál – a kérelem benyújtásának időpontjában – közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként (gondozó családként) kell figyelembe venni
a) a szülőt, a szülő házastársát vagy élettársát,
b) a 20 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező gyermeket,
c) a 23 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, a nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytató gyermeket,
d) a 25 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató gyermeket,
e) korhatárra való tekintet nélkül a tartósan beteg, illetőleg a fogyatékos gyermeket,
f) az *a)–e)* pontokba nem tartozó, a Csjt. alapján a szülő vagy házastársa által eltartott rokont.
(6) A vagyoni helyzet vizsgálata kiterjed a (4) bekezdésben meghatározott közös háztartásban élő közeli hozzátartozók vagyonára.
(7) Vagyon alatt azt a hasznosítható ingatlant, járművet, továbbá vagyoni értékű jogot kell érteni, amelynek egy főre jutó értéke a gyermeket gondozó családban
a) külön-külön számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének húszszorosát, vagy
b) együtt számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének hetvenszeresét meghaladja, azzal, hogy nem minősül vagyonnak az az ingatlan, amelyben a szülő vagy a tartásra köteles más törvényes képviselő életvitelszerűen lakik, az a vagyoni értékű jog, amely az általuk lakott ingatlanon áll fenn, továbbá a mozgáskorlátozottságra vagy tartós betegségre tekintettel fenntartott gépjármű.
(8) A települési önkormányzat jegyzője a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítására irányuló kérelmet elutasítja, ha a (4) bekezdésben megjelölt személyek együttesen vagy külön-külön a (7) bekezdésben meghatározott értékű vagyonnal rendelkeznek.
(9) Nem állapítható meg rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság, illetőleg a megállapított jogosultságot meg kell szüntetni, ha a gyermek tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott.
20. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítását a szülő vagy más törvényes képviselő, illetve a nagykorú jogosult a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál terjeszti elő.
(2) A feltételek fennállása esetén a települési önkormányzat jegyzője 1 év időtartamra megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát.
(3) Az egyéb jogosultsági feltételek fennállása esetén nagykorúvá válása után is jogosult a gyermek a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre, ha
a) nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat és 23. életévét még nem töltötte be, vagy
b) felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul és a 25. életévét még nem töltötte be.

(4) Házasságkötés esetén a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot meg kell szüntetni, ha a jogosult házasságkötése szerinti új családban az egy főre jutó havi jövedelem összege, illetve vagyon értéke meghaladja a 19. §-ban meghatározott jövedelemhatárt, illetve vagyon értékét.
20/A. § (1) A települési önkormányzat jegyzője annak a gyermeknek, fiatal felnőttnek, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága
a) a tárgyév augusztus 1-jén fennáll, a tárgyév augusztus hónapjában,
b) a tárgyév november 1-jén fennáll, a tárgyév november hónapjában pénzbeli támogatást folyósít.
(2) Az (1) bekezdés szerinti pénzbeli támogatás esetenkénti összege 2006. évben gyermekenként 5000 forint. A 2006. évet követően a pénzbeli támogatás összegének emeléséről az Országgyűlés a költségvetésről szóló törvény elfogadásával egyidejűleg dönt.

Kérelmezhető továbbá rendkívüli gyermekvédelmi támogatás, amelyre a gyermek jogosult, ha a „gyermeket gondozó család időszakosan létfenntartási gondokkal küzd, vagy létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került."

Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás
21. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete a gyermeket a rendeletében meghatározott mértékű rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesíti (a továbbiakban: rendkívüli támogatás), ha a gyermeket gondozó család időszakosan létfenntartási gondokkal küzd, vagy létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került.
(2) Elsősorban azokat a gyermekeket, illetve családokat kell alkalmanként rendkívüli támogatásban részesíteni, akiknek az ellátásáról más módon nem lehet gondoskodni, illetve az alkalmanként jelentkező többletkiadások – különösen a válsághelyzetben lévő várandós anya gyermekének megtartása, a gyermek fogadásának előkészítéséhez kapcsolódó kiadások, a nevelésbe vett gyermek családjával való kapcsolattartásának, illetve a gyermek családba való visszakerülésének elősegítése, betegség vagy iskoláztatás – miatt anyagi segítségre szorulnak.
(3) A rendkívüli támogatás iránti kérelmet a szülő vagy más törvényes képviselő a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál vagy az önkormányzat rendeletében meghatározott szervnél terjeszti elő.

A családtámogatások közül, amelyet az 1998. LXXXIV. a családok támogatásáról szóló törvény (továbbiakban: családtámogatási törvény) szabályoz, szóba jöhet a gyermeknevelési támogatás – abban az esetben, ha a legfiatalabb gyermek már betöltötte a 3. életévét, és a 8. életévét még nem.

1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról

Gyermeknevelési támogatás

23. § Gyermeknevelési támogatásra az a szülő, nevelőszülő, gyám jogosult, aki saját háztartásában három vagy több kiskorút nevel. A támogatás a legfiatalabb gyermek 3. életévének betöltésétől a 8. életévének betöltéséig jár.

24. § A gyermeknevelési támogatásban részesülő személy keresőtevékenységet heti harminc órát meg nem haladó időtartamban folytathat, vagy időkorlátozás nélkül, ha a munkavégzés otthonában történik.

Ami a gyermekek felügyeletét illeti, szintén a gyermekvédelmi törvényben szabályozott gyermekek napközbeni ellátása vehető igénybe, amely a 41. szakasz 2. bekezdésének b) pontjában írja, hogy különösen azon gyermekek számára nyújtandó, akiket egyedülálló szülő nevel, vagy legalább három gyermek van a családban, illetve a c) pontban megjelölt szociális helyzetre tekintettel. Ezeket a kritériumokat véleményem szerint mind kimerítik.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Gyermekek napközbeni ellátása

41. § (1) A gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni azon gyermekek számára, akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük, munkaerő-piaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások időtartama lehetőleg a szülő munkarendjéhez igazodik.

(2) A gyermekek napközbeni ellátását különösen az olyan gyermek számára kell biztosítani,

a) akinek fejlődése érdekében állandó napközbeni ellátásra van szüksége,

b) akit egyedülálló vagy időskorú személy nevel, vagy akivel együtt a családban három vagy több gyermeket nevelnek, kivéve azt, akire nézve eltartója gyermekgondozási díjban részesül,

c) akinek a szülője, gondozója szociális helyzete miatt az ellátásról nem tud gondoskodni.

(3) A gyermekek napközbeni ellátása megszervezhető – a gyermekek életkorának megfelelően – különösen bölcsődében, hetes bölcsődében, családi napköziben, családi gyermekfelügyelet vagy házi gyermekfelügyelet keretében, nyári napközis otthonban, valamint a Kt. hatálya alá tartozó óvodában, iskolai napköziben.

(4) A gyermekek napközbeni ellátásának minősül az iskolai napközis ellátásban nem részesülő, különösen a csellengő vagy egyéb okból veszélyeztetett tíz év feletti gyermekek számára nyújtott nappali felügyelet, foglalkoztatás – sport- és egyéb klubfoglalkozás, illetve játszótér, játéktár, játszóház keretében – és az

étkeztetés biztosítása is, feltéve, ha a működtető rendelkezik az ehhez szükséges – a külön jogszabályban meghatározott – személyi és tárgyi feltételekkel.

Irént be kell jelenteni a terület illetékes munkaügyi központjába, hogy regisztrálják álláskeresőként, és a lehetséges szociális rászorultságtól függő pénzbeli támogatásokat és az álláshoz jutáshoz való segítséget megkapja – mivel nem volt bejelentve, biztosítási jogviszonyhoz kötött ellátásokat nem vehet igénybe.

Az apát, amennyiben más úton nem rendezhető a konfliktus, és magatartásában nem változik, távol kell tartani. A távoltartás intézményét a 2009. évi LXXII. a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény (továbbiakban: távoltartási törvény) szabályozza.

2009. évi LXXII. a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról

Értelmező rendelkezések

1. § (1) Hozzátartozók közötti erőszaknak minősül

a) a bántalmazó által a bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életet, a szexuális önrendelkezéshez való jogot, továbbá a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető tevékenység,

b) a bántalmazó által a bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életet, továbbá a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető mulasztás (a továbbiakban együtt: hozzátartozók közötti erőszak*)*.

(2) Bántalmazott az a hozzátartozó, akinek a sérelmére a hozzátartozók közötti erőszakot megvalósítják.

(3) Bántalmazó az a cselekvőképes hozzátartozó, aki a hozzátartozók közötti erőszakot megvalósítja, vagy akire tekintettel a hozzátartozók közötti erőszakot más megvalósítja, feltéve, hogy ezzel a bántalmazó egyetért.

(4) E törvény alkalmazásában gyermeknek kell tekinteni a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.)12. §-a szerinti kiskorút.

(5) E törvény alkalmazásában hozzátartozónak kell tekinteni a Ptk. 685. § *b)* pontjában meghatározott közeli hozzátartozókat és hozzátartozókat, valamint a volt házastársat, a volt bejegyzett élettársat, a gondnokot, a gondnokoltat, a gyámot, a gyámoltat.

(6) E törvény alkalmazásában a napokban megállapított határidő folyamatosságot jelent.

33. JOGESET

A kliens és férje megélhetési problémával kereste fel szolgálatunkat, a szociális étkeztetés igénylésének elindításához kérték a segítségünket. Mária férjével, és előző házasságából született két gyermekével (14 és 15 évesek) él együtt. Mária jelenleg állapotos, 5 hónap múlva várja ikergyermekeit. Tájékoztattuk a klienst, hogy a szociális étkeztetés igényléséhez jövedelemigazolásra van szükség, mert így tudják megállapítani, hogy milyen mértékű térítési díjat kell fizetniük. Miután beadták az igényt és az igazolásokat, környezettanulmányt fognak készíteni. Mindezek után tudják csak igénybe venni a szolgáltatást. Máriától megtudtuk, hogy ő is, és a férje is jelenleg munkanélküliek. Mária 2009. december 23-ig gyesen volt a 14 éves, tartósan beteg leánygyermekével. A kislány, akinél 5 éves korában állapították meg a Williams-szindrómát, egy közeli kisvárosban tanul egy speciális iskolában. 15 éves fia szakközépiskolában tanul. Férje rendelkezésre állási támogatásban részesül, Mária jelenleg csak családi pótlékot kap, de regisztráltatta magát a munkaügyi központban, és munkanélküli-ellátásban fog részesülni az ikrek megszületéséig. Rendszeres gyermekvédelmi támogatásban nem részesülnek. Az születendő gyermekek részére gyermekruhák, kiságyak, ikerbabakocsi szerzésében kértek segítséget. Elmondták, hogy egy gyermekre számítottak.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A család életében szereplő problémák leginkább anyagi jellegűek. A lehetséges juttatásokat, ellátásokat kell felkutatni és segítséget nyújtani az igénylésükben. Emellett némi bátorításra, segítő készségre lehet szükségük a családgondozó részéről – ami jó esetben alapértelmezett egy családsegítő szolgálatnál.

Először a gyermekek nevelését elősegítő ellátások közül a gyermekvédelmi és a családjogi törvényben keresünk pénzbeli ellátásokat, elsősorban pedig a szülők által felvetett igényekre próbálunk reagálni. Ennek fényében pedig a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megállapítását kérelmeznénk, ha a családban az egy főre jutó jövedelem nem haladja meg a nyugdíjminimum 140 százalékát, amellyel gyermekétkeztetésre való kedvezményt kapnak, és pénzbeli támogatásban részesülnek.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény

19. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult

a) a 148. § (5) bekezdésének *a)* és *b)* pontjában meghatározott gyermekétkeztetés normatív kedvezményének,

b) a 20/A. §-ban meghatározott pénzbeli támogatásnak,
c) a külön jogszabályban meghatározott egyéb kedvezményeknek
az igénybevételére.
(2) A települési önkormányzat jegyzője megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát, amennyiben a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg
a) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének (a továbbiakban: az öregségi nyugdíj legkisebb összege*)* a 140%-át,
aa) ha a gyermeket egyedülálló szülő, illetve más törvényes képviselő gondozza, vagy
ab) ha a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos, vagy
ac) ha a nagykorúvá vált gyermek megfelel a 20. § (3) vagy (4) bekezdésében foglalt feltételeknek;
b) az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 130%-át az *a)* pont alá nem tartozó esetben, feltéve, hogy a vagyoni helyzet vizsgálata során az egy főre jutó vagyon értéke nem haladja meg külön-külön vagy együttesen a (7) bekezdésben meghatározott értéket.
(3) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni. Ettől eltérni akkor lehet, ha a jövedelmi viszonyokban igazolható ok miatt tartós romlás vélelmezhető.
(4) A (2) bekezdésben meghatározott összeg számításánál – a kérelem benyújtásának időpontjában – közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként (gondozó családként) kell figyelembe venni
a) a szülőt, a szülő házastársát vagy élettársát,
b) a 20 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező gyermeket,
c) a 23 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, a nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytató gyermeket,
d) a 25 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató gyermeket,
e) korhatárra való tekintet nélkül a tartósan beteg, illetőleg a fogyatékos gyermeket,
f) az *a)–e)* pontokba nem tartozó, a Csjt. alapján a szülő vagy házastársa által eltartott rokont.
(6) A vagyoni helyzet vizsgálata kiterjed a (4) bekezdésben meghatározott közös háztartásban élő közeli hozzátartozók vagyonára.
(7) Vagyon alatt azt a hasznosítható ingatlant, járművet, továbbá vagyoni értékű jogot kell érteni, amelynek egy főre jutó értéke a gyermeket gondozó családban
a) külön-külön számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének húszszorosát, vagy
b) együtt számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének hetvenszeresét meghaladja, azzal, hogy nem minősül vagyonnak az az ingatlan, amelyben a szülő vagy a tartásra köteles más törvényes képviselő életvitelszerűen lakik, az a vagyoni értékű jog, amely az általuk lakott ingatlanon áll fenn, továbbá a mozgáskorlátozottságra vagy tartós betegségre tekintettel fenntartott gépjármű.

(8) A települési önkormányzat jegyzője a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítására irányuló kérelmet elutasítja, ha a (4) bekezdésben megjelölt személyek együttesen vagy külön-külön a (7) bekezdésben meghatározott értékű vagyonnal rendelkeznek.
(9) Nem állapítható meg rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság, illetőleg a megállapított jogosultságot meg kell szüntetni, ha a gyermek tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott.
20. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítását a szülő vagy más törvényes képviselő, illetve a nagykorú jogosult a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál terjeszti elő.
(2) A feltételek fennállása esetén a települési önkormányzat jegyzője 1 év időtartamra megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát.[99]
(3) Az egyéb jogosultsági feltételek fennállása esetén nagykorúvá válása után is jogosult a gyermek a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre, ha
a) nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat és 23. életévét még nem töltötte be, vagy
b) felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul és a 25. életévét még nem töltötte be.
(4) Házasságkötés esetén a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot meg kell szüntetni, ha a jogosult házasságkötése szerinti új családban az egy főre jutó havi jövedelem összege, illetve vagyon értéke meghaladja a 19. §-ban meghatározott jövedelemhatárt, illetve vagyon értékét.
20/A. § (1) A települési önkormányzat jegyzője annak a gyermeknek, fiatal felnőttnek, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága
a) a tárgyév augusztus 1-jén fennáll, a tárgyév augusztus hónapjában,
b) a tárgyév november 1-jén fennáll, a tárgyév november hónapjában
pénzbeli támogatást folyósít.
(2) Az (1) bekezdés szerinti pénzbeli támogatás esetenkénti összege 2006. évben gyermekenként 5000 forint. A 2006. évet követően a pénzbeli támogatás összegének emeléséről az Országgyűlés a költségvetésről szóló törvény elfogadásával egyidejűleg dönt.

Ezt követően a kliens az előző házasságára kérdeznék rá, hogy az apa kötelezett-e tartásdíj fizetésére. Ha igen, és nem fizeti, őt keresném fel, és próbálnám behajtatni vele. Ha ez nem lehetséges, akkor igényelném a tartásdíj megelőlegezését – ha az egy főre jutó jövedelem nem éri el a nyugdíjminimum 200 százalékát.

Gyermektartásdíj megelőlegezése
22. § (1) A gyermektartásdíj megelőlegezésének akkor van helye, ha
a) a bíróság a tartásdíjat jogerős határozatában már megállapította vagy van olyan külföldi bíróság, vagy más hatóság által hozott jogerős határozat, amelyet a Magyarországon élő gyermek javára nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján kell végrehajtani, és

b) a gyermektartásdíj összegének behajtása átmenetileg lehetetlen, továbbá
c) a gyermeket gondozó szülő vagy más törvényes képviselő nem képes a gyermek részére a szükséges tartást nyújtani, feltéve, hogy a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi átlagjövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj legkisebb összegének kétszeresét.
(2) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni.
(3) A gyámhivatal a gyermektartásdíj behajthatatlanságát a gyermektartásdíj fizetésére kötelezett személy rendszeres jövedelmére, illetve egyéb vagyonára vezetett eredménytelen végrehajtást követően állapítja meg. Az eredménytelen végrehajtást, illetve a végrehajtás szünetelését kimondó foglalási jegyzőkönyv hat hónapnál régebbi nem lehet.
(4) Az (1) bekezdésben meghatározott összeg számításánál a kérelem benyújtása időpontjában közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként kell figyelembe venni a 19. § (4) bekezdésében meghatározott személyeket.
(5) Nincs helye a gyermektartásdíj megelőlegezésének, ha a kötelezett
a) lakóhelye olyan államban van, ahol a tartásdíj nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján nem érvényesíthető, vagy
b) külföldi tartózkodási helye ismeretlen, vagy
d) a jogosulttal közös háztartásban él, vagy
(6) Nincs helye továbbá a gyermektartásdíj megelőlegezésének
a) részösszegű megfizetés vagy részösszegű behajthatóság esetén, ha ennek mértéke a bíróság által megállapított gyermektartásdíj alapösszegének ötven százalékát meghaladja, vagy
b) lejárt gyermektartásdíj esetén.
(7) A feltételek fennállása esetén a gyermektartásdíj megelőlegezése a gyermek nagykorúvá válása után is megállapítható, illetve a már megállapított gyermektartásdíj továbbfolyósítható addig az időpontig, ameddig a középfokú nappali oktatás munkarendje szerinti tanulmányokat folytat, de legfeljebb huszadik évének betöltéséig.
23. § (1) A gyámhivatal a bíróság által a tartásdíj megfizetésére kötelező határozatában megállapított összeget, százalékos marasztalás esetében az alapösszeget előlegezi meg.
(2) A gyámhivatal az (1) bekezdésben meghatározott összegnél alacsonyabb összeget akkor állapíthat meg, ha a gyermek tartását a gondozó szülő részben biztosítani tudja. A megelőlegezett összeg ebben az esetben sem lehet kevesebb a bíróság által megállapított összeg 50%-ánál.
(3) A gyámhivatal a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő határozatát a fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilváníthatja.
(4) A gyámhivatal határozata alapján a – székhelye szerinti – települési önkormányzat jegyzője a gyermektartásdíj megelőlegezését a központi költségvetés terhére biztosítja.
24. § (1) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezését jogerősen megállapítják, az a kérelem benyújtásától esedékes. A folyósítás időtartama a kérelem benyújtásának napjától az alapul szolgáló ok előreláthatóan fennállásáig, legfeljebb azonban három évig tart. A feltételek fennállása esetén – függetlenül az adók mód-

jára történő behajtás eredményétől – ugyanazon gyermekre tekintettel, egy alkalommal, legfeljebb további három évre a megelőlegezés továbbfolyósítható, illetve ismételten elrendelhető.
(2) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezését jogerősen elrendelték, az a kérelem benyújtásától esedékes, azzal, hogy ha a kérelmet
a) a tárgyhónap 15-éig nyújtották be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított teljes összeget,
b) a tárgyhónap 15-ét követően nyújtották be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított összeg 50%-át kell kifizetni.
(3) A gyámhivatal hivatalból vagy a külön jogszabályban meghatározott szervek és személyek értesítése alapján a gyermektartásdíj folyósítását – legfeljebb hat hónapra – felfüggeszti, ha
a) a kérelmezőnek a 22. § (1) bekezdésében meghatározott körülményeiben változás állt be,
b) a kötelezett rendszeres jövedelmére, illetve az egyéb vagyonára vezetett végrehajtás eredménnyel jár,
c) a kötelezett a kérelmező részére közvetlenül fizet tartásdíjat,
d) a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését rendelték el.
(4) A gyámhivatal a felfüggesztést követő vizsgálat eredményeképpen, ha a felfüggesztés időtartama alatt a jogosult nem részesült gyermektartásdíjban – a felfüggesztés lejárta után – elrendeli a gyermektartásdíj további folyósítását és a felfüggesztés időtartamára esedékes megelőlegezett gyermektartásdíj utólagos, egy összegben történő kifizetését vagy a megelőlegezést megszünteti.
(5) A gyámhivatal a gyermektartásdíj megelőlegezését megszünteti, ha
a) a gyermek – a gyámhivatal, illetve a bíróság végrehajtható határozata alapján – a külön élő másik szülő vagy más személy gondozásába kerül,
b) a gyermek nagykorúvá vált, és nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat nem folytat,
c) a gyermeket a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette,
d) a kötelezett meghalt.
(7) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezésére való jogosultság megszűnik, az a jogosultság megszűnésének hónapjáig esedékes azzal, hogy ha a megszűnés
a) a tárgyhónap 15-éig következik be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított összeg 50%-át,
b) a tárgyhónap 15-ét követően következik be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított teljes összeget kell kifizetni.
(8) A megelőlegezett gyermektartásdíjat a kötelezett a Polgári Törvénykönyvben meghatározott kamattal az államnak megtéríti. A megelőlegezett gyermektartásdíjnak meg nem térült összegét adók módjára kell behajtani az adózás rendjéről szóló törvény rendelkezései szerint.
(9) A megelőlegezett gyermektartásdíj behajtása során a hátralékra a települési önkormányzat jegyzője adóügyi hatáskörében indokolt esetben méltányosságból részletfizetést vagy kamatelengedést engedélyezhet. A települési önkormányzat jegyzője adóügyi hatáskörében a hátralék teljes összegét akkor enged-

heti el, ha a kötelezett gyermeke a reá tekintettel megelőlegezett gyermektartásdíjat hagyatéki teherként megörökli.

Az anya figyelmét fel kell hívni arra, hogy ikergyermekei születésétől tankötelessé válásáig gyermekgondozási segélyre lesz jogosult, illetve anyasági támogatásra, ha legalább négy alkalommal terhesgondozáson vesz részt.

Gyermekgondozási segély

20. § (1) Gyermekgondozási segélyre jogosult a szülő – ideértve a kiskorú szülőt a 11. § (4) bekezdésében meghatározott esetben -, a nevelőszülő, a gyám a saját háztartásában nevelt

a) gyermek 3. életévének betöltéséig,

b) ikergyermekek esetén a tankötelessé válás évének végéig,

c) tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek 10. életévének betöltéséig.

(2) Amennyiben ikergyermekek esetén a tankötelessé válás éve nem egyezik meg, úgy az (1) bekezdés alkalmazása során a legkésőbb tankötelessé váló gyermeket kell figyelembe venni.

20/A. § (1) A 20. §-ban megjelölt jogosultakon kívül, de az ott meghatározott feltételek mellett a gyermek szülőjének vér szerinti, örökbefogadó szülője, továbbá annak együtt élő házastársa (a továbbiakban együtt: nagyszülő) is jogosult a gyermekgondozási segélyre, ha a gyermek

a) az első életévét betöltötte, továbbá

b) gondozása, nevelése a szülő háztartásában történik, valamint

c) szülei írásban nyilatkoznak arról, hogy a gyermekgondozási segélyről lemondanak és egyetértenek a gyermekgondozási segélynek nagyszülő részéről történő igénylésével.

(2) A gyermekkel nem közös háztartásban élő szülő (1) bekezdés *c)* pontja szerinti egyetértő nyilatkozatát – kérelemre – a gyámhatóság pótolhatja.

(3) Ha a szülő az egyetértő nyilatkozatát visszavonja és azt a (2) bekezdés alapján a gyámhatóság nem pótolja, a visszavonás a nagyszülő gyermekgondozási segélyre való jogosultságát megszünteti. Az ellátást az egyetértés visszavonását tartalmazó nyilatkozatnak az igényelbíráló szervhez történő benyújtását követő hónap utolsó napjától kell megszüntetni.

(4) A nagyszülő részére a gyermekgondozási segélyre való jogosultság az (1) bekezdésben foglalt feltételek fennállása esetén kizárólag akkor állapítható meg, ha

a) ő maga megfelel az ellátásra való jogosultság feltételeinek, és

b) a jogosultsági feltételek – ide nem értve a keresőtevékenység folytatásából adódó kizáró körülményt – a szülő esetében is fennállnak.

(5) A nagyszülő gyermekgondozási segélyre való jogosultságát akkor is meg kell szüntetni, ha olyan kizáró körülmény áll be, amely a szülő az ellátásnak saját maga általi igénybevétele esetén a gyermekgondozási segélyre való jogosultságának elvesztését vonná maga után.

(6) Ha a szülő a gyermek után gyermekápolási táppénzt vesz igénybe, ez a körülmény a nagyszülő gyermekgondozási segélyre vonatkozó jogosultságát nem érinti.

20/B. § (1) A gyermek örökbefogadás előtti gondozásba történő kihelyezésének időpontjától számított hat hónap időtartamig gyermekgondozási segélyre jogosult az örökbefogadó szülő – a házastársi és rokoni örökbefogadás kivételével –, amennyiben a gyermek az örökbefogadás előtti gondozásba történő kihelyezéskor a 20. § (1) bekezdés *a)–b)* pontjai szerinti életkort már betöltötte, azonban a 10. életévét még nem töltötte be.

(2) Amennyiben a gyermek a 20. § (1) bekezdés *a)–c)* pontjai szerinti életkort az örökbefogadás előtti gondozásba történő kihelyezést követő hat hónapon belül tölti be, akkor az örökbefogadó szülő 20. § (1) bekezdése szerinti gyermekgondozási segélyre való jogosultsága a gyermek 20. § (1) bekezdés *a)–c)* pontjai szerinti életkorának betöltését követően a jogosultság kezdő időpontjától számított hat hónap elteltéig meghosszabbodik.

(3) Az (1) és (2) bekezdés szerint gyermekgondozási segélyben részesülő személy keresőtevékenységet heti harminc órát meg nem haladó időtartamban folytathat.

21. § (1) A gyermekgondozási segélyben részesülő személy – ide nem értve a nagyszülőt, az örökbefogadó szülőt a 20/B. § szerinti esetben, továbbá a kiskorú szülő gyermekének gyámját – keresőtevékenységet

a) a gyermek egyéves koráig nem folytathat,

b) a gyermek egyéves kora után heti harminc órát meg nem haladó időtartamban folytathat, vagy időkorlátozás nélkül, ha a munkavégzés az otthonában történik,

c) a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermek egyéves kora után időkorlátozás nélkül folytathat,

d) ikergyermekek esetében a gyermekek egyéves kora után időkorlátozás nélkül folytathat azzal a megkötéssel, hogy a gyermekgondozási segélyben részesülő személy ikrek esetében egy gyermek után jogosult a gyermekgondozási segélyre.

(2) A kiskorú szülő gyermekének gyermekgondozási segélyben részesülő gyámja időkorlátozás nélkül folytathat keresőtevékenységet.

21/A. § (1) A gyermekgondozási segélyben részesülő nagyszülő keresőtevékenységet a gyermek hároméves kora után, a 21. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározottak szerint folytathat.126 127

(2) A 27. § (1) bekezdésében foglaltakon túl nem jár gyermekgondozási segély a nagyszülőnek, ha – kormányrendeletben meghatározott kivétellel – a gyermeket napközbeni ellátást biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek.] helyezik el.

22. § A kincstár vezetője méltányossági jogkörben eljárva – a 27. §-ban foglalt rendelkezések figyelembevételével – a gyermekgondozási segélyre való jogosultságot

a) megállapíthatja a gyermeket nevelő személynek, ha a gyermek szülei a gyermek nevelésében három hónapot meghaladóan akadályoztatva vannak;

b) megállapíthatja, illetőleg meghosszabbíthatja a gyermek általános iskolai tanulmányainak megkezdéséig, legfeljebb azonban a gyermek 8. életévének betöltéséig, ha a gyermek betegsége miatt gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek.] nem gondozható.

Anyasági támogatás

29. § (1) Anyasági támogatásra jogosult a szülést követően

a) az a nő, aki terhessége alatt legalább négy alkalommal – koraszülés esetén legalább egyszer – terhesgondozáson vett részt;

b) az örökbefogadó szülő, ha a szülést követő hat hónapon belül az örökbefogadást jogerősen engedélyezték;

c) a gyám, ha a gyermek a születését követően hat hónapon belül – jogerős határozat alapján – a gondozásába kerül.

(2) Az anyasági támogatás az (1) bekezdés *a)* pontja szerinti jogosultat akkor is megilleti, ha a gyermek halva született.

(3) E fejezet hatálya a 2. §-ban meghatározottakon túl kiterjed arra az anyasági támogatás igénylésének időpontjában a Magyar Köztársaság területén jogszerűen tartózkodó nőre, aki a terhessége alatt legalább négy alkalommal – koraszülés esetén legalább egyszer – a Magyar Köztársaság területén terhesgondozáson vett részt.

30. § Amennyiben az anyasági támogatásra jogosult nő a támogatás felvételét megelőzően meghal, úgy az anyasági támogatást az anyával egy háztartásban élt apának kell kifizetni, ezen személy hiányában annak a személynek, aki a gyermek gondozását ellátja.

31. § Az anyasági támogatás – gyermekenkénti – összege azonos a gyermek születésének időpontjában érvényes öregségi nyugdíj legkisebb összegének 225%-ával, ikergyermekek esetén 300%-ával.

32. § Az anyasági támogatásra vonatkozó igényt a szülést követő hat hónapon belül lehet benyújtani.

33. § (1) Nem jár anyasági támogatás, ha

a) a szülők a gyermek születését megelőzően nyilatkozatban hozzájárultak a gyermek örökbefogadásához;

b) a megszületett gyermek a gyámhatóság jogerős határozata alapján családból kikerülést eredményező gyermekvédelmi gondoskodásban részesül.

(2) Az anyasági támogatás – a szülést követő hat hónapon belül benyújtott igény esetén – megilleti a jogosultat, ha

a) a gyermek örökbefogadásához való hozzájárulásról szóló nyilatkozatot visszavonták;

b) a családból kikerülést eredményező gyermekvédelmi gondoskodást megszüntetik, és a továbbiakban az anya gondoskodik a gyermek neveléséről.

Esetleg arra kell még ügyelni, hogy ha mindkét szülő elkezd dolgozni, akkor a gyermekeknek legyen megfelelő felügyelete.

Az esetleírásban szerepel, hogy Mária munkanélküli-ellátásban fog részesülni. Feltételezhetően ezzel kimeríti a foglalkoztatási törvényben szereplő ellátásokat.

34. JOGESET

A kliens fekvő beteg, férjével és felnőtt fiával él közös háztartásban. A rokkantnyugdíjas, majd nyugdíjas szülők, illetve a munkanélküli ellátásban lévő fiú 115 ezer forint összegű lakbérhátralékot halmozott fel. A kliens és családja alacsony jövedelmük miatt nem tudta vállalni az adósságkezelési szolgáltatást. Az önkormányzati bérlakásból a kliens állítása szerint csőtörés miatt költöztek el albérletbe, de a kulcsot még nem adták le. Jelenleg is egy bútorozott lakást bérelnek, aminek a bérleti díja 35 ezer forint havonta, plusz a rezsi, ami szintén kb. 35 ezer forint. Férje nyugdíja 64 515 forint, a kliensé 60 500 forint, a fia meg ettől a hónaptól rátot fog kapni, aminek összege 28 500 forint havonta. A fiának több szakmája van: gépjárműszerelő, nehézgépkezelő, hegesztő, biztonsági őr. Mivel inzulinos beteg, illetve a derekával is problémák vannak, ezért olyan munkát nem tud elvállalni, ahol folyamatosan állni kell. A kliens elmondta, hogy férje nyugdíját 33 százalékos letiltás terheli. A letiltás abból ered, hogy vettek egy hűtőt, aminek a részleteit nem tudták fizetni, most meg már a kamatokkal terhelt összeget vonják tőlük. Az asszony elmondta, hogy ezentúl a nyugdíjából 50 százalékot fognak levonni. Kérdésemre, hogy mire, nem tudott választ adni. Elmondta, hogy kapott egy felszólítást 150 ezer forintos fizetési kötelezettségről, de arra nem emlékszik, hogy milyen okból, a levelet meg nem találja.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Véleményem szerint a család anyagi és mentális problémákkal is küzd. Először az anyagi problémákat próbálnám részletesen felderíteni, és rendezni a tartozást. Utánajárnék annak, hogy ténylegesen miért kerülnek levonásra az említett hányadok a járadékokból. Felhívnám a hitelintézeteket, amelyekkel kapcsolatban állnak.

A lehetséges ellátások kapcsán a szociális törvényben szabályozott támogatások merülhetnek fel.

Lényeges tudni a család jövedelmét, hogy megállapíthassuk, milyen ellátásokra jogosultak. A fent leírtak alapján a következő jövedelmeket könyvelheti el a család:

- *21 505 forint a férj nyugdíjának 33 százaléka,*
- *30 250 forint a feleség nyugdíjának 50 százaléka,*
- *28 500 forint a fiú rendelkezésre állási támogatása.*

Az egy főre eső jövedelem 26 750 forint. Ez nem éri el az öregségi nyugdíj legkisebb összegét.

A szociális törvényben szabályozott lakásfenntartási támogatásra jogosultak lehetnének. A jogszabályban meghatározott képlet és leírás alapján – normatív lakásfenntartási támogatás esetén – a havi lakáscélú költségeinek 23 százalékát fizetné ki az állam.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Lakásfenntartási támogatás

38. § (1) A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászorult személyeknek, családoknak az általuk lakott lakás vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásaik viseléséhez nyújtott hozzájárulás. A települési önkormányzat lakásfenntartási támogatást nyújt

a) az e törvényben meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: normatív lakásfenntartási támogatás),

b) az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személynek,

c) az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: helyi lakásfenntartási támogatás).

(1*a*) A lakásfenntartási támogatást elsősorban természetbeni szociális ellátás formájában, és a lakásfenntartással összefüggő azon rendszeres kiadásokhoz kell nyújtani, amelyek megfizetésének elmaradása a kérelmező lakhatását a legnagyobb mértékben veszélyezteti.

(2) Normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a személy, akinek a háztartásában az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 250%-át, és a háztartás tagjai egyikének sincs vagyona. Az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelem megegyezik a háztartás összjövedelmének és a fogyasztási egységek összegének hányadosával.

(2*a*) A lakásfenntartási támogatás tekintetében fogyasztási egység a háztartás tagjainak a háztartáson belüli fogyasztási szerkezetet kifejező arányszáma, ahol

a) a háztartás első nagykorú tagjának arányszáma 1,0,

b) a háztartás második nagykorú tagjának arányszáma 0,9,

c) a háztartás minden további nagykorú tagjának arányszáma 0,8,

d) a háztartás első és második kiskorú tagjának arányszáma személyenként 0,8,

e) a háztartás minden további kiskorú tagjának arányszáma tagonként 0,7.

(2*b)* Ha a háztartás

a) (2*a*) bekezdés *a)–c)* pontja szerinti tagja magasabb összegű családi pótlékban vagy fogyatékossági támogatásban részesül, vagy

b) (2*a*) bekezdés *d)* vagy *e)* pontja szerinti tagjára tekintettel magasabb összegű családi pótlékot folyósítanak, a rá tekintettel figyelembe vett arányszám 0,2-del növekszik.

(2*c)* Ha a háztartásban gyermekét egyedülállóként nevelő szülő – ideértve a gyámot, a nevelőszülőt és a hivatásos nevelőszülőt – él, a rá tekintettel figyelembe vett arányszám 0,2-del növekszik.

(3) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében a lakásfenntartás elismert havi költsége az elismert lakásnagyság és az egy négyzetméterre jutó elismert költség szorzata. Az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség összegét – az energiaárak várható alakulására figyelemmel – az éves központi költségvetésről szóló törvény határozza meg.

(4) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében elismert lakásnagyság
a) ha a háztartásban egy személy lakik 35 nm,
b) ha a háztartásban két személy lakik 45 nm,
c) ha a háztartásban három személy lakik 55 nm,
d) ha a háztartásban négy személy lakik 65 nm,
e) ha négy személynél több lakik a háztartásban, a *d)* pontban megjelölt lakásnagyság és minden további személy után 5–5 nm,
de legfeljebb a jogosult által lakott lakás nagysága.
(5) Az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személy a szolgáltatás időtartama alatt lakásfenntartási támogatásra jogosult. Az e jogcímen lakásfenntartási támogatásban részesülő személy egyidejűleg normatív lakásfenntartási támogatásra nem jogosult. A támogatás összegének kiszámítására a normatív lakásfenntartási támogatásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Azon személy esetében, akinél előrefizetős gáz- vagy áramfogyasztást mérő készülék működik, a lakásfenntartási támogatást vagy annak meghatározott részét természetben, a készülék működtetését lehetővé tévő formában kell nyújtani.
(6) A normatív lakásfenntartási támogatás egy hónapra jutó összeg
a) a lakásfenntartás elismert havi költségének 30%-a, ha a jogosult háztartásában az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 50%-át,
b) a lakásfenntartás elismert havi költségének és a támogatás mértékének (a továbbiakban: T*M)* szorzata, ha a jogosult háztartásában az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelem az *a)* pont szerinti mértéket meghaladja, de nem lehet kevesebb, mint 2500 forint, azzal, hogy a támogatás összegét 100 forintra kerekítve kell meghatározni.
(7) A (6) bekezdés *b)* pontja szerinti TM kiszámítása a következő módon történik:

$$TM = 0{,}3 - \frac{J - 0{,}5 \times NyM}{NyM} \times 0{,}15$$

ahol a J a jogosult háztartásában egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelmet, az NYM pedig az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét jelöli. A TM-et századra kerekítve kell meghatározni.
(8) A normatív lakásfenntartási támogatást egy évre kell megállapítani.
(9) A települési önkormányzat rendeletében határozza meg a helyi lakásfenntartási támogatás jogosultsági feltételeit, eljárási szabályait és a támogatás összegét. A helyi lakásfenntartási támogatást a települési önkormányzat a normatív, illetve az (5) bekezdésben meghatározott lakásfenntartási támogatás kiegészítéseként vagy önálló ellátásként nyújtja. Az önálló ellátásként nyújtott helyi lakásfenntartási támogatás esetében
a) a lakásfenntartási támogatásra való jogosultságnak a háztartásban az egy fogyasztási egységre számított havi jövedelmi határát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 250%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő;

b) a támogatás összegét úgy kell szabályozni, hogy annak az egy hónapra jutó, 100 forintra kerekített összege nem lehet kevesebb 2500 forintnál;
c) az igénylés menetét úgy kell szabályozni, hogy a kérelem évente legalább két alkalommal benyújtható legyen;
d) a lakásfenntartási támogatás megállapításánál figyelembe vett költséget úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat
da) az egy négyzetméterre jutó helyben elismert havi költség összegét határozza meg a (10) bekezdésben szereplő – a településen jellemző – költségek figyelembevételével, vagy
db) tételesen határozza meg a költség típusait, melynek során legalább a (10) bekezdésben szereplő költségeket figyelembe kell venni.
(10) Költségeken a helyi lakásfenntartási támogatás esetében lakbért vagy albérleti díjat, a lakáscélú pénzintézeti kölcsön törlesztő részletét, a távhő-szolgáltatási díjat, a közös költséget, a csatorna használati díjat, a szemétszállítás költségeit, valamint a villanyáram, a víz- és gázfogyasztás, valamint a tüzelőanyag költségeit kell érteni.
39. § (1) Lakásfenntartási támogatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.

Továbbá felhívnám a fiú figyelmét arra, hogy kérheti a rokkantsági nyugdíjra való jogosultság megállapítását a területileg illetékes nyugdíjbiztosítási igazgatási szervnél. Ha legalább 50 százalékos az egészségkárosodása, jogosult lehet.

1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról

A rokkantsági nyugdíj
A nyugdíjjogosultság
23. § (1) Rokkantsági nyugdíjra az jogosult, aki
a) egészségromlás, illetőleg testi vagy szellemi fogyatkozás következtében munkaképességét hatvanhét százalékban elvesztette és ebben az állapotában javulás egy évig nem várható (a továbbiakban: rokkant),
b) a szükséges szolgálati időt megszerezte, és
c) rendszeresen nem dolgozik, vagy keresete lényegesen kevesebb a megrokkanás előtti keresetnél.
(2) Az öregségi – ideértve az előrehozott öregségi nyugdíjat is – és a baleseti rokkantsági nyugdíjas rokkantsági nyugdíjra nem jogosult. Rokkantsági nyugdíj nem állapítható meg annak, aki saját rokkantságát szándékosan okozta, továbbá annak sem, aki a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt elérte, kivéve, ha öregségi nyugdíjra korkedvezmény címén jogosult, vagy rokkantsági nyugdíjat a jogosultság feléledése címén igényel.

A szociális szolgáltatások közül a családsegítést emelném ki, különösen az életvezetési képesség megőrzésére, a szociális, életvezetési és mentálhigiénés tanácsadásra fektetve a hangsúlyt. Az esetleírás több helyen utal arra, hogy az idős szülők nem igazán tudják számon tartani a pénzüket, hiteleiket, számláikat. Ebben lehetne segítségükre.

35. JOGESET

A kétgyermekes család Szerbiából települt át Magyarországra a jobb megélhetés reményében. Sajnos már az első időben gondok adódtak. A szülők nem találtak munkát, megtakarított pénzüket lassan felélték. Először albérletbe költöztek, de nem bírták fizetni a költségeket. A családon belül is komoly problémák voltak. Az apa szexuálisan zaklatta gyermekeit, ezt az anya tovább nem tűrhette. Gyermekeivel elmenekült. Pár napig az utcán éltek, végül a családok átmeneti otthonába kerültek. Az anyának a családi pótlékon kívül egyéb jövedelme nem volt. Testét árulta, az ebből származó pénzből tartotta fenn a családot. A gyerekek nap mint nap látták, hogy anyjuk más és más férfival találkozik. Lánya 16 évesen teherbe esett, a fiú 15 évesen a 6. osztályt fejezte csak be. A dolgozók általános iskolájában próbálta befejezni az általános iskolai tanulmányait. Közben a lány megszülte gyermekét, akinek a gyámja az édesanyja lett. A 16 éves lány rövid idő múlva külföldre távozott, a kisgyermekét anyjára hagyta. A fiú zaklatott élete, alacsony intelligenciája miatt rossz társaságba keveredett, bűnözésre adta fejét. Az anya közben rövid időre munkát vállalt, a kicsit bölcsődébe adta. Munkaviszonya megszűnt, ismét pénz nélkül maradt a család. A bajt tovább tetézte, hogy a családok átmeneti otthonából távozniuk kellett, mivel az egy év letelt. Ekkor végképp kétségbeesett, nem akart az utcán lenni, gyermekét és unokáját nem akarta elveszíteni. Ekkor döntött úgy, hogy az önkormányzathoz fordul segítségért.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó kérdések:

1. *Milyen szociális juttatásokra jogosultak?*
2. *A gyermekek után milyen támogatást vehetnek igénybe?*
3. *Bérlakás kérelmet beadhatnak-e?*
4. *Szükséges-e a gyermekek védelembe vétele?*

Az esetleírásból tulajdonképpen az derül ki, hogy az (idősebbik, kétgyermekes) anya köré koncentrálódnak a problémák, ő van a legnehezebb helyzetben, és rá hárul az a feladat, hogy kihozza a családját a nehéz állapotból, illetve ő áll a középpontban – feltehetően ő kerül legkönnyebben kapcsolatba a család mindegyik tagjával. A helyzetet némileg bonyolítja, hogy a problémák három generáción át ívelnek. Először a kisgyermek lakhatását, testi, lelki és szellemi fejlődését kellene biztosítani. A kisgyermek édesanyját megpróbálnám felkeresni, és meggyőződni arról, hogy a gyermekéről a továbbiakban tud-e/akar-e gondoskodni, vagy külföldről támogatni.

Ha az anyja nem teljesíti a gyermek nevelésével kapcsolatos kötelezettségeit, akkor a gyermek nagymamájának a lehető legtöbb támogatást próbálom nyújtani, továbbá fel kellene keresni a gyermek nagyszüleit apai ágról, hátha tudnak gondoskodni róla, legalább addig, amíg az őt gondozó nagyszülő biztosabb munkát és lakhatást nem talál.

Ha már a családok átmeneti otthonában nem hosszabbítható meg a lakhatásuk időtartama, és a gyermekről egyik szülője, illetve apai ági nagyszülei sem tudnak/akarnak gondoskodni, és a kezdeményezett támogatásokkal sem megoldható, hogy egy olcsóbb albérletbe költözzenek, a kisebb gyermeket gyermekek átmeneti gondozásában lehetne elhelyezni, amely biztosítaná a számára megfelelő ellátást. E szolgáltatás különösen olyan családoknak szól, akik gyermekük ellátását életvezetési nehézségek, betegség, és indokolt nehézségek miatt nem tudják megoldani. Ennek keretében a szülő és a fia is elhelyezhető, ahol gyűjthet egy kis pénzt, hogy a támogatásokkal egy olcsóbb albérletbe költözhessen és további ellátásokat (pl. lakásfenntartási támogatást) igényelhessen.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Gyermekek átmeneti gondozása

45. § (1) A gyermekek átmeneti gondozása keretében – kivéve, ha a gyermek átmeneti gondozását családok átmeneti otthona biztosítja – a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő étkeztetéséről, ruházattal való ellátásáról, mentálhigiénés és egészségügyi ellátásáról, gondozásáról, neveléséről, lakhatásáról (a továbbiakban: teljes körű ellátás) kell gondoskodni.

(2) A gyermekek átmeneti gondozását – a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy más törvényes képviselő (a továbbiakban együtt: szülő) kérelmére vagy belegyezésével – ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátással kell biztosítani, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte vagy más akadályoztatása miatt a gyermek nevelését a családban nem tudja megoldani. A fogyatékos gyermek számára a sajátos szükségleteihez igazodó ellátást kell biztosítani.

(3) A helyettes szülő egyidejűleg – saját gyermekeit is beszámítva – legfeljebb négy gyermek gondozását végezheti.

(4) A gyermekek átmeneti gondozása során a gyermek iskolai oktatását – lehetőség szerint – iskolaváltás nélkül kell biztosítani.

(5) A gyermek átmeneti gondozásának megkezdéséről a szülőjének lakóhelye – ennek hiányában a tartózkodási helye – szerinti gyermekjóléti szolgálatot értesíteni kell. A gyermek átmeneti gondozása megkezdésekor – ha az előreláthatólag harminc napnál hosszabb lesz – el kell készíteni a gyermekre vonatkozó egyéni gondozási nevelési tervet.

(6) A gyermekek átmeneti gondozása az alapjául szolgáló ok fennállásáig, de legfeljebb tizenkettő hónapig tart.

46. § (1) A gyermek átmeneti gondozása keretében ideiglenes jelleggel, állapotának megfelelő ellátást és éjszakai bentlakást (a továbbiakban: ideiglenes gondozást) kell biztosítani az olyan gyermek számára, aki lakóhelyéről önkényesen eltávozott, így ellátás és felügyelet nélkül maradt.
(2) Az ideiglenes gondozás során fel kell tárni a gyermek felügyelet nélkül maradását előidéző okokat, és egyidejűleg haladéktalanul értesíteni kell a gyermek szülőjét vagy más törvényes képviselőjét, illetve a gyermekjóléti szolgálatot a további átmeneti gondozás vagy más gyámhatósági intézkedés megtétele céljából.
(3) A gyermek (2) bekezdésben meghatározott további átmeneti gondozásához minden esetben be kell szerezni a szülő vagy más törvényes képviselő beleegyező nyilatkozatát.
(4) A gyámhivatalt értesíteni kell a szükséges hatósági intézkedések megtétele céljából, ha
a) a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermekéről az ideiglenes gondozásról való értesítést követő három napon belül nem gondoskodik,
b) a szülő vagy más törvényes képviselő gyermeke átmeneti gondozásához nem járul hozzá, illetve azt nem kéri,
c) a gyermek visszakerülése a szülőjéhez ellentétes a gyermek érdekeivel.
47. § (1) A gyermekek átmeneti gondozását meg kell szüntetni, ha azt a szülő kéri, vagy ha annak okai már nem állnak fenn.
(2) Megszűnik a gyermek átmeneti gondozása, ha a gondozás időtartama eltelt.
(3) Ha az átmeneti gondozás időtartama eltelt, azonban a gyermek családi környezetébe nem térhet vissza
a) az elhelyezés – a szülő vagy más törvényes képviselő kérelmére vagy beleegyezésével – hat hónappal, szükség esetén a tanítási év végéig meghosszabbítható, vagy
b) haladéktalanul értesíteni kell a gyámhivatalt, a szükséges intézkedések megtételére.
(4) A gyámhivatalt értesíteni kell a szükséges intézkedések megtétele érdekében az átmeneti gondozás időtartamának eltelte előtt is, ha
a) nyilvánvalóvá válik, hogy a gyermek családi környezetébe nem térhet vissza,
b) a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek átmeneti gondozását ugyanazon intézményben két éven belül másodszor is kéri.
48. § (1) A gyermek átmeneti gondozása megszervezhető a működtető által kijelölt helyettes szülőnél, gyermekek átmeneti otthonában vagy családok átmeneti otthonában.
(2) A gyermekek átmeneti házi gondozásaként – a szülő kérelmére – a gyermek saját otthonában történő ellátását gondozó útján kell biztosítani, ha testi vagy lelki betegsége miatt a gyermek ellátása elsősorban helyettes szülőnél történő elhelyezés útján vagy bentlakásos gyermekintézményben nem oldható meg és ha ez a gondozás a gyermek érdekét szolgálja.

A szöveg nem szól továbbá a kisgyermek apjáról. Őt is megpróbálnám felkutatni, hogy nyilatkozzon arról, mik a szándékai a gyermekkel, és ha szükséges, tartásdíj fizetésére való kötelezést kell kieszközölni a gyámhatóságnál.

Továbbá intézkedést kellene kezdeményezni, hogy a települési önkormányzat jegyzője állapítsa meg a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, hiszen az egy főre jutó jövedelem valószínűleg nem haladja meg a jogszabályban megszabott határt (nyugdíjminimum 140%-át), ráadásul a gyermekeket egy nagyszülő neveli.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény

19. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult

a) a 148. § (5) bekezdésének *a)* és *b)* pontjában meghatározott gyermekétkeztetés normatív kedvezményének,

b) a 20/A. §-ban meghatározott pénzbeli támogatásnak,

c) a külön jogszabályban meghatározott egyéb kedvezményeknek

az igénybevételére.

(2) A települési önkormányzat jegyzője megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát, amennyiben a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg

a) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének (a továbbiakban: az öregségi nyugdíj legkisebb összege*)* a 140%-át,

aa) ha a gyermeket egyedülálló szülő, illetve más törvényes képviselő gondozza, vagy

ab) ha a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos, vagy

ac) ha a nagykorúvá vált gyermek megfelel a 20. § (3) vagy (4) bekezdésében foglalt feltételeknek;

b) az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 130%-át az *a)* pont alá nem tartozó esetben, feltéve, hogy a vagyoni helyzet vizsgálata során az egy főre jutó vagyon értéke nem haladja meg külön-külön vagy együttesen a (7) bekezdésben meghatározott értéket.

(3) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni. Ettől eltérni akkor lehet, ha a jövedelmi viszonyokban igazolható ok miatt tartós romlás vélelmezhető.[67]

(4) A (2) bekezdésben meghatározott összeg számításánál – a kérelem benyújtásának időpontjában – közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként (gondozó családként) kell figyelembe venni

a) a szülőt, a szülő házastársát vagy élettársát,

b) a 20 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező gyermeket,

c) a 23 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, a nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytató gyermeket,

d) a 25 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató gyermeket,
e) korhatárra való tekintet nélkül a tartósan beteg, illetőleg a fogyatékos gyermeket,
f) az *a)–e)* pontokba nem tartozó, a Csjt. alapján a szülő vagy házastársa által eltartott rokont.
(6) A vagyoni helyzet vizsgálata kiterjed a (4) bekezdésben meghatározott közös háztartásban élő közeli hozzátartozók vagyonára.
(7) Vagyon alatt azt a hasznosítható ingatlant, járművet, továbbá vagyoni értékű jogot kell érteni, amelynek egy főre jutó értéke a gyermeket gondozó családban
a) külön-külön számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének húszszorosát, vagy
b) együtt számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének hetvenszeresét
meghaladja, azzal, hogy nem minősül vagyonnak az az ingatlan, amelyben a szülő vagy a tartásra köteles más törvényes képviselő életvitelszerűen lakik, az a vagyoni értékű jog, amely az általuk lakott ingatlanon áll fenn, továbbá a mozgáskorlátozottságra vagy tartós betegségre tekintettel fenntartott gépjármű.
(8) A települési önkormányzat jegyzője a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítására irányuló kérelmet elutasítja, ha a (4) bekezdésben megjelölt személyek együttesen vagy külön-külön a (7) bekezdésben meghatározott értékű vagyonnal rendelkeznek.
(9) Nem állapítható meg rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság, illetőleg a megállapított jogosultságot meg kell szüntetni, ha a gyermek tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott.
20. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítását a szülő vagy más törvényes képviselő, illetve a nagykorú jogosult a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál terjeszti elő.
(2) A feltételek fennállása esetén a települési önkormányzat jegyzője 1 év időtartamra megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát.
(3) Az egyéb jogosultsági feltételek fennállása esetén nagykorúvá válása után is jogosult a gyermek a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre, ha
a) nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat és 23. életévét még nem töltötte be, vagy
b) felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul és a 25. életévét még nem töltötte be.
(4) Házasságkötés esetén a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot meg kell szüntetni, ha a jogosult házasságkötése szerinti új családban az egy főre jutó havi jövedelem összege, illetve vagyon értéke meghaladja a 19. §-ban meghatározott jövedelemhatárt, illetve vagyon értékét.
20/A. § (1) A települési önkormányzat jegyzője annak a gyermeknek, fiatal felnőttnek, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága
a) a tárgyév augusztus 1-jén fennáll, a tárgyév augusztus hónapjában,
b) a tárgyév november 1-jén fennáll, a tárgyév november hónapjában
pénzbeli támogatást folyósít.

(2) Az (1) bekezdés szerinti pénzbeli támogatás esetenkénti összege 2006. évben gyermekenként 5000 forint. A 2006. évet követően a pénzbeli támogatás összegének emeléséről az Országgyűlés a költségvetésről szóló törvény elfogadásával egyidejűleg dönt.

Kérelmezhető még rendkívüli gyermekvédelmi támogatás, amelyre a gyermek jogosult, ha a gyermeket gondozó család időszakosan létfenntartási gondokkal küzd.

Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás

21. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete a gyermeket a rendeletében meghatározott mértékű rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesíti (a továbbiakban: rendkívüli támogatás), ha a gyermeket gondozó család időszakosan létfenntartási gondokkal küzd, vagy létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került.

(2) Elsősorban azokat a gyermekeket, illetve családokat kell alkalmanként rendkívüli támogatásban részesíteni, akiknek az ellátásáról más módon nem lehet gondoskodni, illetve az alkalmanként jelentkező többletkiadások – különösen a válsághelyzetben lévő várandós anya gyermekének megtartása, a gyermek fogadásának előkészítéséhez kapcsolódó kiadások, a nevelésbe vett gyermek családjával való kapcsolattartásának, illetve a gyermek családba való visszakerülésének elősegítése, betegség vagy iskoláztatás – miatt anyagi segítségre szorulnak.

(3) A rendkívüli támogatás iránti kérelmet a szülő vagy más törvényes képviselő a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál vagy az önkormányzat rendeletében meghatározott szervnél terjeszti elő.

Az esetleírás nem utal arra, hogy a család továbbra is ki lenne téve az apa (a gyermeket gondozó nagyszülő férje) zaklatásának, a jelenlegi kapcsolatukról sem beszél, csak a helyzetük okának magyarázatában szerepel. Éppen ezért őt is felkeresném a 15 éves fia támogatására költendő gyermektartásdíj kapcsán. Ha a férj köteles a fizetésre, fel kell szólítani újból, ha nincs olyan anyagi helyzetben, hogy teljesítse e kötelességét, a gyermekvédelmi törvény alapján gyermektartásdíj megelőlegezését kérhetjük.

Gyermektartásdíj megelőlegezése

22. § (1) A gyermektartásdíj megelőlegezésének akkor van helye, ha

a) a bíróság a tartásdíjat jogerős határozatában már megállapította vagy van olyan külföldi bíróság, vagy más hatóság által hozott jogerős határozat, amelyet a Magyarországon élő gyermek javára nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján kell végrehajtani, és

b) a gyermektartásdíj összegének behajtása átmenetileg lehetetlen, továbbá

c) a gyermeket gondozó szülő vagy más törvényes képviselő nem képes a gyermek részére a szükséges tartást nyújtani,

feltéve, hogy a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi átlagjövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj legkisebb összegének kétszeresét.
(2) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni.
(3) A gyámhivatal a gyermektartásdíj behajthatatlanságát a gyermektartásdíj fizetésére kötelezett személy rendszeres jövedelmére, illetve egyéb vagyonára vezetett eredménytelen végrehajtást követően állapítja meg. Az eredménytelen végrehajtást, illetve a végrehajtás szünetelését kimondó foglalási jegyzőkönyv hat hónapnál régebbi nem lehet.
(4) Az (1) bekezdésben meghatározott összeg számításánál a kérelem benyújtása időpontjában közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként kell figyelembe venni a 19. § (4) bekezdésében meghatározott személyeket.
(5) Nincs helye a gyermektartásdíj megelőlegezésének, ha a kötelezett
a) lakóhelye olyan államban van, ahol a tartásdíj nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján nem érvényesíthető, vagy
b) külföldi tartózkodási helye ismeretlen, vagy
d) a jogosulttal közös háztartásban él, vagy
(6) Nincs helye továbbá a gyermektartásdíj megelőlegezésének
a) részösszegű megfizetés vagy részösszegű behajthatóság esetén, ha ennek mértéke a bíróság által megállapított gyermektartásdíj alapösszegének ötven százalékát meghaladja, vagy
b) lejárt gyermektartásdíj esetén.
(7) A feltételek fennállása esetén a gyermektartásdíj megelőlegezése a gyermek nagykorúvá válása után is megállapítható, illetve a már megállapított gyermektartásdíj továbbfolyósítható addig az időpontig, ameddig a középfokú nappali oktatás munkarendje szerinti tanulmányokat folytat, de legfeljebb huszadik évének betöltéséig.
23. § (1) A gyámhivatal a bíróság által a tartásdíj megfizetésére kötelező határozatában megállapított összeget, százalékos marasztalás esetében az alapösszeget előlegezi meg.
(2) A gyámhivatal az (1) bekezdésben meghatározott összegnél alacsonyabb összeget akkor állapíthat meg, ha a gyermek tartását a gondozó szülő részben biztosítani tudja. A megelőlegezett összeg ebben az esetben sem lehet kevesebb a bíróság által megállapított összeg 50%-ánál.
(3) A gyámhivatal a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő határozatát a fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilváníthatja.
(4) A gyámhivatal határozata alapján a – székhelye szerinti – települési önkormányzat jegyzője a gyermektartásdíj megelőlegezését a központi költségvetés terhére biztosítja.
24. § (1) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezését jogerősen megállapítják, az a kérelem benyújtásától esedékes. A folyósítás időtartama a kérelem benyújtásának napjától az alapul szolgáló ok előrelátható fennállásáig, legfeljebb azonban három évig tart. A feltételek fennállása esetén – függetlenül az adók módjára történő behajtás eredményétől – ugyanazon gyermekre tekintettel, egy alkalommal, legfeljebb további három évre a megelőlegezés továbbfolyósítható, illetve ismételten elrendelhető.

(2) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezését jogerősen elrendelték, az a kérelem benyújtásától esedékes, azzal, hogy ha a kérelmet

a) a tárgyhónap 15-éig nyújtották be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított teljes összeget,

b) a tárgyhónap 15-ét követően nyújtották be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított összeg 50%-át kell kifizetni.

(3) A gyámhivatal hivatalból vagy a külön jogszabályban meghatározott szervek és személyek értesítése alapján a gyermektartásdíj folyósítását – legfeljebb hat hónapra – felfüggeszti, ha

a) a kérelmezőnek a 22. § (1) bekezdésében meghatározott körülményeiben változás állt be,

b) a kötelezett rendszeres jövedelmére, illetve az egyéb vagyonára vezetett végrehajtás eredménnyel jár,

c) a kötelezett a kérelmező részére közvetlenül fizet tartásdíjat,

d) a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését rendelték el.

(4) A gyámhivatal a felfüggesztést követő vizsgálat eredményeképpen, ha a felfüggesztés időtartama alatt a jogosult nem részesült gyermektartásdíjban – a felfüggesztés lejárta után – elrendeli a gyermektartásdíj további folyósítását és a felfüggesztés időtartamára esedékes megelőlegezett gyermektartásdíj utólagos, egy összegben történő kifizetését vagy a megelőlegezést megszünteti.

(5) A gyámhivatal a gyermektartásdíj megelőlegezését megszünteti, ha

a) a gyermek – a gyámhivatal, illetve a bíróság végrehajtható határozata alapján – a külön élő másik szülő vagy más személy gondozásába kerül,

b) a gyermek nagykorúvá vált, és nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat nem folytat,

c) a gyermeket a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette,

d) a kötelezett meghalt.

(7) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezésére való jogosultság megszűnik, az a jogosultság megszűnésének hónapjáig esedékes azzal, hogy ha a megszűnés

a) a tárgyhónap 15-éig következik be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított összeg 50%-át,

b) a tárgyhónap 15-ét követően következik be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított teljes összeget kell kifizetni.

(8) A megelőlegezett gyermektartásdíjat a kötelezett a Polgári Törvénykönyvben meghatározott kamattal az államnak megtéríti. A megelőlegezett gyermektartásdíjnak meg nem térült összegét adók módjára kell behajtani az adózás rendjéről szóló törvény rendelkezései szerint.

(9) A megelőlegezett gyermektartásdíj behajtása során a hátralékra a települési önkormányzat jegyzője adóügyi hatáskörében indokolt esetben méltányosságból részletfizetést vagy kamatelengedést engedélyezhet. A települési önkormányzat jegyzője adóügyi hatáskörében a hátralék teljes összegét akkor engedheti el, ha a kötelezett gyermeke a reá tekintettel megelőlegezett gyermektartásdíjat hagyatéki teherként megörökli.

Mindeközben – ha még nem tették – a gyermeket gondozó nagyszülőt be kell jelenteni a területileg illetékes munkaügyi központba, hogy regisztrálják álláskeresőként, és megkapja a lehetséges szociális rászorultságtól függő pénzbeli támogatásokat és az álláshoz jutáshoz való segítséget.

A foglalkoztatási törvényben szereplő ellátások közül – bár az esetleírás nem tartalmaz a kisgyermek nagymamája munkaviszonyával kapcsolatos pontos időtartamot – álláskeresési járadékra lehet jogosult a kliens.

36. JOGESET

F. Tamás 15 éves, 8. osztályos általános iskolai tanuló. Iskolájának ifjúságvédelmi felelőse tett jelzést a gyermekjóléti szolgálat felé a fiú iskolai problémái miatt. Tamással magatartási és tanulmányi téren is voltak problémák. A fiú a 2009/2010-es tanévben indokolatlanul sokat hiányzott, a hiányzások igazolásának formai és tartalmi elemeiben is problémák merültek fel. Osztályfőnöke szerint Tamás sokszor nincsen tisztában azzal, hogy mi a helyes magatartás. Tanáraival szemtelen, társaival agresszív. Az osztályfőnök véleménye alapján tanulási nehézségei is vannak, bár osztályt ismételnie eddig nem kellett, de éppen csak bukdácsol.

Az ifjúságvédelmi felelős jelzése után 2 hónappal újabb jelzés érkezett Tamással kapcsolatban. Ezúttal az X. Városi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztály Védelőkészítő Alosztálya tájékoztatta a gyermekjóléti szolgálatot, hogy nyomozást indítottak lopás vétség elkövetése miatt Tamás ellen. A rendőrséggel való kapcsolatfelvétel során kiderült, hogy Tamás több rendőrségi ügyben is érintett. Például kerékpárlopás, rendezvénysátor eltulajdonítása, valamint az általános iskola területén való rongálás. A kár összege megközelítőleg 500 ezer forint.

A család megkeresése során kiderült, hogy Tamás édesanyjával (jelenleg 37 éves) él együtt egy lakótelepi 2 szobás albérletben. Korábbi albérletüket a főbérlővel való összetűzés miatt kényszerültek elhagyni. Tamás szülei 5 éve váltak el, azóta édesanyja egyedül neveli a fiút. A szülők tényleges válása előtt már évekkel megromlott a házasságuk. Sokat vitatkoztak, és ennek gyakran volt szem és fültanúja Tamás is. A viták legfőbb oka az apa (jelenleg 38 éves) italozó életmódja volt. Tamás nagyon szerette apját, ragaszkodott/ragaszkodik hozzá, és azóta is rendszeresen tartja vele a kapcsolatot. Sokáig haragudott anyjára, mert úgy gondolta, hogy anyja miatt kellett apa nélkül maradnia. Az édesanya szerint volt férje is nagyon szereti Tamást, apa és fia sokszor töltik együtt a szabadidejüket.

A volt férj rendszeresen fizeti a gyerektartást és ezen felül is támogatja őket anyagilag. Bár erre annyira nincsenek rászorulva, hiszen Tamás édesanyja jól keres. Egy felkapott vendéglátóhelyen dolgozik felszolgálóként, ahol a fizetésén túl a borravaló sem kevés (havonta akár 200 ezer forintot is hazavisz). Viszont a munkaideje úgy alakul, hogy sokat dolgozik este és éjszaka. Ezt a beosztást csak úgy tudta elvállalni, hogy ilyenkor Tamás az anyai nagyszülőknél van. Ezeken a napokon napközben és éjszaka is a nagyszülők ügyelnek rá és látják el.

A nagyszülők már nyugdíjasok (a nagymama 61 éves, nyugdíjazása előtt könyvelőként dolgozott, a nagypapa 63 éves, és hegesztő volt aktív munkavállalóként). Tamás az egyetlen unokájuk, ezért lesik minden kívánságát és lehetőség szerint teljesítenek is minden kérését. Nagyon szeretik Tamást, következetesen, sok szeretettel és türelemmel próbálják nevelgetni.

Tamás és édesanyja között (mindkettőjük véleménye szerint) a kapcsolat nagyon jó. Tamás (állítása szerint) már nem haragszik anyjára a válás miatt. Azt viszont még mindig gyakran emlegeti, mennyire szeretett

volna legalább egy testvért. Tamás édesanyja egyelőre nem gondolkodik egy újabb kapcsolat kialakításán. Nem szeretné, ha a fiát újabb trauma érné az által, hogy egy idegen férfi mellett kellene élnie. A Tamással kapcsolatban felmerült iskolai problémák és rendőrségi „ügyek" miatt nem neheztel a fiára. Gyerekes csínynek könyveli el, amivel nem éppen a helyes irány megtalálását segíti elő fiánál.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

Az eset első részletében Tamás iskolai problémáiról van szó. A hiányzások kapcsán felmerülhet az iskoláztatási támogatás felfüggesztésének lehetősége.

1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról

15. § Tankötelezettség mulasztása

10 óra igazolatlan hiányzás esetén az iskolának jeleznie kell a jegyző felé, illetve figyelmeztetnie kell a szülőket is. 50 óra igazolatlan hiányzás esetén a jegyző felfüggeszti az iskoláztatási támogatás folyósítását és védelembe veszi a gyereket. A jegyzőnek ebben az esetben mérlegelési lehetősége nincsen. A támogatás felfüggesztése határozatlan időre szól, azt 3 havonta vizsgálják felül és csak abban az esetben szüntetik meg a felfüggesztést, ha a gyerek a vizsgált időszakban egyetlen órát sem mulasztott. A védelembe vétel a megszűntetés után a felfüggesztéssel megegyező ideig mindenképpen fennáll, de legfeljebb a gyermek nagykorúságáig tart, amennyiben ez szükséges.

Az esetben két jelzőrendszeri elem is megjelenik (ifjúságvédelmi dolgozó a gyermekjóléti felé, rendőrség a szintén ugyan oda). A jelzőrendszer működtetését meglepő módon a szociális törvény írja elő és nem a gyermekvédelmi törvény:

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Jelzőrendszer működtetése a családsegítésben [64. § (2)]

A családok segítése érdekében veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő jelzőrendszer működik. A jegyző, továbbá a szociális, egészségügyi szolgáltató, intézmény, valamint a gyermekjóléti szolgálat, a pártfogói felügyelői és a jogi segítségnyújtói szolgálat jelzi, a társadalmi szervezetek, egyházak és magánszemélyek jelezhetik a családsegítést nyújtó szolgáltatónak, intézménynek, ha segítségre szoruló családról, személyről szereznek tudomást.

Továbbá a gyermekvédelmi törvényben is találhatunk utalást a jelzőrendszerre:

Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

39 § (3) a) „a veszélyeztetettséget észlelő és jelző rendszer működtetése a nem állami szervek, valamint magánszemélyek részvételének elősegítése a megelőző rendszerben”

A második jelzés a rendőrségről érkezett. Ilyen esetekben a gyermekjóléti szolgálatnak védelembe kell vennie a fiatalkorút:

Védelembe vétel

Az 1997. évi XXXI. törvény 68. § (2) *c)* pontja értelmében a települési önkormányzat jegyzője – a gyermekjóléti szolgálat javaslatának figyelembevételével – védelembe veheti továbbá

c) a rendőrség, az ügyészség, illetve a bíróság jelzése alapján a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt fiatalkorút.

A védelembe vétel során [68. § (3)] a szülő számára számos kötelezettséget írnak elő, ebből kiemelendő a családsegítő szolgálattal való kapcsolattartás, a gyermekjóléti szolgálattal való együttműködés. Az esetet kezelő családgondozó [64. § (4)] a védelembe vételt követő 15 napon belül egyéni gondozási tervet készít. A védelembe vételt a jegyző legalább évente, de kérelemre hamarabb is felülvizsgálja (5). A szülő felügyeleti jogát nem érinti a védelembe vétel (6).

A Tamás által elkövetett bűncselekmények ügyében nyomozás indult.

Büntetőeljárás

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

Lopás

316. § (1) Aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el.
(2) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, ha a lopást kisebb értékre, vagy a szabálysértési értékre elkövetett lopást…

Rongálás

324. § (1) Aki idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz, rongálást követ el.
(2) A büntetés vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztés, ha
a) a rongálás kisebb kárt okoz,

b) a szabálysértési értékhatárt meg nem haladó kárt okozó rongálást falfirka elhelyezésével vagy bűnszövetségben követik el.

Mivel Tamás még nem töltötte be a 18. életévét, ezért a Btk. fiatalkorúként kezeli:

> *Fiatalkorú*
> Btk. 107. § (1) Fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem.
> Btk. 107/A. § Nem büntethető a fiatalkorú, ha a személy elleni (XII. fejezet I. és III. cím), közlekedési (XIII. fejezet) vagy vagyon elleni (XVIII. fejezet) vétség vagy ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett elkövetését a vádemelésig beismerte, és közvetítői eljárás keretében a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóvátette.
> Btk. 108. § (1) A fiatalkorúval szemben alkalmazott büntetés vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjék, és a társadalom hasznos tagjává váljék.
> (2) Büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető.
> (3) Szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.

Szabálysértési értékhatár

1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről, 157. § (1) *a)* és *b)* szerint:
20 ezer forint alatt szabálysértés, felette bűncselekmény

A kérdés az, hogy Tamás ügyében vétséget állapít-e meg a bíróság, vagy komolyabb büntetést szab ki. Az 500 ezer forintos károsszeg arra utal, hogy Tamás mindenképpen számíthat valamiféle büntetésre. Az eljárás ideje alatt az ügyészség elrendeli Tamás pártfogói felügyeletét:

> *Pártfogói felügyelet*
> Btk. 119. § A felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt, a próbára bocsátott, a feltételes szabadságra bocsátott, a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátott és az a fiatalkorú, akivel szemben a vádemelést elhalasztották, pártfogó felügyelet alatt áll.

Összefoglalva Tamás esetét, a legfontosabb mozzanat, hogy a család életébe több intézmény is aktívan be fog avatkozni. A gyermekjóléti szolgálat, a rendőrség, a pártfogó felügyelet, a gyámhivatal (jegyző) mindmind különböző módon foglalkozik a családdal, az anyuka valószínűleg érzékelni fogja, hogy az események következményei valóban súlyosak mindkettejükre nézve.

Tamás viselkedése több szempontból is azt mutatja, hogy a fiú (és a családja) bajban van. Iskolai hiányzások, társakkal szembeni agresszivitás, kisebb bűncselekmények elkövetése, az elvárt és kívánatos viselkedésformák fel nem ismerése – mind olyan tünetek, melyek azt jelzik, hogy a probléma folyamatosan jelen van; a helyzet a szülői és nagyszülői törődés ellenére romlik. Nem nehéz átlátni a valószínű összefüggést Tamásnak a családban betöltött pozíciója, valamint a fiú viselkedésében mutatkozó gondok között. Először szülei válásával elvesztette az édesapját, akit szeret, és akivel a mai napig jó kapcsolatban van, majd az anya esti munkavállalása miatt a vele való kapcsolata is átalakult, az utóbbi időkben pedig az anya gyakran „lepasszolja" fiát a nagyszülőkhöz. Bármennyire is fontos erőforrást jelentenek a nagyszülők, és sok szempontból szerencse, hogy gondoskodnak az unokájukról, mégis úgy tűnik, hogy Tamás megpróbálja a családi rendszert az így kialakult egyensúlyból kibillenteni.

Szimbolikusan ő reprezentálja a családon belül az apját, aki a válással kikerült a mindennapi életükből. Megüresedett a helye, a kamaszodó Tamás pedig egyre inkább belecsúszik, beszívódik az apa szerepébe. Elkezd a család deviánsa lenni, aki mintha azon dolgozna, hogy kikerüljön innen. Az apjához, vagy gyermekvédelmi intézménybe. A nagyszülők eddig többé-kevésbé sikeresen kompenzálták ezt a törekvést, de a viselkedési zavarok súlyosbodása azt mutatja, hogy ez önmagában nem oldja meg a problémát. A család felnőtt tagjai feltehetően védik a jelenlegi egyensúlyt, talán az egyetlen megoldásnak tartják. Nem veszik észre, hogy az édesapa és a gyerek kapcsolata milyen fontos, és milyen jól működik. Nincs szó arról, hogy az apa „italozó életmódja" bármilyen nehézséget okozna azokban az időszakokban, mikor együtt van a fiával. Az apa motivációját mutatja az is, hogy gyermektartási kötelezettségén túl is támogatja fiát és a volt feleségét anyagilag.

A tünetek felfoghatók úgy is, mint egy életkori krízis jelei. A család öt évvel ezelőtt kialakított egyensúlya – ami jól illeszkedett akkori igényeikhez – nem tartható tovább. Tamás 9 éves volt, mikor a jelenlegi elrendezkedés kialakult, azóta 14 éves kamasz lett, aki a szemünk láttára feszíti szét a számára már túl szűk kereteket.

Nem tudjuk, hogy a család miért nem néz szembe ezzel. Minden átalakulás feszültségekkel jár ugyan, de itt úgy tűnik, „beáldozzák" Tamást az egyensúly fenntartása érdekében. Szerencsés lenne, ha a családdal dolgozó szociális munkás átlátná ezeket az összefüggéseket, és segítené a család átrendeződését. Fontos lenne megtudni, mit tart elképzelhetőnek a család. Lehet, hogy Tamás tölthetne egy-egy estét az apjával? Ha nem, milyen hiedelmek akadályozzák ezt? Egyedül maradhat-e néhány órára otthon? Milyen feltételekkel? Többek között ezeken a kérdéseken elindulva lehetne felmérni, mennyire kész a család a változásra, vagy mennyire ragadtak le egy korábbi életszakasznak megfelelő igényeknél.

Ha minden marad a régiben, akkor valószínűleg Tamás egyre súlyosabb zavarokkal fogja kikövetelni a változást, kárt okozva magának és másoknak. Ennek megelőzésében játszhatna fontos szerepet a családi működését rendszerszemlélettel megközelítő szociális munka.

A családi életciklus elmélete előre jelezhetővé teszi, milyen időszakokban kell a családtagoknak törvényszerűen magasabb szintű stresszel megbirkózniuk. A beavatkozások célja ebben a gondolati keretben az, hogy a családot az adott fejlődési feladat elérésében segítsük, ami teret adhat arra, hogy megszűnjön az elakadás nyomán kialakult tünet, vagy diszfunkció. A családi életciklus, az elvégzendő feladatok, valamint az életkori, vagy normál krízisek mentén a családi rendszerben szükséges változások összefüggését mutatja a következő táblázat:

Életciklus	*Feladatok*	*A családi rendszerben szükséges változások*
Az otthon elhagyása, egyedül élés	*Elkülönülés, függetlenség*	• *Lehetővé tenni a fiatal leválását a családról* • *Krízis esetén se hívja vissza a fiatalt*
Házasság, házaspár	*Az új helyzet érzelmi felvállalása*	• *Az új családtag elfogadása* • *A magánélet tiszteletben tartása, új egyensúly létrejötte*
Kisgyermekes család	*A kéttagú család átalakulása három, illetve többtagúvá*	• *Helyet csinálni az új jövevénynek* • *Az érzelmi elérhetőség új formáinak kialakítása* • *A szülő, illetve nagyszülő szerepek elfogadása*
Serdülők a családban	*A viselkedési és véleményszabadság rugalmasabbá válik, de még az autoritás is fennáll*	• *A család tagjai elismerik a változás értékességét* • *A küzdelem, a vita, a tárgyalás értékeinek elfogadása* • *Az egymástól különbözés fontosságának felismerése*
A gyerekek kirepülése, „üres fészek" szindróma	*Az új családtagok „jövés-menésének" elfogadása, új határok a pár körül*	• *A gyerekekkel új, felnőtt viszonyulás kialakítása* • *A családon kívüli világ lehetőségeinek újragondolása (időben, térben, pénzügyileg)*
Késői életszakasz	*A gyerekektől való nagyobb függőség elfogadása*	• *A pár/egyén az öregséggel szemben is fenntartja tevékenységét* • *A túlgondoskodás nélküli függés elfogadása* • *A veszteség/halál gondolatának elfogadása*

Forrás: Barnes, 1991: 23.

Irodalom

Barnes, Gill Gorell (1991): Család, terápia, gondozás. *Családterápiás olvasókönyv sorozat II. Animula Kiadó, Budapest.*

Bognár Gábor–Telkes József (1986): A válás lélektana. *KJK, Budapest.*

Bowlby, John (1982): Attachment and Loss. *Hogart Press, London.*

Somlai Péter (1999): A sokféleség zavara: a családi életformák pluralizációja Magyarországon. Demográfia, *XLII. (1–2): 38–47.*

37. JOGESET

B. István (32 éves) azért kereste fel a családsegítő szolgálatot, mert lakbértartozásuk miatt feleségével (29 éves) és három kiskorú (7, 5, 2 éves) gyermekével együtt el kell hagyniuk az általuk két éve bérelt albérletet. István elmondta, hogy felesége gyesen van a legkisebb gyermekükkel, neki több mint egy éve megszűnt a munkahelye (a szakmájában, lakatosként dolgozott egy magánvállalkozás alkalmazottjaként) és mindösszesze két hónapja sikerült ismét elhelyezkednie (most betanított munkás egy gyárban).

Jelenlegi anyagi helyzetük katasztrofális. Összes bevételük a felesége gyese (28 500 Ft), az ő jelenlegi munkabére (75 ezer Ft) és a három gyermek után járó családi pótlék (48 ezer Ft). Az albérlet bérleti díja plusz a rezsi 80 ezer forint volt, amit István munkanélküliségének ideje alatt sajnos nem tudtak kigazdálkodni. Megtakarított pénzük nincs, már évek óta anyagi problémákkal küzdenek, de az ő munkanélkülisége végleg ellehetetlenítette a családot anyagilag.

A család természetes támaszként István édesapjára (55 éves) számíthat, aki még aktívan dolgozik (burkolóként dolgozik egy magánvállalkozás alkalmazottjaként), viszont felesége (István édesanyja) négy éve, 50 évesen, szívinfarktusban meghalt. Az egy jövedelemből fenntartott önkormányzati bérlakás (bérleti díj + rezsi + saját megélhetés) miatt neki is szűkösek az anyagi lehetőségei. Az ő lakása kicsi, oda nem tudnak költözni Istvánék a 3 kicsi gyerekkel. István feleségének szülei nem élnek már, az asszonynak van egy bátyja, akinek a tartózkodási helyéről nem tudnak semmit.

B. István, miután feleségével és édesapjával többször átbeszélték jelenlegi helyzetüket és a szóba jöhető megoldásokat – és saját erejükből megoldást pillanatnyilag nem találtak –, ezért kérték a családsegítő szolgálat segítségét.

Az esethez kapcsolódó joganyag és az eset értelmezése

A tisztázandó kérdések:

1. *Milyen támogatási formákat vehetnek igénybe?*
2. *Megoldható-e, hogy a feleség visszamenjen dolgozni?*

A család láthatóan anyagi krízisben van. Így először is ebben szükséges rövid időn belül segítséget nyújtani nekik.

A család egy főre eső jövedelme: 30 300 forint, ez az öregségi nyugdíjminimum (28 500 forint) 106 százaléka. A leggyorsabban elérhető anyagi támogatás az átmeneti segély.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról

Átmeneti segély

45. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére a rendeletében meghatározott átmeneti segélyt nyújt. Átmeneti segély pénzintézeti segélynek nem minősülő kamatmentes kölcsön formájában is nyújtható.

(2) Az átmeneti segély esetén az ellátás megállapításánál figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülélő esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.

(3) Az átmeneti segély adható alkalmanként és havi rendszerességgel. Az alkalmankénti segély gyógyszertámogatásként, illetve az egészségbiztosítás által nem vagy csak részben támogatott egészségügyi szolgáltatás díjaként is megítélhető. A havi rendszerességgel adott átmeneti segély jövedelemkiegészítő támogatásként, rendszeres nevelési támogatásként, továbbá az önkormányzat rendeletében meghatározott más ellátási formaként is nyújtható.

(4) Elsősorban azokat a személyeket indokolt átmeneti segélyben részesíteni, akik önmaguk, illetve családjuk létfenntartásáról más módon nem tudnak gondoskodni, vagy alkalmanként jelentkező többletkiadások, különösen betegség, elemi kár miatt anyagi segítségre szorulnak.

Mivel anyagi nehézségeik elsősorban a lakhatás költségeivel kapcsolatosak, ezért a következő lehetőség a helyzetük javítására a lakásfenntartási támogatás.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról

Lakásfenntartási támogatás

38. § (1) A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászorult személyeknek, családoknak az általuk lakott lakás vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásaik viseléséhez nyújtott hozzájárulás. A települési önkormányzat lakásfenntartási támogatást nyújt

a) az e törvényben meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: normatív lakásfenntartási támogatás),

b) az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személynek,

c) az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (a továbbiakban: helyi lakásfenntartási támogatás).

(2) Normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a személy, akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, feltéve, hogy a lakásfenntartás elismert havi költsége a háztartás havi összjövedelmének 20%-át meghaladja.

(3) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében a lakásfenntartás elismert havi költsége az elismert la-

kásnagyság és az egy négyzetméterre jutó elismert költség szorzata. Az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség 2004. évben 400 Ft. A 2004. évet követően az egy négyzetméterre jutó elismert havi költség összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény – a várható energiaárak emelkedésére figyelemmel – határozza meg.

(4) A normatív lakásfenntartási támogatás esetében elismert lakásnagyság

a) ha a háztartásban egy személy lakik 35 nm,

b) ha a háztartásban két személy lakik 45 nm,

c) ha a háztartásban három személy lakik 55 nm,

d) ha a háztartásban négy személy lakik 65 nm,

e) ha négy személynél több lakik a háztartásban, a *d)* pontban megjelölt lakásnagyság és minden további személy után 5–5 nm, de legfeljebb a jogosult által lakott lakás nagysága.

(5) Az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személy a szolgáltatás időtartama alatt lakásfenntartási támogatásra jogosult. Az e jogcímen lakásfenntartási támogatásban részesülő személy egyidejűleg normatív lakásfenntartási támogatásra nem jogosult. A támogatás összegének kiszámítására a normatív lakásfenntartási támogatásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Azon személy esetében, akinél előrefizetős gáz- vagy áramfogyasztást mérő készülék működik, a lakásfenntartási támogatást vagy annak meghatározott részét természetben, a készülék működtetését lehetővé tévő formában kell nyújtani.

(6) A normatív lakásfenntartási támogatás egy hónapra jutó összege

a) a lakásfenntartás elismert havi költségének 30%-a, ha a jogosult háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 50%-át,

b) az *a)* pont szerinti mértéket meghaladó egy főre jutó havi jövedelem esetén a lakásfenntartás elismert havi költségének és a támogatás mértékének (a továbbiakban: TM) szorzata,

de nem kevesebb, mint 2500 forint. A támogatás összegét 100 forintra kerekítve kell meghatározni.

(7) 191 A (6) bekezdés *b)* pontja szerinti TM kiszámítása a következő módon történik:

$$TM = 0{,}3 - \frac{J - 0{,}5 \times NyM}{NyM} \times 0{,}15$$

ahol a J a jogosult háztartásában egy főre jutó havi jövedelmet, az NYM pedig az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét jelöli. A TM-et századra kerekítve kell meghatározni.

(8) A normatív lakásfenntartási támogatást egy évre kell megállapítani.

(9) A települési önkormányzat rendeletében határozza meg a helyi lakásfenntartási támogatás jogosultsági feltételeit, eljárási szabályait és a támogatás összegét. A helyi lakásfenntartási támogatást a települési önkormányzat a normatív, illetve az (5) bekezdésben meghatározott lakásfenntartási támogatás kiegészítéseként és/vagy önálló ellátásként nyújtja. Az önálló ellátásként nyújtott helyi lakásfenntartási támogatás esetében

a) a lakásfenntartási támogatásra való jogosultságnak a háztartásban az egy főre számított havi jövedelmi határát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet jogosultsági feltételként nem írhat elő,

b) a lakásfenntartás havi költségének a háztartás havi összjövedelméhez viszonyított arányát úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat rendelete a jövedelem 30%-át meghaladó költséghányadot jogosultsági feltételként nem írhat elő,
c) a támogatás összegét úgy kell szabályozni, hogy annak az egy hónapra jutó összege nem lehet kevesebb 2500 forintnál,
d) az igénylés menetét úgy kell szabályozni, hogy a kérelem évente legalább két alkalommal benyújtható legyen,
e) a lakásfenntartási támogatás megállapításánál figyelembe vett költséget úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat
e*a)* az egy négyzetméterre jutó helyben elismert havi költség összegét határozza meg a (10) bekezdésben szereplő – a településen jellemző – költségek figyelembevételével, vagy
e*b)* tételesen határozza meg a költség típusait, melynek során legalább a (10) bekezdésben szereplő költségeket figyelembe kell venni.
(10) Költségeken a helyi lakásfenntartási támogatás esetében lakbért vagy albérleti díjat, a lakáscélú pénzintézeti kölcsön törlesztő részletét, a távhő-szolgáltatási díjat, a közös költséget, a csatorna használati díjat, a szemétszállítás költségeit, valamint a villanyáram, a víz- és gázfogyasztás, valamint a tüzelőanyag költségeit kell érteni.
39. § (1) Lakásfenntartási támogatás ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.
(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában külön lakásnak kell tekinteni a társbérletet, az albérletet és a jogerős bírói határozattal megosztott lakás lakrészeit.

A jogszabály alapján a család jogosult normatív lakásfenntartási támogatásra, jövedelmük és lakásfenntartási költségeik alapján egyaránt.

Gyermekek után járó támogatások közül a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény és a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás is szóba jöhet .

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény 2011. évi összege 5800 Ft, a rendkívüli gyermekvédelmi támogatásé 8500 Ft [2010. évi CLXIX. törvény A Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről 62§ (3)].

A jogszabály alapján a család mindkettőre jogosult minden gyermeke esetében. Ez esetben következő havi jövedelmük 42 900 forinttal biztosan növelhető.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény

19. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult

a) a 148. § (5) bekezdésének *a)* és *b)* pontjában meghatározott gyermekétkeztetés normatív kedvezményének,

b) 70 a 20/A. §-ban meghatározott pénzbeli támogatásnak,

c) a külön jogszabályban meghatározott egyéb kedvezményeknek az igénybevételére.

(2) A települési önkormányzat jegyzője megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát, amennyiben a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg

a) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének (a továbbiakban: az öregségi nyugdíj legkisebb összege*)* a 140%-át,

aa) ha a gyermeket egyedülálló szülő, illetve más törvényes képviselő gondozza, vagy

ab) ha a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos, vagy

ac) ha a nagykorúvá vált gyermek megfelel a 20. § (3) vagy (4) bekezdésében foglalt feltételeknek;

b) az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 130%-át az *a)* pont alá nem tartozó esetben, feltéve, hogy a vagyoni helyzet vizsgálata során az egy főre jutó vagyon értéke nem haladja meg külön-külön vagy együttesen a (7) bekezdésben meghatározott értéket.

(3) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni. Ettől eltérni akkor lehet, ha a jövedelmi viszonyokban igazolható ok miatt tartós romlás vélelmezhető.

(4) A (2) bekezdésben meghatározott összeg számításánál – a kérelem benyújtásának időpontjában – közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként (gondozó családként) kell figyelembe venni

a) a szülőt, a szülő házastársát vagy élettársát,

b) a 20 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező gyermeket,

c) a 23 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, a nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytató gyermeket,

d) a 25 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató gyermeket,

e) korhatárra való tekintet nélkül a tartósan beteg, illetőleg a fogyatékos gyermeket,

f) az *a)–e)* pontokba nem tartozó, a Csjt. alapján a szülő vagy házastársa által eltartott rokont.

(5)

(6) A vagyoni helyzet vizsgálata kiterjed a (4) bekezdésben meghatározott közös háztartásban élő közeli hozzátartozók vagyonára.

(7) Vagyon alatt azt a hasznosítható ingatlant, járművet, továbbá vagyoni értékű jogot kell érteni, amelynek egy főre jutó értéke a gyermeket gondozó családban

a) külön-külön számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének húszszorosát, vagy
b) együtt számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének hetvenszeresét meghaladja, azzal, hogy nem minősül vagyonnak az az ingatlan, amelyben a szülő vagy a tartásra köteles más törvényes képviselő életvitelszerűen lakik, az a vagyoni értékű jog, amely az általuk lakott ingatlanon áll fenn, továbbá a mozgáskorlátozottságra vagy tartós betegségre tekintettel fenntartott gépjármű.
(8) A települési önkormányzat jegyzője a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítására irányuló kérelmet elutasítja, ha a (4) bekezdésben megjelölt személyek együttesen vagy külön-külön a (7) bekezdésben meghatározott értékű vagyonnal rendelkeznek.
(9) Nem állapítható meg rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság, illetőleg a megállapított jogosultságot meg kell szüntetni, ha a gyermek tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott.
20. § (1) A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítását a szülő vagy más törvényes képviselő, illetve a nagykorú jogosult a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál terjeszti elő.
(2) A feltételek fennállása esetén a települési önkormányzat jegyzője 1 év időtartamra megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát.
(3) Az egyéb jogosultsági feltételek fennállása esetén nagykorúvá válása után is jogosult a gyermek a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre, ha
a) nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat és 23. életévét még nem töltötte be, vagy
b) felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul és a 25. életévét még nem töltötte be.
(4) Házasságkötés esetén a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot meg kell szüntetni, ha a jogosult házasságkötése szerinti új családban az egy főre jutó havi jövedelem összege, illetve vagyon értéke meghaladja a 19. §-ban meghatározott jövedelemhatárt, illetve vagyon értékét.
20/A. § (1) A települési önkormányzat jegyzője annak a gyermeknek, fiatal felnőttnek, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága
a) a tárgyév augusztus 1-jén fennáll, a tárgyév augusztus hónapjában,
b) a tárgyév november 1-jén fennáll, a tárgyév november hónapjában pénzbeli támogatást folyósít.
(2) Az (1) bekezdés szerinti pénzbeli támogatás esetenkénti összege 2006. évben gyermekenként 5000 forint. A 2006. évet követően a pénzbeli támogatás összegének emeléséről az Országgyűlés a költségvetésről szóló törvény elfogadásával egyidejűleg dönt.

Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás

21. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete a gyermeket a rendeletében meghatározott mértékű rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesíti (a továbbiakban: rendkívüli támogatás), ha a gyermeket gondozó család időszakosan létfenntartási gondokkal küzd, vagy létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került.

(2) Elsősorban azokat a gyermekeket, illetve családokat kell alkalmanként rendkívüli támogatásban részesíteni, akiknek az ellátásáról más módon nem lehet gondoskodni, illetve az alkalmanként jelentkező többletkiadások – különösen a válsághelyzetben lévő várandós anya gyermekének megtartása, a gyermek fogadásának előkészítéséhez kapcsolódó kiadások, a nevelésbe vett gyermek családjával való kapcsolattartásának, illetve a gyermek családba való visszakerülésének elősegítése, betegség vagy iskoláztatás – miatt anyagi segítségre szorulnak.
(3) A rendkívüli támogatás iránti kérelmet a szülő vagy más törvényes képviselő a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál vagy az önkormányzat rendeletében meghatározott szervnél terjeszti elő.

Összefoglalva: a család anyagi helyzetének megoldásában biztos segítséget jelenthet a lakásfenntartási támogatás és a gyermekek után járó kedvezmények igénybevétele. Ezenkívül az átmeneti segélyt rövid időn belül kézhez kaphatják, ami ilyen krízis esetén abszolút indokolt. A lakásfenntartási támogatás összegét a rendelkezésre álló adatokból nem tudjuk megállapítani, de a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény összege 17 400 forinttal növeli a család bevételét, a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás pedig alkalmanként 25 500 forintot tehet ehhez. További segítség lehet a család számára, egy önkormányzati bérlakás is. A különböző segélyekkel a család jövedelmét az eredetihez képest kb. 1/3-ad arányban lehet növelni, ha ez nem elegendő a lakhatás megoldásához, úgy a család hajléktalanná válhat. Ilyen esetbe átmeneti megoldásként szóba jöhet a családok átmeneti otthona.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Családok Átmeneti Otthona
51. § (1) Az otthontalanná vált szülő kérelmére a családok átmeneti otthonában együttesen helyezhető el a gyermek és szülője, valamint legfeljebb 21. életévének betöltéséig a gyermek nagykorú testvére, ha az elhelyezés hiányában lakhatásuk nem lenne biztosított, és a gyermeket emiatt el kellene választani szülőjétől, családjától.
(2)A családok átmeneti otthona legalább tizenkettő, de legfeljebb negyven felnőtt és gyermek együttes ellátását biztosítja. A családok átmeneti otthona működtethető telephelyenként legfeljebb tizenkét férőhelyes lakásban vagy családi házban. A telephelyek összférőhelyszáma nem haladhatja meg a székhely szerinti intézmény összes férőhelyeinek kétszeresét.
(3) A családok átmeneti otthona a felnőtt és a gyermek együttes ellátása során
a) befogadja az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőt és gyermekét,
b) befogadja a válsághelyzetben lévő bántalmazott vagy várandós anyát, illetve a szülészetről kikerülő anyát és gyermekét, valamint a várandós anya kérelmére az anya élettársát vagy férjét.

c) biztosítja az ellátást igénylő gyermek átmeneti gondozását és befogadja otthontalanná vált szüleit,
d) segítséget nyújt a szülőnek gyermeke szükség szerinti ellátásához, gondozásához, neveléséhez,
e) biztosítja a szülő számára a gyermekével való együttes lakhatást és a szükség szerinti ellátást,
f) a szülőknek az ellátás mellett jogi, pszichológiai és mentálhigiénés segítséget nyújt,
g) közreműködik – a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – az átmeneti gondozást szükségessé tevő okok megszüntetésében, a család helyzetének rendezésében, otthontalanságának megszüntetésében.

Az esettel kapcsolatos szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

A történet erősen lekerekített, zárt, úgy tűnik, a szorult helyzetből nincs kiút. A segítő kapcsolat kialakítása azon a ponton kezdődik, ameddig a házaspár eljutott, és ahonnan úgy érzik, nem tudnak továbblépni, ezért kérnek külső segítséget. A családsegítő munkatársával együtt valószínűleg folytatniuk kell a korábban kettesben történő beszélgetést helyzetükről, lehetőségeikről és azokról az akadályokról, amikkel eddig szembesültek. A szociális munkás bekapcsolódása megváltoztatja az eddigi dialógust, nem csak azzal, hogy új szempontokat, új információkat hoz be, hanem azzal is, hogy átmenetileg csatlakozva az eddigi családi rendszerhez módosítja annak működését, belépésével megváltozik a beszélgetés természete. Esetleg rákérdez olyan dolgokra, amit a házaspár tagjai eddig adottnak vettek, ezért nem foglalkoztak vele, nem mérlegeltek. Pusztán azzal, hogy részt vesz a beszélgetésben, változás történik: el kell mondaniuk a helyzetet, meg kell fogalmazniuk a problémát, az eddig történtekről viszonylag koherens narratívát kell kialakítaniuk, hogy a külső szereplő egyáltalán megérthesse. Ez egyben lehetőséget teremthet arra, hogy a korábbi, rövidre zárt történet átfogalmazódjon; kérdések, új szempontok merüljenek fel. Nagyon fontos, hogy a szociális munkás átadja azokat az információkat, amikkel ő rendelkezik, van-e például olyan támogatási lehetőség, amiről a pár nem tud, eddig nem vett igénybe.

Ebben az esetben teljesen érthető a házaspár elkeseredése, ugyanakkor nehéz nem észrevenni erejüket is, amivel az eddigi nehézségek ellenére talpon maradtak. A fejlett országokban az 1990-es évektől az erősségekre alapozó szociális munka gyakorlatában a személyes elakadásról, hiányokról, betegségről a megküzdésre, a kockázati és védő tényezőkre irányul elsősorban a figyelem: azokra az erősségekre, melyek rezilienssé tesznek bennünket a nehézségek idején, melyek lehetővé teszik, hogy kilábaljunk a nehéz helyzetekből. A szociális munkások feladata e praxismodell szerint mind az egyénben, mind környezetében, mind a kettő interakciójában jelen lévő lehetőségek felfedezése, a reziliencia forrásainak erősítése (Wei-he Guoés Ming-sum Tsui, 2010).

A szociális munkás nem ismeri a helyzet minden aspektusát, ennek a család a szakértője. Lényeges persze, szimbolikus szinten fontos üzenete van odafordulásának, törődésének, ugyanakkor munkájának – gyakran nem felismert, nem tudatosított – érdemi aspektusa az is, hogy teret ad valamilyen, az előzőnél jobban működő változat megfogalmazására. Ehhez olyan narratív odafigyelés kell, ami a konkrét eseményeken túl figyelembe veszi a történetek jelentését, értelmét, és egy kevésbé rossz, eredményesebb változat létrejöttét segíti a korábbi, problémákkal teli történet helyett (Katz, 2011). Az együttműködés során egy

kevésbé problémás, több lehetőséget tartalmazó verzió születhet, amiben meg lehet látni a továbblépés lehetőségét is.

Irodalom

Fehér Boróka (2010): A narratív segítő beszélgetés. Esély, *3. sz.*

Katz Katalin (2011): Szociális munka és szupervízió: irányelvek, megközelítések, dilemmák. www.tankonyvtar.hu.

Wei-he Guo and Ming-sum Tsui (2010): From resilience to resistance: A reconstuction of the strengths perspective in social work practice. International Social Work, *53, 233–245. Magyarul lásd A globalizáció kihívásai: új irányzatok a szociális munkában és a szociális munka szupervíziójában c. kötetben,* www.tankonyvtar.hu.

38. JOGESET

A gyermekjóléti szolgálathoz felkérés érkezett a gyámügyi irodától védelembe vételi javaslat megtételére, mivel O. Ferencné (37 éves) a gyámügyi irodán tett bejelentést arról, hogy volt férje (39 éves) alkoholizáló életmódjával, agresszív magatartásával veszélyezteti a kiskorú gyermekeik egészséges fejlődését. Mint elmondta, 6 éve elváltak, akkor a bíróság ítéletet hozott arról, hogy az édesapának el kell hagynia a lakást. Később ez meg is történt, körülbelül másfél évig külön éltek, majd a férj visszakönyörögte magát feleségéhez. Esküdözött, hogy megváltozik. Azóta együtt laknak, ám a család megsínylette ezt.

Az anya öt gyermekével (Róbert 20 éves – betanított munkásként dolgozik, Péter 18 éves – 9. évfolyamos egy szakképző iskolában, Zoltán 15 éves – 8. osztályos általános iskolás, Katalin 13 éves – 6. osztályos általános iskolás, Renáta 7 éves – 1. osztályos általános iskolás) és a volt férjével egy önkormányzati bérlakásban lakik. Az udvari, 64 négyzetméteres, félkomfortos, cserépkályhás lakásban két szoba, konyha, fürdőszoba van. A lakás régi, rossz állapotú, a falak vizesek és penészesek, az egyik szobában emiatt már nem mernek a villanyvezetékekhez nyúlni sem. Félnek, hogy a fürdőszobában a bojler le fog szakadni. A lakás nagyon szűkös ennyi ember számára, ennek ellenére az édesanya próbálja rendben tartani.

Az anya közcélú foglalkoztatás keretében dolgozott takarítónőként, ám ennek időtartama lejárt. Azóta a munkaügyi központba bejelentkezett, mert munkanélküli-járadékra jogosult, ennek várható összege kb. 38 ezer forint. Családi pótléka egyedülálló szülőként 68 ezer forint. Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, lakásfenntartási támogatást és lakbértámogatást kap. Átmeneti segélyt időnként szokott igényelni. Legidősebb fia munkajövedelmét letiltás terheli, így körülbelül 30 ezer forintot kap kézhez. Az apa (akinél néhány éve súlyos szívbetegsége miatt 67 százalékos munkaképesség-csökkenést állapítottak meg) rokkantnyugdíja 57 ezer forint, de ebből a pénzből nem járul hozzá a lakhatás költségeihez, és gyermektartásdíjat sem fizet. A családnak jelenleg 200 ezer forint villanyhátraléka van.

Természetes támaszuk nincs, az anyai és az apai nagyszülők néhány éve már nem élnek. A szülők testvéreikkel (az anyának két nővére, az apának egy húga van) évek óta nem tartják a kapcsolatot.

Alkoholfüggősége miatt O. Ferenc – az apa – agresszív, rendszeresen kiabál, gyakoriak a családi konfliktusok. Az anya azt szeretné, hogy volt férje végleg hagyja el a lakást. A bíróságon kérte kilakoltatását. Mindennapi életüket megkeseríti. A gyermekek és az édesanya is rettegnek az ittas édesapától. A kislány, Katalin sokszor a délutánjait a városban tölti addig, amíg az édesapa el nem alszik. Zoltán iskolai hiányzásait azzal magyarázzák, hogy sokszor nem mer elmenni iskolába, mert félti édesanyját kettesben hagyni volt férjével. A legidősebb fiú, Róbert nemrégiben azért költözött haza, hogy védje édesanyját. Néhány alkalommal a volt férj agresszivitása majdnem tettlegességig fajult, ilyenkor a nagyobb fiúk állították meg. Az édesanya attól is fél, hogy esetleg fiai elkeseredettségükben súlyosabban bántalmaznák édesapjukat.

Az esethez tartozó joganyag és az eset értelmezése

Tisztázandó kérdések:

1. *Milyen módon érhető el az apa távoltartása?*
2. *Milyen gyermekvédelmi intézkedésekre van szükség?*

A kiemelés tartalmazza az általam fontosnak ítélt momentumokat, amelyek az ügy megoldást segítik, illetve egy bizonyos irányba mutatnak. Az általam kiemelt szociális vonatkozású problémák a következők:

- *Védelembe vételi javaslat megtétele, kiskorúak veszélyeztetése miatt*
- *O. Ferenc – alkoholfüggőségben szenved, agresszív, kiabál, veszekszik a családdal*
- *O. Ferencné – elvált, volt férjével él – az ő alacsony jövedelme*
- *Öt gyermeke van (ebből 2 kiskorú)*
- *Félkomfortos, régi, rossz állapotú lakás*
- *Alacsony egy főre eső jövedelem*
- *200 ezer forint villanyszámla-hátralék*

A család jövedelmei a következőképpen néznek ki:

- *Munkanélküli-járadék 38 ezer forint*
- *Családi pótlék (egyedül) 68 ezer forint*
- *Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény*
- *Lakásfenntartási támogatás*
- *Lakbértámogatás*
- *Időnként átmeneti segély*
- *Volt férje rokkantnyugdíja (nem járul hozzá a család költségeihez belőle)*
- *Fia munkajövedelme, amiből csak 30 ezer forintot kap kézhez (letiltás miatt)*

Az esetleírásból kiderül, hogy a férj ellen korábbi bírósági ítélet szól, hogy hagyja el a lakást. Ez meg is történhetett, de visszakönyörögte magát, azóta pedig egyre rosszabb lett a helyzet. Mivel az apa alkoholizmusa révén a családban levő gyermekek érdekében távoltartási határozat van érvényben, így ezt a bírósági határozatot végre is lehetne hajtatni. Az ítélet értelmében a család terrorizálása valószínűleg megszűnne.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Védelembe vétel

68. § (1) Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segít-

séggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi.

(2) A települési önkormányzat jegyzője – a gyermekjóléti szolgálat javaslatának figyelembevételével – védelembe veheti továbbá

a) a szabálysértési hatóság értesítése alapján a szabálysértést elkövetett fiatalkorút,

b) a nyomozó hatóság nyomozást megtagadó határozata alapján a tizennegyedik életévét be nem töltött gyermeket,

c) a rendőrség, az ügyészség, illetve a bíróság jelzése alapján a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt fiatalkorút.

(3) A védelembe vétellel egyidejűleg a gyermek gondozásának folyamatos segítése és ellátásának megszervezése, a szülői nevelés támogatása érdekében a települési önkormányzat jegyzője a gyermek részére a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendeli ki és a veszélyeztetettség okának megszüntetése érdekében intézkedést tesz, így különösen

a) kötelezi a szülőt, hogy folyamatosan vegye igénybe a gyermekek napközbeni ellátását, a gyermekek átmeneti gondozását, a Kt. hatálya alá tartozó iskolaotthonos nevelést-oktatást, illetve kollégiumi ellátást,

b) kötelezi a szülőt, hogy gyermekével keressen fel valamely családvédelemmel foglalkozó személyt vagy szervezetet,

c) kötelezi a szülőt arra, hogy gyermeke vegye igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat,

d) kezdeményezi a háziorvosnál – súlyos veszélyeztetettség esetén bármely orvosnál – a betegsége, illetve szenvedélybetegsége következtében állandóan vagy időszakosan kóros elmeállapotú szülő, illetve a gyermekkel együtt élő más hozzátartozó orvosi vizsgálatát,

e) intézkedik – az illetékes szervek bevonásával – a gyermek egészségét veszélyeztető körülmények megszüntetéséről,

f) magatartási szabályokat állapít meg a gyermek számára a kifogásolt magatartás megszüntetése érdekében,

g) figyelmezteti a szülőt helytelen életvezetésének, magatartásának következményére, és felszólítja annak megváltoztatására, figyelmezteti továbbá a szülőt az (5) bekezdés szerinti jogkövetkezményre,

h) kötelezheti a szülőt és a gyermeket, illetve felkérheti a konfliktusban érintett más személyt arra, hogy a nevelési-oktatási intézményben előforduló erőszak miatt kialakult helyzet vagy más súlyos konfliktushelyzet kezelése érdekében jelenjen meg iskolapszichológusi vizsgálaton, illetve vegye igénybe a konfliktuskezelést segítő szolgáltatást.

(4) A kirendelt családgondozó a védelembe vételt elrendelő határozat jogerőre emelkedésétől számított tizenöt napon belül a gyermekre, illetve a (2) bekezdés szerinti fiatalkorúra vonatkozóan egyéni gondozási-nevelési tervet készít, melyhez szükség szerint a 132. § (1) bekezdésében meghatározott szerveket vagy személyeket kereshet meg.

(5) A települési önkormányzat jegyzője – kérelemre bármikor, hivatalból legalább évente – felülvizsgálja a védelembe vétel indokoltságát. A települési önkormányzat jegyzője haladéktalanul értesíti a gyámhivatalt a szükséges intézkedések megtétele céljából, ha

a) a védelembe vétellel a gyermek veszélyeztetettségét megszüntetni nem lehet, és alaposan feltételezhető, hogy segítséggel sem biztosítható a gyermek családi környezetben történő megfelelő gondozása, nevelése vagy

b) a védelembe vétel már két éve fennáll és a védelembe vétellel a gyermek veszélyeztetettségét nem sikerült megszüntetni.

(6) A védelembe vétel nem érinti a szülő felügyeleti jogát.

68/A. § (1) A gyermek után járó iskoláztatási támogatás teljes összege folyósításának a Cst. 15. § *b)* pontjában foglaltak szerinti felfüggesztésével egyidejűleg a települési önkormányzat jegyzője – védelembe nem vett gyermek esetén – elrendeli a gyermek védelembe vételét.

(2) A települési önkormányzat jegyzője egy határozatban dönt az iskoláztatási támogatás felfüggesztéséről, védelembe nem vett gyermek esetén a védelembe vétel elrendeléséről és ezzel egyidejűleg az iskoláztatási támogatás összegének a települési önkormányzat részére a kincstárban megnyitott családtámogatási folyószámlára (a továbbiakban: családtámogatási folyószámla) történő utalásáról.

(3) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a (2) bekezdés szerinti családtámogatási folyószámlán rendelkezésre álló összeg felhasználását rendeletben szabályozza.

68/B. § (1) A települési önkormányzat jegyzője – a 68/A. § szerinti esetet kivéve –

a) ha a gyermek veszélyeztetettsége elsősorban elhanyagolása miatt áll fenn, és

b) a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja vagy nem akarja, és

c) alappal feltételezhető, hogy a családi pótlék célzott felhasználásával a gyermek fejlődése a családi környezetben biztosítható,

a védelembe vétellel egyidejűleg vagy a gyermek védelembe vételének fennállása során – a családi pótlék gyermek után járó összegének 100%-a erejéig – a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról határozhat.

(2) A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása legfeljebb hat hónap időtartamra, a döntést követő második hónap első napjával kezdődően rendelhető el. A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása a feltételek fennállása esetén ismételten elrendelhető.

(3) Ha a védelembe vétel során felmerül a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásának szükségessége, ennek megvizsgálása érdekében a települési önkormányzat jegyzője megkeresi a gyermekjóléti szolgálatot. A gyermekjóléti szolgálat a megkereséstől számított tizenöt napon belül tájékoztatja a települési önkormányzat jegyzőjét vizsgálatának eredményéről, és szükség szerint javaslatot tesz a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtására. Nem kell megkeresni a gyermekjóléti szolgálatot, ha a gyermekjóléti szolgálat kezdeményezte a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtását.

(4) Ha a védelembe vétel során a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtása válik szükségessé, a települési önkormányzat jegyzője – a gyermeket gondozó szülő, illetve a korlátozottan cselekvőképes gyermek meghallgatását követően, véleményük figyelembevételével, továbbá a gyermekjóléti szolgálat és szükség szerint a 17. § (1) bekezdése szerinti jelzőrendszer tagjai javaslatának figyelembevételével – gondoskodik a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásához kapcsolódó pénzfelhasználási terv elkészítéséről.
(5) A pénzfelhasználási terv figyelembevételével a települési önkormányzat jegyzője egy határozatban dönt a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról, időtartamáról és módjáról, védelembe nem vett gyermek esetén a védelembe vétel elrendeléséről, az eseti gondnok kirendeléséről, és ezzel egyidejűleg a természetben nyújtott családi pótlék családtámogatási folyószámlára történő utalásáról.
68/C. § (1) A települési önkormányzat jegyzője a felfüggesztett iskoláztatási támogatás és a családi pótlék természetbeni formában történő biztosítása céljából a gyermek részére – figyelemmel korára, egyéni szükségleteire és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményére – eseti gondnokot rendel ki.
(2) Egy eseti gondnok egyidejűleg legfeljebb tíz gyermek vonatkozásában gondoskodhat a családi pótlék természetbeni formában történő biztosításáról.
(3) A települési önkormányzat az eseti gondnok által a családi pótlék felhasználásával összefüggésben a gyermeknek vagy családjának okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékben felel. A kártérítésre a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni. Nem kell megtéríteni a kárt, ha azt a gyermek vagy családjának felróható magatartása okozta. A települési önkormányzat követelheti az eseti gondnoktól kárának megtérítését.
(4) A megfizetett károsszegnek a gyermek, fiatal felnőtt érdekében történő felhasználását az újonnan kirendelt eseti gondnok biztosítja.
69. § (1) A védelembe vételt meg kell szüntetni, ha
a) a gyermek családban történő nevelkedése védelembe vétel nélkül is biztosítható,
b) a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését, átmeneti vagy tartós nevelésbe vételét rendelték el,
d) a fiatalkorú szabadságvesztését vagy javítóintézeti nevelését tölti.
(2) A védelembe vétel – a (3) és (4) bekezdésben meghatározott kivétellel – a gyermek nagykorúvá válásával szűnik meg.
(3) Ha a települési önkormányzat jegyzője a védelembe vételt a 68. § (2) bekezdés *c)* pontja alapján rendelte el, a védelembe vétel indokolt esetben a fiatalkorú kérelmére a büntetőeljárás befejezéséig, de legfeljebb huszadik évének betöltéséig tart.
(4) Ha a gyermek nagykorúvá válásakor a rá tekintettel folyósított iskoláztatási támogatás fel van függesztve, a védelembe vétel az iskoláztatási támogatás folyósítása felfüggesztésének megszüntetéséig meghosszabbodik.

A jogszabályok közül a Hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény értelmében (hatályos: 2010. 01. 20.) az erre kötelezett személy köteles magát távol tartani

magát a bántalmazottól és más meghatározott személytől, valamint attól az ingatlantól, ahol a bántalmazott lakik. Ez az eltiltás azonban nem vonatkozik a fizetési kötelezettségekre; habár az eltiltott fél kap egy listát a közelben található szálláshelyekről, a lakbér- közös költség-, albérleti díj fizetésének kötelezettsége továbbra is fennáll, tehát ez nem lehet indok a nem-fizetésre.

A távoltartásnak két típusa van, ami differenciálás a távoltartás hosszára vonatkozik.

Hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény

5. § (1) Az ideiglenes megelőző távoltartás, valamint a megelőző távoltartás átmenetileg korlátozza a bántalmazó tartózkodási szabadságát, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát, szülői felügyeleti jogát, valamint gyermekével való kapcsolattartási jogát

6. § (1) A hozzátartozók közötti erőszak miatti ideiglenes megelőző távoltartással összefüggő eljárásra a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) rendelkezéseit az alábbi eltérésekkel kell alkalmazni.

A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartást a helyszíni intézkedése során észlelt jelek és a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények alapján hivatalból jár el.

A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartást akkor rendeli el, ha az eset összes körülményéből, a hozzátartozók közötti erőszakra utaló jelekből, a bántalmazó és a bántalmazott magatartásából és egymáshoz való viszonyából az erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni. Ebben az esetben az ideiglenes megelőző távoltartást a 72 órára rendeli el. Az ideiglenes megelőző távoltartó határozat rendelkező részének tartalmaznia kell a rendőrség döntését arról, hogy a bántalmazó köteles a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlant elhagyni, és oda az ideiglenes megelőző távoltartó határozat hatálya alatt nem térhet vissza, illetve tilos közvetve vagy közvetlenül a bántalmazottal, vagy más személylyel kapcsolatba lépnie. Ez azonban a bántalmazottal közösen használt ingatlan fenntartására vonatkozó kötelezettségeit nem érinti. A határozatot a bántalmazóval és a bántalmazottal közölni kell, és azt részükre át kell adni vagy kézbesíteni kell. Megjelölt cím hiányában a határozat a rendőrségen átvehető – bár nagyon jó kérdés, ki fárad be a rendőrségre személyesen átvenni…

A hosszabb távoltartás a megelőző távoltartás nevet viseli, célja megakadályozni a bűncselekmény megismétlődését. A megelőző távoltartás elrendelésére irányuló bírósági eljárást a rendőrség hivatalból kezdeményezi, ha korábban ideiglenes megelőző távoltartást rendelt el. A távoltartás elrendelésére irányuló eljárás megindítását a bántalmazott, illetve hozzátartozója is kérelmezheti. A megelőző távoltartást a bíróság legfeljebb harminc napra rendelheti el (16. § 2. bekezdése).

Díjhátralék rendezése

Az alapvető probléma a 200 ezer forintos villanyszámla-tartozás. Az anya lakásfenntartási támogatást is kap, ezzel párhuzamosan, ideális esetben együtt kell, hogy járjon az adósságkezelési szolgáltatás. A te-

lepülési önkormányzat lakásfenntartási támogatást nyújt az e törvényben meghatározott feltételek szerinti jogosultnak (ez a normatív lakásfenntartási támogatás), az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személynek.

A törvény 38. § (2) szerint normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a személy, akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj (28 500 Ft) mindenkori legkisebb összegének 150%-át, feltéve, hogy a lakásfenntartás elismert havi költsége a háztartás havi összjövedelmének 20%-át meghaladja.

(5) Az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személy a szolgáltatás időtartama alatt lakásfenntartási támogatásra jogosult. Az e jogcímen lakásfenntartási támogatásban részesülő személy egyidejűleg normatív lakásfenntartási támogatásra nem jogosult. A támogatás összegének kiszámítására a normatív lakásfenntartási támogatásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

Az 55. § (1) szerint az adósságkezelési szolgáltatás a szociálisan rászorult személyek részére nyújtott, lakhatást segítő ellátás. A települési önkormányzat határozatában megjelölt időponttól adósságkezelési szolgáltatásban részesítheti azt a családot vagy személyt, akinek adóssága meghaladja az ötvenezer forintot, illetve aki a településen elismert minimális lakásnagyságot és minőséget meg nem haladó lakásban lakik. A támogatás feltétele, hogy vállalja az adósság és a települési önkormányzat által megállapított adósságcsökkentési támogatás különbözetének megfizetését, továbbá az adósságkezelési tanácsadáson való részvételt.

Mivel a család lakossága bőven túllépi a limit összeget, ezért 24 maximum 60 hónapig tart a szolgáltatás.

Az 55/A. § (1) szerint az adósságkezelési szolgáltatás esetén a jogosult adósságkezelési tanácsadásban, és adósságcsökkentési támogatásban részesül, amelyet az adósságkövetelés jogosultjának kell folyósítani. A támogatás feltétele egy tanácsadáson való részvétel. Azonban a támogatott személy elesik a támogatástól, illetve megtagadható a szolgáltatás, ha a kliens nem teljesíti a vállalt kötelezettségeket. További feltétel, hogy az adósságcsökkentési támogatás (1) bekezdésben foglaltak szerinti megszüntetésétől számított 24 hónapon belül ismételten nem állapítható meg – ez arra utal, hogy újabb támogatás azért nem jár, mert a kedvezményezett önerőből kell, hogy rendbe tegye az életét oly annyira, hogy ne legyen szüksége újabb segítségre. Valamint, az 55/B § (3) szerint ugyanazon személy vagy háztartásának tagja az adósságkezelési szolgáltatás lezárásától – ide nem értve az (1) bekezdés szerinti megszüntetést – számított 6 hónapon belül nem részesülhet adósságkezelési szolgáltatásban.

Az anya alacsony jövedelme

Emelt szintű családi pótlékra jogosult, mivel egyedül neveli a gyermekeit (két kiskorú), akiket el kell látnia. Hivatalosan, hiába él a férjével, mivel ő nem ad a háztartás költségeire semmit.

Nevelési támogatás: a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény, 7. § (1) értelmében az anya, illetve a gyermekek nevelési támogatásban a „vérszerinti szülő … még nem tanköteles gyermekre tekintettel, a gyermek tankötelessé válása évének október 31-éig", utána ugyanis Iskoláztatási támogatásban

fog részesülni, de különböző életkori határokig. Egészséges („normál egészségű”) tanköteles gyermekre tekintettel a gyermek tankötelessé válása évének november 1-jétől a tankötelezettség teljes időtartamára. Továbbtanuló, tankötelezettsége megszűnését követően közoktatási intézményben tanulmányokat folytató gyermekre annak a tanévnek az utolsó napjáig szól a támogatás, amelyben a gyermek a huszadik életévét betölti. Sajátos nevelési igényű tanuló esetében, amennyiben fogyatékossági támogatásra nem jogosult huszonharmadik életévének betöltése ez a korlát.

1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról

Családi pótlék

6. § (1) A gyermek nevelésével, iskoláztatásával járó költségekhez az állam havi rendszerességgel járó nevelési ellátást vagy iskoláztatási támogatást (a továbbiakban együtt: családi pótlékot) nyújt.

(2) A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról a gyermek védelembe vételéről határozatot hozó jegyző gyámhatóságként dönthet.

Nevelési ellátás

7. § (1) Nevelési ellátásra jogosult

a) a vér szerinti, az örökbe fogadó szülő, a szülővel együtt élő házastárs, az a személy, aki a saját háztartásában nevelt gyermeket örökbe kívánja fogadni, és az erre irányuló eljárás már folyamatban van (a továbbiakban együtt: szülő), a nevelőszülő, a hivatásos nevelőszülő, a gyám, továbbá az a személy, akihez a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 72. §-ának (1) bekezdése alapján a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték, a saját háztartásában nevelt,

b) a vagyonkezelői joggal felruházott gyám, illetőleg a vagyonkezelő eseti gondnok a gyermekotthonban nevelt, és *c)* a Magyarország területén működő szociális intézmény vezetője – amennyiben más személy jogosultsága a *b)* pont alapján nem állapítható meg – az intézményben elhelyezett,

még nem tanköteles gyermekre tekintettel, a gyermek tankötelessé válása évének október 31-éig.

(2) Saját jogán jogosult nevelési ellátásra a tizennyolcadik életévét betöltött tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos személy az iskoláztatási támogatásra való jogosultság megszűnésének időpontjától.

Iskoláztatási támogatás

8. § (1) Iskoláztatási támogatásra jogosult

a) a 7. § (1) bekezdés *a)–c)* pontjában meghatározott személy, továbbá a gyámhivatal által a szülői ház elhagyását engedélyező határozatban megjelölt személy

aa) a tanköteles gyermekre tekintettel a gyermek tankötelessé válása évének november 1-jétől a tankötelezettség teljes időtartamára, valamint

ab) a tankötelezettsége megszűnését követően közoktatási intézményben tanulmányokat folytató gyermekre (személyre*)* tekintettel annak a tanévnek az utolsó napjáig, amelyben a gyermek (személy) a husza-

dik – a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény alapján fogyatékossági támogatásra nem jogosult, de sajátos nevelési igényű tanuló esetében huszonharmadik – életévét betölti; továbbá

b) a vagyonkezelői joggal felruházott gyám, illetőleg a vagyonkezelő eseti gondnok a javítóintézetben nevelt vagy a büntetés-végrehajtási intézetben lévő gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló, tanköteles gyermekre tekintettel a tankötelezettség teljes időtartamára.

(2) A súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló [a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 30/A. §] szülője a tankötelezettség teljesítésének formájától függetlenül a tankötelezettség teljesítésének végéig jogosult iskoláztatási támogatásra.

(3) Saját jogán jogosult iskoláztatási támogatásra az a közoktatási intézményben a tankötelezettsége megszűnését követően tanulmányokat folytató személy,

a) akinek mindkét szülője elhunyt,

b) akinek a vele egy háztartásban élő hajadon, nőtlen, elvált vagy házastársától különélő szülője elhunyt,

c) aki kikerült az átmeneti vagy tartós nevelésből,

d) akinek a gyámsága nagykorúvá válása miatt szűnt meg,

e) aki a 7. § (1) bekezdésének *a)* pontja szerinti személlyel nem él egy háztartásban, vagy,

f) ha az iskoláztatási támogatást – a gyámhivatalnak a szülői ház elhagyását engedélyező határozatában foglaltak szerint – a nagykorúságát megelőzően is a részére folyósították,[313]

annak a tanévnek az utolsó napjáig, amelyben a huszadik – a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény alapján fogyatékossági támogatásra nem jogosult, de sajátos nevelési igényű tanuló esetében huszonharmadik – életévét betölti.

(3*a*) Amennyiben a (3) bekezdés *a)–f)* pontja szerinti körülmény a nagykorúvá válást követően, de a tankötelezettség megszűnésének időpontját megelőzően következik be, a (3) bekezdés szerinti személy a nagykorúvá válásának időpontjától jogosult saját jogon az iskoláztatási támogatásra.

(4) Az iskoláztatási támogatást a tankötelezettség fennállása alatt a tanulói jogviszony szüneteltetésének időtartamára is folyósítani kell.

A családi pótlékra vonatkozó közös szabályok

9. § (1) Ugyanazon gyermek (személy) után járó családi pótlék – a (4) bekezdés szerinti kivétellel – csak egy jogosultat illet meg.

(2) Azután a gyermek (személy) után, akire tekintettel nevelési ellátást folyósítanak, iskoláztatási támogatás nem folyósítható.

(3) Ha a gyermek együtt élő szülők háztartásában él, a családi pótlékot – együttes nyilatkozatuk alapján – bármelyik szülő igényelheti, mégpedig nyilatkozatuk szerint gyermekenként. Megállapodás hiányában az ellátást igénylő szülő személyéről – kérelemre – a gyámhatóság dönt.

(4) Ha jogerős bírósági döntés – ideértve az egyezséget – alapján a szülők egyenlő időszakokban felváltva gondozzák gyermeküket, a családi pótlékra, 50-50%-os arányban, mindkét szülő jogosult.

10. § (1) A családi pótlékot – függetlenül az igénylés és a megszüntetés időpontjától – teljes hónapra kell megállapítani és folyósítani.
(2) A családi pótlékot folyósító szerv a kizárólag az ellátás megnevezésében – a tankötelezettség kezdetével vagy megszűnésével összefüggésben – bekövetkező, a családi pótlék összegét és az arra való jogosultság fennállását nem érintő változásokról határozat meghozatala nélkül dönt.
11. § (1) A családi pótlék havi összege
a) egygyermekes család esetén 12 200 forint,
b) egy gyermeket nevelő egyedülálló esetén 13 700 forint,
c) kétgyermekes család esetén gyermekenként 13 300 forint,
d) két gyermeket nevelő egyedülálló esetén gyermekenként 14 800 forint,
e) három- vagy többgyermekes család esetén gyermekenként 16 000 forint,
f) három vagy több gyermeket nevelő egyedülálló esetén gyermekenként 17 000 forint,
g) tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő család esetén, valamint a gyermekotthonban, javítóintézetben, büntetés-végrehajtási intézetben vagy szociális intézményben élő, továbbá nevelőszülőnél, hivatásos nevelőszülőnél elhelyezett tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után 23 300 forint,
h) tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő egyedülálló esetén a tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után 25 900 forint,
i) a 7. § (2) bekezdése szerinti személy esetén – a (2) bekezdésben foglaltak kivételével – 20 300 forint,
j) a gyermekotthonban, javítóintézetben, büntetés-végrehajtási intézetben vagy szociális intézményben élő, továbbá nevelőszülőnél, hivatásos nevelőszülőnél elhelyezett, a *g)* és *h)* pontok alá nem tartozó, továbbá a Gyvt. 72. §-ának (1) bekezdése alapján ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek, a gyámhivatal által a szülői ház elhagyását engedélyező határozatban megjelölt személy, valamint a 8. § (3) bekezdése alá tartozó személy esetén 14 800 forint.
(2) A közoktatási intézményben a tizennyolcadik életévének betöltését követően tanulmányokat folytató azon személyre tekintettel, aki után a tizennyolcadik életéve betöltéséig az (1) bekezdés *g)* vagy *h)* pontja szerinti összegben folyósítottak iskoláztatási támogatást, az iskoláztatási támogatást továbbra is a korábban folyósított összegnek megfelelő összegben kell folyósítani. Más jogszabály alkalmazásában magasabb összegű családi pótléknak minősül az (1) bekezdés *g)-i)* pontja szerinti, valamint az e bekezdés alapján folyósított ellátás.
(3) A tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermekre tekintettel vagy személy részére járó magasabb összegű családi pótlék annak a hónapnak a végéig jár, ameddig a betegség, súlyos fogyatékosság fennállását a külön jogszabályban előírtak szerint igazolták.
(4) Ha a kiskorú szülő gyermekének nincs gyámja, vagy ha a tizenhatodik életévét betöltött kiskorú szülő a saját háztartásában nevelt gyermekének gyámjával a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 77. §-ának (2) bekezdése szerint nem él egy háztartásban, a családi pótlékot a kiskorú szülő részére kell megállapítani.

12. § (1) A családi pótlék összegének megállapítása szempontjából azt a vér szerinti, örökbe fogadott vagy nevelt gyermeket kell figyelembe venni,
a) aki az igénylő háztartásában él, és
aa) akire tekintettel a szülő, a nevelőszülő, a hivatásos nevelőszülő, a gyám családi pótlékra jogosult,
ab) aki közoktatási intézmény tanulója vagy felsőoktatási intézményben első felsőfokú szakképzésben, első alapképzésben, első mesterképzésben vagy első egységes, osztatlan képzésben részt vevő hallgató és rendszeres jövedelemmel nem rendelkezik,
ac) aki a családi pótlékra – a 8. § (3) bekezdés *e)* pontja szerinti eset kivételével – saját jogán jogosult; vagy
b) aki fogyatékosként szociális intézményi ellátásban részesül, feltéve, hogy őt a gyámhivatal nem vette átmeneti vagy tartós nevelésbe, és a családi pótlékot igénylő – a kormányrendeletben foglaltak szerint – vele kapcsolatot tart fenn.
(2) A családi pótlékra való jogosultság szempontjából, valamint az (1) bekezdés, a 20. és a 23. § alkalmazása során saját háztartásban nevelt, gondozott gyermeknek kell tekinteni azt a gyermeket (személyt) is,
a) aki kül- és belföldi tanulmányai folytatása vagy gyógykezelése okán átmeneti jelleggel tartózkodik a háztartáson kívül,
b) akit szociális intézményben 30 napot meg nem haladóan helyeztek el, vagy
c) aki a szülő kérelmére átmeneti gondozásban részesül, vagy szülőjével együtt családok átmeneti otthonában [Gyvt. 49-51. §] tartózkodik.
(3) A családi pótlék összegének megállapítása szempontjából egyedülállónak kell tekinteni azt a szülőt, gyámot is, aki saját maga, illetve akinek a házastársa, élettársa
a) közoktatási intézmény tanulója, felsőoktatási intézmény első oklevelet szerző hallgatója és jövedelme nincs, *b)* vakok személyi járadékában vagy fogyatékossági támogatásban részesül,
c) rokkantsági nyugdíjas, baleseti rokkantsági nyugdíjas, illetve rehabilitációs járadékban részesül, és nyugdíjának vagy járadékának összege nem haladja meg a rokkantsági csoportonként megállapított legkisebb rokkantsági nyugdíj összegét, illetve a rehabilitációs járadék legkisebb összegét, és egyéb jövedelme nincs,
d) nyugellátásban – ide nem értve a *c)* pont szerinti nyugellátásokat –, átmeneti járadékban részesül, feltéve, ha nyugdíjának, járadékának összege nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét, és egyéb jövedelme nincs,
e) időskorúak járadékában, rendszeres szociális járadékban, rokkantsági járadékban, hadigondozási járadékban részesül, és egyéb jövedelme nincs, illetve az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították,
f) a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte, és jövedelme nincs.
13. § (1) A családi pótlékra jogosult gyám, eseti gondnok
a) a javítóintézetben nevelt vagy a büntetés-végrehajtási intézetben lévő gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekre (személyre*)* tekintettel járó családi pótlék teljes összegét,

b) a gyermekotthonban lévő gyermekre (személyre*)* tekintettel járó családi pótlék 50%-át gyámhatósági fenntartásos betétben vagy folyószámlán helyezi el.
(2) A gyermekotthon vezetője a gyermekotthonban lévő gyermekre (személyre*)* tekintettel járó családi pótlék összegének 50%-át az intézmény költségvetésétől elkülönítetten kezeli, és a gyermek (személy) teljes körű ellátásának kiegészítésére biztosítja annak személyre szóló felhasználását. A szociális intézmény vezetője a családi pótlék teljes összegét az intézmény költségvetésétől elkülönítetten kezeli, és biztosítja annak személyre szóló felhasználását.
14. § Amennyiben a tizennyolcadik életévét betöltött személynek rendszeres jövedelme van, úgy a rá tekintettel vagy a részére megállapított családi pótlék folyósítását a negyedik hónaptól mindaddig szüneteltetni kell, amíg rendszeres jövedelemmel rendelkezik. A szüneteltetés a 12. § (1) bekezdése szerinti számítást nem érinti.

A tankötelezettség mulasztásával összefüggő rendelkezések
15. § (1) Ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött tanköteles gyermek – a (2) bekezdés szerinti kivétellel – a közoktatási intézmény kötelező tanórai foglalkozásai tekintetében igazolatlanul mulaszt, a közoktatási intézmény igazgatójának jelzése alapján a települési önkormányzat jegyzője gyámhatóságként eljárva
a) az adott tanévben igazolatlanul mulasztott tizedik kötelező tanórai foglalkozás után végzéssel felhívja az iskoláztatási támogatás jogosultját a *b)* pontban meghatározott jogkövetkezményekre,
b) az adott tanévben igazolatlanul mulasztott ötvenedik kötelező tanórai foglalkoztatás után – amennyiben a védelembe vétel még nem áll fenn – elrendeli a gyermek védelembe vételét, továbbá az iskoláztatási támogatás folyósításának felfüggesztését.
(2) Az (1) bekezdésben foglaltakat nem kell alkalmazni, ha a közoktatási intézmény kötelező tanórai foglalkozásai tekintetében
a) nevelőszülőnél, hivatásos nevelőszülőnél elhelyezett,
b) gyermekotthonban elhelyezett,
c) javítóintézetben nevelt vagy büntetés-végrehajtási intézetben lévő, gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló,
d) szociális intézményben elhelyezett tanköteles gyermek mulasztott.

Tartásdíj a volt férjtől (a két kiskorú gyermekre): a törvényszöveg elemzése után számomra úgy tűnik, ez nem lehetséges, ugyanis egy háztartást alkotnak, egy háztartásban élnek annak ellenére, hogy az édesapa a jövedelméből nem járul hozzá a család megélhetési költségeinek enyhítéséhez. Ezt a tartásdíj megelőlegezését taglaló törvény 22. § (5) bekezdésének d) pontja tartalmazza.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Gyermektartásdíj megelőlegezése

22. § (1) A gyermektartásdíj megelőlegezésének akkor van helye, ha

a) a bíróság a tartásdíjat jogerős határozatában már megállapította vagy van olyan külföldi bíróság, vagy más hatóság által hozott jogerős határozat, amelyet a Magyarországon élő gyermek javára nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján kell végrehajtani, és

b) a gyermektartásdíj összegének behajtása átmenetileg lehetetlen, továbbá

c) a gyermeket gondozó szülő vagy más törvényes képviselő nem képes a gyermek részére a szükséges tartást nyújtani,

feltéve, hogy a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi átlagjövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj legkisebb összegének kétszeresét.

(2) Az egy főre jutó jövedelem megállapításánál a 131. § (2) bekezdését kell alkalmazni.

(3) A gyámhivatal a gyermektartásdíj behajthatatlanságát a gyermektartásdíj fizetésére kötelezett személy rendszeres jövedelmére, illetve egyéb vagyonára vezetett eredménytelen végrehajtást követően állapítja meg. Az eredménytelen végrehajtást, illetve a végrehajtás szünetelését kimondó foglalási jegyzőkönyv hat hónapnál régebbi nem lehet.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott összeg számításánál a kérelem benyújtása időpontjában közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként kell figyelembe venni a 19. § (4) bekezdésében meghatározott személyeket.

(5) Nincs helye a gyermektartásdíj megelőlegezésének, ha a kötelezett

a) lakóhelye olyan államban van, ahol a tartásdíj nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján nem érvényesíthető, vagy

b) külföldi tartózkodási helye ismeretlen, vagy

d) a jogosulttal közös háztartásban él, vagy

(6) Nincs helye továbbá a gyermektartásdíj megelőlegezésének

a) részösszegű megfizetés vagy részösszegű behajthatóság esetén, ha ennek mértéke a bíróság által megállapított gyermektartásdíj alapösszegének ötven százalékát meghaladja, vagy

b) lejárt gyermektartásdíj esetén.

(7) A feltételek fennállása esetén a gyermektartásdíj megelőlegezése a gyermek nagykorúvá válása után is megállapítható, illetve a már megállapított gyermektartásdíj továbbfolyósítható addig az időpontig, ameddig a középfokú nappali oktatás munkarendje szerinti tanulmányokat folytat, de legfeljebb huszadik évének betöltéséig.

23. § (1) A gyámhivatal a bíróság által a tartásdíj megfizetésére kötelező határozatában megállapított összeget, százalékos marasztalás esetében az alapösszeget előlegezi meg.

(2) A gyámhivatal az (1) bekezdésben meghatározott összegnél alacsonyabb összeget akkor állapíthat meg, ha a gyermek tartását a gondozó szülő részben biztosítani tudja. A megelőlegezett összeg ebben az esetben sem lehet kevesebb a bíróság által megállapított összeg 50%-ánál.
(3) A gyámhivatal a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő határozatát a fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilváníthatja.
(4) A gyámhivatal határozata alapján a – székhelye szerinti – települési önkormányzat jegyzője a gyermektartásdíj megelőlegezését a központi költségvetés terhére biztosítja.
24. § (1) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezését jogerősen megállapítják, az a kérelem benyújtásától esedékes. A folyósítás időtartama a kérelem benyújtásának napjától az alapul szolgáló ok előreláthatófennállásáig, legfeljebb azonban három évig tart. A feltételek fennállása esetén – függetlenül az adók módjára történő behajtás eredményétől – ugyanazon gyermekre tekintettel, egy alkalommal, legfeljebb további három évre a megelőlegezés továbbfolyósítható, illetve ismételten elrendelhető.
(2) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezését jogerősen elrendelték, az a kérelem benyújtásától esedékes, azzal, hogy ha a kérelmet
a) a tárgyhónap 15-éig nyújtották be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított teljes összeget,
b) a tárgyhónap 15-ét követően nyújtották be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított összeg 50%-át kell kifizetni.
(3) A gyámhivatal hivatalból vagy a külön jogszabályban meghatározott szervek és személyek értesítése alapján a gyermektartásdíj folyósítását – legfeljebb hat hónapra – felfüggeszti, ha
a) a kérelmezőnek a 22. § (1) bekezdésében meghatározott körülményeiben változás állt be,
b) a kötelezett rendszeres jövedelmére, illetve az egyéb vagyonára vezetett végrehajtás eredménnyel jár,
c) a kötelezett a kérelmező részére közvetlenül fizet tartásdíjat,
d) a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését rendelték el.
(4) A gyámhivatal a felfüggesztést követő vizsgálat eredményeképpen, ha a felfüggesztés időtartama alatt a jogosult nem részesült gyermektartásdíjban – a felfüggesztés lejárta után – elrendeli a gyermektartásdíj további folyósítását és a felfüggesztés időtartamára esedékes megelőlegezett gyermektartásdíj utólagos, egy összegben történő kifizetését vagy a megelőlegezést megszünteti.
(5) A gyámhivatal a gyermektartásdíj megelőlegezését megszünteti, ha
a) a gyermek – a gyámhivatal, illetve a bíróság végrehajtható határozata alapján – a külön élő másik szülő vagy más személy gondozásába kerül,
b) a gyermek nagykorúvá vált, és nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat nem folytat,
c) a gyermeket a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette,
d) a kötelezett meghalt.
(7) Ha a gyermektartásdíj megelőlegezésére való jogosultság megszűnik, az a jogosultság megszűnésének hónapjáig esedékes azzal, hogy ha a megszűnés

a) a tárgyhónap 15-éig következik be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított összeg 50%-át,
b) a tárgyhónap 15-ét követően következik be, a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő jogerős határozatban megállapított teljes összeget
kell kifizetni.
(8) A megelőlegezett gyermektartásdíjat a kötelezett a Polgári Törvénykönyvben meghatározott kamattal az államnak megtéríti. A megelőlegezett gyermektartásdíjnak meg nem térült összegét adók módjára kell behajtani az adózás rendjéről szóló törvény rendelkezései szerint.
(9) A megelőlegezett gyermektartásdíj behajtása során a hátralékra a települési önkormányzat jegyzője adóügyi hatáskörében indokolt esetben méltányosságból részletfizetést vagy kamatelengedést engedélyezhet. A települési önkormányzat jegyzője adóügyi hatáskörében a hátralék teljes összegét akkor engedheti el, ha a kötelezett gyermeke a reá tekintettel megelőlegezett gyermektartásdíjat hagyatéki teherként megörökli.

Aktív munkaerő-piaci eszközök igénybevétele (képzés, átképzés, továbbképzés) az 1991. évi IV. törvény alapján az édesanyának, ami által remélhetőleg sikerül piacképes iskolai végzettségre szert tennie. Ami ez alatt az időszakra szóba jöhet, mint támogatás, a rátra jogosultak támogatása, ami 28 500 Ft-ot jelent. A sikeres vizsgák és elhelyezkedés után az anyának lehetősége nyílik a piaci bérek elérésére, vagyis jövedelemtranszferek helyett piaci jövedelemmel fog rendelkezni, amihez továbbra is hozzájönnek a családtámogatások.

1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról

Képzések elősegítése
14. § (1) Támogatható az állami foglalkoztatási szerv által felajánlott, vagy elfogadott képzése annak a személynek,
a) aki álláskereső,
b) aki 25. életévét – felsőfokú végzettségű személy esetén a 30. életévét – nem töltötte be, és a tanulói, hallgatói jogviszonya megszűnését követően álláskeresési járadékra és álláskeresési segélyre nem szerzett jogosultságot,
c) aki gyermekgondozási segélyben, gyermeknevelési támogatásban, illetőleg terhességi gyermekágyi segélyben, gyermekgondozási díjban vagy ápolási díjban részesül,
d) aki rehabilitációs járadékban részesül,
e) akinek munkaviszonya várhatóan egy éven belül megszűnik, és ezt a munkaadó a munkavállalóval és az állami foglalkoztatási szervvel előzetesen írásban közölte, vagy
f) aki közfoglalkoztatásban vesz részt, és a képzésben való részvételt vállalja, továbbá
g) aki munkaviszonyban áll és rendszeres foglalkoztatása képzés nélkül nem biztosítható.

(2) Az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott személyek képzése akkor támogatható, ha a képzés időtartama hetente nem haladja meg a húsz órát, és

a) a gyermekgondozási segélyben, gyermekgondozási díjban részesülő személy képzése a gyermek egy éves – gyermekgondozási díj folyósítása esetén másfél éves – korának betöltését követően kezdődik meg, valamint

b) a gyermekgondozási segélyben, gyermeknevelési támogatásban részesülő személy keresőtevékenységet nem folytat.

(4) Képzési támogatásként

(4) Képzési támogatásként

a) az (1) bekezdés *a)–b)* pontjában, valamint *e)–g)* pontjában meghatározott személy részére a *b)* pontban foglaltak kivételével

*aa)*keresetkiegészítés vagy keresetpótló juttatás, valamint

*ab)*a képzéssel kapcsolatos költségek megtérítése;

b) az (1) bekezdés *c)–d)* pontjában meghatározott személy, valamint a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult álláskereső részére az általános iskolai végzettség megszerzéséhez, vagy a szakképzés megkezdéséhez, a külön jogszabályban meghatározott bemeneti kompetenciák megszerzéséhez szükséges képzésben történő részvételhez a képzéssel kapcsolatos költségek megtérítése adható.

(5) A keresetkiegészítés a képzést megelőzően elért átlagkereset és a képzés alatt elért kereset különbözetéig terjedhet.

(6) A keresetpótló juttatás összege nem lehet alacsonyabb a megállapításakor hatályos kötelező legkisebb munkabér 60 százalékánál, és nem haladhatja meg a megállapításakor hatályos kötelező legkisebb munkabér összegét.

(9) Nem folyósítható keresetpótló juttatás azokra a napokra, amelyeken a képzésben részt vevő személy neki felróható okból óralátogatási kötelezettségének nem tett eleget.

(10) A (8) bekezdésben meghatározott ellátást, illetve támogatást – erről szóló külön határozat nélkül – a mulasztás, illetve a munkavégzés napjára járó keresetpótló juttatás összegével csökkentett összegben kell folyósítani.

(11) A képzéssel kapcsolatos költségek részben vagy teljes mértékben megtéríthetők.

14/A. § (1) Az állami foglalkoztatási szerv a – külön jogszabály szerint érvényes munkaerőigénnyel rendelkező – munkaadóval, a munkaadó erre irányuló kérelme esetén megállapodást köt arra vonatkozóan, hogy

a) az állami foglalkoztatási szerv a munkaerőigény kielégítése érdekében képzési támogatást nyújt álláskeresők számára a munkaerőigényben meghatározott munkakör betöltéséhez szükséges, állam által elismert szakképesítést nyújtó képzésben, vagy munkakör betöltéséhez, foglalkozás, tevékenység gyakorlásához szükséges képesítés megszerzésére irányuló képzésben (betanító képzésben), valamint a közúti közlekedés C, D és E járműkategóriájára érvényes vezetői engedély és gépjárművezetői képesítési igazolvány megszerzését biztosító képzésben történő részvételhez,

b) a munkaadó vállalja, hogy az *a)* pontban meghatározott álláskeresővel vagy a képzés megkezdését megelőzően, vagy a képzés alatt, vagy a képzés által nyújtott szakképesítés megszerzését követően munkaviszonyt létesít.
(2) Az (1) bekezdésben meghatározott álláskeresőket a munkaadó választja ki a munkaerőigényében foglaltaknak megfelelő, álláskeresőként nyilvántartott személyek közül.
(3) A megállapodás az (1) bekezdésben foglaltakon kívül tartalmazza
a) a képzésben részt vevő álláskeresők kiválasztásának módját,
b) a munkaerőigényben meghatározott, betöltésre váró munkakör megjelölését,
c) azoknak a képzéseknek a megjelölését, amelyekhez az állami foglalkoztatási szerv támogatást nyújt,
d) a munkaadó arra vonatkozó nyilatkozatát, hogy a képzésben részt vevő álláskeresővel mely időponttól kezdődően fog munkaviszonyt létesíteni,
e) a munkaadó nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy hozzájárul-e a képzés költségeihez, illetőleg a képzés lebonyolításához szükséges szakmai és tárgyi feltételek biztosításához.

A lakás állapota

A családot mindenképpen eredeti lakóhelyén kellene megtartani. Abban az esetben azonban, ha a lakhelyük állapota tovább romlik – hiszen lassan lakhatatlanná válik –, akkor a család részére átmeneti vagy ideiglenes, de mindenképpen lakhatást jelentő alternatívát kell találni. A család lakásfenntartási támogatást kap, ezen kívül lakbértámogatásban részesülnek.

Önkormányzati bérlakás igénylése is szóba jöhet. Ennek kereteit a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény szabályozza, ennél mélyebben a helyi önkormányzatok rendeletei szabályozzák a területet.

Felmerül a családok átmeneti otthonában történő elhelyezés is.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelmélről és a gyámügyi igazgatásról

Családok átmeneti otthona

55. § (1) Az otthontalanná vált szülő kérelmére a családok átmeneti otthonában együttesen helyezhető el a gyermek és szülője, valamint legfeljebb 21. életévének betöltéséig a gyermek nagykorú testvére, ha az elhelyezés hiányában lakhatásuk nem lenne biztosított, és a gyermeket emiatt el kellene választani szülőjétől, családjától. (2) bekezdés: a családok átmeneti otthona legalább tizenkettő, de legfeljebb negyven felnőtt és gyermek együttes ellátását biztosítja.

Az édesapa helyzetének rendezése

Az előzőekben, a távoltartási törvény kapcsán azt a személyt, aki terrorizálja a családját, a hatóságok egy ideiglenes tartózkodási helyre küldhetik, ez azonban sem a bántalmazást, sem a végleges elszigetelést nem oldja meg. Ha az illető – jelen esetben az édesapa – elveszti lakhelyét (amivel felesége/volt felesége életét és közös gyermekeinek testi, szellemi, erkölcsi fejlődését veszélyezteti), ez nem tekinthető jó vagy kielégítő megoldásnak. Munkaviszonya nincs – mint kiderült, rokkantnyugdíjat kap, amelynek összege nem elegendő egy önálló egzisztencia, illetve egy lakás fenntartásához –, így számára valami szociális alapon működő lakhatást nyújtó ellátást kell találni. Ha állapota, illetve kora szükségessé teszi, őt időskorúak bentlakásos otthonába lehet irányítani. Amennyiben erre nincs lehetőség, munkásszállóra vagy hajléktalan személyek számára fenntartott éjjeli menedékhelyre lehet irányítani. A gazdasági válság nyomán emberek tömegei kényszerülnek erre, és ami a legszomorúbb, hogy egész családoknak kell feladniuk korábbi életvitelüket. A Határ úti metrómegálló környékét legalábbis elárasztották az ilyen célú hirdetések.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Lakóotthonok

85/A. § (1) A lakóotthon olyan nyolc-tizenkettő, a külön jogszabályban meghatározott esetben tizennégy pszichiátriai beteget vagy fogyatékos személyt – ideértve az autista személyeket is – , illetőleg szenvedélybeteget befogadó intézmény, amely az ellátást igénybevevő részére életkorának, egészségi állapotának és önellátása mértékének megfelelő ellátást biztosít.

(2) A lakóotthonok típusai a következők:

a) fogyatékos személyek lakóotthona;

b) pszichiátriai betegek lakóotthona;

c) szenvedélybetegek lakóotthona.

(3) A lakóotthoni ellátás formái:

a) fogyatékos személyek lakóotthona esetében,

*aa)*rehabilitációs célú lakóotthon,

*ab)*ápoló-gondozó célú lakóotthon;

b) pszichiátriai, illetve szenvedélybetegek lakóotthona esetében rehabilitációs célú lakóotthon.

(4) A rehabilitációs célú lakóotthonba az a személy helyezhető el,

a) aki intézményi elhelyezés során felülvizsgálatban részt vett, és a felülvizsgálat eredménye, illetve a gondozási terv és egyéni fejlesztés alapján lakóotthoni elhelyezése az önálló életvitel megteremtése érdekében indokolt;

b) aki családban él és képességei fejlesztése, valamint ellátása lakóotthoni keretek között biztosítható és rehabilitációja családjában nem oldható meg;

c) az *a)–b)* pontban meghatározottakon túl önellátásra legalább részben képes;

d) lakóotthonba kerülése időpontjában a tizenhatodik életévét már betöltötte, de a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt még nem.

(5) A fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthonába – intézményből történő elhelyezés esetén a felülvizsgálat és az egyéni fejlesztés eredményeire figyelemmel – a fogyatékosság jellegétől és súlyosságától függetlenül helyezhető el fogyatékos személy, figyelemmel a (4) bekezdés *b)–d)* pontjában meghatározott rendelkezésre. A nagykorú fogyatékos személy fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthonában történő elhelyezésének feltétele a benyújtott orvosi dokumentáció felhasználásával lefolytatott alapvizsgálat elvégzése.

(6) Az ápoló-gondozó célú lakóotthon az ellátottnak teljes körű ellátást biztosít.

39. JOGESET

Egy kisvárosi építőipari szakiskola jelzéssel élt a gyermekjóléti szolgálat felé, hogy B. Róbert 16 éves, jelenleg 9. évfolyamos tanuló gyakran hiányzik, a távollétére sem szülői, sem orvosi igazolást nem ad.

Róbert a tanévet még egy vendéglátó-ipari ismereteket oktató szakképző iskolában kezdte meg. Az év végén több tárgyból megbukott, több osztályfőnöki és igazgatói figyelmeztetés után, magatartási problémái miatt 6 hónap múlva eltanácsolták az iskolából. Ekkor vette át az új iskolája, amelynek nincs jó híre a városban.

Az új iskola sem nyerte el Róbert tetszését, így halmozódtak fel az igazolatlan hiányzásai. Elmondása szerint nem látja értelmét a tanórákra való bejárásnak, mert nem nyújt számára új ismereteket. Terve, hogy a következő tanévet egy másik iskolában kezdje meg.

A szülők elmondták, hogy tehetetlenek Róberttel szemben, nem tudják rávenni az iskolába járásra. Állításuk szerint reggelente felébresztik, mielőtt munkába indulnának, de ezt a fiú tagadja. Többféle módszerrel igyekeznek büntetni a gyereket az iskolai hiányzásokért. Róbert tervét, hogy egy másik iskolában tanulhasson tovább, a szülők nem támogatják arra hivatkozva, hogy nincs realitása. A tapasztalatok alapján elmondható, hogy a szülők és a gyerek közötti kommunikáció nem megfelelő. A szülők kétkedéssel fogadnak minden szót, amit Róbert mond, gyakran mosolyognak is rajta. Ez nagyon bosszantja a fiút, így kommunikációjuk rendszeresen összetűzéseket eredményez.

Az osztályfőnöke véleménye szerint amennyiben Róbert nem hiányzik többet az iskolából, hiányzása nem haladja meg azt a szintet, ami után már csak vizsgával lehet befejezni a tanévet, ebben az esetben ő is lát realitást arra, hogy a következő tanévet Róbert egy másik iskolában kezdje meg.

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

Az esetleírásból nem derül ki pontosan, mi áll Zsigmond és szülei konfliktusainak hátterében. Ami viszont jól látszik, hogy a küzdelmek az iskolába járás körül tetőznek a 16 éves fiú és szülei harcában. Az iskolába járás, pontosabban ennek hiánya, az iskolakerülés, a lógás sokszor a hatalom megszerzésének és gyakorlásának eszköze a családon belül: a serdülő önállósági igényét, akaratát, a szüleivel szembeni határokat azzal teremti meg, hogy nem jár iskolába, ezzel elrontja, tönkreteszi szüleinek az ő sikereivel kapcsolatos várakozásait. Sok esetben azért teszi ezt ilyen drasztikus eszközzel, saját előmenetelét kockáztatva, vagy beáldozva, mert úgy érzi, másképp nincsen rá lehetősége. Nem tudjuk, mi minden rakódik még rá erre Zsigmond esetében, de az ún. normál krízis vagy életkori krízis mindenképpen ott munkál a háttérben (Szabó, 1994).

Az életciklus során az egyik szakaszból a következőbe lépés során normál, vagy életkori krízis alakul ki, mely – mint a neve is mutatja – elkerülhetetlen, normális jelenség. Ilyenkor a család struktúrája átalakul, új működésmódot kell létrehozni, mivel a régi viselkedési minták már elavultak, újakat viszont még nem volt idő kialakítani. Minuchin és munkatársai (2002) hangsúlyozzák, hogy a család ilyenkor egy próbálkozások és hibák sorozatából álló időszakon megy keresztül, keresi az egyensúlyt a múltban alkalmazott, bevált stratégiák, valamint az új helyzettel járó követelmények között. Ez folyamat bizonytalansággal és feszültséggel jár, gyakran fájdalmas, a családok, és az egyes családtagok ilyenkor mindenképpen sérülékenyebbek.

Az életciklus, illetve a normál krízisek fogalma előre jelezhetővé teszi, mikor várható egy-egy nehéz életszakasz a családok életében. Fontos tudni, hogy az átmeneti időszakokban elforduló viselkedési problémák nem feltétlenül patológiásak és hosszú távúak, hanem azt jelzik, hogy a család keresi az utat, megpróbál alkalmazkodni. A családi életciklus elmélete tehát megmutatja, mely időszakokban kell a családtagoknak törvényszerűen magasabb szintű stresszel megbirkózniuk.

A fejlődési krízis fogalmát a segítő szakmák Erik H. Eriksonnak (1963) az egyéni fejlődésről szóló gondolatai nyomán értelmezik. Erikson az emberi élet nyolc korszakáról beszél, e korszakok mindegyikében egy-egy fejlődési feladatot kell megvalósítani. Amennyiben ezek nem tudnak teljesülni, úgy az egyén fejlődése megreked, illetve különböző mentális betegségek alakulnak ki. Erikson elmélete szerint a csecsemőkorban az ősbizalom kialakulása a legfontosabb fejlődési feladat, ennek hiányában nagy a valószínűsége a pszichózisok kialakulásának. A kisgyermekkor legfontosabb fejlődési vívmánya az autonómia, ennek hiányában a szégyen, illetve különböző kétségek uralják el a fejlődést, és neurózisok kialakulása várható. Az óvodáskorban egészséges fejlődés esetén a kezdeményezéseké a főszerep, amennyiben ez nem tud megvalósulni, úgy a bűntudat veszi át az irányítást. A látencia a szorgalom korszaka, akadályoztatása esetén alacsonyabbrendűségi érzés uralja el az egyént. A serdülőkor legfontosabb feladata az identitás kialakítása, ennek hiányában szerep-konfúzió marad a személyiség uralkodó vonása. A fiatal felnőttkor legfőbb kérdése az intim kapcsolatok kialakulása, ezek nélkül az egyén elszigetelődik. A felnőttkor az alkotás időszaka, ellenkező esetben stagnál a fejlődés. Az időskor feladata az integritás kialakulása, ha ez nem történik meg, akkor kétségbeesés lesz úrrá a hajlott korú emberen.

Az új fejlődési feladatok megjelenése krízist jelent a fejlődésben. Az egyes feladatok sikeres megvalósítása azon múlik, hogy az illető kielégítő kapcsolatban van-e a társadalom számára releváns tagjaival. Kezdetben az anya, majd a tágabb család, a kortársak, később a munkatársak, a család jelentik ezeket az alapvető kötődéseket, így az életciklus a társadalom különböző intézményeihez való sikeres kapcsolódás állomása is egyben.

A serdülőkorú gyereket nevelő családban jó esetben a viselkedési és véleménynyilvánítási szabadság szabadabbá válik, értéke lesz a különbözőségnek, lehet vitatkozni, tárgyalni, miközben a szülői autoritás inkább a háttérbe hózódik, de ott még jelen van. Zsigmond és szülei megakadtak, mielőtt ezt a fázist elérték volna: állóháború folyik a hatalomért, a különféle véleményeknek, érveknek nincs tere, a szülők büntetéssel próbálják visszanyomni fiukat egy korábbi fejlődési fázisba, aki a lógással lázad, így próbál határokat húzni saját maga és a szülei közé. A beavatkozás célja itt az lehet, hogy a családot a korábban említett fejlődési

feladat elérésében segítsük, ami teret adhat arra, hogy megszűnjön az elakadás nyomán kialakult családi diszfunkció.

Irodalom

Erikson, Erik H. (1969 [1950]): Identifikáció és identitás. In Huszár Tibor–Sükösd Mihály (szerk.): Ifjúságszociológia. *KJK, Budapest, 80–81.*

Minuchin, Patricia, Jorge Colapinto, Salvador Minuchin (2002): Krízisről krízisre. *Animula, Budapest.*

Szabó Lajos (1994): A krízisintervenció alapelvei. In Tánczos Éva (szerk.): A szociális munka elmélete és gyakorlata*. 2. kötet. Szociális munka egyénekkel és családokkal – esetmunka. Semmelweis Kiadó, Budapest.*

40. JOGESET

L. Kata H. város általános iskolájának 8. osztályos tanulója, szülei egyetlen gyermeke. Az elmúlt év vége óta egyre többször panaszkodik, hogy nem lát jól. Amúgy neurológiai kezelés alatt áll, emiatt a mozgáskoordinációjában átmeneti zavarok vannak. Az iskola megkereste az illetékes gyermekjóléti szolgálatot, mert szerintük a gyermek látásproblémái nehézséget okoznak számára a tanulásban, neurológiai problémái pedig a testnevelés órán való részvételben. A gyermeket az iskolaorvos az éves szűrővizsgálat után szakorvosi vizsgálatra küldte, de ez nem történt meg. Az iskolai étkezés térítési díjának fizetésével a szülők már több hónapja el vannak maradva.

Az ügyben érintett pedagógusokkal történő konzultáció során kiderült, a gyermek tanulása az elmúlt félév során ellehetetlenült látásproblémái miatt. A gyermekben komoly frusztrációt okoz a probléma megoldatlansága. A testnevelés óra látogatása alól felmentést, illetve a gyógytestnevelés látogatásához engedélyt az iskola kizárólag a neurológiai szakvélemény kiadása után tud adni. A gyermek számára a szülők nem kérték az étkeztetést a tartozás felhalmozást követően.

A gyermekjóléti szolgálat felvette a családdal a kapcsolatot. A család egy saját tulajdonú két szoba hallos panellakásban él. Az apa egy közeli településen három műszakban dolgozik, gyakran kell túlóráznia is. Az anya rehabilitációs járadékban részesül. A család jövedelmét a családi pótlék egészíti ki.

Az édesanya nem volt együttműködő, véleménye szerint Kati csak rájátszik a dolgokra, hogy ne kelljen a háztartásban segítenie, szerinte a szolgálatnak semmi köze nincs a család dolgaihoz. Segélyt nem kérnek, mert „ők nem olyanok”. Az apa elmondásából kiderült, megélhetési problémákkal küzdenek, jelentős, közel 200 ezer forint távfűtésdíj-tartozást halmoztak fel. A problémák miatt feleségével viszonya konfliktusokkal terhelt. A gyermek étkeztetése megoldott, az édesanya rendszeresen főz meleg ételt számára.

Tisztázandó kérdések:

- *Kata szemészeti vizsgálata*
- *Kata neurológiai vizsgálata*
- *Kata pszichológiai vizsgálata*
- *Átmeneti segély megigénylése*
- *Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megigénylése*
- *A gyermek részére szemüveg elkészítése*
- *Adósságkezelési szolgáltatásba való bevonás, adósságrendezés*
- *Lakásfenntartási támogatás igénylése*
- *Családterápiás konzultáció*

Miközben az elvégzendő feladatok itt állnak kilenc pontban felsorolva, a család nem kér segítséget. Lehet-e hagyni, hogy a gyerek egy szemüveg hiánya miatt tartósan elakadjon a tanulásban, kirekesztődjön társai közül, egyéb hátrányokat szenvedjen; vagy a társadalom képviseletében eljáró szociális munkásnak be kell avatkoznia, esetleg védelembe kell venni a gyereket, és előírni a szülőknek, hogy vigyék el Katát a megfelelő szakrendelésre? Nyilvánvalóan nem lehet tétlenül nézni, hogy egy gyerek fejlődése tartósan akadályoztatva legyen. A gyermekvédelmi törvény szerint ha alapellátás keretében, a szülőkkel önkéntes együttműködésben nem lehet leküzdeni a gyermek fejlődését veszélyeztető akadályt, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése mégis biztosítható családi körben, akkor a települési önkormányzat jegyzője védelembe veheti a gyermeket. Ekkor a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját jelöli ki, akivel a családnak együtt kell működnie, ellenkező esetben – illetve ha a védelembe vétel nem hozza meg a várt eredményt és a veszélyeztetés továbbra is fennáll – a jegyzőnek értesítenie kell az illetékes gyámhivatalt, amely kezdeményezheti a gyermek családból történő kiemelését.

A védelembe vétel nem érinti a szülő felügyeleti jogát. A család a kirendelt családgondozótól folyamatos támogatást kap, ugyanakkor a védelembe vétellel egyidejűleg a jegyző kötelezheti a szülőt pl. arra, hogy gyermeke vegye igénybe a szükséges egészségügyi és más segítő szolgáltatásokat, illetve szabályokat írhat elő, vagy intézkedéseket tehet a gyermek egészséges fejlődése érdekében. Az együttműködés keretét a védelembe vételt követően a szociális munkás és a család által közösen megfogalmazott egyéni gondozási-nevelési terv adja, melyben azoknak a problémáknak a megoldására koncentrálnak, melyek miatt a védelembe vételre sor került.

A védelembe vétel olyan intézkedés, melyben világosan megmutatkozik a szociális munka kettős természete: egyszerre kell segítséget nyújtani és társadalmi kontrollt gyakorolni. A szociális munkás tevékenysége ebben a feszültség-mezőben zajlik; célja a támogatás és az ellenőrzés integrációja. E két – egymással ellentétesnek látszó – feladatot többféle szerepünkben egy időben valósítjuk meg, és sok szakma központi eleme e két aspektus együttes alkalmazása, legfeljebb a hangsúlyok helyeződnek különböző helyekre. Szülőként vigyázunk a gyerekünkre, ugyanakkor segítjük is a fejlődését. A tanárok, nevelők elsődleges feladata szintén a fejlődés elősegítése, ugyanakkor védik is a gyerekeket, közben ellenőrzik, hogy az előrehaladás érdekében megteszik-e a szükséges erőfeszítéseket: elkészítik-e a házi feladatot, megtanulják-e a feladott anyagot. A szociális munka különböző területein más és más a segítség és a kontroll aránya: a pártfogók munkájában több az ellenőrzés, de jelen van benne a támogatás, a gyermekjóléti szolgálatok munkájában a segítségnyújtás hangsúlyos, de szintén fontos elem a kontroll, a családsegítők munkájában is megjelenik a kontroll, főként a kötelezően előírt együttműködés esetében.

A kettős feladat betöltése során előfordul, hogy csúszunk valamelyik véglet felé: jó esetben a több segítség irányába. Ugyanakkor a segítő veszélyeztető gyakorlatot folytathat, ha szemet húny a veszélyeztető körülmények fennmaradása, esetleg újak kialakulása esetén (Dale és mtsai, 1999). A kontroll felé való eltolódás viszont a szakma alapértékeivel ütközik, ha csak üres keretet jelent. Nehéz az egyensúlyt megtalálni,

mivel ezekben a helyzetekben az autoritáshoz való, alapvetően ambivalens viszonyunk aktivizálódik (Katz, 2011).

A fenti esetben a gyermekjóléti szolgálat munkatársa először megpróbálja önkéntes együttműködés keretében elérni, hogy Kata eljusson a szemészetre, a neurológiára, megkapja a szükséges kezelést illetve segédeszközt. Ugyanakkor ösztönözheti a szülőket arra, hogy anyagi helyzetük javítása érdekében tegyenek lépéseket. Ehhez fontos lehet az igénybe vehető támogatásokkal kapcsolatos információnyújtás, a támogatás igénybevételével összefüggő félelmek, averziók feltárása és feldolgozása. A védelembe vétel kezdeményezésére akkor kerül sor, ha az önkéntes együttműködésen alapuló segítségnyújtással nem sikerül eredményt elérni. Ha van elég idő, lehet dolgozni a család segítségkéréssel kapcsolatos félelmein: Mit jelent az, hogy „ők nem olyanok"? Milyen jelentése van számukra a segítségkérésnek, mitől tartanak ezzel kapcsolatban? A család ellenállásával fontos foglalkozni, ugyanakkor ez nem hátráltathatja a sürgős feladatokat, a Kata egészségével kapcsolatos teendőket. Itt is a segítség és az ellenőrzés kényes egyensúlyát kell kialakítani: miközben a támogatás az elsődleges, nem késlekedhetnek azok a lépések, melyeket a gyermek látásával kapcsolatban, előrehaladása akadályainak elhárítása érdekében meg kell tenni.

Irodalom

Dale, Peter, Murray Davis, Tony Morrison, Jim Water (1999): Veszélyes családok, veszélyes segítők. Család, Gyermek, Ifjúság, *3. sz.*

Gilbert, Niel (1998): Szolgáltatásból társadalmi ellenőrzés: a jóléti reform hatásai a szociális munkások szakmai gyakorlatára az Egyesül Államokban. Esély, *6. sz.*

Katz Katalin (2011): Szociális munka és szupervízió: irányelvek, megközelítések, dilemmák. www.tankonyvtar.hu .

Nielsen, Jřrn (2007): A szupervízió nehézségei a terápia és a szociális kontroll közötti „szürke zónában". Esély, *4. sz.*

41. JOGESET

Z. Magdolna 65 éves nyugdíjas segítséget kért a gyermekjóléti szolgálatnál unokái további sorsa miatt. Elmondása szerint lánya, Katalin, két éve (43 évesen) hunyt el alkoholbetegsége miatt fellépő szívproblémák és egyéb betegségek következtében. Lánya halála után két kapcsolatából hat gyermeket hagyott hátra.

Katalin nagyobb gyermekeinek (Katalin, László, József és Mária) apja autóbaleset következtében meghalt már több mint 15 éve. A két kisebb (Béla és Szilárd) édesapja jelenleg börtönben van. Garázdaság és még néhány egyéb bűncselekmény miatt 8 éves börtönbüntetését tölti, amiből még kb. 5 év hátra van.

Anyjuk halála után a gyermekek további nevelését a nagymama vállalta. Magdolna annak idején lányanyaként szülte meg Katalint, akit azután egyedül nevelt fel, több gyermeke nem született. Ahogy elmondta, gyermekkorától kezdve, egész életében dolgozott, több mint 40 év munkaviszony után vonattakarítóként ment nyugdíjba.

A család anyagi forrásai szűkösek. Magdolna saját jogán járó nyugdíja 70 ezer forint, a gyerekek (a két kisebb fiú) után családi pótlékot és árvaellátást kap. A nehézségek ellenére szinte mindent előteremt a fiúknak. Tápláló ételeket, új ruhát és tiszta lakást. Azt mondja, inkább ő nem eszik, de a gyerekeknek kell.

Unokái (jelenleg):

- *Katalin (24 éves, saját háztartásában él élettársával, saját 3 gyermeküket nevelik, gyesen van, élettársa alkalmi munkákat vállal),*
- *László (21 éves, Budapesten lakik),*
- *József (20 éves, szakképző iskolába jár, 12. évfolyamos, ő a nővérénél, Katalinnál lakik),*
- *Mária (18 éves, élettársával Angliában élnek),*
- *Béla (14 éves, általános iskola 8. évfolyamán tanul),*
- *Szilárd (11 éves, általános iskola 5. évfolyamán tanul).*

Magdolna a két kisebb gyermek, Béla és Szilárd további sorsa miatt kérte a segítséget. Ő a fiúk gyámjaként tisztességgel nevelte eddig őket, de mostanra már nagyon megromlott az egészsége. Napról napra roszszabb állapotban van (beteg a szíve, a gyomra, magas a vérnyomása és krónikus ízületi gyulladása is van), ami miatt félő, hogy lassan már nem fogja tudni ellátni a fiúkat. Semmiképpen nem akarja, hogy esetleg intézetbe vagy bármi más idegen helyre kerüljenek. A jogszabályok alapján olyan megoldást szeretne, hogy mindenképpen a családban maradjanak.

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

Az esettanulmány számos kérdést vet fel, amit a nagymamával együtt végig kellene gondolni, mielőtt bármiféle beavatkozás történik a család életébe. Első olvasatban nincs más rokon, hozzátartozó, aki a fiúk nevelését elvállalná. Valószínűleg a nagymama már gondolkodott ezen a kérdésen, és a kiindulópont az lehetne, ha a helyzet szorításában a szociális munkással együtt végiggondolnák a rokonságban történő elhelyezés, a családba fogadás lehetőségét. Ebben nagyon jól segíthet a genogram elkészítése (Sherman és Fredman, 2008), ami lehetővé teszi, hogy a családi viszonyok képszerűen, jól áttekinthetően megjelenjenek.

A szociális munka nem rendelkezik egyetlen kizárólagosan érvényes család-definícióval, mint ahogy a társadalomtudományok sem. Nem elégedhetünk meg a demográfusok által vizsgálati egységnek tekintett nukleáris család-fogalommal, több okból sem. Egyrészt a segítők rendkívül sokféle szerkezetű családdal dolgoznak, és beavatkozásaik egyik legfontosabb jellemzője a szűk értelemben vett családon túli, szélesebb összefüggések figyelembevétele. Másfelől a családi életformák pluralizálódásának korát éljük (Somlai, 1999), mely a társadalom egészét áthatja, nemcsak a szociális szolgálatok igénybevevőinek körét. A szociális munkában a családról gondolkodva sok elemét alkalmazzuk szociológiai és lélektani definícióknak, más pontokon viszont eltérünk ezektől. A különböző segítő szakmák más és más család-meghatározást alkalmazhatnak, de egyben többnyire egyetértenek: a definíció jogát visszaadják a családnak, és bárkit családtagnak tekintenek, akit a család így kezel. A családnak ez a dinamikus felfogása a szociális munkában sokkal alkalmasabb gondolkodási keretet jelent, mint bármely statikus felfogás, mely csak egy szinkron metszetet, és merev külső határokat tételez.

A fent leírt esetben haladéktalanul fel kell mérni, a jelenlegi helyzet elég biztonságos-e a két fiú számára: a nagymama a megfelelő elhelyezésig gondoskodni tud-e róluk, vagy gyors, esetleg azonnali intézkedésre is szükség van. Szerencsére a fiúk már nem kicsik. Ez egyrészről előny, másrészről nehézséget is jelenthet: nem könnyű két, jelentős veszteségeket átélt kamasz fiút a családban, vagy családszerű körülmények között elhelyezni. A szociális munkás valószínűleg tisztában van a helyben elérhető lehetőségekkel, és ha a rokonságban történő családba fogadás nem lehetséges, más elhelyezési módot tud felajánlani, például helyettes szülőknél, vagy gyermekek átmeneti otthonában történő elhelyezést, amire a nagymama talán nem gondol, mert nem ismeri a gyermekvédelmi rendszert, csak a család-intézet kettősségében gondolkodik.

Lehet, hogy a nagymama – ha nem is tudja állandóan ellátni unokáit – hétvégeken, vagy bizonyos időközönként tartaná velük a kapcsolatot. A kapcsolattartás joga akkor is megilleti, ha unokái már nem vele élnek; kérdés, hogy ezt milyen formában lehet megvalósítani. Ugyanakkor az is előfordulhat, hogy a nagymama kérése nem csak azt jelzi, hogy egészségi állapota miatt nem tud már gondoskodni a fiúkról, hanem például a két kamaszkorú gyerekkel való kapcsolatában jelentek meg nehézségek, amit nem tud saját erejéből megoldani, talán még megfogalmazni sem, ezért (is) kéri a gyerekek elhelyezését.

Mindezt tisztázni kellene a nagymamával; a beszélgetés során újabb kérdések merülhetnek fel, melyekre szintén meg kéne próbálni választ találni. Sokféle tényezőt kell mérlegelni, a legfontosabb szempont a fiúk

biztonsága, de a további kapcsolat lehetőségének is kiemelt fontosságot kellene kapnia. Az is fontos, hogy a szociális munkással való kapcsolatban a nagymama azt élhesse meg, hogy méltányolják korábbi erőfeszítéseit, hiszen nagyon sokat tett a gyerekek érdekében az elmúlt két évben.

Irodalom

Feuer Mária (1999): A nagy megpróbáltatás. *Az élet dolgai. Saxum Kiadó, Budapest.*

Sherman, Robert and Norman Fredman, (2008): A genogram. In Feuer Mária (szerk.): A családsegítés elmélete és gyakorlata. *Szöveggyűjtemény. Akadémia, Budapest.*

Somlai Péter (1999): A sokféleség zavara: a családi életformák pluralizációja Magyarországon. Demográfia, *XLII. (1–2): 38–47.*

Vikár György (1980): Az ifjúkor válságai. *Gondolat, Budapest.*

42. JOGESET

K. Zsolt (15 éves) egy lopási eset kapcsán került a gyermekjóléti szolgálat látókörébe. A gyámügyi irodától jött a felkérés a védelembe vételi javaslat megtételére, mivel a rendőrség értesítést küldött a gyámügy felé Zsolt ügyében, kisebb értékben elkövetett lopás megalapozott gyanúja miatt indított eljárásáról.

Zsolt 9. évfolyamos tanuló egy szakképző iskolában. Itt követte el egy barátjával a kerékpárlopást. A fiú a beszélgetés során elmondta, hogy csak viccből tették, eléggé megijedt az eset következményeitől, és biztosan nem fog többé ilyet tenni. A rendőrségen azt mondták, lehetséges, hogy nem lesz ebből bírósági ügy. A fiún látszik, hogy lázadó időszakát éli, haja kisebb tarajban áll, piercingeket hord. Ennek ellenére kommunikációja normális, visszafogottan beszél. Személyiségén nem mutatkoznak deviancia jelei.

K. Zoltánnét – Zsolt 40 éves édesanyját – láthatóan megrendítette az eset. Véleménye szerint fia nem szándékosan tett rosszat, inkább csak túlzottan befolyásolható a környezete által. Mivel gyenge tanuló, ilyen módon próbált meg valamivel kitűnni. Az anya próbálja gyermekeit normális értékrendre nevelni, gyakran beszélget gyermekeivel a jövőt érintő kérdésekről is. Úgy látja, hogy az esetből tanult Zsolt.

K. Zoltánné és férje, K. Zoltán (43 éves) fél éve külön élnek, de nem váltak még el. Házasságuk megromlásában közrejátszott a család állandó bizonytalan anyagi helyzete. Mindketten, az anya is és az apa is több alkalommal voltak már munka nélkül. Utcára kerülésük oka szinte minden esetben az volt, hogy megszűnt a cég, ahol dolgoztak. Szülői segítséggel vették 8 évvel ezelőtt azt a kétszobás falusi házat, amelyben most K. Zoltán lakik. Az állandó anyagi bizonytalanság felőrölte kettejük kapcsolatát, és lassan teljesen elhidegültek egymástól. Végül már csak a vitáktól és veszekedésektől volt hangos a családi otthon.

Természetes támaszuk nincs. Mindketten egyedüli gyerekek, testvéreik nincsenek. Szüleik már nem élnek – haláluk előtt kisnyugdíjasként, előtte betanított munkásként éltek.

Zsolton kívül két gyermekük van, Mihály 19 éves – rendőrnek tanul, Szilvia 13 éves – 7. osztályos általános iskolás. Az édesapa egy közeli faluban lakik (a ház, amiben él, közös tulajdonuk feleségével), Zsolt rendszeresen találkozik vele ott iskola után. Az apa két műszakban dolgozik egy elektronikai termékeket készítő gyárban, betanított munkásként. Jövedelme kb. 80 ezer forint. Az édesanya varrónő (ebből körülbelül 70 ezer forint jövedelme származik) és mellékállásban takarít (ez 20 ezer forint pluszjövedelmet jelent), emiatt keveset van otthon. Családi pótléka 48 ezer forint. Legidősebb fia 10 ezer forint ösztöndíjat kap havonta. Zsolt időnként diákmunkában dolgozik. Az anya egy kétszobás albérletben lakik most a gyerekekkel (lakásköltségük kb. 85 ezer forint: bérleti díj + rezsi). Az albérlet fenntartása súlyos pluszköltségeket jelent. Anyagi problémákkal küszködnek, és lelkileg is nagyon megterhelő volt számukra az elmúlt fél év, amióta külön költöztek férjétől. Anyagi helyzetük javítása érdekében vállalt másodállást, ennek lehetősége néhány hónap múlva megszűnik. Szociális ellátásokat nem vesz igénybe. Rezsielmaradásaik nincsenek, de több

személyi hitele (például Provident-hitele) is van. Férje nem fizet tartásdíjat, a gyereknevelés költségeihez semmilyen módon nem járul hozzá.

Mikor anyagi helyzetük és a család nehézségei szóba kerültek, az anya elsírta magát, és perceken keresztül nem tudta abbahagyni a sírást. Utána láthatóan megkönnyebbült. Érezhető volt, hogy nincs senkije, akivel ezekről beszélhetne és elmondhatná a problémáit.

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

A fiatalkori bűnelkövetésnek a felnőttkori bűnözéstől eltérő, speciális jellemzői vannak. Erre a felismerésre alapozva a XIX. század legvégétől, a XX. század elejétől kezdve először az Egyesült Államokban, majd Európa több államában olyan törvényeket alkottak, melyek elválasztották a fiatalkorúakkal kapcsolatos bíráskodást a felnőtt korú elkövetők feletti bírói ítélkezéstől. A magyar joggyakorlatban 1908 óta figyelemmel kell lenni a fiatalkorúak életkori sajátosságaira; az elsődleges cél nem a szankcionálás, hanem a nevelés. A XIX. század végétől kibontakozó joggyakorlat a fiatalkorúak növekvő számú büntetőjogi normaszegését „e transzfer helyzetben lévő korosztály szociológiai és pszichés problémájaként kezelte, s mint ilyet, sokkal inkább nevelő jellegű intézkedésekkel, mint büntetőjogi büntetéssel kívánta befolyásolni" (Kerezsi, é. n.). A fiatalkorúakkal szembeni büntetőjogi felelősségre vonás elsődleges célja a nevelés, ezért a fiatalkorúak szankciórendszerében központi helyet foglalnak el a nevelő intézkedések.

A fejlett országokban a második világháború után olyan igazságszolgáltatási rendszer alakult ki, mely a fiatalkorúakkal kapcsolatos reszocializációs modellé fejlődött, amelyben „az egyre szélesebb körben használatos alternatív büntetések, és a végrehajtásukat segítő új intézmények rendszere támogatta a bűnelkövető fiatalok társadalmi beilleszkedését" (Kerezsi). A reszocializációs megközelítés sikerességét, eredményességét azonban megkérdőjelezte, hogy az 1970-es évektől világszerte emelkedett a fiatalkorúak bűnelkövetésének gyakorisága. Ezért az inga visszafelé kezdett mozogni: a fiatalkorúakkal kapcsolatosan is egyre jobban visszatértek a klasszikus felelősségi elvekhez, egyre kevésbé tekintették a társadalmi és családi körülmények áldozatainak a bűnelkövető fiatalokat.

A hatályos magyar büntetőjog szerint fiatalkorúnak minősül, aki a bűncselekmény elkövetése idején elmúlt 14 éves, de még nem töltötte be a 18. életévét. A fiatalkorú bűnelkövetőkkel végzett munka során törekedni kell arra, hogy a fiatallal megértessék: tetteinek következményei vannak; ezen kívül az eljáró hatóságoknak szükség esetén kezdeményezniük kell a fiatalkorú védelembe vételét.

Magyarországon szervezetileg elkülönült fiatalkorúak bírósága nincs, viszont vannak erre az életkorra specializálódott bírói tanácsok. A fiatalkorú számára – ha nincs védője – hivatalból védőt rendelnek, és az eljárás során általában jelen lehet a kiskorú törvényes képviselője (szülője vagy gyámja). Az eljárás során a pártfogó felügyelő környezettanulmányt készít a fiatal szociális körülményeiről, hogy ezt is figyelembe vehessék az ítélkezés során.

Az utóbbi évtizedekben azonban a fejlett országokban, majd hazánkban is megjelent egy harmadik irányzat, a helyreállító igazságszolgáltatás, amely mediációval, a sértett és az elkövető közötti kommuni-

kció helyreállításával, ha lehetséges, az elkövetett kár megtérítésével, a sértettnek nyújtott elégtétellel kívánja rendezni a bűncselekmény által okozott konfliktust (resztoratív igazságszolgáltatás).

2007 óta enyhébb bűncselekmény elkövetése esetén lehetőség van büntetőjogi mediációra, ami lehetőséget ad a jóvátételre annak érdekében, hogy ne tegye mind az elkövetőt, mind a sértettek a bírósági eljárás áldozatává. A konfliktus megoldásának lehetősége így visszakerül a közösséghez, ahol keletkezett, és társadalmi közösségi bíráskodás révén sor kerülhet az elkövetett bűncselekmény jóvátételére. Öt évnél nem súlyosabban büntetendő személy esetében az ügyész az eljárást felfüggesztheti, és közvetítő elé utalhatja a feleket. Itt a fiatalkorú személyesen találkozik a sértettel, aki elmondhatja, milyen károkat okozott neki a bűncselekmény, és megegyezhetnek az elkövetett tett jóvátételében. 1995 óta lehetőség van a vádemelés elhalasztására, ebben az esetben az ügyész magatartási szabályokat írhat elő a fiatalkorúnak, amelyek betartását pártfogó felügyelő ellenőrzi. Ennek célja a bírósági út elkerülése, valamint az, hogy a pártfogó kirendelésével egy segítő kapcsolat kialakításának lehetősége nyíljon meg a fiatal előtt.

Szilárd az esetleírás szerint korábban nem követett el bűncselekményt, tehát az ő esetében különösen fontos, hogy az eljárás reszocializációs céllal történjen. Nem a büntetés az elsődleges cél, hanem a tett következményeivel való szembesítés, valamint a segítő kapcsolat kialakítása, az esetleges további bűncselekmények megelőzése. Az anya a gyermekjóléti szolgálat munkatársával való első találkozás során hosszasan sír, ekkor tudja először elmondani valakinek a problémáját. Úgy tűnik, adottak a feltételek ahhoz, hogy a család segítséget kapjon nehéz helyzetében; már nem elsősorban az elkövetett bűncselekmény van a figyelem középpontjában.

A lopást gyakran értelmezik olyan cselekedetként, aminek a család dinamikája szempontjából értelme van. Szilárd a közelmúltban tanúja volt szülei munkanélkülivé válásának és annak, hogy kapcsolatuk felbomlik. Korábbi lakhelyüket elhagyva anyjával és testérével egy közeli városba költöztek, ahol új környezetbe, új társak közé kellett beilleszkedniük. A család az utóbbi években állandó anyagi bizonytalanságban élt, amin eddig saját erejükből próbáltak úrrá lenni, több-kevesebb sikerrel, külső segítséget nem kértek. Szilárd a biciklilopással szimbolikusan megnyitotta a család határait, a segítő rendszerek beavatkozása elkerülhetetlenné vált. Ezzel megteremtődött az esély arra, hogy a későbbiekben ne kizárólag saját szűkös forrásaikra támaszkodva próbáljanak megbirkózni helyzetükkel, hanem segítséget kapjanak. Elég nyilvánvaló feladat a család segítése abban, hogy a számukra elérhető támogatási formákat igénybe vegyék. E folyamat során lehetőség nyílik arra is, hogy másféle problémáik is szóba kerüljenek: az apával való kapcsolat, a gyerekek iskolai problémái, az anya munkavállalásával kapcsolatos gondok, stb. A szociális munkás ebben a fázisban a családtagokkal együtt, vagy külön-külön folytatott beszélgetések során felméri, milyen problémákat lát a család, miben készek segítséget elfogadni. A családtagok erejéhez, igényeihez, ritmusához alkalmazkodva próbál olyan kapcsolatot kialakítani, mely a lehető legkevésbé sérti autonómiájukat, ugyanakkor bővíti a problémák megoldásához rendelkezésre álló források körét.

Irodalom

Hatvani Erzsébet (2005): A Pártfogó Felügyelői Szolgálat és a bűnelkövetők társadalmi reintegrációja. http://www.bvop.hu/download/bsz0601-pfsz.pdf/bsz0601-pfsz.pdf*, utolsó megnyitás: 2011. szeptember 9.*

Dr. Kapa-Czenczer Orsolya (2008): Fiatalkorúak reszocializációs nevelése a szabadságvesztés büntetés alatt. *PhD dolgozat.* http://193.224.191.196:8080/phd/Dr.KapaCzenczerOrsolya_PhD_dolgozat.pdf *, utolsó megnyitás 2011. szeptember 9.*

Kerezsi Klára (é. n.): A fiatalkori bűnelkövetés jogszabályi változásai, különös tekintettel a javítóintézetekre. http://www.aszod-afi.hu/pdf/kerezsi.pdf*, utolsó megnyitás 2011. szeptember 9.*

43. JOGESET

M. Csaba 8 éves, 2. osztályos általános iskolás. 12 éves nővérével, Barbarával, aki 5. osztályos általános iskolás, és édesanyjával (34 éves) él együtt egy saját tulajdonú, lakótelepi, 1 + 2 félszobás lakásban. Az édesanya eladó-kertész munkakörben dolgozik egy magánkertészetben, jövedelme kb. 90 ezer forint. Férje négy éve, 34 évesen, néhány hónapos betegeskedés után leukémiában halt meg. Az édesapa halála után az édesanya másodállást vállalt egy biztosítótársaságnál üzletkötőként (ebből a munkájából havonta kb. 40 ezer forint jövedelme származik).

Az anya természetes támaszként szüleire számíthat, akik nyugdíjasok, és egy 50 négyzetméter körüli, 2 szobás kertes házban laknak lányuktól nem messze. A nagypapa nyugdíjazása előtt asztalosként dolgozott egy magánvállalkozás alkalmazottjaként, jelenleg 62 éves. A nagymama nyugdíjazása előtt eladó volt egy kisebb boltban, jelenleg 60 éves. Lányuk mellett van még egy 32 éves fiuk is, neki is saját családja van már, ott is 2 unokájuk született.

A kisfiú iskolájának ifjúságvédelmi felelőse jelezte a gyermekjóléti szolgálatnak és az anyának, hogy Csabával nagy gondok vannak az iskolában. Tanárai jellemzése szerint a fiú eszes, jó tanuló, de magatartása változó, gyakran – látszólag minden ok nélkül – dühkitörései vannak, ilyenkor kezelhetetlen, és veszélyt jelent környezete számára.

Az anya elmondása szerint Csabával óvodáskorban kezdődtek a gondok, amikor férje betegeskedett. Akkoriban az óvodától is kapott hasonló jelzést, Csaba ott is többször verekedésbe keveredett. Ugyanakkor – az édesanya állítása szerint – Csaba otthon nem agresszív. Néha hisztizik ugyan, de ha nem tulajdonítanak ennek jelentőséget, akkor abbahagyja. A családnál tett látogatás során az éppen ott tartózkodó nagypapa elmondta, hogy Csaba hallgat rá, szeret a közelében (velük-náluk) lenni, de a fiú dühkitöréseit sem ő, sem a nagymama nem tudják kezelni. Ha rákérdeznek a kisfiúnál viselkedésére, dühkitörésének okára, Csaba azt válaszolja, hogy nem tudja, miért tette.

A következő beszélgetés alkalmával (a nagyszülők ott is jelen voltak) a gyermekjóléti szolgálat munkatársa a család segítségével megpróbálta feltárni Csaba viselkedésének okát. A kisfiú elmondása alapján nagyon jó kapcsolata van édesanyjával és a nagyszüleivel. Nővérével ugyan vannak közben viták és civakodások, de ezek a természetes testvéri vitáknak tűnnek. Ami mindenki számára egyértelművé vált, hogy Csaba még mindig nagyon ragaszkodik édesapjához (édesapja benne élő emlékképeihez). Nagyon bántja, hogy az osztálytársai közül mindenkinek van édesapja, csak éppen neki nincs. Édesanyja elmondása szerint Csaba nagyon „apás" volt, és édesapja is imádta a fiát. Nagyon sok szeretettel és odaadással segített feleségének is a háztartási munkákban, illetve a gyermekek nevelésében-gondozásában. Mint kiderült, Csabában már az nagy törést okozott annak idején, hogy az ő erős apukája hónapokig betegen és gyengén

feküdt a kórházban. Valószínűleg gyermeki lelke nem tudta feldolgozni édesapja elvesztését, és ez a trauma megfogalmazhatatlanul ott volt a mindennapok folyamán.

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

A leírás itt is rövid, tömör; az esetnek alig van jogi vonatkozása. A nyolc éves Csaba elvesztette az apját és egy kicsit az anyját is, aki lehet, hogy saját gyásza, fokozott munkaterhelése miatt kevesebb időt és energiát tud fordítani fia nevelésére. A szeretett, idealizált szülő betegsége, halála, valamint az anya kényszerű, többletmunka miatti távolléte valószínűleg olyan szorongást okoz a fiúban, ami könnyen megmagyarázhatja dühkitöréseit. A nehézségek meghaladják a család teherbírását; az azonos nemű szülővel erősen azonosuló gyereknél viselkedési zavarok jelennek meg. Nem lehet nem meghallani Csaba kimondatlan, erős szorongást okozó kérdését: „Velem is az történik majd, ami Apával?" Ezt persze egy nyolcéves gyerek valószínűleg nem tudja így megfogalmazni, ezért a feszültség dühkitörések formájában mutatkozik meg. A gyerek viselkedése és annak valószínűsíthető oka közötti kapcsolat nem átlátható a környezet számára, illetve nem találják a megfelelő eszközöket ennek kezeléséhez.

A család az esetleírás szerint lakótelepi lakásban lakik, amiből feltételezhető, hogy nagyvárosban élnek. Ez növeli az esélyét, hogy például a helyi nevelési tanácsadóban legyen olyan pszichológus, aki segíthet Csabának az gyász feldolgozásában, a szorongató kérdésekkel való szembesülésben. Ugyanakkor a családnak is támogatásra van szüksége, egyrészt a veszteség miatt, másrészt az újraformálódás, az új élethelyzethez való alkalmazkodás nehéz folyamatában. Ennek kiindulópontja lehet, hogy a gyermekjóléti szolgálat munkatársa elkezdte felderíteni, hogyan látja a család Csaba viselkedését, mi az, amit a családtagok tapasztalnak, és mit hallanak az iskolából.

Bizonyos nehézségek otthon, illetve a nagyszülőknél töltött időszakban mutatkoznak, mások csoportos helyzetben, főként az iskolában jelentkeznek. Kész-e, hajlandó-e a család külső segítséget igénybe venni ebben a helyzetben? Amennyiben igen, a gyermekjóléti szolgálat munkatársa segíthetne felderíteni a nevelési tanácsadó elérhetőségét, megtudni, kihez fordulhatnának, hogyan lehet jelentkezni stb. Mindezt olyan módon, hogy az a lehető legkevésbé korlátozza a család autonómiáját. Ha még nem készek a családtagok a külső segítség igénybevételére, a szociális munkás feladata lehet ennek a megfogalmazása, és a család döntésének elfogadása is.

A felnőtt családtagok tartják magukat és nem kérnek külső segítséget, holott őket is erősen megrázhatták a történtek. Fontos preventív funkciója lehetne a gyermekjóléti szolgálatnak a felnőtt családtagoknak nyújtott érzelmi támogatás, egy olyan segítő kapcsolat kialakítása, melyben szó lehet az apa betegségéről, haláláról, arról, hogy az egyes családtagok hogyan reagáltak erre, milyen átrendeződést hozott ez a családban, hogyan próbálnak megbirkózni a felmerülő nehézségekkel, stb.

Ugyanakkor az iskola is tanácstalan: ijesztőnek, veszélyesnek tartják Csaba viselkedését, így nem tudnak olyan megtartó, biztonságos környezetet nyújtani, ahol a fiú lecsillapodhatna anélkül, hogy magának vagy másoknak ártana. Ebben az esetben iskolával, az ott dolgozókkal is foglalkozni kell, hiszen éppen

a jelzés mutatja, hogy a pedagógusok tűrőképességét átlépte Csaba problémáinak súlya. Valószínű, hogy ezzel a hármas fókusszal kellene a szociális munkásnak dolgoznia: egyidejűleg a családdal, az iskolával, valamint azon, hogy Csaba külön segítséget is kapjon.

Irodalom

Feuer Mária (1999): A nagy megpróbáltatás. *Az élet dolgai. Saxum, Budapest.*
Kübler-Ross, E. (1988): A halál és a hozzá vezető út. *Gondolat, Budapest.*
Polcz Alaine (1993): Meghalok én is? *A halál és a gyermek. Századvég, Budapest.*

44. JOGESET

K. Beáta unokája további sorsa miatt kért segítséget a gyermekjóléti szolgálattól. Mint elmondta, nagyobbik lánya, B. Julianna 17 évesen szülte kislányát, Karolinát, aki most 7 hónapos. A kislány gyámja – mivel az édesanyja még nem nagykorú – az anyai nagymama, K. Beáta (34 éves) lett. Születése óta a nagymama gondozza Karolinát, mert édesanyja nem törődik gyermekével. A kislány apja Karolina születésekor garázdaság miatt, jogerős bírói ítélet alapján kiszabott börtönbüntetését töltötte, 2 hónap múlva szabadul.

Időközben Julianna egy hétvégi bulizás során megismerkedett Józseffel (19 éves), akihez néhány napos ismeretség után odaköltözött, és jelenleg 3 hónapos terhes újabb kapcsolatában. Kislányát édesanyjánál hagyta, hiszen amióta megszületett, a nagymama látta el, gondozta, ha beteg volt, ápolta a gyermeket. K. Beáta elmondta, hogy néhány napja jelentkezett Karolina apja, akinek tudomására jutott, hogy Julianna már egy újabb kapcsolatban él egy másik férfival. Jelezte Juliannának, hogy szabadulása után magához akarja venni Karolinát, mert szerinte ők (az apa és családja) alkalmasabbak a gyermek felnevelésére. A nagymama, K. Beáta szerint Karolina apja és családja alkalmatlan a gyermek felnevelésére, a család tagjai többször voltak már börtönben, rendszeres jövedelemmel nem rendelkeznek, és a lakáskörülményeik sem alkalmasak egy kisgyermek felnevelésére, és csak (ahogy ő fogalmazott) bosszúból akarják elvinni a gyermeket. Ő viszont – ahogy eddig is – szívesen vállalja ezt a feladatot. Semmiképpen nem szeretné, ha a kislány az apjához kerülne.

K. Beáta egy kétszobás, félkomfortos, önkormányzati bérlakásban él négy gyermekével (az előző kapcsolatából született 17 éves Julianna 3 hónapja elköltözött), Barbarával (15 éves – ő 9. évfolyamos, dísznövény kertésznek tanul), valamint jelenlegi kapcsolatából született 8 éves Líviával (ő 1. osztályos általános iskolás) és 5 éves Simonnal (aki óvodás), valamint jelenlegi élettársával, Sz. Józseffel (30 éves). Havi bevételük kb. 160 ezer forint (K. Beáta takarítónőként 65 ezer forintot keres, az öt gyerek után 68 500 forint a családi pótlék, Sz. Józsefnek 28 500 forint gyest folyósítanak, mivel ő jelenleg kisebbik közös gyermekükkel, Simonnal gyesen van; Simon kis mértékben értelmileg akadályozott). Közüzemi és lakbérhátralékuk nincs, lakásuk tiszta, rendezett.

K. Beáta elmondta, hogy Karolina születésekor lánya, Julianna nem nevezte meg az apát, így a kislányt „apa nélküli" jogállással anyakönyvezték. Karolina apja jelezte Juliannának, hogy szabadulás után apasági nyilatkozatot kíván tenni, mivel ő már nagykorú, és Julianna újabb terhessége a legfőbb bizonyíték arra, hogy alkalmatlan a gyermeke felelősségteljes ellátására, így a gyámhatóságtól kérelmezni fogja, hogy kislányukat nála helyezzék el. K. Beáta elmondása alapján ismeri Karolina apjának életkörülményeit, és kizártnak tartja, hogy a kislány az apa családjában a fejlődéséhez szükséges körülmények közé kerülne.

Tisztázandó kérdések:

- *Karolina családba fogadása nagyanyja révén.*
- *Az apaság kérdésének rendezése.*
- *A gyermektartási díj bíróság útján történő megítélése.*

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

A különböző társadalmi rétegekben az életciklus mentén az egyes fejlődési szakaszok jelentősen eltérő időszak alatt zajlanak le, így a fejlődési feladatok elvégzésére is más-más időtartam áll rendelkezésre. A tanulással, a munkára való felkészüléssel töltött idő a középosztályi, értelmiségi fiataloknál napjainkban igen hosszúra nyúlik, ennek megfelelően hosszabb lesz az az időszak, melyet szülői családjuktól távol, többékevésbé függetlenül töltenek. Ebben az időszakban a legtöbbjük már valamilyen tartósabb párkapcsolatban él, de az első gyerek vállalásával igen sokáig várnak, sokan 31-35 évesek, mire életükben ez az igen fontos változás megtörténik. Az alacsony jövedelmű társadalmi csoportokban azonban ebben az életkorban már az első unokák születnek. Beáta 17 évesen szülte Juliannát, majd két év múlva a második gyerekét. Julianna szintén 17 évesen szülte meg első gyermekét, Klaudiát, akit rövid időn belül követni fog a második gyerek. Nagyon erősen hat az anyai minta: Beáta élettörténetéből szinte előre látjuk, mi fog történni Julianna életében ugyanabban az életkorban.

Az alacsony jövedelmű társadalmi csoportokban az első gyerek születésére gyakran nagyon korai életszakaszban, többnyire kamaszkorban kerül sor, ami az iskolából való kimaradáshoz vezet, így a szakmaszerzés jóformán lehetetlené válik. A fiatal anya a gyerek megszületésének idejére már többnyire egyedülálló, így a saját szülői családjában él tovább, és gyerekét – mint egy kisebb testvért – az édesanyja neveli. Ez általában hasonlóképpen történt a nagymama fiatal korában is, aki így az első unoka érkezésével kapja meg azt az esélyt, hogy átélje és jóvátegye, amit saját gyerekével szemben kényszerűségből elmulasztott. Fontos számára az unoka azért is, mert a kicsi új kötődési lehetőséget ad számára (Minuchin és mtsai, 2003).

A fiatal anya külön költözésére, egy stabilabb párkapcsolat teremtésére általában csak jó pár év múlva kerül sor, mikor mindkét félnek már több gyermeke van, így eleve nevelőcsalád jön létre akkor is, ha mindketten ekkor kötnek először házasságot. A nevelőcsaládban az esetleg különböző kapcsolatokból származó, ekkorra már iskoláskorú gyerekek és vér szerinti szüleik, valamint a nevelőszülők között bonyolult lojalitás-viszonyok alakulnak ki, ami jócskán megnehezíti az újonnan formálódó család kialakulását.

Az alacsony jövedelmű családoknál tehát rövidebb idő áll az egyén rendelkezésére az egyes fejlődési feladatok végrehajtására, melyek különféle okok miatt – ilyen lehet például a gyerek tartós betegsége, értelmi akadályozottsága, viselkedési zavarai – sokszor nehezebbek is, mint a középosztályi, értelmiségi családoknál. Az alacsony jövedelmű családok életciklusába jócskán belejátszik a szeparációk sorozata is, mely során szülők és testvérek hirtelen, sokszor erőszakos módon kerülnek távol egymástól.

A munkanélküliség, a házasságon kívüli születések, a család instabilitása, a rossz lakáskörülmények és a szinte állandó pénztelenség jelentik azt a realitást, melyben az életciklus végigfut. Olyan helyzetek alakulnak ki, melyek messze túlmennek az emberi tűrő- és alkalmazkodó képesség határain. Ezzel magyarázható az a gyakran tapasztalható érzelmi kiürültség, amivel e családok az őket érő, hihetetlenül sok stresszel szemben védekeznek.

Az egyes életciklusok rövidebb idő alatt zajlanak le, így nincs elegendő idő a fejlődési feladatok megoldására, illetve az egyes családtagok olyan új szerepeket és felelősségeket kényszerülnek felvállalni, melyekre még nem érettek. Ebben az esetben Julianna viselkedése mutatja jól láthatóan, hogy még nem érett arra, hogy maga is anya legyen. A család feje Beáta, az anya/nagymama. A fiatal anyának nehéz felnőtt szerepet találnia és kialakítania ebben a családban.

Az életciklust gyakran szakítják meg előre nem látható, jelentős stresszt okozó történések. Ezek egy része a családban lejátszódó események következménye, mások viszont a társadalmi beavatkozásoké. E családoknak kevés forrás áll rendelkezésükre ahhoz, hogy saját maguk meg tudjanak küzdeni nehézségeikkel, így folyamatos kapcsolatban, sok esetben függő helyzetben vannak különféle szociális ellátásoktól és intézményektől, melyek így szabályozó szerepet is töltenek be életükben.

A fent leírt módon működő családoknál az életciklusnak mindössze három szakaszát különböztethetjük meg (Fulmer, 1989): 1. a serdülőkort/független fiatalkort, 2. a kisgyerekeket nevelő életszakaszt, valamint 3. a kései életszakaszt.

Az első szakaszban az e családokban élő fiatalok hamar felnőtt felelősségekkel találják szembe magukat. Így a legfontosabb fejlődési feladatok mindegyike jelentős akadályokba ütközik. Ebben az időszakban saját maguk megkülönböztetése a kibírhatatlanná vált családi körülményektől gyakran szökések, drámai elszakadások, gyermek születése formájában valósul meg. A munka világába való bekapcsolódás egy iskolázatlan fiatal számára rendkívül kevés törvényes és vonzó esélyt kínál, az intim párkapcsolatok kialakítása pedig pontosan a saját családjukban szerzett tapasztalataik miatt nehéz. A lányok közül sokaknak a pozitív identitás kialakítására az egyetlen esélyük, ha maguk is anyák lesznek.

A második szakasz az esetek kétharmadában úgy kezdődik, hogy a serdülőkorú anya házasságon kívül szüli meg az első gyerekét. Egy stabil párkapcsolat fenntartása ebben az életkorban és a fent leírt körülmények között rendkívüli nehézségekbe ütközik. A szülők még többnyire valamilyen serdülő csoporthoz tartoznak, és próbálják elkerülni a szülői szerepek felvállalását. Gyakran a fiatal anya a saját szülői családjába kerül vissza a kisbabával együtt, amely flexibilitásánál fogva könnyen be tudja fogadni őket. Az apa – aki ebben az esetben börtönbüntetését tölti, tehát nem is tudna részt venni gyermeke nevelésében – feleslegesnek látszik ebben a családban. Hiánya viszont főként a fiúgyerekeket megfosztja az azonosulás lehetőségétől. A túlterhelt anya/nagymama mellett többnyire megjelenik egy szülői szerepeket betöltő, parentifikált gyerek, aki segít neki, de nem életkorának megfelelő feladatokat lát el.

A harmadik szakaszt sokan e családok tagjai közül meg sem érik, mivel halálukig aktív tagjai maradnak a kisgyerekeket nevelő kiterjedt családnak. E csoportoknál gyakran alakul ki olyan három vagy többgene-

rációs családi struktúra, melyet a nagymama irányít, aki ilyen módon nem lép túl azon a fázison, melyet a jobb helyzetűek a harmincas éveik második felében többnyire a hátuk mögött hagynak.

Irodalom

Fulmer, R. H. (1989): Lower-Income and Professional Families: A Comparison of Structure and Life Cycle Process. In Carter, Betty; McGoldrick, Monica (eds.): The Changing Family Life Cycle. *Allyn and Bacon, New York, London.*

Lewis, Oscar (1968): Sánchez gyermekei. *Európa, Budapest.*

Minuchin, Patricia, Jorge Colapinto, Salvador Minuchin (2002): Krízisről krízisre. *Animula, Budapest.*

45. JOGESET

Az édesanya, Ny. Zsófia (34 éves) tanácsért fordult a gyermekjóléti szolgálathoz. Egyrészt információt kért, hogy milyen jogi úton tudja intézni, hogy legnagyobb gyermeke, B. Zsófia magántanulóként fejezhesse be az általános iskolát, másrészt bemutatta az előző napon készült pszichológusi szakvéleményt, mely szerint az édesanyának a szakorvos lánya gondnokság alá helyezését javasolta. Úgy tűnt az orvos által kiállított diagnózison sem tud igazán eligazodni, de a gondokság alá helyezéssel kapcsolatban a további teendőket és annak következményeit végképp nem értette.

Az édesanya elmondta, hogy lánya, B. Zsófia három hónap múlva lesz 18 éves. Enyhe fokú értelmi fogyatékos, és néhány éve már pszichiátriai kezelés alatt áll (többek között kezelhetetlen dühkitörések, magatartászavarok miatt). Az édesanya rokkantnyugdíjából egyedül neveli gyermekeit, Zsófiát és 16 éves édestestvérét, Evelint, aki 10. évfolyamos az egyik szakképző iskolában, valamint a 7 éves Borbálát, aki nagycsoportos óvodás és az 5 éves Viktóriát, ő középsős az óvodában – a nagyobb lányok féltestvéreit.

Ny. Zsófia elmondása alapján lányának eddig 6 általános iskolai osztályt sikerült elvégeznie Az idei tanévtől szerette volna, ha Zsófia magántanulóként folytathatná a tanulmányait. A magántanulói státusz „elnyerése" érdekében keresték fel Zsófiával a helyi kórház Ifjúsági Pszichiátriai Gondozóját, hogy az ott kapott szakorvosi vélemény birtokában kérvényezhessék a magántanulói jogviszony engedélyezését. A kórház pszichiátere az elvégzett vizsgálatok és a Zsófiával folytatott beszélgetések alapján olyan szakvéleményt állított ki, hogy Zsófia pszichikai állapota az előző kivizsgálás óta romlott, és a gondnokság alá helyezését javasolja.

A gyermekjóléti szolgálat munkatársa felvette a kapcsolatot a gyámhivatal ügyintézőjével, hogy a gondnokság alá helyezés jogi részét átbeszéljék, illetve az édesanyának elmondják a szükséges teendőket. A következő találkozás alkalmával minden szükséges információt ismertettek az édesanyával, aki közölte, hogy úgy döntött, mégsem „nyilváníttatja bolonddá" a lányát, és köszöni szépen az eddigi segítséget, de innentől kezdve majd ő fogja intézni az ügyeiket.

Tisztázandó kérdések:

- *Klára gondnokság alá vétele.*
- *Klára magántanulói jogviszonyának rendezése.*

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

Az édesanya 16 éves volt, amikor a most 18 éves Klára megszületett; két évre rá követte őt Edit, aki jelenleg 10. osztályos. Az anyának tehát 18 éves korára már két gyermeke volt, majd a húszas évei második felében, 27, illetve 29 éves korában, egy másik kapcsolatból szülte harmadik és negyedik lányát. Az esettanulmány szerint férfi nincs a látóhatáron: egyik apáról sem esik szó. Az édesanya jelenleg 34 éves, rokkantnyugdíjas. Jobb helyzetű családba született, kortársai közül sokan még egyedülállóak, vagy ezután fogják megszülni első gyereküket. Egy nemzedéknyi különbség tapasztalható a társadalom két szélén: az egyes fejlődési feladatok végrehajtására a jobb helyzetűeknek kétszer annyi idő áll rendelkezésükre. A középosztályi, értelmiségi, valamint az alacsony jövedelmű családok életciklusának eltérésére hívja fel a figyelmünket Richard H. Fulmer (1989). Az életciklus egyes szakaszai a következőképpen függenek össze az életkorral a társadalom különböző csoportjaiban:

Életkor	*Középosztályi, értelmiségi családok*	*Alacsony jövedelmű családok*
12–17 év	*A terhesség megelőzése* *A középiskola elvégzése* *A szülők továbbra is támogatják a fiatalt, miközben lehetővé teszik, hogy függetlenebbé váljon.*	*Az első terhesség* *Kísérlet a középiskola befejezésére* *A terhesség előtt a szülők megpróbálják erősen kontrollálni a fiatalt. A terhesség bekövetkezése után a kontroll lazul, de továbbra is támogatják az anyát és az újszülöttet.*
18–21 év	*A terhesség megelőzése* *A szülői család elhagyása, felsőoktatásban való részvétel* *A szülő – gyerek kapcsolatban történő szeparációhoz való alkalmazkodás*	*A második terhesség* *Nem vesz részt további oktatásban* *A fiatal anya felnőtt pozícióra szeretne szert tenni a háztartásban*
22–25 év	*A terhesség megelőzése* *A diploma megszerzése, a szakmai identitás kialakítása* *A szülői családtól való függetlenség fenntartása. Komoly párkapcsolat kialakítása, együttélés.*	*Harmadik terhesség* *Házasságkötés, a szülői család elhagyása és nevelőcsalád alakítása* *A rokonsággal való kapcsolat fenntartása*
26–30 év	*A terhesség megelőzése* *Házasságkötés: nukleáris család létrehozása* *Az egyéni karrier kezdetén intenzív bekapcsolódás a munkába*	*Válás* *Az anya lesz a család feje a rokonsági hálón belül*
31–35 év	*Az első terhesség* *A nagyszülővé vált szülőkkel való kapcsolat felújítása*	*Az első unoka* *Az anya nagymama lesz és gondoskodik a lányáról, valamint az unokájáról.*

Forrás: Fulmer, 1989: 551.

A fiatalkor kitolódása, az ún. posztadoleszcencia jelensége (Somlai, 2007) elsősorban a jobb helyzetű csoportokat érinti. Többnyire a magasan képzett, jó állással rendelkező fiatalok körében jellemző, hogy egyre későbbi időszakban kerül sor a családalapításra, a gyermekvállalásra. Eközben az alacsony képzettségű, sok esetben a munkaerőpiacról kiszorult szülők gyermekei igen fiatalon válnak maguk is szülőkké, ami nagymértékben csökkenti esélyeiket az iskola sikeres befejezése, a továbbtanulásra, a jó képzettség megszerzésére. Az értelmi sérülés, a viselkedészavarok tovább csökkentik az esélyt a sikeres iskolai, illetve később munkahelyi pályafutásra.

Az esetleírásban bemutatott családban ennek ellenére az anya – valószínűleg hatalmas erőfeszítéssel – szép eredményt ért el. Saját maga feltehetően nem szerzett magas képzettséget, lányai viszont az életkoruknak megfelelő osztályba járnak, és még a legnagyobb, sérült gyerek is majdnem 18 éves koráig iskolába járt. Ez mindenképpen nagy szülői teljesítmény. Több mint érthető, hogy ebben a családban nem tudják értelmezni a pszichológus szakvéleményét, nincs életükbe illeszthető jelentése a gondnokság alá helyezésnek. Úgy tűnik, eddig az anya kiválóan meg tudta védeni gyerekeit, és teljes joggal tiltakozik Klára megbélyegzése ellen. Valóban meggondolandó: milyen segítséget, szolgáltatást tud nyújtani a társadalom ebben a helyzetben a családnak? Az eddig felajánlott segítségnyújtási formák érthetetlenek, elfogadhatatlanok számukra.

Ebben a kiinduló helyzetben a szociális munkás szerepe a tolmácséra hasonlít: közvetít az egymást nem értő világok között. Eközben figyeli, hogy a beszélgetés során megnyílik-e valahol a segítségkérés, illetve a segítségnyújtás lehetősége. Lehet, hogy az anyának nem csak lánya magántanulói státuszának elintézésével kapcsolatban vannak nehézségei. Az is lehet, hogy szülőként nem sok elismerést kapott még eddig. Az anya önkéntesen kért segítséget a gyermekjóléti szolgálattól, az esetleírásból nem derül ki, hogy korábban bármikor kapcsolatba került volna a gyermekvédelmi rendszerrel. A segítségért megkeresett gyermekjóléti szolgálat feladata meghallani, hogy a család milyen segítséget tudna kérni és igénybe venni.

Irodalom

Fulmer, R. H. (1989): Lower-Income and Professional Families: A Comparison of Structure and Life Cycle Process. In Carter, Betty; McGoldrick, Monica (eds.): The Changing Family Life Cycle. Allyn and Bacon, New York, London.

Minuchin, Salvador, Baulio Montalvo, Bernard G. Guerney, Bernice L. Rosman, Florence Schumer(1967): Families of the Slums. *Basic Book, London, New York.*

Solt Ottilia (1977): Szakképzetlen családok. *Fővárosi Pedagógiai Intézet, Budapest.*

Somlai Péter (2007): Új ifjúság. *Szociológiai tanulmányok a posztadoleszcensekről. Napvilág, Budapest.*

46. JOGESET

T. Irma (30 éves) azért kereste fel a gyermekjóléti szolgálatot, mert felhalmozódott lakbérhátralékuk miatt főbérlőjük azonnali hatállyal felmondta az albérletüket. Segítséget kért lakhatási gondjaik megoldásához. Mint elmondta, élettársával K. Lászlóval (30 éves) és Viktória (11 éves) nevű gyermekükkel 3 éve laktak az egyszobás albérletben, de élettársának fél éve megszűnt a munkahelye, és azóta az ő fizetéséből (52 ezer forintot keres, takarít egy vendéglátóhelyen), élettársa rendelkezésre állási támogatásából (28 500 Ft) és a családi pótlékból (12 200 Ft) élnek. Ebből a jövedelemből nem tudják fizetni az albérletet (40 ezer forint + rezsi). Most átmenetileg Irma szüleihez költöztek, de ott nem maradhatnak, mert a kétszobás önkormányzati bérlakásban már így is kilencen élnek (a nagyszülők, Irma bátyja az élettársával és négy gyermekükkel, valamint Irma mozgáskorlátozott húga). A szolgálat munkatársától tájékoztatást kapott a családok átmeneti otthonában történő elhelyezés feltételeiről. Ibolyának ez a lehetőség nem tetszett, azt mondta, eddig csak rosszat hallott a családok átmeneti otthonáról, ezért nem szeretne oda költözni, akkor inkább maguk keresnek megoldást lakhatásukra. Megállapodás született, hogy a gyermekjóléti szolgálat munkatársa 3 nap múlva felkeresi őket Irma szüleinél, és újra átbeszélik a lehetőségeket.

A következő találkozás – az előzőleg megbeszéltek alapján – a nagyszülők lakásában történt. Ekkor Irma éppen dolgozott, Viktória iskolában volt, Irma élettársa pedig nem tartózkodott a lakásban. A nagymama tájékoztatást adott, hogy Irma és családja már elköltöztek tőlük. Egy külvárosi részen bérelnek egy téliesített nyaralót. Elmondása szerint a nyaralóban van áram, a fűtést fatüzelésű vaskályhával tudják megoldani. A kapott információk alapján a gyermekjóléti szolgálat munkatársa jelezte a nagymama felé, hogy a következő nap felkeresi a családot új lakhelyükön, hogy lássa, hova költözött a család a kislánnyal. Elmondta azt is, hogy a költözési szándékukról értesíteni kellett volna a szolgálatot.

A következő napi látogatás alkalmával a szolgálat ügyintézője a megadott címen egy kicsi, kb. 8 négyzetméteres faházat talált. A házhoz tartozó konyha, mely külön bejáraton keresztül volt megközelíthető, kb. másfél négyzetméteres, főzésre nem alkalmas. A lakrészben egy régi, kisméretű vaskályhával lehetne fűteni, de tűzifának nyoma sem volt. A házban áram van, de a vizet a nagyszülőktől hordják fel műanyag flakonokban. A családgondozó meglátása szerint a ház nem alkalmas gyermeknevelésre. A látottak alapján közölte a T. Irmával, hogy a ház lakhatásuk megoldására nem alkalmas, megkérte, hogy a következő nap délelőttjén tartózkodjon otthon, mert értesítenie kell a gyámhivatalt, és a gyámhivatali ügyintézővel közösen fogják felkeresni. Az édesanya erre ígéretet tett.

A következő nap a gyámügyi ügyintézővel közösen keresték fel a családot. A gyámügyi ügyintéző szerint sem alkalmas arra a kis ház, hogy a gyermek életvitelszerűen ott éljen. Felszólította az édesanyát, hogy minél hamarabb költözzenek vissza a nagyszülőkhöz és a lehető legrövidebb időn belül intézkedjenek lakha-

tásuk megoldásáról, Kijelentette, hogyha a költözés nem történik meg hétvégén, akkor kénytelenek lesznek megindítani Viktória családból való kiemelését.

Tisztázandó kérdések:

- *A család lakhatásának megoldása.*
- *Az apa munkaerőpiacon történő elhelyezkedésének támogatása.*
- *Igényelhető szociális ellátások.*

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

Az önkormányzati bérlakások hiánya sok, alacsony jövedelmű családot hoz nagyon nehéz helyzetbe, mivel piaci áron nem tudnak albérletet fizetni, sem nem lakást vásárolni, így ha a családon belül nem tudják megoldani lakhatásukat, akkor hasonló helyzetbe kerülnek, mint az itt bemutatott család. A családok átmeneti otthona eredeti céljától és rendeltetésétől eltérően többnyire nem átmenetileg krízisbe jutott, hanem hajléktalanná vált családokat lát el, akik a szolgáltatás igénybe vételéért autonómiájuk jelentős csorbításával is fizetnek. Mindennapi életük egy része sok más család és az ott dolgozók szeme láttára folyik, szabályokhoz és egymáshoz kell alkalmazkodniuk. E nélkül persze nem működtethető egy ilyen intézmény, de nem felejthetjük el, hogy jelentősen korlátozza az ott élők szabadságát. Azok a családok, akik nincsenek intézményi létre szocializálódva – korábban nem éltek hasonló intézményben, vagy a szülők nem nevelkedtek a gyermekvédelmi rendszerben – nehezen adják fel azt a kis mozgásteret, amijük még van. Ilyen a fent leírt család is: az esettanulmányból nem derül ki intézményi előzmény. Teljesen érthető, ha a család nem akar családok átmeneti otthonába költözni, ugyanakkor ha nincs más lehetőség arra, hogy együtt maradjanak, lehet, hogy feladják korábbi elképzeléseiket.

A családok átmeneti otthona fontos gyermekvédelmi funkciót betöltő, a jelenlegi rendszerben mindenképpen szükséges, de ellentmondásokat sem nélkülöző intézmény. Ezek az ellentmondások az intézmény típusából, szabályozásából fakadnak; az ott dolgozók szakmai felkészültsége és maximális emberi tisztessége ellenére is hatással vannak az ott lakó családok életére. A családok átmeneti otthona egyrészt rendkívül drága intézmény: 2011-ben évi 635 650 forint/fő a normatívája (2010. évi CLXIX. törvény a Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről, 3. melléklet 11. bcb pont), tehát három fő esetén kb. 1,9 millió forint egy év, ami 12 hónapra visszaosztva több mint havi 150 ezer forint, amiből a család luxusalbérletet tarthatna fenn, autonómiájának korlátozása nélkül. A családok átmeneti otthonában töltött időszakban (maximum 12 hónap, ami egy alkalommal hat hónapra meghosszabbítható) a nagyon alacsony jövedelmű családok nem tudnak annyi pénzt összegyűjteni, amiből helyzetüket lényegesen megváltoztathatnák. Így általában – esetleg egy rövid albérletes időszak után – másik családok átmeneti otthonába kerülnek, évekig keringenek a rendszerben. Ennek ára jóval több lehet, mint egy bérlakásé, vagy egy olyan átmeneti, kiléptető lakásé, amiben a család támogatottan, de önállóan élhet – és amiből ma még nagyon kevés létezik. A kiléptető

lakásokban a család fokozatosan (ismét) önállósodni tud, lehetősége van leválni az intézményről úgy, hogy a biztonsági háló még ott van kifeszítve alatta.

A drágaság mellett a családok átmeneti otthona másik problémája, hogy a családok jelentős része hospitalizálódik az intézményi körülmények között, a kikerülés érdekében tett erőfeszítései csökkennek, az otthonban dolgozó szakemberek erőfeszítései ellenére (sokszor ezzel épp ellentétes arányban).

Az esettanulmányban bemutatott család olyan helyzetben van, ami szakítópróbának is tekinthető: feladják-e autonómiájukat azért, hogy együtt maradhassanak, akár olyan módon, hogy rokonoknál, nem kívánatos vendégként húzzák meg magukat, akár a családok átmeneti otthona feltételeit vállalva.

Lehet, hogy a szülők megfogalmazni, kimondani se tudják ezt a dilemmát, csak a körülmények szorítását érzik. A segítő kapcsolat építésében döntő lehet a kényszerek megfogalmazása. Fontos a család beszorult helyzetének kimondása, de valószínűleg érdemes beszélni a szociális munkás munkaköréből fakadó ellentmondásos helyzetéről: egyszerre kell segítenie a családot és biztosítania azt, hogy a kiskorú gyerek megfelelő körülmények között élhessen. Kontrollt és támogatást kell összeegyeztetni, a kettő egyensúlyát megtalálni ugyanabban a helyzetben.

A szociális munkás megpróbálhatja végiggondolni a családdal együtt a lehetséges alternatívákat. Lehet, hogy a szülők élni tudnak ezzel a lehetőséggel, fel tudják használni azokat az információkat, amiket ilyen módon kapnak, de az is előfordulhat, hogy ha túlzottan fenyegetőnek érzik a helyzetet, esetleg megpróbálnak eltűnni a család egységét veszélyeztető helyzetből, és más vidéken, távoli rokonoknál húzzák meg magukat, ahol olcsóbb az albérlet, nem ismerik még őket, ahol reményeik szerint ismét egy darabig nem lesznek zaklatásnak kitéve.

Irodalom

Herczog Mária (2001): Gyermekvédelmi kézikönyv. *KJK-KERSZÖV, Budapest.Gáspár Károly (2003):* Gyermekvédelmi és gyámügyi kézikönyv. *KJK-KERSZÖV, Budapest.*

Salvador Minuchin (1996): Széthulló családok. In Szilvási Léna (szerk.): Gyermek-család-társadalom. *Szociális munka gyermekes családokkal. Kézikönyv. ELTE Szociológiai Intézet, Szociálpolitika Tanszék, Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest 245–267.*

47. JOGESET

Az egyik sz.-i általános iskola ifjúságvédelmi felelőse tett jelzést a gyermekjóléti szolgálat felé, hogy Ny. Ábellel, az iskola 5. osztályos tanulójával problémák vannak. A jelzés szerint Ábel társaival agresszív, gyakran pillanatok alatt verekedést provokál, nem tud beilleszkedni társai közé. A tanáraival szemben tisztelettudó, de magatartása kezelhetetlen. Iskolai teljesítményével is problémák vannak, eddig minden osztályt ismételnie kellett, ennek is tudható be, hogy 14 évesen még csak most végzi az 5. osztályt. Az ifjúságvédelmi felelős szerint komoly problémák lehetnek Ábel családjában, véleménye szerint ennek tudhatók be a fiú magatartásának zavarai.

A gyermekjóléti szolgálat munkatársa a személyes megkeresés során a következőket tapasztalta. A család egy másfél szobás, félkomfortos, udvari, önkormányzati bérlakásban lakik. A lakásban heten – két felnőtt és öt gyermek – élnek együtt. A családfő, P. József (Ábel édesanyjának jelenlegi élettársa) segédmunkásként dolgozik, havi 75 ezer forint a jövedelme. Ny. Katalin (Ábel édesanyja) jelenleg gyermeknevelési támogatásban részesül (ennek összege havi 65 ezer Ft). A gyerekek közül Ábel a legidősebb, öccse, Béla 12 éves, 4. osztályos általános iskolás (ő eddig kétszer ismételt osztályt tanulmányai során). Ábel és Béla édestestvérek, anyjuk előző kapcsolatából. Van három kisebb féltestvérük (ők anyjuk jelenlegi élettársával közös gyermekek). Dénes 6 éves, nagycsoportos óvodás. Katalin 4 éves, kiscsoportos óvodás. A legkisebb Janka, 2 éves, ő édesanyjával otthon van. A család kb. 150 ezer forint havi jövedelemből gazdálkodik. Ezt az összeget P. József fizetése, a Ny. Katalinnak utalt gyet és az öt gyerek után folyósított családi pótlék teszi ki.

A látogatás során a gyermekvédelem munkatársa a lakást viszonylag rendezett körülmények között találta, de a szülők és az otthon tartózkodó gyerekek ruházata piszkos volt, és látszott, hogy az egész család ápolatlan. Ábel éppen nem tartózkodott otthon, az édesanya elmondása szerint gyermeke rendszeresen jár „vasazni" (a közelben lévő szeméttelepen a hulladék között fémet keres, amit talál, azt leadják, az ebből származó pénzt a számítógépére és tartozékaira költi/költheti), most is éppen ezt teszi. Ny. Katalin elmondta, hogy Ábel otthon is sokszor verekszik, bár őrá hallgat, de a nevelőapja és Ábel között kimondottan rossz a viszony. Ő a sok gyerek mellett nem ér rá külön a legnagyobb gyermekével is foglalkozni, véleménye szerint az ő fia nem rosszabb, mint más gyerek. Az otthoni tanulásra nem tudja rávenni, de nem is tűnt úgy, mintha olyan nagyon rá akarná venni. Az anya szerint Ábelnek legkedveltebb tevékenysége a „gépezés", a számítógéppel lehet leginkább büntetni (eltiltás) vagy motiválni (ha kap/vehet valami plusz dolgot a géphez). A következő látogatás időpontjának egyeztetésekor kiemelt szempont volt, hogy legközelebb Ábellel is találkozni, beszélni lehessen, tehát tartózkodjon otthon.

Három nappal később a gyermekjólétis munkatárs ismét saját otthonukban kereste fel a családot. Sikerült találkoznia Ábellel is. A beszélgetés során a feltett kérdésekre Ábel nagyon nehezen, de elmondta, hogy az iskolában azért verekszik olyan sokat, mert az osztálytársai „lecigányozzák", és őt ez nagyon zavarja,

és ilyenkor nem tud parancsolni az „idegességének”. Elmondása alapján a tanárait szereti, de köztük is van olyan, akin érzi, hogy lenézi őt, mert „cigány”. Tanulni nem szeret (a szavaiból ki lehetett venni, hogy erre tulajdonképpen senki és semmi nem motiválja), mert az unalmas. A legnagyobb álma viszont az, hogy számítógép-szerelő lehessen. Elmondta, hogy édesanyját és a testvéreit szereti, de a nevelőapját „gyűlöli”, mert folyamatosan terrorizálja és fizikailag bántalmazza őt. Ábel szerint a családból egyedül őt „szúrta ki” a nevelőapja, mert ő bármit csinál vagy nem csinál, akkor is nagy verést (sőt rúgásokat) kap. Szerinte csak őt nem szereti. Azt viszont elismerte, hogy ő sem szereti a nevelőapját és saját bevallása szerint is sokszor szemtelen vele.

Tisztázandó kérdések:

- *Zsolt magántanulói státuszának megindítása.*
- *Zsolt nevelési tanácsadóhoz illetve pszichológushoz való irányítása magatartási problémáinak okának megállapítása miatt.*
- *A gyermekek védelembe vétele*

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

Zsolt nagyon kényes szerepet tölt be a családjában. Ő a legidősebb gyerek, a nála két évvel fiatalabb édestestvérével, a 12 éves Bélával együtt kilógnak a nevelőapával és az új kapcsolatból származó három kisebb gyerekekkel kiegészült családból. Mint legidősebb fiú, ő reprezentálja a családban a távol lévő, vér szerinti apát, ami nagyon valószínűvé teszi a nevelőapával való rivalizálást és ütközéseket. Béla most háttérben van, Zsolt az ütközőpont, ő a bűnbak. Úgy tűnik, mindkét fiú szekere rúdja erősen kifelé áll ebből a családból.

Zsolt és Béla, valamint vér szerinti apjuk kapcsolatáról – vagy éppen ennek a hiányáról – nem tudunk semmit, kivéve azt, hogy a családi jövedelmek felsorolásánál nem jelenik meg a két fiú után fizetett gyermektartásdíj. Nem tudjuk, Zsolt anyja és édesapja kapcsolata hogyan zárult; mit gondol, érez Zsolt anyja korábbi társával – a két nagyfiú apjával – kapcsolatban, de ebben a családi struktúrában nagyon könnyen lehet, hogy Zsolt lesz azoknak a tulajdonságoknak a hordozója, megtestesítője, ami miatt a korábbi házasság vagy élettársi kapcsolat megszakadt – legalábbis ahogy ez az anya szempontjából látszik. Különösen nagy az esélye ennek, ha Zsolt fizikailag is hasonlít az édesapjára. Mindez persze nem menti fel a nevelőapát, semmilyen körülmények között nem lehet egy gyereket terrorizálni, rugdosni, fizikailag bántalmazni. A gyermekjóléti szolgálat munkatársának egyik legfontosabb feladata a veszély felmérése, és az ennek megfelelő beavatkozás.

A családnak azonban, úgy tűnik, komoly erőtartalékai is vannak. A nevelőapa dolgozik, alacsony jövedelmük ellenére sikerült megtartani legalább a szűkös lakásukat. Az anya képes irányítani Zsoltot, határokat tud szabni neki. A kisebb gyerekek életkora alapján az látszik, hogy ebben az egyáltalán nem könnyű felállásban eltöltöttek együtt több mint hat évet. A konfliktusok ellenére némi együttműködés is feltételezhető

Zsolt és a nevelőapja között. A lomizást, a vasazást Zsolt feltehetőleg nem maga találta ki. Ha nem a kortársai vezették be ebbe a munkába, akkor valószínűsíthető a nevelőapa és Zsolt közös jövedelemkiegészítése, illetve jövedelemszerzése is. Szintén a család erejét mutatja, hogy Zsolt szabadon gazdálkodhat a megkeresett pénzével, saját céljaira fordíthatja, nem kell beadnia a családi kasszába.

Zsolt 14 évesen 10-11 éves gyerekkel jár egy osztályba, ahol nem csak túlkorosságával, hanem a cigánysága miatti előítéletekkel és ebből következő cselekedetekkel kell szembesülnie minden nap. A három év hátrány valószínűleg késői iskolakezdés és/vagy többszöri osztályismétlés következménye. Ezzel együtt van olyan tanár, akit szeret, és számítógép-szerelő szeretne lenni – olyan karrierálma van tehát, amihez iskolát kell végezni. Zsolt egyetlen lehetősége, hogy ne lomizással, vasazással foglalkozzon a későbbiekben, hanem valamilyen jobb, biztosabb, képzettséget igénylő munkája legyen az, ha tovább tanul. A magántanulósággal ennek valószínűleg végképp elveszne az esélye – Zsolt szűkebb környezetében senki sem ösztönözné egyértelműen a tanulásra, és nem is látszanak olyan források, melyek iskolába járás nélkül is lehetővé tennék az osztályozóvizsgák sikeres letételét, illetve a továbbtanulást. Lehet, hogy ebben a pillanatban minden érintett fél – az iskola, a család, esetleg Zsolt maga is – a magántanulóvá nyilvánításában látná a továbblépés lehetőségét, és lehet, hogy ez pillanatnyilag sok feszültséget csillapítana, hosszú távon azonban mindenképpen Zsolt érdekei ellen szólna. Magántanulóvá válása minden valószínűséggel azt jelentené, hogy 14 évesen, négy vagy öt elvégzett osztállyal befejezi iskolai tanulmányait, ami véglegesen kizárja őt a legális munkaerőpiacról és kirekeszti a jobb helyzetű gyerekek közösségéből, az iskolának semmilyen esélye nincs a továbbiakban Zsolt hátrányaiból bármit is kompenzálni. Épp ennek megelőzése érdekében kötelessége az iskola igazgatójának a területileg illetékes gyermekjóléti szolgálat véleményét kikérni, amennyiben a szülő kezdeményezi a gyermek magántanulóvá nyilvánítását.

Zsolt esetében olyan lehetőségekben lenne érdemes gondolkodni, ami több sikerélményhez juttatja és megtartja őt az iskola keretei között. Ehhez szükség van a helyben elérhető források alapos ismeretére (van-e lehetőség korrepetálásra, működik-e helyben valamilyen tanoda, számítógépes szakkör, stb.). Legalább ugyanilyen fontos azonban egy olyan kapcsolat kialakítására Zsolttal, ami motiválni tudja a fiút az elérhető lehetőségek igénybevételére.

Az iskolától kapott jelzés alapján mindenképpen szükséges Zsolt veszélyeztetettségének felmérése – ez el is kezdődött a fent ismertetett esetben. Ennek alapján születhet döntés arról, védelembe vételre szükség van-e, és ha igen, mi ennek a konkrét tartalma (esetleg a veszély olyan fokú, hogy a fiú családból történő kiemelésére is szükség lehet). A döntés nem egy szakember, hanem többek kezében van, ennek lépéseit, ügymenetét részletesen szabályozza a Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997/XXXI. törvény. A több szakember részvétele csökkenti a tévedés, a szakemberek döntése – vagy éppen a döntés elmaradása – által történő veszélyeztetés kockázatát. Amennyiben védelembe vételre nem kerül sor, a gyermekjóléti szolgálat munkatársa önkéntes együttműködés keretében dolgozhat együtt a családdal – amennyiben a család élni kíván ezzel a lehetőséggel. Ebben az esetben a közös munka kiindulópontja a család problémadefiníciója.

Irodalom

Burgoyne, J., D. Clark (1982): From father to stepfather. In L. McKee, O. M. Brien (eds.): The father figure. *Tavistock, London.*

Haley, J. (2008): A kommunikáció: sorrend és hierarchia. In Feuer Mária (szerk.): A családsegítés elmélete és gyakorlata. *Akadémia, Budapest, 247–262.*

Rowlands, P. (1986): Vasárnapi szülők. *Gondolat, Budapest.*

48. JOGESET

Az egyik általános iskola ifjúságvédelmi felelősétől érkezett jelzés a gyermekjóléti szolgálat felé, mely szerint az egyik osztályfőnök jelezte, hogy az osztályában tanuló D. Dániel kérte a segítségét. D. Dániel – szülei válása óta – édesapjával él egy háztartásban és azt szeretné, ha az édesanyjához kerülhetnének testvérével együtt. A jelzés után a gyermekvédelmi szakember megkereste a családot. Látogatása során azt próbálta meg tisztázni, hogy milyen viszonyok uralkodnak a családban, és mi vezette oda a gyerekeket, hogy saját maguk kérjenek segítséget.

A család egy 3 szobás, félkomfortos önkormányzati bérlakásban él. Az apa, D. János (48 éves) rokkantnyugdíjas. Vele élnek első házasságából született gyermekei, Mária (18 éves, jelenleg az általános iskola 6. osztályát végzi magántanulóként, mivel 5 hónapos terhes), Richárd (17 éves, 2. évfolyamos az egyik szakképző iskolában), Péter (16 éves, 8. osztályos általános iskolás), Viktória (15 éves, 7. osztályos általános iskolás), valamint második házasságából született két gyermeke Dániel (13 éves, 6. osztályos általános iskolás) és Kitti (12 éves, 5. osztályos általános iskolás). Az apa jelenlegi élettársa, T. Krisztina (30 éves) és a tőle született két kisebb gyermeke Krisztina (1,5 éves, bölcsődés) és Judit (8 hónapos) is a családdal él.

Az apa 2 évvel ezelőtt kapott agyvérzést – akkor már együtt élt jelenlegi élettársával, élettársa akkor már terhes volt első közös gyermekükkel. Az agyvérzés következtében fél testére lebénult és beszélőképessége is károsodott. A sikeres rehabilitációnak köszönhetően ma már legalább annyira visszanyerte mozgásképességét, hogy nem szorul mások ellátására, beszélőképessége pedig annyira jött helyre, hogy a családjával a kommunikáció zökkenőmentes, idegenekkel pedig, ha nehézségek árán is, de megérteti magát. Az apa betegsége miatt (jelenleg is) a gyermekek szülői felügyeleti jogát jelenlegi élettársa látja el.

A négy nagyobb gyermek édesanyjáról semmit nem tudnak, 15 évvel ezelőtt váltak el a szülők, akkor a gyermekeket az apának ítélte a bíróság. Az anya nem látogatja gyermekeit, gyerektartásdíjat sem fizet. A következő házasságából származó Dániel és Kitti édesanyja az ország másik felén él jelenlegi élettársával. Ő gyermekeivel tartja a kapcsolatot (telefonon és levélben), hébe-hóba még gyerektartást is küld volt férjének, nyáron pedig 2-3 hetet nála töltenek gyermekei. Mint kiderült, annak idején a válást az anya hibájából mondták ki (ezért is kerültek a gyerekek az apához a válás után), az anya alkoholizáló magatartása miatt, sőt gyermekbántalmazás miatt (Dánielt és Kittit bántalmazta alkoholos befolyásoltság alatt, rendszeresen és nagyon durván) még letöltendő börtönbüntetésre is ítélték. Többször is volt alkoholelvonó kúrán, de az italról azóta sem tudott lemondani. Amikor a gyerekek legutóbb – a nyári szünidőben – nála tartózkodtak, akkor is éppen alkoholelvonóra készült.

Tisztázandó kérdések:

- *A gyermekek védelembe vétele.*
- *Szükség esetén családból való kiemelésük.*
- *A család részére igényelhető szociális ellátások.*
- *Pszichológus segítsége Dávid számára, mellyel feldolgozhatja az őt/őket ért traumát.*

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

Dávid különös családban él. Apja, aki most 48 éves, két előző két házasságából együtt összesen hat gyereket vitt jelenlegi kapcsolatába; élettársa – akiről nem tudjuk, hogy korábban gyereke született volna – nála 18 évvel fiatalabb. Első közös gyerekük megszületése előtt a férfi agyvérzés következtében fél oldalára lebénult, ennek ellenére nagyon rövid időn belül megszületett a második közös gyerek is. Jelenleg a nyolc gyerek, az élettárs, és az agyvérzésből részlegesen felépült apa élnek együtt. Dávid legnagyobb testvére 18 évesen, magántanulóként hatodik osztályos; várandós, de a gyerek apjáról nem esik szó, azt lehet sejteni, hogy a kisbaba is velük fog lakni. A tanköteles korú gyerekek mindegyike tanul valahol, mindegyikük többé-kevésbé túlkoros.

Az apa élettársa 30 évesen két egész kicsi gyerek anyja, a közelmúltban ő látta el betegsége miatt mozgás- és beszédképtelen társát (aki mostanra már nem szorul segítségre), valamint társának hat további gyereke él vele, akiknek a szülőt felügyeletét is ő látja el. Nem mindennapi megterhelés.

Az első négy gyerek anyjáról egyáltalán nem beszélnek a családban. A második feleségről annyit lehet tudni az apától, hogy durván bántalmazta a gyerekeket, alkoholista, sok elvonó-kezelést megjárt. A gyerekekkel tartja a kapcsolatot, nála töltenek a vakációban 2-3 hetet, és néha gyerektartást is fizet. Ellentmondásnak tűnik a történetben, hogy miért mehetnek el nyáron a gyerekek az anyához, ha olyan durván bántalmazta őket? Miért engedi el őket az apa, ha ez valóban megtörtént; miért nem vonták meg a láthatás jogát korábban az anyától? (Vagy nem is olyan egyértelmű a helyzet a bántalmazással?)

Dávid a második házasságból származó első gyerek, 13 évesen hatodikos. Az anyjához szeretne költözni, ebben kér segítséget családon kívüli személytől, az osztályfőnökétől.

Dávidnak sokféle oka lehet arra, hogy ebben a családban ne érezze jól magát, de nem tudjuk pontosan, mi ez. Gyakran előfordul nem együtt élő szülők esetében, hogy egy kamasz a másik szülőjéhez szeretne költözni. Jelzés értékű, hogy az iskolában próbál szövetségest keresni, nem bízik abban, hogy ezt a családon belül el tudják intézni.

Azzal, hogy a gyermekjóléti szolgálat belép a képbe, nagyobb az esélye, hogy olyan segítő közelébe kerül Dávid és családja, akinek a pedagógusoknál hatékonyabb eszközei vannak a családi problémáinak észlelésében és felmérésében, a családtagok közötti közvetítésben.

Nem tudjuk (csak sejtjük), mennyire erős Dávid apjában az a hit, hogy gyerekei csak nála vannak jó helyen – ezt mutatja, hogy eddig kétszer is sikerült úgy új házasságot kötnie, illetve élettársi kapcsolatot létrehoznia, hogy abba az összes korábbi gyerekét (először négyet, utána hatot) vitte magával, majd az új

kapcsolatban is gyerekei születtek. Dávid most ezt a mintát kérdőjelezi meg azzal, hogy az anyjához akar kerülni, és ezzel a család hiedelem-rendszerének egyik fő elemét ássa alá. Ugyanakkor úgy tűnik, ő az első, aki segítséget kér ebben a rendívül nagy terheket viselő családban, így ezzel megteremti a változás lehetőségét is.

A sajátos családszerkezet rengeteg feszültség forrása lehet, de ezekről keveset tudunk meg az esettanulmányból. A család feltehetően sok mindenben kérhetne és kaphatna is segítséget – eddig mintha hárították volna ezt a lehetőséget. Dávid külső segítségkérése azonban megnyitotta az egyébként nagyon zártan működő család határait. A gyermekjóléti szolgálat feltehetően már ismerte őket az apa rokkantsága, illetve a szülői jogoknak az élettárshoz való telepítése kapcsán, Dávid kérése viszont más minőségű kapcsolat létrehozását is lehetővé teszi. A fiú jelzése nyomán fel lehet, és fel is kell mérni, biztonságban vannak-e, vagy veszélyeztettek ebben a családban a gyerekek; ugyanakkor tere lesz annak is, hogy kiderüljön: vannak-e olyan területek, amiben segítséget kérnek és el is tudnak fogadni. A külső segítő belépése esélyt ad arra, hogy a családban eddig működő mítoszok (pl. az, hogy a korábbi feleségeknek, a nagyobb gyerekek anyjának egyértelműen csak rossz tulajdonságai vannak) megkérdőjeleződhessenek, és a családban újfajta, az egyes családtagok igényeit és szükségleteit jobban figyelembe vevő egyensúly alakuljon ki. Egy ilyen változás nem megy végbe a jelenleg működő megszokások és minták jelentős felkavarodása nélkül; a segítőnek mindenképen dolga lesz azzal, hogy a család eddigi egyensúlyát fenntartó, de mára működésképtelenné vált hiedelmek és gyakorlatok átrendeződését segítse, és ezzel támogassa őket egy adaptívabb, az adott helyzethez jobban alkalmazkodó egyensúly kialakításában, aminek lehet, hogy az lesz az ára, hogy egy vagy több gyerek a jövőben máshol fog élni.

Irodalom

Barnes, G. G. (1991): Családterápia és gondozás. *Alapvető ismeretek családokról és családterápiáról. Családterápiás olvasókönyv sorozat II. Mérei Ferenc Mentálhigiénés Szolgálat, Budapest.*

Herman, J. (2003): Trauma és gyógyulás. *Háttér Kiadó, Kávé Kiadó, NANE Egyesület, Budapest.*

Szilvási Léna (2005): Családok a gyermekvédelem határán – integrációt erősítő és dezintegráló beavatkozások a szociális intézményekben. Kapocs, *2. sz.*

49. JOGESET

K. Melinda (25 éves) azért fordult segítségért a gyermekjóléti szolgálathoz, mert azt szeretné, ha visszakaphatná kisfiát. Mint elmondta, 7 éve ismerkedett meg K. Róberttel (27 éves), akivel néhány hónapos ismeretség után összeköltözött, K. Róbert szüleihez. Hamarosan teherbe esett, és megszületett kisfiuk, K. Kristóf (6 éves). A problémák ezután kezdődtek.

K. Melinda elmondása szerint ő nem roma származású, gyermekének apja, és annak családja viszont roma. Melinda szerint „anyósa" már a kapcsolatuk kezdetén sem nézte ezt jó szemmel, ám a kisfiú születése után felerősödtek az ellentétek a fiatalok (leginkább Melinda) és a szülők között. Melinda bármit csinált, az sehogy sem tetszett a családnak, Kristóf nevelésébe szóltak bele leginkább, de tulajdonképpen semmi nem volt jó, amit ő csinált. A viták hamarosan tettlegességig fajultak, többször megverték.

A K. család „vasazásból" és „lomizásból" élt, de Melinda szerint több kisebb fajsúlyú törvénytelen dolgot is elkövettek. Kristóf néhány hónapos volt, amikor apja lopás miatt börtönbe került. Ezután kezdődött csak az igazi „boszorkányüldözés". Odáig fajult a dolog, hogy Melindát már be sem engedték Róbert szülei, Kristófot mindenáron maguknak akarták kisajátítani. Mivel Melinda addigra már megismerte a családot, és ismerte a kapcsolatrendszerüket is, egyre inkább rettegett tőlük, de a rendőrségre semmiképpen nem akart menni. Tudta, hogy egy feljelentés után neki menekülnie kellene.

Többszöri verés és halálos fenyegetések után a megfélemlített Melinda végül – félelmében – megtette azt, amit Róbert (akit a börtönben többször meglátogatott, és kiderült, hogy ő is a szüleinek adott igazat: nem való egy nem roma nő az ő családjukba) és szülei akartak – lemondott a gyermekéről. Kristófot ezután Róbert szülei családba fogadták, és azóta is ők nevelik. Apja időközben kiszabadult és elköltözött otthonról, gyermekével nem sokat törődik. Mivel a kisfiú ekkor még egyéves sem volt, tulajdonképpen nem is emlékszik az édesanyjára. A nagyanyját hívja anyunak és őt is gondolja anyjának.

Melinda azóta talált magának egy hozzá illő férfit, akivel 3 éve együtt él, és ebből a kapcsolatból született egy közös kisfiú is (ő 2 éves). Kristófot azóta csak úgy látta, ha elment az óvodához és titokban megfigyelte. Beszélni sem beszélt vele, mert a nagyszülők még csak a közelébe sem engedik – ő pedig azóta is retteg tőlük. De a gyermekét szeretné végre visszakapni.

Tisztázandó kérdések:

1. *A családba fogadás megszüntetése.*
2. *Melinda kapja vissza a fiát.*
3. *Esetleges egyéb szociális segítségnyújtás.*
4. *Tisztázni a kisfiúval a családi állást, pszichológusi segítség Kristófnak.*

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

Melinda kívánsága, hogy fiát visszakaphassa, mindenképpen érthető, hiszen helyzete az új élettársi kapcsolatával rendeződött; az újabb kisbaba születése, a vele kapcsolatos érzelmek felerősítették benne a Kristóf iránti vágyakozást; talán a bűntudatot is, amiért korábban „lemondott róla" (hozzájárul a nagyszülők általi családba fogadáshoz). Most érettebben és megerősödve úgy érzi, vissza akarja szerezni a fiát, akit volt élettársának szülei „elraboltak" tőle. Ez a történet egyik olvasata; mindenképpen érvényes változat, hiszen Melindának joga van a Kristóffal való kapcsolattartáshoz, és Kristófnak is joga van tudni, kik a szülei, és lehetőség szerint a vér szerinti szülők (legalább egyikével) élni.

Mérlegelni kell azonban a másik oldalt is: a nagyszülők Kristófot kicsi kora óta saját gyerekükként nevelik, Kristóf őket tekinti a szüleinek, feltehetően abban a családban (is) alapvető kötődéseket alakított ki. Anyjával jelenleg semmilyen kapcsolata nincs, hiszen Melinda csak az óvodába menet lesheti meg Kristófot, nem is beszélhet vele, a nagyszülők minden erejükkel távol tartják tőle.

A családba fogadáshoz a gyámhivatal engedélye kell, esetleges felbontása is a gyámhivatal hatáskörébe tartozik. A gyermekek családba fogadása a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések közé sorolható. A családba fogadás a szülő egészségi állapota, távolléte, vagy más családi ok miatt jöhet létre; kérelmezheti a szülői felügyeletet gyakorló mindkét szülő; vagy a szülői felügyeletet egyedül gyakorló szülő.

A gyámhivatal ebben az esetben engedélyezte a családba fogadást, így Kristófot az apai nagyszülők befogadták, gondozzák, nevelik. A családba fogadás ideje alatt a szülő felügyeleti joga szünetel, de gyermeke tartásáról ez idő alatt is köteles gondoskodni. Nem tudjuk, hogy ez Melinda esetében megtörtént-e, de elmondásából az derül ki, hogy nem tudott élni azzal a jogával, hogy kapcsolatot tartson Kristóffal, és a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben a családba fogadó nagyszülőkkel együtt dönthessen.

A családba fogadás addig tart, amíg az alapjául szolgáló ok előreláthatólag fennáll; fenntartásának indokoltságát a gyámhivatal évente felülvizsgálja. A családba fogadást meg kell szüntetni, ha azt a szülő, vagy a családba fogadó szülő kéri. Ha azonban oka továbbra is fennáll, a gyámhivatal a családba fogadás megszüntetését követően a gyermekvédelmi gondoskodás más formájáról intézkedik (például ideiglenes elhelyezés, átmeneti vagy tartós nevelésbe vétel).

Jelen esetben Melinda kezdeményezheti megváltozott körülményeire tekintettel a családba fogadás felbontását. A szociális munkás szerepe itt elsősorban Melinda információval való ellátása, megerősítése annak érdekében, hogy az eljárást kezdeményezni tudja. A másik fontos feladat azonban a lehetséges következmények előrevetítése, végiggondolása. Lehetséges, hogy Melinda azt gondolja, Kevin boldogan hazarepül hozzá, ha a gyámhivatal megszűnteti a nagyszülőknél történt családba fogadást. Kevin azonban lehet, hogy jól van a nagyszülői családban, biztonságosan kötődik a nagyszülőkhöz, és nem szeretne egy számára ismeretlen családba menni, egy nevelőapához, egy kistestvérhez, és egy jóformán elfelejtett anyához.

A gyermekjóléti szolgálat munkatársának belépése feltétlenül szükséges, hiszen a jelenlegi helyzetben nem csak Melinda, hanem Kristóf jogai is sérülnek: nem tarthatja a kapcsolatot az édesanyjával, ami pedig alapvető gyermeki joga, és egészséges személyiségfejlődése érdekében elemi érdeke is lenne. Bármi lesz a gyámhivatal döntése, az szabályozhatja a helyzetet, de feltehetően önmagában nem fogja tudni a két családrész közötti konfliktust rendezni. A gyermekjóléti szolgálat munkatársa ebben az esetben közvetítő szerepet láthat el, de ehhez fontos, hogy Melindával is, és a nagyszülőkkel is együtt tudjon működni. Amennyiben a helyzet valóban annyira elmérgesedett, ahogy azt Melinda interpretációjából tudjuk, akkor lehet, hogy gyermekvédelmi közvetítői eljárásra is szükség lesz. Ennek esetleges igénybe vételéhez azonban szintén a gyermekjóléti szolgálat munkatársa teremtheti meg a feltételeket, mindkét családrésszel végzett munkája során.

Amennyiben Kristóf visszakerül az édesanyjához, további konfliktusok alakulhatnak ki. Nehézségeket jelenthet a kicsi beilleszkedése a számára ismeretlen családba (optimálisan ennek nem egyik pillanatról a másikra, hanem fokozatosan, kapcsolatépítést követően kellene megtörténnie), mivel a nagyszülőktől való elkerülést, a velük való kapcsolat lazulását veszteségként élheti meg, amire esetleg különféle viselkedési problémákkal, fejlődésbeli visszacsúszással reagálhat. A nagyszülők láthatási joga továbbra is fennmarad; a láthatások ebben az esetben valószínűleg nem lesznek konfliktusmentesek. A szociális munkás szerepe ebben a helyzetben az esetleg felmerülő nevelési problémákkal, a család bővülésével járó átmeneti krízis okozta nehézségekkel való megbirkózásban történő segítségnyújtás, illetve szükség esetén a láthatás segítése lehet.

Irodalom

Bowlby, J. (2009): A biztos kötés. *A kötődés-elmélet klinikai alkalmazása. Animula, Budapest.*
Herczog Mária (2001): Gyermekvédelmi kézikönyv. *KJK-KERSZÖV, Budapest.*
Winnicott, D. H. (2006): Az egyén fejlődése és a család. *Animula, Budapest.*

50. JOGESET

Az egyik gyermekotthon vezetője jelezte a gyermekjóléti szolgálat felé, hogy a náluk elhelyezett testvérpár családjában változás következett be, ami miatt a szolgálat intézkedése vált szükségessé. A jelzés alapján megállapítható volt, hogy a gyermekek szülői felügyeletét eddig ellátó személy külföldre távozott, ami miatt a gyermekek hétvégenkénti hazautazása kérdésessé vált.

A J. családban összesen nyolc gyermek született. Az apa, J. Károly (40 éves, rokkantnyugdíjas) első kapcsolataiból Gábor (18 éves, 11. évfolyamos szakképzős), Richárd (17 éves, 8. osztályos általános iskolás), Róbert (15 éves, 7. osztályos általános iskolás), Anikó (14 éves, 6. osztályos általános iskolás), Borbála (12 éves, 5. osztályos általános iskolás), József (9 éves, 3. osztályos általános iskolás), valamint jelenlegi kapcsolatából Judit (4 éves, óvodás) és Janka (2 éves, eddig gyesen volt vele az édesanyja). Az apa élettársa (a két legkisebb gyermek édesanyja), R. Krisztina (26 éves) látta el eddig a gyermekek szülői felügyeleti jogát, mert az apa, J. Károly agyvérzése miatt 67 százalékos rokkant, fél oldalára megbénult, és elvesztette a beszélőképességét is. A gyerekek közül Borbála és József tartós nevelésbe, egy gyermekotthonba kerültek. Ők minden hétvégén és az iskolai szünetekben otthon voltak.

A család egy 3 szobás, 62 négyzetméteres, félkomfortos önkormányzati bérlakásban él. A jövedelmük az apa 55 ezer forintos rokkantnyugdíja, élettársa 28 ezer forintos gyese és a gyerekek után járó családi pótlék. Anyagi helyzetük nagyon bizonytalan. A lakás és a gyermekek gondozatlanok. Többször fordult elő a családban tetvesség, rühesség. A két kicsi asztmás, sokat voltak kórházban emiatt.

R. Krisztina 3 hónappal ezelőtt (a gyes mellett) munkát vállalt külföldön, feketén. Egy idős beteg gondozását végezte heti váltásban, ami azt jelentette, hogy egy hétig külföldön volt, egy hétig itthon. Ez csak most, utólag derült ki a gyerekek elmondása alapján. Valószínűsíthetően megismerkedett valakivel, akihez oda is költözött, mert néhány hete jelezte telefonon, hogy nem jön haza többet. A saját két gyermekéről is lemondott, annyit közölt a telefonban, hogy oldják meg, ahogy tudják, neki elege lett az egészből.

Tisztázandó kérdések:

- *A gyermekek szülői felügyeleti jogának tisztázása.*
- *A gyermekek esetlegesen szükségessé váló elhelyezése.*
- *Egyéb igényelhető szociális támogatás.*

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

A család összetétele, szerkezete meglehetősen szokatlan. Az apa megrokkanása, illetve a hat nagyobb, hozott, és két saját, kicsi gyerek gondozása ember feletti megterhelést jelentett a fiatal élettársnak, akinek élettársa megbetegedése óta az összes gyerek ellátása, mozgásában és beszédében korlátozott társa ápolása is a feladata lett. Elmenekült messzire, saját gyerekeit is hátrahagyva. Nem csoda: 22 évesen egyszerre lett hét-, majd rövidesen nyolcgyerekes anya. A család valószínűleg ezzel együtt elég jól működhetett az apa betegségéig, a rokkantsággal együtt azonban ez már olyan feszültséget jelentett, amely szétrobbantotta a korábbi, viszonylagos egyensúlyt.

A gyors gyermekvédelmi intézkedés elkerülhetetlen: feltehetően szükség van a két kicsi gyerek családon kívüli elhelyezésére; fel kell mérni, hogy a nagyobbak képesek-e az apával együtt olyan egységet alkotni, ahol el tudják látni magukat, és szükség esetén apjukat is, vagy ők is – esetleg közülük néhányan – szintén családon kívüli elhelyezésre szorulnak. Amennyiben az apa állapota nem javul, ez utóbbi lehetőség a valószínűbb, mivel kiskorú gyerek nem maradhat otthon a szülői felügyeletét ellátni képes szülő nélkül. Kérdés, hogy az esetleg otthon maradó családtagoknak milyen segítségre van szükségük ahhoz, hogy az így kialakuló családi egység hosszabb távon is működőképes maradhasson, és a kicsik is megőrizhessék a családdal a kapcsolatot valamilyen formában. Fentiek eldöntése során mindenképpen figyelembe kell venni a gyerekek iskolázottságát: Péter áll a legközelebb ahhoz, hogy szakmát szerezzen, de még több mint egy éve hátravan addig, a többiek még messzebb vannak attól, hogy befejezett iskolai végzettséghez jussanak.

Felmerül az a kérdés is, hogy a nagyobb gyerekeknek van-e, lehet-e valamilyen kapcsolatuk a vér szerinti anyjukkal, a nagyobbak közül esetleg kerülhetne-e valaki, vagy valakik hozzá, vagy esetleg van-e más, olyan családtag a tágabb családból, aki vállalná egy vagy néhány gyerek nevelését. Ugyanez a kérdés a kisebb gyerekekkel kapcsolatban is: nincs-e egy olyan rokon, nagyszülő, nagynéni, stb., aki a kicsiket saját családjában nevelné? A gyermekvédelmi törvény mindenképpen a családközeli elhelyezést preferálja, amennyiben lehetőség van a gyerek saját tágabb családjában történő elhelyezésre, akkor ezt kell előnyben részesíteni; ha erre végképp nincs lehetőség, akkor is a családszerű elhelyezési formákat (nevelőszülői elhelyezés, lakásotthon) kell preferálni (Herczog, 2001).

Természetesen mindezek felmérése nem történik meg egy perc alatt. Mivel a gyerekeknek jelenleg nincs szülői felügyeleti jogot gyakorló szülőjük, feltehetően ideiglenes hatályú elhelyezésük válik szükségessé. Az ideiglenes hatályú elhelyezést ebben az esetben az indokolja, hogy nincs olyan szülő, aki a gyerekekről gondoskodni tudna. Az ideiglenes elhelyezést kezdeményezheti a települési önkormányzat jegyzője, a gyámhivatal, illetve további – jelen esetben nem érintett – szervek. A gyámhivatal feladata, hogy az elhelyezést követő harminc napon belül, a család erőforrásait és nehézségeit, természetes támaszait illetve ennek hiányát felmérje; ennek alapján megszűntetheti a gyerekek elhelyezését, ha ez nem szükséges, illetve harmincöt napon belül elrendelheti a gyerekek átmeneti vagy tartós elhelyezését, amennyiben ez elkerülhetetlennek látszik. Átmeneti nevelésbe vételre akkor kerül sor, ha a gyerek(ek) gondozását, fejlődésük

elősegítését a család nem tudja biztosítani az alapellátás keretében nyújtott szolgáltatásokkal együtt sem; viszont van esély arra, hogy viszonylag rövid időn belül képes lesz a gyerek(ek) visszafogadására. A tartós nevelésbe vétel akkor indokolt, ha a gyerekeknek nincs szülői felügyeletet gyakorló szülője, vagy a szülői jogokat a bíróság megszűntette. Borbála és József tartós nevelésbe vételét az első ok indokolta. A gyámhivatal feladata még, hogy két hónapon belül pert indítson a gyermekelhelyezés megváltoztatása, illetve a szülői felügyelet megszűntetése iránt.

Ebben az esetben a család döntően átrendeződik, vagy esetleg szét is szakad, a családtagok fontos veszteségeket élhetnek át (Minuchin és mtsai, 2002). A gyerekek közül többen feltehetően elvesztik az eddig számukra megszokott, és valamilyen szinten biztonságot nyújtó személyekkel való mindennapi együttlét lehetőségét, ismerősöket, környezetet. Az apa beszéd- és mozgáskészségének, élettársának elvesztése után most a gyerekeit is elveszti, és ezzel azt az érzést is, hogy eddig minden körülmények között képes volt a gyerekeket együtt tartani és nevelni. Egy professzionális gyermekvédelmi rendszer feladata lenne mindezekkel a veszteségekkel foglalkozni, és lehetővé tenni, hogy a testvérek egymás közötti kapcsolata, illetve az apa-gyerek kapcsolat a lehető legteljesebb mértékben megmaradjon.

Irodalom

Herczog Mária (2001): Gyermekvédelmi kézikönyv. *KJK-KERSZÖV, Budapest.*

Minuchin, Patricia, Jorge Colapinto, Salvador Minuchin (2002): Krízisről krízisre. *Animula, Budapest.*

Minuchin, Salvador (1996): Széthulló családok. In Szilvási Léna (szerk.): Gyermek, család, társadalom. *ELTE Szociológiai Intézet, Szociálpolitika Tanszék, Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest, 245–295.*

51. JOGESET

L. Judit (26 éves) azzal a kéréssel fordult a családsegítő szolgálathoz, hogy segítsenek neki abban, hogy volt élettársától valamilyen módon megkapja a közös házukból neki járó részt. Mint elmondta, csecsemőként ő nem kellett a szüleinek, ezért már a szülészetről csecsemőotthonba került. A gyámhivatal döntése alapján előbb csecsemőotthonban, később gyermekotthonban nőtt fel. Többször is volt nevelőszülőknél, de soha nem tudott igazán jó kapcsolatot kialakítani, ezért mindig visszakerült a gyermekotthonba.

Elmondása szerint nem szeretett ott sem lenni, nagyon sok trauma érte. A gondozónők verték a gyerekeket, a nagyobb fiúk már 12 évesen rendszeresen megerőszakolták. Ennek ellenére jó tanuló volt, ebben látta a menekülés lehetőségét. Úgy gondolta, ha jól tanul (orvos szeretett volna lenni) és sikeres szakmát szerez, akkor végre megszabadulhat majd az intézetből. Gimnáziumba járt, és próbált nem elfásulni a helyzetétől.

11. évfolyamos volt, amikor megismerte későbbi élettársát, L. Zsoltot (29 éves), aki X. nagyváros mellett lakott a szüleivel, és az ottani munkalehetőség hiánya miatt Judittal egy városban dolgozott. Nagy szerelem lett a kapcsolatukból, és Judit mindent megtett volna, hogy a szeretett embert el ne veszítse. Már a napokat számolta, hogy mikor lesz végre 18 éves, amikortól majd azt csinálhat, amit akar. Lemondott a továbbtanulásról, és a közös jövőt tervezték Zsolttal.

Közben felbukkantak a sosem látott szülei is, hiszen azt tudták ők is, hogy Judit nagykorúságával kikerül a gyermekotthonból, ráadásul sok pénzzel kerül majd ki, hiszen csecsemőkora óta gyűjtötték a számláján a családi pótlékot, amivel megkezdheti majd önálló életét. De Judit hallani sem akart a szüleiről. Annyit tudott róluk, hogy összesen nyolc testvére van, akik közül (rajta kívül) hatan vannak állami gondozásban. A testvéreivel felvette időközben a kapcsolatot, és találkoztak többször is. Nagyon haragudott a szüleire, és el sem tudta képzelni, hogy tehettek olyat, hogy nem kellettek nekik a gyerekeik.

Zsolttal egyre komolyabbá vált a kapcsolatuk. A fiú sokat dolgozott és nagyon szerette Juditot, ami sok mindenért kárpótolta őt. Judit még az érettségi előtt betöltötte a 18. évét, és az érettségi szünetben már Zsolttal laktak, egyelőre albérletben. A sikeres érettségi után már megvolt a lehetősége, hogy az összegyűjtött pénzét szabadon felhasználhassa. Így ebből az 1,2 millió forintból vettek egy kicsike házat X. város közelében, a Zsolt szüleinek falujához közeli településen. Judit ragaszkodott hozzá, hogy kettőjük nevére kerüljön a ház (50-50%-ban). A ház eredetileg víkendháznak épült, ezért nagyon sok mindent alakítani, bővíteni kellett rajta. Judit X. városban talált magának munkát – betanított munkás lett egy gyárban, Zsolt viszont továbbra is ingázott, mert neki ott helyben vagy a közeli X. városban nem akadt munka.

Boldogok voltak annak ellenére, hogy csak hétvégenként találkoztak. A házat saját erőből bővítették, közben minden fillért próbáltak megtakarítani, mert szerettek volna Zsolt szüleivel egy faluba költözni, de ott ennyi pénzért nem volt eladó ház. Végül is 3 év megfeszített munka és takarékoskodás után sikerült

eladni a házukat, és annak árából, valamint a megtakarított pénzükből vettek egy nagyobb és jobb állapotban lévő házat Zsolt szüleihez közel (50-50%-os tulajdonosi hányaddal). Juditot Zsolt szülei befogadták a családjukba és saját lányukként szerették. Sokat segítettek a fiataloknak, főleg úgy, hogy már ott is laktak a közelükben.

A távolság viszont nem tett jót a kapcsolatnak. A sok távollét alatt Zsolt talált magának más valakit. Ezt el is mondta Juditnak, akiben egy világ omlott össze. Az egyetlen ember, akihez valaha kötődött, becsapta. Menekült volna, de nem volt hova. Kérte Zsoltot, hogy adják el a házat és felezzék el a pénzt, hogy valahol valahogy új életet kezdhessen, de Zsolt hallani sem akart a ház eladásról. Neki azt mondta egy jogász, hogy őt nem kötelezheti senki arra, hogy eladja a saját részét. Kifizetni viszont nem tudta Juditot.

Judit végső elkeseredésében visszaköltözött abba a városba, ahol felnőtt, de munkát egyelőre nem talált. A munkanélküli-támogatásból úgy tudta fenntartani magát, hogy egy régi barátnőjéhez költözött, akinek nem kell bérleti díjat fizetnie, de ez az állapot nem maradhat sokáig így. Ebben a helyzetben fordult segítségért a családsegítő szolgálathoz.

A tisztázandó kérdések:

- *Judit által igényelhető szociális támogatások.*
- *Jogi képviselet biztosítása a vagyon megosztási perhez.*
- *Munkaerő-piaci helyzetének megoldása.*
- *Lakhatásának megoldása.*
- *Pszichológusi segítség az őt ért traumák feldolgozásához.*

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

Judit egész eddigi élete tele van az azzal az élménnyel, hogy ő nem kellett a legfontosabb embereknek, a szüleinek; csecsemőotthonban, gyermekotthonban, nevelőszülőknél élt, ahonnan más nevelőszülőkhöz került, majd ismét vissza a gyerekotthonba, ki tudja hányszor. A gyermekvédelmi rendszer nem tudta megvédeni: a gyermekotthonban verték, megerőszakolták, az egész életét meghatározó sérüléseket szerzett (Kardos, 2001). A történetből nem derül ki, hogy az elkövetőket felelősségre vonták-e ezért, és azt sem tudjuk, hogy Judit kapott-e valamilyen segítséget korábbi traumák feldolgozásához.

Fejlett országok gyermekvédelmi gyakorlatában is előfordultak hasonló jelenségek, azonban az 1980-as évektől kezdve egyre több figyelem terelődött arra, hogy az ilyen módon működő gyermekvédelem nemcsak megvédeni nem tudja a gondozására bízott gyerekeket a sérülésektől, hanem kifejezetten árthat is nekik (Herczog, 2007). Rendszer-szinten ezt a felismerést a nagy gyermekotthonok lebontása, a kitagolási folyamat követte; ettől kezdve a családok megerősítését, vagy végső soron a nevelőcsaládban, illetve családszerű lakásotthonokban történő elhelyezést preferálták (Pik, 1999). Azok a gyerekek, akik sok különböző elhelyezést éltek át, feltehetően erősen sérültek, mivel korábbi életükben kialakuló kötődéseiket gyakran és drasztikusan megszakították, ezért nem tudtak folyamatos, koherens, elfogadható identitást kialakítani,

élettörténetük fragmentált, töredezett lett (Herman, 2003). Felnőtt korban gyakran ismétlődnek a korai minták: az így felnőtt gyerekek egy kapcsolat felbomlása után mindent maguk mögött hagynak, szinte lenullázzák magukat, új helyen, ismeretlen emberek között próbálják felépíteni újra az életüket. Mire valamennyire egyenesbe jönnének, egy következő nehézség nyomán ismét mindent hátrahagynak, és kezdődik minden újra. Az, hogy Juditot a kórházban hagyták, már a szülőknél is hasonlóan töredezett élettörténet következménye lehet, de erről nem tudunk meg részleteket.

Az ilyen fragmentált gyerekkort átélt gyerekekkel a fejlett országokban célirányosan foglalkoznak szociális munkások, illetve nevelőszülők, ez az ún. élettörténeti munka (nálunk is több helyen próbálkoztak a bevezetésével, de nem vált széles körben alkalmazott gyakorlattá). A meglevő személyes és tárgyi emlékek segítségével, a gyerek életkorának megfelelően egy úgynevezett Élettörténetkönyvet készítenek: egy elfogadható, vállalható, koherens élettörténeti narratíva kialakításában segítenek (Ryan, 1995). A könyv készítése során, az emlékek felidézésével egy időben a gyerek választ kaphat azokra a talán ki sem mondott kérdéseire, hogy őt miért dobták el, miért kellett eljönnie innen meg onnan, stb. Az élettörténeti munka része lehet a gyerek életében fontos helyek, jó emlékeket idéző személyek (korábbi nevelőszülő, kedves tanító néni, gyermekotthoni gondok, akivel sokat beszélgetett, stb.) felkeresése is. Az élettörténeti munkára való felkészítés a fejlett országokban része a nevelőszülők képzésének. Különféle segédeszközök, pl. munkafüzetek, útmutatók állnak az élettörténeti munkát végzők rendelkezésére, és szociális munkásoktól folyamatos segítséget kapnak a felmerülő nehézségek kezeléséhez.

Judit önálló, felnőtt életében az első nagy törés, lenullázódás után kér segítséget. Természetesen fontos, hogy foglalkozzunk élete konkrét, reális szükségleteivel: hogy legyen hol laknia, legyen miből megélnie, legyen munkája, kapja vissza, ami neki jár, stb., ezek nagyon nehéz, és nélkülözhetetlen lépések, melyek során megtapasztalhatja, hogy ő valaki számára fontos, valakinek megéri törődni vele, valaki számon tartja az ő ügyeit. Ugyanilyen fontos azonban a szimbolikus szinttel is foglalkozni, és abban segíteni neki, hogy egy koherens és elfogadható, a jelenleginél jobb élettörténeti narratívát tudjon kialakítani. Az esettanulmányból megtudjuk, hogy szeretett tanulni, nagy tervei voltak. Honnan volt erre a motiváció? Mi indította arra, hogy orvos akarjon lenni? Fontos lenne, hogy ezek az ő erejét, lehetőségeit mutató, látszólag elejtett szálak is szerves részei legyenek az élettörténetének, kitartását, tanulni vágyását is identitása részeként élje meg.

Ha csak a konkrét dolgokkal foglalkozunk, az is fontos, de akkor Judit nem kap segítséget abban, hogy a korábbi élettörténetéből származó minták megváltozhassanak, és nagy a valószínűsége, hogy ha sikerül is elérni egy viszonylag jó állapotot, azt ismét nagy lenullázódás követi. Az élettörténeti munka esélyt teremt a korai minták módosulására, egy kevésbé szakadozott identitás kialakítására, mely koherensebb, kevesebb törést mutató későbbi életvezetést tesz lehetővé.

Irodalom

Herczog Mária (2007): Gyermekbántalmazás. *Complex Kiadó, Budapest.*

Kardos Ilona (2001): Csecsemőotthon, korai fejlődés, kései következmények. Család, Gyermek, Ifjúság, *1. sz.*

Herman, Judith (2003): Trauma és gyógyulás. *Háttér Kiadó, Kávé Kiadó, NANE Egyesület, Budapest.*

Pik Katalin (1999): Családmegtartó programok az USA-ban. In Pik Katalin (szerk.): Kézikönyv helyettes szülőknek és az őket támogató szakembereknek. *Fehér Kereszt Gyermekvédő Alapítvány, Budapest.*

Ryan, Tony (1995): Élettörténet könyv. *Párbeszéd Kiadó, Budapest.*

52. JOGESET

A gyermekjóléti szolgálat 2003 óta áll kapcsolatban a családdal. A szülők három idősebb gyermeke átmeneti nevelt egy gyermekvédelmi intézményben, a legkisebb gyermeket az anyai nagyszülők fogadták családba. Az elmúlt hét évben a család négy alkalommal kért elhelyezést a családok átmeneti otthonában. A fő problémát a szülők életvitele, elhanyagoló magatartása és a lakhatási problémák jelentették. A szülők: R. János (32 éves) és Z. Tímea (31 éves) rendszeresen italozó életmódot folytatnak, ha pénzhez jutnak, akkor azt az alkoholon kívül játékgépezésre költik el.

A két idősebb gyermeket, R. Dánielt (most 10 éves, 4. osztályos általános iskolás) és R. Szilviát (most 8 éves, 2. osztályos általános iskolás) a városi gyámhivatal 2005-ben vette átmeneti nevelésbe, melynek oka a szülők bizonytalan lakhatása, felelőtlen és elhanyagoló magatartása volt. Az anya ekkor várta harmadik gyermeküket. R. Mónika (most 5 éves) születése után alapellátásba került. A korábbi problémák miatt 2009-ben Mónika is átmeneti nevelésbe került. Ekkor a szülők már újabb, negyedik gyermeküket várták. Az édesanya 2010 márciusában adott életet Gizellának. A bizonytalan lakhatásra és a lakáskörülményekre tekintettel, a gyámügyi iroda támogatásával, az édesanya néhány hónapos gyermekével kérte felvételét a családok átmeneti otthonába. 2010. április hóban az anya és Gizella az otthonba, az apa pedig albérletbe költözött.

A szülők továbbra sem biztosították a Gizella egészséges fejlődéséhez szükséges feltételeket, ezért a városi gyámhivatal 2010 májusában a kiskorút ideiglenes hatállyal az anyai nagyszülőknél, Z. Györgynél (55 éves, gépkocsivezetőként aktív munkavállaló) és Z. Györgynénél (55 éves, korkedvezménnyel nyugdíjas, nyugdíjazása előtt ápolónőként dolgozott) helyezte el. A nagyszülők a városi gyámhivatalban tett nyilatkozatukban kérték unokájuk, Gizella családba fogadását. Z. Györgyné (a nagymama) vállalta a gyámi tisztet, így a városi gyámhivatal 2010. május hóban hozzájárult a kiskorú nagyszülő által történő családba fogadásához.

2010 augusztusában Z. Tímea és R. János önkormányzati bérlakáshoz jutott. A lakás 35 négyzetméteres, szoba-konyhás, félkomfortos. A házaspár előzőleg János főnökének tulajdonában lévő ingatlanban élt. Az édesanya sokáig ellátatlan volt, az édesapa egy építési vállalkozó alkalmazásában állt mint segédmunkás. 2010 júliusa óta a szülők egy v.-i vállalatnál dolgoznak folyamatos munkarendben, operátori munkakörben. Gyermekeiket rendszertelenül látogatják a gyermekotthonban. Kéthetente a hétvégéken Dánielt, Szilviát és Mónikát a nagyszülők viszik haza otthonukba. Z. Györgyné (a nagymama) és veje (R. János) kapcsolata konfliktusos, ezért Gizellát csak az édesanyja látogatja a nagyszülők otthonában. János és Tímea kérte a városi gyámhivatalt, hogy Gizella esetében határozzanak meg látogatási időt az édesapa számára.

Az esethez kapcsolódó szociálismunka-etikai kérdések és dilemmák

Nem kérdőjelezem meg az esetleírásban foglaltak igazságát, de nehéz elképzelni, hogy két embernek kizárólag negatív tulajdonságai legyenek. A gyerekek biztonsága szempontjából készült esetleírás érthető módon azokat a vonásokat emelte ki, melyek veszélyt jelenthetnek a gyerekek fejlődése szempontjából. Figyelembe kell venni azonban azt is, hogy a szülők minden nehézség ellenére több mint 10 éve együtt vannak, kapcsolatuk túlélte azt az időszakot, mikor az anya a gyerekekkel családok átmeneti otthonában, az apa albérletben élt, és jelenleg is együtt kérelmezik János számára, hogy élhessen a láthatási jogával. A folyamatosan, egymást követő válságok ellenére János és Tímea ma is együtt élnek. Bár az anyai nagyszülők szívesebben látnák Tímeát János nélkül; valószínűleg úgy érzik, hogy János az oka mindannak, aminek a következményeképpen a gyerekeket kiemelték a családból. Jól látszik az a mintázat is, hogy amint kiemelnek egy gyereket a családból, hamarosan újabb születik; mintha a távollevő gyerekeket azonnal pótolni próbálnák a szülők.

A család nem csak sokféle problémával küszködik egyszerre (Berg, 1995), de hosszú ideje gondot okoznak a segítő szolgálatoknak és a gyermekvédelmi hatóságoknak is. A súlyosan szétesett, belül igen sérülékeny családok sokszor úgy stabilizálják magukat, hogy szoros kötelékeket alakítanak ki a szociális szolgálatokkal, így hosszú távon ezek az intézmények szabályozzák belső folyamataikat. Labilis időszakában a család kívül keres biztonságot. Ennek példája az a folyamat, hogy krízis esetén a gyermekeket kiemelik otthonukból. Ekkor a szociális szolgálatok feltételeket szabnak, melyeket a szülők teljesítenek annak érdekében, hogy visszakaphassák gyermekeiket. Újraegyesül a család, majd a mézeshetek rövid időszaka után újra romlani kezd a helyzet, egészen addig, míg a gyermekeket újra kiemelik otthonukból. Ezt nevezik Mallucio és munkatársai (1994) „családon kívüli hurok”-nak. E családok esetében a segítő és a család egy rendkívül instabil rendszert alkot, melybe bevonódhat a gyermekjóléti szolgálat munkatársa, a gyámhivatal, stb.. A család működőképességének, sőt néha puszta létének megőrzése érdekében a családon belüli folyamatokért felelős rendszer egyre bővül.

Családba fogadás esetén a szülő felügyeleti joga szünetel, de ez a tartási kötelezettségét nem érinti, és megilleti a kapcsolattartás, valamint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben való együttes döntési jog is.

A korábbi bizonytalan lakhatással szemben a család egy kis méretű, de mégis valamilyen stabilitást jelentő önkormányzati bérlakáshoz jutott, a két szülő egy ideje folyamatosan dolgozik, így feltehetően rendszeres jövedelmük is van. Ez elég kevés információ, de mégis nagy változást jelenthet korábbi életükkel szemben.

Fontos kérdés, hogy mennyire tekinthető stabilnak ez a változás, János és Tímea ki tudják-e használni ezt a gyerekek nélküli, viszonylag szilárd keretekkel rendelkező időszakot arra, hogy életüket rendezzék. Fiatalon lettek szülők, könnyen lehet, hogy kapcsolatuk kezdetén nem volt olyan időszak, mikor még gyerek nélküli párként alakíthatták volna saját világukat. Most mintha erre pótlólagosan egy második alkalom nyílna.

Jelenleg még nem tudni, képesek lesznek-e olyannyira stabilizálni az életüket, hogy a gyerekek is visszakerülhessenek hozzájuk. Azt sem tudjuk, hogy valamilyen segítséget kaptak-e, illetve kapnak-e mostanában; a segítő rendszerekkel kapcsolatban szerzett korábbi tapasztalataik ellenére el tudnának-e fogadni olyan támogatást, ami hosszabb távon kiegyensúlyozottabb, esetleg a gyerekek hazaadását is lehetővé tevő élet kialakítását tenné lehetővé (Somfai, 2006), hiszem ha ezerszer indokolt volt is, mégis a gyermekvédelem szakemberei vették el a gyerekeiket. Ehhez az első lépés az lehetne, ha János is látogathatna Gizellát. A legkisebb, utolsóként elveszített gyerekkel való kapcsolat felerősítheti a távol levő többiek iránti vágyódást, így ha a Gizellával való kapcsolattartás elég jól sikerül, az megnyithatja az utat a többi gyerekkel való viszony rendezése felé. Persze, ez most még csak lehetőség, de a gyermekvédelmi szakembereknek épp a legkisebb gyerek látogatásának sikere vagy kudarca nyújthat információt arról, hogy a szülők készek-e arra, hogy nagyobb gyerekeikkel is újra felvegyék a kapcsolatot, és erre alkalmas állapotban vannak-e.

Irodalom

Berg, Insoo Kim (1995): Konzultáció sokproblémás családokkal. *Családterápiás olvasókönyv sorozat. Mérei Ferenc Mentálhigiénés Szolgálat, Magyar Pszichiátriai Társaság, Animula Egyesület, Budapest.*

Maluccio, A. N.; Fein, E.; Davis, I. P. (1994): Family Reunification: Research findings, issues, and directions. Child Welfare, *53 (5): 489–504.*

Minuchin, Patricia, Jorge Colapinto, Salvador Minuchin (2002): Krízisről krízisre*. Animula, Budapest*

Somfai Balázs (2006): A családból kiemelt gyermek kapcsolatai. Család, Gyermek, Ifjúság, *4. sz.*